

שבוע פרשת קדושים - בכל העולם

(8 - 14 May 16)

ל' ניסן - ו' אייר תשע"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוְוָה בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲפֶז: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:
וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵין אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטור, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכָכָל נַפְשְׁךָ וּכָכָל
מֵאֲדָרְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ וְשָׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבָבְכֶם וּכָכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפֶּת דִּגְגְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבָבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֵלָּה עַל לְבָבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמוֹדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, פִּימִי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדָרְתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבָבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקַּבֵּל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי לשלב יחד, בן אב - גם קטני קמנים - וגם מבוגרים ויהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבידל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מתורתו או שקבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמו.

תפילה על אריכות הנחות שעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לָנוּ | יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשֹׁמֵךְ תָּנָן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אֲמֹתֶךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאַלְהֵינוּ בְּשִׁמְיֹם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִבְיָהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לֶחֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינִים לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְחֹקוּ: ז יְדִיהֶם | וְלֹא יִמְשֹׁן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִחַלְכוּ לֹא־יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם: ח בְּמֹותָם יִהְיוּ עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בָּטַח בִּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: י בֵּית אֶהָרֹן בָּטְחוּ בִיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה בָּטְחוּ בִיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית אֶהָרֹן: יג יִכְרֹךְ יִרְאִי יְהוָה חֲקֻמֹּתַיִם עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֹשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצִי: טז הַשָּׁמַיִם שְׁמִים לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם: יז לֹא הַמָּתִים יִחַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יֹרְדֵי דוֹמָה: יח וְאַנְחֵנוּ | נִכְרֹךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

קמו.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא והואך דוד אמר ברין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הנבואות שעשה עמו:

א אֶהְבֹּתִי כִי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנִי: ב כִּי־חָטְאָה אֲזִנִּי לִי וּבִימִי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבִל־מָוֶת וּמִצָּרִי שְׂאוֹל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיִּגְזֹן אֶמְצֹא: ד וּבִשְׁמֵי־יְהוָה אֶקְרָא אֲנִי יְהוָה מַלְטָה נַפְשִׁי: ה חֲנוּן יְהוָה וְצָדִיק וְאַלְהֵינוּ מִרְחָם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דִּלְתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחֹיכִי כִי־יְהוָה גָּמַל עֲלֵיכִי: ח כִּי חָלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דְּמָעָה אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי: ט אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הִאֲמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בַחֲפוּי כָל־הָאָדָם כָּזָב: יב מִה־אֲשִׁיב לִיהוָה כָּל־תַּגְמוּלוֹתַי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ: טו יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו: טז אֲנִי יְהוָה כִּי־אֲנִי עֹבֵדְךָ אֲנִי־עֹבֵדְךָ בְּן־אֲמֹתֶךָ פִּתְחָתָ לְמוֹסְרִי: יז לֹךְ אֲזַבַּח וְכַח תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹצֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ־יָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קטו מתוך "תהילות מנחם"

ד – עצביהם כסף וזהב

הפירוש הפנימי ב"עצביהם כסף וזהב"

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶ אודות אדמו"ר האמצעי שבילדותו היו זקני החסידים נוהגים להשתעשע עמו, פעם אחת ישבו אחדים מהם כשהם עצובים ופניהם נפולות ("שטארק אומעדיק און פאר'חמור'עט"), אמר להם אדמו"ר האמצעי שזהו הפירוש ב"עצביהם כסף וזהב": "עצביהם" – מלשון עצבות, באה מחיסרון ב"כסף וזהב" גשמיים, אבל אילו הי' להם "כסף וזהב" רוחניים, שהם אהבה ויראה¹⁷, לא הי' שייך אצלם כלל עצבות, כי אהבה ויראה שוללים בתכלית עצבות¹⁸.

(16 שיחת חה"ש תרצ"ד סי"ט (לקו"ד ח"א קע, ב ואילך).

(17 ראה תו"א ר"פ וישב. ובכ"מ.

(18 משיחת יום ב' דחה"ש ה'תשט"ז.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב. עין יעקב מסכת סוכה קעז
- (ב) מזמורי תהלים קטו, קטז ג. מסכת קידושין עם ביאורים
- (ג) מאמר ד"ה ובשנה החמישית שבת פרשת קדושים, ו' אייר (מאמר א), ה'תשכ"ה ה. מדף נח עד דף סד קעח
- (ד) מאמר ד"ה והדרת פני זקן ו' אייר (מאמר ב), ה'תשכ"ה טז
- (ה) שיחת שבת פרשת קדושים ו' אייר, ה'תשכ"ה כא
- (ו) לקוטי שיחות פרשת קדושים כט
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל לו
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קדושים מ
- (ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת קדושים מא
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת קדושים נז
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת קדושים נח
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קדושים סח
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם עא
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קדושים עה
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קדושים קכד
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת קדושים קלח
- (יז) מסכת סוטה עם ביאורים מדף טו עד דף כא קמ
- (יח) נביאים וכתובים ישעיה פרק כד-כה, מושלי פרק לא/איוב פרק א קסח
- (יט) משניות – מסכת פאה ביאור קהתי קע
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים אדמו"ר הזקן רעב
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רעב
- (כב) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן ריד
- (כג) שערי תשובה אדמו"ר האמצעי רטז
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" ריז
- (כה) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש ריז
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב ריח
- (כח) ספר המאמרים ה'תשי"י אדמו"ר מוהר"ש"ב ריט
- (כט) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק אדמו"ר מוהר"ש"ב רכ
- (ל) אגרות קודש אדמו"ר מוהר"ש"ב רכב
- (לב) פרקי אבות פרק ב רכג
- (לג) חומש לקריאה לציבור לשבת פרשת קדושים רכד
- (לד) לוח זמנים לשבוע פרשת קדושים רל
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רלא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אודות איסור אכילת פירות העץ בשלוש שנותיו הראשונות, איסור 'ערלה',
2 נאמר בפרשת השבוע:
3 ובשנה החמישית לנטיעת העץ תאכלו את פריו להוסיף לכם
4 תבואתו גו'¹, שנהו אכילת פירות העץ בשנה החמישית השכר על
5 זה ש"ש שלש שנים ראשונות
6 לקימו של העץ יהיה לכם פירות
7 העץ ערלים לא יאכל, ובשנה
8 הרביעית² יהיה כל פריו של
9 העץ קדש הלולים לה'³
10 (שאינו נאכל פרי השנה הרביעית
11 חוץ לחומת ירושלים כו')⁴
12 ויש לו דינים נוספים הנובעים מכך
13 שהוא פרי קדוש, והינו,
14 שהפנה והתכלית המטרה
15 הסופית דמעות אלו איסור ערלה
16 בשלוש השנים הראשונות וקדושת
17 הפירות בשנה הרביעית היא
18 הוספת התבואה בכמות גדולה
19 יותר מהרגיל בשנה החמישית⁵.
20 ומזה שהתוספת בשנה החמישית
21 היא שכר על השנים הקודמות מוכן
22 (בפנימיות הענינים⁶ במשמעות
23 הפנימית של הרברים), שהפירות
24 דשנה החמישית יש בהם
25 עליו מעלה ויתרון לא רק לגבי
26 הפירות האסורים דשלוש שני
27 ערלה שלוש השנים הראשונות בהם
28 אסור לאכול מהפירות (שהם פירות
29 הערלה ככל הדברים האסורים
30 באכילה שחיותם היא משלש
31 קליפות הטמאות לגמרי⁷
32 כוחות הטומאה והסטרא אחרא, הצד
33 האחר שאינו צד הקדושה, נקראים
34 'קליפות' (כי הם מעלימים ומסתירים
35 על האלוות כשם שהקליפה מכסה על
36 הפרי) ובקליפות עצמן יש שתי דרגות
37 כלליות, קליפת 'נוגה' לשון אור, כי
38 מעורב בה גם מעט טוב, והיא שורש הקיום והחיות של הדברים הטהורים
- המותרים באכילה שכאשר אוכלים אותם לשם שמים מעלים אותם לקדושה,
ויש שלוש קליפות טמאות לגמרי שאין בהם טוב כלל והם שורש הקיום
והחיות של הדברים הטמאים האסורים באכילה שאין להם עליה
ולפירות השנה החמישית המותרים באכילה יש יתרון לא רק
לגבי פירות שלוש השנים הראשונות
האסורים באכילה אלא אפילו
לגבי הפירות דשנה
הרביעית, עם היותם פירות
השנה הרביעית (לא רק מותרים
באכילה, להיותם מקליפת
נוגה שאפשר להעלותה
לקדושה אם אוכלים אותם כראוי, לשם
שמים, אלא יתרה מזו) קודש
הלולים להו' וזאת למרות
שפירות השנה החמישית הם חולין
ולא קודש, ובגלל מעלת
הפירות דשנה החמישית,
הנה תכלית המצוה דבשנה
הרביעית גו'² המצווה לנהוג
בפירות השנה הרביעית קדושה
מתבטאת בכך שבשנה
החמישית גו' תהיה תוספת של
תבואה ופירות, כפי שיתבאר להלן.
וכפי שמבאר רבנו הזקן
ב'לקוטי תורה'⁹ בפרשה זו,
שהפירות דשלוש שנים
הראשונות הם כנגד שלשה
עולמות בריאה-יצירה-עשיה
שלושת העולמות הרוחניים הכלליים
שלמטה מעולם האצילות, ובעוד
שבעולם האצילות הכול בטל לאלוקות
בביטול מוחלט ואין כל נתינת מקום
למציאות אחרת, ואילו בעולמות
בריא-יצירה-עשיה, יש נתינת מקום
ל'ישות' ו'מציאות', בכל אחד
משלושתם לפי ענינו (שממהם
משלוש העולמות בריאה-יצירה-עשיה
זכולה להיות על ידי צמצומים רבים של האור האלוקי יניקה תוספת

בס"ד. שבת פרשת קדושים, ו' אייר (מאמר א), ה'תשכ"ה (הנחה בלתי מוגה)

(1 פרשתנו יט, כה. (2 ראה תו"כ ורש"י כאן: הרי ארבעה שנים כו'. (3 שם, כג-כד. (4 פירש"י שם. (5 בהבא לקמן (עד
אמצע ס"ד) - ראה לקו"ש ח"ז ע' 134 ואילך (ממאמר זה). (6 משא"כ ע"ד הפשט - ראה לקו"ש שם הערה 3. (7 להעיר
גם ממ"ש המפרשים (רמב"ן פרשתנו שם, כג) "כי הפרי בתחילת נטיעת האילנות רב הלחות דבק מאד מזיק לגוף, ואינו
טוב לאכלה". (8 תניא רפ"ז. וראה לקו"ת פרשתנו כט, ג (וראה לקמן בפנים) - מפרסם שער כד בסופו: שלש שנים יהי'
לכם כו' זהו כנגד ג' קליפות הטמאות. (9 שם ל, ד. (10 כי מצד זה שהם כנגד ג' עולמות ב"ע (ובענין הספירות - בחי'
נה"י (לקו"ת שם)) - אין טעם שיהיו אסורים. ועפ"ז מקשר בלקו"ת שם (כט, ג ואילך) מ"ש הרמ"ז (לזח"א צו, סע"ב)
שבג' שנים הראשונות מקבלת המלכות מבחי' נה"י (ובענין העולמות ג' עולמות ב"ע) עם פירוש הפרס דלעיל הערה 8.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חיות והשפעה לְשֵׁלֶשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת¹⁰), וּבִשְׁנֵה הֶרְבִּיעִית
 2 שְׁכֵה הַפִּירוֹת הֵם 'קודש הלולים' הוּא כִּנְגֵד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הָרָאשׁוֹן
 3 וְהַנְּעִלָה מֵאַרְבַּעַת הָעוֹלָמוֹת הַכְּלָיִים (דְּאֲרַבְעָה עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת-
 4 בְּרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה הֵם כִּנְגֵד אֲרַבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיְוָי¹¹
 5 הָאוֹת יו"ד הֵיא כִּנְגֵד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת,
 6 הָאוֹת ה' הָרָאשׁוֹנָה הֵיא כִּנְגֵד עוֹלָם
 7 הַבְּרִיאָה, הָאוֹת ו' הֵיא כִּנְגֵד עוֹלָם
 8 הַיְצִירָה וְהָאוֹת ה' הָאֲחֻרֹּנָה הֵיא כִּנְגֵד
 9 עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה), וּבִשְׁנֵה
 10 הַחֲמִישִׁית גּו' לְהוֹסִיף לָכֶם
 11 תְּבוּאוֹת הוּא עֲנֵן תּוֹסֶפֶת גִּילּוֹי
 12 הָאֹר הָאֱלוּקִי הַנִּמְשָׁךְ מִקּוּצוֹ
 13 שֶׁל יו"ד, שֶׁהוּא ה'קוץ' שְׁבָרָשׁ
 14 ה'יו"ד לְמַעֲלָה גַם מִהִיו"ד
 15 עֲצֻמָּה, כְּלוּמָר דְּרָגָה שְׁלֹמַעֲלָה מֵעוֹלָם
 16 הָאֲצִילוֹת. וְכִדְאִיתָא כְּמוֹבָא
 17 בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה⁹ שֶׁהוּא ה'קוּצוֹ
 18 שֶׁל יו"ד- בְּחִינַת הַכֶּתֶר שְׁלֹמַעֲלָה
 19 מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת עֲצֻמוֹ (בְּחִינַת 'כֶּתֶר'
 20 עֲלִיּוֹן שְׁלֹמַעֲלָה מִהַחֲכֻמָּה, רָאשִׁית
 21 הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, כֶּשֶׁם שִׁכְתָּה
 22 כְּפִשּׁוּטוֹ הוּא מֵעַל הָרָאשׁ).
 23 וְצִירָךְ לְהִבִּין, אֵיךְ יִתְכַּן
 24 שְׁפִירוֹת הַשְּׁנָה הֶרְבִּיעִית
 25 חִבְּכִים לְאֶכְלָם רַק בִּירוּשָׁלַיִם
 26 שְׁהִיא מְקוּדֶשֶׁת יוֹתֵר מִכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 27 וְהֵם קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַהֲיָי, וְאֵילוֹ
 28 פִּירוֹת הַשְּׁנָה
 29 הַחֲמִישִׁית, שֶׁהֵם בְּמִדְרָגָה
 30 נְעִלָּית יוֹתֵר מִפִּירוֹת הַשְּׁנָה
 31 הֶרְבִּיעִית, כְּמוֹבָר לְעִיל שֵׁם
 32 הַמִּטְרָה וְהַחֲכִילִית שֶׁל כָּל אַרְבַּעַת
 33 הַשָּׁנִים, אֵין בָּהֶם שׁוּם קְדוּשָׁה,
 34 וּמוֹתֵר לְאֶכְלָם בְּכָל מְקוֹם
 35 וְאֶפִּילוֹ בְּטוּמְאָה?
 36 (ב) וַיִּבֶן בְּהֶקְדִּים הַמִּבְּאֵר
 37 בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה¹² לְפִרְשָׁהּ זֶה
 38 (בְּהֶקְדָּמָה¹³ לְבֹאֵר עֲנֵן
 39 שֶׁלֹּשׁ הַמִּדְרָגוֹת שְׁפִירוֹת
 40 פִּירוֹת שְׁלוֹשׁ הַשָּׁנִים הָרָאשׁוֹנוֹת, פִּירוֹת
 41 הַשְּׁנָה הַרְבִּיעִית וּפִירוֹת הַשְּׁנָה
- וּבִשְׁנֵה הֶרְבִּיעִית הוּא כִּנְגֵד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת
 (דְּאֲרַבְעָה עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת-בְּרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה
 הֵם כִּנְגֵד אֲרַבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיְוָי¹¹), וּבִשְׁנֵה
 הַחֲמִישִׁית גּו' לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאוֹת הוּא עֲנֵן
 תּוֹסֶפֶת הָאֹר הַנִּמְשָׁךְ מִקּוּצוֹ שֶׁל יו"ד, שֶׁהוּא
 לְמַעֲלָה גַם מִהִיו"ד. וְכִדְאִיתָא בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה⁹
 שֶׁהוּא בְּחִינַת הַכֶּתֶר. וְצִירָךְ לְהִבִּין, אֵיךְ יִתְכַּן
 שְׁפִירוֹת הַשְּׁנָה הֶרְבִּיעִית חִבְּכִים לְאֶכְלָם רַק
 בִּירוּשָׁלַיִם וְהֵם קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַהֲיָי, וְאֵילוֹ פִּירוֹת
 הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית, שֶׁהֵם בְּמִדְרָגָה נְעִלָּית יוֹתֵר
 מִפִּירוֹת הַשְּׁנָה הֶרְבִּיעִית, אֵין בָּהֶם שׁוּם קְדוּשָׁה,
 וּמוֹתֵר לְאֶכְלָם בְּכָל מְקוֹם וְאֶפִּילוֹ בְּטוּמְאָה.
 (ב) וַיִּבֶן בְּהֶקְדִּים הַמִּבְּאֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה¹²
 (בְּהֶקְדָּמָה¹³ לְבֹאֵר עֲנֵן שֶׁלֹּשׁ
 הַמִּדְרָגוֹת שְׁפִירוֹת) בְּבֹאֵר מֵה שֶׁכְּתוּב¹⁴
 "וְאֵתָה קְדוּשׁ¹⁵ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל", דְּהֵנָּה
 אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא רַם וּמִתְנַשֵּׂא עַד אֵין קֵץ
 מְגִדֵּר הַתְּהוּוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהוּא בְּרוּךְ-הוּא
 בַּעֲצֻמוֹ קְדוּשׁ וּמוֹבְדֵל כּו' רַק הַתְּהוּוֹת כָּל
 הָעוֹלָמוֹת הוּא רַק מִבְּחִינַת שְׁמוֹ, הֵינּוּ שֶׁכָּל
 מִדּוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ שֶׁהוּא מְהִיָּה בָּהֶם כָּל הָעוֹלָמוֹת
 (הַחֵל מִשֵּׁם הַיְוָי מִלְּשׁוֹן 'מְהִיָּה'¹⁶) הֵם רַק
 שְׁמוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּלִבְד כּו', וְלִכְּנָן, כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ
 גְּלוּי מִדּוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ, בִּיּוֹן שְׁמִצְד-עֲצֻמוֹ הוּא
 קְדוּשׁ וּמוֹבְדֵל מְגִדֵּר בְּחִינּוֹת אֱלוֹ (שְׁהָרִי
 עֲצֻמוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, לֹא אֶתְרַמִּי בְּשׁוּם אוֹת וְקוּצָא
 כָּלָל¹⁷, וְעַל-אַחַת-כְּפֶה-יְכַמֶּה שֶׁהוּא לְמַעֲלָה
 מֵעֲנֵן הַשְּׁמוֹת), הוּא עַל-יְדֵי שְׁמִשְׁבָּחִים
 וּמְהִלִּים אוֹתוֹ בְּמִדּוֹת אֱלוֹ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
 מִמְּשִׁיכִים גְּלוּי הַשְּׁמוֹת וְהַמִּדּוֹת, אֶף-עַל-פִּי
 בִּיאור בדרך אפשר

(11) לקו"ת מסעי צה, א. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ו ע' 117. (12) שם כט, סע"ב. (13) וי"ל שכוונתו בזה גם לרמז תירוץ להקושיא דלעיל סוס"א, כדלקמן ס"ד. (14) תהלים כב, ד. (15) להעיר, שיש לזה שייכות לשם הסדרה - קדושים. ולהעיר, שגם בסיום הסדרה בלקו"ת כותב "יקנה ויחקוק סדר קדשים כו". וכן בסיום הסדרה: והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל גו'. (16) פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א רפ"ד. (17) ראה זח"ג יא, א. רנז, ב. לקו"ת

ובשנה החמישית תאכלו את פריי להוסיף לכם תבואתו גו'

ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ובשום קרן (שעל גבי האות) כלל אלא הוא למעלה מכל ביטוי בכל צורה
- 2 שהיא וְעַל-אֶתֶת-פְּמַה-וּכְמָה כל-שכן וקל-וחומר שֶהוּא לְמַעַלָה
- 3 מְעַנֵּן הַשְּׁמוֹת שהם דבר חיצוני עוד יותר מאשר 'אות' ו'קרן'), ומאחר
- 4 שהוא עצמו מרומם ונבדל לגמרי מהמידות, גילוי המידות הוא עַל-יְדֵי
- 5 שְׁמִשְׁבָּחִים וּמַהֲלִילִים אוֹתוֹ
- 6 בְּמִדּוֹת אֱלֹהִים, לְמַשֵּׁל, גִּלּוֹי מִידָת
- 7 הַחֶסֶד הוּא עַל יְדֵי שְׁמוֹתֵי עֲלִי
- 8 'חסיד' וגילוי מידת הגבורה היא על ידי
- 9 שְׁמוֹתֵי עֲלִי 'גיבור' שְׁעַל-יְדֵי-
- 10 זֶה מְמַשִּׁיכִים מִלְּמַעַלָה לְמַטָּה
- 11 וּמְבִיאִים לִידֵי גִלּוֹי הַשְּׁמוֹת
- 12 וְהַמִּדּוֹת, אֶף-עַל-פִּי שְׁמִצְד-
- 13 עֲצָמוֹ מִצְד עֵצֶם הַמַּהוּת שֶׁל הַקְדוּשָׁה-
- 14 בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא מִכָּל אֵינּוֹן
- 15 מִדּוֹת אֵיהֶן כָּלל כו' 18 אינו
- 16 בכלל המידות הללו הוא כלל, כלומר
- 17 הוּא עַצְמוֹ נַעֲלָה מִכָּל הַהִגְדּוֹת הַלֵּלוֹ
- 18 לְגַמְרִי. וְזֶהוּ פִּירוּשׁ הַפְּסוּקָה
- 19 "וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת
- 20 יִשְׂרָאֵל", כְּלוּמַר, שֶהוּא
- 21 יִתְבָּרֵךְ מִצְד-עֲצָמוֹ קְדוֹשׁ
- 22 וּמוֹכֵדֵל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים,
- 23 וְשִׁיחָהּ "יוֹשֵׁב" וְנִמְשָׁךְ
- 24 וּמִתְגַּלָּה מִלְּמַעַלָה לְמַטָּה,
- 25 שֶׁהַמְשָׁכָה שֶׁל הָאוֹר הָאֱלוּקִי
- 26 מִלְּמַעַלָה לְמַטָּה נִקְרָאת בְּשֵׁם
- 27 יִשְׁכָּה, כְּמוֹ הַיּוֹשֵׁב שְׁמִשְׁפִּיל
- 28 וּמוֹרִיד וּמְנַמֵּךְ קוֹמָתוֹ לְעוֹמֵת מִצַּב
- 29 שֶׁל עֲמִידָה, הוּא עַל-יְדֵי
- 30 "תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל", שְׁעַל-יְדֵי
- 31 הַהִילּוֹל וְהַשְּׁבַח שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
- 32 מַהֲלִילִים וּמִשְׁבָּחִים אֵת הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-
- 33 הוּא גּוֹרָמִים הַגִּלּוֹי וְהַמְשָׁכָה
- 34 כו' שֶׁל הָאוֹר הָאֱלוּקִי הַעֲלִיּוֹן שֶׁמִּצְד
- 35 עַצְמוֹ הוּא לְמַעַלָה מִהָעוֹלָמוֹת, לְבִרְאוֹ
- 36 עוֹלָמוֹת.
- 37 וְעֵינֵן זֶה שֶׁל פְּעוּלַת "תְּהִלּוֹת
- 38 יִשְׂרָאֵל" הַמְשִׁיךְ אֵת "וְאַתָּה קְדוֹשׁ"
- 39 נִתְבָּאֵר בְּאֵרוּכָה 19 בְּמֵאֵמֶר
- 40 דְּבִיר־הַמִּתְחִיל הַפּוֹתַח בַּפְּסוּקָה
- 41 "וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת
- 42 יִשְׂרָאֵל" מְכַבֵּד-קְדוּשַׁת

- מורִי-וְחָמִי אֲדַמּוּ"ר 20, הִרְבִּי הִרְיִ"צ שְׁמִכִּיא שֵׁם בְּמֵאֵמֶר הַנּוֹכַח
- הַסְפּוֹר אִוּדוֹת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב 21, וְזֶה לְשׁוֹן הַמֵּאֵמֶר 22:
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְדוֹשׁ בְּהִיּוֹתוֹ עֲדִין נִסְתָּר לְפָנֵי הַתְּגִלּוֹתוֹ
- (שֶׁהִיָּתָה בְּגִיל שְׁלוֹשִׁים וְשֵׁשׁ) וּבְנִדְדוֹ מְעִיר לְעִיר וּמְכַפֵּר לְכַפֵּר,
- הִיָּתָה אֶתֶת מְעַבְדוּתָיו
- בְּקוֹדֶשׁ, לְשֹׂאוֹל כָּל אֶחָד
- מִיִּשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים,
- זְקֵנִים וְנוֹעֲרִים, לְשֹׂאוֹמִים
- בְּכִרְיָאוֹת, בְּפִרְנֶסָה, וְהִיָּה
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב שְׁמִיחַ מְאֹד
- לְשִׁמּוֹעַ אֵת הַתְּשׁוּבוֹת
- הַלְּבָבִיּוֹת שִׁיחֻדִּים, אֲנָשִׁים
- וְנָשִׁים וְטָף, הֵיוּ מְשִׁיכִים עוֹנִים
- לוֹ כָּל מִיָּה לְשׁוֹנוֹת בִּיטּוּיִם
- שׁוֹנִים שֶׁל שְׂבַח, כְּמוֹ בְּרוּךְ
- הַשֵּׁם, הַשְּׁבַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
- כו'.
- פַּעַם אֶתֶת אֶרֶץ שְׁהִרְבִּי
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב בָּא לְיֹשִׁיב
- אֶחָד, וְהַתְּנַהֵג בְּדִרְכּוֹ הַקְדוֹשׁ
- בְּעִבּוּדֵת הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ לְנֹפֶת
- אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים
- וְטָף, בְּזִכּוֹת הַגְּדוּלָּה שֶׁהֵם
- מְשַׁבְּחִים אֵת שְׁמוֹ הַקְדוֹשׁ
- שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא כֹּאשֶׁר
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב שׁוֹאֵל בְּשׁוֹלֵמִים וּבְמִצַּב
- הַבְּרִיאוֹת וְהַפְּרִסָּה שֶׁלָּהֶם. בְּאוֹתוֹ
- יֹשִׁיב הִיָּה יְהוּדִי זָקֵן מוֹפְלָג,
- תְּלָמִיד-חֶכֶם גְּדוֹל, פְּרוֹשׁ רַחוּק
- וּמוֹכֵדֵל מִכָּל עֲנִיֵּי הָעוֹלָם
- הַגִּשְׁמִי. זֶה לְמַעַלָה מִיּוֹבֵל,
- חֲמִשִּׁים שָׁנָה, שִׁיּוֹשֵׁב אוֹתוֹ זָקֵן
- 'פרוש' יוֹמָם וְלַיְלָה וְלוֹמֵד אֵת
- הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה בְּפִרְשׁוֹת
- וּבְקִדּוּשָׁה. כָּל שְׁנוֹתָיו הוּא
- אוֹתוֹ זָקֵן 'פרוש' יוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית
- בְּצוּם בְּטָלִית וּתְפִלִּין, עַד
- לְשַׁעוֹת הַמְּאֻחָרוֹת דְּזָמֵן
- הַמִּנְחָה, כְּלוּמַר כְּמַעֲט כֹל שְׁעוֹת
- חַיִּים וְרַק לְאַחֲרֵי תְּפִלַּת עֶרְבִית
- הִרְי הוּא מְסִיִּים אֵת הַצּוּם וְזֶה הוּא
- טוֹעֵם פֶּסַח לָחֶם עִם מַיִם.

פינחס פ, סע"ב. 18) תקנ"ז בהקדמה (זי, ב). 19) כמו כמה ענינים שנתבארו בלקו"ת בקיצור, ונתבארו בארוכה במאמרים שלאח"ז (ולפעמים - גם בלקו"ת גופא), במקום אחר. 20) נדפס בסה"מ אידיש ע' 138 ואילך. 21) וכנראה, שהפירוש שבלקו"ת הנ"ל מיוסד על פירוש הבעש"ט ע"פ זה המובא לקמן בפנים. 22) בתרגום ללשון הקודש ע"י המו"ל.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כַּאֲשֶׁר הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב נִכְנָס אֶל הַגָּאוֹן לְחַדֵּר
2 הַפְּרִישוֹת הַחֹדֶר שָׁבוּ הִיּוֹשֵׁב אוֹתוֹ פְּרוֹשׁ שֶׁהָיָה בְּפִנֵּת בֵּית
3 הַכְּנֶסֶת, שָׁאַל אֶת הַגָּאוֹן לְשִׁלּוּמוֹ, אִיךָ הַבְּרִיאוֹת, אִם יֵשׁ
4 לוֹ מַסְפִּיק כֶּסֶף עֲבוּר הַהֶצְטָרְכוֹת וְהַסְפָּקָה. אָבֵל הַגָּאוֹן לֹא זָו
5 בְּלִבּוֹ שֶׁלֹא עָנָה אֵלָּא אִפִּילוֹ לֹא
6 הִגִּיב לְדַבְּרֵי הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁהָיָה לְבוֹשׁ כְּמוֹ כִּפְרִי
7 טוֹב, וְכַמּוֹר הַדָּבָר הָיָה כְּאִשֶּׁר
8 הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב הָיָה עֲרִיין צִדִּיק נִסְתָּר.
9 הָרַבִּי חֲזָר וְשָׁאַל אֶת הַגָּאוֹן
10 שְׁאֵלוֹתָיו הָאֵמוּנוֹת עַל מִצַּב
11 בְּרִיאָתוֹ וּפְרִנָּתוֹ כְּמָה פְּעָמִים,
12 עַד שֶׁהַגָּאוֹן כָּעֵס מְאֹד עַל
13 הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהִרְאָה בִּידּוֹ
14 לְכִיוּנוֹ הַדֵּלֶת שְׁלֵלָה לֹא.
15 וְאָז אָמַר הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב
16 לְגָאוֹן: רַבִּי, לְמָה אֵינְכֶם נוֹתְנִים
17 לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת פְּרִנָּתוֹ כֹּי'23. לְשִׁמְעַ
18 דְּבוּרִים אֵלָּו, נִשְׁאַר הַגָּאוֹן כְּמִבּוֹלָל; אֵיזָה
19 יְהוּדִי כִּפְרִי מְדַבֵּר אֹדוֹת ה"כְּכִיכּוֹל" שֶׁצָּרִיכִים
20 לִיתֵּן לוֹ פְּרִנָּסָה וְכִיּוֹצֵא בָּזָה. הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב
21 הִפִּיר אֶת הַמַּחְשְׁבוֹת שֶׁל הַגָּאוֹן, וְאָמַר לוֹ:
22 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים עַל הַפְּרִנָּסָה שְׁנוֹתֵן לָהֶם
23 הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ. אֵף עַל אֵיזָה פְּרִנָּסָה יוֹשֵׁב הַקְדוּשָׁה-
24 בְּרוּךְ-הוּא. הִנֵּה עַל זֶה אוֹמֵר לָנוּ דּוֹד-הַמֶּלֶךְ
25 בְּתֵהֱלִים: "וְאַתָּה קְדוֹשׁ", עַל אֵיזָה פְּרִנָּסָה הִנֵּךְ
26 "יוֹשֵׁב" - "יוֹשֵׁב תֵּהֱלֹת יִשְׂרָאֵל", הַקְדוּשָׁה-
27 בְּרוּךְ-הוּא "יוֹשֵׁב" עַל תֵּהֱלֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי-
28 יִשְׂרָאֵל שֶׁמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ נוֹתֵן לָהֶם. וְעֲבוּר דְּבָרֵי
29 הַהִלּוּל שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהִלְלִים אֶת הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ,
30 הָרִי הוּא יִתְבָּרֵךְ נוֹתֵן לָהֶם בְּנֵי חַיִּי וּמְזוֹנֵי רִיחָא.
31 (ג) וְצָרִיךְ לְהִבִּין, דִּהְנֵה, הֵן אָמַת שֶׁבְּכִדִּי
32 ש"אָתָּה קְדוֹשׁ" [שְׁמַצֵּד-עֲצָמוֹ הוּא קְדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל מֵעוֹלָמוֹת]
33 יֵהִי "יוֹשֵׁב" [הֵינּוּ, שְׁיֻמָּשָׁף לְמַטָּה, שֶׁהַמְשָׁכָה זֹו נִקְרָאת בְּשֵׁם יוֹשִׁיבָה, כְּמוֹ
34 הַיּוֹשֵׁב שֶׁמְשַׁפִּיל קוֹמָתוֹ, כְּנֹזֵךְ לְעִיל] יֵשׁ צוֹרֵךְ בְּעֲבוּדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָבֵל
35 לְכַאֲרָה יְכוּלִים לְפַעוֹל זֹאת גַּם עַל-יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה24 [וְכַמּוֹכֵן גַּם מִמָּה
36 שֶׁכָּתוּב בְּגִמְרָא25 עַל הַפְּסוּק26 אֶרֶץ יִרְאָה וְשָׁקֵטָה, בְּתַחֲלָה יִרְאָה וּלְבִסּוֹף
37 (כְּשֶׁקֶבְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה) שָׁקֵטָה, וְהֵינּוּ לְפִי שְׁעַל-יְדֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁף
38 אֱלֻקוֹת בְּעוֹלָם], וְאִם

(23) ראה במאמר שם ס"ב בביאור מרז"ל (שהש"ר פ"א, ט בסופו) "רעיתי - מפרנסתי". (24) וראה לקו"ת בהר מ, סע"א ואילך, שענין "רעייתי" (ראה לעיל הערה 23) הוא ע"י התורה - לכו לחמו בלחמי. (25) שבת פח, א. (26) תהלים עו, ט.

- 1 כן, למה אמר הבעל-שם-טוב לגאון, שלמד תורה יומם
2 ולילה במשך יובל²⁷ שנים, למה אינכם נותנים להקדוש-
3 ברוך-הוא את פרנסתו כו', ובפרט שבאותה שעה שהבעל-
4 שם-טוב אמר לו דברים אלו, היה עסוק בלימוד התורה
5 והלימוד ממשיך אלוקות בעולם?
6 ואפילו אם נאמר שהענין
7 ד"אתה קדוש" במובן של
8 השפעת והמשכת אלוקות לברוא
9 ולהוות עולמות נעשה דוקא על-
10 ידי "תהלות ישראל", היה
11 הבעל-שם-טוב יכול לעורר
12 את הגאון שיהלל להקדוש-
13 ברוך-הוא על כך שלומד
14 תורה בפרישות ובקדושה,
15 ולמה הוצרך הבעל-שם-טוב
16 לשאול אותו כדי שיהלל יורה
17 לה' דווקא אודות ענינים
18 גשמיים (בריאות וכו')?
19 אף הבאור בזה, דהנה,
20 תכלית פונת המטרה של
21 הבריאה היא שתהיה לו
22 לקדוש-ברוך-הוא יתברך דינה
23 בתחתונים²⁸, שהנבראים
24 התחתונים ובמיוחד העולם הזה הגשמי
25 שהוא העולם התחתון ביותר, יהיו
26 מקום ראוי ומתאים להשראת השכינה
27 וגילוי אלוקות והינו, שמדברים
28 תחתונים גשמיים וחומריים יעשו
29 דינה להקדוש-ברוך-הוא
30 מקום ראוי לאלוקות להתגלות בו
31 ולגור בו. ודינה זו לאלוקות
32 בדברים הגשמיים הנחותים נעשית
33 ובעקר - על-ידי עבודת
34 האדם בתחתונים, תוך מגע קרוב
35 עם דברים גשמיים וחומריים, הינו
36 לא כל-כך על-ידי לימוד
37 התורה, או על-ידי הילול
38 להקדוש-ברוך-הוא על
39 לימוד התורה, שהם פעולות
40 נעלות ורוחניות ולא דורשות מגע קרוב
- עם גשמיות וחומריות העולם, כיון שללימוד התורה שיף בעקר
ל'עליון' שבישראל, שזוהי נפש האלקית, ופעולות שנעשות עם
ה'עליון' לא הופכות את ה'תחתון' לדירה לאלוקות, אלא על-ידי
ההילול להקדוש-ברוך-הוא עבור בריאות ופרנסה, ענינים
השכיכים לגוף ונפש
החיונית²⁹, הנפש הבהמית
שמחיה את הגוף הגשמי והינו, שבאשר בני ישראל מכירים
ומרגישים (דערהעון בהבנה,
ידיעה והכרה) ש(גם) צרכיהם
הגשמיים הקשורים בעניני העולם
הזה התחתון באים מהקדוש-
ברוך-הוא, והם מהללים
אותו על זה, הנה על-ידי-זה
עושים דינה לו יתברך
בתחתונים.
ולכן, באשר הבעל-שם-טוב
ראה שהגאון יושב בחדר
הפרישות, פרוש רחוק ונבדל
מכל עניני העולם הזה הגשמי,
מבלי להתעסק עם גופו, נפש
הבהמית וחלקו בעולם החלק
בעולם שמוטל עליו בפרט להעלות
לקדושה, "תחתונים" (שהרי
מה שאכל היה רק להכרח
קיומו, אבל לא התעסק לברר
את הגוף, נפש הבהמית
וחלקו בעולם אלא אדרבה עשה
הכול כדי לפרוש ולהתרחק מכל
הדברים הללו), אמר לו, הבעל-
שם-טוב לזקן הפרוש, למה אינכם
נותנים להקדוש-ברוך-הוא

(27) שנקרא "עולם" (תדב"ר פ"ו. מכילתא ורש"י משפטים כא, ו. וראה בחיי וצינוי שם). (28) תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ו ע' 17 הערה 42. (29) ראה תניא פל"ז (מח, ב).

ש"פ קדושים, ו' אייר (מאמר א), ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אֶת פִּרְנָסָתוֹ³⁰ - שְׂקִיּוֹם מֵה שְׁנֵתָאָה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 2 לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים שֶׁכֵּן כְּאִמּוֹר רִצּוֹן זֶה שֶׁל
 3 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא יִכּוֹל לְהַתְקִים עַל יְדֵי עֵסוֹק רַק בְּדַבְרִים 'עֲלִיוֹנִים'
 4 כְּלִימּוֹד הַתּוֹרָה אֲלֹא רַק בְּאִמְצָעוֹת עֵסוֹק בְּעִנְיֵי הָעוֹלָם וְהִלּוּל וּשְׂבַח לְקִדּוּשׁ
 5 בְּרוּךְ-הוּא עַל עֲנִינִים אֵלֶּה. וְלָכֵן
 6 אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, 1 פִּרְנָסָתוֹ³⁰ - שְׂקִיּוֹם מֵה שְׁנֵתָאָה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 7 שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹשֵׁב 2 הוּא לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים. וְלָכֵן
 8 ר'מִתְפָּנֵס', כְּבִיכּוֹל, עַל תְּהִלּוֹתֵיהֶם 3 אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹשֵׁב
 9 שָׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמִשְׁבָּחֵם 4 עַל תְּהִלּוֹתֵיהֶם שָׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמִשְׁבָּחֵם אוֹתוֹ
 10 אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עֲבוּר הַבְּרִיאוֹת 5 יִתְבָּרַךְ עֲבוּר הַבְּרִיאוֹת וְהַפְּרָנָסָה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ
 11 וְהַפְּרָנָסָה עֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים שֶׁהוּא 6 יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָהֶם.
 12 7 (ד) וְעַל-פִּי הַנְּזָכָר לְעִיל
 13 שְׁעִיטָה 'דִּירָה' לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא 8
 14 ב'תַּחְתּוֹנִים' הִיא דְּרוּקָא עַל יְדֵי עֵסוֹק 9
 15 בְּעִנְיֵי הָעוֹלָם יוֹכֵן גַּם הַטַּעַם 10
 16 שְׁתַּכְלִית הָעֲלִוִּי שֶׁל פִּירוֹת הָאֵילָן 11
 17 הִיא לֹא בְּפִירוֹת שְׁנָה 12 יִדְ-יָהּ שְׂאִישׁ יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ שְׂאִפִּילוֹ הַפִּירוֹת
 18 הַרְבִּיעִית, שֶׁהֵם קוֹדֵשׁ 19 שְׂאִינָם קוֹדֵשׁ, הִנֵּה גַם הֵם תְּלוּיִים בְּכַרְכַּת ה'
 20 וְנִאֲכָלִין לְפָנִים מִן הַחֹמֶה שֶׁל 14 [בְּרִאֲוֹתוֹ בְּעִנְיֵי בָשָׂר עֲנִין הַהוֹסְפָה ("לְהוֹסִיף")
 21 יְרוּשָׁלַּיִם שְׂהִיא עִיר מְקוֹדֶשֶׁת, אֲלָא 15 בְּתַבּוּאָה שְׁנוֹתָן לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא], וּבְמִילָא
 22 בְּפִירוֹת הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית³¹ 16 הָרִי הוּא בּוֹדָאי מְהִלָּל לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
 23 שֶׁהֵם פִּירוֹת חוּלִין הַנֶּאֱכָלִין כָּכָל 17
 24 מְקוֹם וְלֹא רַק בִּירוּשָׁלַיִם וְאַפִּילוֹ 18
 25 בְּטוּמְאָה, כִּי עַל-יְדֵי-יָהּ 19
 26 שְׂאִישׁ יִשְׂרָאֵל יְהוּדִי יוֹדֵעַ 20
 27 שְׂאִפִּילוֹ הַפִּירוֹת שְׂאִינָם 21
 28 קוֹדֵשׁ, פִּירוֹת הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית 22
 29 (וְהִלָּא) שֶׁהֵם חוּלִין הִנֵּה גַם הֵם 23
 30 תְּלוּיִים בְּכַרְכַּת ה' [בְּרִאֲוֹתוֹ 24
 31 בְּעִנְיֵי בָשָׂר בְּצוּרָה מוֹחֶשֶׁת הַנִּרְאִית

(30) וע"ד - להבדיל באין קץ - הפרנסה (המזון) כפשוטה, שבהעדר המזון אז נפרדת הנשמה מהגוף - עד"ז הוא גם בענין מפרנסתי למעלה* (ראה לעיל הערה 23) - בזה תלוי קיום הענין דנתאוהה הק' להיות לו ית' דירה בתחתונים. וכמחז"ל מה הקב"ה מלא כל העולם, אף הנשמה מלאה את כל הגוף (ברכות י', א. וראה ויק"ר ספ"ד (ובכ"מ) בסדר הפוך - שהובא בכ"מ: הנפש הזו ממלא את הגוף, והקב"ה ממלא את עולמו כו'). (31) להעיר מהא דנטע רבעי (שדינו כמעשר שני - קידושין נד, ב) אין לוקחים בכספו קדשי קדשים (מע"ש פ"ג מ"ב). ופשיטא שאין נלקחים להדברים דקדושה-הקדשים שבביהמ"ק - עיקר דירת הקב"ה בתחתונים (אחרי טז, ב ובפרש"י שם. תניא פנ"ג (וראה טושו"ע או"ח סצ"ד). ובכ"מ). (32) ומכ"ש מהחיוב לברך להקב"ה על בורא.. חסרונן (ראה טור וב"י (שו"ע אדה"ז) באו"ח סי' רז). ולהעיר ממרז"ל דעל כל נשימה ונשימה שאדם נושם, צריך אדם לקלס לבורא (ב"ר פי"ד, ט). (33) ראה ד"ה תפלין דמארי עלמא תרנ"ג קרוב לסופו (סה"מ תרנ"ג ע' רס). חכמות בחוץ תרונה תרצ"ד (בסה"מ קונטרסים ח"ב) פ"ב. ובכ"מ.

(*) ברשימה נוספת, הובא ענין זה בתור ביאור על דברי הבעש"ט (בסה"מ אידיש שם) "איר וועט דאך ח"ו דעם כביכול פֿאַרהונגען אַז דער כביכול וועט אָוועק פֿון דער וועלט".

ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו גו' יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שֶׁהַפִּירוֹת דְּשָׁנָה הֶרְבִּיעִית הֵם בְּמִדְרָגָה נִצְלִית, בְּחִינַת
- 2 הָאֲצִילוֹת, כַּמְבוּאָר לַעֲלֵל שְׁלוֹשׁ הַשָּׁנִים הָרָאשׁוֹנוֹת בְּהֵם הַפִּירוֹת אֲסוּרִים
- 3 בְּאִכְלָהָם הֵם כִּנְגַד שְׁלוֹשֶׁת הָעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה (בָּהֶם יֵשׁ נִתְּנָת
- 4 מִקּוֹם לִיִּשׁוּת וְיִמְצִיאֻת) וְאִילוּ הַשָּׁנָה הֶרְבִּיעִית בְּהֵם הַפִּירוֹת הֵם קוֹדֶשׁ הִיא
- 5 כִּנְגַד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הַנִּעְלָה מֵהֶם (כּו
- 6 יֵשׁ בִּיטוּל מוּחֶלֶט לֵאלּוּקוֹת) הֵרִי גַם
- 7 אֲצִילוֹת הוּא עוֹלָם³⁴, שֶׁהוּא
- 8 עֲנִין שֶׁל מִדְּיָה וְהַגְבָּלָה
- 9 מִסּוּיָמָה. וְכִדִּי לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינָה
- 10 זֶה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה שֶׁתִּגְלָה בְּעוֹלָם
- 11 צָרִיךְ לִהְיוֹת עֲנִין שֶׁל
- 12 "הִלּוּלִים", שֶׁהַעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים
- 13 יִהְיוּ וְיִשְׁבַּחוּ אֶת הַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
- 14 אֲבָל זֶה הוּא הַלּוּל הַקָּשׁוּר עִם
- 15 עֲבוֹדַת ה' מִתּוֹךְ עֲנִינִים וְרוֹחֲנִיִּים,
- 16 שֶׁזָּהוּ שֶׁהַלּוּל עִם פִּירוֹת הַשָּׁנָה
- 17 הֶרְבִּיעִית הוּא בִּירוּשָׁלַיִם דּוֹקָא.
- 18 וְעִנִּין זֶה הוּא בְּדוּגְמַת
- 19 הַהַמְשָׁכָה שְׁעַל־יָדֵי לִימּוּד
- 20 הַתּוֹרָה שֶׁהִיא עֲבוֹדָה רוּחָנִית שֶׁלֹּא
- 21 דּוֹרֶשֶׁת קֶשֶׁר וּמִגַּע קְרוֹב וְיִשִּׁיר עִם
- 22 הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְיִכּוּלָה לִהְיוֹת מִתּוֹךְ
- 23 פְּרִישׁוֹת. אֲבָל הַפִּירוֹת דְּשָׁנָה
- 24 הַחֲמִישִׁית עֲנִינִים הוּא
- 25 "לְהוֹסִיף" גו', לְהַמְשִׁיךְ וּלְגַלּוֹת
- 26 בְּעוֹלָם תּוֹסֶפֶת הַשְּׁפָעָה שֶׁל אֹר
- 27 אֱלֹקִי שֶׁלְּמַעְלָה מִהַגְבָּלָה,
- 28 אֲפִילוּ לְמַעְלָה מִהַגְבָּלָה שֶׁל עוֹלָם
- 29 הָאֲצִילוֹת שֶׁהוּא עֲנִין קְדוּשָׁת
- 30 הָעֲצָמוֹת, הַקְדוּשָׁה שֶׁל הַקְדוּשָׁה־
- 31 בְּרוּךְ־הוּא בְּעֵצָם מִהוּתוֹ שֶׁנִּמְשָׁכֶת
- 32 לְמַטָּה (לֹא הַגְבָּלוֹת,
- 33 בְּדוּגְמַת אֲכִילַת הַפִּירוֹת שֶׁל
- 34 הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית כָּכָל מִקּוֹם
- 35 וְאֲפִילוּ בְּטוּמְאָה) עַל־יָדֵי
- 36 "תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל" הַהִילּוֹל
- 37 וְהַשְׁבַּח שֶׁבִּנְיָן יִשְׂרָאֵל מִהִלָּלִים וּמִשְׁבַּחִים אֶת הַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּנוֹגֵעַ
- 38 לְעֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים דּוֹקָא³⁵.
- 39 ה) וַיֹּשֶׁב לְהוֹסִיף בִּיאור עַל פִּי פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי הַכְּתוּב
- 40 "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבֹאָתוֹ", שֶׁהַהוֹסֶפֶה עֲלֶיהָ מְדוּבָר בַּפִּסּוּק הִיא

- 41 לֹא רַק בְּפִירוֹת הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית אֲלָא גַם בְּתִבּוּאָה שֶׁל הַשָּׁנָה
- 42 הֶרְבִּיעִית, הַשָּׁנָה שֶׁבָּה הַפִּירוֹת הֵם קוֹדֶשׁ, וְהִנֵּנוּ, שְׁגָם בְּהַמְשָׁכָה
- 43 וְגִלּוּי שֶׁל אֱלֹקוֹת בְּעוֹלָם שְׁעַל־יָדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַמַּשְׁכָּה עַל
- 44 יָדֵי הַתַּעֲסָקוֹת בְּעִינֵינִים רוּחָנִיִּים, נַעֲשִׂית שְׁלֵמוֹת עַל־יָדֵי הָעֲנִין
- 45 דְּ"תְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל" הַמּוֹדִים
- 46 לְקֹדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּעִינֵינִים
- 47 גִּשְׁמִיִּים דּוֹקָא כְּלוּמַר, לֹא זֶה בִּלְבַד
- 48 שֶׁתְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים
- 49 הֵם פּוֹעֵלוֹת אֶת עֲשִׂית הָעוֹלָם לִדְוִירָה
- 50 בְּתַחֲתוּנִים, וּבְכֵן מְשַׁלְּמוֹת אֶת כּוֹנוֹת
- 51 הַבְּרִיאָה, וְאִילוּ 'תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל' עַל
- 52 לִימּוּד הַתּוֹרָה לֹא מְשִׁיגוֹת מִטְרָה זֶה,
- 53 כַּמְבוּאָר לַעֲלֵל, אֲלָא יִתִּירָה מִזֶּה,
- 54 'תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל' עַל הָעֲנִינִים הַגִּשְׁמִיִּים
- 55 מוֹסִיפּוֹת שְׁלִימוֹת בְּהַמְשַׁכַּת אֱלֹקוֹת עַל
- 56 יָדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה, כִּפִּי שֶׁמְשַׁיֵּךְ
- 57 וּמְבָאָר.
- 58 וְהָעִנִּין בְּזָה, דְּהִנֵּה אֲמָרו
- 59 רַ"ל³⁶ בְּנִמְרָא כָּל הָאֲמָרו אֵין
- 60 לִי אֵלָא תּוֹרָה וְאִינוּ מְעוּנִין לְעִסּוֹק
- 61 בְּנִמְלּוֹת חֲסִידִים וְצַדִּיקָה - אֲפִילוּ
- 62 תּוֹרָה אֵין לוֹ, אֵלָא צָרִיךְ
- 63 לִהְיוֹת תּוֹרָה וּגְמִילוֹת
- 64 חֲסִידִים³⁷ כֹּאחֵד, וְהִנֵּנוּ,
- 65 הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים הִיא
- 66 שֶׁבְּכִדִּי שִׁיְהִיָּה אֲמָתִית עֲנִין
- 67 הַתּוֹרָה, כִּדִּי שְׁלִימּוֹד הַתּוֹרָה אֲכֵן
- 68 יַעֲלֵל אֶת פְּעוּלָתוֹ הָרוּחָנִית הָרָאוּיָה
- 69 שֶׁזָּהוּ מִה שִׁיְשְׂרָאֵל פּוֹעֲלִים
- 70 עַל־יָדֵי עֲבוֹדָתָם בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה
- 71 תּוֹסֶפֶת אֹר בְּתוֹרָה, לְחַבֵּר
- 72 תּוֹרָה בְּהַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא³⁸,
- 73 מְבוּאָר בִּקְבָלָה וְחִסְדוֹת שְׁלִימּוֹד
- 74 הַתּוֹרָה בְּמִדְרֵיגָה נִעְלִית (כִּמּו לִימּוּד
- 75 הַתּוֹרָה שֶׁל דּוֹד הַמֶּלֶךְ) פּוֹעֵל חִיבּוּר בֵּין
- 76 הַתּוֹרָה וְהַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא, כְּלוּמַר,
- 77 עִלּוּי וְתוֹסֶפֶת אֹר אֱלֹקִי הַתּוֹרָה עֲצָמָה, וְעַל כֵּךְ מְבוּאָר כֹּאן שֶׁעִלּוּי זֶה לֹא
- 78 נִפְעַל עַל יָדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה בִּלְבַד אֲלָא הֵרִי זֶה דּוֹקָא עַל־יָדֵי שֶׁמְבַלְבֵּד
- 79 לִימּוּד הַתּוֹרָה יֵשׁ גַּם גְּמִילוֹת חֲסִידִים, שֶׁהוּא עֲנִין הַהַמְשָׁכָה שֶׁל
- 80 אֹר אֱלֹקִי מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּעִינֵינִים גִּשְׁמִיִּים, שְׁכֹאשׁוּר מִקִּימִים בָּהֶם

(34) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 112. 35) ראה גם ד"ה השמים כסאי תשל"ו ס"ז (תורת מנחם - ספר המאמרים אייר ס"ע רמב ואל"ך). 36) יבמות קט, ב. 37) ראה סה"מ תש"ח ס"ע 266 ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם. 38) ראה לקו"ת שלח מז, ג. שם נא, א. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מצווה של גמילת חסדים וצדקה (ועל-דרך-זה גם במצוות אחרות שקיומן הוא
2 עם דברים גשמיים) ממשיכים אלוקות בעולם הזה הגשמי, וְעַל-יְדֵי-זֶה
3 הָרִי הוּא הַלּוּמָד תּוֹרָה וּבִנוּסָף לָכֵן עוֹסֵק גַּם בְּגִמְלוֹת חֲסִדִים גּוֹמֵל חֶסֶד
4 עִם הַתּוֹרָה, וּבִכּוּל נוֹתֵן לָהּ דָּבָר שֶׁאֵין בָּהּ מִצַּד עֲצָמָה שְׁמִמְשִׁיךְ בָּהּ
5 בתורה תּוֹסֶפֶת אֹרֹךְ אֱלֹקִים שֶׁלֹּא
6 הִיא קִיָּים בָּהּ קוֹדֵם לָכֵן.
7 וְכַמוֹדֵגֶשׁ עֵינַיִן זֶה שְׁקִיָּים מִצְוֹת
8 התורה בגשמיות היא מעלה ויתרון גם
9 בתורה עצמה גַּם בְּכָלִלוֹת הָעֵנָנִין
10 דְּמִתְּ-תּוֹרָה לְמִטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה
11 דְּנֹקָא, שְׁאֵין זֶה הַצּוּרִךְ בִּירִידָה
12 התורה למטה והיתרון שדבר אֵינּוּ
13 מִצַּד הָרוּחָנִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה,
14 שְׁהִרִי הַתּוֹרָה כְּפִי שֶׁהִיא
15 לְמַעְלָה הִיא בְּרוּחָנִיּוֹת יוֹתֵר
16 מאשר כפי שהיא לאחר שירדה
17 ממדרגה למדרגה ונתלבשה בענייני
18 העולם הזה, ואם כן מצד הרוחניות של
19 התורה אין בירידה למטה מעלה ויתרון
20 או תועלת, וְלָכֵן כאשר משה רבינו
21 עלה למרום לקבל את התורה עבור בני
22 ישראל בעולם הזה טָעֵנוּ
23 הַמְּלָאכִים תָּנָה הוֹדֵךְ עַל
24 הַשְּׁמָיִם³⁹. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן
25 למרות טענת המלאכים שמצד
26 הרוחניות של התורה עדיף שתהיה
27 בשמים נִתְּנָה הַתּוֹרָה לְמִטָּה
28 דְּנֹקָא, "לְמַצְרִים יִרְדָּתָם"
29 כו'⁴⁰ (וכסיפור הגמרא: "בשעה
30 שעלה משה למרום, אמרו מלאכי
31 השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא: ריבוננו
32 של עולם, מה לילד אשה בינינו? אמר
33 להן: לקבל תורה בא. אמרו לפנינו:
34 חמורה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא
35 העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו
36 ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים? אמר לו
37 הקדוש-ברוך-הוא למשה: החזיר להן תשובה... אמר לפנינו: ריבוננו של עולם,
38 תורה שאתה נוֹתֵן לִי מֵה כְּתִיב בָּהּ, אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוּצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
39 מִצְרַיִם. אָמַר לָהֶן: לְמַצְרִים יִרְדָּתָם, לַפְרָעָה הִשְׁתַּעַבְדֶּתָם, תּוֹרָה לְמַה תִּהְיֶה
40 לְכֶם?... מִיד הוֹדוּ לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא..."), כִּיֵּן שְׁדִּיקָא לְמִטָּה
41 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי נַעֲשֶׂה הַמְּשַׁכֵּת הָעֲצָמוֹת עֲצָמוֹת וּמַהוּתוֹ שֶׁל
42 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (שְׁלִמְעֵלָה מְגִילּוּיִים כו' בלשון הקבלה והחסידות
43 הדבר עצמו (במיוחד כשמדובר על מקור של אור) נקרא 'עצם' ואילו ההארה
- וההתפשטות שלו נקראת 'גילויים', ועל כך מבואר כאן שבהמשכת האלוקות
מלמעלה למטה עד שהאלוקות תאיר בגילוי בעולם הזה הגשמי, ה'עצם'
נמשך דוקא על ידי עבודת ה' עם הדברים הגשמיים, בעוד שעבודה רוחנית
כמו לימוד התורה, ממשיכה 'גילויים'), שְׁזָהוּ שְׁנִיתָא הַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה
בְּתַתְּוִיָּים", שְׁהִידוּשׁ בְּזָה
בעשיית העולם הזה הגשמי התחתון
למקום ראוי להתגלות אלוקות הוּא
(לֹא בַעֲנֵן הַגִּילּוּיִים שֶׁהֵם הָאֵרָה
והתפשטות מהעצם, שְׁהִרִי עֵנָנִין
הַגִּילּוּיִים תּוֹקֵף וְעוֹסֵם הַגִּילּוּי
וההארה הוּא יוֹתֵר בְּעוֹלָמוֹת
הָעֲלִיוֹנִים הַרוּחָנִיִּים שֶׁהֵם עוֹלָמוֹת
נְעִלִים, שְׁלֹכֵן נִקְרָאִים בְּשֵׁם
עֲלִיוֹנִים כִּי הֵם זְכִים וּמַעֲדוּנִים יוֹתֵר
לְעוֹמֵת עוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא גִשְׁמִי וְחֹמְרִי
ובתוספת והמשכת 'גילויים' בעולם
הזה אין חידוש והפלאה כי גם אם
יהיה בעולם הזה גילוי גדול ועצום,
הגילויים בעולמות עליונים הם בדרגה
יותר עליונה, אֲלֵא הַחִידוּשׁ
בְּתַתְּוִיָּים הוּא) שְׁשֵׁם נַעֲשִׂית
דִּירָה לְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ⁴¹
ומתגלה כאן ה'עצם' ולא רק הגילויים.
וְלָכֵן כִּיוֵּן שְׁדוּקָא לְמַטָּה יְכוּל לְהִיּוֹת
גִּילּוּי ה'עצמות', עַל-יְדֵי נִתְּנָה
הַתּוֹרָה לְמִטָּה דְּנֹקָא יְכוּל
לְהִיּוֹת הַחִיבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה
בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְכַתּוּבָה
מִזֶּה יוֹמֵשׁךְ בַּתּוֹרָה עֲצָמָה תּוֹסֶפֶת אֹרֹךְ,
ובאמרו לעיל שְׁקִיָּים הַמְּצוּת בְּגִשְׁמִיּוֹת
פּוֹעֵל עֵילִי וְתוֹסֶפֶת וּשְׁלִימוֹת (לֹא רַק
בַּעֲנֵי עֵשִׂית הַעוֹלָם לְדִירָה לְאֱלֹקוֹת,
אלא גם) בְּלִימוֹד הַתּוֹרָה עֲצָמָה.
וְעוֹד זֹאת, קִיָּיִת מַעְלָה וְחִשְׁבוֹת נוֹסֶפֶת לְעֵינַיִן קִיָּים הַמְּצוּת לְמַטָּה
בְּגִשְׁמִיּוֹת שְׁדוּקָא עַל יְדוּ יֵשׁ הַמְּשַׁכָּה שֶׁל עֲצָם הַאֱלֹקוֹת לְמַטָּה, שְׁעֵנָנִין
הַמְּשַׁכָּה שֶׁל עֲצָמוֹת הַאֱלֹקוֹת לְמִטָּה (עַל-יְדֵי גְמִילוֹת חֲסִדִים
בְּגִשְׁמִיּוֹת דּוּקָא) נִזְגָּע חֲשׁוֹב וִישׁ לוֹ הַשְׁפָּעָה (לֹא רַק לְשִׁלְמוֹת הַתּוֹרָה,
כַּמְּבֹאֵר לְעִיל, אֲלֵא גַם) לְכָלִלוֹת עֵנָנִין הַתּוֹרָה, וּכְפִשְׁטוֹת מֵאֲמָר
רַז"ל כָּל הָאוֹמֵר אֵין לִי אֲלֵא תּוֹרָה - אֲפִילוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ,
שְׁחֶסֶר אֲצִלּוֹ אֲצִל מִי שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְלֹא בְּגִמְלוֹת חֲסִדִים (לֹא רַק
שְׁלִמּוֹת עֵנָנִין הַתּוֹרָה, הַחִיבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
אֲלֵא גַם) כָּלִלוֹת עֵנָנִין הַתּוֹרָה, כְּפִי שְׁמִמְשִׁיךְ וּמַבְאֵר.

(39) תהלים ח, ב. שבת פח, ב. (40) שבת שם. (41) ראה תניא פל"ו. סה"מ תרע"ח ע' קיב ואילך. ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ד (תורת מנחם - ספר המאמרים באתי לגני ח"א ע' ט ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְהֶעֱנִין בָּזָה, דְּהֵנָּה, הַתּוֹרָה מִצַּד עֲצָמָה, עצם המהות שלה,
2 לְהִיּוֹתָהּ חֻכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינָה שְׂיִכָּת
3 לִנְבָרָאִים, שהיה הקדוש-ברוך-הוא אינו סוף ובלתי-גבול, והנבראים הם
4 מוגבלים ואין ביכולתם לתפוס ולהשיג את חכמתו ורצונו של הקדוש-ברוך-
5 הוא שכשם שהוא עצמו בלתי מוגבל
6 כך החכמה והרצון שלו הם בלי גבול
7 אֲלֵא שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
8 בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן
9 לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ⁴² והעניק לנו את
10 האפשרות ללמוד ולהבין את התורה
11 בשכל אנושי מוגבל, וְלָכֵן צִוִּינוּ
12 לְהִיּוֹת "בָּרָכוּ בַתּוֹרָה
13 תַּחֲלָה"⁴³, לפני לימוד התורה
14 חייבים לברך ברכות התורה ולתת
15 ביטוי להכרה שהתורה היא תורת ה'
16 (כדברי הגמרא: "דאמר רב יהודה אמר
17 רב, מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן
18 את זאת, דבר זה נשאל לחכמים
19 ולנביאים ולא פירשוהו עד שפירשו
20 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו דכתיב
21 ויאמר ה' על עוזב את תורת וגו' היינו
22 לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה
23 אמר רב יהודה אמר רב שאין מברכין
24 (בתורה תחלה)" פִּינּוּ שְׂדוּקָא עַל-
25 יְדִי-זָה שהלימוד יהיה מתוך הכנה
26 והקדמה זו של ההכרה בכך שהתורה
27 היא תורת ה' יְהִיָּה לִימוּד הַתּוֹרָה
28 כְּפִי פִּנּוּת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִתָּן
29 הַתּוֹרָה, הֵינּוּ, שְׁלִימוּד
30 הַתּוֹרָה הֵרֹחֵנִי יְהִיָּה יַחַד עִם
31 גְּמִילוּת חֻסְדִּים בְּנִשְׁמִיּוֹת דְּוָקָא,
32 מֵהַ שְׂאִין-בֶּן כָּל הָאוֹמֵר אֵין
33 לִי אֲלֵא תּוֹרָה ואינו עוסק בגמילות
34 חסדים בנשמות, אֲזִי אֶפִּילוּ
35 תּוֹרָה אֵין לוֹ, ולמרות שהוא לומד
36 תורה, חסר לו בתוכן הכללי של התורה
37 פִּינּוּ שְׂאִין זֶה הַלִּימוּד שֶׁל כְּפִי
38 פִּנּוּת נִתָּן הַתּוֹרָה, וּבְאוּפֵן
39 כְּזֶה אִי-אֶפְשָׁר "לְקַחַת"
40 לַתְּפֹס' ולקלוט אֶת תּוֹרָתוֹ שֶׁל
41 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהִיא מִצַּד עִצֵּם
42 מֵהוּתָהּ לְמַעַלָּה מִגְּדַר הַנְּבָרָאִים
43 הַמוֹגְבָּלִים.
- וְעַל-פִּי-זָה יוֹכֵן מֵה שֶׁהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הִפְסִיק אֶת הַפְּרוּשׁ
בְּאֶמְצַע לִימוּדוֹ בְּתוֹרָה בְּשִׁבְלִי לְפַעוּל אֲצִלוֹ עֲנִין הַהִילוּל
וְהַשְׁבַּח לְקדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דוֹקָא עַל דְּבָרִים גְּשִׁמִּים כְּמוֹ בְּרִיאֹת וּפְרִסָּה, אָף
שֶׁתִּלְמוּד תּוֹרָה גְּדוּל מִכָּל הַמַּצּוֹת⁴⁴, כִּי כָּלִי הִילוּל זֶה
הַדְּבָרִים הַגְּשִׁמִּים, חֶסֶד גַּם
בַּתּוֹרָה שְׁלֹמֵד כְּשֶׁלְּעֲצָמָה (מִלְּבַד
(מִלְּבַד הַחֲסָרוֹן בְּשִׁלְמוֹת הַתּוֹרָה עִיין חִיבּוֹר הַתּוֹרָה עִם
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמִבּוֹאָר לַעֲלִי),
פִּינּוּ שְׁפִנּוּת נִתָּן הַתּוֹרָה הִיא
(לֹא לִימוּד בְּפִרְיִשׁוֹת מִתּוֹךְ
הַתְּרַחֲקוֹת וְהִיבְדּוּלוֹת מִעֲנִינֵי הָעוֹלָם
הַזֶּה, שֶׁעֲנִינֵי זֶה שֶׁל תּוֹרָה מִתּוֹךְ
נִתּוּק מִעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה יִשְׁנֻ
לְמַעַלָּה בְּאוּפֵן נִעְלָה יוֹתֵר
וְלִכֵּן טַעֲנוּ הַמַּלְאָכִים "תַּנָּה הוֹדֵךְ עַל
הַשָּׁמַיִם", אֲלֵא) כּוֹנֵנֶת נִתָּן הַתּוֹרָה
הִיא לִימוּד הַתּוֹרָה בְּמַעֲמָד
וּמַצָּב ד' לְמַצְרִים יְרֻדָּתָם
כו' (כְּדִבְרֵי הַגְּמָרָא שֶׁהוֹבֵא לַעֲלִי),
תּוֹרָה וּגְמִילוּת חֻסְדִּים דְּוָקָא.
(ו) וְעַל-פִּי-זָה יֵשׁ לְכָאֵר
הַחִילּוּק הַהִבְדּוּל שֶׁבֵּין פִּירוֹת
הַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית שֶׁהֵם קוֹדֵשׁ
לְפִירוֹת הַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית שֶׁהֵם
חוֹל, וּמִכְלִמָּקוֹם יֵשׁ לָהֶם מַעַלָּה וַיִּתְּרוֹן
עַל פִּירוֹת הַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית גַּם בְּנוֹגֵעַ
לַתּוֹרָה עֲצָמָה, שֶׁזֶּהוּ עַל-דֶּרֶךְ
הַחִילּוּק הַהִבְדּוּל שֶׁבֵּין לִימוּד
הַתּוֹרָה שֶׁהוּא בְּדוֹגְמַת פִּירוֹת הַשָּׁנָה
הַרְבִּיעִית, וּבִרְכַּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא
בְּדוֹגְמַת פִּירוֹת הַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית.
וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר אֵת הַמַּעַלָּה וְהִיתְרוֹן שִׁישׁ
בְּכֹרֶת הַתּוֹרָה לִגְבִי לִימוּד הַתּוֹרָה:
דְּהֵנָּה, מִצַּד בְּחִינַת הַגִּילּוּיִים
דְּרַגַּת הָאוֹר וְהַגִּילּוּי, הֵרִי לִימוּד
הַתּוֹרָה (שֶׁלְּכָל הַדְּעוֹת חִיּוּבָהּ
מִדְּאוּרִיתָא מִן הַתּוֹרָה) הוּא
נִעְלָה יוֹתֵר מִבְּרַכַּת הַתּוֹרָה
(שִׁישׁ דְּעוֹת שְׁחִיּוּבָהּ רַק
מִדְּרַבָּנָן⁴⁵ מִתְּקַנָּה חֲכָמִים, וְגַם
לְפִי פֶסֶק-דִּין אֲדָמוֹר הֵזֶק
בְּשׁוּלְחַן-עֲרוֹךְ⁴⁶ שְׁבִרְכַּת

(42) לשון ברכת התורה. (43) נדרים פא, א. ב"מ פה, סע"א ואילך. וראה ר"ן לנדרים שם. ב"ח או"ח סמ"ז (ד"ה ומ"ש דאמר). (44) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ריש ס"ג. (45) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך ברכת התורה בתחילתו. וש"נ. וראה שיחת ש"פ וישב תשט"ז (תורת מנחם - התוועדויות חט"ו ע' 300 ואילך). לקו"ש ח"ד ע' 148 (הערות. 46) או"ח סמ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 התורה היא מדאורייתא מן התורה, אין זה מגיע למעלה
 2 לימוד התורה עצמו שהוא חשוב יותר מברכת התורה, שתלמוד
 3 תורה דוקא כנגד כולם⁴⁷ יש לו מעלה וחשיבות לגבי כל המצוות.
 4 אבל לאידך גיסא, מצד שני, בתלמוד תורה יש מדידה
 5 והגבלה, דאף שאין לה
 6 שיעור לא למעלה ולא
 7 למטה, בלימוד התורה אין שיעור
 8 וכמות שנחשבת גדולה ביותר, מעל
 9 למקסימום הנדרש ואין שיעור וכמות
 10 קטנה ביותר, פחות מהמינימום הנדרש,
 11 ועד שאפשר לצאת ידי חובה
 12 במקרים מסוימים בפסוק אחד
 13 בלימוד פסוק אחד בלבד מפסוקי
 14 התורה שחרית בבוקר ופסוק
 15 אחד ערבית⁴⁸ בערב, הרי ישנו
 16 שיעור של פסוק כו' ונמצא
 17 שלאמתו של דבר יש שיעור מינימלי
 18 שאי אפשר לפחות ממנו. מה-
 19 שאין כן ברפת התורה אין
 20 בה שיעורים והגבלות מכל סוג
 21 שהוא, וכמו שאין שיעור
 22 ב"תהלות ישראל", השבחים
 23 לקדוש-ברוך הוא שענן זה יכול
 24 להיות על-ידי כמה תיבות,
 25 מספר מילים תיבה אחת מילה
 26 אחת או חצי תיבה חצי מילה,
 27 ועד אפילו לרמז בעלמא,
 28 ובלבד שעל-ידיה נעשה
 29 ההילול להקדוש-ברוך-הוא.
 30 ועל-דרך החילוק ההבדל שבין
 31 אות יו"ד לקוצו של יו"ד,
 32 שאות יו"ד, עם היותה
 33 נקודה בלבד, ואין לה קיום
 34 שנמשכים לאורך ולרוחב, הרי יש
 35 בה ההגבלה שהיא בציור של
 36 נקודה על-כל-פנים, עם
 37 עוקץ למעלה ועוקץ למטה,
 38 ואם כן גם האות יו"ד יש בה שיעור,
 39 מדידה והגבלה, מה-שאין-כן
 40 קוצו של יו"ד שנמצא מעל ראש
 41 האות אין בו מדידות
 42 ושיעורים כלל ודי לו במשהו
 43 מזערי ואין גדרים בצורתו.
- ונמצא, שהחילוק בין לימוד התורה לברפת התורה הוא
 בדוגמת החילוק שבין פירות השנה הרביעית הדומים ללימוד
 התורה לפירות השנה החמשית הדומים לברכת התורה, שפירות
 השנה הרביעית הם קודש בגלוי ומצד הגילויים יש להם מעלה
 וחשיבות לעומת פירות השנה
 החמשית, אבל יש בהם מדידה
 והגבלה, שנאכלים
 בירושלים דוקא כו', שהיא
 מקום קדוש, מה-שאין-כן פירות
 השנה החמשית, אף שאין
 בהם קדושה בגלוי והם פירות
 חולין. הרי זה למעלה ממדידה
 והגבלה, שנאכלים בכל
 מקום ואפילו בטומאה, וכמו
 שכתוב⁴⁹ על הקדוש ברוך הוא
 השוכן אתם בתוך טומאתם כי
 בהיותו בלי גבול אמיתי, גם הטומאה
 לא מסתירה עליו.
- ז) אמנם אף שגדלה מעלה
 עבודת השנה החמשית,
 שתוכנה הוא המשכת אלויות בתוך
 הדברים הגשמיים, כמבואר לעיל
 באריכות, מפל-מקום צריכה
 להיות תחלה בתור הקדמה והכנה
 לזה, העבודה ד"בשנה
 הרביעית גו' קדש הילולים
 לה", שתוכנה הוא עבודה רוחנית
 בקדושה עצמה, פי אם יתחיל
 מיד באכילת פירות של
 הדיוט כו', שאין בהם קדושה,
 הרי עלול הוא (שהגם
 שרואה הוספת התבואה,
 מפל-מקום) לא יודה על זה
 לה' כו' ותחסר לו ההכרה שהכל
 בא מהקדוש-ברוך-הוא. ובדוגמת
 מה שאסור לאכול קודם
 התפלה⁵⁰ כי לפני התפלה שפועלת
 התקשרות והתקרבות אל הקדוש-
 ברוך-הוא, אין בכוחו של האדם
 להעלות את הגשמיות לקדושה,
 וכתב⁵¹ השוכן אתם בתוך טומאתם.
- ז) אמנם אף שגדלה מעלה עבודת השנה
 החמשית, מפל-מקום צריכה להיות
 תחלה העבודה ד"בשנה הרביעית גו' קדש
 הילולים לה", פי אם יתחיל מיד באכילת
 פירות של הדיוט כו', הרי עלול הוא (שהגם
 שרואה הוספת התבואה, מפל-מקום) לא יודה
 על זה לה' כו'. ובדוגמת מה שאסור לאכול קודם התפלה⁵⁰. אלא שכל זה

ס"א. - ראה לקו"ש שם הערה 7. (47) פאה פ"א מ"א. (48) ראה ה' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ד. (49) אחרי טז, טז. (50) ראה לקו"ת צו ח, רע"א. ובכ"מ.

ובשנה החמישית תאכלו את פריי להוסיף לכם תבואתו גו'

טו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כמבואר ב'לקוטי תורה': "... שמה שהוא בחינת מבורר בודאי שהוא עצמו
 - 2 כבר נתברר בתכלית דהרי לא יכול לברר ולהעלות וזולתו אם הוא עצמו עדיין
 - 3 לא נתברר... דלכך אסור לאכול קודם התפלה לפי שהאכילה הוא עניין בירור
 - 4 הניצוצים שבמאכל ולהעלות המאכל... ואין יעלה המאכל והוא עצמו עדיין
 - 5 מקושר למטה כ"אם על-ידי התפלה
 - 6 שעת צלותא שעת קרבא והוא המשכת
 - 7 אלוקות בנפש על-ידי ח"י ברכאן ברוך
 - 8 אתה ה' כו' אז אחר-כך דוקא יוכל
 - 9 לאכול ולהעלות המאכל גם כן". אָלָא
 - 10 שָׁפֵל זֶה הוּא רַק בְּנוֹגֵעַ לְסֹדֶר
 - 11 הָעֲבוּדָה בְּפוֹעֵל, שְׁעֲבוּדַת
 - 12 הַשָּׁנָה הָרְבִיעִית העבודה בעניין
 - 13 הקדושה, בתורה ותפילה, בָּאָה לְפָנַי
 - 14 עֲבוּדַת הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית
 - 15 העבודה בענייני העולם, גמילות חסדים
 - 16 בגשמיות וכד'. אָבֵל בְּנוֹגֵעַ לְפָנֶיהָ
 - 17 והמטרה של העבודה, הָרִי זֶה
- הוא רק בְּנוֹגֵעַ לְסֹדֶר הָעֲבוּדָה בְּפוֹעֵל, שְׁעֲבוּדַת
הַשָּׁנָה הָרְבִיעִית בָּאָה לְפָנַי עֲבוּדַת הַשָּׁנָה
הַחֲמִישִׁית. אָבֵל בְּנוֹגֵעַ לְפָנֶיהָ, הָרִי זֶה בְּהִיפּוּף
הַסֹּדֶר, וְכֵמו "בְּרַכּוֹ בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה", שָׁפֵלִי זֶה
אִי-אֶפְשָׁר לְהַתְחִיל לְלַמּוֹד תּוֹרָה ("אֶפִּילוּ תּוֹרָה
אֵין לוֹ"), וְהִנֵּנו, שְׁפָדִי שְׁאֲכִילַת פִּירוֹת נָטַע
רְבִיעִי בִּירוּשָׁלַיִם תַּהֲיָה כְּדֹרֶשׁ, וְתַפְעֵל אֶת פְּעוּלָתָהּ,
צָרִיף הָאֲדָם לְהִיּוֹת מְלַכְתַּחֲלָה
בְּמַעֲמָד וּמַצָּב שֶׁהוּא מוֹכֵן
לְצֵאת מִירוּשָׁלַיִם לְכָל מְקוֹם,
וְלַהֲבִיא אֶת הַקְדוּשָׁה גַּם אֶפִּילוּ
לְחוּץ לְאֶרֶץ, שְׁגוּשָׁה גוֹשִׁי
הַעֲפָר שֶׁלָּה טָמֵא וְאֲוִירָה
טָמֵא⁵¹, וְכֵל זֶה כְּדִי לְהַשְׁלִים
אֶת הַכֹּהֵן הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁבִּשְׂבִילָה
נִבְרָא הָעוֹלָם לְעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים.

(51) שבת טו, ב. רמב"ם הל' טומאת מת רפ"א.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' א

- 1 מתרצת הגמרא, הָתָם נָמִי, כָּל כְּמָה דְּלֵא טָמֵא וְנִסָּא לִיָּדָה – כֵּל זִמֵּן
 - 2 שֶׁלֹּא בֵּא הַגֵּט לִיד הָאִשָּׁה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה הַגִּירוּשִׁין אִין
 - 3 הַנְּתִינָה לְשִׁלּוּחַ נַחֲשָׁבַת אֶפִּילוּ כַּמַּעֲשֶׂה קֹטֵן, וְדִיבּוּר וְדִיבּוּר הוּא –
 - 4 יֵשׁ כֵּאֵן רַק דִּיבּוּר שֶׁל מִיּוֹנִי הַשְּׁלִיחַ וְדִיבּוּר שֶׁל בִּיטּוּל, וְאַתִּי דִּיבּוּר
 - 5 הַבִּיטּוּל וּמִכְשָׁל אֶת דִּיבּוּר הַמִּיּוֹנִי, אֲבָל בְּקִידוּשִׁין אַחֲרֵי שְׁלוּשִׁים
 - 6 נַחֲשָׁבַת נְתִינָת הַכֶּסֶף כַּמַּעֲשֶׂה קֹטֵן, כִּיּוֹן שֶׁעַל יְדוּ חֵלִים הַקִּידוּשִׁין
 - 7 אַחֲרֵי שְׁלוּשִׁים יוֹם לֹלֵא מַעֲשֶׂה נּוֹסֵף, וְאִין דִּיבּוּר הָאִשָּׁה יִכּוֹל
 - 8 לְבִטּוּל.מבואר בחולין (כה). שאין כלי מקבל טומאה אלא אם כן
 - 9 נגמרה מלאכתו, ודעת בעליו להשתמש בו כמו שהוא, אך אם
- בדעתו להוסיף ולתקנו ולייפותו אינו מקבל טומאה, אף אם אפשר להשתמש בו.
מקשה הגמרא: אִיִּתְבָּרַח רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, מַמְשֵׁנָה בְּכֵלִים
(פכ"ה מ"ט), כָּל הַכֵּלִים שְׁנִיתִן לְתַקְנָם וּלְיִפּוּתָם עוֹד, וְיִרְדִּין לִידִי
קִבְלַת מוֹמָאָתָן – חַל עֲלֵיהֶם שֵׁם 'כֵּלִי' הַמִּקְבֵּל טוֹמָאָה, כְּמַחֲשָׁבָה
בְּלִבָּר, אִם הִחֲלִיט בַּעַל הַבֵּית לַהֲשִׁתְמַשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵם, וְאִין עוֹלִים
מִידֵי קִבְלַת מוֹמָאָתָן, כְּלוֹמֵר אַחֲרַי שֶׁחַל עֲלֵיהֶם שֵׁם 'כֵּלִי' הַמִּקְבֵּל
טוֹמָאָה, אִין שֵׁם זֶה מִתְבַּטֵּל אֲלֵא בְּשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה – שִׁישְׁנָה בַּעַל הַבֵּית
אֶת הַכֵּלִי עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה בְּפוֹעֵל, כְּגוֹן שִׁתְחִיל לְתַקְנוֹ וּלְיִפּוּתוֹ.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמ' ב

- 1 עדיין לא נשמע שאם לא יקיימו אותם, לא יתברכו. אָלָא לְרַבִּי
 - 2 חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל, לָמָּה לִי לְפָרֵשׁ אֶת שְׁנֵי הַצִּדְדִּים, הֲרִי מִכְּלָל הֵן
 - 3 אֵתָּה שׁוֹמֵעַ לֹא. משיבה הגמרא, אִיצְטְרִיף, כִּיּוֹן שֶׁשְׁלָקָא דַּעְתָּךְ
 - 4 אֲמִינָא – הִיָּה אֶפְשָׁר לְהַבִּין שֶׁאִם בְּחֻקִּי תִּלְכּוּ תַּחּוּל עֲלֵיהֶם
 - 5 בְּרַבָּה, וְאִם בְּחֻקִּי תִּמָּאֵסוּ לֹא בְּרַבָּה וְלֹא קָלָלָה – לֹא תַּחּוּל
 - 6 עֲלֵיהֶם לֹא בְּרַכָּה וְלֹא קָלָלָה, קָא מְשַׁמְעֵ לָן שֶׁאִם לֹא יִלְכוּ בַּחוּקוֹת
 - 7 ה', יִתְקַלְלוּ.
 - 8 מקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר, הֵינִי דְּכִתִּיב שֶׁאִמְרַי יִשְׁעִיהוּ
 - 9 לְעַם יִשְׂרָאֵל (ישעיהו א י"ב) 'אִם תֵּאֲבֹדוּ וְשִׁמְעַתֶּם וְגוֹ' טוֹב הָאֶרֶץ
- תאכלו, וגם אמר 'וְאִם תִּמָּאֵנוּ וְקִרְיָתֶם וְגוֹ' חֲרִב תֵּאֲכֹלוּ, כִּיּוֹן
שֶׁמִּכָּר שֶׁתִּלָּה יִשְׁעִיהוּ אֶת הַטּוֹבָה בְּכָךְ שִׁישְׁמַעוּ לָהּ, עַדִּין לֹא
נִשְׁמַע שֶׁאִם לֹא יִשְׁמַעוּ, לֹא יִקְבְּלוּ אֶת הַטּוֹבָה. אָלָא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן
גַּמְלִיאֵל, לָמָּה לִי – מִדּוּעַ הוֹצֵרְךָ יִשְׁעִיהוּ לְפָרֵשׁ זֹאת, וְהֲרִי מִכְּלָל
לֹא אֵתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן. משיבה הגמרא, אִיצְטְרִיף, כִּיּוֹן שֶׁשְׁלָקָא דַּעְתָּךְ
אֲמִינָא, שֶׁאִם תֵּאֲבֹד, תִּקְבְּלוּ מוֹכָה, וְאִם תִּמָּאֵנוּ לֹא מוֹכָה וְלֹא רַעָה –
לֹא תִקְבְּלוּ לֹא טוֹבָה אֶךְ גַּם לֹא רַעָה, קָא מְשַׁמְעֵ לָן שֶׁאִם לֹא יִשְׁמַעוּ
בְּקוֹל ה', יִיעַנְשׁוּ.
מבררת הגמרא את פשט הפסוק: מֵאִיר – מִזֶּה פִּירוּשׁ הַקִּלְלָה

ביאור בדרך אפשר

1 וְהִדְרֹתָ פָּנֵי זִמְנִי¹, ואמרו על כך חכמינו ז"ל **זֶה שְׁקֵנָה חֲכָמָה**²,
 2 כלומר, אין הכוונה שצריך להדר ולכבד את הזקן בשנים אלא 'זקן' הוא ראשי
 3 תיבות 'זה שקנה חכמה' והכתוב אומר שצריך לכבד תלמיד חכם (גם אם הוא
 4 צעיר בשנים) ו**מִבְּכָאֵר רַבְּנֵינוּ הִזְקֵן בְּדַבְּרוֹ-הַמִּתְחִיל** במאמרו הפותח
 5 בפסוק **הַזֶּה שִׁבְלֵקוּטֵי תוֹרָה**³
 6 ספר מאמרי חסידות שלו על פרשיות
 7 התורה של חומשים ויקרא-במדבר-
 8 דברים (ושיר השירים) סוף
 9 **פְּרָשְׁתָּנוּ**³, פרשת קדושים, וזה-
 10 **לְשׁוֹנוֹ: "שְׁקֵנָה", הִינּוּ כְּמוֹ**
 11 **שִׁפְתוֹב**⁴ כנבואת ירמיהו על תלמידי
 12 ההכמים ו**תִּפְשִׁי הַתּוֹרָה, דְּהִינּוּ**²
 13 **מִי שְׁתּוֹפֵס** וקולט דברי תורה
 14 **בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן וְחֻקֵּי תַלְמוּדוֹ**
 15 **עַל לֹחַ לְבוֹ תָּמִיד** ואינו שוכח
 16 את תלמודו, **כְּמֵאֲמַר רַז"ל**⁵
 17 **אֵיזוֹהוּ תַלְמִיד-חֶכֶם כָּל**
 18 **שִׁשּׁוּאָלִין אוֹתוֹ דְּבַר הַלָּכָה**
 19 **כו'** ועונה מיד, כי הוא זוכר היטב את
 20 מה שלמד, **שִׁאֲזוּ** כאשר דברי התורה
 21 שלמד חקוקים במוחו ולבו **מִצָּוָה**
 22 **לְעִמּוּד מִפְּנֵיו גַּם בְּשִׁעָה**
 23 **שְׁאִינִי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה**⁶, **לְפִי**
 24 **שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא שׁוֹכֵן עַד**
 25 **תְּמִיד, לְעוֹלָם בְּקִרְבּוֹ גַּם**
 26 **בְּשִׁעוֹסֵק בְּמִילִי דְעָלְמָא** בענייני
 27 העולם, **מֵאַחֵר שֶׁהַתּוֹרָה**
 28 **חֻקֵּיהָ בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן**
 29 **שֶׁבִּנְשָׁמְתוֹ וְעַל לְבוֹ, וְאוֹרִיתָא**
 30 **וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוא כּוֹלָא**
 31 **חַד**⁷ והתורה והקדוש-ברוך-הוא
 32 הכול אחד, ולכן אם התורה נמצאת בו,
 33 הרי הקדוש-ברוך-הוא שורה בו, ולכן
 34 מצווה לקום מפניו ולהדרו ולכבדו
 35 (וכמבאר בפרטיות יותר ב'הוספות'
 36 למאמר זה ב'לקוטי תורה': "... למד
 37 איזו מסכתא ויודע אותה בעל פה, ודמי
 38 ל'י' כמאן דמנח בקופסא, הנה כחשוש
 39 ומדבר בה אזי היא גלויה במחשבתו ובדבורו בבחינת גילוי, אך בעידנא
 40 [ש]אינו חושב אז מעניין אותה המסכתא הבוררה לו, הרי אז נסתלק עניין
 41 השכלה שבמסכתא ההיא משכלו וממחשבתו ודיבורו ואינה מתגלית בהם כלל
 42 וכלל. ואף-על-פי-כן אי אפשר לומר שאינה נמצאת כלל בשכלו שהרי תיכף

ביאור בדרך אפשר

43 שיחזור וירצה לדבר ממנה יחשוב וידבר ממנה בשלימות בכל הפרטים, דהא
 44 דמי' ל'י' כמאן דמנח בקופסא כנ"ל. וכיוון שכן, בהכרח לומר שגם בעידנא
 45 דלא עסיק בה, ישנה אצלו בשלימות (בשכלו).
 46 ו**מִמְשִׁיף** אדמו"ר הזקן במאמר ב'לקוטי תורה', **לְזַאת** בגלל החשיבות
 47 הגדולה של זיכרון דברי תורה, כאמור
 48 לעיל, **כָּל אִישׁ נִלְכַּב אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ** לבו מתעורר
 49 להתנדב ו**נִלְכַּתָּה נִפְשׁוֹ** ויש לו
 50 שאיפה ותשוקה גדולה, עד כלות
 51 הנפש, **לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבַּרְךְ**
 52 **בְּתַמִּידוֹת וְלִהְיוֹת ה' שׁוֹכֵן**
 53 **בְּקִרְבּוֹ תָּמִיד בְּלִי שׁוֹם הַפֶּסֶק**
 54 בהשראת השכינה ו**פְּרוּד** מהקדוש-
 55 ברוך-הוא **לְעוֹלָם אֲפִילוֹ רָגַע**
 56 **אַחַד** גם בשעה שאינו עוסק בתורה
 57 אלא 'במילי דעלמא', כאמור לעיל,
 58 **יִקְנֶה לוֹ הַתּוֹרָה** וישנן את דברי
 59 היטב **בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן שֶׁבִּנְשָׁמְשׁוֹ**
 60 **וְכו'** כדי לזכור אותם תמיד.
 61 ו**מוֹסִיף, וּבְזֶה יוֹכֵן טַעַם** לפי
 62 פנימיות העניינים **לְמַה שִׁפְתוֹב**
 63 **בְּהַלְכוֹת תַלְמוּד תּוֹרָה**⁸
 64 לאדמו"ר הזקן **בְּשֵׁם ה'סִפְרִי**⁹
 65 מדרש ההלכה לחומש דברים, לגבי
 66 המצווה ללמוד בתורה **שִׁמְצָוָה עַל**
 67 **כָּל אַחַד וְאַחַד** מבני ישראל
 68 **לִידַע לְדַעַת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁהֵן**
 69 **כָּל תְּרִי"ג מִצְוֹת וְדִקְדוּקֵיהֶן**
 70 פרטי ההלכות של כל דיוק בדני כל
 71 אחת מהמצוות **כו'**, ו**הִינּוּ יֵשׁ**
 72 חשיבות מיוחדת ללימוד כל הפרטים
 73 וכל הדקדוקים הנוגעים לקיום כל אחת
 74 מהמצוות, כדי **לְהַמְשִׁיךְ** מלמעלה
 75 למטה ולגלות **אוֹר ה' עַל כָּל**
 76 **תְּרִי"ג כָּחוֹת שֶׁבִּנְשָׁמְשׁוֹ**
 77 **הָאֱלֻקִּית** המקבילות לתרי"ג המצוות
 78 **בְּפִרְטוּתֵיהֶן, וְכֵמוֹ שִׁפְתוֹב**¹⁰
 79 ב'שיר השירים' בשבחים שהקדוש-
 80 ברוך-הוא ה'דוד' משבח את רעייתו, כנסת ישראל, **כּוֹלֶךְ יִפָּה רְעִיתִי**
 81 **וּמוֹם אֵין בָּהּ, "כּוֹלֶךְ" דִּיקָא** ולפי פנימיות הדברים הכוונה להשראת
 82 השכינה וגילוי והארת אלוקות באופן פנימי ועמוק בכל פרט ופרט מתרי"ג
 83 כוחות הנפש.
 84

בס"ד. שבת פרשת קדושים, ו' אייר (מאמר ב), ה'תשכ"ה (הנחה בלתי מוגה)

1 וְהִדְרֹתָ פָּנֵי זִמְנִי¹, זֶה שְׁקֵנָה חֲכָמָה², וּמִבְּכָאֵר
 2 רַבְּנֵינוּ הִזְקֵן בְּדַבְּרוֹ-הַמִּתְחִיל הַזֶּה
 3 שִׁבְלֵקוּטֵי תוֹרָה סוף פְּרָשְׁתָּנוּ³, וְזֶה-לְשׁוֹנוֹ:
 4 "שְׁקֵנָה", הִינּוּ כְּמוֹ שִׁפְתוֹב⁴ וְתִפְשִׁי הַתּוֹרָה,
 5 דְּהִינּוּ מִי שְׁתּוֹפֵס בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן וְחֻקֵּי עַל לֹחַ
 6 לְבוֹ תָּמִיד, כְּמֵאֲמַר רַז"ל⁵ אֵיזוֹהוּ תַלְמִיד-חֶכֶם כָּל
 7 שִׁשּׁוּאָלִין אוֹתוֹ דְּבַר הַלָּכָה כו', שִׁאֲזוּ מִצָּוָה
 8 לְעִמּוּד מִפְּנֵיו גַּם בְּשִׁעָה שְׁאִינִי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה⁶,
 9 לְפִי שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא שׁוֹכֵן עַד בְּקִרְבּוֹ גַּם
 10 בְּשִׁעוֹסֵק בְּמִילִי דְעָלְמָא, מֵאַחֵר שֶׁהַתּוֹרָה חֻקֵּיהָ
 11 בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן שֶׁבִּנְשָׁמְתוֹ וְעַל לְבוֹ, וְאוֹרִיתָא
 12 וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוא כּוֹלָא חַד⁷. וּמִמְשִׁיף, לְזַאת
 13 כָּל אִישׁ נִלְכַּב אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ וְנִלְכַּתָּה נִפְשׁוֹ
 14 לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבַּרְךְ בְּתַמִּידוֹת וְלִהְיוֹת ה' שׁוֹכֵן
 15 בְּקִרְבּוֹ תָּמִיד בְּלִי שׁוֹם הַפֶּסֶק וּפְרוּד לְעוֹלָם
 16 אֲפִילוֹ רָגַע אַחַד, יִקְנֶה לוֹ הַתּוֹרָה בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן
 17 שֶׁבִּנְשָׁמְשׁוֹ וְכו'. וּמוֹסִיף, וּבְזֶה יוֹכֵן טַעַם לְמַה
 18 שִׁפְתוֹב בְּהַלְכוֹת תַלְמוּד תּוֹרָה⁸ בְּשֵׁם ה'סִפְרִי⁹
 19 שִׁמְצָוָה עַל כָּל אַחַד וְאַחַד לִידַע כָּל הַתּוֹרָה שֶׁהֵן
 20 כָּל תְּרִי"ג מִצְוֹת וְדִקְדוּקֵיהֶן כו', וְהִינּוּ לְהַמְשִׁיךְ
 21 אוֹר ה' עַל כָּל תְּרִי"ג כָּחוֹת שֶׁבִּנְשָׁמְשׁוֹ הָאֱלֻקִּית
 22 בְּפִרְטוּתֵיהֶן, וְכֵמוֹ שִׁפְתוֹב¹⁰ כּוֹלֶךְ יִפָּה רְעִיתִי
 23 וּמוֹם אֵין בָּהּ, "כּוֹלֶךְ" דִּיקָא. וּמִסִּים, אֵין מִחֲמַת

(1) פרשתנו יט, לב. (2) קידושין לב, ב. (3) ל, ד. (4) ירמ' ב, ח. (5) שבת קיד, א. (6) ראה שו"ע יו"ד סרמ"ד ס"א ואילך.
 (7) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו בתחילתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד. (8) הל'
 ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד. (9) עקב יא, כב. (10) שה"ש ד, ז.

ביאור בדרך אפשר

על־קל־פָּנִים לַפְּחוֹת? קָנָה וַיַּחְזֹק בְּזִכְרוֹן, כל אחד גם מי שקשה
לו ללמוד את כל פרטי ההלכות של כל מצוות התורה, סֵדֶר קִדְּשִׁים),
דְּבִשְׁלָמָא, מילא הסברא הַשְׁעָם שמביא רבנו הזקן במאמר לשינון סדר
קדישים שְׁסֹדֶר קִדְּשִׁים נִקְרָא בדברי חכמינו ז"ל "חֻקְהָמָה", הָרִי
זֶה שִׁיר לַעֲנִין "זִמְן שְׁמִנָּה

49 **הַכֶּמֶה**, קָנִי וְחִקִּית דְּבָרֵי הַתּוֹרָה
 50 בְּמוֹחַ וּבְכַף שְׂמֹדֶגֶשׁ שְׁצָרֶיךָ
 51 לְקִנּוֹת הַתּוֹרָה בְּמוֹחַ הַזִּכְרוֹן
 52 שְׁבִנְפִּשׁוּ, כִּי מוֹחַ הַזִּכְרוֹן
 53 הוּא מוֹחַ הַחֶכְמָה¹⁴, (וּכְמִבּוֹאֵר
 54 ב'תורה אור' ל'ארמו"ר ה'זקן': "... וּבוֹה
 55 יוֹבֵן מֶה שֶׁכָּתוּב ב'פִּרְדָּס' וְגַם בְּשֵׂאֵר
 56 סִפְרִים שִׁיכּוּלֵין לְהוֹצִיא שְׁמֹן מִכֹּל
 57 חֲלָקֵי דוֹמֶס צוֹמֵחַ חַי מְדַבֵּר גַּם מִבְּחִינַת
 58 הַדּוֹמֶס כֶּאֱבָנִים... כִּי הַשְׁמֵן הוּא בְּחִינַת
 59 הַחֲכָמָה בְּפִרְט הַנִּמְצָא גַּם בְּכֹל מִצִּיאוֹת
 60 פִּרְטִי... וְכִמּוֹ שֶׁכָּתוּב מֶה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךְ
 61 כּוֹלֵם בְּחֲכָמָה עֲשִׂית... וְהֵינּוּ בְּחִינַת
 62 הַבִּטּוּל בְּמִצִּיאוֹת שֵׁשׁ בְּכֹל נִבְרָא

שממנו יחיה מנפילתו כשבירה
 64 'שבירת הכלים' של עולם התהוה
 65 וכמו שכתוב והחכמה תחיה כו'. וזהו
 66 שאמרו ז"ל דכשם שהזית משכת
 67 תלמודו של ע' שנה, פירוש השכחה
 68 באה מצד השבירה כי השכחה הוא
 69 היסח הדעת... ועל כן הזית המר שהוא
 70 מקליפת נוגה... ששורשו בא מצד
 71 השבירה לכך הוא משכת תלמודו של
 72 ע' שנה כו'. אך כשכותשין את הזית
 73 ומוציאין ממנו השמן שהוא בחינת
 74 החכמה שהוא בבחינת מוח הזיכרון...
 75 הוא מחזיר תלמודו של ע' שנה כי
 76 החכמה הוא היפוך השכחה מפני שלא
 77 היה שבירה כלל בחכמה כנזכר לעיל...
 78 בחכמה יש כח להחזיר מה ששכח...".

79 וְכִינּוּ שְׂפָדָר אֲדָשִׁים נִקְרָא "חֻכְמָה", והחכמה שייכת במיוחד
80 לויכרון, כאמור, לכן יש מצלה מיוחדת לקנות ללמוד ולשנן
81 ולחקוק סדר אֲדָשִׁים בְּמוֹת הַזְכָּרוֹן. אֲבָל מִה שֶׁנֶּדְרָא לְאָן
82 לְנוֹשֵׂא הַחֻקִּיקָה בְּיִכְרוֹן הָעֵינָן שְׂפָדָר אֲדָשִׁים מְכַפֵּר עֲוֹנוֹתָיו שֶׁל
83 אָדָם?

84 (ב) וַיִּזְכֹּן הַקֹּהֵן בֵּין הָעוֹבְדָה שְׁלִימוֹד סֹדֶר קִדְשִׁים מִכְפֹּר עֲוֹנוֹת לְלִימוֹד
85 סֹדֶר קִדְשִׁים בְּעִלְפָּה בְּהִקְדָּיִם תַּחֲלִיל בְּאֹר הַפְּסוּק בִּשְׂוִיר הַשִּׁירִים
86 "פִּוּלָּה יִפֶּה רַעֲיָתִי וּמֹוֹם אִין בָּךְ" (הַמּוֹבָא ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שם דיבור המתחיל 'והדרת פני זקן', שיש בזה בשבת זה האמור על
2 בני ישראל שני ענינים שונים, כפי שממשיך ומפרט.
3 ענין האחד, "כולך יפה", שהוא ענין היופי העילוי והשלמות
4 של בני ישראל בכל תרנג האברים (והפחות) של הנשמה,
5 שנעשה על ידי קיום תרנג
6 מצות שכל אחד מהן קשורה באחד
7 מתרנג כוחות הנשמה, או השלימות
8 והעילוי של תרנג כוחות הנשמה
9 שנעשה על ידי לימוד כל
10 התורה שהן ההלכות של כל
11 תרנג מצות ודקדוקיהן כו',
12 כנ"ל (מ'לקוטי תורה')
13 שעל ידי זה באמצעות לימוד
14 פרטי דיני המצוות ממשיך האדם
15 הלימוד אור ה' ומגלה אלוקות על
16 כל תרנג כחות שבנפשו
17 האלקית בפרטותיהן כלומר,
18 ההמשכה בכל כוח מתרנג הכוחות
19 היא בכל פרטי הכוח. ועל ידי זה
20 באמצעות המשכת וגילוי אלוקות
21 בנשמה נעשה הענין
22 ד'רעיתי", שהוא החבור
23 דכנסת ישראל הבחינה האלוקית
24 שהיא המקור של נשמות ישראל עם
25 הקדוש ברוך הוא בעצמו.
26 וענין השני שבו מדובר בפסוק זה
27 לפי פנימיות הענינים, "ומום אין
28 בך", שהוא התנאי להמשכת
29 וגילוי אלוקות בנשמה שצריך
30 להיות "סור מרע", להתרחק
31 מעשיית רע, היינו עבירה על מצוות
32 התורה, כי כאשר ישנו ענין של
33 חטא ועון, הרי בין
34 שנינוחתיכם מבדילים ועושים
35 מחיצה ופירוד ביניכם ובין
36 אלקיכם¹⁵, לא יכול להיות
37 הענין ד'רעיתי" שענינו הוא
38 כאמור חיבור וקישור בין הקדוש-
39 ברוך הוא וננסת ישראל. וכמבאר
40 בתניא¹⁶ שאי אפשר
41 לרשעים שעשו עבירות להתחיל
42 לעבוד ה' בלי שיעשו
43 תשובה על העבר תחלה,
44 לשבר הקליפות הכוחות הלא
- רצויים המעלימים ומסתירים על האור האלוקי כשם שהקליפה מכסה על הפרי
שהם הקליפות' מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת
בינם לאביהם שבשמים כו' וכאשר עושים תשובה 'שוברים'
ומבטלים את המחיצה הזו ואז יכול להיות החיבור בין הקדוש ברוך הוא
וכנסת ישראל.
ועל פי זה מובן מה
שהפסוק מוסיף ואומר שהשבת
של כנסת ישראל הוא "ומום אין
בך", דלכאורה, לאחרי
שנאמר "כולך יפה", מובן
מעצמו ש'מום אין בך',
שהרי ענין של מום הוא הפך
היופי ואם יש יופי, מובן מאליו
שאין מום שהוא סתירה ליופי.
אף הענין הוא, שברוחניות
הענינים יכול להיות ש'כולך
יפה' ולכאורה מובן מזה שאכן אין
מום וגם המצב בסור מרע' הוא כראוי,
ואף על פי כן למעשה הרי
הוא בעל מום, כמאמר
רז"ל¹⁷ אפילו פושעי ישראל
מלאים מצות כרמון, והינו,
שהם אותם 'פושעי ישראל'
מלאים (בכל אבריהם)
במצות מסוג של "עשה טוב", ולכן
הם ראויים לשבח של "כולך
יפה", ואף על פי כן הרי
הם בעלי מום, שעובדים
עבירות במזיד ואינם מקיימים את
הציווי "סור מרע", שלכן נקראים
פושעי ישראל, כי פשע הוא
במזיד¹⁸ כדברי חכמינו ז"ל
(בגמרא, לגבי נוסח הירודי של הכהן
הגדול ביום הכיפורים שכולל הלשונות
'חטא' ו'עון' ו'פשע'). ולכן
מדגיש הכתוב שנוסף לך
ש'כולך יפה רעיתי" כ"עשה
טוב", הנה עוד זאת, "ומום
אין בך" כ"סור מרע".
אמנם מחמת צוק העתים כו'
הקשים המיוחדים בעבודת ה' בדורות
האחרונים (שבזה קאי עומד, עוסק
ב'לקוטי תורה' כאן), יכול
להיות שיחסר לא רק בענין
- ב'לקוטי תורה' שם), שיש בזה שני ענינים. ענין
האחד, "כולך יפה", שהוא ענין היופי בכל
תרנג האברים (והפחות), שנעשה על ידי קיום
תרנג מצות, או על ידי לימוד כל התורה שהן
כל תרנג מצות ודקדוקיהן כו', כנ"ל (מ'לקוטי
תורה') שעל ידי זה באמצעות לימוד
תרנג כחות שבנפשו האלקית בפרטותיהן.
ועל ידי זה נעשה הענין ד'רעיתי", שהוא
החבור דכנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא.
וענין השני, "ומום אין בך", שהוא התנאי
שצריך להיות "סור מרע", כי כאשר ישנו ענין
של חטא ועון, הרי בין שנינוחתיכם מבדילים
ביניכם ובין אלקיכם¹⁵, לא יכול להיות הענין
ד'רעיתי". וכמבאר בתניא¹⁶ שאי אפשר
לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה
על העבר תחלה, לשבר הקליפות שהם מסך
מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם
לאביהם שבשמים כו'. ועל פי זה מובן מה
שהפסוק מוסיף "ומום אין בך", דלכאורה,
לאחרי שנאמר "כולך יפה", מובן מעצמו
ש"מום אין בך", שהרי ענין של מום הוא הפך
היופי. אף הענין הוא, שברוחניות הענינים יכול
להיות ש'כולך יפה', ואף על פי כן הרי הוא
בעל מום, כמאמר רז"ל¹⁷ אפילו פושעי ישראל
מלאים מצות כרמון, והינו, שהם מלאים (בכל
אבריהם) במצות, "כולך יפה", ואף על פי כן
הרי הם בעלי מום, שעובדים עבירות במזיד,
שלכן נקראים פושעי ישראל, כי פשע הוא
במזיד¹⁸. ולכן מדגיש הכתוב שנוסף לך
ש'כולך יפה רעיתי", הנה עוד זאת, "ומום אין
בך".
אמנם מחמת צוק העתים כו' (שבזה קאי
ב'לקוטי תורה' כאן), יכול להיות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ד' כולך יפה" שנעשה ואפשר להגיע אליו על-ידי לימוד
2 וידיעת כל פרטי תרנג המצות, אלא יחסר גם בענין
3 ד' מום אין בך" כי בצוק העתים קשה להתגבר גם בענין 'סור מרע'.
4 ועל זה כדי להביא להמשכת וגילוי אלוקות בנשמה למרות המצב הרוחני
5 הקשה בדורות אלה הסובלים מ'צוק
6 העתים' היא העצה שיקנה 1 שייחסר לא רק בענין ד' כולך יפה" שנעשה
7 ויחקוק בו יכוננו סדר קדשים, 2 על-ידי לימוד ידיעת כל פרטי תרנג המצות,
8 שיש בו שתי המעלות, הן 3 אלא יחסר גם בענין ד' מום אין בך". ועל זה
9 הענין ד' כולך יפה" ב"עשה 4 היא העצה שיקנה ויחקוק סדר קדשים, שיש בו
10 טוב, כיון שנקרא "חכמה", 5 שתי המעלות, הן הענין ד' כולך יפה", כיון
11 והן הענין ד' מום אין בך" 6 שנקרא "חכמה", והן הענין ד' מום אין בך",
12 ב"סור מרע", כיון שהלימוד בסדר 7 כיון שמכפר עונותיו של אדם, שפברה היא
13 קדשים מכפר עונותיו של 8 לשון קנות, שמקנה (ומסיר לגמרי) לכלוך
14 אדם, שפברה היא לשון 9 החטא¹⁹, ועל-ידי זה מתבטל ענין המום.
15 קנות ניקר, שמקנה מנקה 10 ויש להוסיף בזה, דהנה ידוע פתגם כבוד-
16 (ומסיר לגמרי) לכלוך 11 קדושת מורי-וחמי אדמו"ר²⁰, שלימוד
17 החטא¹⁹, ועל-ידי זה 12 המאמר "והדרת פני זקן" ב'לקוטי תורה'
18 מתבטל ענין המום ואפשר 13 מעורר קבלת הארת 'יחידה' שבנשמה
19 לשבח את כנסת ישראל לא רק ב'כולך 14 בפנימיות. ומזה מוכן, שגם בתוכן המאמר
20 יפה' אלא גם בזימון אין בך'. 15 מדובר אודות בחינת ה'יחידה'. ויש לומר
21 ויש להוסיף בזה, דהנה 16 הבאור בזה, על-פי הידוע²¹ שמצד גילוי בחינת
22 ידוע פתגם כבוד-קדושת 17 ה'יחידה' (שלמעלה מכל ארבע הבחינות נפש-
23 מורי-וחמי אדמו"ר²⁰, הרבי 18 רוח-נשמה-חיה) מתבטלת מציאות הקליפות,
24 הרייצ' שלימוד המאמר 19 כיון ששם אין להם תפיסת מקום, כמאמר
25 "והדרת פני זקן" ב'לקוטי 20 רז"ל²² בבואה דבבואה לית להו. והו ענין
26 תורה' שהובא לעיל בתחילת המאמר 21 בטול מציאות החטא, שזוהי המעלה דסדר
27 מעורר קבלת הארת 'יחידה' 22 קדשים שמכפר עונותיו של אדם, כנ"ל.
28 שבנשמה החלק הכי עמוק והכי 23 ועל-פי-זה יש לומר בנוגע להמבאר בסוף
29 פנימי של הנשמה שנקרא בשם 'יחידה' 24 המאמר [בדבור-המתחיל שחורה
30 (הרמוז לחלק הכי נעלה והכי 'עצמי' 25 אני²³, וכדברי כבוד-קדושת מורי-וחמי
31 מבין חמש הדרגות של הנשמה – נפש, 26 אדמו"ר²⁰, שלטעם פנימי נדפס סוף המאמר
32 רוח, נשמה, חיה, יחידה) בפנימיות 27 בדבור-המתחיל שחורה
33 שתאיר בנשמה בצורה פנימית, ניכרת 28 הכתוב (מפני שיבה גו') ויראת מאלקיד, שקאי על בחינת המלכות, שהפירוש
34 ומורגשת. 29 בזה הוא, שבחינת ה'יחידה', שלמעלה מבחינת השתלשלות שבאדם,
35 ומזה מוכן, שגם בתוכן 30 לומר הבאור בזה, על-פי
36 המאמר העוסק בהמשכת וגילוי 31
37 אלוקות על הנשמה, כמבואר לעיל, 32
38 מדובר אודות בחינת 33
39 ה'יחידה' שבנשמה עצמה. ויש 34
40 לומר הבאור בזה, על-פי

(19) תניא אגה"ת פ"א. (20) שיחת י"ט כסלו תש"ז (ספר השיחות תש"ז ע' 93). (21) ראה לקו"ת תצא לו, ג. (22) גיטין סו, א. (23) ראה המצויין בסוף המאמר: "ועיין מ"ש ע"פ מפני שיבה תקום והדרת כו' סד"ה שחורה אני ונאווה" (לקו"ת שה"ש יא, סע"א ואילך). (24) וע"פ המבואר לעיל שמצד בחי' היחידה נעשה כפרת העונות, כיון שבבואה דבבואה לית להו, יובן גם השייכות למשנ"ת בד"ה שחורה אני (ז, ד) בענין יריעות שלמה, שאין לעומתם בקליפות כלל.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁפָאֲדָם, האור האלוני נמשך מדרגה לדרגה ויורד מהקדוש-ברוך-הוא
2 בעצמו ועד לעולמות ונבראים נחותים ומוגבלים ב'סדר השתלשלות' של
3 מעבר הדרגתי מדרגה לדרגה, וגם סדר התגלות כוחות הנפש הוא לפי 'סדר
4 השתלשלות' המקביל ל'סדר
5 השתלשלות' של האור האלוני, וכשם
6 שלמעלה באלוקות יש בחינות
7 ומדרגות נעלות שלמעלה מ'סדר
8 השתלשלות', כך חלק הנשמה הנקרא
- 9 'יחידה' הוא למעלה מ'סדר השתלשלות' של כוחות הנפש, ובחינה זו
10 ה'יחידה', נמשכת ומאירה בפנימיות בכל הכחות הפנימיים,
11 עד לבחינת המלכות כי בהיותה נעלית מ'סדר השתלשלות' של כל
12 הכחות אין גבול להארה ולהתפשטות
13 שלה והיא מאירה גם בדרגות הכי
14 נחותות, וכך בני ישראל אכן ראויים
15 לשני השבחים גם 'כולך יפה' וגם 'מום
16 אין בך', כמבואר לעיל.

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אייר, תשי"ח

ברוקלין

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו - שנתאחר בדרכו בהרבה יותר מהרגיל עד שהגיע לידי - בו כותב ע"ד לימודו עד עתה ואיך שנפגש עם אנשים מחוג חב"ד, והם הכירוהו את תורתו ועניניו.

וכיון שאמרו חז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, תקותי חזקה שהיכירות האמורה, שבדאי פירושה שלמד עכ"פ קצת בהנוגע לתורת חב"ד, מביאה לידי מעשה, ז. א. הוספה בהתמדה ושקידה בלימוד תורתנו הק' הנגלה והחסידות והידור בקיום המצות הטבת המדות וכו' ולהשפיע גם על החברים שי' בזה. ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט אברך בגילו שעדיין אין עליו טרדות פרנסה, ויכול להקדיש כל זמנו ומרצו ללימוד תורתנו הק' תורת חיים, ויהי רצון שיבשר טוב בהאמור.

ברכה לת"ת ביראת שמים ולקיום המצות בהידור ולבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב.

במ"ש אודות אחיו הגדול ממנו בשנים, שאינו דתי כ"כ ואינו יודע איך להשפיע עליו.

רואים במוחש שתעמולה היותר טובה היא על ידי שמראים בעצמו דוגמה חי', איך צריכה להיות הנהגת איש הישראלי, כוונתי שבאם הוא יהי' זהיר בהנהגתו היום יומית שתהי' מתאמת להוראת תורתנו הק' תורת חיים, הרי זוהי תעמולה הכי יעילה גם בהנוגע לאחיו שי', ונוסף על זה צריכים שאלו ידידיו ומכיריו שהם בגילו של אחיו או יותר מבוגרים ממנו ישפיעו עליו בכיוון האמור.

מ"ש אודות תכנית הסתדרותו לאחר שישגמור ללמוד בבית"ס, הרי כיון שכפי כתבו יהי' זה בעוד שנתים, אין כדאי להטריד את עצמו במחשבות בשטח זה, ובפרט שבתקופתנו זו במשך שנים ימים משתנים ענינים חשובים ועיקרים.

בס"ד. שיחת שבת פרשת קדושים, ו' אייר, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- א. לפני הציווי "קדושים תהיו וגו'" שבהתחלת פרשתנו, באה הקדמה - כמו בכמה וכמה פרשיות בתורה - "וידבר ה' אל משה לאמר". ואחר-כך באה הקדמה נוספת - שבזה נבדלת פרשה זו משאר פרשיות התורה - "דבר אל כל עדת בני ישראל".
- ועל זה מפרש רש"י - בהעתיקו את התיבות "דבר אל כל עדת בני ישראל" - "מלמד (היינו, שתיבות אלו באות ללמד ענין שישנו רק בפרשה זו ולא בשאר פרשיות, ומפרש מה באות תיבות אלו ללמד) שנאמרה פרשה זו בהקהל", לכל בני ישראל, שלכן נאמר "דבר אל כל עדת בני ישראל".
- כלומר: כל שאר פרשיות התורה אמרם משה רבינו לכל בני ישראל לאחר שאמרם לאהרן ובניו והזקנים, כפי שפירש רש"י מה שכתוב בפרשת תשא¹ "ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ויצום גו'", "אחר שלמד לזקנים חוזר ומלמד .. לישראל", "כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן שנה לו משה פרקו כו', נכנסו בניו כו', נכנסו זקנים כו' (ורק אחר-כך) נכנסו כל העם כו'"; מה-שאינ-כן פרשה זו אמרה משה מלכתחילה "בהקהל", "אל כל עדת בני ישראל" יחדיו³.
- ומוסיף רש"י לבאר הטעם ש"נאמרה פרשה זו בהקהל", דלא ככל שאר הפרשיות - "מפני שרוב גופי תורה תלויין בה".
- ב. ולכאורה אינו מובן:
- (א) מהו ההכרח שבגלל ש"רוב גופי תורה תלויין בה" תצטרך פרשה זו להאמר "בהקהל"? - הן אמת שכיון שיש בה "רוב גופי תורה" צריכה פרשה זו לבוא לידיעתם של כל ישראל, אבל אף-על-פי-כן, גם אם לא היתה נאמרת "בהקהל", היה משה מלמדה לכל בני ישראל ככל הפרשיות?
- (ב) "קלאץ-קשיא" - היכן מצינו שבפרשה זו נתחדשו "רוב גופי תורה":
- הציוויים שנתחדשו בפרשה זו, כמו הציווי "ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה וגו'"⁴ (שזהו פרט במצות צדקה), וכיוצא בזה - אינם עיקרים בתורה;
- ואילו הציוויים שבפרשה זו שהם "גופי תורה",
- כמו הציווי "איש אמו ואביו תיראו" ואת שבתותי תשמורו⁵, שכיון שענינים אלו הם "גופי תורה" לכן נאמרו בעשרת הדברות⁶, ובפרט שבנוגע לכיבוד ומורא אב ואם, אמרו חז"ל⁷ שהשווה אותם הכתוב לכיבוד ומורא המקום, והרי כיבוד ומורא המקום הוא עיקר בתורה, וכן בנוגע לשמירת שבת אמרו חז"ל⁸ שהיא שקולה כנגד כל התורה כולה,
- ועל-דרך-זה הציווי "וכי תזבחו זבח שלמים וגו'"⁹, שהוא גם עיקר בתורה, שהרי "שלמים", "שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים"¹⁰, הוא ענין עיקרי בקרבנות, וקרבנות הם עיקר בתורה, להיותם (א) משלשת הדברים שעליהם העולם עומד¹¹, (ב) מהלכות חמורות שבתורה¹² -
- הרי ענינים אלו לא נתחדשו בפרשה זו, אלא נאמרו כבר לפני זה: "איש אמו ואביו וגו'" - בעשרת הדברות, וקרבן שלמים - בפרשת ויקרא¹³.

זח"ב מז, א. פט, א. וראה חולין ה, סע"א ובפרש"י. הובא בפרש"י עה"ת ס"פ שלח (בשמו של רבי משה הדרשן).

(9) פרשתנו שם, ה.

(10) פרש"י ויקרא ג, א.

(11) אבות פ"א מ"ב.

(12) תוד"ה ספרא - ברכות יח, ב.

(13) ג, א ואילך.

(1) לר, לב.

(2) פרש"י עה"פ - מעירובין נד, ב.

(3) ראה אוה"ח ריש פרשתנו.

(4) יט, ט.

(5) שם, ג.

(6) יתרו כ, יב. שם, ח. וראה גם ויק"ר פכ"ד, ה.

(7) קידושין ל, ב. תוי"כ ריש פרשתנו.

(8) ירושלמי ברכות פ"א ה"ח. נדרים ספ"ג. שמו"ר פכ"ה, יב.

- 1 וכיון שכן, הרי גם אם ימצא טעם והסבר לכך ש"גופי תורה" צריכים להאמר "בהקהל" - עדיין אינו מובן: כיון ש"גופי תורה" אלו לא נתחדשו בפרשה זו, אם כן, למה "נאמרה פרשה זו בהקהל"?
- 2 (ג) לשון רש"י (וכן הוא ב'תורת כהנים'¹⁴ ובמדרש¹⁵ ששם הוא המקור דפירוש רש"י) הוא "רוב גופי תורה תלויין בה". ולכאורה, הוה-ליה-למימר שרוב גופי תורה נאמרו בה, נכללו בה, וכיוצא בזה, ומהו דיוק הלשון "תלויין בה"?
- 3 ג. אך קושיות אלו מתורצות אחת בחברתה:
- 4 רש"י אינו יכול לומר "שרוב גופי תורה נאמרו בה" (וכיוצא בזה) - כיון שבפרשה זו לא נאמרו גופי תורה כלל (כלומר: לא זו בלבד שלא נאמרו בה רוב גופי תורה, אלא שלא נאמרו בה גופי תורה כלל), שהרי כל גופי תורה שנזכרו בפרשה זו, נאמרו כבר בפרשיות לפני זה.
- 5 החידוש של פרשה זו הוא - ש"רוב גופי תורה תלויין בה", היינו, שאופן הקיום של רוב גופי תורה שכבר נאמרו בפרשיות שלפני-זה תלוי בפרשה זו, כי לולי פרשה זו היה יכול להיות קיומם באופן שהוא היפך רצון העליון, ובפרשה זו "תלוי" שיהיה קיומם כפי רצון העליון.
- 6 ולדוגמא: בנוגע ל(כיבוד ו)מורא אב ואם - שהוא עיקר בתורה ("גופי תורה") כנ"ל - הרי לולי פרשה זו היה מקום לומר שגם כאשר אביו יאמר לו חלל את השבת צריך לשמוע לו ו"לכן" "סמך שמירת שבת למורא אב" ("איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו"), לומר אף-על-פי שהזהרתיו על מורא אב, אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו¹⁶], ונמצא, שקיום הציווי של כיבוד ומורא אב ואם "תלוי" בפרשה זו, שעל-ידה יתקיים ציווי זה כפי רצון העליון, ולא באופן הפכי חס-ושלום.
- 7 ועל-דרך-זה בנוגע להציווי דקרבן שלמים - שגם הוא עיקר בתורה כנ"ל - ש"תלוי" בפרשה זו, שבה נתבארו כמה וכמה פרטים באופן קיום הציווי שיהיה כפי רצון העליון, ולא באופן הפכי חס-ושלום.
- 8 וכן הוא בנוגע לכמה וכמה גופי תורה שנזכרו בפרשה זו.
- 9 ד. וכיון ש"רוב גופי תורה תלויין בה" - לכן "נאמרה פרשה זו בהקהל":
- 10 אילו היו נאמרים בפרשה זו גופי תורה חדשים - לא היה איכפת שכל בני ישראל ישמעו ציוויים אלו לאחר שמשא יאמרם תחילה לאהרן, לבניו ולזקני ישראל, ורק לאחר-יזה יאמרם לכל בני ישראל;
- 11 אבל כיון שבפרשה זו תלויין רוב גופי תורה, היינו, שפרשה זו באה לבאר ולהבהיר בנוגע לציוויים שכבר נאמרו לפני זה שאופן קיומם יהיה כדבעי, ולולי פרשה זו עלולים לקיימם באופן שהוא היפך רצון העליון, ובפרט שהמדובר אודות ציוויים שהם עיקרים בתורה, "גופי תורה", ובזה גופא (לא רק ענינים אחדים, אלא) "רוב גופי תורה" - אזי חבל על כל רגע:
- 12 אי אפשר להמתין עד שמשא ילמד פרשה זו לאהרן, ואחר-כך לבני אהרן, ואחר-כך להזקנים - שהרי בינתיים עלולים בני ישראל לעשות "רוב גופי תורה" באופן שהוא היפך רצון העליון חס-ושלום,
- 13 [ואי אפשר להבהיר זאת בכך שבינתיים ישמעו כל בני ישראל מאהרן או בניו או הזקנים שכבר שמעו ממשא את הפירוש האמיתי באופן קיום ציווי פלוני - דכיון שבשמעם את הציווי ממשא הונח אצלם באופן מסוים, לא יועיל מה שישמעו מפלוני, אפילו בשמו של משה, שהפירוש האמיתי הוא באופן אחר, אלא בהכרח שישמעו זאת ממשא עצמו],
- 14 ולכן, כאשר נאמרה פרשה זו על-ידי הקדוש-ברוך-הוא - הוצרך משה לאמרה תיכף ומיד "בהקהל", במעמד כל בני ישראל, דלא כ"סדר המשנה" שהיה נהוג בכל שאר פרשיות התורה, כי כדי לשלול ענין של קלקול, ובפרט ב"גופי תורה", כדאי לשנות מהסדר הרגיל (ועל-דרך שמצינו שלאפרושי מאיסורא מותר וצריך להזכיר ענין של הלכה גם במקומות שבהם אסור להזכיר דברי תורה¹⁷).

(16) פרש"י עה"פ.

(17) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוספ"ה. וש"נ.

(14) ריש פרשתנו.

(15) ויק"ר שם.

ה. על-פי-זה יש לבאר ענין נוסף בפרשה זו - בנוגע לפירוש רש"י:

בפירוש רש"י בפרשה זו מצינו בירור הלכה של כמה וכמה ענינים. ולכאורה, כיון שבפירושו על התורה בא רש"י לפרש פשוטו של מקרא - מה מקום לענין של בירור הלכה שאינו נוגע לפשוטו של מקרא?

וההסברה בזה - שאף שבירור ההלכה בענין המדובר בפסוק פלוני אינו נוגע לפשוטו של מקרא של פסוק זה עצמו, מכל-מקום, הרי זה נוגע לפשוטו של מקרא דהתחלת הפרשה - "דבר אל בני ישראל", "מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה" - להבהיר כיצד תלויין בפרשה זו רוב גופי תורה, כיון שבה נתבארו כמה וכמה פרטי הלכות שעל ידם יהיה קיום המצוות כפי רצון העליון, כנ"ל.

ו. ועל-פי-זה יש לתרץ גם קושיא צדדית:

מצינו במדרש¹⁵, שלאחרי שמבאר ש"פרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה", מוסיף: "ג' פרשיות הכתיב לנו משה רבינו בתורה וכל אחת מהן יש בה מששים ששים (ויש דעה: משבעים שבעים) מצוות, ואלו הן כו' ופרשת קדושים".

ולכאורה קשה: אם כן - היו גם שתי פרשיות הנ"ל צריכות להאמר "בהקהל"?

ועל-פי האמור לעיל מובן החילוק בין ג' הפרשיות - שבשתי הפרשיות יש בכל אחת ששים (או שבעים) מצוות חדשות, מה-שאינ-כן בפרשת קדושים נתבאר והובהר כיצד ובאיזה אופן יש לקיים את המצוות (שהציווי עליהם נאמר בפרשיות שלפני זה), ורק בענין זה יש צורך והכרח שהאמירה תהיה "בהקהל" (כנזכר לעיל סעיף ד).

ז. ענין הנ"ל - ככל עניני התורה - מהוה הוראה בעבודתינו:

כאשר הרבי שולח שלוחים ודורש להתמסר לעבודה של הפצת היהדות, הפצת תורת החסידות וכו' - ישנם החושבים: הן אמת שבודאי צריכים לקיים את השליחות, אבל אף-על-פי-כן, מהי המהירות? אפשר לעשות זאת ברגע שלאחרי זה...

ובכן, צריכים לדעת שהקיום של "רוב גופי תורה" של אותם יהודים הנמצאים במקום שאליו נשלח, תלוי בשליחות שלו!

בכלל, עומדים עתה יהודים בתנועה של חיפוש אחר אמונה, תורה ומצוות, אלא שאינם יודעים כיצד ובאיזה אופן יש לעשות זאת. וכיון שכן, הרי האיחוד בקיום השליחות עלול לגרום לידי כך שיפרשו את ענין האמונה וכו' באופן הפכי רחמנא-ליצל!

אילו היה ענין השליחות רק עבורו (עבור השליח), כדי שלאחרי מאה ועשרים שנה יוכל לבוא אל הרבי ולומר לו "עשיתי שליחותך" - אולי היה נתינת-מקום לדחות את קיום השליחות;

אבל האמת היא, שכוונת השליחות ששולח הרבי היא - בשביל הזולת, כדי להציל את אותם נשמות של בני ישראל שנמצאים במקום שליחותו, ולכן, אי אפשר לדחות את קיום השליחות, שהרי ברגע זה עלול יהודי לפרש את ענין האמונה וכו' באופן הפכי, ושוב לא תהיה אפשרות חסו-שלום להציל אותו! אך עדיין יכול לטעון: וכי מחוייב הנני למהר ולרוץ לפעול על הזולת, בגלל הספק, שמא אחר-כך יהיה מאוחר?

ועל זה אומרים לו, שהפעולה על הזולת היא לא רק טובה עבור הזולת, אלא זהו ענין שנוגע גם אליו - כפי שלמדים ממה שכתוב בפרשתנו שהענינים ש"רוב גופי תורה" תלויין בהם נאמרו "בהקהל", "אל כל עדת בני ישראל", כולם יחדיו, היינו, שגם אהרן הוצרך להמתין עד שיתאספו כל בני ישראל, כולל גם בנה של שלומית בת דבריו... ורק אז קיבל אהרן הוראות אלו, ועל-דרך-זה בנידון-דידן, שגם הוא אינו יכול לקבל את הענינים השייכים אליו עד שיעסוק במסירת הוראות התורה ליהודים נוספים.

- 1 ח. ויש להוסיף ולבאר הרמז בדיוק הלשון "פרשה זו .. שרוב גופי תורה תלויין בה":
- 2 מהחילוקים שבין "גופי תורה" לנשמה דתורה - שנשמה דתורה קשורה עם כח המחשבה, ו"גופי
- 3 תורה" קשורים עם כח המעשה.
- 4 וזהו ש"רוב גופי תורה" תלויין בפרשה זו - שהקדושה שאודותה מצווה התורה בפרשה זו ("קדושים
- 5 תהיו") היא הקדושה בנוגע לכח המעשה ("גופי תורה").
- 6 ועל זה נאמר "קדושים תהיו כי קדוש אני":
- 7 ובהקדם מאמר חז"ל¹⁸ על פסוק זה: "קדושים תהיו, יכול כמוני, תלמוד-לומר כי קדוש אני, קדושת
- 8 למעלה מקדושתכם".
- 9 ועל-פי הידוע פתגם כבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר¹⁹, שגם קושיא והוה-אמינא בתורה הוא ענין
- 10 של תורה, נמצא, שיש נתינת-מקום לכך שקדושתו של יהודי, "קדושים תהיו", תהיה "כמוני", כמו
- 11 הקדושה ד"קדוש אני", קדושת עצמותו²⁰.
- 12 וקדושה זו, שעל ידה באים להקדושה ד"קדוש אני", היא הקדושה שבנוגע לכח המעשה דוקא ("גופי
- 13 תורה").
- 14 והיינו, שאף-על-פי שכח המחשבה הוא דק ורוחני יותר, ומגיע בנפש בעומק יותר, שלכן אמרו
- 15 חז"ל²¹ "הרהורי עבירה קשו מעבירה", מכל-מקום, דוקא על-ידי הקדושה דכח המעשה מגיעים להקדושה
- 16 ד"קדוש אני".
- 17 וטעם הדבר - לפי שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא על-ידי המטה מטה ביותר²².
- 18 ט. וזהו גם מה שפירש רש"י "קדושים תהיו, הווי פרושים מן העריות":
- 19 בפירוש "קדושים תהיו" כתב הרמב"ן²³ (וכן הובא בכמה מקומות בחסידות²⁴) שקאי על הציור ד"קדש
- 20 עצמן במותר לך"²⁵, שזוהי דרגא נעלית בעבודה, שפורש עצמו אפילו מדברים המותרים. אבל פירוש
- 21 רש"י - פשוטו של מקרא - הוא: "הווי פרושים מן העריות".
- 22 והיינו, שנוסף לכך שהקדושה דפרשת קדושים קשורה עם כח המעשה ("גופי תורה"), הנה בכח
- 23 המעשה גופא מדובר לא אודות קדושה בדברים המותרים (כפירוש הרמב"ן), ששרשם מקליפת נוגה²⁶,
- 24 אלא אודות פרישות מן העריות, שהם דברים האסורים ששרשם מג' קליפות הטמאות²⁷, ובג' קליפות
- 25 הטמאות גופא הרי זה תוקף וקושי הקליפה, "ערות הארץ"²⁸.
- 26 וכפי שמצינו שמצד תוקף הקליפה שבעריות הרי זה באופן שנפשו של אדם מחמדת²⁹, ועד כדי כך
- 27 הוא תוקף התאוה, שבמנחה דיום הכיפורים, קרוב לנעילה, קורין בתורה פרשת עריות, כדי להבהיר
- 28 ולשלול ענין זה³⁰.
- 29 וזהו גם שהאיסור דעריות הוא עון חמור ביותר, וכפי שמבאר ה'צמח צדק'³¹ בלשון המשנה³² "חמש
- 30 עשרה נשים כו'", שחמש עשרה בגימטריא י"ה, לפי שהחטא דעריות פוגם בשם י"ה. וכמובן גם מגודל
- 31 העונש שבעריות, דכיון שהעונש הוא לפי ערך הפגם³³, הרי מגודל העונש מובן גם גודל הפגם.

(25) יבמות כ, א.

(26) תניא פ"ז.

(27) שם פ"ו.

(28) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה פרש"י לך לך יב, יט.

(29) חגיגה יא, ב. וש"נ. רמב"ם הל' איסור"ב פכ"ב הי"ט.

(30) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"ב. ס"ד וש"נ. וראה גם

"רשימות" חוברת נ ס"ע 11 ואילך.

(31) בחידושי על הש"ס ריש יבמות.

(32) יבמות שם.

(33) תניא פכ"ד בהגה"ה.

(18) ויק"ר שם, ט.

(19) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ג ריש ע' קלג. סה"ש

תש"ב ריש ע' 125. וראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ט ע' 185. וש"נ.

(20) ראה גם מאור עינים עה"ת ריש פרשתנו.

(21) יומא כט, רע"א. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ג.

(22) ראה בארוכה שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך, פל"ב ואילך. ועוד.

(23) ריש פרשתנו.

(24) ראה תניא פ"ל (לט, א). וראה לקמן סי"ג.

1 אך דוקא בפרישות מן העריות מתבטא הענין ד"קדושים תהיו", ודוקא על-ידי-זה באים לקדושה
 2 ד"קדוש אני", קדושת עצמותו³⁴, כאמור, שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא על-ידי המטה מטה ביותר³⁵.
 3 י. ויש לקשר זה עם פירוש רש"י בסוף הפרשה שלפני זה - "ולא תטמאו בהם אני הוי' אלקיכם",
 4 "הא אם תטמאו אני אלקיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחייבים כליה":
 5 נתבאר לעיל³⁶ שג' הלשונות שבפירוש רש"י הם כנגד ג' הענינים ד"אני", "הוי'" ו"אלקיכם".
 6 ואף-על-פי-כן כותב רש"י בתחילת הענין "אני אלקיכם" - כיון ש"אלקיכם" הוא ענין כללי שעל ידו
 7 לוקחים גם את "הוי'", וגם את "אני".

והענין בזה:

9 "אלקיכם" - מורה על דרגא תחתונה באלקות, ולכן במקביל לזה נאמר הלשון "אתם נפסלים מאחרי",
 10 בחינת אחוריים, והיינו, לפי ששם אלקים בכללותו הוא חיצוניות (אחוריים) בלבד לגבי שם הוי'³⁷, ומכל
 11 "שכן" "אלקיכם", היינו, כפי ששם אלקים נמשך בנבראים להיות כח הפועל בנפעל, שזהו חיצוניות
 12 ואחוריים בשם אלקים גופא.

13 ואף-על-פי-כן, דוקא על-ידי "אלקיכם" לוקחים את בחינת "הוי'", ואפילו גם את בחינת "אני".
 14 ועל-דרך-זה בענינו - שקדושת עצמותו ("כי קדוש אני") נמשכת דוקא על-ידי הפרישות מן העריות
 15 ("קדושים תהיו", "הו' פרושים מן העריות"):

16 הקדוש-ברוך-הוא מצד עצמו הוא קדוש ומובדל מעולמות לגמרי, אלא שנתאוה הקדוש-ברוך-הוא
 17 להיות לו יתברך דירה בתחתונים³⁸, נתאוה דייקא, ענין של תאוה ללא טעם³⁹, היינו, שרצונו ליהנות
 18 מעבודתם של בני ישראל.

19 והעבודה שממנה יש להקדוש-ברוך-הוא הנאה - היא העבודה בדברים התחתונים ביותר דוקא, שזוהי
 20 הקדושה בעניני עריות.

21 וענין זה קשור עם המדריגות התחתונות דשם אלקים - כידוע⁴⁰ שהיניקה לקליפות (ג' קליפות
 22 הטמאות, עד ל"ערות הארץ", שמשם הוא ענין העריות) היא מהצירופים של שם אלקים, ובזה גופא -
 23 לא מהצירופים של האותיות הראשונות, אלא מהצירופים של האותיות האחרונות דוקא.

24 ודוקא על-ידי העבודה דקדושה בענינים התחתונים - לוקחים את הענין ד"קדוש אני".

* * *

25 יא. מאמר א (כעין שיחה) דיבור-המתחיל ובשנה החמישית תאכלו את פריו גו'.

* * *

26 יב. האמור לעיל (במאמר⁴¹) אודות מעלת פירות שנה החמישית על פירות שנה הרביעית, מהוה גם
 27 הוראה לכל אחד מישראל, שאין לפרוש מן העולם, להסתגר בירושלים ולעסוק בתורה, אלא צריך לצאת
 28 לחוץ-לארץ ולפעול עם הזולת, וכאמור לעיל (סעיף ז) שהפעולה עם הזולת הוא ענין שנוגע (לא רק אל
 29 הזולת, אלא) גם אליו.

(38) תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג,
 ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 (39) המשך תרס"ו בתחלתו. ועוד.
 (40) ראה ספר הליקוטים ר"פ בא. פע"ח שער המצות פ"ו.
 שער הכוונות ענין הפסח דרוש א'. תו"א יתרו (בהוספות) קט, ד.
 ובכ"מ.
 (41) ע' 263 ואילך.

(34) נתבאר גם שאין זה בסתירה להמבואר במאמרי חג
 השבועות (סה"מ תר"ס ע' קנג ואילך) שהענין ד"קדוש אני"
 נמשך דוקא ע"י העבודה ד"קדוש עצמן במותר לך" (ראה גם
 לקו"ש ח"א ע' 257 ואילך) - חסר הביאור (המו"ל).
 (35) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 91 ואילך.
 (36) שיחת ש"פ אחרי ס"י (לעיל ע' 260). וש"נ.
 (37) תניא אגה"ת פ"ד (צד, סע"א). ובכ"מ.

- 1 ישנם כאלו שרוצים להסתגר בחדר הפרישות דוקא, וכאשר בא אליו הבעל-שם-טוב ואומר לו שיפסיק
2 מלימוד התורה בשביל ההילול להקדוש-ברוך-הוא⁴² - הרי הוא מחזיק את עצמו למציאות חשובה,
3 "סאם⁴³ סאפאזשניק" ... רבינו נשיאנו אומר לו: צא מ"חדר הפרישות" וסע לשליחות, אבל הוא "סאם
4 סאפאזשניק" ... אלא, שלחיותו "חסיד", אינו יכול שלא לציית כלל, אבל הוא דוחה זאת לאחר זמן, מבלי
5 למהר.
- 6 אבל האמת היא, שאי אפשר לדחות את השליחות המוטלת על כל אחד, אלא צריכים לקיימה מיד,
7 כאמור לעיל (סעיף ז), שיתכן שברגע שלאחר-יזה יהיה כבר מאוחר ...!
- 8 יג. וזהו גם הקשר עם מה שנתבאר לעיל (סעיף ט) בפירוש "קדושים תהיו" על-פי פשוטו של מקרא,
9 "הו פרשים מן העריות" - קדושה בענינים פשוטים דוקא:
- 10 הרמב"ן מפרש אמנם שקאי על הציווי "קדש עצמך במותר לך". אבל אף-על-פי-כן, הרמב"ן עצמו
11 במנין המצוות לא מונה "קדש עצמך במותר לך" בתור מצות-עשה.
- 12 וגם בתניא - אף-על-פי שבפרק כ"ז⁴⁴ אומר רבינו הזקן בפשטות "שמקיים מצות-עשה של תורה ..
13 כשמקדש עצמו במותר לו", הנה בפרק ל'⁴⁵ - ששם מדובר אודות החשבון ביחס אל הזולת, כהקדמה לענין
14 "ואהבת לרעך כמוך"⁴⁶ שבפרק ל"ב - מתחיל אמנם ש"ענין לקדש עצמו במותר לו שהוא מדאורייתא",
15 אבל אחר-כך מוסיף "וגם דברי סופרים חמורים מדברי תורה"⁴⁷, והיינו, שכאשר מדובר אודות העבודה
16 ששייכת אל הזולת, אזי הפירוש ד"קדושים תהיו" הוא (לא) "קדש עצמך במותר לך", שהוא ענין נעלה
17 (בעבודה, אלא) "הו פרשים מן העריות" - קדושה בענינים נמוכים.
- 18 כלומר: דורשים מיהודי לוותר על מציאותו, מציאות דקדושה, ועל הענינים הנעלים בעבודתו,
19 ולהשפיל את עצמו בענינים נמוכים כדי לפעול על הזולת, ועד לזולת שצריכים להזהירו מענין העריות
20 שהוא חטא חמור ביותר, כנזכר לעיל.
- 21 יד. ויש להוסיף, שהקשר בין פירוש רש"י "קדושים תהיו", "הו פרשים מן העריות" עם ענין
22 הביטול שמביא לידי "ואהבת לרעך כמוך", הוא (לא רק מצד הפחיתות של ענין העריות, כנזכר לעיל,
23 אלא) גם מצד תוכן הציווי עצמו:
- 24 ענין העריות הוא איסור קורבה, וככל שהקורבה גדולה יותר, גדול יותר חומר האיסור, ולכן, האיסור
25 דשניות, שהקורבה היא קטנה יותר, הוא רק מדרבנן²⁵, ואילו איסור עריות ממש, שהקורבה גדולה יותר,
26 הוא מדאורייתא.
- 27 ולכאורה: כיון שכל ענין יחוד איש ואשה הוא "והיו לבשר אחד"⁴⁸, הרי צריך להיות הדין להיפך -
28 שככל שתגדל הקורבה, תגדל יותר האפשרות לענין היחוד?
- 29 אך הענין הוא - שהציווי "הו פרשים מן העריות" הוא לפרוש מדבר הקרוב אליו - "אדם קרוב
30 אצל עצמו"⁴⁹, היינו, מדבר שרוצה וחפץ בו, ולהתקשר ולהתייחד עם יהודי נוסף, שבגלוי הוא רחוק
31 ממנו.
- 32 וזהו גם תוכן מצות "ואהבת לרעך כמוך" - לבטל את עצמו, ולהתמסר אל הזולת.
- 33 וכאמור לעיל (סעיף ח) - דוקא על-ידי העבודה ד"קדושים תהיו", "הו פרשים מן העריות", נעשה
34 הענין ד"יכול כמוני".
- 35 ולכאורה: מהו ההכרח בענין הביטול - הרי מדובר אודות מציאות של קדושה (כמו מי שיושב
36 בירושלים כו'), ולמה דורשים ממנו לבטל את מציאותו?

(42) ראה סה"מ אידיש ע' 139 ואילך - הובא ונתבאר במאמר
דלעיל פ"ב ואילך (לעיל ע' 264 ואילך).
(43) ראה לעיל ע' 126. וש"נ.
(44) לד, סע"ב.
(45) לט, א.

(46) פרשתנו יט, יח.
(47) ראה עירובין כא, ב. סנהדרין פח, ב.
(48) בראשית ב, כד.
(49) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.

אך הענין הוא - כמבואר בתניא²⁷, ש"אין הקדוש-ברוך-הוא שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתברך".
 - אם הוא "מציאות", אפילו מציאות דקדושה, אין השכינה שורה עליו; השראת השכינה היא במקום הביטול דוקא, אם "בפועל ממש", או "בכח", אבל איזה כח - "ככל איש ישראל למטה שבכחו להיות בטל ממש לגבי הקדוש-ברוך-הוא במסירת נפשו על קדושת ה'"²⁷ - כח שבא לידי פועל⁵⁰.
 וכאשר ישנו ענין הביטול שמתבטא בציווי ד"קדושים תהיו" כנזכר לעיל - הנה על-ידי-זה לוקחים את ה"קדוש אני", קדושת עצמות⁵¹.

* * *

טו. נתבאר פירוש רש"י בסוף פרשתנו, "כי יהיה בהם אוב וגו'", "כאן נאמר בהם מיתה ולמעלה כרת, עדים והתראה בסקילה, מזיד בלא התראה בהכרת, ושגגתם חטאת. וכן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת" - שמדיוק הלשון "כי יהיה בהם גו'", ולא כמו שכתוב לפני זה⁵² "והנפש אשר תפנה גו'", מוכח, שחייב מיתה שנאמר כאן הוא בגלל שמדובר אודות מציאות ברורה וחזקה - "יהיה" - ב"עדים", והזדון הוא בתוקף ביותר - "בהם" (בפנימיות), ב"התראה"; ומזה ילפינן שהחייב דכרת שנאמר למעלה הוא (לא רק כאשר מצד איזה טעם לא נענש עונש מיתה על-ידי בית-דין, כמו במולך, שהעונש דכרת הוא "אם העלם יעלימו גו' עיניהם גו' לבלתי המית אותו"⁵³, אלא גם) במזיד בלא התראה; אבל לא בשוגג⁵⁴, כי בשוגג יש רק חיוב חטאת.

ומזה שחייב מיתה נאמר כאן, ולא למעלה, בהמשך לחיוב כרת (כמו במולך), למדים ש"כן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת", דכשם שחייב כרת דאוב הוא במזיד בלא התראה [שילפינן זה מכאן, כנזכר לעיל], כך הוא בכל חייבי מיתה שנאמר בהם כרת, על-דרך הלימוד ד"כל⁵⁵ דבר שהיה בכלל ויצא כו' ללמד על הכלל כולו יצא"⁵⁶.

ועל דרך ההלכה⁵⁶: רש"י מדייק "שגגתם"⁵⁷, לשון רבים, לרמז אשר (א) גם ידעוני חייב חטאת אף

(* בפירוש הראב"ד לברייתא דר"י, שהלימוד ד"דבר שיצא מן הכלל כו'" הוא כשהכתוב נאמר ב' פעמים אף שלא נתחדש בו דבר. אבל מלבד זה דגבאר אגבאר קא רמית, הנה הראב"ד מבאר הענין באופן הלימוד בדרכי ההלכה, אבל בדרך הפשט - הרי הכתוב שנאמר כאן הוא: (1) לגמרי מיותר (לולי החידוש: דיש לכרת בלי חיוב מיתה, ודמיתה דוקא כש"יהיה" - עדים, ו"בהם" - התראה), (2) גם שלא במקומו, וגם זה - בדרך הפשט על-כל-פנים - נקרא "דבר שהיה בכלל (במקומו) ויצא מן הכלל".

זמירות בשבת, וכששאלוהו: הרי אצל חסידי חב"ד אין אומרים זמירות (גם אלו שהכניס רבינו הזקן בסידורו), השיב, שהכוונה היתה שבמקום אמירת זמירות בפה יהי' ענין השירה למעלה מזה, אבל כאשר אין ענין השירה, אזי יכול להיות לכל-הפחות ענין הזמירות (ראה גם תורת מנחם - רשימת היומן ריש ע' שכד. וש"נ). ועד"ז בנדר"ד: אילו היו לומדים חסידות במשך כל יום השבת - מה טוב ומה נעים, אבל המציאות היא שמלבד לימוד החסידות (עכ"פ לימוד הלכות השבועי מתוך מס"ג...) עוסקים גם בענינים אחרים, כמו שינה, וכן "יושב בטל ה"ז כישן" (שו"ע אדה"ז או"ח סוסתקפ"ג), ולכן, אינני מתחשב בטענה זו שאין ללמוד נגלה בשבת [טענה שאינה אלא התלבשות ב"איצטלא של משי", כדי שלא יפריעו לו לישון! ...] - אינך רוצה ללמוד נגלה, אמור תהלים - "תהלות ישראל" - במשך כל יום השבת! אבל "וויפל איז אַ שיעור" לעסוק ביום השבת בדברים של מה בכך? [...], ו"מורה היתר" לדבר נגלה בשבת.

(57) אף שדיוק זה הוא רק באות אחת - שהרי ידוע גדול הדיוק בפירוש רש"י, שהטענה תרי"ג תעניות עד שקיבל הסכמה מלמעלה על פירושו (ראה תורת מנחם - התועדויות חמ"ב ע' 327. וש"נ), ולכן, גם מאות אחת אפשר ללמוד כו"כ ענינים.

(50) וכמו אצל ב"ד של ישראל ש"בכח" שחייב כמו "בפועל", כיון שבדאי יקיימו כו', משא"כ בב"ד של עכו"ם (ראה גיטין כח, סע"ב ואילך).

(51) בענין זה נזכר גם הענין ד"שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב" (בהעלותך יא, כא), שדוקא ע"י בירור הענינים התחתונים, "רגלי העם", נמשך "אנכי בקרב" (ראה תורת מנחם - התועדויות חל"ז ס"ע 26 ואילך. וש"נ).

(52) שם, ו.

(53) שם, ד.

(54) אף שגבי אוב וידעוני נאמר (פרשתנו יט, לא) "אל תבקשו לטומאה בהם", והרי בענין הטומאה אין חילוק בין מזיד לשוגג.

(55) ברייתא דר"י רפ"א (תו"כ בתחלתה) - הובא בפרש"י עה"ת בא יב, טו. ועוד.

(56) מאמר המוסגר: יש כאלו שמתאוננים על הדיבור בנגלה דתורה בשבת, באמרם, שאצל חסידים, ובפרט חסידי חב"ד, לא רגיל ללמוד נגלה בשבת (ראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ז ע' 182. וש"נ). והמענה על זה - ע"פ סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר, בשם אביו, כ"ק אדנ"ע, שאירע פעם שאדמו"ר מהר"ש אמר

1 שהוא לאו שאין בו מעשה⁵⁸, (ב) שהעושה אוב וידעוני בהעלם אחד, חייב שתי חטאות, כיון ש"חלוקין"⁵⁹
 2 הן במיתה*: "אוב או ידעוני".

3 ועל דרך הרמז - הקשר בין פסוק זה (שבסיום הפרשה) לפרשת "קדושים", על-פי דברי הרמב"ם
 4 (בהקדמתו לפירוש המשניות⁶⁰) שהשייכות דמסכת כריתות לסדר קדשים היא לפי שכל דבר שחייבים על
 5 זדונו כרת חייבים על שגגתו חטאת, והרי על-פי פירוש רש"י ילפינן מכאן עיקר מציאות הכרת כעונש
 6 בפני עצמו (כנזכר לעיל), וכן הדין דשגגתם חטאת, ואשר חלוקים הם לחטאת** - הוגה על-ידי
 7 כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 139 ואילך.

* * *

8 טז. מאמר ב (כעין שיחה) דיבור-המתחיל והדרת פני זקן.

(*) השייכות דחטאת למיתה, שכיון שחלוקין במיתה חלוקין גם לענין חטאת [אף שגבי חיוב כרת לא נחלקו (כמו שכתוב
 "והנפש גו' אל האובות ואל (לא "או") הידעונים)], והרי חיוב חטאת תלוי בכרת, כהכלל כל שזדונו כרת שגגתו חטאת]
 - מובנת דוקא על פי פירוש רש"י דעיקר מציאות כרת - כעונש בפני עצמו - גט וז' ילפינן דוקא מהענין ומהכתוב דחיוב
 מיתה (כנ"ל). - ולכן מתורצת גם כן התמיהה הכי גדולה לשאר הפירושים בהכלל דכל שזדונו כרת שגגתו חטאת, ובכל
 זאת אין כרת מחלקת לחטאת, כי אם דוקא מיתה (סנהדרין שם).

(**) ויש להוסיף ולהעיר: להרמב"ם כרת דפסח ומילה [שהם מצוות עשה] אינו נלמד משאר הכריתות (ששגגתם חטאת),
 אלא שהם (כלשון הרמב"ם שם) "מועט" במספר (ולכן נמנו שם); מה-שאינ-כן לפי מה שנתבאר בפירוש רש"י שיש בחיוב
 כרת שני אופנים: (א) חיוב כרת כשיש חיוב מיתה, (ב) עיקר מציאות הכרת (כעונש בפני עצמו (כנ"ל הערה הקודמת)) -
 הרי לפירוש"י - הנ"ל (פסח ומילה) "ט"ז", ונלמדים דיניהם מכרת ש(שגגתם חטאת) יש בהם קרבן.

(58) כדעת ר"י - סנהדרין סה, א. ורש"י.

(יט, לא) ידיעוני הוא ש"העצם מדבר" ואין בו מעשה].

(59) כדעת ר"ל - סנהדרין שם. ורש"י.

(60) ד"ה והחלק הששי.

[ואין לומר שכוונת רש"י בדברי הרמב"ם (הל' שגגות פ"א
 ה"ד) "בעל ידיעוני במעשה", שחייב חטאת רק אם עשה מעשה
 (אף שסתמי" הוי בלא מעשה - לח"מ שם) - כי רש"י סתם לעיל

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

16 שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה בך ערות דבר" ושם מאחריך
 17 ונז" - אם יראה ה' עבירה בדבר שבערוה, ישיב ה' את עצמו מאותו
 18 אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה
 19 תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו
 20 מידיו.
 21 שואלת הגמרא מאי "בוז יבזו לו". אמר עולא, לא בשמיעון אחי
 22 עזריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא ברפי יוחנן דבי
 23 נשיא - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כהלל
 24 ושכנא, דבי אתא רב דימי אמר, הלל ושכנא אחי הוו - אחים
 25 היו, הלל עסק בתורה מתוך עוני, שכנא עבד עיסקא - התעסק
 26 לפרנסתו. לטוף לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא
 27 נערו - בא נשתתף, אני אפרנס אותך וליפלוז - ואחלוק עמך
 28 בשכר לימודך. יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון
 29 ביתו... בוז יבזו לו ונז" - כל הון שבעולם לא יספיק כדי לקנות את
 30 התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

1 דהלכתא - שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק
 2 מתוך השמועות הלכה למעשה.
 3 שנינו בברייתא, דבר אחר דרך אחרת לבאר את הדמיון בין נר
 4 למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה - שאור המצוה כבה
 5 על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה -
 6 ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
 7 אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי
 8 נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של
 9 התורה כי סיני - כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות
 10 התורה בסיני. [ואילמלא] דרשה דואג ואחיתופל הכי
 11 - ואם היו דורשים כן גם דואג ואחיתופל לא דרשו בזה דוד - אחר
 12 דוד להורגו דכתיב "לאמר אלהים עזבו רדפו ותפסוהו כי אין מציל
 13 ונז" - שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת
 14 איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה בכתה זכויותיו ולכן ניתן
 15 לרדפו ולתופסו. מאי דרשו - איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי

לקוטי שיחות פרשת קדושים* כרך יז

א.

הקשר בין גניבה לבין ע"ז

1 על ההבדל בין האזהרה "לא תגנובו", אשר
2 בפרשתנו¹, לבין האזהרה "לא תגנוב" אשר בעשרת
3 הדברות², אומרת הגמרא³ (ורש"י מצטט זאת כאן),
4 שבפרשתנו מדובר על גונב ממון⁴, וב"לא תגנוב" של
5 עשרת הדברות מדובר על גונב נפשות.

6 על איסור גניבת ממון אומרים חז"ל⁵ "כל הגונב"
7 הוא "כאילו עובד עבודת כוכבים".

8 דברי חז"ל האומרים על עבירות מסוימות שהעובר
9 עליהן הוא "כאילו עובד עבודת כוכבים"⁶, מובנים,
10 בידענו את הדיוק של לשון חז"ל, שבכך אין הכוונה
11 רק להצביע על חומרת עבירה זו ולומר שחומרתה היא
12 כמו העבירה החמורה ביותר (שהיא "עובד עבודת
13 כוכבים"), אלא שלעבירה זו במהותה יש דמיון
14 לעבודה זרה.

15 [יתר על כן: לכל העבירות יש קשר לעבודה זרה,
16 כפי שמסביר בהרחבה אדמו"ר הזקן בתניא⁷, ש"לא
17 יהיה לך" הוא "כולל כל שס"ה מצוות לא תעשה", כי⁸
18 על-ידי כל עבירה שעוברים על רצון העליון מתנתקים
19 בשעת המעשה⁹ מאלוקות, כשם שהניתוק מתרחש
20 על-ידי חטא של עבודה זרה -

21 וכיוון שעם זאת שהקשר לעבודה זרה נמצא בכל
22 העבירות, אנו מוצאים שחז"ל הגדירו חטאים מסוימים
23 במסגרת של "כאילו עובד עבודה זרה"¹⁰, הרי זאת

24 הוכחה לכך, שלעבירות אלו יש ענין מיוחד בקשרם
25 לעבודה זרה].

26 יש להבין איפוא: במה דומה גניבה, שהיא ממצוות
27 שבין אדם לחבירו, לעבודה זרה¹¹?

ב.

חומרה מיוחדת בגניבה

28 כדי להבין זאת יש להסביר תחילה ענין מסוים
29 בסוף מסכת סנהדרין¹², ששם כתובה חומרה מיוחדת
30 בענין גניבה. הגמרא מתעכבת שם על הנאמר במשנה
31 "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם"¹³, שכל זמן
32 שהרשעים בעולם חרון אף בעולם, אבדו רשעים מן
33 העולם נסתלק חרון אף מן העולם". ועל כך אומרת
34 הגמרא: "מאן רשעים, אמר רב יוסף: גנבי".

35 ולא מובנים כאן הן קושיית הגמרא והן תירוצו של
36 רב יוסף: (א) מדוע שואלת הגמרא בסיום מסכת
37 סנהדרין "מאן רשעים", לאחר שהמילה "רשע" מצויה
38 בתנ"ך (מספר פעמים) והיא נושא עיקרי ב"שקלא
39 וטריא" של הפרקים הקודמים במסכת זו? (ב) מהי
40 משמעות התשובה שב"רשעים" הכוונה היא ל"גנבי" -
41 והרי כל העובר על מצוות לא-תעשה נקרא רשע (והוא
42 פסול לעדות, כפי שכבר מוסבר¹⁴ קודם)?

43 המפרשים מסבירים על כך¹⁵: הרי סיום המשנה בא
44 כהמשך לאמור קודם אודות עיר הנדחת, והפסוק "ולא
45 ידבק בידך מאומה... למען ישוב ה' מחרון אפו" כתוב
46 בסוף פרשת עיר הנדחת, ולפיכך השאלה היא: מהי

הרוח שקולה כע"ז ממש כו" (אלא ששם מבאר שנקודה זו שישנה בכל
העבירות מודגשת וכוללת ביותר בגסה"ר). וראה אגה"ק סכ"ה (קלח, ב)
ביאור מרז"ל כל הכועס כאילו עובד עכו"ם.

(11) מ"ש שם במס' שמחות "כל הגונב הרי זה שופך דמים" מובן
בפשטות, דהרי נוטל חיי נפשו* (ראה תניא פל"ז - מח, ב). וראה לקמן
הערה 46. וראה הגירסא והביאור דמרז"ל הנ"ל בחדא"ג מהר"ל לסוף
סנהדרין.

(12) לפי הסדר שנדפסו בבבלי, וכ"ה דעת רש"י (ראה פרש"י ר"פ
חלק. חכמת שלמה שם), מאירי, כלבו סו"ס מ', משא"כ לפי הסדר
שבמשניות ובירושלמי הוא פרק י"ד ופרק הנחנקין הוא פי"א. וכ"ה דעת
הרמב"ם בפיה"מ (ראה בכ"ז תויו"ט מלאכת שלמה ר"פ חלק).

(13) ראה יג, יח.
(14) סנהדרין כז, א. וגם בעובר על מ"ע (וגם באיסור דרבנן) מקרי
רשע - ראה תניא פ"א. לקמן הערה 44.

(15) ראה יד רמ"ה כאן. תו"ח (הובא בעץ יוסף לע"י). באר שבע כאן.
ביאור הרי"ף לע"י. שאלת יעבץ ח"א סי' עט.

(* וסיום מס' סנהדרין.

(1) יט, יא.

(2) יתרו כ, יג.

(3) סנהדרין פו, א. מכילתא יתרו שם.

(4) ברמב"ם ריש הל' גניבה (בדפוסים שלנו) הביא הכתוב "לא
תגנוב". אבל בחינוך מצוה רכז מעתיק ל' הרמב"ם "לא תגנובו". וכ"כ
הרמב"ם בסהמ"צ מל"ת רמד ובמנין המצוות בראש ספר היד "לא
תגנובו". וכ"ה בטושו"ע חו"מ סי' שמח ס"ב (וראה רמב"ם רפ"ט שם).
ובשו"ע אדה"ז הל' גזילה וגניבה סוס"ב "בבל תגנובו" ואכ"מ.

(5) מס' שמחות פ"ב הי"א.

(6) ליקוט כו"כ מרז"ל אלו - ראה תו"ש חיי"ט מילואים ע' שא.

(7) פ"ב ואילך.

(8) שם פכ"ד"כה.

(9) ועיין אגה"ת פ"ז.

(10) ואולי י"ל שזהו דיוק אדה"ז באגה"ת ספ"ז שעברות אלו "הן
ממש כע"ז". וראה תניא ספכ"ב שמבאר במיוחד "ולכן אמרו רז"ל שגסות

(* וראה בגזילה - ב"ק קיט, א. רמב"ם הל' גזילה פ"א רי"ג. שו"ע חו"מ טשנ"ט ס"ג. נתיב בלקו"ש קדושים תשמ"ט.

ג.

ההבדל בין לשון המשנה ללשון הברייא

ענין זה יובן באמצעות ההסבר על אחד מן
ההבדלים בלשונותיהן של המשנה והברייא בסוף
המסכת, כדלהלן:

בברייא כתוב: "תנו רבנן רשע בא לעולם"²², חרון
אף בא לעולם שנאמר:²³ כבוא רשע בא גם בוז ועם
קלון חרפה, רשע אבד מן העולם טובה בא לעולם
שנאמר: ²⁴ ובאבוד רשעים רנה, ומסיימת הברייא
צדיק בא לעולם טובה בא לעולם, שנאמר: ²⁵ זה
ינחמנו ממעשינו ומעצבון דינו".

האריכות של הברייא יותר מן המשנה - מובנת,
שהרי רבי סידר את המשניות, כדברי הרמב"ם²⁶,
"קוצר מלי" - "דבר קצר וכולל ענינים רבים", אבל
בדור מאוחר יותר, כשנמנעו המוחין היה הכרח
באופן שבו נכתבו הדברים בברייאות - ביתר הרחבה
ופרט, בתוספת הוכחות מפסוקים וכדומה, כפי
שמוצאים מספר פעמים בש"ס, שאותם ענינים
הכתובים במשנה בקיצור, כתובים בברייא בהרחבה
ובפירוט.

מה שאינו מובן כאן הוא ההבדל ההפוך בין המשנה
לברייא. לשון המשנה היא "חרון אף", והברייא
מקצרת ואומרת "חרון" (סתם) -

וממה נפשך: אם הברייא אומרת זאת בהמשך
למשנה, היה גם עליה לומר "חרון אף", ואם זה בקשר
לפסוק שמובא אחר כך בברייא, הרי בפסוק זה אין

1 כוונת המשנה באומרה "כל זמן שהרשעים בעולם"? לא
2 ייתכן שהכוונה היא לאנשי עיר הנדחת, כי המילים
3 "ולא ידבק..." כתובות בפסוק לאחר המילים "הכה
4 תכה את יושבי העיר"¹⁶, כלומר, מדובר כבר לאחר
5 הענשת אנשי עיר הנדחת והם כבר אינם בעולם, וזוהי
6 שאלת הגמרא: על אילו רשעים מדובר כאן, בקשר
7 לעיר הנדחת?

8 ועל כך עונה רב יוסף: "גנבי", אלו שגנבו מן
9 החרם, משלל עיר הנדחת - דבר הנלמד מן הפסוק
10 "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה'
11 מחרון אפו", שכל עוד הרשעים שלקחו מן החרם
12 קיימים בעולם, יש "חרון אף בעולם".

13 אך אינו מובן: מדוע מתבטא רב יוסף בלשון
14 "גנבי"? והרי הדגשת הרשע כאן איננה על חטא של
15 גניבה (בלבד), אלא על כך שלקחו מן החרם של עיר
16 הנדחת - והיה עליו להשתמש בביטוי המדגיש את
17 עיקר החטא, כגון: "אלה שלקחו מן החרם" או בדומה
18 ללשון הפסוק "ידבק בידך מן החרם"¹⁷?

19 יתר על כן: הרי ישנו דיון נרחב אם גניבה מן
20 החרם - מאיסורי הנאה - היא בגדר של גניבה¹⁸,
21 ולמרות שהלשון "גונב את החרם"¹⁹ מצויה בענין זה,
22 וכך כתוב גם בפסוק על עכן: "וגם גנבו"²⁰, אך הכוונה
23 היא לכך שהביטוי גניבה יכול לחול גם על חרם²¹ -
24 אבל בתירושו של רב יוסף לא היה צריך להיות מובא
25 ענין הגניבה בלבד, אלא גם ענין החרם - ומדוע הוא
26 מתבטא בלשון "גנבי", ואיננו מזכיר את החרם?

(22) ה'ל' 'רשע בא לעולם' - אף שצדיק ורשע לא קאמר (נדה טז,
ב) י"ל, שהכוונה מעת שעובר עבירות שאז נעשה רשע ובמילא בא רשע
בעולם, וכמבואר לקמן בפנים.
גם י"ל, לכאורה, ע"פ מש"נ: זורו רשעים מרחם (תהלים נח, ד)
וכפ"ל רז"ל (יומא פג, א): וראה ג"כ רות רבה (עה"פ ג, יג. ועד"ז היא
גירסת תוד"ה שובו חגיגה טו, א - בירושלמי) באלישע אחר שהריחה
אמו כשהיתה מעוברת והוכרחה לאכול מאותו המין (מתקרבות ע"ז) שזה
גרם שיצא לתרבות רעה. וראה ראב"ע למשלי יח, ג. ענף יוסף לע"י כאן
מהשפת אמת,
אבל עפ"ז צריך לפרש "חרון בא לעולם" - רק בכח ולא בפועל.
(23) משלי יח, ג.
(24) שם יא, י.
(25) בראשית ה, כט.
(26) בהקדמתו לפיה"מ (ד"ה אחר כן ראה להסתפק).

(16) ראה שם, טז.

(17) ודוחק לומר שההדגשה בנדר"ד היא "גונב את החרם", עפ"מ ש"כ
במס' שמחות (פ"ב סה"ט) דהגונב את המכס ואת החרם כאילו עו"ז
כו' (ראה מהר"ץ חיות כאן), כי: א) אי"ז שייך להמדובר במשנה בעיר
נדחת דוקא ולהכתוב "ולא ידבק בידך מאומה" שבהמשך לזה*, ב)
הו"ל לר"י להדגיש העיקר (כפנים) "גונב את החרם" וכיו"ב.
(18) ראה כריתות כז, א (בשור הנסקל). רשב"א נדרים פה, א. ובר"ן
שם (בשם הרשב"א). אבל ראה שו"ע אדה"ז סי' תלה קו"א סק"ב.
(19) במס' שמחות שבהערה 17.
(20) יהושע ז, יא. ראה בזה יד רמ"ה (ועד"ז בשושנים לדוד. הובא
ב"ליקוטים" שבמשניות כאן). אבל מרד"ק (ועוד) בנ"ך שם משמע
שכוונת הכתוב להדגיש שלא לקחו בפרהסיא כ"א בהסתה.
(21) אבל לכאור אינו מתאים להכניסם עי"ז בסוג "גנבי", וראה יד
רמ"ה כאן: וה"ה בבני אדם שנהנין מן החרם דמקרי גנבי כו'.

(*) ועפ"ז גם מובן שקשה לפרש (כביד רמה כאן) שהרשעים הוא רק מצד "גנבי", ומצד זה מביא "חרון אף". ועפ"מ ש'במס' שמחות שהובא בתחילת השיחה, וע"ד
מ"ש בחדא"ג מהר"ל כאן, ובשאיילת יעבץ שם וראה עיין יעקב כאן.

עם "רשע", כל עוד יש "רשע" יש "חרון" - עד אשר
"רשע אבד מן העולם".

לפי הדברים דלעיל, מתעוררת השאלה: במשנה
מובן מדוע ישנו "חרון אף" בעולם "כל זמן שהרשעים
בעולם", כי מדובר כאן על עבודה זרה, וכל עוד יש
מציאות של עבודה זרה ("חרם") יש גם "חרון אף"
כאמור בספרי³³: "כל זמן שעבודה זרה בעולם, חרון
אף בעולם". אבל מדוע בחטאים אחרים של "רשע
(סתם) בא לעולם" נמשך ה"חרון" גם לאחר מעשה
העבירה, כאשר פעולת החטא כבר איננה?³⁴

ה.

הדיוק בלשון המשנה

הביאור לכך הוא: הדיוק בלשון המשנה, האומרת
"כל זמן שהרשעים בעולם..." ולא כלשון הספרי "כל
זמן שעבודה זרה בעולם...", מוכיח שלפי המשנה
"חרון האף" איננו מפני שקיימת עדיין מציאות של
עבודה זרה ("חרם") בעולם, אלא מפני הרשעים,
עוברי עבירה זו הקשורה לעבודה זרה, שעברו על
"ולא ידבק בידך מאומה מן החרם"³⁵ - אפילו כאשר
החפץ, עליו היה החרם, כבר איננו נמצא.

זוהי שאלת הגמרא: "מאן רשעים", דהיינו: לאיזה
סוג רשעים הדברים מכוונים? איזו רשעות היא זו
הממשיכה את "חרון האף" של עבודה זרה גם לאחר
שה'עבודה זרה' כבר איננה?

ועל כך עונה רב יוסף "גנבי" - המשנה מתכוונת
לרשעים שהקשר שלהם לעבודה זרה הוא על-ידי גניבה
משלל של עיר הנדחת, וכיוון שזה באופן של גניבה,
לפיכך "כל זמן שהרשעים בעולם" - חרון אף

1 מוזכר ענין של "חרון"²⁷, והתוצאה של "רשע בא
2 לעולם" היתה צריכה להיות "רעה"²⁸ באה לעולם" -
3 המנוגד לביטוי האמור לגבי "רשע אבד מן העולם" -
4 "טובה באה לעולם"?

ד.

לפי המשנה: רשע של ע"ז, לפי הברייתא: רשע
סתם

5 ההסבר לכך:
6 המשנה מדברת אודות עיר הנדחת, וכך גם בסיום
7 המשנה "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם"²⁹, שכל זמן
8 שהרשעים בעולם חרון אף בעולם", הכוונה היא לחטא
9 של עיר הנדחת, לחטא החמור ביותר - עבודה זרה.
10 לכן מתבטאת המשנה בביטוי "חרון אף בעולם", כי
11 את הביטוי "חרון אף" מוצאים רק בקשר לעבודה זרה,
12 כדברי הרמב"ם³⁰.

13 ואילו הברייתא איננה מדברת על רשע של חטא
14 עבודה זרה (ובמיוחד כאשר כבר הסתלק היצר הרע
15 לעבודה זרה³¹), אלא על רשעים בכלל, שלא מן הסוג
16 שאיננו שכיח, כחטא עבודה זרה, ובמיוחד - עיר
17 הנדחת. לפיכך מתחילה הברייתא בלשון "רשע בא
18 לעולם" - סתם רשע העובר על עבירות, ולא על חטא
19 עבודה זרה - ולכן מתאים הביטוי "חרון (סתם) בא
20 לעולם" ללא הזכרת המילה "אף" המופיעה בקשר
21 לעבודה זרה, כפי שהוסבר לעיל³².

22 יחד עם זאת, ישנו תוכן המשותף למשנה
23 ולברייתא: המשנה אומרת ש"כל זמן שהרשעים בעולם
24 חרון אף בעולם", וזוהי גם כוונת הברייתא במילים
25 "רשע בא לעולם חרון בא לעולם", ה"חרון" בא ביחד

בקיצור (וברשע סתם), היא המשך והוספה על המשנה דקאי ב"חרון אף"
דע"ו.

(33) ראה יד, יח. הובא גם בפרש"י עה"פ.

(34) לכאורה הי' אפ"ל שגם בזה חילוק בין המשנה להברייתא:
במשנה "כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם אבדו רשעים כו",
והיינו שישנו כל זמן זה בעולם, ובברייתא איתא (לא "כל זמן", כ"א:
הרגע אשר) "רשע בא לעולם", ולא נמשך החרון לאחר הזמן שבא -
אבל פשוט שאינו. וטעם שינוי הלשון - בהמשנה שמדובר בחרון
אף של עיר הנדחת שהי' לפ"ו אומר "כל זמן כו" חרון אף בעולם", והיינו
שהחרון אף שהי' מקודם נשאר, ובברייתא מדובר ב"חרון" שבא בבוא
הרשע. אבל פשוט שגם בברייתא הכוונה שהחרון ישנו כ"ז שהרשע
בעולם.

(35) ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"ד ה"ז. סהמ"צ מל"ת כד. חינוך מצוה
תסו.

(27) בתוספתא סוטה פ"ה ה"א הוא באריכות יותר. וליתא שם "חרון
בא לעולם" אלא "פורעניות באה כו", ובהמשך לזה א" שם "ואומר למען
ישוב ה' מחרון אפו וגו' כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם אבדו
רשעים כו" (כל' המשנה שלפנינו). וראה לקמן הערה 32.

(28) ראה גירסא זו בדק"ס.

(29) כ"ה במשנה שלפנינו. ובכמה דפוסים וכ"ה בירושלמי - הובא
במשנה גם המשך הכתוב: למען ישוב ה' מחרון אפו וגו' - ראה שינויי
נוסחאות למשניות. דק"ס כאן.

(30) מו"נ ח"א פל"ו. וראה מפרשי מו"נ שם. ובכל אופן מובן כאן,
שהרי הפרשה מדברת בעיר הנדחת, חטא ע"ו.

(31) יומא סט, ב.

(32) וזה שבתוספתא הובא הלשון "חרון אף" כבמשנה (ראה לעיל
הערה 27), י"ל לפי שמדובר שם בכל סוגי רשעים, ובפרט החמור - ע"ז.
בסגנון אחר: תוספתא זו כוללת בתוכה את המשנה כדמוכת מלשונה
וכדמשמע גם מהאריכות בתוספתא. משא"כ הברייתא שבסנהדרין שהיא

נמשכת, והאיסור של "לא תגנובו" נמשך כל עוד לא
היו "תשלומין", הרי גם כאשר החרם של עיר הנדחת
כבר איננו - עדיין נמשכת אצל ה"גנבי" הרשעות של
פעולת הגניבה⁴⁰.

וכיוון שרשעות היא פעולה נמשכת של גניבת
החרם מעיר הנדחת, פעולה הקשורה בעבודה זרה, "כל
זמן שהרשעים בעולם", הם עדיין לא חזרו בתשובה על
גניבת עבודה זרה זו, הרי גם "חרון האף" של עבודה
זרה נמשך בעולם.

ח.

כך יוכנו גם דברי הברייתא: רשע - העדר חזרה בתשובה

הדברים הנ"ל מסבירים גם את הברייתא "רשע בא
לעולם, חרון בא לעולם" גם לאחר עשיית העבירה.
המשנה איננה מדברת כאן על מקרה שהמציאות
של ה"עבודה זרה" קיימת בעולם, אלא על ההמשכיות
של עבירה זו אצל האדם שעבר החטא של גניבה,
ולכן אפשר למצוא נקודה זו גם בעבירות אחרות,
ואפילו בעבירות שמעשה העבירה איננו פעולה
נמשכת: בשעה שיהודי עובר עבירה, חלה עליו מיד⁴¹
המצוה לשוב בתשובה על עבירה זו⁴² - וכל עוד הוא
איננו שב בתשובה, הוא עובר בכל רגע על מצוות
התשובה⁴³.

1 בעולם", "חרון האף" נמשך אפילו כאשר החרם כבר
2 נשרף ועבר מן העולם³⁶.

ו.

לאו שניתן לתשלומין

3 ההסבר לכך הוא: איסור גניבה, או גזילה, הוא
4 חמור במיוחד בכך שזוהי "פעולה נמשכת", בכל רגע
5 שעדיין אין מחזירים את הגניבה עוברים על "לא
6 תגנובו", ו"לא תגזול".
7 בכך מסביר הרוגצ'ובי³⁷ את דעת הרמב"ם³⁸,
8 המונה את הלאוין של "לא תגזול" ו"לא תגנוב" בכלל
9 של "לאו שניתן לתשלומין", ולא בכלל של "לאו
10 שניתק לעשה": אצל "לאו שניתק לעשה" עוברים על
11 הלאו רק בשעת המעשה העבירה ולכן האפשרות
12 שהתורה קבעה "עשה" שניתן באמצעותו לנתק ולתקן
13 את הלאו, הכרח לומר בה שהתיקון חל למפרע על
14 מעשה העבירה, אבל באיסורי הפעולה ולאחריה - זוהי
15 "פעולה נמשכת", ולפיכך כאשר מחזירים את הגניבה
16 והגזילה, זהו רק "לאו שניתן לתשלומין" - בהווה,
17 מכאן והלאה אמנם לא נמשכת העבירה, אבל אין זה
18 תיקון ללאו של העבר³⁹.

ז.

איסור גניבה - "פעולה נמשכת", ולכן ממשיך "חרון האף"

19 על פי זה יובן החידוש: כיוון שגניבה היא פעולה

והגניבה הרי בעין. אבל י"ל שזה רק לגבי החפצא הנגזל כו' דגזולו בכל
שעה, אבל לגבי הגברא שעובר על איסור גזילה וגניבה הוא דבר הנמשך
גם אם לא הוי בעין, כ"ז שלא שילם.

(41) ראה יומא (פו, א) עבר על מ"ע ושם כו' מוחלק לו כו' הרי
מפורש דכל זמן שאינו שב לא נמחל לו כפרה וכו'. ובפרט ע"פ הבי'
באגה"ת דהאור נעדר וכו'. ועד"ז במל"ת וכו' עיי"ש.

(42) וכמשנ"ת (לקנ"ש נשא תש"נ. חידושים וביאורים בש"ס סי"ח.
נדפס גם בלקנ"ב לתניא ח"ב ע' מ ואילך) שדעת הרמב"ם ואדה"ז היא
שהתשובה היא מצוה חיובית, ולא כמש"כ במנ"ח (מצוה ססד) בדעת
הרמב"ם.

ולפענ"ד (מהכרח ש"ס דיומא הנ"ל, מפשט כמה פסוקים, מסברא)
דגם החולקין ע"ז - הוא רק בזה שאין נמנית במנין המצות (כ"א היודי
שלה, ועד"ז בת"ת ותפלה - הדיבור) כמשנ"ת בארוכה בלקנ"ב שם -
אבל מחויב בתשובה לכ"ע - כפשט הלשון בקראי דתורה דנביאים
ודכתובים, אלא שבכמה מהאחרונים לא פירשו כן. ואכ"מ.

(43) ראה מנ"ח שם דאם תאמר דתשובה היא מצוה חיובית נמצא
דכ"ז שלא עשה תשובה עובר בכל רגע ורגע על מ"ע של תשובה.

(36) בבאר שבע כ' שהוקשה לר' יוסף לשון המשנה "כל זמן
שהרשעים בעולם" ולא כבספרי "כל זמן שעז"ו כו'". ועי' מתוך ר' יוסף
"גנבי" - החומדים ליקח מן שלל העיר וגורמין שישאר בעולם שלל העיר
עובר ע"א כו' עיי"ש. אבל א) קשה (כנ"ל בפנים ס"ב) שלא הול"ל
"גנבי", דמאי נפק"מ באיזה אופן לקחורו. ב) לפ"ז גם במשנה הטעם
להחרון אף הוא מצד ע"ז בעולם אלא שהרשעים גורמין שישאר, וא"כ
העיקר חסר בלשון המשנה.

(37) צפע"נ הל' תרומות (בהשמטות) נב, ג. השלמה ע' 63. הובא
במפענ"צ פ"ה סל"ד. פי"ג ס"ד. וש"נ.

(38) הל' סנה' פי"ח ה"ב.

(39) צע"ק אין מתאים ביאורו עם מ"ש הרמב"ם ריש הל' גזלה
ואבידה*: אין לוקין על לאו זה (דגזילה) שהרי הכתוב נתקן לעשה. זו
מ"ע ואפילו שרף הגזילה אינו לוקה שה"ה חייב לשלם דמי' וכל לאו
שניתק לתשלומין אין לוקין עליו, (וכ"ה מסהמ"צ מל"ת רמה**). וראה
שקו"ט באחרונים בדעת הרמב"ם באנציקלופדיה תלמודית ערך גזל.
וש"נ. ואכ"מ.

(40) בצפע"נ שם משמע (ובפרט מ"ש במהד"ת עד, ד הובא
במפענ"צ פ"ה סל"ג) דזה דהוי פעולה נמשכת הוא בנדון שהגזילה

(*) וזה שבהל' טנהדרין לא חילק הרמב"ם בלאו דלא תגזול אם הוי בעין או לא - ר"ל שסמך על מ"ש בהל' גזלה ואבידה שלפנ"ז (ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות
ו). וזה שגם בפיה"מ מכות פ"ג מ"א כ' בחלק השני "לאו שניתק לתשלומין אין לוקין עליו. לא תגנוב. ולא תגזול" ולא חילק בזה אם הוי בעין כו'. הרי מסיים שמי
שנעבר על לאו זה הוא חייב בתשלומין ממון.

(**) בסהמ"צ שלפנינו: ואפילו בסל את העשה אינו לוקה לפי שהוא לאו ניתק לעשה לתשלומין. אבל בכת"י העברי הוא: "לאו שניתק לתשלומין" - ראה ספהמ"צ
הוצאת העליר וקאפאח.

לעולם?" (ג) "חרון" הוא חמור יותר מ"רעה", ומדוע
 אין עבירות אלו גורמות ל"רעה" בלבד, אלא ליותר
 מכך - ל"חרון"?

הגמרא אומרת⁴⁷ "שאלו תלמידיו את ר' יוחנן בן
 זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזול, אמר
 להן זה השווה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא הווה
 כבוד עבד לכבוד קונו, כביכול עשה עין של מטה
 כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת
 שנאמר.. עזב ה' את הארץ"⁴⁸.

דברים אלו מסבירים את דברי רב יוסף המתרגם
 שבביטוי "רשעים" הגורמים ל"חרון אף" מתכוונת
 המשנה ל"גנבי" (סתם, בלי להזכיר שמדובר על
 "חרם"), כי עצם החטא של גניבה הוא כעין עבודה
 זרה: גם הגנב סובר כאילו "עזב ה' את הארץ ואין ה'
 רואה" - ולכן גם על-ידי "גנבי" בא "חרון אף" בדומה
 לעבודה זרה.

כך תובן גם הבריייתא האומרת שכל עבירה גורמת
 ל"חרון בא לעולם, ולא רק רעה", כי בכל עבירה יש
 התייחסות ל"כבוד קונו" בדומה לגניבה: עצם העובדה
 שאדם מרשה לעצמו לעבור עבירה, מהווה הוכחה לכך
 שנדמה לו ש"עין של מטה אינה רואה", כנאמר⁴⁹ "אם
 יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו", וכפי שאמר ר'
 יוחנן בן זכאי לתלמידיו⁵⁰: "יהי רצון שתהא מורא
 שמים עליכם כמורא בשר-ודם. אמרו לו תלמידיו עד
 כאן, אמר להם ולוואי. תדעו כשאדם עובר עבירה
 אומר שלא יראני אדם".

ומובנים דברי הבריייתא שבגלל "רשע בא" מגיע
 עונש של "חרון", שהרי זוהי מידה כנגד מידה,
 כהדגשת הפסוק המובא לעיל "בבוא רשע בא גם בן
 ועם קלון חרפה" - כיוון שבאמצעות החטא נגרם ביזוי
 ל"עין שלמטה", הרי כתוצאה מכך בא חרון לעולם,
 שהוא תוצאה של בוז וכדומה⁵¹.

לפיכך אומרת הבריייתא "רשע בא לעולם, חרון בא
 לעולם" - כל עוד הוא נקרא "רשע"⁴⁴ - עד שהוא שב
 מחטאו - הרי תמיד "חרון בא לעולם". הבריייתא איננה
 מציינת עבירה מסויימת, הכוונה היא לרשעות של כל
 עבירה - כל עוד נמשך העדר הקיום של מצות
 התשובה, נמשך גם ה"חרון" באופן תמידי⁴⁵.

ט.

הדמיון של גניבה לחטא ע"ז, הוא יותר
 מחטאים אחרים

לפי ההסבר דלעיל יובן גם הדמיון של גניבה
 לחטא עבודה זרה, יותר מחטאים אחרים: כשם
 שמוצאים אצל עבודה זרה, שאפילו לאחר מעשה
 החטא, עדיין הוא גורם ל"חרון אף בעולם", וכלשון
 הספרי "כל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם",
 כלומר, כל עוד קיימת מציאות של עבודה זרה בעולם,
 נמשך באופן תמידי חרון אף בעולם, כך גם לגבי חטא
 של גניבה, כיוון שזוהי "פעולה נמשכת", הרי כל עוד
 הגנב לא שב בתשובה על החטא, נמשך באופן תמידי
 חרונו של הקב"ה בעולם.

אך לא לגבי עבירות אחרות. למרות שגם
 באמצעותן יש חרון בעולם, וגם להן יש קשר ודמיון
 לחטא עבודה זרה, אבל המשכיות החרון איננה בגלל
 העבירה עצמה, אלא בגלל החוטא המתעכב בקיום
 מצות התשובה, ולא כאצל גניבה, שעבירת הגניבה
 עצמה היא "פעולה נמשכת", כפי שהוסבר לעיל⁴⁶.

י.

עשה עין של מטה כאילו אינו רואה

אך עדיין לא מובן: (א) מדוע אומר רב יוסף
 "גנבי", ואינו אומר "גזלני" או "גנבי וגזלני". והרי
 הענין של "פעולה נמשכת" קיים הן אצל גניבה והן
 אצל גזילה? (ב) מדוע אומרת הבריייתא "חרון בא
 לעולם" ולא "רעה" באה לעולם", שזהו ההיפך של
 "טובה באה לעולם" הכתובה לגבי "צדיק בא

(44) ראה שבועות (יב, ב). ובחים (ז, ב) "האי עשה ה"ד אי דלא עבד
 תשובה זבח רשעים תועבה". וראה תניא פ"א. ט"ר"א לר"ה כט, א. וראה
 ליקוט פירושים לתניא פ"א ע' לב.

(45) עפ"ז יובן מה שפרש"י בסיום המס' "צדיק בא לעולם" - פסקה
 הרעה שנאמר זה ינחמנו". דלכאורה: (א) בגמרא איתא תיריה מזה -
 "טובה באה לעולם". (ב) למה מעתיק גם הכתוב "זה ינחמנו" המובא
 בגמ' ? (ג) משמית סיום הכתוב המובא בגמרא.

והביאור: מכיוון שכוונת הבריייתא "רשע בא לעולם חרון בא
 לעולם" שהיא פעולה נמשכת, ולאח"ז מנשיך "צדיק בא לעולם", הרי
 אינו מספיק ש"טובה באה לעולם", דהרי ישנה הרעה שנמשכת מצד
 פעולת הרשע. ולכן מפרש רש"י ש"פסקה הרעה", היינו שלא רק שטובה
 באה לעולם אלא שגם "פסקה הרעה". והכרחו הוא ממ"ש "זה ינחמנו",

שפי'

וגם ע"ד הפשט - פשוטו של מקרא (פרש"י (ע"פ)) -
 יניח ממנו (יפסיק).

(46) עפ"ז יש להוסיף ביאור במ"ש במס' שמחות שם "שופך דמים"
 (ראה לעיל הערה 11), כי גם שפיכת דמים הוא דבר נמשך, דהחטא נמשך
 לעולם (עפ"ז מכות ה, ב. ועוד). ובנדר"ד זה שנוטל חיי נפשו הוא נמשך
 תמיד עד שמשלם לו.

(47) ב"ק ע"ט, ב. וראה חדא"ג מהר"ל כאן.

(48) ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 283. וש"נ.

(49) ירמ' כג, כד.

(50) ברכות כח, ב.

(51) ראה רש"ש כאן.

גדולה⁵⁸, וכיצד נדרש מהם לקשור "חבלים של ברזל" 28
במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכבותיהן? 29
כיצד מתאימה התנהגות כזאת⁵⁹ לאלו המופלגין 30
בחכמת התורה בעלי דיעה מרובה ובמיוחד היציאה 31
מלשכת הגזית - וכל זאת כדי ללמוד עם יהודים 32
הנמצאים אי-שם ב"עיירות ישראל"? 33

התשובה לשאלה שהוצגה לעיל על תחילת 34
המסכת, נמצאת בסופה: כאשר יש "רשע בעולם", גורם 35
הדבר ל"חרון" של ה' בעולם, ולא רק בשעת מעשה 36
החטא, אלא זוהי "פעולה נמשכת". 37

וההתפשטות התמידית איננה רק בזמן, אלא גם 38
במקום: ה"חרון" - בא לעולם - הוא איננו פוגע בעובר 39
העבירה בלבד, אלא בעולם כולו⁶⁰, הוא פוגע בכל עם 40
ישראל וגם בסנהדרין גדולה של שבעים ואחד. 41
ומובן איפוא שמוטלת האחריות לדאוג לכך 42
שמלכתחילה⁶¹ לא יגיעו למצב הגורם ל"חרון בא 43
לעולם". 44

יב.

ההוראה

לפי הנ"ל ניתן לבאר עוד ענין: כל עניני התורה הם 45
הוראות לכל יהודי⁶², ומתעוררת השאלה: מהי 46
ההוראה הנלמדת מן הענין ש"רשע בא לעולם חרון בא 47
לעולם.. צדיק בא לעולם טובה באה לעולם"? 48

קשה לומר, שכל זאת הוא רק כדי ללמוד מכאן על 49
חומרתו של חטא, שהוא גורם לחרונו של מקום, ומצד 50
שני על כך שבאמצעות מעשים טובים נגרמת טובה, 51
שהרי כבר בתורה שבכתב, בציוויים ובמצוות התורה, 52
מודגשים שכר המצוות והעונש על עבירה פעמים רבות 53

וגם לאחר שהעבירה כבר התבטלה, עדיין קיים 1
החרון, כל עוד קיים "רשע", שהרי כל עוד אין חזרה 2
בתשובה עדיין קיימת הסיבה ל"חרון": האדם נמצא 3
עדיין באותו מצב של "עשה עין של מטה כאילו אינה 4
רואה". 5

יא.

תפקידו של הסנהדרין

ידוע⁵² שסיומה של מסכת קשור בהתחלתה (ולשם 6
המסכת), שלכן נוהגים - בעת אמירת הדרן - לקשר 7
סיום המסכת להתחלתה. 8

כך גם בענינינו⁵³: במשנה הראשונה במסכת, לפי 9
סידרן בגמרא⁵⁴, מפורטים דיני בית-דין וסנהדרין, 10
מ"דיני ממונות בשלושה" ועד ל"סנהדרין גדולה של 11
שבעים ואחד". למרות שלכל בית-דין (שלש. כו' כג, 12
עא) יש סוג מסויים של דינים שעליו לדון, בכל זאת 13
השווה בין כולם הוא שתכליתם של כל בתי-הדין 14
איננה רק לדון את החוטא ולהענישו כדי לקיים את 15
"ובערת הרע מקרבך" ו"למען ישמעו ויראו..." - אלא 16
עליהם לדאוג מלכתחילה למניעת אפשרות לרע 17
ולחטא. 18

כך נאמר ב"תנא דבי אליהו רבא"⁵⁵, שעל 19
הסנהדרין של שבעים ואחד היה מוטל התפקיד 20
ל"קשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם 21
למעלה מארכבותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל.. בכל 22
מקומות ישראל וילמדו את ישראל..." 23

לכאורה, תמוה הדבר: 24
אנשי הסנהדרין היו "מופלגים בחכמת התורה בעלי 25
דיעה מרובה..."⁵⁶, ומקומם היה בלשכת הגזית⁵⁷, 26
וכאשר לא נמצאו שם לא היה להם דין של סנהדרין 27

(52) ראה לעיל ע' 144 שוה"ג להערה 31. לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 332 וש"נ.

(53) נוסף על הפשוט, שבמשנה מתחיל "דיני ממונות בשלושה כו'.. תשלומי כפל כו' ר"אין עושין עיר תדחת אלא ע"פ כ"ד של שבעים ואחד".

(54) משא"כ במשניות שנחלק לשש משניות, ונוגע לדינא לענין המקדש את האשה ע"מ שאני יודע לשנות - ראה שו"ע אה"ע סי' לח חלקת מחוקק סק"מ לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 155 הערה 1. ועוד. ו"ל שזה שנקבע בגמרא כל דיני סנהדרין מב"ד של שלשה עד ב"ד של ע"א במשנה אחת, לרמז תוכנם של סנה', שענינם שיהיו סמוכין* איש מפי איש עד משה רבינו (רמב"ם רפ"ד מהל' סנהדרין), היינו שהם המשך וענין אחד** וזה מרומז בזה שכל סוגי סנהדרין (מג' עד עא) הוא במשנה אחת.

(* דעת רבא שגם הזואות והודאות צריך סמוכין אלא כדי שלא תנעול דלת בפני לווין תקנו שסגי בג' הדיוסות [סנהדרין ג. א.] וראה שוה"ג הבאת (** וגם על ב"ד בחז"ל ובוה"ו אמרתי: שליחותיהו קא עבדינן [ב"ק פד. ב. גיטין פח. ב. רמב"ם שם פ"ה ה"ז. סור חז"מ ס"א].

(55) פי"א.

(56) ראה רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב.

(57) מדות פ"ה מ"ד. סנהדרין פו, ב. (במשנה). רמב"ם שם פי"ד הי"ב.

(58) שאין יכולין לדון דיני נפשות (ע"ז ח, ב.). ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע קנג) "בטלו כל הדינין (לא רק דיני נפשות) התלוין בב"ד הגדול".

(59) להעיר ממרו"ל חלוק כו' טלית של ת"ח כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח (ב"ב נו, ב.). - ועייג"כ תענית כג, רע"ב. מג"א אור"ח רס"ב.

(60) להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד: "צריך כל אדם שיראה עצמו.. וכן כל העולם.. הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו כו'".

(61) ראה פרש"י דברים א, יג (מספרי שם).

(62) ראה זח"ג נג, ב.

16 יתר על כן: הדבר איננו פוגע רק בו עצמו, אלא
17 בכל העולם: כל עוד הוא לא חזר בתשובה - שולט
18 החרון על כל העולם.
19 ובדומה לכך גם לגבי עשיית הטוב [במילה "צדיק"
20 כאן אין הכוונה לתואר האמיתי של "צדיק", אלא גם
21 לגבי צדיק כשם מושאל⁶³]. הוא איננו מביא טובה רק
22 לעצמו, אלא לכל העולם, ובאופן של "פעולה
23 נמשכת".
24 וכאשר יהודי יתבונן בכך שבו תלויים ענינים
25 נשגבים כל-כך, שה"חרון" יסתלק מן העולם ברגע
26 אחר מוקדם יותר, והטובה מאת הקדוש־ברוך־הוא
27 תגיע לעולם רגע מוקדם יותר, מוכרחים הדברים
28 לזעזעו, ולהביאו במהירות הגדולה ביותר להחלטה
29 טובה בפועל ממש, וכך תיגרם מיד טובה לעולם.
(משיחות יר"ד שבט
וש"פ בשלח תשל"ה)

1 מאד, ואף באזהרות כלליות: "אם בחוקתי תלכו...
2 ונתתי גשמיכם בעתם... שלום בארץ...".
3 אך לפי ההסבר שהובא לעיל, ניתן ללמוד מענין
4 זה הוראה נפלאה, כדלהלן: כאשר יהודי נכשל
5 בעבירה, ר"ל, הוא עלול לחשוב: אכן, עלי לשוב
6 בתשובה, ואמנם אעשה זאת, אך מדוע עלי להזדרז?
7 ואז הוא דוחה את התשובה לזמן מאוחר יותר,
8 ובינתיים הוא מתעסק בענינים אחרים (ובמיוחד כאשר
9 עיסוקו הוא בענינים טובים).
10 וכך גם בצד החיובי: כאשר יהודי מחליט לבצע
11 מעשה טוב כל שהוא, מצוה, הוא איננו ממהר בכך,
12 ובינתיים הוא מתעסק בעניני הרשות וכדומה.
13 ועל כך באה הגמרא ללמד, שאין לנהוג כך, כי כל
14 עוד לא היתה חזרה בתשובה הרי עדיין קיים באופן
15 תמידי "חרון" בעולם, ולא רק בשעת מעשה העבירה.

(63) ראה תניא פ"א.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שלישי עמ' א

12 **מֵאֵתָּהּ** וְזוּ, **הָרִי** זֶה **מִגְדָּלֶשֶׁת**, וְהִיא **תֵּתֵן**. וְאֵף שֶׁם **אֵיתָמָר**, **רַב הוּנָא**
13 **אָמַר** 'וְהִיא **תֵּתֵן**', כְּלוּמַר, כְּשֶׁתֵּתֵן הָאִשָּׁה מֵאֵתָּהּ זֶה לְבַעַל, יִתְבָּרַר
14 לְמַפְרַע שְׁחָלוּ הַגִּירוּשִׁין מִזְמַן נִתְיַנֵּת הַגֵּט. **רַב יְהוּדָה אָמַר**, שְׁחָלִים
15 הַגִּירוּשִׁין רַק לְבִשְׁתֵּתָן לֹא מֵאֵתָּהּ זֶה.
16 מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא אֵת סְבֻרוֹתֶיהֶם: **רַב הוּנָא אָמַר** 'וְהִיא **תֵּתֵן**', מִכִּיּוֹן
17 שֶׁמֵּאֵתָּהּ זֶה אֵלֹה **תֵּתֵן** הָרִי לְקִיּוֹם הַגִּירוּשִׁין, וּמִמִּילָא מְכַיֵּימָא **תֵּתֵן**
18 **וְאֵתָּהּ** - מִקִּיּוֹמָתָא הָאִשָּׁה אֵת תֵּתֵן וְהוֹלֶכֶת לְבִשְׁתֵּרְצָהּ, וְהִיא
19 מִגִּוּרֶשֶׁת לְמַפְרַע מִזְמַן נִתְיַנֵּת. **רַב יְהוּדָה אָמַר** שְׁאִינָה מִגִּוּרֶשֶׁת אֵלָּא
20 לְבִשְׁתֵּתָן, כִּיּוֹן שְׁכוּנוֹת הַמִּגְרָשׁ הֵיחָלֹה הַגִּירוּשִׁין רַק לְאַחַר
21 קִיּוֹם הַתְּנָא, וּמִמִּילָא רַק לְכִי יְהִיבָה לִּיהָ - לְבִשְׁתֵּתָן לֹא הוּא דִּהְיִי
22 גַּם, הִשְׁתָּא מִיָּהָא - אֲבָל עֵתָה קוֹדֵם נִתְיַנֵּת הַמֵּאֵתָּהּ זֶה, לֹא הָרִי גַּם.

1 מִבִּרְרַת הַגִּמְרָא: **מֵאֵי בִּינְיָהּ** - אִיזָה חִילּוּק דִּין יִשְׁנוּ בִּינְיָהֶם.
2 מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא, **אֵיתָמָר בִּינְיָהּ** בְּאֹפֶן שֶׁשֶּׁשֶּׁמָּה אִשָּׁה זֹאת יָדָה לִפְנֵי
3 שְׁחָתִיקִים הַתְּנָא, וְקִבְּלָהּ קִידוּשִׁין מֵאֵדָם אַחֵר, וְאַחֵר כִּךְ קִיִּים
4 הִרְאִשׁוּן אֵת תְּנָא, לְדַבְּרֵי **רַב הוּנָא** שְׁחָלוּ קִידוּשִׁין לְמַפְרַע, קִידוּשִׁי
5 הַשְּׁנִי לֹא הָיוּ קִידוּשִׁין - אִינֵם קִידוּשִׁין, כִּיּוֹן שֶׁהִתְבָּרַר שְׁכֵבֵר הֵיחָה
6 מִקְדוּשֶׁת לְרִאשׁוֹן, וְשׁוּב אֵין תּוֹפְסִים בָּהּ קִידוּשִׁין. וְאֵילוּ לְרַב יְהוּדָה
7 הַסּוֹבֵר שֶׁהַקִּידוּשִׁין חָלִים רַק מִשְׁעַת קִיּוֹם הַתְּנָא, קִידוּשִׁי הַשְּׁנִי הָיוּ
8 קִידוּשִׁין, כִּיּוֹן שֶׁבִּשְׁעָה שְׁקִידוּשָׁה לֹא חָלוּ עַדִּין קִידוּשִׁי הִרְאִשׁוּן.
9 הַגִּמְרָא מִבִּיאָה מִשְׁנָה, הַשּׁוֹנָה אֵת דִּין מִשְׁנֵתֵינוּ לְגַבִּי גִירוּשִׁין: וְתֵנִן
10 גַּם - וְכֵן שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (גִּיטִין עד.). לְכִי גִיטִין, פִּי הָאֵי גִיטִין - כִּדִּין
11 הָאִמּוֹר בַּמִּשְׁנֵתֵינוּ, הָאִמּוֹר לְאִשָּׁה 'הָרִי זֶה גִיטָּךְ, עַל מִנֵּת שֶׁתֵּתֵנִי לִי

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שלישי עמ' א

6 עַד דְּאָמַר אָבָא אֵין - כֵּן, שְׁהוּא מִתְרַצָּה לְקִידוּשִׁין, אֵיתָמָר מְצִיעָתָא
7 - שְׁנֵאמַר שֶׁם שְׁאֵם מֵת הָאֵב קוֹדֵם שְׁגִילָה דַּעְתּוֹ הָרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת,
8 וְהָאֵל אָמַר הָאֵב אֵין, וְכִיצַד חָלוּ הַקִּידוּשִׁין.
9 מִמְּשִׁיכָה הַגִּמְרָא לְבִר, אֵלָּא - וְדֵאֵי אֵין כּוּוֹנֵת 'עַל מִנֵּת שִׁירְצָה
10 אֲבָא, שְׁהָאֲבָא יֵאמֹר 'אֵין,

1 שְׁאִינֵנוּ רוּצָה בְּקִידוּשִׁין, כִּדִּי לַעֲקוֹר הַקִּידוּשִׁין לְמַפְרַע, וְלֹא תַהִיָּה
2 הָאִשָּׁה זְקוּקָה לְיִבּוֹם מֵאִחִי הַמְּקַדֵּשׁ:
3 **גִּמְרָא**
4 מִבִּרְרַת הַגִּמְרָא: **מֵאֵי** - מִהַ כּוּוֹנֵת הַמְּקַדֵּשׁ שְׁאִמְרָ שִׁיחֻלוּ
5 הַקִּידוּשִׁין רַק 'עַל מִנֵּת שִׁירְצָה אָבָא, אֵילִימָא - אִם נִאֲמַר שְׁכוּנוֹתֵנוּ

בראשית כט, יא: וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיֵּשָׂא אֶת־קֶלֶו וַיִּבֶן:

יד

ביאור כמה דיוקים בתניא פרק מה, דיש שני ענינים, (א) נשיקת יעקב לרחל, (ב) נשיקת (וחיבוק) לבן ליעקב, והוא כנגד ב' ענינים בתורה, (א) הלכות שבתורה, (ב) עסק בתורה בעיון

וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבן. כי רחל היא כנסת ישראל מקור כל הנשמות, ויעקב במדתו העליונה שהיא מדת הרחמים שבאצילות הוא המעורר רחמים רבים עליה. וישא את קולו למעלה למקור הרחמים העליונים הנק' אב הרחמים ומקורם. ויבן לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות ועל מקור כנסת ישראל, להעלותן מגלותן ולייחדן ביחוד העליון אור א"ס ב"ה בבחי' נשיקין שהיא אתדבקות רוחא ברוחא כמ"ש¹ ישקני מנשיקות פיהו דהיינו התקשרות דבור האדם² בדבר ה' זו הלכה וכן מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה המצות, ובפרט מעשה הצדקה וחסד, דחסד דרועא ימינא, והוא בחי' חיבוק ממש כמ"ש³ וימינו תחבקני. ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין ממש. והנה ע"י זה יכול לבוא לבחי' אהבה רבה בהתגלות לבו כדכתיב⁴ ליעקב אשר פדה את אברהם כמ"ש במ"א.

תניא סוף פרק מה

ויבן לעורר ולהמשיך וכו' ולייחדן כו' בבחי' נשיקין כו': ואכ"ס⁵ וישא קולו ויבן הי' קודם וישק, והוא מאוחר בפסוק, ועיין בראב"ע בפסוק ויגד יעקב לרחל מאוחר וטעמו וכבר הגיד יעקב לרחל כו'. ואכ"ס יתפרש וישא כו' ויבן ג"כ מאוחר. והיינו בתחלה הי' ויגד יעקב לרחל כו', ואכ"ס וישא כו' ויבן ואכ"ס וישק יעקב לרחל⁶.

- (1) שיר השירים א, ב.
- (2) שבת קלח, ב.
- (3) שיר השירים ב, ו.
- (4) ישעי' כט, כב.

(5) פירוש: דלפי המבואר בתניא, דמתחלה ובראשונה הוא ויבן לעורר רחמים עליונים, ואכ"ס לייחדן ביחוד עליון וכו' בבחי' נשיקין, נמצא דויבן הוא קודם, ובפסוק הוא מאוחר? וע"ז מבאר. (6) וז"ל: מאוחר וטעמו וכבר הגיד יעקב לרחל, ואחר כך וישק, ורבים כמוהו. עכ"ל.

(7) והטעם מה שכאן ביעקב הוא בסדר למפרע שהמאוחר קודם, י"ל מפני שבחי' יעקב נתקן מאחוריים דיש"ס כמ"ש בע"ח שער יעקב ולאח"כ ויבן ויבן מס' יעקב פ"א ע"ש. ושמו יעקב י' עקב, עקב הוא אחורי הרגל, והוא עומד בפנים דמלכות שמלכות היא בחי' רחל. הנה מפני שיעקב הוא בחי' אחוריים דאבא העומד בפני רחל

לקוטי לוי יצחק, הערות לתניא עמוד כ

ובפרט מעשה הצדקה וחסד... והוא בחי' חיבוק ממש:

(א) לכאורה חיבוק מאן דכר שמי' הכא, הרי כתיב רק וישק?

(ב) גם למה כפל לומר אחר זה, ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין, הלא כבר אמר זה מקודם ישקני מנשיקות פיהו דהיינו התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו הלכה, וכן מחשבה במחשבה?

(ג) גם בכאן הוסיף תיבת ממש בחי' נשיקין ממש, (וכן בחיבוק אמר חיבוק ממש), ולעיל אמר סתם בבחי' נשיקין בלי תיבת ממש?

(ד) גם לעיל בדבר ה', שהוא תורה, פרט לומר זו הלכה, וכאן נקט ועסק התורה בדבור כו', נקט התורה סתם, ולא פרט לומר זו הלכה?

(ה) וכן במחשבה לעיל נקט מחשבה סתם, שמחשבה סתם יש בגירסא ג"כ, וכאן נקט ומחשבת העיון פרט לומר עיון, (ועיין לקמן בפמ"ט⁸ ביחוד הנשיקין נקט ג"כ עיון התורה)?

י"ל, כי הנה אח"כ כתיב¹⁰ ויהי כשמוע לבן את

לכן העובדות הראשונות שלו שעשה עם רחל נכתבו בספר למפרע שמפרע הוא בחי' אחוריים, כמ"ש בע"ח שער דרושי נקודות פ"א ע"ש. (לקוטי לוי יצחק כאן)

(8) תניא עמוד ע, א וז"ל: לדבקה בו ית' וליכלל באורו בדביקה חשיקה וכו' בבחי' נשיקין. . וכמ"ש בע"ח שיחוד הנשיקין עיקרו הוא יחוד חב"ד בחב"ד והוא עיון התורה. . ע"ש.

(9) מבאר: דיש שני ענינים, (א) מ"ש וישק יעקב לרחל, (ב) נשיקת (וחיבוק) לבן ליעקב, וכנגד ב' נשיקות אלו, הם ב' הענינים המבוארים בתניא.

פירוש: שיש בתורה ב' דרגות, (א) ההלכות שבתורה, (ב) עיון ופנימיות התורה, ומבאר דבחי' הלכות שבתורה — שהוא כללות תורה שבע"פ בחי' מלכות — נמשך מתורה שבכתב (בחי' ז"א) הנק' החתן (ראה לקוטי תורה פרשת ברכה ד"ה תורה צוה צג, ד), ויש פנימיות תורה שבכתב.

ובפרטיות:

בחי' יעקב קאי על תורה, כמ"ש (תהלים עח, ה) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל, ונשיקת יעקב לרחל, היינו, ההשפעה מיעקב לרחל הו"ע לימוד הלכות שבתורה, דהנה רחל היא בחי' מלכות, דהו"ע מעשה המצות בדבור ומעשה, וכמבואר כאן דרחל כנגד ה' אחרונה שבשם (ראה גם לקמן סימן יז. עה"פ ושם הקטנה רחל" — ה' קטנה) בחי' תורה שבע"פ.

ולבן דקדושה קאי על כתר, ונשיקת לבן ליעקב הו"ע לימוד התורה בעיון, הפנימיות — של ההלכה.

ועפ"ז מבאר דיוקי הלשונות בתניא.

(10) בראשית כט, יג.

קרוםא¹⁸ דאורא).

והם לבנים לגמרי. (משא"כ חכמה סתימאה טלא¹⁹ דבדולחא, גווי סומקא אתחזי ב'). היינו לבן. (ולבן הי²⁰ מארס נוק²¹ לבן הארמי. פירוש ארס הוא רוממות, והיינו בחי' כתר, אר"ם ר"ת אב רחמים מקורם).

ויעקב שהוא מדת הרחמים²² שבאצ"י, דהיינו תפארת דאצ"י הוא בריח²³ התיכון המברית מן הקצה אל הקצה, שעולה בכתר שהוא הקצה היותר עליונה, שמעורר רחמים רבים משם, וממשיכם לקצה התחתונה — מל²⁴ בחי' רחל.

זהו, שע"י הנשיקה דיעקב לרחל, שהוא אתדבקת רוחא ברוחא, ישקני מנשיקות פיהו, שהוא מהפה דהחתן תפארת דז"א בחי' יעקב, לרחל מל' שהיא תושבע"פ כמא²⁵ מלכות פה תושבע"פ קרינן לה.

שמע יעקב בן אהתו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו, והוא, שהנשיקה שנשק יעקב לרחל, (שרחל הגידה כל מה שהי' לאבי' כמ"ש¹¹ ותרץ ותגד לאבי'), עוררה את לבן שבשביל זה, יחבק וינשק הוא לבן ליעקב.

והוא, כי לבן¹² רומז על כתר שעליו כתיב¹³ לבושי' כתלג חיור ושער רישי' כעמר נקא, והוא בחי' לובן¹⁴ העליון שאין שם בחי' דינים וגבורות כלל, בחי' רישא חיורא, והוא בחי' אב הרחמים ומקורם. וב' הלשונות אב ומקור, י"ל לנגד¹⁵ גלגלתא ואוריא.

גלגלתא שהוא בחי' דכורא, ובגלגלתא הוא שמות ע"ב כמ"ש בע"ח¹⁶ שער א"א פ"ד ע"ש הוא בחי' אב הרחמים.

ואוריא שהוא בחי' אור פנימי לגבי גלגלתא. (עיין שם בפ"ג) ובאוריא הוא שמות¹⁷ ס"ג כמ"ש, הוא בחי' מקור הרחמים. (ומקור"ר הוא אותיות קרו"ם הוא

(11) שם פסוק יב.

(12) ראה סידור עם דא"ח שער ל"ג בעומר עמוד דש (ד"ה עד הגל הזה) וז"ל:

דהנה יש ב' מדרגות בלבן, א' הנק' לבן העליון הוא למעלה מבחי' יעקב הנק' בעל עולם האצ"י כידוע, והוא בחי' לובן עליון כמ"ש (שיר השירים ד, טו) ונוהלים מן לבנון, וכן (ישעי' יד, ח) ארזי לבנון וכיוצא. ויש בחי' לבן שלמטה מבחי' יעקב בעל עולם האצ"י והוא נק' לבן הארמי כמ"ש (דברים כו, ה) ארמי אובד אבי, והוא הערמה שמנגד לחכמה דיעקב דקדושה הנק' אבי כו', וכמ"ש (משלי ח, יב) אני חכמה שכנתי ערמה, שערמ' שכן בקרוב לקבל מן הקדושה והוא שרש קליפת נוגה דבי"ע כו'.

וזה יובן מה שמצינו בנגעים שמראה הלבן יש בה שכולה טהורה וכמ"ש (ויקרא יג, יג) כולו הפך לבן טהור הוא כו', ויש מראה לבן שכולה טמא והיא הנק' לבנה אדמדמת או בהרת או לבנה כו', וכמבואר במשניות דמס' נגעים, וכללות הפרש ביניהם הוא ע"ד הנ"ל דבחי' לובן העליון שלמעלה מבחי' האצ"י דיעקב כו' כולה טהור ואין לחיצונים שורש יניקה שם כלל וכלל, ובחי' לבן התחתון שנפל בשבירה משם שהוא למטה מבחי' האצ"י כנ"ל הוא נגע בהרת לבנה וכיוצא שכולה טמא כו' וד"ל ע"ש.

וראה תורת חיים בראשית קצח, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד רכב, וש"ג. המשך תער"ב ח"א עמוד רו ואילך.

(13) דניאל ז, ט. פירוש: לבושו של הקב"ה כשלג לבן ושערות ראשו כצמר נקי.

(14) ראה גם תורת חיים בראשית עמוד קצח, ד ואילך.

(15) דכמו בגשמיות יש ג' חלקים בראש, א' גלגלתא, ב' הקרוםא דאוריא על המוח, ג' והמוח עצמו, כן הוא למעלה, ובכללות ב' בחי' גלגלתא ואוריא הוא בחי' אב (שם ע"ב), מקור (שם ס"ג).

(16) שער יג. שם ע"ב הוא שם הוי' במילוי יודיין (י' הוא בחי' חכמה — אב) והיינו: יו"ד, ה"י, וי"ו, ה"י, בגי' 72, ע"ב.

(17) ס"ג הוא שם הוי' במלוי כזה: יו"ד, ה"י, ואי", ה"י, בגי' 63, ס"ג (בכללות בחי' בינה).

(18) זהר חלק ג' דף קכח, ב. הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד ח. ראה ביאורי הזהר להצ"צ עמוד תעא ואילך. המשך תער"ב חלק א' (פרק רכג) עמוד תנג ואילך. לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שכת. קח ואילך. נג ואילך.

(19) טלא דבדולחא גווי סומקא אתחזי ב'. זהר חלק ג' — אדרא רבא — דף קכח, ב. ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי עב, ד ואילך.

ספר המאמרים תקס"ה ח"ב עמוד תכז ואילך.

(20) בראשית כח, כ. קום לך פדנה ארס ביתה בתואל אחי אמך."

(21) כמ"ש דברים כו, ה ארמי אבד אבי'.

(22) ראה לקמן סימן טז הערה 6. המשך תרס"ו עמוד תקעב.

(23) מברית מן הקצה אל הקצה: לשון זה מקורו מהנאמר גבי בריחי קרשי המשכן, שהבריחים העליונים והתחתונים היו עשויים משתי חתיכות, כל בריח הגיע רק עד חצי הכותל (רש"י תרומה כו, כו), משא"כ הבריח התיכון גו' מברית מן הקצה אל הקצה" (שם, כח).

והענין ע"ד הסוד: בריח התיכון" (האמצעי) קאי על מידת הרחמים, שהיא ספירת התפארת, שבקו האמצעי, כידוע שחסד (אהבה) הוא בימין, גבורה (יראה) בשמאל, ותפארת (רחמים) גופא", באמצע (תקוני זהר בהקדמה); ומעלת מידת הרחמים שבקו האמצעי" היא, שמברית מן הקצה אל הקצה, מקצה היותר עליון לקצה היותר תחתון (ראה ד"ה כנשר יעיר קנו תרע"ח לאדמו"ר הרש"ב).

ועיין אור התורה פרשת ויצא עמוד ריג ב ואילך. פרשת תרומה עמוד א'תקלב. דברים עמוד לו ואילך. שם כרך ו' עמוד ב'תקצו ואילך. ועוד.

(24) ראה לקמן סימן יז, דמ"ש שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל", מבואר בחסידות (ע"פ מ"ש בזהר חלק ג' דף רמד, ב) דהוא רמז ה' גדולה, הקטנה, דיש ד' אותיות שם הוי', אות י' הוא חכמה (אמונה), אות ה' גדולה הוא בינה (בחי' לאה), אות ו' הוא ז"א (מדות), ואות ה' אחרונה — רחל — בחי' מלכות (מעשה המצות).

(25) הקדמת הזהר (תיקוני זהר) פתח אליהו (יז, ב). ראה אור התורה פרשת יתרו עמוד א' וז"ל: והנה תורה שבכתב ותורה שבעל-פה הם בחי' דכר ונוק' כי מלכות פה תורה שבעל-פה קרינן לה. והענין שכמו עדי"מ שעיקר גידול והיות הולד ברמ"ח אברים ושס"ה גידין הוא דוקא ע"י עיבור בבטן האם שהאם ששרשו נמשך ע"י טיפת דכר מ"מ בטפה ההיא אין התחלקות העצמות והגידין כו' נגלים בפועל ממש כלל רק שהם בהעלם וככח אבל יציאתם מההעלם אל הגילוי הוא ע"י שהייה ט' חדשים בבטן הנקבה ששם מצטייר הולד ונעשה בנין

וביחוד מל' היא דבר הלכה אותיות²⁶ הכלה. ועיין באגה"ק פכ"ו ד"ה והמשכילים יזהירו וז"ל ובפרט דבר הלכה היא ניצוץ מהשכינה שהיא היא דבר ה' כדאיתא בגמרא²⁷ דבר ה' זו הלכה ע"ש, דבר²⁸ הוי' גימט' רח"ל במכוון.

וכן מח' במח' ומעשה במעשה כו', כי מל' רחל, היא בחי' ה' אחרונה שבשם, שבה²⁹ יש ג' קוין הרומזים על מח' דבור ומעשה, ועיין בלקו"ת בד"ה³⁰ מי מנה ע"ש.

ומיעקב לרחל שייך רק נשיקה ולא חיבוק, כי יעקב הוא בחי' תפארת קו האמצעי שמזה נמשך נשיקה, כי הפה³¹ הוא באמצע. משא"כ חיבוק הוא מאברהם שהוא בחי' ימין, ולכן כתיב רק וישק, ולא גם ויחבק. וע"י נשיקתו דיעקב לרחל עורר שלכן רץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו, בשביל שהוא נשק את בתו רחל, ששרש המל' רחל הוא מכתר בחי' לבן³² כמא³³ כתר עליון איהו כתר מל', חיבק ונשק לבן אותו ליעקב. ובבחי' לבן כתר, שייך ב' בחי' חיבוק ונישוק, חיבוק שהוא מבחי' ימין, מקיף, הוא מחסד דעתיק שבגלגלתא, ונישוק שהוא מקו האמצעי בחי' פנימי, הוא מאוירא ששם דעת דעתיק שרש קו האמצעי, ואוירא הוא בחי' פנימי לגבי גלגלתא.

והחיבוק והנישוק הללו דלכן בחי' כתר, הם חיבוק ונשיקין ממש, ממש דוקא, דהיינו בחי' עצמות ואו"ס. משא"כ החיבוק והנשיקין דז"א דאצי' למל', כמו

שלם, וכך עם היות שתורה שבכתב הוא שורש ומקור לכל ההלכות שבתורה שבעל-פה מ"מ כל עיקרי ההלכות מבוארות יפה בתורה שבעל-פה דוקא ובה הן מתגלות ונגדלות ממש, משא"כ בתורה שבכתב הן נרמזות ברמז בעלמא ביתור אות או תיבה ומזה נעשה מסכת שלימה בתורה שבעל-פה בבאיור כל פרטי הלכות ודקדוקיהן כו'. והיינו עיקר התגלות רצון העליון הוא נשמת כל אצי' וחיותם וכמ"ש בזהר ויחי דף רמ"ה הנה גילוי זה הוא דוקא ע"י תורה שבעל-פה ע"ש.

(26) פרי עץ חיים (שערי הנהגת הלימוד) פרק ז. עמק המלך שער עולם התורה ריש פרק מז. לקוטי תורה פרשת ראה עמוד ל. ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי נביאים וכתובים עמוד קלט, וש"נ.
(27) שבת קלח, ב. ראה לקוטי שיחות חלק טו עמוד 232 ואילך.
(28) דבר (בג' 206), + הוי' (26) = 232, כמספר רח"ל.
(29) ראה לקוטי שיחות חלק ח' עמוד 108 ואילך. ילקוט לוי יצחק חלק א' סימן קנד הערה 5.
(30) לקוטי תורה פרשת בלק עמוד סז, א. ב.
(31) פירוש: כמו במשל בציור תבנית הגוף, דיש יד ימין ויד שמאל ומהם נעשה החיבוק", משא"כ מהאמצע הגוף הפה"ה הוא הנשיקה".
ראה לקמן הערה 35.
(32) ראה אור התורה במדבר בהוספות עמוד א' חקיק. ספר המאמרים תורת שמואל תרל"ב ד"ה תמים תהי'.
(33) הקדמת הזהר (פתח אליהו) יז, ב.

אברהם ימין³⁴ חסדו שהי' מחבק לשרה כמ"ש בזהר פ' חיי שרה דף קל"ג ע"א³⁵ אברהם כד חמא לשרה הוה מחבק לה ע"ש. ויעקב תפארת שנשק לרחל, אין זה ממש, כי חסד ותפארת דז"א הם רק בחי' האורות בלבד. והנשיקין הללו דלכן ליעקב, שהוא ג"כ בחי' תורה הוא עסק התורה, לא דבר הלכה דרחל, אלא תורה סתם שהיא בת"ת דז"א בחי' יעקב (כמ"ש³⁶ ותורה שם בישראל שהוא בחי' יעקב), והנושק הי' לבן בחי' כתר. א"כ הדבור בבחי' תורה הוא מבחי' פה דא"א, ששם מתגלה הדעת דעתיק שבאוירא כמ"ש³⁷ בע"ח שער א"א פ"ו כמדומה.

ומחשבת העיון (לא מחשבה סתם, כמו בגירסא, אלא בעיון, בעומק גדול) הוא מהדעת כמו שהוא באוירא. (והיינו מ"ש בפמ"ט שהפה הוא מוצא הרוח וגילוייו בבחי' גילוי, ועיון התורה הוא באוירא, כי לעיון צריך אויר, כדמוכח במס' סוכה³⁸ שלעיוני היו מעיינים חוץ לסוכה בר ממטללתא, וכמ"ש במ"א מזה

(34) אברהם בחי' חסד: כמ"ש (מיכה ז, כ) חסד לאברהם". ראה זהר חלק א' דף מז, ב. תניא — אגרת הקודש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד ד. וש"נ.

(35) וז"ל: תא חזי אברהם כד חמא לשרה הוה מחבק לה ולא יתיר (בא וראה אברהם כשראה את שרה הי' מחבק אותה ולא יותר, ר"ל צד החסד), אבל יצחק דאיהו בעלה (אבל יצחק שהוא סוד אש הגבורה), אחיד בה ושוי דרועיה תחת רישה (ויצחק אוחו בה ושם זורעו שהיא גבורה תחת ראשה, והחיבוק של הימין הוא ע"י החסד של אברהם), דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.

לבתר אתא יעקב (ואחר התיקונים שתיקנו אברהם ויצחק בא יעקב), ושמש ערסא (ושימש מטתו ועי"ז גרם יחוד עליון), ואוליד תריסר שבטין כולא כדקא יאות (והוליד י"ב שבטים הכל כראוי להיות).

(רמ"ק ומפרשים)

(36) תהלים עח, ה.

(37) שער יג.

(38) דף כח, ב. ת"ר כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו ערבי. ומשנן בסוכה, איני, והאמר רבא מקרא ומתנא במטללתא ותנוי בר ממטללתא, לא קשיא הא במגרס הא בעיוני.

פרש"י: ומשנן בסוכה, סובר למודו ומחבתו לעמוד על בוריו, דהיינו שמעתא דאמוראי וסברא של טעמי משנה וברייתא מה טעם זה חייב וזה פטור זה אסור וזה מותר.

מקרי ומתני, לקרות שבכתב ולשנות משניות הערוכות ושגורות בפה. במטללתא, בסוכה.

ותנוי, הש"ס דהוא סברא לטרוח ולשנן וכן שמעתא דאמוראי שאינן באות אלא מכלל דקדוקי שהן למדין מתוך דברי משנה דמדמו מלתא למלתא.

בר ממטללתא, אם ירצה דמצטער הוא ומצטער פטור מן הסוכה והאויר יפה לו להרחיב דעתו קא סלקא דעתי' תנוי היינו משנן.

הא למגרס כו', כלומר תרי גווני שינון הוו למיגרס גמרא הברורה לו כבר והיינו שמעתא צריך סוכה והיינו משנן.

לעיוני, בר ממטללתא.

למחכה לו כו' ואלין אינון דדחקין למלה דחכמתא ודייקין לה ומחכאן לה למנדע ברירא⁴⁰ דמלה כו' ע"ש, והוא באוריא שהיא בחי' חכמתא עלאה סתימאה, כידוע) וכמובן.

לקוט לוי יצחק, הערות לתניא עמוד כא

והיינו למחכה לו), לאשתמודעא למאריהון (וכוונתם להכיר עי"ז את בוראם), אלין אינון דמאריהון משתבח בהון בכל יומא (אלו הם שהקב"ה משתבח בהם בכל יום), אלין אינון דעאלין בין עלאין קדישין (אלו הם הנכנסים בין מלאכים העליונים הקדושים וכו'). ע"ש.

40) י"ל דמדייק דלשון ברירא" מלשון אור ואויר, דדחקין למלה דחכמתא" היינו חכמתא עלאה סתימאה, וכנ"ל דידיע רזא דמאריהון".

בס"ד. ועיין בזוה"ק³⁹ פ' חיי שרה דף ק"ל ע"ב מאי

39) תא חזי זכאין אינון צדיקא דאתגניז להו כמה טבין לההוא עלמא (בא וראה אשריהם הצדיקים שנגנזו להם הרבה טובות לעולם הבא), ולית אתר פנימאה בכל אינון (ואין מקום פנימי יותר בכל אותם המקומות שבג"ע), כאינון דידיע רזא דמאריהון (כהמקום של אותם היודעים סודות של הקב"ה), וידעו לאתדבא בהו בכל יומא (ועי"ז יודעים להתדבק כל יום בהקב"ה), על אלין כתיב (על אלו נאמר) עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו (פי' עין של שום נביא לא ראתה שכן הגדול שיעשה הקב"ה למחכה לו), מאי למחכה לו (מה פירושו, ואמר) כמה דאת אמר חכה את איוב בדברים (פי' אליהוא המתין מלהשיב את איוב בדברים השמורים בלבו להשיבו עד שחקר ונתברר לו אמיתת הדברים מה שרוצה להשיב), ואלין אינון דדחקין למלה דחכמתא (ואלו הם הדוחקים ומיגיעים עצמם להבין דברי החכמה), ודייקין לה (ומדייקים בה בכל מלה), ומחכאן לה למנדע ברירא דמלה (ומחכים וממתינים וחוקרים לדעת ביורו של הדבר,

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שיש עמ' ב

1 את בתו גם כדי לחייבה סקילה אם זנתה אף שאין עדים על
2 קידושין אלו, או שאינו נאמן. מביאה הגמרא מחלוקת בדין זה: רב
3 אמר, אף אם זנתה, אין סוקלין את הבת על פי האב, ורב אסי אמר
4 סוקלין. מבאר הגמרא: רב אמר 'אין סוקלין', כיון שבי הימניה
5 רחמנא – מה שהאמינה התורה לאב האומר שקידש את בתו, היינו
6 לענין אסורא – לאוסרה לעולם כדן אשת איש, אך לקמלא –
7 לחייבה מיתה על פיה, לא הימניה – לא האמינה התורה. ורב אסי
8 אמר 'סוקלין' על פי דברי האב, כיון שלכולה מילתיה הימניה
9 רחמנא לאב – לענין כל הדינים האמינה התורה לאב, ואף לחייבה
10 סקילה אם זנתה. אמנם הוסיף ואמר רב אסי, ומודינא שיש אופן
11 שהאמינה תורה רק לענין איסור ולא לענין מיתה, באופן שהאשה
12 אומרת 'נתקדשתי', שאף שנאמנת לאסור עצמה, מכל מקום אין
13 סוקלים אותה על פי דברי עצמה, וכפי שיבאר. ואמר רב אסי
14 בביאור דברי עצמה, הני שפסקתא דידי – שתי ההלכות שמרתי
15 מרפסן איני – 'משברות גנות', כלומר קשות ונראות כסותרות זו
16 את זו, שהרי השתא, ומה במקום שהאב אומר 'קידשתי את בתי'
17 ואיני יודע למי, ובא אדם ואומר שהוא המקדש, ההלכה היא
18 שאם בא אותו אדם לבגוס – לישא אותה, נאמן בדבריו ובגוס, וזו
19 לבאורה ראייה שאין הבת מוחזקת כל כך במקדשת על פי דברי
20 האב, ולכן סומכים על דברי אותו אדם ומתירים לו לישאנה, ומכל
21 מקום אמר, סובר רב אסי שאם זינתה סוקלים אותה מחמת דברי
22 האב, אם כן בשאם שהאשה עצמה אומרת 'נתקדשתי ואיני
23 יודעת למי', שאם בא אדם ואומר שהוא קידשה, החמירו עליה
24 לומר שאין מאמינים לאותו אדם כלל ולכן אם בא לבגוס אין בגוס,
25 וזו הוכחה לבאורה שחוששים לדבריה שהיא בחזקת מקדשת,
26 ואין מתירים לו אותה ללא הוכחה ברורה שהוא המקדש, אינו דין
27 – וכי לא ראו שיהיה הדין שסוקלין אותה אם זינתה, ומדוע אמר
28 רב אסי שאין סוקלים אותה.
29 מסיים רב אסי ומבאר דבריו, ולא היא – המבינים את דברי יראו
30 שאין זו קושיה כלל, וביאור הדינים הוא שלאב האומר שקידש את
31 בתו, הימניה רחמנא – האמינה התורה, ולכן סוקלים אותה על פי
32 דברי האב ומכל מקום האדם שאומר שקידשה רשאי לישאנה,
33 כטעם שהתבאר לעיל שמסתבר שהוא חושש לשקר, שמא
34 יכחישנו האב. ואילו לדידה – לאשה עצמה לא הימניה – לא
35 האמינה התורה, ולכן אין סוקלים אותה על פי דבריה, שבדיני
36 נפשות לא נהרג מחמת ספק, ומכל מקום היא נאמנת לאסור את
37 עצמה כדן אשת איש, כיון שאדם יכול לאסור בדיבורו את עצמו

38 ואמנם האומר שקידשה אינו רשאי לישא אותה, כטעם שהתבאר
39 לעיל שאינו חושש לשקר, אלא סומך על כך שהיא תחפה עליו.
40 ורב חסדא אמר כרב, שאמר זה ואחר זה – בין כשהאב אומר
41 קידשתי את בתי, ובין כשהבת אומרת התקדשתי, אם זינתה אין
42 סוקלין אותה.
43 באיסור עריות אסרה תורה אף ביאת גדול על אשה קטנה, או
44 ביאת קטן על גדולה ובאופן כזה רק הגדול נענש, אך הקטן פטור.
45 וביאת איסור הוא באיש בן תשע שנים ויום אחד, ובאשה בת שלש
46 שנים ויום אחד, ובפחות מזה אין למעשיהם שם 'ביאה' אסורה.
47 וצריך שיהיו עדים שהקטן בן ט' או הקטנה בת ג' כדי לחייב את
48 האיש או האשה מיתה.
49 מבאר הגמרא: ואמר רב חסדא לשעמיה – לשיטתו, שאין האב
50 נאמן לחייב את בתו מיתה, כטעמו בנידון אחר, דאמר רב חסדא,
51 האומר בני זה בן תשע שנים ויום אחד וביאתו ביאה לחייב אשה
52 גדולה שאב עליה, וכן האומר פתי זו בת שלש שנים ויום אחד,
53 וביאתה ביאה לחייב גדול הבא עליה, אם באו על אחת מכל
54 העריות בשוגג, נאמן האב לחייב את האשה הגדולה שבנו בא
55 עליה וכן את הגדול הבא על בתו כרפין על פיו, כעד אחד, אבל לא
56 נאמן לחייבם כפזות – באופן שהיתה ביאה אסורה באיסור לא
57 תעשה בשוגג, וכן לא נאמן לעונשין – לחייבם עונש מיתה אם בא
58 עליה במזיד, והיינו כעין הדין שאמר רב חסדא בסוגייתנו שאין
59 האב נאמן לחייב את בתו מיתה באומרו שהיא מקודשת, כי אין
60 האב נאמן לשום עונש.
61 זמן הבגרות של איש או אשה תלוי בשני דברים, א. שיגיעו לשנות
62 גדלות, והיינו סיום שנת השלש עשרה באיש, וסיום השנה השנים
63 עשרה באשה. ב. שיביאו סימני גדלות בגופם, והיינו שתי שערות.
64 ואם נהיו בת י"ב או בן י"ג ועדיין לא הביאו ב' שערות הקדיש
65 הקדש ונדריהם נדר, אבל קודם שנהיו בת י"ב או בן י"ג, אין נדרין
66 נדר אלא הקדיש הקדש. אבל לענין עונשין אינן עונשים עד שיהיו
67 גדולים ויביאו שתי שערות, ואם הביאו שתי שערות ועדיין לא
68 גדלו חוששים שמא שומא בעלמא היא ואינם נענשים על שום
69 עבירה.
70 מביאה הגמרא ראייה לדברי רב חסדא: תניא בתוספתא (טהרות
71 פ"ה ה"ט) בנותיה דרב חסדא, לגבי בן או בת שהביאו שתי שערות
72 ולא ידוע אם הגיעו לגיל בגרות, ואמר האב בני זה בן שלש עשרה
73 שנה ויום אחד ודינו כגדול, או שאמר בתי זו בת שתיים עשרה שנה
74 ויום אחד, ודינה כגדולה,

יט, ב – דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם

א. וידבר ה', דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. איכא למידק דקדושים היו מיבעי ל'. גם מה נתינת טעם הוא אומרו כי קדוש אני ה' וכו'.

ויראה עם מה שאמרו פ"ה דב"ב (ע"ה): עתידין צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה, עתידין צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש שנאמר (ישעי' מג, ז) כל הנקרא בשמי קדוש יאמר לו. משום הכי אומר קדושים תהיו, מאחר שקדוש אני ה' ואתם עתידין להשוות אלי בשם ובקדוש, צרכין אתם לזוהר מאד במדת הקדוש והבן.

יוסף לקח 1

ב. ב' קדושים (יט, ב) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם", וידוע דיוקי המפרשים, (א) מהו כפל הלשון "דבר... ואמרת", (ב) מתחלה דבר ואח"כ אמירה, (ג) קדושים חסר ואו, קדוש מלא ואו, (ד) "קדושים תהיו" מתייחס אל בני, "קדוש אני" מתייחס להקב"ה.

ובדרך אפשר יש לפרש דהפסוק מרמז מה שמובא בספר מאמר מרדכי פ' פנחס (וכן הובא מהחיד"א, בספרו כסא דוד, דרוש ז' לשבת הגדול, ובספר פני דוד פ' תולדות), מביאים חלום שחלם הגאון אב"ד דק"ק בריסק כמה"ר אברהם עפשטיין ז"ל בר"ח אדר ה'שע"ה וז"ל חלמתי חלום, שנשאתי ונתתי בישיבה גדולה לידע ענין הקדושה, שאנו אומרים ג' פעמים קדוש קדוש קדוש (ישעי' ו, ג), ואין אנו אומרים ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עד אחר פעם ג'.

ונתגלה לי הטעם כי ג' פעמים קדוש הם כנגד ג' בנינים דבתי המקדשות, והוא כי בכל פעם שנבנה בהמ"ק הי' הייחוד קדושה בזיווג אחד, והקליפה היתה נפרדת כל חד מחברתה, ושרשי הקליפות הן ד' מאות איש, שהם עם בית עשו לק"ש (עובדי א, יח), גימטריא ד' מאות.

וזהו תיבת קדו"ש תיבת ד"ו באמצע שהוא הזווג הקדוש, ד"ו פירוש זיווג כמ"ש חז"ל (קידושין מא) טב למיתב טן ד"ן וכו' ותיבת ק"ש שהם הקליפות נפרדין ק' בתחלת התיבה, וש' בסוף התיבה.

וזהו נגד בנין בית הראשון שהי' כן הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד, ואח"כ בעונינו נחרב בהמ"ק, וע"כ אין מקום ראוי לומר אחר זה "ה' צבאות", ואח"כ פעם ב' קדוש כנגד בית שני הי' ג"כ הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד כנ"ל, ונחרב ג"כ בעונינו ואין אנו יכולים לומר אחר זה ה' צבאות, ובמהרה בימינו בית ג' שיבנה יהי' קיים, ואז ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עכ"ל.

וי"ל דזהו מה שרמז לנו הקב"ה בפסוק, קדושים תהיו לשון רבים, הוא רמז דבית המקדש ראשון ושני, דנבנה ע"י בני אדם, בית ראשון ע"י שלמה, ובית שני ע"י כורש וכו', וכיון שנבנה ע"י בני אדם סוף נחרבו, וכיון שלא הי' שלימות הייחוד המרומז באותיות "דו" כנ"ל, ע"כ קדושים חסר ואו, דסוף סוף נחרב הבתי מקדשות אלו, ולא הי' יחוד השלם, והבית השלישי מרמז במ"ש "קדוש אני", מלא ואו דאז יהי' **מלא** כל הארץ כבודו, ולכן קדוש **מלא** ואו, ויהי' אותיות "דו" באמצע, הזווג הקדוש לעולם בנין נצחי לעולם ועד. וע"כ מתייחס הבתי מקדשות הא' וב' להאדם, דנבנה ע"י בני אדם, ולכן נחרבו, משא"כ הבית השלישי מתייחס אל הקב"ה "כי קדוש אני", ויהי' בנין נצחי (עיין רבינו בחיי מ"ש בארות דיצחק. תולדות כו, כ).

וי"ל דזהו כפל הלשון **דבר** כנגד קדושים תהיו ואמרת כנגד קדוש אני, עפ"י המבואר דלשון דבר הוא לשון קשה "כמ"ש דבר האיש אדוני הארץ קשות (עיין מדרש תנחומא צו ג), ואמירה הוא לשון רכה כמ"ש במכילתא (פרק יט פרשה ב, ג) עה"פ כה תאמר לבית יעקב, בלשון רכה אמור ראשי דברים, וע"כ כנגד הבית הראשון שבסוף נחרב כתוב לשון דבר הקשה, ובנין העתיד שיהי' נצחי כתוב לשון רכה, וה' יאר עיינינו בתורתו הקדושה.

זרע יצחק

יט, ג – איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלקיכם

ג. חמושה בני סמכי הוו ל' לאבימי בחיי אביו, וכי הוה אתי רבי אבהו קרי אבבא, רהיט ואזל ופתח ל', ואמר, אין אין, עד דמטא התם, יומא חד אל' אשקין מיא, אדאייתי ל' נמנם, גחין קאי ל' עד דאיטער, איסתייעא מלתי' ודריש אבימי (תהלים עט) מזמור לאסף אלקים בא גוים בנחלתך. קידושין ל"א ע"ב

בני סמכי הוו ל' לאבימי בחיי אביו, ואפילו הכי כי הוה קרי ר' אבהו אבבא הי' אבימי רץ ופותח לו ואינו מניח לאחד מבניו לילך.

אין אין, אפתח אפתח.

איסתייעא מילתא, בעודו גחין לפניו שהבין במדרש מזמור אחד שבספר תהלים, שלא הי' מבין בו קודם לכן לדורשו, וי"מ שמקרא זה לבדו דרש, מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך וגו' קינה לאסף מיבעי ל', ודרש כך שאמר אסף שירה על שכיילה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים שבביתו, ומתוך כך הותר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון (איכה ד).

רש"י

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ב מלל עם כל פנשתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אגא יי אלהכון:

מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה זנה וחללה וגו'" – "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (שם) "קדשים יהיו... אשה זנה וחללה וגו'".

כ"י דבר אל-כל-עדת בני-ישראל • (ויקרא רבה. ת"כ) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלוין בה. קדשים תהיו • הוו פרושים מן העריות ומן העברה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאמרה

~ נקודות משיחות קודש ~

שנפשו של אדם מחפדתו, ועד כדי כך הוא תלך התאנה, שבמנחה דיום-הכפורים, קרוב לנעילה, קורין בתורה פרשת עריות, כדי להבהיר ולשלל ענין זה.

וזהו גם שאסור עריות הוא עון חמור ביותר, וכפי שמבאר ה'צמח-צדק' בלשון המשנה "חמש-עשרה נשים כו", שחמש-עשרה בגימטריא "ה", לפי שחטא עריות פוגם בשם "ה".

וכמוכן גם מגדל הענש שבפעריות, פי מפיון שהענש הוא לפי ערך הפגם, הרי מגדל הענש מובן גם גדל הפגם. אך דוקא בפרישות מן העריות, מתבטא ענין "קדושים תהיו", ודוקא על-ידי-זה באים לקדשה של "קדוש אני", קדשת העצמות, כאמור, שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא על-ידי המטה מטה ביותר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטישיחות כרך ד' עמוד 322)

היא רק לאדם שנמצא בדרגא רוחנית נעלית, ומקים כבר את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת ישראל" – גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם הדבר – "פי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של כל אחד ואחת מישראל – חל עליו הצווי לקדש את עצמו כדי להדמות להקב"ה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח כרך ב עמוד 432)

התורה **תלוין** בצווי הכללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצות שנאמרו לפני פרשתנו, ועל פרחך שנתן לקימן גם בלי צווי כללי זה.

בפירוש "קדושים תהיו", כתב הרמב"ן (וכן הובא בכמה מקומות בחסידות) שקאי על הצווי של "קדש עצמך במתן לך", שזוהי דרגא נעלית בעבודה, שפורש עצמו אפלו מדברים המתרים. אבל פרוש רש"י – פשוטו של מקרא – הוא: "הוו פרושים מן העריות".

והינו, שנוסף לך שהקדשה בפרישות קדושים קשורה עם כח המעשה ("גופי תורה"), הנה בכח המעשה גופא מדבר לא אודות קדשה בדברים המתרים (כפירוש הרמב"ן), ששרשם מקלפת נגה, אלא אודות פרישות מן העריות, שהם דברים האסורים ששרשם משלש קלפות הטמאות, ובשלש קלפות הטמאות גופא – הרי זה תלך וקשי הקלפה, "ערות הארץ".

וכפי שמצינו שמצד תלך הקלפה שבפעריות, הרי זה באפן

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)

בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסור אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי – שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן)

אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות",

מפני שרוב גופי תורה תלוין בה (רש"י יט, ב)

אמרו רז"ל, שיש ג' פרישות המכילות ששים מצות: פסחים, נזיקין ופרשתנו. ודוקא פרשתנו נאמרה בהקהל, שכן לא זו בלבד שהיא מכילה דינים רבים, אלא רב דיני

ממקהילים יהודים כדי לזרז בקיים התורה והמצוות ("גופי התורה") - המדרך לקר אינה באמצעות אזהרות וענשים וכדומה, אלא על ידי פתיחה בסגנון חיובי, בהדגשת מעלתו של ישראל - "קדושים תהיי, כי קדוש אני!"

דָּבָר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְרַת אֲלֵיהֶם קְדָשִׁים
תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (י"ט, ב) מִלְמַד שְׁנֵאמְרָה
פְּרָשָׁה זוֹ בְּהַקְהֵל, מִפְּנֵי שָׁרֵב גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִן בָּהּ
(רש"י) יֵשׁ לִלְמַד מִזֶּאֱן הוֹרָאָה לְכָל מְקוֹם וּלְכָל זְמַן: פֶּאֶשֶׁר

”יָכוֹל כְּמוֹנִי כִּי קְדוּשַׁתִּי לְמַעַל מְקֻדְשֵׁתְכֶם, שְׁגִים ‘קְדוּשַׁתִּי לְמַעַל’ נַעֲשִׂית עַל־יְדֵי ‘קְדוּשַׁתְכֶם’.

(ג) אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שְׁבֹתִי תִשְׁמְרוּ
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י: "איש אמו ואביו תיראו" • כל אחד מהם, תיראו
אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת חתנים. קידושין כט)
אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר:
"תיראו", הרי כאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"?
שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים
עליה. אמו ואביו תיראו • כאן הקדים אם לאב,
לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו.
ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן
מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו

(ד) אֶל־תִּפְּנֹוּ אֶל־הָאֱלֹהִים וְאֶל־הֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ
לָבָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִים • לְעִבְדָם (ת"כ). אֱלִילִים
לְשׁוֹן 'אֵל' – כֵּלָא הוּא חֲשׁוּב. וְאֵלֶּהי מַסְכָּה •
תְּחַלְתֶּן אֱלִילִים הֵם, וְאִם אַתֶּה פּוֹנֶה אַחֲרֵיהֶם סוֹפֵךְ
לַעֲשׂוֹת אֱלֹהִות. לֹא תַעֲשׂוּ לָכֵם • לֹא תַעֲשׂוּ

(ה) וְכִי תִזְכְּרוּ זִכְרֵי שְׁלָמִים לַיהוָה לְרַצְנֹכְם תִּזְכְּרוּהוּ:

יש"י וְכִי תִזְבְּחוּ וְגו' • לֹא נִאְמְרָה פֶּן־שֶׁה זֶה אֱלֹא לְלַמֵּד שֶׁלֹּא תִהְיֶה וּבִיחְתֵּן אֱלֹא עַל־מִנַּת לְהֵאָכֵל בְּתוֹךְ הַזֶּמֶן הַזֶּה. שֶׁאִם לִקְבֹּעַ לָהֶם זְמַן אֲכִילָה, הֲרֵי כְּבוֹר נֶאֱמָר (לעיל ד טז): "וְאִם נָדָר אוֹ נִדְבָה וְכֹחַ קָרְבָּנוֹ וְגו'".

(1) בַּיּוֹם וּבַחֶכֶם יֹאכֵל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר עַד-יּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֹאֵשׁ יִשְׂרָאֵל:

רַע"י בַּיּוֹם זִבְחֵכֶם יֵאָכֵל • כְּשֶׁתִּזְבְּחוּהוּ, תִּשְׁחַטּוּהוּ עַל-מִנַּת זֶמֶן זֶה שֶׁקִּבַּעְתִּי לָכֶם כִּכֹּר.

(י) וְאִם הָאָכַל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּגוּל הוּא לֹא וְאִם אֵתְאָכְלָא יֵתְאָכֵל בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה מְרַחֵק הוּא לֹא יְהִי לְרַעָא: ירצה:

כ"י וְאִם הָאָכַל יֵאָכֵל וְגו' • אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (לעיל ז) "וְאִם הָאָכַל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר-זָבַח שְׁלָמִיו וְגו'", תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חביבים פרת על אכילתו? תלמוד לומר

(ח) וְאֵכְלוּ עֹנֵו וְיֵשָׂא בִּי-אֶת-קִדְשׁ יְהוָה חֹלֵל וּנְכַרְתָּה חֲנֹפֶשׁ הַהוּא מַעֲמִיָּה: ח ודייכלנה חובה וקבל ארי ית קודשא דיי אהל וישתיצי אנשא ההיא מעמה:

כ"י וְאֵכְלוּ עֹנֵו וְיֵשָׂא • בנותר גמור הכתוב מדבר, ואינו ענוש פרת על הנשחט חוץ למקומו, (זבחים כא)

(ט) וּבְקִצְרָכֶם אֶת-קִצֵּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקֶצֶר וּלְקַט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט: ט ובקצדכון ית קצדא דארעכון לא תשיצי פאתא דחקלך למחצד ולקטא דחקדך לא תלקט:

כ"י לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ • שנינים פאה בסוף שדהו (ת"ס). וְלִקְט קִצִּירְךָ • שגלים הנושרים בשעת

(י) וְכִרְמְךָ לֹא תַעֲוִלֵּל וּפְרֹט כִּרְמְךָ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: י וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם:

כ"י לֹא תַעֲוִלֵּל • לא תטל עוללות שבה, והן נפרות. איזהו עוללת? כל שאין לה לא כתרף ולא נטרף (פאה ז). וּפְרֹט כִּרְמְךָ • גרגרי ענבים הנושרים בשעת

(יא) לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא-תִכְחֲשׂוּ וְלֹא-תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ: יא לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו:

כ"י לֹא תִגְנְבוּ • אזהרה לגונב מזון, אבל "לא תגנב" שבעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות; דבר הלמד מענינו, דבר שחיבין עליו מיתת בית-דין. וְלֹא-תִכְחֲשׂוּ • לפי שנאמר (ויקרא ח כב): "וְכַחשׁ-בָּהּ", משלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "וְלֹא תִכְחֲשׂוּ". וְלֹא-תִשְׁקְרוּ • לפי

(יב) וְלֹא-תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקַר וְחִלַּלְתָּ אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: יב ולא תשבועו בשמי לשקרא וחללת את-שם אלהיך אני יהוה:

כ"י וְלֹא-תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי • למה נאמר? לפי שנאמר (שמות כ ז): "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם-ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא". יכול לא יהא חיב אלא על שם המיוחד? מנין לרבות כל

הפנויין? תלמוד לומר: "וְלֹא תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקַר" — כל שם שיש לי.

(יג) לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא־תִלֵּין פְּעֻלָּתְךָ שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר:

יג לא תעשוק ית חברך ולא תאגס לא תבית אגרא דאגריא לותך עד צפרא:

אומר (דברים כד טו): "ולא תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, (כ"מ ק) לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבצל הבית, עונה לבקש מעות.

יד לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא תשים תקלא ותדחל מאלהך אנא יי:

(יד) לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ וּלְפָנֶי עוֹר לֹא תִתֵּן וִירֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך. לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללב של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך כו, עמוד 141 ואילך – מותך 'לקראת שבת)

טובת המתיעץ בלבד

שהיעץ פננתו לגרום נזק לחברו, "שיקפחוהו לסטים" או "שישתרב", והאיסור לגרום נזק לחברו, אנו פבר יודעים מאיסורים אחרים, כמו איסור עשיית בור וכיצא בזה. מה שאין כן הדוגמא ד"מכור שךך וקח לך חמור" אינה דוקא להזיק את חברו, שהרי יכול להיות שהחברו צריך חמור יותר ממה שצריך שדה, ואם כן אין הדבר מוכרח שעצה זו היא בשביל להזיק את חברו. וזהו מה שמוסיף האיסור "לפני עור לא תתן מכשול" שאפילו אם לא יזיק את חברו על ידי עצתו, אסור למיעץ לערב בזה שיקולים פרטיים, וכונתו צריכה להיות אף ורק לתת "עצה שהוגנת לו", לטובת חברו בלבד.

כ"י לֹא־תַעֲשֶׂק • (ת"כ) זה הכובש שכר שכיר. לֹא־תִלֵּין • לשון נקבה, מוסב על הפעלה. עַד־בֹּקֶר • בשכיר יום הכתוב מדבר, שיציאתו משקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא

כ"י לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ • אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז): "בעמך לא תאר". אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיוחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המת, שאינו בחיים (ת"כ). וּלְפָנֶי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל • (ת"כ) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר: מכר שךך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו

ולפני עור לא תתן מכשול

לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שךך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו (יט, יד. ובפירוש רש"י) ב'תורת כהנים' על הפסוק הובאו עוד דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל תאמר לו צא בהשקמה כדי שיקפחוהו לסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב (שיכפהו שרב ושמש. (קרבן אהרן ל'תורת כהנים' שם)). ויש לענן מדוע לא הביא רש"י דוגמאות אלו, והביא רק את הדוגמא ד"מכור שךך וקח לך חמור". ויש לומר בפשטות: הדוגמאות ד"צא בהשקמה" או "צא בצהרים" הם למקרים

♦ יום שני ב' אייר ♦

(טו) לֹא־תַעֲשֶׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט לֹא־תִשָּׂא פְּנִי־דָל וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:

טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי מסכנא ולא תהדר אפי רבא בקושטא תדינה לחברך:

דעת זקנים מבעלי התוספות – עוז והדר

עליו משום כל תלין. ותלמוד שלנו (כ"מ קא) אינו מזכיר קרקעות כלל: תורה יד

פעלת שכיר, הרי כל דבר במשמע. ומכאן יש ללמוד דהשוכר בית או בהמה מחבירו ומשהו שכרו שעובר

(יג) לא תלין. כתוב בתורת כהנים, אין לי אלא שכר אדם, שכר בהמה ושכר קרקעות מנין, תלמוד לומר לא תלין

שיעור יומי ליום שני ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת קדושים

מה
וְהָעֶשֶׂר חֵיב לִפְרֻסָּהּ, אֲזַכְּנוּ בְּדִין וְנִמְצָא מִתְּפָרְסִים
בְּנִקְיִית. וְלֹא תִהְיֶה פְּנֵי גְדוּלָּה. שְׁלֹא תֵּאמַר: עֲשִׂיר
הוּא זֶה, בֶּן גְּדוּלִּים הוּא זֶה, הֵיאֵךְ אֲבִישְׁנוּ וְאֶרְאֶה
בְּכִשְׁתּוֹ? עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדָכְרִי! לָכֵן נֶאֱמַר: "וְלֹא תִהְיֶה
פְּנֵי גְדוּלָּה". בְּצִדְקַת תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ. כְּמִשְׁמְעוֹ. דָּבָר
אַחֵר: הָיִי דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זְכוּת (סנהדרין לב).

כ"י – לֹא תַעֲשֶׂה עוֹל בְּמִשְׁפָּט. מִלְּמַד שֶׁהָדִין
הַמְקַלְקֵל אֶת הַדִּין קָרוֹי עוֹל, שְׁנֵאוֹי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם
וְתוֹעֵבָה, שֶׁהָעוֹל קָרוֹי תוֹעֵבָה, שְׁנֵאָמַר (דברים כה טו):
"כִּי תוֹעֵבַת ה' וְגו' פֶּלַע עֲשֵׂה עוֹל". וְהַתוֹעֵבָה קָרוֹיָה
שְׁקָץ וְחֶרֶם, שְׁנֵאָמַר (שם י כז) "וְלֹא תִבְיֵא תוֹעֵבָה
אֶל-בֵּיתֶךָ וְהִיִּית חֶרֶם כְּמֵהוּ. שְׁקָץ תִּשְׁקָצְנוּ וְגו'".
לֹא-תִשָּׂא פְּנֵי-דָל. (י"ב) שְׁלֹא תֵּאמַר: עֲנִי הוּא זֶה

(טו) לֹא-תִלְךָ רַכִּיל בְּעַמּוּיֶךָ לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רַעֲךָ
אֲנִי יְהוָה:

וּמִרְגַּל אַחֵר כָּל סְחוּרָה, וְכָל הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהַתְקַשֵּׁט
בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל-שֵׁם שְׁמִחָהּ תְּמִיד בְּעִנְיָוֹת, נִקְרָא
'רוֹכֵל' לְשׁוֹן רוֹגֵל. וְתַרְגוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין",
כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וְאֶכְלוּ קֶרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵיָא"; "אֶכֶל
בַּהּ קֶרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאֶה בְּעִנְיָ, שֶׁהִיא מִשְׁפָּטִים
לְאָכֵל בְּבֵית הַמְּקַבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה, וְהוּא
גַּמַּר חֲזוּק, שֶׁדְּבָרָיו מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֵמֶת,
וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קֶרֶץ
בְּעִנְיָו" (משלי י יג), שֶׁכֵּן דָּרָךְ כָּל הוֹלְכֵי רַכִּיל לְקֶרֶץ
בְּעִנְיָהֶם וְלִרְמֹז דְּבָרֵי רַכִּילוּתָן, שְׁלֹא יִבְיֵנוּ שְׂאֵר
הַשׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רַעֲךָ. לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ
וְאֵתָהּ יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (ת"י), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהֱרָה, וְחִזְיָה
אוֹ לִסְטִים בָּאִים עֲלָיו. אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשִׁלֵּם שְׂכָר,
וְנֶאֱמָן לְהַפְרֵעַ.

כ"י – לֹא-תִלְךָ רַכִּיל. אֲנִי אוֹמֵר עַל-שֵׁם שְׁכָל מִשְׁלַחֵי
מִדָּנִים וּמִסְפָּרֵי לְשׁוֹן הָרַע, הוֹלְכִים בְּבֵתֵי רַעֲיָהֶם
לְרַגֵּל מֵה יִרְאוּ רַע, אוֹ מֵה יִשְׁמְעוּ רַע לְסַפֵּר בְּשׁוֹק,
נִקְרָאִים 'הוֹלְכֵי רַכִּיל', הוֹלְכֵי רִגְלָה, אֲשֶׁפִּימִנִיט
בְּלַע"ז. וְרֹאֶיָה לְדָבָרִי, שְׁלֹא מְצִינוּ 'רַכִּילוּת' שְׁאִין
כְּתוּב בְּלְשׁוֹן 'הִלִּיכָה': "לֹא תִלְךָ רַכִּיל", "הִלְכֵי רַכִּיל
נִחֲשֶׁת וּבִרְזָל" (ירמיהו ו כח); וְשְׂאֵר לְשׁוֹן הָרַע אִין כְּתוּב
בּוֹ הִלִּיכָה, (תהילים קא ה) "מִלְשֹׁנִי בִסְתֵר רַעֲהוּ", (שם קכ ג):
"לְשׁוֹן רַמְיָה", (שם יב ד): "לְשׁוֹן מִדְּבַרְת גְּדוּלוֹת". לָכֵן
אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהַלְשׁוֹן הוֹלֵךְ וּמִרְגֵּל, שֶׁהַפֶּ"ף נִחְלָפֶת
בְּגִימ"ל, שְׁכָל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמְּקוֹם אֶחָד
מִתְחַלְפוֹת זֶה בְּזֶה; בִּי"ת בְּפ"א, וְגִימ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף
בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלמ"ד, וְזו"ן בְּצד"ר. וְכֵן (שמואל ב יט כח):
"וַיִּרְגֵּל בְּעַבְדֶּךָ", רִגֵּל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רַעָה, וְכֵן
(תהילים טו ג): "לֹא רִגֵּל עַל-לִשְׁנוֹ", וְכֵן רוֹכֵל, הַסּוֹחֵר

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך לב, עמוד 120 – מתוך 'לקראת שבת')

לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעֲךָ – גִּדֵּר חִיבוֹ

כ"ל), אֲלֵא מִדְּבַר כָּאן בְּמִצְבַּב מִיּוֹחַד הַנּוֹתֵן מְקוֹם לוֹמַר
שֶׁמִּתֵּר לְאֶדָם לַעֲמֹד וּלְהַתְעַכֵּב מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא צוּרִי
הַכְּתוּב "לֹא תַעֲמֹד וְגו'".

וְהִינוּ כְּשֶׁחֲבֵרוֹ נִמְצָא בְּמִצְבַּב שֶׁל סִפְנָה כְּזוֹ שֶׁהִצֵּלְתָּ כְּרוּכָה
בְּסֶפֶק סִפְנָה לְחִיּוֹ שֶׁל הַמִּצְוִל, הִנֵּה מְקוֹם לוֹמַר שֶׁבְּמִקְרָה
כְּזוֹ יָכוֹל לְהַתְעַכֵּב וּלְעִמּוֹד מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא הַכְּתוּב
וּמִזְהִיר "לֹא תַעֲמֹד וְגו'" שֶׁאֲסוּר לַעֲמֹד אֲלֵא יֵשׁ לְהַצִּיל
הַחֲבֵר, אֲלֵא-אִם-כֵּן יֵשׁ סֶפֶק בְּ"אֵתָהּ יָכוֹל לְהַצִּיל", הִינוּ אִם
פְּעוּלַת הַהִצָּלָה יָכוֹלָה לְגָרוֹם סִפְנָה לְמִצְוִל בְּאִפְּסָהּ שֶׁהִיא
מְטִילָה סֶפֶק בְּאִפְשָׁרוֹת הַהִצָּלָה, שְׂאֵז אִין בְּזֶה חִיבוֹ. וְהוּ
דִּיּוֹק לְשׁוֹן רַש"י "וְאֵתָהּ יָכוֹל לְהַצִּיל".

לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רַעֲךָ

לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ, וְאֵתָהּ יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (יט, טז. ובפירוש רש"י)
וְצָרִיף לְהִבִּין, הִרִי כְּנֻגַּת הַכְּתוּב הִיא לְחִיב אֶת הָאֶדָם לַעֲשׂוֹת
כָּל מֵה שֶׁבִּיכְלָתוֹ לְהַצֵּלַת חֲבֵרוֹ – וּמִדּוּעַ זֶה נֶאֱמַר בְּלְשׁוֹן
שְׁלִילָה, וְלֹא בְּלְשׁוֹן חִיבוֹי – לְהַצִּיל הַחֲבֵר, עַל-דָּרָךְ שֶׁמְצִינוּ
בְּמִצְוֹת הַצֵּלַת מְמוֹן חֲבִירוֹ, "עֲזוּב תַּעֲזוּב עִמּוֹ" "הַשֵּׁב
תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ" וְכו'?

וַיּוֹבֵן בְּהַקְדִּים הַקּוּשִׁיָּא, דְּלִקְאוּרָה דִּין זֶה נִלְמַד בְּקִלְחוּמָהּ
מִהַחִיבוֹ דְּהַצֵּלַת מְמוֹן חֲבִירוֹ, וּמִפְּנֵי מֵה הִצְרָךְ לְהַכְתֵּב הַצּוּרִי
דְּ"לֹא תַעֲמֹד וְגו'?" וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזוּהִי כְּנֻגַּת רַש"י בְּפִירוּשׁוֹ
"לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְכו'", כְּלוּמַר אִין כְּנֻגַּת הַכְּתוּב לְחַדֵּשׁ אֶת
עֲצֵם הַחִיבוֹ דְּהַצֵּלַת חֲבִירוֹ מִסְּפִנַת מוֹת (הַנִּלְמָד מִקְלְ-חוּמָהּ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב, עמוד 125)

בְּמִיתָתוֹ" שֶׁל אֶדָם – מוֹכִיחָהּ שֶׁ"אֵתָהּ יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", וְכֵן
לְשֵׁם כֵּךְ זְמַן לֶךְ הַקֶּבֶד"ה לְרֹאוֹת זֹאת. וּמִכָּאן יֵשׁ לְלַמֵּד

לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעֲךָ (יט, טז) לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאֵתָהּ
יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (רש"י) עֲצֵם הַקֶּבֶד"ה שֶׁנִּזְדַּמֵּן לֶךְ "לְרֹאוֹת

הורָאָה לְדוֹרָנוּ: בְּדוֹרָנוּ נִמְצְאִים רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסִכְנַת טְבִיעָה רוּחָנִית. יֵשׁ לְדַעַת, אִיפּוּא, שֶׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָת חֻלָּה הַחוּבָה לַעֲסֹק בְּהַצְלָתָם שֶׁל יְהוּדִים אֵלוֹ – שֶׁכֵּן עֲצָם

(י) לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיד בְּלִבְּךָ הוֹכַח תּוֹכִיחַ יוֹלָא תִּשְׁנִי יֵת אַחוּךְ בְּלִפְנֵי אוֹכְחָא תּוֹכַח יֵת חֲבֵרְךָ וְלֹא תִקְבֵּל עַל דִּי לֵה חוֹבָא: אֶת־עֲמִיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:

כִּי־יֹאֲמַר לֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לֹא תִלְבִּין אֶת פָּנָיו בְּרַבִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסיים כ"ו אייר)

... רק מי שמקיים פְּרָאוי "לא תשנא" – יכול לקיים פְּנִדְרֵשׁ "הוכח תוכיח".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א, עמוד 431)

כ"ק אֲדַמּוּר הַרְי"צ נֶהַג לִקְרֹב כָּל אָדָם, אֲפִילוּ יְהוּדֵי כְּזָה שֶׁעָלָיו נִפְסַק ב'שִׁלְחַן עֵרוּף' שֶׁלִּגְבִּי לֹא חָל הַדִּין שֶׁל "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֵךְ". וְטַעֲמוֹ וְנִימוּקוֹ עִמּוֹ: אַרְבָּעָה חֻלְקִים הֵם ב'שִׁלְחַן עֵרוּף', וְחוּשֵׁן מִשְׁפָּט' הוּא

(יח) לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמּוֹךְ וְאַהֲבַת לְרֵעֵךְ כְּמוֹךְ אֲנִי יְהוָה: יי לֹא תִקּוּם וְלֹא תִטּוֹר דְּכַבּוּ בְּנֵי עַמּוֹךְ וְתִרְחַם לְחֲבֵרְךָ כְּמוֹךְ אֲנִי יי:

כִּי־יֹאֲמַר לֹא־תִקֵּם • (יזמא כב) אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי מַגְלָךְ! אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי קִרְדָּמְךָ! אָמַר לוֹ: אֲנִי מִשְּׂאִילְךָ, כְּדִרְךָ שֶׁלֹּא הִשְׁאֵלְתָנִי – זֶה הִיא נִקְמָה. וְאִיזוֹ הִיא נְטִירָה? אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי קִרְדָּמְךָ! אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות כרך י, עמוד 215 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מִצְוֹת אֶהְבֶּת וְיִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט

וְאַהֲבַת לְרֵעֵךְ כְּמוֹךְ

זֶה כָּלֵל גְּדוֹל בְּתוֹרָה (יט, יח. ובפירוש רש"י)

"וְאַהֲבַת" מִצְוָה בְּפִינֵי־עַצְמָהּ, אֵלָּא הַכָּלֵל שֶׁל הַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אֲדָם לְחֵבְרוֹ.

וְאִם כֵּן: א. כָּבֵר מִצִּינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהַתּוֹרָה מְפַרֶשֶׁת הֵן אֶת הַכָּלֵל וְהֵן אֶת הַפְּרָטִים שֶׁנּוֹבְעִים מֵהַכָּלֵל, וּמִתּוֹרַצַּת קִשְׁיָא הִב'.

ב. מִפִּינֵן שֶׁמִּצְוֹת "וְאַהֲבַת" – "כְּמוֹךְ" הִיא הַצִּיּוּי הַכָּלְלִי לְקִיָּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אֲדָם לְחֵבְרוֹ, הִרִי קִיּוֹם מִצְוָה זֹה הוּא עַל־יְדֵי קִיּוֹם "הַפְּרָטִים" שֶׁהֵם הַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אֲדָם לְחֵבְרוֹ.

וּמִפִּינֵן שֶׁהַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אֲדָם לְחֵבְרוֹ הֵם דְּבָרִים שֶׁבִּמְעֻשָּׂה, לֹלֵא כָּל הַתִּיכּוּסוֹת לְרִגְשׁ הָאָדָם, הִרִי הוּא יָכוֹל לְקִיָּם אוֹ לְהִמָּנֵעַ מִעֲשִׂיתָן בְּכָל עֵת, וּמִמִּילָא אֵין קִשְׁיָא הָאֵין אִפְשָׁר לְצִוּוֹת עַל אֶהְבַּת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל "כְּמוֹךְ", כִּי צִיּוּי זֶה הוּא הַצִּיּוּי הַכָּלְלִי לְקִיָּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבִּמְעֻשָּׂה שֶׁבִּין אֲדָם לְחֵבְרוֹ.

יֵשׁ לַעֲיֵן, מֵה מוֹסִיף בְּהִבְנַת הַפְּתוּב, זֶה שֶׁמִּצְוֹת "וְאַהֲבַת" הִיא "כָּלֵל גְּדוֹל", שֶׁלֹּכֵן מְבִיאֻ רִש"י בְּפִירוּשׁוֹ?

וְיֵשׁ לְבֹאֵר, דְּהִנֵּה הַקִּשָּׁה הַרְמַב"ן הָאֵין שִׁיף לְצִוּוֹת עַל כָּל אֲדָם שֶׁיֵּאָהֵב אֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל "כְּמוֹךְ", הִרִי "לֹא יִקְבֹּל לֵב הָאָדָם שֶׁיֵּאָהֵב אֶת חֲבִירוֹ כְּאַהֲבָתוֹ אֶת נַפְשׁוֹ"?

וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, אִם נִצְטְוִינוּ לְאַהֲבַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל "כְּמוֹךְ", מִדּוּעַ צִוּוֹת הַתּוֹרָה גַּם עַל שָׂאָר צִיּוּיִים שֶׁבִּין אֲדָם לְחֵבְרוֹ כְּמוֹ צִדְקָה, גְּמִילוּת חֶסֶד, אִסּוּר גְּנוּבָה, גְּזֻלָּה, נִקְמָה, נְטִירָה וְכִיּוּצָא בְּזֶה, הִרִי מוֹבֵן מֵאֲלִיּוֹ שֶׁשְּׂאִילֵי אֲדָם יִקְיָם אֶת הַצִּיּוּי לְאַהֲבַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּגוֹפֹ, וְדֹאֵי יִקְיָם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלוֹ?

וְזֶהוּ שֶׁמִּפְרֵשׁ רִש"י "זֶה כָּלֵל גְּדוֹל בְּתוֹרָה", שֶׁבְּזֶה מְתַרְץ ב' קִשְׁיּוֹת אֵלוֹ בְּחֵדָא מִחֻמָּא. שֶׁבְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט אֵין מִצְוֹת

"גופם טפל".

וזהו גם הענין ד'גדולה לגימיה שמקרבת" – שזהו ענין של שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מגשמיית, אלא מרוחנית שבגשמייות), ודוקא על-ידי שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שעל-ידי בשר ויין, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביין"), אזי אינו מבלבל את הנשמה, ואדרבה כו'.

ולכן, בהתנודות חסידית – נוהגים חסידים לומר "לחיים" [אם כי לא הרבה... וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"משקה" הוא דבר המאוס וכו', אבל אין צורך לדבר על זה ביום השבת, שהרי "פרש שבתכם לא קאמר", כיון שעל-ידי זה נעשה קירוב הדעת כו'.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): "זאל זיין לחיים ולברכה!"

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ז)

על-ידי קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד'ברכנו אבינו פולנו פאחד באור פניך".

יט את קימי תשרון בעירך לא תרכב ערוכין חללך לא תזנע ערוכין ולבוש ערוכין שעטנזא לא יסק עלך:

(יט) את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע פלאים שורך לא-תזנע פלאים ובגד פלאים שעטנז לא יעלה עליך:

שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: 'נוז' לשון דבר הנמלל ונזור זה עם זה לחברו. מישט"ר בלע"ז, כמו: (מ"ק יב) 'חזין לנאצי דאית בהון', שאנו מפרשים לשון כמוש, פלישטר"א. ולשון "שעטנז", פרש מנחם: מחברת צמר ופשתים.

יט את-חקתי תשמרו. ואלו הן: בהמתך לא תרביע פלאים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. ובגד פלאים. למה נאמר? לפי שנאמר: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו". יכול לא ילבש גזי צמר ואנציץ פשתן? תלמוד לומר: "בגד". מנין לרבות הלכדים? תלמוד לומר: "שעטנז". דבר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 227)

לשני חלקים: אחד שיך לבעל השדה ואחד שיך לעניים. פלאים – ה' הבדיל את הצמחים למינים שונים. וההבדלה הרוחנית של פאה ולקט היא המקור והסבה להבדלה הגשמית של פלאים.

שורך לא תזנע פלאים (יט, יט) וקשה, למה הקדים פאה ולקט לכלאים, אף שזריעה קודמת לקצירה. ויש לומר, דהנה הצד-השונה בין פאה ולקט וכלאים הוא – שמירה על הבדלה שקבע ה'. פאה ולקט – ה' הבדיל את יבול השדה

כ וגבר ארי ישכוב עם אתתא שכבת זרעא והיא אמתא אחידא לגבר ואתפרקא לא אתפריקת בכספא או חרותא לא אתהיבת לה בשטר פקרתא תהי לא יומתין ארי לא אתתקרב:

(כ) ואיש כיישכב את-אשה שכבת-זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן-לה בקרת תהיה לא יומתו כילא חפשה:

מיתה, כי לא חפשה ואין קדושיה קידושין גמורין. ורבותינו (בריות יא) למדו מכאן, שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, שהדינים המלקין קורין על הלוקה (ברכים כח נח"ט): "אם לא תשמר לעשות וגו'... והפלא ה' את-מפתך וגו'". כילא חפשה • (מכות כג) לפיכך אין חיב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושין. הא אם חפשה – קדושיה קדושין וחיב מיתה.

יט נחרפת לאיש • מיעדת ומיחדת לאיש, ואיני יודע לו דמיון במקרא. ובשפחה פנענית (קידושין ו) שחציה שפחה וחציה בת חורין המקרסת לעבד עברי שמתו בשפחה, הכתוב מדבר. והפדה לא נפדתה • פדויה ואינה פדויה, וסתם 'פדיון' בכסף (ת"כ. גיטין לט). או חפשה • בשטר. בקרת תהיה • היא לוקה ולא הוא. יש על בית-דין לבקר את הדבר, שלא לחיבו

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות שבדוקדוש פרשת אחרית קדושים תשמ"ח)

הדרך השנייה. פאָשר מקהילים יהודים פֿדי למסור להם 'גופי תורה', יש לפתוח בהדגשת גודל מעלתם של ישראל - "קדושים תהיו כי קדוש אני" (היינו, שקדושתם של ישראל קשורה לקדושתו יתברך ונובעת ממנה). ואכן, שפי השיטות נבחנו במרוצת הדורות, והתברר כי השיטה השנייה השיגה הצלחה רבה יותר.

"פֿרשה זו נאמרה בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה" (ויקרא-רבה)
הבא לעורר את הקהל לתשובה ומעשים טובים - שתי דרכים לפניו. דרך אחת, להדגיש את חומרת האסורים ולתאר את העונש עליהם. דרך שנייה, להבליט את היוקר והעילוי של התורה ומצוותיה ואת גודל מעלת היהודי. מדברי המדרש פאן, נמצאנו למדים כי יש להעדיף את

כא וייתי ית אשמה קדם יי לתרע משפן
זמנא דכר לאשמא :

(כא) וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
אֵיל אֲשָׁם:

כב ויכפר עלוהי כהנא בדכרא דאשמא קדם
יי על חובתה די חב וישתבך לה מחובתה
די חב :

(כב) וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה
עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
חָטָא: פ

כ"י - וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא • (גטין לט. כריתות ט) לרבות את המזיד פשוט.

♦ יום שלישי ג' אייר ♦

כג וארי תעלון לארעא ותצבון כל אלן
דמיכל ותרקון רחקא ית אבה תלת שנין
יהי לכון מרחק לאבדא לא יתאכל :

(כג) וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְעַתְם פֶּל־עֵץ מֵאֹכֶל
וְעַרְלָתְם עַרְלָתוֹ אֶת־פְּרִי שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם
עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל:

(ח"ס). יכול, אם הצניעו לאחר שלש שנים יהא מתר?
תלמוד לומר: "יהיה", בהיותו יהא.

כ"י - וְעַרְלָתְם עַרְלָתוֹ • ואטמתם אטימתי; יהא
אטום ונסתם מלהנות ממנו. שלש שנים יהיה
לכם ערלים • מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 103)

פאן שני דינים. וְעַרְלָתְם . . אֶת פְּרִי - אסור על הפרות.
יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים - חובה על האדם לספור שלש שנים
לפני אכילת הפרות. ומאחר שהספירה מטלת עליו, היא
מתחילה משעת פעלתו - הנטיעה.

מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו (רש"י יט, כג) וקשה,
אולי מתחילה הספירה מעת שהעץ מתחיל להניב פרות.
ויש לומר, דהנה "יהיה לכם ערלים" מיתר לכאורה, שהרי
כבר נאמר "וְעַרְלָתְם . . אֶת פְּרִי". ומוזה למד רש"י שיש

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך ג, עמוד 993 - מתוך 'לקראת שבת')

מחבר לא בטל

לכתחלה". אמנם בטול אסור העולה הוא רק לאחר
שלקט מן המחבר, ולכן לכתחלה "לא ילקט", מה שאין פן
פשמחבר לקרקע, אינה בטלה גם באחד ומאתים, כי
"מחבר לא בטל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).

שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: (יט, כג)
שנינו (ערלה פרק א משנה ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתערבו
בנטיעות, הרי זה לא ילקט, ואם לקט יעלה באחד
ומאתים".

ויש לפרש זה בדרך הדרוש:
כלל הוא בכל התורה פלה שהמעוט בטל ברב. ואם כן יש

כלומר, הדין הוא שעולה שנתערבה הרי זו עולה באחד
ומאתים, אף זהו רק בדיעבד, כי "אין מובטלין אסור

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(כג-כד) וְעַרְלָתְם. הפסוק הזה על
תינוק אומר, שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם
ערלים, שאינו יודע לדבר. ובשנה
הרביעית וכו', תאכלו את פרי, שאז

מתחילו לקרוא בתורה, ומשם ואילך
להוסיף לכם תבואתו, כמו שאמרו

תמיד עם הקב"ה, וכל הזמן הם בבחינת "מחבר", הנה אי-אפשר שיתבטלו חס-ושלום ויתערבו באמות, אלא גם בתוך ה"שבעים וארבעים" הם חיים וקיימים, ו"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט).

לשאל: מפיון שעם ישראל הם "המעט מכל העמים" (ואתחנן ז, ז), האף יש כח בידם שלא להתערב ולהבטל בתוך מדבר העמים? ועל-זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום" (ואתחנן ד, ד). שמפיון שעם ישראל קשורים ומאחדים

(כד) ובשנה הרביעית יהיה כל-פריו קדש הלולים ליהוה: כד ובשנת רביעית יהי כל אפה קדש תשפחון קדם יי:

(כה) אלא בפדיון, אף זה כן. ודבר זה "הלולים לה'" הוא, שנושא שם לשבח ולהלל לשמים.

כ"י יהיה כל-פריו קדש • פמעשר שני, שפתיבו ויורא כו ל): "וכל-מעשר הארץ וגו' קדש לה'". מה מעשר שני, אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים (קידושין

(כה) ובשנה החמישית תאכלו את-פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם: כה ובשנת חמשתא תיכלון ית אפה לאוספא לכון עללטה אנא יי אלהכון:

הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר: "להוסיף לכם תבואתו". אני ה' • אני ה', המבטיח על כך ונאמן לשמר הבטחתו.

כ"י להוסיף לכם תבואתו • המצוה הזאת שתשמרו, תהיה להוסיף לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פרות הנטיעות. היה רבי עקיבא אומר: דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם:

(כו) לא תאכלו על-הדם לא תנחשו ולא תעוננו: כו לא תיכלון על דמא לא תנחשון ולא תעונון:

(ס) כגון אלו המנחשין בחלדה ובעופות; פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך. לא תעוננו • לשון עונות ושעות, שאומר: יום פלוני יפה להתחיל מלאכה. שעה פלונית קשה לצאת.

כ"י לא תאכלו על-הדם • להרבה פנים נדרש ב'סנהדרין' (ס) אזכרה שלא יאכל מבשר קדשים לפני זריקת דמים, ואזכרה לאוכל מבהמת חלין טרם שתצא נפשה, ועוד הרבה. לא תנחשו • (סנהדרין

(כו) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך: כו לא תקפון פאתא דרישכון ולא תחבל ית פאתא דדקנך:

וגבוליו, והן חמש: שמים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו – מקום חבור שתי הלחינים יחד.

כ"י לא תקפו פאת ראשכם • (מכות כ) זה המשוה צדעיו לאחוריו אָנו ולפדתו, ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחוריו אָנו עקרי שער למעלה מצדעיו הרבה. פאת זקנך • (מכות כא) סוף הזקן

(כה) ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני יהוה: כה וחרבול על מית לא תתנו בבשרכון ורושמי חריתין לא תתנו בכון אנא יי:

לשון (במדבר כה ז): "והקע אותם"; (שמואל ב כא ז) "והקענכם", תחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו מחקין ותחובין בקרקע, פורפויינ"ט בלע"ז.

כ"י ושרט לנפש • בן דרפן של אמורים, להיות משרטין בשרם בשמת להם מת. וכתבת קעקע • (מכות כא) כתב המחקר ושקוע, שאינו נמחק לעולם, שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם. קעקע •

(כט) אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֹּאָה הָאָרֶץ זָמָּה:

כט לא תחל ית ברתך לאטעויותה ולא תטעי ארעא ותתמלי ארעא עצת חטאין:

כס"י אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ • בְּמוֹסֵר בְּתוֹ פְּנוּיָהּ לְבִיָּאָה שְׁלֹא לְשֵׁם קְדוּשִׁין • וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ • אִם אִתָּה עוֹשֶׂה בֶן, הָאָרֶץ מִזְנֶה אֶת פְּרוּתֶיהָ לַעֲשׂוֹתָן

במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א): "וימנעו רבבים וגו'".

(ל) אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:

כס"י וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ • (יבמות ה) לֹא יִכְנֹס לֹא בְּמִקְלוֹ וְלֹא בְּמִנְעָלוֹ וּבִאֲפֻדָּתוֹ וּבְאֵבֶק שָׁעַל רִגְלָיו; וְאֶף־

ל ית יומי שפיא דילי טרונ ולבית מקדשי תהון דחלין אנא יי:

על־פי שאני מזהירכם על המקדש - "את שבתתי תשמרו" - אין בגן בית המקדש דוחה שבת.

(לא) אֶל־תִּפְּנֶוּ אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדֻעִים אֶל־תִּבְקָשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לא לא תתפנו בטר בדין ודכורו לא תתבעון לאסתאבא בהון אנא יי אלהכון:

כס"י אֶל־תִּפְּנֶוּ אֶל־הָאֵבֶת • אֲזַהֲרָה לְבַעַל־אוֹב וַיְדַעֲנִי (סנהדרין סה). בַּעַל־אוֹב, זֶה פִּיתוּם הַמְדַּבֵּר מִשְׁחִיו. וַיְדַעֲנִי, מִכְּנִיס עֵצִים חַיִּים שֶׁשְּׁמָהּ 'ידוע' לְתוֹךְ פִּיו, וְהַעֲצֵם מְדַבֵּר. אֶל־תִּבְקָשׁוּ • לַהֲיִית

עסוקים בם, שאם תעסקו בם, אתם משמאין לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלהיכם. דעו את מי אתם מחליפין במי.

(לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם וְהִדְרַת פָּנַי זָקֵן מֵאֱלֹהִיד אֲנִי יְהוָה: ם

לב מן קדם דסבר באורייתא תקום ותהדר אפי סבא ותחל מאלהך אנא יי:

כס"י מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם • (ת"כ, קידושין לב) יָכוֹל זָקֵן אֲשֶׁמָּא? תִּלְמִיד לֹמֵר: "זָקֵן", אֵין זָקֵן אֱלָא שְׁקֵנָה חֲכָמָה. וְהִדְרַת פָּנַי זָקֵן • אֵיזָהוּ הַדּוֹר? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וְלֹא יִסְתַּר אֶת דְּבָרָיו. יָכוֹל יַעֲצִים עֵינָיו כְּמוֹ

שלא ראהו? לכן נאמר: "ויראת מאלהיד", שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא. וכל דבר המסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיד".

♦ יום רביעי ד' אייר ♦

(לג) וְכִי־יִגְדֹר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ:

כס"י לֹא תוֹנוּ • אֲוֹנָת דְּבָרִים; לֹא תֹאמַר לוֹ: אֲמַשׁ הָיִיתָ עוֹבֵד עֲבֹדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אִתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנִתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(לד) בְּאֶזְרַח מִבְּם יְהִי לָכֶם הַגֵּר וְהַגֵּר אֶתְכֶם וְאֶהְבֶּתָּ לוֹ כְּמוֹד כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לד פניציבא מנכון יהי לכו גיורא דיתגבר פניכו ותרחם לה כותף ארי דירין הויתון בארעא דמצרים אנא יי אלהכון:

כס"י כִּי־גֵרִים הֵייתֶם • מוֹם שְׂבָךְ אֵל תֹּאמַר לַחֲבֵרְךָ. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהִיד וְאֵלְהִיו אֲנִי.

(לה) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוּרָה:

לה לא תעבדון שקר בדין במשחמא במתקלא ובמכלתא:

כס"י לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט • אִם לְדִין, הָרִי כָּבֵד נֹאמַר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט", וּמָהוּ "מִשְׁפָּט"

מטמא את הארץ ומחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם. במדה • זו מדת הארץ (ב"מ סא. ב"ב כט). במשקל • כמשמעו. ובמשורה • היא מדת הלח.

השנוי כאן? היא המדה והמשקל והמשורה; מלמד שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה, הרי הוא כמקלקל את הדין, וקרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, וגורם לחמשה דברים האמורים בדין:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 150)

התחשבות בזולת; אף המדה הסברה גורמת לו עול. לכן אסרה התורה לא רק את השמוש במדה זו, אלא אף את עשייתה והחזקתה בבית, שכן יש בהן משום ערמומיות של האדם בינו לבין עצמו.

לא תעשו עול במשפט, במדה במשקל ובמשורה (יט). (לה) מצות עשה לצדק המאזנים. . וידקדק בחשבונן בשעת עשייתן (רמב"ם) במדה חסרה יש שתי תנועות מנגדות. מחד גיסא - עצם פעלת המדידה מורה על

לומאזנון דקשוט מתקלן דקשוט מכילן דקשוט והינין דקשוט יהיו לכוון אנא יי אלהכון די אפקית יתכוון מארעא דמצרים:

(לו) מאזני צדק אבני-צדק איפת צדק והיו צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים:

הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, ואני הנאמן להפרע ממי שטומן משקלוֹתיו במלח להונות את הבריות שאין מפירים בהם.

כ"י • אבני-צדק • הם המשקולות ששוקלין כנגדן. איפת • היא מדת היבש. הין • זו היא מדת הלח. אשר הוצאתי אתכם • על-מנת כן. דבר אחר: אני

לוי ותטרון ית כל קנמי וית כל דיני ותעבדון יתהון אנא יי:

(לז) ושמרתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם אני יהוה: פ

♦ יום חמישי ה' אייר ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב ועם בני ישראל תימר גבר גבר מבני ישראל ומן גיורא דיתגורון בישראל די יתן מזרעה למלך יתקטלא יתקטל עמא בית ישראל ירגמנה באבנא:

(ב) ואל-בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל ומן-הגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרְעוֹ לְמֶלֶךְ מֹות יוֹמֶת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָּאֲבָן:

גברא תארץ. דבר אחר: עם שעתידין לירש את הארץ על-ידי מצות הללו.

כ"י • ואל-בני ישראל תאמר • ענשין על האזהרות. מות יומת • (כ"ח) בבית-דין; ואם אין כח לבית-דין, עם הארץ מסייעין אותן. עם הארץ • (כ"ח) עם שבגיננו

ג ואנא אתן ית רוגזי בגברא ההוא ואשיצי יתה מגו עמה ארי מזרעה יחב למלך בדיל לסאבא ית מקדשי ולאחלא ית שמא דקדשי:

(ג) ואני אתן את-פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי וחלל את-שם קדשי:

זרע פסול מנין? תלמוד לומר: "בתתו מזרעו למלך". למען טמא את-מקדשי • את כנסת ישראל, שהיא מקדשת לי, כלשון (לקמן כא כג): "ולא יחלל את-מקדשי".

כ"י • אתן את-פני • (כ"ח) פנאי שלי, פונה אני מפל עסקי ועוסק בו. באיש • ולא בצבור, שאין כל הצבור נכרתין. כי מזרעו נתן למלך • (ת"כ, סנהדרין סד) לפי שנאמר: "מעביר בנו-ובתו באש", כן-כנו וכן-בתו מנין? תלמוד לומר: "כי מזרעו נתן למלך".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 323)

פונה אני מכל עסקי ועוסק בו (רש"י כ, ג) כן פרש גם בפרשת אחרי על "ונתתי את פני בנפש האוכלת את הדם". והצדק לחזור על זה כאן, כי בפרשת אחרי מדבר ב'עסקי' של ה', היינו הקרבת קרבנות במקדשו לריח ניחח

לפניו ("אשר יביאו... את זבחיכם... אל פתח אהל מועד... לריח ניחח"); ומוכן שנתן לפרש "פונה אני מכל עסקי". ורש"י מחדש שנתן לפרש כך גם בפרשתנו, שאינה מדברת על 'עסק' מיוחד של ה'.

(ד) ואם העולם יעלימו עם הארץ את-עיניהם מן-האיש ההוא בתתו מורעו למלך לבלתי המית אתו:

ד ואם מכבש יכבשון עמא בית ישראל ית עיניהון מן גברא ההוא בדיהב מורעה למלך בדיל דלא לקטלא יתה:

כ"י • ואם העולם יעלימו • אם העלימו בדבר אחר, סוף שיעלימו בדברים הרבה; אם העלימו סנהדרי קטנה, סוף שיעלימו סנהדרי גדולה.

(ה) ושמתי אני את-פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו ואת כל-הזנים אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם:

ה ואשוי אנא ית רוגזי בגברא ההוא ובסעדוהי ואשיצי יתה וית כל דטען בתרוהי למטעי בטר מלך מגו עמהון:

כ"י • ובמשפחתו • אמר רבי שמעון: וכי משפחה מה חטאה? אלא ללמדך, שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כלם מוכסין, שכלם מחפין עליו. והכרתי אתו • למה נאמר? לפי שנאמר "ובמשפחתו", יכול יהיו כל המשפחה בהכרת?

תלמוד לומר: "אתו" – אותו בהכרת ולא כל המשפחה בהכרת אלא ביסורין. לזנות אחרי המלך • (נ"ח) לרבות שאר עבודת אלילים שעבדה בכך, ואפלו אין זו עבודתה.

(ו) והנפש אשר תפנה אליהאבת ואלהידענים לזנת אחריהם ונתתי את-פני בנפש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו:

ו אנא די יתפני בטר בדין ודכורו למטעי בתריהון ואמן ית רוגזי באנשא ההיא ואשיצי יתה מגו עמה:

(ז) והתקדשתם והייתם קדשים כי אני יהוה אלהיכם:

ז ותתקדשון ויהיו קדישין ארי אנא יי אלהיכון:

כ"י • והתקדשתם • זו פרישות עבודת אלילים.

♦ יום שישי ו' אייר ♦

(ח) ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם:

ח ותשרון ית קנמי ומעבדון יתהון אנא יי מקדשכון:

(ט) בייאיש איש אשר יקלל את-אביו ואת-אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו:

ט ארי גבר גבר די ילוט ית אבוהי וית אמה יתקטלא יתקטל אבוהי ואמה לט קטלא חיב:

כ"י • אביו ואמו קלל • (ת"כ, סנהדרין פה) לרבות לאחר מיתה. דמיו בו • זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר:

"דמיו בן", "דמיהם בם", ולמדנו מאוב וידענו, ופשוטו של מקרא: כמו "דמו בראשו" אין נענש שנאמר בהם: "באבן ירגמו אתם דמיהם בם". על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג.

(י) ואיש אשר ינאף את-אשת איש אשר ינאף את-אשת רעהו מות-יומת הנאף והנאפת:
 יוגבר די יגוף ית אמת גבר די יגוף ית אמת חברה יתקטלא יתקטל גיפא וגיפא:

כ"י • ואיש • פרט לקטן. אשר ינאף את-אשת איש • (קידושין יט. סנהדרין נב) פרט לאשת קטן. למדנו שאין לקטן קדושין. ועל אילו אשת-איש חיבתי לה? אשר ינאף את אשת-רעהו • פרט לאשת עובד

(יא) ואיש אשר ישכב את-אשת אביו ערות אביו גלה מות-יומתו שניהם דמיהם בם:
 יא וגבר די ישכוב עם אמת אביוהי עריתא דאביוהי גלי יתקטלא יתקטלון תרויהון קטלא חביבין:

(יב) ואיש אשר ישכב את-כלתו מות וימתו שניהם תכל עשו דמיהם בם:
 יב וגבר די ישכוב ית כלתה יתקטלא יתקטלון תרויהון תכלא עבדו קטלא חביבין:

כ"י • תכל עשו • גנאי. לשון אחר: מבבלין זרע האב בזרע הבן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ה עמ' 188)

ואיש אשר ישכב את כלתו . . תכל עשו דמיהם בם
 (כ, יב) וקשה, איך נשא יהודה את תמר כלתו (ראה רש"י וישב לח, כו: "ולא יסף, לא פסק"). ויש לומר, דהנה טעם האסור הוא "תכל עשו", "מבבלין זרע האב בזרע הבן".

(יג) ואיש אשר ישכב את-זכר מושכבי אשה תועבה עשו שניהם מות וימתו דמיהם בם:
 יג וגבר די ישכוב ית דכורא מושכבי אתתא תועבתא עבדו תרויהון יתקטלא יתקטלון קטלא חביבין:

כ"י • מושכבי אשה • (סנהדרין נה) מכנים כמכחול בשפופרת.

(יד) ואיש אשר יקח את-אשה ואת-אמה זמה הוא באש ישרפו אותו ואתהו ולא-תהיה זמה בתוכם:
 יד וגבר די ישב ית אתתא וית אמה עצת חטאין היא בנורא יקדין תה ויתהו ולא תהי עצת חטאין ביניכון:

כ"י • ישרפו אותו ואתהו • (סנהדרין עה) אי אתה יכול לומר אשתו הראשונה ישרפו, שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו, אלא אשה ואמה הכתובין כאן שתיקן לאסור, שנשא את חמותו ואמה. ויש מרבותינו שאומרים: אין כאן אלא חמותו, ומהו "אתהו"? את אחת מהן; ולשון יוני הוא: "הן", אחת.

(טו) ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות וימת ואת-הבהמה תהרגו:
 טו וגבר די יתן שכבתה בכעירא יתקטלא יתקטל וית בעירא יתקטלון:

כ"י • ואת-הבהמה תהרגו • אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? אלא מפני שבאה לאדם תכלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב: תפסק. קל-וחמר לאדם, שידע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבר עברה. פיוצא בדבר אתה אומר (דברים יב ב): "אבד תאבדון את-כל-המקמות", הרי דברים קל-וחמר: ומה אילנות, שאינן רואין ואינן שומעין, על שבאת תקלה על ידם, אמרה תורה: השחת, שרף וכלה, המטה את חברו מדרך חיים לדרך מיתה, על-אחת-כמה וכמה.

(מז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ
וְהִרְגֹתָ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֶת-הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ
דְּמוּתָם בָּם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נרדך יח עמ' 166)

מפני שבאה לאדם תקלה על ידה (רש"י כ, טו) והינו, שאין זה בגדר ענש, אלא הבהמה נבראה לשמש את האדם, וכאשר איננה משמשת אותו אלא גורמת לו תקלה - אין מקום למציאותה בעולם. וכן הוא לגבי השקר

ב"תועלת ותקון" שמוגיע לסוס ממה שהוא מרפבה לאדם: "בריאת הסוס . . אינו בשביל התועלת המגיע לו, כ"אם זהו דרך טפל, כדי שלא לקפח שכר כל בריה, אלא . . בשביל טובת האדם" (לקוטי תורה).

(יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אִחֹתוֹ בִּתְּאֻבּוֹ אוֹ-בִתְּאֻמוֹ
וְרָאָה אֶת-עֲרוּתָהּ וְהִיא-תִּרְאָה אֶת-עֲרוּתוֹ חֹסֵד
הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינַי בְּנֵי עַמֶּם עֲרוֹת אִחֹתוֹ וְגִלָּה עֲוֹנוֹ
יִשְׂא:

כ"י חסד הוא. לשון ארמי: חרפה, חסודא'. ומדרשו (סנהדרין נח): אם תאמר: קין נשא אחותו!! חסד עשה המקום לבנות עולמו ממנו, שנאמר (תהלים פט): "עולם חסד יבנה".

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִשְׁכַּב אֶת-אִשָּׁה דֹּוָה וְגִלָּה אֶת-
עֲרוּתָהּ אֶת-מִקְרָהּ הָעֵרָה וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת-מִקְוֹר
דְּמוּתָהּ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:

כ"י הערה. גלה, וכן כל לשון "ערוה", גלוי הוא, והוא יורדת בתבה לשם דבר, כמו "זענה" מגזרת (אסתר ה ט): "ולא-קם ולא-זע", וכן "אחזה" מגזרת

אח. והערה זו נחלקו בה רבותינו (יבמות נח). יש אומרים: זו נשיקת שמש, ויש אומרים: זו הכנסת עטרה.

(יט) וְעֲרוֹת אִחֹת אִמָּךְ וְאִחֹת אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי
אֶת-שְׂאֵרֵי הָעֵרָה עִוָּנָם יִשְׂאוּ:

כ"י וערוות אחות אמה. שנה הפתוב באזהרתן. לומר שהזהר עליהן, בין על אחות אביו ואמו מן האב, בין על אחיותיהן מן האם. אבל ערוות אשת

אחי אביו לא הזהר אלא על אשת אחי אביו מן האב.

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה
חֲמָאם יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

כ"י אשר ישכב את-דדתו. (יבמות נד) המקרא הזה בא ללמד על 'ברת' האמור למעלה, שהוא בענש הליכת עירי. עיריים. פתגמו: בלא ולד; ודומה לו (בראשית טו ב): "ואנכי הולך עירי". יש לו בנים - קוברן, אין לו בנים - מת בלא בנים. לכך שנה

בשני מקראות אלו: "עיריים ימתו", "עיריים יהיו"; "עיריים ימתו", אם יהיו לו בשעת עברה, לא יהיו לו כשימות, לפי שקוברן בחייו; "עיריים יהיו", שאם אין לו בשעת עברה, יהיה כל ימיו כמו שהוא עכשו.

יוגבר די יסב ית אחתה בת אבוי או בת אמה ויחזי ית עריתה והיא תחזי ית עריתה קלנא הוא וישתיצון לעיני בני עמהון ערית אחתה גלי חובה יקבל:

יחוגבר די ישכוב ית אתתא סואבתא ויגלי ית עריתה ית קלנה גלי והיא תגלי ית סואבת דמקא וישתיצון תרויהון מגו עמהון:

יט וערית אחת אמה ואחת אביו לא תגלי אחי ית קריבה גלי חובה יקבלון:

כ יוגבר די ישכוב ית אתת אח אבוי ערית אח אבוי גלי חובה יקבלון בלא ולד מותון:

שיעור יומי ליום שבת קודש ז' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כ – פרשת קדושים

נה
(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אָחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אָחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:
כא וגבר די יסב ית אמת אחיה מרחקא היא עריתא דאחיה גלי בלא ולד יהון:

נ"י • נדה הוא • השכיבה הזאת מנדה היא ומאוסה. ורבותינו דרשו, לאסור העראה בה כנדה, שהעראה מפרשת בה: "את מקורה הערה".

(כב) וּשְׁמִרְתֶּם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לְשַׁבֵּת בָּהּ:
כב ותשרון ית כל קימי וית כל דיני ותעבדון יתהון ולא תרוקן יתכון ארעא די אנא מעל יתכון תמן למתב בה:

♦ יום שבת קודש ז' אייר ♦

(כג) וְלֹא תִלְכוּ בַּחֲקֹת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי עֲשׂו וְאֶקֶץ בָּם:
כג ולא תלכו בחקות הגוי אשר-אני משלח מפניכם כי את-כל-אלהי עשו ואקץ בם:

נ"י • ואקץ • לשון מאוס, כמו (בראשית כז): "קצתי בחיי", כאדם שהוא קץ במזונו.

(כד) וְאָמַר לָכֶם אֲתֶם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמָתִי וְאֲנִי אֲתַנְנָה לָכֶם לְרֵשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים:
כד ואמר לכם אתם תירשו את-אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם אשר-הבדלתי אתכם מן-העמים:

(כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטֹּמֵא לְטָהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא:
כה והבדלתם בין-הבהמה הטהורה לטמאה ובין-העוף הטמא לטהור ולא-תשקצו את-נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל-אשר תרמש האדמה אשר-הבדלתי לכם לטמא:

נ"י • והבדלתם בין-הבהמה הטהורה לטמאה • אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונפרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא שערה. אשר-הבדלתי לכם לטמא • לאסר.

(כו) וַהֲיִיתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּלְתֶּם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי:
כו והייתם לי קדושים כי קדוש אני יהוה ואבדלתם מן-העמים להיות לי:

נ"י • ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי • אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נביכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר!' 'אי אפשי ללבש בלאים!' אכל יאמר: 'אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי?' תלמוד לומר: "ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי", שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

(כו) וַאֲשֶׁר אֵלֹהִים בְּיָהִיָּה בָּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי
כַּזְנוּבֵּר אוֹ אֶתְמָא אֲרִי יְהִי בְּהוֹן בְּדִין אוֹ
דְּכֹר יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלֹן בְּאַבְנָא יִרְגְּמוּן
מֹות יִמְתּוּ בְּאַבְנֵי יִרְגְּמוּ אֶתְּם דְּמִיָּהֶם בָּם:
יְתְּהוֹן קְטָלָא חֲזִיבִין: פפפ

נשי"א בְּיָהִיָּה בָּהֶם אוֹב וגו'. כָּאן נֶאֱמַר בָּהֶם מִזִּיד בְּלֹא הִתְרָאָה - בְּהִכָּרָת, וְשִׁנְגָתָם - חֲטָאת.
'מִיָּתָה', וְלִמְעָלָה 'פָּרַת': עֲדִים וְהִתְרָאָה - בְּסִקְלָה, וְכֵן בְּכָל חֲזִיבֵי מִיתוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'פָּרַת':

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

הפטרה לפרשת קדושים לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' רכו

אגרות קודש

ב"ה, ז' אייר, תשכ"א
ברוקלין.

ועד מתפללי בית הכנסת נחלת בנימין בתל אביב,
בארצנו הקדושה תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו ב"ב
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה למכתבם מ"ב ניסן שנתקבל ז"ע, בו כותבים הטעמים לשני הצדדים בשאלת איחוד
שני הבתכ"נ שברחוב נחלת בנימין וברחוב הרב קוק, ושואלים דעתי בזה.

והנה כמו בכמה ענינים ישנו סוג הטוב וסוג האפשרי וכיון שכ"א צריך לדון את חבריו לכף
זכות, הנה כולי האי ואולי דסוג הטוב הבא לקמן ג"כ יהי' בגדר האפשרי, ולכן אכתוב גם אודותו.

א) הטוב ביותר אשר יגייסו מבין אנ"ש שבת"א אחדים בעלי מרץ ובעלי פועל שיקחו על
עצמם חלק מהם התפתחות ביהכ"נ אחד וחלק מהם התפתחות ביהכ"נ השני, אבל כמובן לא ע"י
עריכת אסיפות בינם לבין עצמם ושקו"ט בעולם המחשבה כי אם בפעולות ממשיות להגדיל מספר
המתפללים, דהשיעורים הנלמדים בכ"א מבתי הכנסיות וכו' ובמכש"כ וק"ו אם במשך זמן זה נתייסדו
כמה בתי כנסיות חדשים עאכ"כ שאלה הקיימים מכבר אפשריות שלימה להתפתחותם, ובפרט שכ"ק
מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל מעורר ר"ר להצלחת פעולות מסוג האמור, וגם בזה ההדגשה פעולות וע"פ
הפתגם טובה פעולה אחת מאלף אנוחות, ודאי הדבר ששני הבתכ"נ יש להם זכות הקיום, קיום אמיתי,
ז.א. קיום חי, שענינו צמיחה והתפתחות בכמות ובאיכות גם יחד.

ב) באם ע"פ ההנהגה דעד עתה לא יתעסק מי שהוא בביסוס בתי הכנסיות מאיזה טעם שיהי',
ובמילא יש חשש שהתפתחות הענינים תהי' בכיוון שהי' עד עתה... ז.א. שאפשריות הראשונה מפני
סיבות האמורות לא תתגשם, אזי עכ"פ עליהם להתאסף עם ב"כ ביהכ"נ השני ולטכס עצה מה יש
לעשות להצלחה פורתא עכ"פ.

ג) שיתפללו שני מנינים אחד מוקדם ואחד לאחריו, אינני רואה בזה גרעון ושלילה, וכמו
שכתבתי למר שמערלינג שי' מכבר בפרטיות.

כן אינני רואה שלילה באם חלק מהמתפללים יהיו מאחבנ"י הספרדים, ובלבד שיהי' נוסח
התפלה נוסח התב"ד נוסח רבותינו נשיאינו.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהלים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 126, ואף אם נדמה לו... עד עמ' 126, מצרפה כו':

ליקוטי אמרים

המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, 45
מצד עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו 46
שעליו לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה 47
לאותו דבר, הרי הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה 48
החיות, כי המחשבה 49
מנותקת מאד מלתת חיות 50
באותו מעשה) - ולכן, 51
צריך הקב"ה לצרף ולאחד 52
את ה"מחשבה טובה" 53
למעשה, וזה פועל 54
שה"מחשבה טובה", 55
האהבה 56
שבמחשבה, תעלה את 57
התורה והמצוות (הבאות 58
בסיבתה), לעולם 59
ולמדריגה של ה"מחשבה 60
טובה". וְהַיְחַת רוּחַ - 61
שהוא גורם להקב"ה 62
בלימוד התורה ובקיום 63

המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַל שְׂמִיחַת הַמֶּלֶךְ מִכֵּן שָׂבָא אֱלֹו 64
בְּצֵאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים כְּנֹכַר לְעִילָי, - שכן, בדיוטה 65
לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי (שהוא 66
בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה ומצוות היא 67
יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת רוח רבה 68
להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו ושם 69
אל אביו המלך. או לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים כְּנֹכַר לְעִילָי. 70
- הַנְּחִית רוּחַ בָּאָה מִכָּ, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות, 71
מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה 72
בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה 73
דוקא בו תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות - 74
וכשאדם מבצע כוונה זו - הוא גורם נחת רוח למעלה. הרי 75
למדנו, שהאהבה בבחינת "כבדא דאשתדל" (רגש אהבה 76
להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי 77
התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו) לעורר את כוונת הלב 78
והמוח, ולגלות את האהבה לאביו הקב"ה. רבנו הזקן מסביר 79
עתה, שגם האהבה של "נפשי אויתך", שעליה דובר בתחלת 80
הפרק, שהיא רגש של אהבה כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה 81
להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן שהלב 82
ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": 83
וְהֵנָּה, גַּם - בִּיחֹס לְבַחֲנִית - האהבה האמורה, של "נִפְשִׁי 84
אויתך" הַנֹּכַר לְעִילָי - קְרִיב הַדְּבָר מֵאֵד לְהוֹצִיאָה מִתְּהַעֲלֵם 85
אֶל הַגִּלּוּי, עַל־יְדֵי הַתְּהַרְגֵל תְּמִיד בְּפִי וּלְבֹו שְׁוִי. - שגם הלב 86
ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיו 87
האמיתיים¹². אֵךְ אִם אֵינִי יָכוֹל לְהוֹצִיאָה - את האהבה, אֶל 88

1 וְאֵף אִם נִדְמָה לוֹ לְכֹאדָרָה שֶׁהוּא בֶּחַ דְּמִיּוֹנִי - שבאמת
2 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש
3 להתרחק מדמיונות, בכל זאת - לֹא יְחוּשׁ, - אל יחשוש מכך,
4 מֵאַחֵר שֶׁהוּא אֵמֶת לְאֵמֶתוֹ מִצֵּד עֲצָמוֹ - בלעדי עבודתו,
5 בְּבַחֲנִית "אֶהְיָה
6 מְסֻתָּר". - מבחינת
7 הנשמה הרי טבועה בה
8 אהבה זו באמת לאמיתיה,
9 רַק שְׁתוּעָלָת - עבודתו
10 המביאה את יְצִיאָתָה אֶל
11 הַגִּלּוּי - הרי זה, כְּדִי
12 לְהַבִּיאָה לְיָדֵי מַעֲשֵׂה, -
13 להביא לידי כך שהאהבה
14 תעורר את המעשים
15 שבאדם, שבהיותה
16 מוסתרת ונעלמת אין
17 בכוחה להביא לידי
18 מעשה, שְׁהוּא - המעשה
19 הוא עֶסֶק הַתּוֹרָה

20 וְהַמְצוֹת שְׁלֹוֹמָד וּמִקָּם עַל־יְדִיָּה, - על ידי התגלות
21 האהבה, וזאת כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יְהִבְרָךְ כְּכֵן
22 הַעֲוִיב אֶת אֲבִיו. - כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה
23 גלויה זו, ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח
24 להקב"ה שהוא אבינו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה,
25 האהבה היא באמת, הרי גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת
26 לאמיתיה, והיא נראית כדמיונית בלבד - אין הוא צריך לחשוש
27 מכך, מכיוון שגם היא, הרי מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום
28 המצוות מתוך אותה כוונה. וְעַל זֶה אֶמְרִי - חכמינו ז"ל:
29 "מִתְּשֻׁבָּה טוֹבָה - הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה", -
30 הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיּוֹת גִּדְּפִין
31 לְפָרְחָא - להיות "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה
32 והמצוות למעלה, כְּנֹכַר לְעִילָי. - בפרק ט"ז. כלומר: אם
33 המשמעות של "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא
34 כמו שמפרשים בפשטות - שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל
35 סיבה (שאינו הוא אשם בה) לא היה בידו לעשותה - נחשב
36 הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל
37 צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה". מהלשון
38 "מצרפה למעשה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה
39 הטובה בעצם שום שייכות למעשה - והקב"ה מצרף ומאחד את
40 המחשבה הטובה למעשה. בפרק ט"ז הוסבר שכשהאהבה היא
41 גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה
42 נותנת חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד
43 עושה דבר מתוך אהבה - הוא עושה זאת בחיות. ואילו,
44 כשהאהבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון

1 הגלוי בלבד, אף-על-פי-כן - מצד האהבה הוא יכול לעסוק
2 בתורה ומצות לשמן, על-ידי ציור ענין אהבה זו
3 במחשבה שבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה
4 - ו"מחשבה טובה הקרויה ב"ה" -
5 למעשה, ועל ידי כך
6 יכולות תורתו ומצוותיו
7 לעלות למעלה בספירות
8 העליונות, כמו שהן
9 עולות כשהוא מקיים
10 תורה ומצוות מתוך
11 אהבה גלויה בלב.

ליקוטי אמרים

1 להוציאה אל הגלוי בלבד אעפ"כ יכול לעסוק בתורה
2 ומצות לשמן ע"י ציור ענין אהבה זו במחשבה שבמחשבו
3 ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה בו:

12 בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה
13 והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה
14 והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים
15 הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות
16 מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנו בטבע אהבה
17 ויראה - הרי כשם שמקומה של מדרגת יראה ואהבה
18 "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות - כך
19 מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות
20 שב"עולם היצירה", ואם היראה והאהבה הן "שכליות",
21 שנוצרות מהשכל וההבנה בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות
22 ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 126, והנה ב' בחי'... עד עמ' סד, אהבת עולם.

ליקוטי אמרים

1 והנה ב' בחי' אהבות אלו אף שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע
2 בנפשותינו וכן היראה הכלולה בהן שהיא לירא
3 מליפד ח"ו ממקור חיינו ואבינו האמיתי ב"ה אעפ"כ
4 אינן נקראות בשם דחילו ורחימו טבעיים אלא כשהן
5 במוחו ומחשבתו לבד ותעלומות לבו ואז מקומן ב"ה
6 דיצירה ולשם הן מעלות עמהן התורה והמצות הבאות
7 מחמתן ובסיבתן. אבל כשהן בהתגלות לבו נק' רעותא

45 וְהֵנָּה ב' בְּחִינֹת אֲהָבָה אֵלּוּ, - אהבת "נפשי אויתך" - מה
46 שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו
47 האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" - מה שיהודי אוהב את
48 הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אף שְׁהֵן יִרְשָׁה
49 לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְכֵמוֹ
50 טָבַע בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן
51 הִירָאָה הַכְּלוּלָה בָּהֶן, -
52 היא גם כן ירושה לנו
53 מאבותינו וכמו טבע בנו,
54 שְׁהֵיא לִירָא מְלִפְד
55 חֲסִידֵי שְׁלֹם מִמְּקוֹר חַיֵּינוּ
56 וְאֵבֵינוּ הָאֲמִיתִי בְּרוּךְ
57 הוּא - מתוך הרגש
58 שהקב"ה הוא מקור חיינו
59 - קיים מורא, המונע את
60 האדם מלעשות עבירות, כדי שלא יהיה נבדל מהקב"ה, מקור
61 חיינו. ומתוך הרגש שהקב"ה הוא אבינו האמיתי - קיים המורא,
62 שלא לעשות עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו
63 האמיתי - הרי למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן

בהן גם מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה",³⁷
 היות שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות,³⁸
 כאמור, אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, הרי יהודי יכול³⁹
 להסתפק בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי⁴⁰
 המעלות (גם זו שבאה על⁴¹
 ידי התבוננות, וגם זו,⁴²
 "אהבה רבה", שבאה⁴³
 מלמעלה) – בכל זאת, על⁴⁴
 יהודי להשתדל להגיע⁴⁵
 לאהבה הנוצרת כולה⁴⁶
 מהתבוננות בגדלות ה',⁴⁷
 וזאת בגלל הטעמים⁴⁸
 שיפורטו להלן: ולא עוד,⁴⁹
 – לא זו בלבד שלשתי⁵⁰
 האהבות, "נפשי איתך"⁵¹
 ו"כברא דאשתדל", ישנה⁵²
 המעלה האמורה של⁵³
 אהבה הבאה מהתבוננות,⁵⁴
 אלא – יתירה מזו, שפ'⁵⁵
 בְּחִינֹת אֲהָבָה אֵלּוּ⁵⁶
 הַנּוֹכְרוֹת לְעֵל – הֵן כְּלוּלוֹת מִן בְּחִינַת "אֲהָבָה רַבָּה", וְגִדּוּלָהּ⁵⁷
 וּמַעְלָהּ מִ"דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ שְׁכָלִים", – מִירָאָה וְאֵהָבָה שְׁכָלִית⁵⁸
 הַבְּאוֹת מִשְׁכָּל וְהַתְּבוֹנְנוֹת בְּגִדּוּלוֹת ה', אֲשֶׁר הָאֲהָבָה – הַבְּאוֹה⁵⁹
 מֵהַתְּבוֹנְנוֹת, נִקְרָאֵת לְעֵל בְּשֵׁם "אֲהָבָה עוֹלָם". – כְּלוּמֹר –⁶⁰
 לִשְׁתֵּי הָאֲהָבוֹת הָאֲמוּרוֹת יִשְׁנָה הַמַּעְלָה שֶׁל "אֲהָבָה רַבָּה", שֶׁהִיא⁶¹
 לַמַּעְלָה מַעְלָה מִ"אֲהָבָה עוֹלָם" – וּבִהְתַּאֵם לִפְדּוּשׁוֹ שֶׁל הָרִבִּי⁶²
 שְׁלִיט"א, מִתְּבַטֵּא הַמַּעְלָה בְּכַךְ, שֶׁמִּקּוּמָהּ שֶׁל אֲהָבָה (רַבָּה) זֶה,⁶³
 הִיא בִּ"עוֹלָם הָאֲצִילוֹת" שֶׁלַּמַּעְלָה מַעְלָה מִ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה",⁶⁴
 שֶׁשֶׁם מִקּוּמָהּ שֶׁל "אֲהָבָה עוֹלָם"; וְזוּי הַחוּסָפָה בִּ"וְלֹא עוֹד" לִגְבִי⁶⁵
 מִהַ שֶׁלַּמְדֵּנוּ קֹדֶם, שֶׁאֲהָבָה זֶה כּוֹלֵל בְּתוֹכָהּ גַּם מִ"אֲהָבָה רַבָּה"⁶⁶
 וְגַם מִ"אֲהָבָה עוֹלָם" – שֶׁלֹּא זֶה בְּלָבַד, שֶׁמִּקּוּמָהּ שֶׁל אֲהָבָה זֶה, הִיא⁶⁷
 בִּ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה", מִחֲמַת שֶׁהִיא מִתְּגַלָּה עַל יְדֵי הַתְּבוֹנְנוֹת, אֲלֵא⁶⁸
 יֵשׁ בָּהּ עֲנִין נֶעֱלָה בְּהִרְבָּה, שֶׁבִּגְלָלוֹ, מִקּוּמָהּ הִיא בִּ"עוֹלָם⁶⁹
 הָאֲצִילוֹת". – וּבְכָל זֹאת, יִסְבִּיר רַבֵּנוּ חֻזְקוֹ, עַל הָאֵדָם לְהִשְׁתַּדֵּל,⁷⁰
 לְהִגִּיעַ לְאֲהָבָה הַנוֹצֵרֶת מֵהַתְּבוֹנְנוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאֲהָבָה כּוֹז מִצְטִינֵת⁷¹
 בְּתַשׁוּקָה וּבִשְׁלֵהֶבֶת לֵאלֻקוֹת. וּבִלְשׁוֹן ה' תִּנְיָא":⁷²

1 מעוררת בו את האהבה בהתגלות ובהרגשת הלב, נִקְרָא – אז,
 2 "רְעִיּוֹתָא דְּלִבָּא" בְּזֵהָרָה, – לא אהבה טבעית, אלא "רצון הלב" –
 3 דְּרָגָה נְעִלָה שֶׁל אֲהָבָה וְרִצּוֹן הַלֵּב, וּמִקּוּמָן בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת
 4 דְּבְרִיאָה, – שֶׁשֶׁם מִקּוֹם הַמּוֹדוֹת הַשְּׁכָלִית, וְלִשְׁם הֵן מַעְלּוֹת
 5 עֲמֻהָן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
 6 הַבְּאוֹת מִחֻמְתָּן, – שְׂקִיִּים
 7 אוֹתָן מִתּוֹךְ אֲהָבָה זֶה. טַעְמָה
 8 שֶׁל דְּבַר, מִדּוּעַ אֵכָן הַדְּבַר
 9 כִּךְ, לִמְרוֹת שְׂכָאמּוֹר, הֵן
 10 בַּעֲצָם כִּמוֹ "טַבַּע"
 11 בְּנִשְׁמָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל;
 12 – מִפְּנֵי שִׁינְיָתָן
 13 מִהֶעֱלָם וְהִסְתָּר הַלֵּב
 14 אֶל בְּחִינַת גִּלּוֹי הִיא עַל-
 15 יְדֵי הַדַּעַת וְהַתְּקִיעַת
 16 הַמִּשְׁחָשָׁה בְּחֻזֵּק
 17 וְהַתְּבוֹנְנוֹת עֲצוּמָה
 18 מִעֲמֻקָּא דְּלִבָּא יְתִיר
 19 וְתִדִּיר – מִתּוֹךְ עוֹמֵק הַלֵּב
 20 בְּמִדָּה מִרְבֵּה וְתִדִּירָה
 21 בְּאִינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא אֵיךְ הוּא – הַקִּבָּה, חֲיִינוּ מִמֶּשׁ וְאִבִּינוּ
 22 הָאֲמִתִּי בְּרוּךְ-הוּא. – וּמִכְיוּן שׁוּבָה עַל יְדֵי הַתְּבוֹנְנוֹת עֲמוּקָה
 23 וְחֻזְקָה כּוֹז – וּמוֹדַעַת זֹאת – וְהִרִי יְדוּעַ, מֶה שְׂכָתוֹב
 24 בִּ"תִּקְוִיָּם"²³: כִּי בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה מִקְנָא תָּמָן אִימָא עֲלָאָה,
 25 – שׁוֹרֶרֶת וּמֵאִירָה בּוֹ בְּחִינַת "אִימָא עֲלָאָה" שֶׁהוּא סְפִירַת
 26 ה' בִּינָה שֶׁל "עוֹלָם הָאֲצִילוֹת", שְׁחִיא – בַּעֲבוּדַת ה', הַתְּתַבּוֹנְנוֹת
 27 בְּאוֹר אִינְסוֹף חֲוֵי חֲתִיִּים בְּרוּךְ-הוּא, וּכְמֵאמָר אֱלֹהֵינוּ: –
 28 בִּ"פֶּתַח אֱלֹהֵינוּ" שֶׁבִּ"תִּקְוִיָּה זֹהָר"²⁴: "בִּינָה – לִבָּא, וְכֵה הַלֵּב
 29 מִבִּינָה". – "בִּינָה" הִיא לֵב, וְכֵה הַלֵּב מִבִּינָה. כְּלוּמֹר: הַהִתְּבוֹנְנוֹת
 30 וְהַשְׁגַּת הַמוֹחַ מֵאִירוֹת בְּלָב, הִרִי שֶׁהַהֲשָׁגָה וְהַהִתְּבוֹנְנוֹת בְּאוֹר
 31 אִינְסוֹף הֵן עֲנִין שִׁישׁ לוֹ שִׁיכּוֹת לִ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה", בּוֹ מֵאִירָה
 32 סְפִירַת הַבִּינָה שֶׁל "עוֹלָם הָאֲצִילוֹת" – וְלִכֵּן מִקּוּמָן שֶׁל אֲהָבוֹת
 33 אֵלּוּ – הַמִּתְּגַלּוֹת עַל יְדֵי הַתְּבוֹנְנוֹת כּוֹז – הוּא בִּ"עוֹלָם הַבְּרִיאָה",
 34 וְלִשְׁם הֵן מַעְלּוֹת אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. לְהֵלֵךְ מִסְבִּיר רַבֵּנוּ חֻזְקוֹ,
 35 שֶׁלֹּא זֶה בְּלָבַד שֶׁאֲהָבוֹת "נִפְשֵׁי אִוִּיתִךְ" ו"כְּבָרָא דְּאִשְׁתַּדֵּל" (כֵּכָן
 36 הַמִּשְׁתַּדֵּל) יִשְׁנָה מַעְלַת הָאֲהָבָה הַבְּאוֹה מִתּוֹךְ הַתְּבוֹנְנוֹת, אֲלֵא יֵשׁ

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סד, רק שאעפ"כ... עד עמ' סד, וכנודע:

ה', – אהבה זו נוצרת⁷⁹
 כולה מהתבוננותו של⁸⁰
 יהודי בגדלות ה', ולא כמו⁸¹
 בשתי האהבות האמורות⁸²
 הבאות בעצם בירושה מן⁸³
 האבות, ורק התגלות היא⁸⁴

ליקוטי אמרים

רק שאעפ"כ צריך לטרוח בשכלו

להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה

מהתבונה ודעת בגדלות ה' כדי להגדיל מדורת אש

מהתבונה ודעת בגדלות

73 רק שאעפ"כ
 74 צריך לטרוח בשכלו
 75 להשיג ולהגיע גם
 76 לבחינת "אהבת עולם"¹³
 77 הנוצרת לעיל, הנבאה
 78 מהתבונה ודעת בגדלות

האבות - אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה
מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין זה
רק מצד האהבה עצמה, רק מצד ההתבוננות המביאה אהבה זו,
כי התבוננות זו היא "תכלית" כשלעצמה, שכן בכך מתבצעת
כוונת הקב"ה בבריאת
העולמות, שהנבראים
שיגו ויכירו בגדלותו של
הקב"ה. ובלשון ה"תניא":
וְגַם כִּי זֶה כָּל הָאָדָם
וְתַכְלִיתוֹ, - כל תכלית
בריאתו של אדם, הרי היא,
לְמַעַן דַּעַת אֶת כְּבוֹד ה'
וְיִקַּר תַּפְאֶרְתוֹ גְּדֻלָּתוֹ,
אִישׁ אִישׁ כְּפִי אֲשֶׁר יוּכַל
שָׂאתו, - להבין את גדלות
ה', כְּמוֹ שְׂתֻבּוֹת בְּרִיעֵי
מְהִימָנָא פְּרָשֵׁת בָּא:
בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעוֹן לִיה

וְכוּ", וְכוּדָע: - תכלית בריאתו של האדם היא, כדי שיכירו
ידעו גדלות ה', וכפי שהדבר ידוע; הרי שבהתבוננות עצמה יש
משום מעלה ותכלית, והתבוננות בגדלות ה' ישנה במדה מרובה
יותר באהבה הבאה כולה מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת
התעוררות שתי האהבות האמורות; שכן, להתעוררות שתי
האהבות האמורות נדרשת רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי
החיים והוא החיים האמיתיים - או (באהבה של "כברא
דאשתדל") שהקב"ה הוא אבינו האמיתי. ואילו, באהבה הנוצרת
כולה מהתבוננות - נדרשת התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה
יתירה בגדלות ה'. עד שבכך מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה
"בגין דישתמודעון ליה" - שנבראים תהיה להם השגה בגדלות ה'.
והרי בכך טעם נוסף, מדוע שלא להסתפק באהבות הבאות
בירושה מן האבות, אלא לטרוח להגיע לאהבה הבאה
מהתבוננות בגדלות ה'.

על ידי התבוננות, וזאת - כְּדִי לְהַגְדִּיל מְדוּרַת אֵשׁ הָאֱהָבָה
כְּרַשְׁפִּי אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֶזָה וְלֶהֱבֵה הָעוֹלָה הַשְּׁמַיְמָה, עַד
שְׁמַיִם רַבִּים - העומדים כנגד אהבה זו, לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת
וְכוּ" - את האהבה, ונִהְיֶה לֹא יִשְׁטָפוּהָ וְכוּ"15. -
וכשהאהבה נוצרת כולה
מהתבוננות בגדלות ה' -
יש בה יותר להב שלהבת
ורשפי אש מאשר לאהבה
הבאה בעצם בירושה,
למרות שגם התגלותה
באה על ידי התבוננות; כִּי
יֵשׁ יִתְרוֹן וּמַעֲלָה
לְכַחֲנִית אֱהָבָה כְּרַשְׁפִּי
אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֶזָה וְכוּ",
הַבָּאָה מִתְּהַבּוֹנָה וְדַעַת
בְּגִדְלָת אֵין־סוּף בְּרוּךְ
הוא, - כלומר: בהפלאת
גדלות ה', עַל שְׁתֵּי
בְּחִינּוֹת אֱהָבָה הַנּוֹצְרוֹת לְעִיל כְּרַשְׁפִּי אֵשׁ
וְשִׁלְהֶבֶת כּוּ", - אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של
קִרְבַּת הַקֶּבֶ"ה לִישְׂרָאֵל, בהיותו "מקור חיינו" ר"אבינו האמיתי"16,
ומעלה זו של אהבה כרשפי אש, היא: כִּיתְרוֹן וּמַעֲלָה הַהֶבֶה עַל
הַכֶּסֶף וְכוּ", כְּמוֹ שִׁיתְּפָאָר לְקַמּוֹן17. - מעלת הזהב כנגד הכסף
אינה מתבטאת רק בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא המעלה היא
בעצם תכונתו של הזהב, שיש בו התנוצצות ה"שובה" את נפש
האדם - כך גם האהבה הנוצרת מהתבוננות, שמעלתה מתבטאת
בלהב השלהבת וברשפי האש שבה - אין זה אומר שהיא מדריגה
נעלה יותר באהבה - שהרי, להיפך, האהבה הבאה מלמעלה
נעלה יותר ונקראת "אהבה רבה" - אלא, עצם ענין להב השלהבת
שבאהבה זו, והשתפכות הנפש שהיא יוצרת עד לידי כלות הנפש
- זהו יתרונה של אהבה זו. - זהו טעם אחד, מדוע אין לו לאדם
להסתפק בשתי האהבות האמורות, שהן בעצם בירושה מן

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סד, פרק מה עוד יש... עד עמ' 128, כמ"ש במ"א.

מתדבק בהקב"ה - נעשה אז קיום התורה והמצוות באופן של "לשמה";
הדבר נעשה מתוך הרגש שנשתייפנימי, הנותן חיות בלימודו תורה
ובקיומו מצוות. או, כפי שלמדנו בפרק הקודם, אפשר שתהיה אהבה
להקב"ה באופן כזה, שכתוצאה ממנה, הוא לומד תורה ומקיים מצוות,

65 פֶּרֶק מַה בִּפְרָקִים הַקּוֹדְמִים הַסְּבִיר רַבִּינוּ הַזֶּקֶן, כִּיצַד אֲפָשֶׁר לוֹ לִיהוּדִי
66 לְקַיֵּם תּוֹרָה וּמִצְוֹת "בְּלִבְבָּךְ", מִתּוֹךְ רַגֵּשׁ מְדוּת הַלֵּב - יֵרָאֵת ה' וְאֶהֱבֵה
67 ה'; וְכִשְׁיִשְׁנָה לִיהוּדִי אֶהֱבֵה לְהַקְב"ה וְיֵשׁ בְּרִצּוֹנוֹ לְהִתְדַבֵּק בְּהַקְב"ה וְזֶה
68 מֵבִיא אוֹתוֹ לְלִמּוּד תּוֹרָה וּלְקִיּוּם מִצְוֹת, מִפְּנֵי שְׁעִל־יִדּוּזָה הוּא אֵכָן

15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א", ב" ו"1, 2 - נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן
כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאין לגילוי ע"י התבוננות בגדולת אבינו כו' הרי הן
באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה: ב' התבוננות, ככלל: א) בהפלאה
- ומביאה - גילוי או הולדה - דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות - בריחוק. ב) בקירוב,
ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) -
מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי - תוצאותי ביטול.
וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקו' עה"ח פ"ב". 17. בפרק נ.

44 – עור הנחש, כי הגוף נקרא "משכא" עור, לבוש לנפש, כמו
45 שכתוב: "עור ובשר תלבישני" (ו"משכא") רחויא היינו, שזהו
46 לבוש המורכב מ"חויא", מנחש, כי הגוף, בהעדר זיכוכו על ידי
47 עבודה, הוא משוקץ ומתועב, כפי שהדבר מבואר בפרק ל"א³ –

48 ובגוף כזה התלבש הניצוץ

49 האלקי, הַרְחֹק מֵאֵוֶר פְּנֵי

50 הַמֶּלֶךְ בְּתַכְלִית הַהֶרְחָק,

51 כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא

52 תַּכְלִית הַקְּלָפוֹת הַנְּפֹשׁוֹת

53 – העולם הזה הוא הרבה

54 יותר גס מאשר כל

55 הקליפות הגסות של

56 העולמות הרוחניים, כו',

57 – "אולי, הכוונה למש"כ

58 בפל"ר – הערת כ"ק

59 אדמו"ר שליט"א –

60 שבמלה "כו" מתכוון רבנו

61 הזקן למדובר בפרק ל"ו

62 ב"תניא", שם נאמר

63 שהעולם הזה הוא "תחתון

64 במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך

65 וחושך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן

66 נגד ה' ממש כו". ומכיוון שהגוף מקבל חיות מקליפת נוגה של

67 העולם הזה, הרי שהוא בתכלית הריחוק מהקב"ה, וירידה גדולה

68 בכך לניצוץ האלקי להתלבש בגוף כזה. הירידה עצמה יש בה

69 משום סיבה מספיקה לרחמנות הגדולה שעל הניצוץ האלקי של

70 הנשמה, וזאת גם בשעה שאותו אדם לא חטא במעשה ודיבור,

71 ואפילו לא במחשבה. וּבְפֶרֶט, – יתמלא ברגש של רחמנות

72 גדולה על נשמתו, בְּשִׁיבָר עַל כָּל מַעֲשָׂיו וְדִבּוּרָיו וּמַחֲשַׁבוֹתָיו

73 מִיּוֹם הַיּוֹתוֹ, אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים הָמָּה, וְ"מֶלֶךְ – העולם, אֲסוּר

74 בְּרַחֲמֵימָה" – "בְּרַחֲמֵימָה" – ברצף המחשבות שבמות, והם

75 המחשבות וההרהורים הלא-טובים העוברים במוח, הרי בהם

76 "קשור" כביכול מלכו של עולם, הקב"ה. כִּי "עֵקֶב חָבֵל

77 נִחַלְתִּי"⁶, – נשמות ישראל הן "חבל" של ה"נחלה" שלו. "חבל"

78 מלשון "חבלים", כמו החבל, שצדו האחד קשור למעלה וצדו

79 השני – למטה, וכשמושכים בקצהו התחתון של החבל – נמשך

80 ממילא גם הקצה העליון – כך גם, כביכול, ביחס לנשמתו של

81 יהודי, הנקראת "חבל", כי הראש והחלק העליון ביותר של

82 הנשמה (כמו הקצה העליון של החבל) קשור במקור, באינסוף

83 ברוך הוא, והחלק התחתון של "חבל" הנשמה, לבוש בגוף – הרי

84 כשמושכים את הנשמה (שבגוף) בגלות של מעשים, דיבורים

85 ומחשבות רעים – יש לכך השפעה גם על ראש "חבל" הנשמה,

86 על מקור הנשמה הקשורה למעלה, וְכַמְשָׁל הַמוֹשֵׁךְ בְּחָבֵל –

1 כדי לגרום נחת רוח להקב"ה, כמו בן המשתדל לעשות ככל אשר ביכלתו

2 לגרום לאביו נחת רוח. אהבת ה' ויראת ה' הן שתי המדות חסד וגבורה¹,

3 מדת החסד והאהבה היא מדתו של אברהם אבינו, שנקרא "אברהם

4 אהבי", ומדת הגבורה והיראה היא מדתו של יצחק אבינו – "פחד יצחק".

5 בפרק מ"ה, אותו אנו עומדים

6 ללמוד, יסביר רבנו הזקן,

7 שישנו אופן נוסף באפשרותו

8 של יהודי לקיים תורה ומצוות

9 לשמן, – מתוך רגש נשמותי

10 פנימי – והוא, על ידי

11 התעוררות המדה השלישית

12 הראשית של הנפש, מדת

13 הרחמים (שהיא מדת

14 התפארת, מדתו של יעקב

15 אבינו). כלומר, לפני קיומו

16 תורה ומצוות, עליו לעורר

17 ברעיונו את מדת הרחמנות

18 על הניצוץ האלקי של

19 נשמתו, שירד ממקורו

20 במדרגה הגבוהה ביותר –

21 לדרגה התחתונה ביותר, להתלבש בגוף, המקבל את חיותו מ"קליפה"

22 ורחוק תכלית ריחוק מהקב"ה; ומה גם, אם הוא גרם לגלות השכינה על

23 ידי מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו הלא-טובים, שאז הרחמנות על נשמתו –

24 גדולה יותר. ומתוך רגש רחמנות זה על נשמתו, ילמד תורה ויקיים

25 מצוות. שכן, על ידי תורה ומצוות, שבה הנשמה והניצוץ האלקי המחיה

26 אותה, למקורה באור אינסוף ברוך-הוא.

27 עוֹד יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי אֵישׁ, לְעֵסֶק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹ,

28 – מתוך רגש פנימי של לב ונשמה, עַל-יְדֵי מִדָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב

29 אֲבִינוֹ עֲלִיּוֹת־הַשְּׁלֹם, שֶׁהִיא מִדַּת הַרְחָמִים, – והדרך היא:

30 לְעוֹרֵר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תַּחֲלָה – לפני שהוא מקיים תורה ומצוות,

31 רַחֲמִים רַבִּים לְפָנֵי ה' עַל נִיצוּץ אֱלֹהִים הַמְּחִיָּה נַפְשׁוֹ, –

32 האלקית, אֲשֶׁר – הניצוץ האלקי של נשמתו יֵרֵד מִמֶּקְוֵרוֹ –

33 שהוא, חַיִּי תַחִיִּים אֵיין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, הַמִּמְלֵא כָּל עֲלָמִין,

34 – הממלא את כל העולמות ומחיה אותם בחיות פנימית הבאה

35 בהתלבשות ובאופן מותאם לנבראים, וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, –

36 מקיף את כל העולמות ומחיה אותם בחיות שלמעלה מן

37 הנבראים, ופועלת בהם בהיותה למעלה מהם, וְכֵלֵא קַמִּיָּה

38 בְּלֵא חֲשִׁיב, – הכל לגביו, לא נחשב למאומה. לעומת אינסוף

39 ברוך-הוא, נחשב הכל לכולם – הרי במדרגה נעלה זו של

40 אינסוף ברוך-הוא, שהוא חיי החיים ומחיה את כל העולמות

41 והנבראים, ולגביו כל העולמות והנבראים נחשבים לכולם – שם

42 הוא מקור הניצוץ האלקי של נשמת יהודי, ומשם ירד הניצוץ,

43 וְנִתְלַבֵּשׁ בְּ"מִשְׁכָּא דְּחוּיָא", – בגוף, הנקרא² "משכא דחויא"

1. "אהבה – הפנימיות, חסד – החיצוניות. וכן ביראה וגבורה – כמבואר באגה"ק טו. קכג, א –" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 2.
כנ"ל פל"א – מהזהר. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: צ"ע בפל"א אם יל"פ שזהו הטעם כאן, אף שהענין אמת, ויותר נ"ל כפשוטו
– דנק' משכא – ע"ש שהגוף לבוש להנשמה – איוב י' יא – ודחויא – מפני שהוא בשיקוץ ראה פל"א. וכאן אין כוונתו רק "משכא",
למעלייתא ככע"ח וכו' שהרי מדבר לצד ההפכ"י. 4. שיר השירים ז, ו. 5. "תקו"ז בהוספות ת"י" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
6. דברים לב, ט.

1 שכשמושכים בקצה התחתון, נמשך, כאמור, גם החלק העליון –
2 כך גם ביחס ל"חבל" הנשמה של יהודי, וכו', – "אולי כוונתו
3 לאגרת התשובה פ"ה דמבאר בארוכה" – הערת כ"ק אדמו"ר
4 שליט"א. והוא סוד גלות השכינה. – שעל ידי מעשיו, דיבוריו

5 ומחשבותיו הרעים של
6 יהודי, המורידים את

7 נשמתו בגלות הקליפות –
8 משפיע הדבר שגם
9 השכינה (מקור הנשמה)
10 היא כביכול בגלות. – הרי,
11 כשאדם ייזכר על כך
12 ויהרהר בזה, זה יעורר בו
13 רגש גדול ביותר של
14 רחמנות על נשמתו ועל
15 מקור נשמתו, ומתוך רגש
16 זה של רחמנות, ילמד
17 תורה ויקיים מצוות, כדי
18 להעלות על-ידן את
19 נשמתו ולאחדה באי-סוף
20 ברוך-הוא. ועל זה – מה
21 שלמדנו, שגם מקור
22 הנשמה נמצא בגלות,
23 ואשר לכן רחמנות גדולה

24 עליו, נאמר: "וישוב אל ה' וירחמהו", – שמשמעותו וירחם
25 על ה' – לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן אתנו,
26 ברכתיב: – כמו שכתוב: "ושכן אתם בתוך טמאתם". –
27 שאפילו כשבני ישראל נמצאים חס-ושלום במצב של טומאה, גם
28 אז ישנו שם הוי' השוכן אתם, ולכן עליו לעורר רחמנות גדולה
29 על שם הוי', זהו פירוש הפסוק: "וישוב אל הוי' וירחמהו" –
30 שיעשה תשובה וישוב אל הוי', על ידי "וירחמהו", על ידי שיעורר
31 רחמים על שם הוי' מקור נשמות ישראל, שהרי "חלק הוי' עמו" –
32 בני ישראל הם חלק משם הוי'. להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד יעקב
33 אבינו השיג בתפילה ובכבי, רחמים רבים לכל ישראל, שכשבני
34 ישראל יהיו בגלות בגלל מעשיהם, דיבוריהם ומחשבותיהם,
35 יוצאו מהגלות על ידי לימוד תורה וקיום מצוות, ויתאחדו עם
36 אי-סוף ברוך-הוא: וזהו שאמר תתוב: "וישק יעקב לרחל,
37 וישא את קלו ויברך", כי רחל היא כנסת ישראל, מקור
38 כל הנשמות, – מלכות דאצילות, מקור כל הנשמות, נקראת
39 בשם "רחל", ויעקב במדתו העליונה, שהיא מדת הרחמים
40 שבאצילות, הוא המעורר רחמים רבים עליה, – יעקב,
41 שהוא מדת הרחמים ד"אצילות", מעורר רחמים רבים על רחל
42 – מקור נשמות ישראל. "וישא את קלו" – למעלה למקור
43 הרחמים העליונים, – הרחמים של י"ג מדות הרחמים, שהם
44 למעלה בהרבה ממדת הרחמים ד"אצילות", כי מדת הרחמים

ליקוטי אמרים

אל ה' וירחמהו לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן
אתנו כדכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם. וזש"ה
וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויברך. כי רחל היא
כנסת ישראל מקור כל הנשמות. ויעקב במדתו
העליונה שהיא מדת הרחמים שבאצילות הוא המעורר
רחמים רבים עליה. וישא את קולו למעלה למקור
הרחמים העליונים הנק' אב הרחמים ומקורם. ויברך
לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות
ועל מקור כנסת ישראל להעלותן מגלותן ולייחדן
ביחוד העליון אור א"ס ב"ה בבחי' נשיקין שהיא
אתדבקות רוחא ברוחא כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו
דהיינו התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו הלכה וכן
מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה
המצות. ובפרט מעשה הצדקה וחסד. דחסד דרועא
ימינא והוא בחי' חיבוק ממש כמ"ש וימינו תחבקני.

רבים על כל הנשמות ועל מקור כנסת ישראל, להעלותן
מגלותן, ולייחדן ביחוד העליון אור אי-סוף ברוך-הוא,
בבחינת נשיקין, שהיא – בחינת "נשיקין", אתדבקות רוחא
ברוחא, – דבקות רוח ברוח, כמו שכתוב: "ישקני
מנשיקות פיהו", – כנסת ישראל מבקשת מהקב"ה, שה"יחוד"
של בני ישראל עם הקב"ה יהיה באופן של "נשיקין". ב"נשיקות
פיהו" (מפה לפה) ישנה לא רק הדבקות החיצונית שמפה לפה,
אלא גם דבקות של "רוחא" (רוח), של הבל הפה של אחד
בהבל הפה של זולתו. – כך הדבר גם ביחוד של "נשיקין" בין
נשמה להקב"ה, על ידי תורה ומצוות – דהיינו, התקשרות
דבור האדם ב"יברך ה' – זו הלכה", – שזהו דיבורו של
הקב"ה, וזהו כמו הדבקות של "נשיקין מפה לפה", וכן – אותו
דבר גם בהתאחדות מחשבה – של האדם, במחשבה, – של
הקב"ה, על ידי ההרהור בתורה, וכן גם ומעשה – של האדם
במעשה, – של הקב"ה, שהוא מעשה המצות, – על ידי
עשיית מצוות, מתאחדים המעשה של יהודי בבחינת המעשה
שלמעלה. ובפרט מעשה הצדקה וחסד, – שעל ידי שיהודי
נותן צדקה ועושה חסד, נעשית התאחדות מיוחדת בין המעשה
שלו לבין בחינת המעשה של הקב"ה. דחסד דרועא ימינא, –
שכן, מדת החסד היא כביכול למעלה "הרוע הימנית", והחסד
של האדם – הוא "כלי" ל"דרועא ימינא" של הקב"ה.¹³ והוא

7. ישע"י נה, ז. 8. ויקרא טז, טז. 9. בראשית כט, יא. 10. "לקו"ת דברים סב, ד" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הצ"צ (לאיכה ע' כג) שמעתיק ומפרש קטע מפ' זה – מעתיק 'להעלות מירידתו'". 12. שיר השירים א, ב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל הגוף נכלל בימין – אגה"ק סל"ב – ב' למשי"כ ובפרט".

17 חכמתו ושכלו של הקב"ה, וזוהי בחינת "נשיקין" ממש¹⁶. וְהִנֵּה,
18 עַל־יְדֵי־זֶה – שיהודי יעורר רחמים על נשמתו, והתעוררות
19 רחמים זו תביא אותו ללימוד תורה ולקיום מצוות – הרי על ידי
20 התעוררות רחמים זו – יָכוֹל לָבֹא לְבַחֲנִית "אַהֲבָה רַבָּה"
21 בְּהַתְגַּלּוּת לְבֹ, –
22 שירגיש בלבו את האהבה
23 הגדולה להקב"ה,
24 בְּדַכְתִּיב¹⁷ – כמו שכתוב:
25 "לְעֵקֶב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת
26 אֲבֹרָתָם", – משמעות
27 פסוק זה ברוחניות נפשו
28 של יהודי, היא: בשעה
29 שמדתו של אברהם, מדת האהבה, בהעלם, וצריכים "לפרותה"
30 ולגלותה – הרי יעקב, שהוא מדת הרחמים, הוא הפועל פדיה
31 והתגלות זו, שעל ידי התעוררות רחמים – מגלים את האהבה
32 – מדתו של אברהם, בְּמֹ שְׁנִתְפָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר:

ליקוטי אמרים

ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין
ממש. והנה ע"ז יוכל לבוא לבחי' אהבה רבה
בהתגלות לבו כדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם
כמ"ש במ"א:

1 בְּחִינַת חֲבוּק מְשִׁשׁ¹⁴, – כמו שהדבר באדם, שאחד מביטוי
2 האהבה שלו, הוא "חיבוק", האוהב מחבק את הנאהב – כך
3 כביכול מחבק החסד שלמעלה, את היהודי שעושה צדקה
4 וחסד, בְּמֹ שְׁכַתִּיב¹⁵: "וַיִּמְיֵנוּ תַּחֲבִיבֵנוּ", – "יד ימינו" של
5 הקב"ה, שהיא בחינת ימין
6 וחסד שלמעלה, מחבקת
7 אותי, וְעֵסֶק הַתּוֹרָה
8 בְּדִבּוּר וּמַחֲשַׁבַת הָעִיּוֹן¹
9 – בשכל שבתורה, הֵן²
10 בְּחִינַת נְשִׁיָּקִין מְשִׁשׁ. –³
11 שכן, כאן היחוד הוא בשני
12 האופנים: האופן שבו
13 דיבורו של האדם מתאחד בדיבור שלמעלה, שזוהי תורה
14 (שה"יחוד" בא על ידי הדיבור בדברי תורה); והיחוד של "רוחא
15 ברוחא" (רוח ברוח) – מחשבתו ושכלו של האדם מתאחדים
16 במחשבה ובשכל שלמעלה, על ידי הבנת שכל התורה, שהיא

יום חמישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, פרק מז ויש דרך... עד עמ' סה, חבירו אליו.

59 ללמוד (בשיעורי ה"תניא" מעל גלי האתר, בארצות הברית) פרק מז,
60 הפנה מחבר הספר את השאלות הבאות אל הרבי שליט"א: לא מובן
61 לכאורה, מדוע מפסיק בפרק מ"ה – בעבודה מצד מדת התפארת – בין
62 אופני עבודה שמצד אהבה? – כי הלא גם האהבה דכמים הפנים (דפרק
63 מ"ו) הוא אופן דהתעוררות
64 אהבה. והאם יש מקום לומר
65 אשר מפני שעד כאן דיבר
66 באופנים שאמר עליהם שהם
67 "קרוב מאוד", וכאן מדבר
68 באופן שהוא קרוב "מאד מאוד" (אשר לכאורה זה גופא צריכים להבין,
69 איך הוא קרוב "מאד מאוד" – מאחר שגם בזה צריכים להתבונן בכמה
70 ענינים של גדולתו ויתברר ואיך שהיה נחוץ כל הצמצומים וכו')? על כך
71 ענה הרבי שליט"א (הדברים שולבו בהמשך הפרק גם בכל ענין
72 שהדברים שייכים אליו):

ליקוטי אמרים

פרק מז ויש דרך ישר לפני איש שוה לכל נפש
וקרוב הדבר מאד מאד לעורר

33 פָּרָק מֹ. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, דרך נוספת, כיצד לקיים
34 תורה ומצוות "בלבבך", מתוך רגש הלב – במדת הרחמים, מדתו של
35 יעקב אבינו: לעורר רחמנות על נשמתו ועל מקור נשמתו, ומתוך
36 רגש זה, לקיים תורה ומצוות, כדי להשיב את הנשמה למקורה
37 ולהוציא את מקור הנשמה
38 מגלות, שהוגלה לשם, עקב
39 מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו⁵
40 הלא־טובים.⁶
41 בפרק מ"ו, אותו אנו מתחילים
42 ללמוד, יסביר רבנו הזקן, שקיימת דרך נוספת השווה לכל נפש (וקרובה
43 מאד מאוד) – לעורר את אהבתו המסותרת של יהודי, שתהיה בהתגלות
44 בלבו תוך אהבת להב'־שלהבת להקב"ה. ואהבה זו תביא אותו לקיום
45 תורה ומצוות, וכן לעמוד ולנצח את כל הגורמים, הפנימיים והחיצוניים,
46 המפריעים לעניני עבודת ה'. וזאת, על ידי התבוננותו – שכשם שבטבע
47 האדם, כשמישהו מגלה לזולת אהבה חזקה – הרי זה מומין, ממילא,
48 אהבה חוזרת מהזולת אליו; ובמיוחד אם זה שמגלה את האהבה הוא
49 אדם גדול ביותר, וזה שכלפיו מגלים את האהבה הוא אדם נחות ביותר,
50 הרי בודאי יעורר הדבר בו אהבה חוזרת עמוקה לאדם הגדול – על־דרך
51 זה, ובמדה מרובה בהרבה, צריך להיות ביחס לאהבה הגדולה והבלתי
52 מוגבלת שהראה, ומראה, הקב"ה לבני ישראל, החל ממה שהקב"ה חזר
53 בהם מכל העליונים ותחתונים, הוציאם ממצרים ונתן להם את התורה
54 והמצוות. אהבה זו מראה הקב"ה לבני ישראל בכל הזמנים – הרי
55 שבדאי על אהבתו זו של הקב"ה, לעורר בבני ישראל אהבה גדולה
56 להקב"ה; וכשם שהקב"ה סילק את כל המניעות לבריאת העולם, בגלל
57 אהבתו לאדם התחתון, לבני ישראל (כמבואר בארוכה בפרק מ"ט) – כך
58 על בני ישראל לסלק את הגורמים המפריעים לעבודת ה'. כשהחלו

73 "כל משנ"ת ע"ע – שאף שמדרי' האדם נמוכה יותר – בכ"ז גם
74 הוא יכול לעורר אהו"ר וכו'. כאן מבאר להיפך: שא"צ
75 להתבוננות מיוחדת (שה"ז טבע), שווה לכל – מצד כללות
76 ההתבוננות, וקרוב (אפי' באם היו שווים במעלה) מאד (כיון
77 שא"א בנידון דידן שווים) ומאד נוסף על המאד – כדלקמן. רק
78 באהבה זו – כל שמדרי' והבנת האדם נמוכה יותר, קרוב יותר
79 לעורר את האהבה – כמבואר בהמשל באריכות כו"כ דרגות:
80 (1 שווים במעלה, מלך (2 גדול (3 רוב, ובקצה השני (2 הדיוט
81 (3 ונבזה (4 ושפל וכו' וכו'".
82 וַיֵּשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי אִישׁ, שְׁוֹה לְכָל נֶפֶשׁ, וְקָרֹב – ואפשרי,
83 הַדָּבָר מֵאֵד מֵאֵד, לְעוֹרֵר וּלְהַאֲרִי אוֹר הָאֱהָבָה הַתְּקוּעָה
84 וּמְתַרְתֵּת בְּלִבּוֹ, – אהבה זו קיימת בלבו של כל יהודי, אלא

14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והדיוק ממש – יל"פ כי גם ע"י תורה נק' חיבוק (לעיל ספ"ד)". 15. שיר השירים ב, ו. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדיוק ממש – יל"פ כי בכללות גם ע"י המצות נשיקין, כדלעיל, וראה ג"כ ספמ"ט". 17. ישעי' כט, כב.

- 1 היא מסותרת - וקרוב הדבר מאד מאד לגלותה, להיות
2 מאירה בתקף אורה כאש בוערה בהתגלות לבו ומוחו, -
3 עד שהיא תפעל עליו למסור נפשו לה' וגופו ומאדו - ודבר
4 זה ייעשה בכל לב ובכל נפש ומאד, - במסירות בלתי
5 מוגבלת של עצם הנפש,
6 מעמקא דלכא - מעומק
7 הלב, באמת לאמתו,
8 ובפרט - מסוגל האדם
9 לעורר אהבה זו, בשעת
10 קריאת שמע וברכותיה,
11 כמו שיתבאר. - לקמן,
12 השייכות המיוחדת של
13 קריאת שמע וברכותיה
14 להתגלות אהבה זו. והוא,
15 - הדרך לגלות אהבה זו,
16 היא: כאשר ישים אל
17 לבו - כאשר יתעמק אדם
18 בריצונות, מה שאמר
19 הכתוב: "כמים הפנים
20 לפני, כן לב האדם אל האדם"; פרוש, כמו שפדמות
21 וצורת הפנים שהאדם מראה במים, כן נראה לו שם
- 22 במים אותה צורה עצמה - כשאדם מסתכל במים,
23 משתקפת במים אותה צורת פנים של האדם המסתכל; ולא רק
24 הצורה החיצונית של הפנים משתקפת במים, אלא גם תווי
25 הפנים המבטאים רגשות ותנועות הנפש הפנימיות, כמו שמחה,
26 עצב וכדומה, ככה ממש
27 לב האדם הנאמן
28 באהבתו לאיש אחר,
29 הרי האהבה זו מעוררת
30 אהבה בלב חברו אליו
31 גם כן להיות אוהבים
32 נאמנים זה לזה, - עצם
33 קיום רגש האהבה בלבו
34 של אחד לשני, מעורר
35 אהבה חוזרת בנאהב,
36 שבלבו משתקפת חזרה
37 אהבה לאהב הראשון;
38 בפרט כשרואה אהבת
39 חברו אליו. - כשאהבתו
40 לשני אינה נשאר ברגשי
41 הלב בלבד, אלא הוא מראה את אהבתו שתיראה גם לעיני
42 השני - הרי זה בודאי מעורר אהבה בשני אליו.

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, והנה זהו טבע... עד עמ' סה, לאהבת המלך:

- 43 והנה, זהו טבע הנהוג במדת כל אדם, אף אם שניהם
44 שוים במעלה. - לא
45 שהאחד הוא אדם גדול
46 והשני אדם פשוט, אלא
47 שניהם הם באותה מעלה
48 ובאותו מעמד - גם אז
49 טבעי הדבר שאהבתו של
50 האחד מעוררת בשני
51 אהבה חוזרת. ועל אחת
52 כפה וכמה, אם מלך -
53 איזה מלך? גדול ורב -
54 מלך על מדינות רבות מראה אהבה? - ואיזו אהבה?
55 הגדולה והעצומה - ולמי הוא מראה אהבה גדולה ועצומה
- 43 וזו - לאיש הדיוט ונבזה ושפל אנשים ומגול המטל
44 באשפה, - כיצד, ובאלו
45 דרכים מראה המלך את
46 אהבתו הגדולה? - ויורד
47 אליו - אל אותו איש
48 הדיוט ונבזה וכו', במקום
49 כבוד עם כל שריו
50 יחדו, ומקימו ומרימו
51 מאשפתו, ומכניסו
52 לחיקלו היכל המלך, -
53 ובהיכל המלך עצמו, הוא
54 מכניס אותו חדר לפני מחדר, - בחדרו הפרטי והאישי,
55 מקום שאין כל עבד ושר נכנס לשם, ומתניח עמו שם

ליקוטי אמרים

1. משלי כז, יט. 2. מחבר ספר זה, שאל: מה הכוונה בתיבת "פירוש" אחר שמביא הפסוק "כמים הפנים וגו'": האם זה לשלול פי' התרגום וכו' רק לפרש כמו רש"י והמצודות? או שיש בזה הוספה גם על פירושו? (לכאורה בתיבות "דמות וצורה" מרומז כמו המצודות - "פנים שוחקות וכו'"). על כך ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תיבת 'פירוש' (שאחר הפסוק כמים הפנים וגו') היא לשלול הפי' הפשוט. ועצ"ע איך ליישב הפי' שבתניא בכתוב. - כי ענינו דס' משלי הוא ככתוב בתחלתו: לדעת חכמה ומוסר וגו' - ללמד מוסר ואיך להתנהג וכו'. ובמילא גם כתוב זה פי' הוראה שכמים הפנים לפני, כן (צ"ל) לב האדם אל האדם, ולא לשלם רעה תחת טובה וכיו"ב. וכמו בשארי מוסרי ס' משלי - מהם כמה שבל יוכל לקיימם, וכמה מהם שצ"ל דוקא עבודה קשה בהם. ואין כל ראי' כלל לנדר"ד. ומפרש - אדה"ז הפי' שהדמיון "כמים" - הוא בכל הפרטים, שכמו שכמים הפנים לפני - וא"א אחרת, כי זהו בטבע, כן טבע הנהוג במדת כל אדם" (ואפי' לעבודה קלה אין זקוק - ורק שימת לב לזה, משא"כ כשחושב בענין אחר שא"א לחשוב ב' מחשבות). לפי' אדה"ז הפי' וההוראה י"ל בדא"פ: כיון שבטבע כמים גו' כן לב גו' - עליו להשתדל ביותר באהבתו (כיון שעי"ז יפעול גם בחבירו) ואפילו אם לע"ע חבירו שונאו - ג"כ ינסה כו' וראה אגה"ק סו"ס ב"י.

20 שתתעורר בלבו למלך, תהיה באופן, שנפשו תשתתף בכלות
21 הנפש אל המלך. להלן יסביר רבנו הזקן, שכל הפרטים
22 האמורים במשל, של מלך בשר ודם, ישנם, ובמדה נעלה
23 ביותר, בנמשל, של מלך מלכי המלכים, הקב"ה, המלך הגדול
24 של כל העולם, שהראה
25 אהבה גדולה כזו לעם
26 ישראל, בשעה שהיו
27 במצב הנחות ביותר,
28 בהיותם במצרים,
29 והוציאם משם והעלה
30 אותם למדריגות הנעלות
31 ביותר בשעת מתן תורה,
32 שעל ידי תורה ומצוות
33 מתאחדים בני ישראל
34 במדה הנעלה ביותר של
35 התאחדות. ולא רק אז אלא בכל זמן ובכל שעה, קיים מצב זה
36 בין הקב"ה לבין בני ישראל – ולפיכך ההתעמקות בכל האמור,
37 באופן של "כמים הפנים לפנים" – מעוררת בבני ישראל, אהבה
38 גדולה ביותר להקב"ה.

1 בַּחוּד וְקִרְבֵּי אִמִּיתִי וְחִבּוּקִי וְנִשְׁוֹק – המלך מחבק אותו
2 ומנשקו, והוא מחבק את המלך ומנשקו, וְאִתְּדַבְּקוֹת רִוְחָא
3 בְּרוּחָא – והם מתדבקים ומתאחדים רוח ברוח. כָּכֵל לֵב וְנִפְשׁ
4 – וכשמוֹלךְ גדול כזה מראה אהבה גדולה כזו וקירוב גדול כזה
5 לאדם נחות כזה, הרי –
6 עַל־אֶחָת־כָּפֶה־וְכֶמֶה
7 שֶׁתִּתְעוֹרֵר מִמִּילָא
8 הָאֱהָבָה
9 וּמִכִּפְּלַת בְּלֵב הַחֲדִיוֹט
10 וּשְׁפֵל אֲנָשִׁים הָיָה אֵל
11 נִפְשׁ הַמֶּלֶךְ
12 בְּהִתְקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ
13 מֶלֶךְ וְנִפְשׁ מִעֲמֻקָּא
14 דְּלֵבָא – מעומק הלב,
15 לְאִין קָץ. וְאֵף אִם לֵב
16 – של אותו אדם פשוט, אליו מראה המלך אהבה כזו, הוּא כָּלֵב
17 הָאֶבֶן – ולא בקלות כל כך מתעורר לבו ברגשי אהבה לזולת
18 – בכל זאת: הֵמָּה יָמָם – לבו, וְהָיָה לַמִּים, וְתִשְׁתַּפֵּף נִפְשׁוֹ
19 בְּמִים בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ לְאֶהָבָת הַמֶּלֶךְ: – האהבה

ליקוטי אמרים

וקירוב אמיתי וחבוק ונישוק ואתדבקות רוחא ברוחא
ככל לב ונפש עאכ"ו שתתעורר ממילא האהבה כפולה
ומכופלת כלב ההדיוט ושפל אנשים הזה אל נפש המלך
בהתקשרות הנפש ממש מלב ונפש מעומקא דלבא
לאין קץ. ואף אם לבו כלב האבן המם ימם והיה למים
ותשתתף נפשו כמים בכלות הנפש ממש לאהבת
המלך:

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סה, והנה ככל הדברים... עד עמ' 130, כנ"ל באריכות:

49 היא למעלה מחקר והבנת השכל, כך – שהדברים הם כמו שהם
50 במשל מלך גדול ורב, אלא שבנמשל, גדלותו של המלך, הקב"ה,
51 היא למעלה באיך-ערוך מאשר גדלותו של המלך בשר-ודם
52 הגדול; ובהשוואה למשל, שמדובר במלך שהוא לא רק "גדול"
53 אלא גם "ורב", שהוא
54 מולך בהרבה מדינות – גם
55 בנמשל כך, אלא שם זה
56 במדה גדולה ורבה יותר
57 באיך-ערוך, שכן – וְאִיהוּ
58 מִמִּילָא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב

39 ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, כָּכֵל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – שפורטו במשל
40 המלך הגדול וההדיוט ושפל אנשים, וְכָכֵל הַחֲדִיוֹט הָיָה, – באופן
41 האהבה שהמלך מראה לאותו הדיוט, וְגִדּוֹל יִתְרַ מֵאֵד בְּכִפְּלֵי
42 בְּכָלֵם לְאִין קָץ, – מכפי שהדברים מופיעים במשל המלך, עֲשֶׂה
43 לָנוּ אֱלֹהֵינוּ. – הקב"ה
44 הראה לבני ישראל, אהבה
45 גדולה בהרבה, בלי גבול,
46 מאשר אופן האהבה
47 שבמשל. כִּי לְגִדּוֹלָתוֹ אִין
48 חֶקֶר, – גדולתו של הקב"ה

ליקוטי אמרים

והנה ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה
וגדול יתר מאד בכפליי לאין קץ עשה לנו
אלהינו כי לגדולתו אין חקר ואיהו ממלא כל עלמין וסובב

3. בהתאם לכך – לומד הרבי שליט"א (בהערה שהובאה בהתחלת הפרק) יובן, מדוע בדרך זו – "שוה לכל נפש" לאהוב את הקב"ה, ולא זו בלבד שזה "קרוב", אלא "קרוב מאד", ויתירה מזו: "קרוב הדבר מאד מאד" (כפי שרבנו הזקן מתבטא בסוג זה של אהבה). היא "שוה לכל נפש" מצד ההתבוננות הכללית של כמים הפנים. שכן, הרי זה טבע בכל אחד, שאהבה שמראים לו – מעוררת בו אהבה חוזרת; ו"קרוב הדבר" גם כששניהם שווים במעלה, והיא גם קרובה "מאד", מחמת שבענייניו בנמשל של הקב"ה ובני ישראל, הרי לא שייך ששניהם יהיו שווים במעלה, אלא, זהו כמו במשל, כשמוֹלךְ גדול ורב מראה אהבה לאיש שפל, כך הרי ודאי הדבר שעל אהבתו של הקב"ה לישראל, לעורר בהם אהבה להקב"ה; ועוד פעם "מאד" בנוסף ל"מאד" הראשון – שכן, אהבה זו מיוחדת בכך, שכלל שבמדריגתו והבנתו של האדם נחותה יותר – קרוב הדבר יותר לעורר את האהבה, שהרי ככל שהוא נחות יותר, מחייבת אותו האהבה שהקב"ה מראה לו – לעורר בו אהבה גדולה להקב"ה. דבר זה מודגש בדרגות השונות הנזכרות במשל: כששניהם שווים במעלה (שגם אז זה מעורר אהבה); "מלך" – כשמעורר האהבה הוא מלך – בודאי שזה מעורר אהבה חוזרת; גדול – עוד יותר, ורב – עוד ועוד יותר. וכך גם בקצה השני, אל מי שמראים את האהבה, נזכרות גם כן דרגות שונות: שלא זו בלבד שאין הוא שווה למלך, אלא, ראשית כל – הוא "הדיוט", יתר על כן – "נבזה", ויתירה מזו – "שפל אנשים", וכך הלאה. על כל פנים, הרי ככל שהוא למטה במדריגתו ובהשגתו – עליה לעורר יותר ויותר את האהבה בו. ולכן זה "מאד מאד", שלא זו בלבד שזה "מאד", שאין היא דומה במעלה, אלא האהבה היא מהקב"ה לאדם – אלא, יתירה מזו, אם הוא נחות יותר – בודאי שזה צריך לעורר בו אהבה חוזרת. זהו החידוש ב"דרך" שבפרק זה, לגבי הדרכים איך לעורר אהבת ה' שלמדנו בפרקים הקודמים. שכן, בפרקים הקודמים דובר שאפילו אם מדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר אהבת ה' ויראת ה' וכו'. ואילו, כאן מוסבר, להיפך, שכלל שמדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר את האהבה. שכן, כאמור, אין הוא זקוק ל"התבוננות" מיוחדת, כִּי־אם ל"שימת לב" לענין של "כמים הפנים", וזה – כאמור – הרי מחייב, שכלל שהוא נחות יותר – יותר ויותר זה צריך לעורר את האהבה.

1 כָּל עֲלָמִין, - הקב"ה ממלא ומקיף את כל העולמות; וְנוֹדַע מִזֶּהֱ
2 הַקְדוּשָׁה וְהָאֱדָרִי וְלֵל, - אודות, רבוי הַהִיכָלוֹת - "היכלות" הם
3 ממדיגות כלליות בכל עולם מהעולמות העליונים, וְהַעֲלָמוֹת עַד
4 אֵין מִסְפָּר, וּבְכָל עוֹלָם וְהִיכָל רְבּוּא רִכְבּוֹת מְלָאכִים לְאֵין קֵץ
5 וְתַכְלִית, וּבְכָמוֹ שְׁכֵתִיב
6 בְּמִקְרָא: כְּתִיב - כתוב⁵:

ליקוטי אמרים

1 כל עֲלָמִין וְנוֹדַע מִזֶּהֱ הַקְדוּשָׁה וְהָאֱדָרִי וְלֵל רִיבּוּי הַהִיכָלוֹת
2 וְהַעֲלָמוֹת עַד אֵין מִסְפָּר וּבְכָל עוֹלָם וְהִיכָל רְבּוּא
3 רִכְבּוֹת מְלָאכִים לְאֵין קֵץ וְתַכְלִית. וְכַמּוֹ"ש בְּגִמ' כְּתִיב
4 הִישׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדִיו וְכְתִיב אֶלֶף אֶלְפִין יִשְׁמְשׁוּנִיה וְרִבּוּ
5 רִבְבֵן קִדְמוּהִי כו' וּמִשְׁנֵי אֶלֶף אֶלְפִין וְכו' מִסְפָּר גִּדּוּד
6 אֶחָד אֲבָל לְגִדּוּדִיו אֵין מִסְפָּר וְכוֹלָם קָמִיה כִּלָּא מִמֶּשׁ
7 חֲשִׁיבִי וּבְטָלִים בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ כְּבִיטוֹל דְּבוּר א' מִמֶּשׁ
8 לְגַבִּי מַהוּת הַנֶּפֶשׁ הַמְדַּבֵּרֶת וְעִצְמוֹתָהּ בְּעוֹד שְׁהִיָּה
9 דִּיבּוּרָה עֲדִין בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ אוֹ בְּרִצּוֹן וְחִמְדַּת הַלֵּב כְּנ"ל
10 בְּאִרְכּוּת:

18 וּרְבִי בִיטוּר, וְאִילוּ בְּפִסּוּק הָרֵאשׁוֹן כְּתוּב שֶׁאֵין לָהֶם מִסְפָּר כִּלָּא?
19 וּמִשְׁנֵי - וְהִגְמִירָא מִתְרַצָּת: "אֶלֶף אֶלְפִין וְכו'" - מִסְפָּר גִּדּוּד
20 אֶחָד, - מִה שְׁכְּתוּב בְּפִסּוּק הַשֵּׁנִי "אֶלֶף אֶלְפִין וְכו'" הַמְדוּבָר
21 בְּמִסְפָּר הַפְּרָטִים שֶׁבְּמַחֲנֶה מְלָאכִים אֶחָד, אֲבָל לְגִדּוּדִיו - אֵין
22 מִסְפָּר, - בְּפִסּוּק הָרֵאשׁוֹן מְדוּבָר עַל "גִּדּוּדִיו" - מַחֲנִית, וְלָהֶם אֵין
23 מִסְפָּר כִּלָּל. וְכָלֶם קָמִיה כִּלָּא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי, - וְכָל אֵלֶּה

24 הָאִמּוּרִים, נַחֲשִׁים לְכֻלּוֹם לְגַבִּי הַקְב"ה, וּבְטָלִים בְּמִצִּיאוֹת
25 מִמֶּשׁ, כְּבִטוֹל דְּבוּר אֶחָד מִמֶּשׁ לְגַבִּי מַהוּת הַנֶּפֶשׁ הַמְדַּבֵּרֶת
26 וְעִצְמוֹתָהּ, - הַנֶּפֶשׁ כּוֹלֶלֶת אֶת כּוּחַ הַדִּיבּוּר, בְּעוֹד שְׁהִיָּה דְּבוּרָה
27 - שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, עֲדִין בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ אוֹ בְּרִצּוֹן וְחִמְדַּת הַלֵּב, בְּנוֹכַח
28 לְעֵיל בְּאִרְכּוּת: - כְּפִי
29 שְׁנֵתְבָאָר בְּאִרְכּוּת
30 בְּפִרְקִים כ' וְכ"א, עַד כַּמָּה
31 אֵין לְדִיבּוּר אֶחָד וְיָחִיד עֵרֶךְ
32 כִּלָּל לְגַבִּי הַנֶּפֶשׁ הַמְדַּבֵּרֶת,
33 גַּם לְאַחֲרֵי שֶׁהָאִדָם כָּבֵר
34 בִּיטָא אֶת הַמְלָה (שָׂאוּ) הִיא
35 נִרְאִית בְּמִצִּיאוֹת לְעִצְמוֹתָהּ,
36 וְכַל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַדִּיבּוּר נִמְצָא
37 עֲדִין בְּתוֹךְ הַנֶּפֶשׁ
38 הַמְדַּבֵּרֶת, וְיֹתֵר מִכֶּךָ, -
39 כְּשֶׁהַדִּיבּוּר נִמְצָא עֲדִין
40 בְּמַחֲשַׁבָּה, וְיֹתֵר מִכֶּךָ -
41 כְּשֶׁהַדִּיבּוּר נִמְצָא עֲדִין בְּחִמְדַּת הַלֵּב (שֶׁמְכַל אֵלֶּה נוֹבֵעַ הַדִּיבּוּר.
42 שֶׁכֵּן, אִדָם מְדַבֵּר מִה שֶׁהוּא חוֹשֵׁב לִפְנֵי זֶה בְּמַחֲשַׁבָּה וְמִה שֶׁהוּא
43 רוֹצֵה וְחוֹמֵד לִפְנֵי כֵן בְּלִבּוֹ לְדַבֵּר) וְשֶׁם - דִּיבּוּר יָחִיד וְאֶחָד זֶה בְּטָל
44 לְגַמְרִי וְאֵינוֹ נִרְגָּשׁ כִּלָּל לְמִצִּיאוֹתָהּ; כֵּךְ גַּם לְמַעֲלָה, הַדִּיבּוּר, מִמֶּנּוּ
45 נּוֹצְרִים וְחַיִּים הַמְלָאכִים, הַעֲלָמוֹת וְהַנְּבָרִים - כֻּלּוֹל תְּמִיד
46 בְּמִקּוּר, וּמִמִּילָא הוּא בְּטָל בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרִי;

4. חגיגה יג, ב. 5. איוב כה, ג. 6. דניאל ז, י.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

1 צִרִיךְ שִׁיתָן עֵפֶר עַל גִּבֵּי מַיִם - וְלֹא מַיִם עַל הָעֶפֶר, אֵיךְ כָּאֵן -
2 בְּאִפֶּר פְּרָה אֲדוּמָה צִרִיךְ שִׁיתָן הָעֵפֶר עַל גִּבֵּי מַיִם. וּמֵאִתָּהּ גִּזְרָה
3 שׁוֹה נִלְמַד גַּם דִּין סוֹטָה מִדִּין אִפֶּר פְּרָה אֲדוּמָה, וְכֵן כָּאֵן - בְּאִפֶּר
4 פְּרָה אֲדוּמָה, אֵין דִּין זֶה לְעִיבּוּבָא, אֲלֵא אִם הַקְדִּים אֶת הָעֵפֶר לְמַיִם
5 בְּשֵׁר, אֵיךְ לְחֵלֶן - לְגַבִּי סוֹטָה, אִם הַקְדִּים אֶת הָעֵפֶר לְמַיִם, בְּדִיעֵבֵד
6 בְּשֵׁר. שׁוֹאֵלֶת הַגְמִירָא, וְהָתָם - בְּאִפֶּר פְּרָה, מִנְּלָן שֶׁאֵם הַקְדִּים אֶת
7 הָאִפֶּר לְמַיִם בְּדִיעֵבֵד כְּשֵׁר. וּמִשְׁבַּת, תְּרִי קִרְאִי בְּתִיבִי בְּפִרָה אֲדוּמָה
8 שֶׁלְכֹאֲרָה סוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה, בְּתִיב "נִתְּנָן עֲלֵיו מַיִם חַיִּים", אֶלְמָא
9 - מִשְׁמַע שְׁנוֹתֵן אֶת הָאִפֶּר בְּרִישָׁא וְעֵלִיו נוֹתֵן אֶת הַמַּיִם, וּבְתִיב
10 "מַיִם חַיִּים אֶל כָּלִי", אֶלְמָא - מִשְׁמַע שְׁנוֹתֵן אֶת הַמַּיִם בְּרִישָׁא אֶל
11 הַכָּלִי, וְאֵין דְּבַר בְּכָלִי הַחוּצָן בֵּין הַמַּיִם לְכָלִי בִּשְׁעַת נִתְּנָתָם. הָא
12 בְּיָצֵד מְקִימִים אֶת שְׁתֵּי הַמִּשְׁמַעִיּוֹת הַלָּלוּ, אִם רָצָה לִיתֵן תְּחִילָה
13 זֶה - הַמַּיִם נוֹתֵן, וְאִם רָצָה לִיתֵן תְּחִילָה זֶה - הָאִפֶּר, נוֹתֵן וְכֵשֶׁר.
14 אֲלֵא שְׁלּוּמִדִּים בְּגִזְרָה שׁוֹה מִסּוֹטָה שֶׁלְכֹתְחִילָה יִתֵּן אֶת הַמַּיִם וְעֵלִיו
15 יִתֵּן אֶת הָאִפֶּר. מִבֵּאֵרֶת הַגְמִירָא, וְרַבֵּנָן הַסּוֹבְרִים לְגַבִּי מִי סוֹטָה שֶׁאֵם
16 בְּדִיעֵבֵד אִם הַקְדִּים לִיתֵן עֶפֶר לְמַיִם פְּסוּל, סוֹבְרִים שֶׁגַם לְגַבִּי אִפֶּר
17 פְּרָה אֲדוּמָה הָדִין כֵּן. וּמִיִּשְׁבִּים אֶת סִתְרִית הַפְּסוּקִים בְּאִפּוֹן זֶה, שֶׁמֶה

18 שְׁנֵאמַר "נִתְּנָן מַיִם חַיִּים אֶל כָּלִי" הוּא בְּרִיקָא - שֶׁצִּרִיךְ לַעֲשׂוֹת
19 כְּסִדֵּר זֶה דּוּקָא וְאִם נִתֵּן קוֹדֵם אֶת הָאִפֶּר פְּסוּל. וְמִה שְׁנֵאמַר "עֲלֵיו",
20 בֹּא לְלַמֵּד שֶׁאֵין דִּין בְּנִתְּנִית הָאִפֶּר עַל הַמַּיִם מִלְּמַעֲלָה, אֲלֵא צִרִיךְ
21 לְעֵרֶךְ - לְעַרְבֵי אֶת הָאִפֶּר בְּתוֹךְ הַמַּיִם. שׁוֹאֵלֶת הַגְמִירָא עַל רִבְנָן,
22 מִדּוּעַ דְּרִישׁוּ שְׁנֵאמַר 'אֶל כָּלִי' בֹּא לְלַמְּדֵנוּ שִׁיעֲשֵׂה דּוּקָא כְּסִדֵּר זֶה
23 וְעֵלִיו' בֹּא לִימֹר שִׁיעֲרֵבֵם יָחִיד, וְאִימָא לְהִיפֵךְ, שֶׁמֶה שְׁנֵאמַר 'עֲלֵיו'
24 דְּרִיקָא - לְלַמְּדֵנוּ שֶׁצִּרִיךְ לִתֵּן תְּחִילָה אֶת הָאִפֶּר לְכָלִי רִיק וְעֵלִיו יִתֵּן
25 אֶת הַמַּיִם, וְמִה שְׁנֵאמַר 'אֶל כָּלִי' לְלַמְּדֵנוּ שְׁתֵּתָהּ חֵיוֹתָן בְּכָלִי -
26 לְלַמְּדֵנוּ שֶׁלֹּא יִטּוֹל הַמַּיִם מִהַמְעֵיין בְּכָלִי אֶחָד וְיַעֲבִירוּ לְכָלִי שְׁבו
27 עוֹשֶׂה אֶת הַמִּי חֲטָא, אֲלֵא צִרִיךְ לִיטּוֹל הַמַּיִם מִן הַמְעֵיין בְּאוֹתוֹ כִּלִּי
28 שְׁעוֹשֶׂה בּוֹ אֶת הַמִּי חֲטָא. מִתְרַצָּת הַגְמִירָא, סוֹבְרִים רִבְנָן שִׁישׁ
29 לְדַרְשׁוּ שְׁנוֹתֵי תְּחִילָה אֶת הַמַּיִם וְעֵלִיהֶם אֶת הָעֶפֶר, שֶׁכֵּן מִה
30 מְצִינוּ בְּכָל מְקוֹם - לְגַבִּי מִי סוֹטָה, שֶׁתְּחִילָה נוֹתֵן אֶת הַמַּיִם, וְאֵת
31 הַמִּכְשֵׁי - אֶת הָעֶפֶר נוֹתֵן לְמַעֲלָה. וְלִכֵּן מִסְתַּבֵּר לְלַמּוֹד שֶׁאֵם כָּאֵן
32 - לְגַבִּי פְּרָה, דִּינוּ כֵּן שֶׁמִּכְשֵׁי לְמַעֲלָה - שְׁנוֹתֵן אֶת הַמַּיִם תְּחִילָה
33 וְעֵלִיהֶם אֶת הָאִפֶּר, וְלִכֵּן דְּרִישׁוּ מֵאֶל כָּלִי לַעֲכַב בְּסִדֵּר הַנִּתְּנִיה,
34 וּמִעֲלֵיו שֶׁצִּרִיךְ לְעַרְבֵי הַמַּיִם וְהָאִפֶּר יָחִידִיו.

יום ראשון

יום רביעי

ל ניסן, ר"ח, טו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קמה־קנ.

תנאי: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא – בראשי חדשים ומועדי אנ"ש – צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלגה מלכה – אצל אנ"ש שיחיו בבתייהם הפרטיים.

יום שני

יום חמישי

א אייר, ב דר"ח, טז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תנאי: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האט געזאגט אמאל פאר'ן טאטען – אין א פארבריינגען ספירה־צייט אין די יאהרען תרנ"א-נ"ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאל ציילען. דער ווארט איז דעם טאטען זייער געפעלען געווארען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאג, דארף מען וויסען וואס מ'האט אויפגעטאן און וואס מ'דארף ווייטער טאן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מארגען זאל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אמרו בנוכחות אבא – בהתועדות של ימי הספירה בשנים תרנ"א-נ"ג – חסידי אדמו"ר הזקן היו תמיד סופרים. הפתגם מאד מצא חן בעיני אבא, ואמר: זוהי ענינה של "עבודה"; השעות צריכות להיות ספורות, ואז הימים ספורים. כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעל בעתיד.. יש להשתדל תמיד שה'מחר' יהיה הרבה יותר "יפה" מאשר 'היום'.

יום שלישי

יום ששי

ב אייר, יז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תנאי: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אדמו"ר – בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האט עם אמאל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האט געמאכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געווארען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאגט דעם צ"צ: הא, וואס זאגט איהר, ער מאכט גוט. דער צ"צ האט איהם געענטפערט: וואס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הולדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] – בשנת תקצ"ג.

בגיל שבע, אדמו"ר ה"צמח צדק" בחנו פעם. הסבא כל כך הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאד, לא היה מסוגל להתאפק, ואמר ל"צמח צדק": הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה"צמח צדק": מה יש להתפעל ש"תפארת שבתפארת" מצליחה?

יום
רביעי

שבת

ג אייר, יח לעומר

ה'תש"ג

הפסוק: וַיְהִי דְבַר גּוֹ' הַלְרֹשׁ אֹתִי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: יח-כב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תארום ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד פמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: א) הצניע לכת ב) מעמיד עצמו בסכנה ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול ד) עמל בטרחא גדולה, ה) זריזות ו) בוטח ומקנה ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

יום
חמישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כג-כח.

תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאות לו שלש שנים.

גזירות השערות – אפשרענעש [=תספדת] (של תינוק) – הוא דבר גדול במנהגי ישראל. ועקרו הוא בהחנוך דהשאת פאות הראש. ומיום הגזירה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן ובכחות השחר ובכרת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

יום
שישי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.

תהלים: כט-לד.

תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:

יודת נשמה לעולם וחה שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

שבת
קודש

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.

תהלים: לה-לח.

תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך .

ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אָמרו רבוּתֵינוּ זְכוּנוֹם-לְבָרְכָהּ: "אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופרשו הוד כבוד קדשת אבותינו רבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו – את המאזין – ל'מהלך'. ענין ההלוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעליה זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אגרות קודש

בי"ה, ו' אייר, ה'תשל"ב

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו מ-4/14, בו כותב אודות . . . אחיו שי'.

מובן שלכל לראש צריך שיהי' הרצון מצד אחיו בענינים שכותב. ובכלל, כל אלה שנוסעים לארגנטינה בתפקיד כלאחיו, הרי זה לזמן מסויים ואחר כך שבים לאה"ק ת"ו, ושם הרי תהי' אצלו כל האפשרויות שכותב, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו.

והרי גם המקצוע והמשרה שלו עתה גם היא שייכת לד' אמות של תורה ויראה.

התקוה חזקה אשר כי וגם זוג' שתחי' עושים כל התלוי בהם בהפצת היהדות האמיתית ככל אשר ידם מגעת, והובטחנו דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם, בפרט כשממששים דוגמא חי' באורח חייהם והנהגתם בחיי היום-יום. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמ' ב

- 1 אותה שוב. אָבֵל לֹא בָאִישׁ אֶחָד – אך אם אותו בעל קינא לה פעם
2 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וְחֻכָּמִים אֹמְרִים – שיטה
3 שלישית, אֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה פעם שניה, בֵּין בָּאִישׁ אֶחָד
4 שקינא לה שני פעמים, וּבֵין כָּב' אֲנָשִׁים שׁוֹנִים. שואלת הגמרא,
5 וְתָנָא קָמָא נָמִי שִׁסְבַּר שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, וּמִשְׁמַע שֶׁאֵף בְּבַעַל
6 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי הַכְּתִיב "זאת" למעט, ומה ימעטו
7 מפסוק זה. וכן קשה, וְרַבֵּן בְּתַרְאִי נָמִי – על דעת חכמים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

- 1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחזיקה הרי היא
2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דְּקָהָרְאָא בָּהּ מִחֻמַּת בְּרִייתָא – מתוך
3 בריאותה, שאינה רותנת ואמרה איני שותה. וְהָכִי קָאָמַר רבי
4 עקיבא, קָל מִחֻמַּת בְּרִייתָא – אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, קָל בְּלָל לֹא שְׁתָּיָה – אינה
6 שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
7 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא
8 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
9 נחשבת כמודדה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מִחֻמַּת רְתִיתָא –
- 10 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותנת, אות הוא כי מתחילה
11 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
12 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
13 חילוק, אם חזרה בה עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֵץ, דְּאִכְתִּי לֹא אִמְחוּק
14 מְגִילָה, אִי נָמִי אם אִמְחוּק מְגִילָה לפני שקרב הקומץ, דְּשִׁלָּא בְּדִין
15 עָבִיד בְּהֻנִּים דְּמִחְקִי, מִצִּי הָרְאָא בָּהּ ואין משקין אותה בעל כורחה,
16 אִךְ מִשְׁקָרַב הַקּוֹמֵץ, דְּבְּדִין עָבִיד בְּהֻנִּים דְּמִחְקִי, לֹא מִצִּי הָרְאָא
17 בָּהּ.

האם ליקוט הלבונה נחשב 'עבודה'?

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ו

הכהן נטלה מידו לא נפסלה, שהרי לא עשה שום 'הולכה'. וה'משנה למלך' הקשה:

הרמב"ם (לעיל פ"א הכ"ג) פסק ש"הולכה שלא ברגל אינה הולכה", ואם כן מדוע ליקוט הלבונה על ידי הפסול לעבודה פוסל את המנחה, והרי הולכה שלא ברגל אינה 'הולכה'?

ומבאר ה'זבח תודה' (שם):

אמנם, רבי ירמיה פירש הלכה זו לפי דעת הסובר 'הולכה שלא ברגל שמה הולכה', אבל למסקנה מבארת הגמרא הלכה זו מטעם אחר – כי ליקוט הלבונה עצמו נחשב 'עבודה חשובה', כי בלעדי הליקוט אי אפשר להקריב את המנחה.

ולפי זה מתפרשים דברי הרמב"ם שפסק שליכות הלבונה ע"י מי שאינו כשר לעבודה פוסל את המנחה כי הליקוט עצמו נחשב 'עבודה' (ולא בתור חלק מה'הולכה' שהרי לדעת הרמב"ם 'הולכה שלא ברגל אינה הולכה'), ואם כן, גם אם המלקט לא הושיט את הלבונה לכהן אלא שימש כ'מדר' לכהן שנטל ממנו את הלבונה – פסל את המנחה.

הלכות פסולי המוקדשין פרק יא, הלכה א: כָּל הַמִּנְחָה שֶׁקִּמְצָן אַחֵר מִן הַפְּסוּלִין לְעִבּוּדָה – הָרִי הֵם פְּסוּלוֹת. וְכֵן אִם לָקַט הַלְבוֹנָה – פְּסָל.

בגמרא (מנחות יג, ב) הובאו דברי רבי ינאי שאם אחד מן הפסולים לעבודה (ראה משנה מנחות ו, א) ליקט את הלבונה מעל סולת המנחה כדי להקטירה, פסל את המנחה. ואף שליכות הלבונה אינו 'עבודה', הרי זה נכלל ב'הולכה' (שהיא אחת העבודות בהקרבת המנחה), כי אמנם אין המלקט זו ממקומו אך על ידי "שליקטה ונתנה לכהן מיעט בהילוך הכהן" (רש"י, מנחות יג, ב).

ומוסיפה הגמרא (שם) שזהו רק למאן דאמר "הולכה שלא ברגל - שמה הולכה", ולכן אף שהמלקט לא זו ממקומו אלא הושיט את הלבונה לכהן וקירבה אל המזבח, הליקוט נחשב חלק מה'הולכה' שהרי מיעט בהילוך הכהן (ע"פ רש"י הנ"ל).

וכתב ה'ליקוטי הלכות' (מנחות שם, זבח תודה, ד"ה משום) שלפי זה המנחה נפסלה דווקא אם המלקט (הפסול לעבודה) הושיט את הלבונה לכהן, אבל אם לא הושיט ולא קירבה למזבח, אלא

יום שני א' אייר ה'תשע"ו

כוונות סותרות

ולמרות זאת הוא יוצא ידי חובת קריאת שמע!

ותירץ ה'אבני נזר' (חור"מ סי' קס):

אמרו בגמרא (ובחים ד, א, וברמב"ם להלן הי"ג), תורה ששחטה לשם שלמים כשרה, כי גם התורה עצמה נקראת שלמים ("זבח תודת שלמים"). והוא הדין בקריאת שמע שגם היא עצמה היא תורה, ולכן הכוונה לשם תלמוד תורה אינה גורעת ממצות קריאת שמע.

ויש שהוסיפו לבאר שכוונה אחת מבטלת את חברתה רק כאשר שני הדברים לא יתכנו כאחד, כמו בקרבנות שאי אפשר שקרבן אחד יהא גם חטאת וגם עולה ולכן כוונה אחת מבטלת את הכוונה האחרת, וכן במצוות ש'אין עושין מצוות חבילות חבילות' ואי אפשר לקיים שתי מצוות בפעולה אחת, הכוונה לאחת מבטלת את השנייה, אך בקריאת שמע ותלמוד תורה ששתיהן לימוד ואותו מעשה יכול להיחשב גם כתלמוד תורה וגם כקריאת שמע, הכוונה לאחת אינה מבטלת את השנייה (בית יצחק אורח סי' צא).

הלכות פסולי המוקדשין פרק טו, הלכה ד: חֲטָאת שֶׁשָּׁחַטָהּ לְשֵׁם זָבַח אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַטָהּ לְשֵׁם עוֹלָה אוּ לְשֵׁם אִשִּׁם אוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים – פְּסוּלָהּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. אֲבָל אִם שָׁחַטָהּ לְשֵׁם חֵלֶין – הָרִי זוֹ כְּשֶׁרָה.

וטעם החילוק הוא: המתכוון לשם קרבן אחר, גורע משמו של הקרבן, אך כוונה לשם חולין שאינו מין קרבן כלל אינה פוגמת בשם הקרבן.

ומכאן למד הר"ן (ר"ה לג, ב) שאף לדעת הסוברים שמצוות אינן צריכות כוונה והתוקע בשופר שלא לשם מצוה אלא לנגינה יצא ידי חובתו, אם תקע כדי ללמד את התינוקות ולקיים בכך מצות חינוך אינו יוצא ידי חובה, כי הכוונה לשם המצוה השניה פוגעת בכוונת המצוה הראשונה.

והקשו אחרונים: מבואר בגמרא (ר"ה כח, ב) שלדעת הסוברים שמצוות אינן צריכות כוונה, הקורא בתורה ובתוך כך הגיע זמן קריאת שמע, יצא ידי חובת קריאת שמע למרות שלא התכוון לכך, והרי התכוון למצוה אחרת (תלמוד תורה)

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

האם אפר חמץ שנשרף מותר בהנאה?

בהנאה, ואם נתיר לשורפם יש לחשוש שמא יבואו ליהנות מהאפר (רש"י שם ד"ה מאי טעמא).

ולפי זה תמה ה'מגן אברהם' (א"ח סי' תמה סק"א) על דברי הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה (פ"ג הי"א) "כיצד ביעור חמץ, שורפו או פורר וזורה לרוח או מטיל לים", שפסק כדעת חכמים שחמץ הוא מה'נקברים' ולא מה'עשרפים', וכן כתב

הלכות פסולי המוקדשין פרק יט, הלכה יד: כָּל הַנִּשְׂרָפִין לֹא יִקָּבְרוּ, וְכֵן כָּל הַנִּקְבְּרִים לֹא יִשְׂרָפוּ; שֵׁאֵף עַל פִּי שְׂהוּא מִקְמִיר בְּשִׂרְפָתוֹ – הָרִי הֵקֵל בְּאַפְרוֹ, שֵׁאֵפֵר הַנִּקְבְּרִים אִסּוּר.

הרמב"ם פסק כחכמים (תמורה לד, א) שאין להחמיר ולשורף איסורי הנאה הטעונים קבורה, כיון שאפרם אסור

שהתורה לא הצריכה לשורפם - איסורם נמשך לעולם, וחכמים גזרו לקוברם כדי שלא יבואו להיכשל בהם (תוספות תמורה לג, ב ד"ה הנשרפים), ואין לשורפם שמא יבואו ליהנות מהאפר. אבל חמץ, גם לדעת חכמים שהשבתתו בכל דבר, מצווה להשביטו וקיום המצוה הוא הן על ידי קבורה והן על ידי שריפה, וכיון שקיים מצות 'תשביטו' הלך איסור החמץ ואין איסור ליהנות מהאפר לאחר שריפתו.

ופסק אדמו"ר הזקן (א"ח שם ס"ח) כהבנת ה'מגן אברהם' בשיטת הרמב"ם, ש"הפחמים והאפר של החמץ אסורים בהנאה", כי הנקברים אפרם אסור, ועם זאת אפשר לבער את החמץ בשריפה, ואדרבה, "המנהג במדינות אלו" לשרוף את החמץ.

ה'טור' (שם) שלדעת הרמב"ם אפר החמץ אסור בהנאה כי הוא "הולך לשיטתו שפוסק כחכמים", ואם כן איך התיר לשרוף את החמץ?

ותירץ:

לדעת הרמב"ם האיסור לשרוף את ה'נקברים' הוא רק אם כוונתו ליהנות מהאפר, אבל כשאין לו כוונה ליהנות מהאפר מותר לשרוף ולא גזרו שמא יבוא ליהנות, ולכן התיר לשורפו.

וה'תורת חסד' (אור"ח סי' כא ס"ק ו. וכן ביארו באבני מלואים, שו"ת סי' יט והגרע"א בהגהותיו לאור"ח סי' תמה) ביאר:

ה'נשרפים' אפרם מותר בהנאה כי התורה ציוותה לשורפם וכשנעשתה המצוה - הלך האיסור, אבל ה'נקברים'

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

מתי התירו 'שבות' במקדש?

התירו שבות לענין זה.

והקשה עליו ה'משנה למלך' (שם) מדברי הרמב"ם כאן, שהתירו להטיל עששיות של ברזל מלובן למי המקוה כדי להפיג צינתם כי אין שבות במקדש, ואם כדברי ה'כסף משנה' למה התירו, הרי אפשר להפיג את הצינה על ידי עירוב מים חמים שהוחמו מערב יום הכפורים (ראה הל' שבת פכ"ב ה"ה)?

ומבאר ה'מעשה רוקח' (שם):

אכן, אם די לו לכהן הגדול בעירוב מים חמים שהוחמו מערב יום הכפורים, יש לעשות כן, אך אם הוא חלש כך שאין המים חמים במידה מספקת שיוכל לטבול בהם, הטילו עששיות של ברזל שהתלבנו באש.

וה'תורת חסד' (א"ח סייד סקי"א) ביאר על פי דברי הירושלמי (יומא פ"ג ה"ה):

בהטלת עששיות מלובנות במים אמנם יש משום שבות, אבל יש לאסור גם עירוב מים שהוחמו מערב יום הכפורים, כדי שלא ייראה כאילו הכהן טובל במים שאובים. וכיון שיש מקום לאסור כל אחת משתי האפשרויות, אין עדיפות לפעולה אחת על השניה ויש להתיר את שתיהן.

הלכות עבודת יום הכפורים פרק ב, הלכה ד: הָיָה בָּתָן גָּדוֹל וְזָקֵן אוֹ חוֹלָה — מְלַבְּנִין עֲשָׂשִׁיּוֹת שֶׁל בָּרָזַל בְּאֵשׁ מְקַעֲרֵב, וְלִמְחֹר מְטִילִין אוֹתָן בְּמִים כְּדִי לְהַפִּיג צִנְתָּן; שְׂאִין שְׁבוּת בְּמִקְדָּשׁ. אוֹ מְעַרְבִין מִים חֲמִין בְּמִי הַמִּקְוָה עַד שֶׁתִּפְּגִי צִנְתָּן.

האיסור להטיל עששיות מלובנות במים הוא משום 'מצרף', "שכן לוטשי הברזל עושים, מחמים את הברזל עד שיעשה גחלת ומכבין אותו במים כדי לחסמו" (הל' שבת פ"ב ה"ב). ומסקנת הגמרא (יומא לד, ב) היא שהטלת העששיות כדי לחמם את המים היא צירוף מדרבנן, כי עששית אינה כלי ואין ב'צירוף' משום גמר מלאכת הכלי ('מכה בפטיש'), ומותר להטילה במים כי "אין שבות במקדש" (תוס' שם, ד"ה הני מילי).

והנה, כתב הרמב"ם בדיני שמירת המקדש (הל' בית הבחירה פ"ח ה"ב), הכהנים היו בודקים את העזרה בלילי שבת לא כדרך שהיו עושים בחול, כשאבוקות של אור בידיהם, אלא לאור נרות הדלוקים מערב שבת, כי אסור לטלטל את האבוקות. ותמה ה'כסף משנה' (שם): הרי טלטול נר בשבת הוא שבות ואין שבות במקדש, וביאר: כיון שאפשר לעשות בהיתר ולבדוק נרות הדלוקים מערב שבת, לא

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

איסור גיזה ועבודה, ואיסורי שבת

השיעור בו מתחייבים על מלאכת דישא בשבת? והביאור:

איסור גיזה ואיסור עבודה בבהמת קדשים שונים זה מזה במהותם: העבודה אסורה משום שמכחיש בכך את הבהמה, ואילו בגיזה האיסור הוא מחמת הצמר הנגזז, ולכן מבואר בגמרא (חולין קלח, א) שאם הקדיש בהמה מלבד גיזתה אינו עובר עליה באיסור 'לא תגזו', כי האיסור אינו נובע מקדושת הבהמה אלא מקדושת הגיזה, וכיון שהגיזה אינה קדושה אינו עובר על איסור.

והנה, באיסורי שבת האיסור אינו תלוי בפעולת האדם אלא בתוצאה הנפעלת על ידי מעשיו, כי כשם שהקב"ה כילה מלאכתו ביום השביעי, כך על האדם לשבות ולא

הלכות מעילה פרק א, הלכה ז: כָּל קִדְשִׁי מִזֶּבֶחַ... אֲסוּרִין בְּגִזָּה וּבְעוֹבָה... וְהַגִּזָּה אֵת הַשּׁוֹר אוֹ הָעֹזֵב בְּצִאָן — לֹאֶקֶח מִן הַתְּנוּחָה... וְיִרְאֶה לִי, שְׂאִינוּ לֹאֶקֶח עַד שֶׁיִּגְזֹז כְּדִי לְרַבֵּה הַסֵּט כְּפֹלִי. לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמור מִשְׁבֹּת.

הרמב"ם פותח את ההלכה באיסור גיזה ואיסור עבודה בבהמת קדשים, אך לאחר מכן מתייחס רק לאיסור גיזה, וכותב שאין מתחייבים על גיזה פחותה מ'רוחב הסיט כפול', השיעור שמתחייב עליו הגזוז בשבת.

ומקשה ה'מנחת חינוך' (מצוה תפג): אם שיעורי איסור מעילה נלמדים ממלאכות שבת, מדוע כותב זאת הרמב"ם רק לגבי איסור גיזה ולא לגבי איסור עבודה, כגון הדש בבהמה של קדשים שיהא חייב רק אם דש כגורגרת,

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

משום יצירת דבר בשבת, כך אינה חשובה כדי להתחייב על נטילתה מרשות ההקדש.

אך בדישה בבהמת קדשים האיסור הוא מחמת הכחשת הבהמה ואינו נוגע לתוצרת הנעשית על ידי הדישה, ולכן אין מקום ללמוד זאת משיעורי מלאכות שבת.

(אבן האזל. חלקת יעקב ג ענינים שונים סי' לה)

לייצר תוצרת כל שהיא ביום השבת.

ולכן דווקא איסור גיוה בבהמת קדשים נלמד ממלאכות שבת ולא איסור העבודה, כי בדישה האיסור הוא מחמת הצמר הנגזז, וזאת זאת יש ללמוד ממלאכות שבת, שכשם שגיוה פחותה מכ'רוחב הסיט' אינה חשובה להתחייב עליה

מעילה בדם קדשים לאחר שיצאו לנחל קדרון יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

שם ד"ה (הוא) שהדם שיצא לנחל קדרון מועלים בו מן התורה, כי בית-דין מקדישים אותו קדושת דמים. ולאחר פדיונו יכולים ליהנות ממנו, ולכן מותר למוכרו לגגנים לזבל שדות כיון שהם פודים אותו כשאר קדשי בדק הבית הקדושים בקדושת דמים בלבד. וכן דעת ה'תוספות ישנים' (יומא שם, ד"ה עד כאן, בשם הר"ם), שמועלים בו מדאורייתא. ומבאר שדברי הגמרא שקדושתו מדרבנן, היינו שחכמים תיקנו שבית-דין יקדשו את הדם שיצא לנחל קדרון בקדושת דמים, וכיון שחלה עליו קדושה מועלים בו מן התורה.

ובדעת הרמב"ם כתבו אחרונים (מרכבת המשנה, אור שמח ועוד) שדם קדשים שיצא לנחל קדרון מועלים בו מן התורה, ובספר 'תקנת עזרא' דייק כן מלשון הרמב"ם "יצא לנחל קדרון מועלין בו מפני שהיה נמכר לגנות, ודמיו הקדש". כלומר, כיון שנתפסת קדושה בדמי הפדיון (של הדם שנמכר) בהכרח שבית-דין קידשוהו בקדושת דמים, וממילא מועלים בו מן התורה.

הלכות מעילה פרק ב, הלכה יא: כל דמי שחיטת הקדשים – אין מועלין בו... עד שיצא לנחל קדרון. יצא לנחל קדרון – מועלין בו, מפני שהיה נמכר לגנות ודמיו הקדש. שנינו (מעילה יא, א): דם קדשים בתחילתו, לפני זריקתו על המזבח, אין מועלין בו (והנהנה מדם זה אינו חייב להביא אשם ולהוסיף חומש על התשלום), והגמרא לומדת דין זה מכמה פסוקים. אבל דם קדשים ביום, לאחר זריקתו ויציאתו מהעזרה דרך אמת המים לנחל קדרון – מועלים בו.

ויש ראשונים (ה'מפרשי' ד"ה יא, ותוספות ד"ה מאי במעילה שם. הראב"ד כאן) המפרשים על פי המובא בגמרא (יומא נט, ב), שדם שיצא לנחל קדרון מועלים בו מדרבנן (ואם נהנה אינו מביא קרבן ואינו מוסיף חומש), אבל מן התורה אין מועלים בו כי "אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו", וחכמים גזרו בו מעילה לאחר שיצא לנחל קדרון "אבל במקדש אין מועלין בו אפילו מדרבנן לפי שאין גזרין גזירות במקדש" (מפרש' שם). ומהר"י קורקוס הביא דעת רבינו חיים כהן (בתוספות יומא

שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ו

שליחות במעילה

אכלו, המשלח מעל אבל האורחים לא מעלו, כי במעילת המשלח יצא הבשר לחולין, ו'אין מועל אחר מועל' (מעילה יט, ב) ויציאת ההקדש לחולין היא קיום המעשה, אבל בטביחה ומכירה יש שליחות לגבי חיוב המשלח, אבל לקיום המעשה אין צורך בדין שליחות, כי השור טבוח לפנינו. וכן בשליחות יד – יש שליחות לחייב את המשלח, אבל קיום המעשה אינו תלוי בשליחות.

והרמב"ם כאן מבאר תחילה את ההלכה הקודמת: כאשר השליח קיים את שליחותו לתת לאורחים בשר מקדשי בדק הבית, מעל המשלח ולא האורחים כיוון שהשליחות חלה לענין קיום המעשה (המעילה הוציאה לחולין), וענין זה אכן שייך רק "במעילה לבדה".

ומוסיף לבאר גם את ההלכה השניה, כשהשליחות היא לתת לאורחים "בשר עולה וכיוצא בו – לא מעל אלא האוכל בלבד", כי בעולה קיים איסור נוסף על המעילה (ראה הל' מעה"ק פי"א ה"א), ובזה השליחות לא חלה (כי "אין שליח לדבר עבירה") בשתי המשמעויות: א. המשלח אינו חייב, ב. המעשה אינו חל, ומאחר שההוצאה לחולין נעשתה רק על ידי האוכלים, "לא מעל אלא האוכל בלבד".

הלכות מעילה פרק ז, הלכה ב: אם היו בשר עולה וכיוצא בו – לא מעל אלא האוכל בלבד. שחרי הוא חיב באיסור אחר יתר על המעילה, ובכל התורה בלה אין שליח לדבר עבירה, אלא במעילה לבדה.

הקשו האחרונים (נודע ביהודה מהר"ק אה"ע סי' עה, שער המלך ועוד):

בגמרא (קידושין מב, ב) מבואר שבשלושה דברים ריבתה תורה שליחות לדבר עבירה: א. מעילה – השולח שליח למעול בקדשים. ב. טביחה ומכירה – גנב שור או שה ושלח שליח לטבחו או למכרו. ג. שליחות יד – שלח שליח לשלוח יד בפיקדון שאצלו. ואף הרמב"ם הביאם להלכה (הל' גניבה פ"ב ה"י. הל' גז'א פ"ג ה"א). ואם כן מדוע כתב כאן "אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה"?

ומבאר ה'נודע ביהודה':

לדין 'אין שליח לדבר עבירה' יש משמעות כפולה: א. אין המשלח חייב על מעשה השליח. ב. המעשה שתלוי בשליחות אינו חל.

ובשלושת הדברים האמורים, מעילה יוצאת מן הכלל בכך שהמשלח חייב וגם המעשה קיים, ולכן האומר לשלוחו תן בשר הקדש לאורחים והשליח נתן והאורחים

ב"ה, פסח שני, ה'תשל"ב

ברוקלין, נ.י.

לכינוס השנתי הי"ז של נשי ובנות חב"ד

ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

בנועם נתקבלה הידיעה על דבר הכינוס השנתי שיתקיים בשבת מברכים חודש סיון הבע"ל. ויהי רצון שיהי בהצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

לאחרונה הוזכר כמה פעמים הפסוק שאמרו דוד המלך בשם כל אחד ואחת מישראל ובשם כלל ישראל:

כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז (תהלים ע"א, ז).

אחת הנקודות בזה היא שכל אחד ואחת מישראל בתור פרט, ועמנו בני ישראל בתור עם, נוסף על השלימות שעליהם להשיג בשביל עצמם, יש להם אחריות להסביבה וצריכים לשמש **מופת לרבים**.

לכאורה יש מקום לחשוב: איך יכול עם קטן, המעט מכל העמים, להיות למופת ולדוגמא לכל יושבי תבל, שעה שהעולם כל כך שקוע בחומריות ומתרשם ממכמות יותר מאיכות? וכן יש מקום ליהודי שומר תורה ומצווה לחשוב: איך יכול אני, יחיד בין רבים, לפעול מה שהוא?

והמענה על זה בסופו של פסוק הנ"ל: **ואתה מחסי עוז**. פירוש, שאין יהודי בא מכוח עצמו, אלא מכוחו של הקדוש ברוך הוא ובכוח ועוז מלמעלה שמקבל על ידי תורת ה' ומצוות ה'.

ומרומז הענין גם בסיפור חכמינו זכרונם לברכה, שבשעה שנתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל על הר סיני, במדבר סיני, כשהיו פרושים מכל העולם, היו עשרת הדברות הולכות ונשמעות מקצה העולם ועד קצהו עד שנחרדו כל האומות, אך כששמעו פשר הדבר, שהקב"ה נתן תורה לעמו ישראל, נחה דעתם, ואז פתחו ואמרו: **ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום**, כלומר, כיון שה' נתן את התורה, הנקראת "עוז", לעמו, בודאי שה' יברך את עמו בשלום.

ובזה מודגש שהכוח והעוז אשר עם בני ישראל מקבל מתורת ה', אין זה ענין של כוח ועוצם ידי ועריצות להשתלט על האומות, אלא אדרבה, התורה מביאה שלום לעולם, שלום ליחיד ושלוש להכלל, וסוף סוף תביא שלום גם בין אומות העולם.

בתקופתנו זו, תקופה של טישטוש ערכים ובלבול המוחות, שומה על הקול קול יעקב – קול התורה והמצוות – להישמע בתוקף, קול גדול אדיר וחזק, בכל מקום שם נמצאים שומרי תורה ומצווה.

וכמו אז בשעת מתן תורה, כאשר הקב"ה ציוה למשה רבנו לפנות תחילה לנשי ישראל ("בית יעקב") ואחר כך לדבר עם האנשים ("בני ישראל"), כן גם עתה יש לנשי ובנות ישראל תפקיד חשוב ביותר בהחזקת התורה והפצת התורה במצוותי' בחיי היום-יום. ובמיוחד, בשים לב שהמדובר הוא בהשפעה – **מופת לרבים** – הרי בזה הרגש החם פועל יותר מאשר השכל הקר. והרי הנשים בכלל ניחנו בעדינות וברגש שבלב יותר מהאנשים.

כיון שהכינוס השנתי יתקיים בשבת מברכים חודש סיון, חודש דמתן-תורה, בודאי שכל המשתתפות תהיינה תחת רושם ימי סגולה אלה, כאמור לעיל, וברוח זה תתבטא ההחלטה התקיפה לחזק ולהרחיב שטח הפעולות של נשי ובנות חב"ד בכוחות מחודשים והולכים ומתגברים.

בברכה להצלחה ברוחניות ובגשמיות ולבשורות טובות בכל האמור

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' ל' ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין עה
מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – ל' ניסן אייר תשע"ו

אותה פתים" ובגמרא שם עה. למדו מכאן לכל המנחות.
(8) המנחות יש מהן טעונות הגשה למזבח והנפה, ויש
טעונות הגשה ולא תנופה.

יום א' ל' ניסן ה'תשע"ו

הלכות פסולי המקדשין

פרק אחד עשר

(1) יבאר כל המנחות שקמץן אחד מהפסולים לעבודה, ואם
לקט הלבונה.

1 א. כל המנחות שקמץן אחד מן הפסולין לעבודה
2 - הרי הם פסולות. וכן אם לקט הלבונה - פסול,²
3 אף על פי שלא קמץ.

(2) אחרי הקטרת הקומץ מלקט הכהן את כל הלבונה שעל
המנחה ומקטירה.

4 ב. קמץ הפשר ונתן לפסול, קמץ בימינו ונתן
5 לשמאלו, ואחר כך נתנו לפני; קמץ מפלי קדש
6 ונתן לכלי חל - פסול.

7 ג. קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קרט
8 לבונה - פסול³.

(3) מפני שהקומץ חסר מקום הצרור או הגרגיר, וקומץ חסר
- פסול.

9 ד. קמץ עד שהוא בחוץ⁴ ונכנס לפנים - יחזר
10 ויקמץ בפנים וכשר.

(4) חוץ לעזרה.

11 ה. נתפזר הקמץ על גבי הרצפה - יחזר ויאספנו⁵.

(5) והמדובר, כשנתפזר אחר שנתקדש בכלי שרת, אבל אם
נתפזר לפני שנתקדש - נפסל, כמו דם שנשפך על הרצפה
לפני שנתקבל בכלי.

12 ו. היתה המנחה שלא בכלי שרת, או שהיה קמץ
13 שלא בכלי שרת, או שהעלהו למזבח שלא בכלי
14 שרת, או שבללה בשמנה חוץ לעזרה⁶ - פסולה,
15 עד שתהיה בלילתה בפנים.

(6) ואף על פי שבלילה כשרה בזר - פסולה בחוץ.

16 ז. כל המנחות שניצק עליהן השמן פסול לעבודה,
17 כגון הזר וכיוצא בו, או שבללן או פתתם⁷ או מלחן
18 - פשרות. הגישן או הגישן⁸ - חוזר הפכה ומגיש או
19 מגיש; ואם לא הגיש ולא הגיש הפכה - פשרות.
20 שנאמר: והביאה אל בני אהרן וקמץ - מקמיצה
21 ואילך מצות פהנה; למד על יציקה ובלילה שפשרה
22 בזר.

(7) במנחה על המחבת כתוב בתורה (ויקרא ב, ו): "פתות

23 ח. מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת או שמן
24 חלין כל שהוא - נפסלה. חסר שמנה - פסולה;
25 חסר לבונה⁹ - פשרה. והוא שיהיו עליה שני קרטי
26 לבונה, אבל קרט אחד - פסולה; שנאמר: את כל
27 לבונה.

(9) שנינו (שם קו:): "האומר הרי עלי לבונה לא יפחות
מקומץ" ורבינו (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יב הלכה ז)
פוסק, שגם הלבונה הבאה עם המנחה שיעורה קומץ.
ומלמדנו כאן ששיעור זה הוא לכתחילה אבל בדיעבד אם
חיסר כשרה.

28 ט. רבה שמנה¹⁰ ולבונה: עד שני לגין¹¹ לכל
29 עשרון ושני קמצי לבונה לכל מנחה - פשרה¹²; שני
30 לגין או שני קמציין או יותר על זה - פסולה.

(10) מצוותה לוג שמן לכל עשרון סולת. (11) כגון
שהפריש שני לוגין למנחה זו, אבל אם נפל לתוכה שמן של
חולין או של מנחה אחרת אפילו כל שהוא פסול.
(12) בריכה שמנה כתב רבינו "שני לוגין לכל עשרון" ואילו
כאן כתב "לכל מנחה" ומשמע שאפילו מנחה גדולה בת
כמה עשרונות טעונה קומץ אחד לבונה בלבד, אולם
בפירושו על המשנה כתב: "והוא שיתן משני קמצים (כך
צריך להיות) של לבונה ומעלה בעשרון".

31 י. מנחת חוטא¹³ שנתן עליה שמן או על הקמץ
32 שלה - נפסלה. נתן עליה לבונה - ילקטנה. היתה
33 שחוקה¹⁴ - הרי זו פסולה מספק, שהרי אי אפשר
34 ללקט.

(13) נאמר בה (ויקרא ה, יא): "לא ישים עליה שמן ולא יתן
עליה לבונה". (14) ואי אפשר ללוקטה, אבל אינה מעורבת
בסולת.

35 יא. נתן שמן על שריה אחר שקמץ - אינו לוקה¹⁵
36 ולא פסלה, שהרי הקמץ פשר.

(15) משום "לא ישים עליה שמן".

37 יב. נתן משהו שמן¹⁶ על גבי פזית מן המנחה -
38 פסלה מספק. אבל אם נתן השמן על פחות מפזית
39 - לא פסלה¹⁷. ואינו פוסל הלבונה¹⁸ עד שיתן פזית
40 לבונה¹⁹.

(16) של חולין או של מנחה אחרת. (17) משום שנאמר
(שם): "לא ישים עליה" ועליה משמע שיעור חשוב.

עו שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום א' ל' ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

24 שְׁנָאֵמָר: וְנִשְׂא אֶהָרִן. יֵצֵא הַקֶּמֶץ³² חוּץ לְעִזְרָה
25 וְהַכְּנִסוּ וְהַקְטִירוּ - אֵין הַצִּיץ מִרְצָה. שֶׁהַצִּיץ מִרְצָה
26 עַל הַטָּמֵא, וְאֵינוֹ מִרְצָה עַל הַיּוֹצֵא.

(32) ונפסל ביוצא.

27 כ. קֶמֶץ אֶת הַמִּנְחָה וְאַחֵר כֶּף נִטְמָא שְׂרִיָּה כֵּלָן אוֹ
28 נִשְׂרָפוּ אוֹ יֵצֵאוּ חוּץ לְעִזְרָה אוֹ אֲבָדוּ - לֹא יִקְטִיר
29 הַקֶּמֶץ, וְאִם הַקְטִיר - הִרְצָה. נִשְׂאָר מֵעֵט מִן
30 הַשִּׁירִים בְּכִשְׁרוֹתָן - יִקְטִיר הַקֶּמֶץ, וְאוֹתָן הַשִּׁירִים
31 שֶׁנִּשְׂאָרוּ אֲסוּרִין פְּאֻכִּילָה³³.

(33) ולמדו דין זה מהכתוב (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" ולא הנותרת מן הנותרת.

32 כא. הִיָּתָה מִחִיצָה מְלֻמָּטָה בְּכָלִי שֵׁשׁ בּוֹ עֲשָׂרוֹן
33 שֶׁל מִנְחָה, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְעַרֵב מְלֻמָּעָלָה - לֹא
34 יִקְמֵץ, וְאִם קֶמֶץ - פְּסוּלָה.

35 כב. הִיָּה הַכָּלִי חִלּוּק בְּמִחִיצָה מְלֻמָּעָלָה וּמְעַרֵב
36 מְלֻמָּטָה - קוֹמֵץ מִמֶּנּוּ³⁴.

(34) עריכת תרגומים דינה ככלי אחד. ומפרש רבינו שעריבת תרגומים חלוקה במחיצה למעלה והמחיצה אינה מגיעה לשולי הכלי.

37 כג. חֶלֶק הָעֲשָׂרוֹן בְּכָלִי אֶחָד, וְאֵין חֶלְקוֹ נִגְעִין זֶה
38 בָּזֶה, וְאֵין בִּינְיָהֵן מִחִיצָה - הָרִי זֶה סָפַק אִם מִצָּרֶף
39 הַכָּלִי לְקִמְצָה אוֹ אֵינוֹ מִצָּרֶף. לְפִיכָף לֹא יִקְמֵץ, וְאִם
40 קֶמֶץ - לֹא יִקְטִיר, וְאִם הַקְטִיר - הִרְצָה, וְלֹא יִאָּכְלוּ
41 הַשִּׁירִים.

42 כד. קֶמֶץ וְנִטְמָן הַקֶּמֶץ לְמַעַלָּה עַל הַשְּׁלַחַן כִּנְגַד
43 גִּבְהַ מְעַרְכַּת לֶחֶם הַפָּנִים - קִדְּשׁוּ הַשְּׁלַחַן³⁵
44 לְהַפְסֵל³⁶, אָבָל אֵינוֹ מִקְדָּשׁ לְקֶרֶב. וְאֵינוֹ קֶרֶב עַד
45 שִׁיתְקַדֵּשׁ בְּכָלִי³⁷ שְׁרֵת הָרָאִי לְקֶמֶץ.

(35) כשם שאויר השולחן מקדש את לחם הפנים כך הוא מקדש את הקומץ באותו הגובה היינו חמישה עשר טפחים לר' יהודה שם צו. (36) בלינה וביוצא. (37) רש"י בפירושו השני שם פז: מפרש, שהקומץ נפסל לגמרי ואין להקריבו אפילו אם יקדשוהו אחר כן בכלי שרת, ורבינו סובר כפירושו הראשון, שקידוש השולחן אינו מספיק כדי להקריב את הקומץ וטעון קידוש נוסף בכלי שרת.

46 כה. הַדְּבִיק הַקֶּמֶץ לְדָפֶן הַכָּלִי וְקֶמֶץ³⁸, אוֹ שֶׁהָפֶף
47 הַכָּלִי עַל יָדוֹ וְקֶמֶץ מִתּוֹכוֹ וּפִיו לְמָטָה - לֹא יִקְטִיר,
48 וְאִם הַקְטִיר - הִרְצָה.

(38) מן הסולת שעל יד דופן הכלי ממש, כך מפרש רבינו את האיבעיא. אבל רש"י שם מפרש שהמדובר שאחרי הקמיצה הדביק את הקומץ לדופן כלי שרת כדי לקדשו ולא הניחו בתוך הכלי על שוליו.

(18) פירוש, הלבונה אינה פוסלת. (19) בלבונה נאמר (שם): "לא יתן" ונתינה בכזית, מה שאין כן בשמן שנאמר בו "לא ישים".

1 יג. אֶפְלוּ נִטְמָן הַלְבוֹנָה עַל כָּל שֶׁהוּא מִן הַמִּנְחָה -
2 פְּסוּלָה²⁰ עַד שְׁלִיקָט.

(20) והטעם, מפני שבלבונה נאמר עוד פעם "עליה" שמשמעותה שיעור חשוב, וכלל בדינו: אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט.

3 יד. גְּבֻלָּה בְּמִים וְקֶמֶץ - בְּשֶׁרָה; לֹא נִאָּמַר
4 חֲרִיבָה²¹ אֶלָּא מִשְׁמֵן.

(21) "וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה" (ויקרא ז, ו) וחריבה היינו מנחת חוטא.

5 טו. מִנְחָה שֶׁקִּמְצָה פְּעָמִים - בְּשֶׁרָה. אֶפְלוּ
6 פְּעָמִים רַבּוֹת. וְהוּא שִׁיקְטִיר בְּזִית בְּבֵת אַחַת,
7 שֶׁאֵין הַקְטֵרָה פְּחוּתָה מִפְּזִית.

8 טז. הַקְרִיב הַקֶּמֶץ בְּלֹא מֶלַח - פְּסוּלָה; שֶׁהִמְלַח
9 מְעַכֵּב בְּמִנְחָה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. מִנְחָה שֶׁחִסְרָה קֶדֶם
10 קְמִיצָה - זָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִמְלֶאנָה; שֶׁהִקְמִיצָה הִיא
11 הַקּוֹבֵעֶת²², לֹא נִתְּנָתָה²³ בְּכָלִי שְׁרֵת.

(22) בשעת הקמיצה צריכה להיות שלימה. (23) לפני הקמיצה.

12 יז. הַתְּנַדֵּב קֶמֶץ לְבוֹנָה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ²⁴, אִם חִסַּר כָּל
13 שֶׁהוּא - פְּסוּל. וְכֵן שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה שְׁעָם הִלָּחֶם²⁵,
14 אִם חִסַּר אֶחָד מֵהֶן כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלִין²⁶, עַד שִׁיְהִיו
15 שְׁנֵי קֶמֶצִין מִתְחַלְּלִים וְעַד סוּף.

(24) לא עם מנחת סולת. (25) בלחם הפנים כתוב בתורה (ויקרא כד, ז): "ונתת על המערכת לבונה זכה". בזיכים - כלים שנותנים בהם את הלבונה. (26) ואף על פי שאינה באה לבדה אלא עם הלחם.

16 יח. הַפְּרִישׁ שְׁנֵי קֶמֶצִין²⁷ לְמִנְחָה אַחַת, וְאָבָד אֶחָד
17 מֵהֶן: קֶדֶם קְמִיצָה - לֹא הִקְבַּע²⁸; לְאַחֵר קְמִיצָה -
18 הִקְבַּע וּפְסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁרָבָה לְבוֹנָתָה. וְכֵן אִם הַפְּרִישׁ
19 אַרְבָּעָה קֶמֶצִים לְשְׁנֵי בְּזִיכֵי לֶחֶם²⁹, וְאָבָדוּ שְׁנֵים
20 מֵהֶם: קֶדֶם סְלוּק הַבְּזִיכִים³⁰ - לֹא הִקְבַּעוּ וּכְשָׁרִים;
21 לְאַחֵר סְלוּק הַבְּזִיכִין - הִקְבַּעוּ וּפְסוּלִין מִפְּנֵי
22 הַרְבּוּיָה³¹.

(27) לבונה. (28) לא נקבעה השתייכותם למנחה ולפיקך כשרה, שבשעת קביעתה היה רק קומץ אחד. (29) מצוותה - קומץ לכל מערכת, היינו שני קמצים לשתי המערכות של לחם הפנים. (30) בכל שבת מסדרים את הלחם על השולחן שבהיכל ונותנים עליו את הלבונה ולשבת הבאה מסלקים את הבזיכים ומקטירים את הלבונה ואחר כך מחלקים את הלחם לכהנים. (31) שריבה לבונתם.

23 יט. קֶמֶץ מִנְחָה שֶׁנִּטְמָא וְהַקְטִירוּ - הַצִּיץ מִרְצָה,

- 26 כו. עֲשֹׂרוֹן שְׁחָלְקוּ וְאֶבֶד אֶחָד מִחֻלְקָיו, וְהִפְרִישׁ
חֶלֶק אַחֵר תַּחְתּוֹ וְנִמְצָא הָאֵבֹד, וְהָרִי שֶׁלִּשְׁתֵּן
מִנְחִין בְּכָלִי אֶחָד וְאֵין נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה³⁹: נִטְמָא זֶה
שְׁאֵבֶד - הָרִי הוּא מִצְטָרֵף עִם חֶלֶק רִאשׁוֹן וְנִפְסָלוֹ⁴⁰,
וְזֶה שֶׁהִפְרִישׁ אֵינוֹ מִצְטָרֵף⁴¹ אֶלָּא יִשְׁלִים עָלָיו⁴².
נִטְמָא הַמִּפְרֵשׁ - מִפְרֵשׁ וְרִאשׁוֹן מִצְטָרֵפִין⁴³ וְנִפְסָלוֹ,
וְזֶה שֶׁנִּמְצָא אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִמָּהּ⁴⁴. נִטְמָא הַחֶלֶק
הָרִאשׁוֹן - הָרִי הָאֵבֹד וְהַמִּפְרֵשׁ תַּחְתּוֹ מִצְטָרֵפִין⁴⁵.
- 30 (39) וּשְׁנֵינוּ בַּמִּסַּכְת חֲגִיגָה כ': "כָּלִי (שֶׁרֶת) מִצְרֵף מֵה
שִׁבְתּוֹכֹ" (לַעֲנִיין טוּמְאָה) וְאִפִּילוּ אֵין נוֹגְעִים זֶה בְּזֶה.
(40) שֶׁהָרִי לִפְנֵי שֶׁאֵבֶד הָיוּ שְׁנֵיהֶם מִצְּוֹרִפִּים לִמְנַחָה אַחַת.
(41) שֶׁהָרִי שְׁנֵי אֱלֹהִים לֹא עֲמָדוֹ מֵעוֹלָם לְהִצְטָרֵף יַחַד וּלְפִיכָן
אֵין הַכָּלִי מִצְרֵפֶם לְהִיפְסֹל. (42) כְּדִין מִנְחָה שֶׁחִסְרָה
בַּהֲלָכָה טִז. (43) מִפְּנֵי שֶׁהִצְטָרְפוּ לִמְנַחָה אַחַת לִפְנֵי שֶׁנִּמְצָא
הַחֶלֶק הָאֵבֹד. (44) כִּי מֵעוֹלָם לֹא עֲמָד לְהִצְטָרֵף עִם
הַמּוֹפְרֵשׁ. (45) מִפְּנֵי שֶׁשְׁנֵיהֶם הָיוּ מִצְּוֹרִפִּים לְרִאשׁוֹן.
- 9 כז. וְכֵן לַעֲנִין קְמִיצָה: קִמֵּץ מִן הַנִּמְצָא - שְׁנֵירִי
עִם הַחֶלֶק הָרִאשׁוֹן⁴⁶ נֶאֱכָלִין, וְהַמִּפְרֵשׁ אֵינוֹ נֶאֱכָל.
קִמֵּץ מִן הַמִּפְרֵשׁ - שְׁנֵירִי נֶאֱכָלִין⁴⁷, וְהַנִּמְצָא אֵינוֹ
נֶאֱכָל. קִמֵּץ מִן הָרִאשׁוֹן - שְׁנֵיהֶן⁴⁸ אֵין נֶאֱכָלִין;
לְפִי שֶׁשְׁנֵיהֶן שְׁנֵירִים וְתֵרִים⁴⁹, שְׁהָרִי הֵן עֲשֹׂרוֹן
שִׁלִּם, וְדוּמִין לְמִנְחָה שֶׁלֹּא נִקְמָצָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה.
וְהֵיאֵף קָרֵב הַקִּמֵּץ הַזֶּה, וְהָרִי לִפְנֵי עֲשֹׂרוֹן
וּמִחֻצָּה? מִפְּנֵי שֶׁהַקְמִיצָה תְּלוּיָה בְּדַעַת הַכֹּהֵן,
וּבְדַעַת שְׁקוּמָן אֵין דַּעַתוֹ אֶלָּא עַל הָעֲשֹׂרוֹן בְּלִבְדוֹ⁵⁰,
וְהָרִי הַחֻלְקִים אֵין נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה.
- 18 (46) כּוֹלוּ, שֶׁהַקּוּמֵץ שֶׁל הַנִּמְצָא עֲשֵׂה אוֹתוֹ שִׁירִיִּם.
(47) וְכֵן כָּל הַחֶלֶק הָרִאשׁוֹן. (48) הָאֵבֹד וְהַמּוֹפְרֵשׁ; אֲבָל
שִׁירֵי הָרִאשׁוֹן נֶאֱכָלִים. (49) הַקּוּמֵץ שִׁיךְ לְכָל שְׁלוֹשֹׁת
הַחֻלְקִים, הֵייוּ עֲשֹׂרוֹן וּמִחֻצָּה וְאֵינוֹ יִכּוֹל לְהַתִּיר אֶלָּא עֲשֹׂרוֹן
אַחַד. וְאִף עַל פִּי כֵן נֶאֱכָלִים הַשִּׁירִיִּים שֶׁל חֶלֶק הָרִאשׁוֹן.
(50) הֵייוּ חֲצִי הָעֲשֹׂרוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ קִמֵּץ וְאַחַד מִשְׁנֵי חֲצָאֵי
הָעֲשֹׂרוֹנִים הָאֲחֵרִים וּמִפְּנֵי שֶׁאֵין אֲנוּ יוֹדְעִים אִיזָה הַצְטָרֵף -
שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים.
- 19 כח. קִמֵּץ מִנְחָה שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּקִמֵּץ מִנְחָה אַחֶרֶת -
מִקְטִיר שְׁנֵיהֶן בְּאַחַת וְהֵן בְּשִׁרְוֹת. וְכֵן אִם נִתְעַרְבַּ
הַקִּמֵּץ בְּמִנְחַת כֹּהֵנִים⁵¹ אוֹ בְּמִנְחַת הַנְּסֻכִּים אוֹ
בְּחֻבְתֵּי כֹהֵן גְּדוֹלוֹ⁵² - הָרִי אֵלּוֹ בְּשִׁרְוֹת וְנִקְטִיר הַכָּל
בְּאַחַד, שֶׁהַכָּל לֹאֲשִׁים⁵³.
- 23 (51) שְׁכוּלָה כָּלִיל. (52) כֹּהֵן גְּדוֹל מִקְרִיב בְּכָל יוֹם מִנְחָה
עֲשֹׂרוֹן סוּלַת, מִחֻצִּיתָה בְּבוֹקֵר וּמִחֻצִּיתָה בֶּעֶרֶב, וְכוּלָּה כָּלִיל.
(53) מוֹקֵטֵר עַל הָאֵשׁ. וְאֵין הָאֲחַת מִבְּטָלָה אֶת הַשְּׁנִיָּה, מִפְּנֵי
שֶׁ"עוֹלִים (דְּבָרִים) הַעוֹלִים לְמִזְבֵּחַ לְהִקְרִיבָה אֵין מִבְּטָלִים זֶה
אֶת זֶה" (שֶׁם כִּב:), מֵה שֶׁאֵין כֵּן שֶׁאֵר מִנְחוֹת שֶׁהַשִּׁירִיִּים
נֶאֱכָלִים וְאֲסוּר לְהַקְטִיר.
- 24 כט. שְׁתֵּי מִנְחוֹת שֶׁלֹּא נִקְמָצוּ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה: אִם
יָכוֹל לְקִמֵּץ מִזֶּה בְּפָנָי עֲצוּמוֹ⁵⁴ וּמִזֶּה בְּפָנָי עֲצוּמוֹ -
- 25
- כְּשִׁרְוֹת, וְאִם לֹא - כְּשִׁרְוֹת וְאִם לֹא - כְּשִׁרְוֹת.
(54) וְלֹא יִתְעַרְבּ בְּקוּמֵץ קִמַּח מִהַמִּנְחָה הַשְּׁנִיָּה.
ל. קִמֵּץ שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּמִנְחָה שֶׁלֹּא נִקְמָצָה - לֹא
נִקְטִיר⁵⁵; וְאִם הַקְטִיר הַכָּל - זֶה שֶׁנִּקְמָצָה עָלֶיהָ
לְבַעֲלִים⁵⁶, וְזֶה שֶׁלֹּא נִקְמָצָה לֹא עָלֶיהָ לְבַעֲלִים.
(55) שֶׁאֲסוּר לְהַקְטִיר אֶת הַמִּנְחָה שֶׁלֹּא נִקְמָצָה. (56) יִצְאוּ
יָדֵי חוּבָתָם.
לֹא. נִתְעַרְבַּ קְמִיצָה בְּשִׁירִיָּה, אוֹ שֶׁנִּתְעַרְבוּ שְׁנֵיהֶן
בְּשִׁירֵי חֻבְרָתָה - לֹא נִקְטִיר, וְאִם הַקְטִיר - עָלֶיהָ
לְבַעֲלִים⁵⁷.
(57) וְלֵמָּה אֵין הַשִּׁירִיִּים מִבְּטָלִים אֶת הַקּוּמֵץ? בְּגִמְרָא שֶׁם
(כִּג:): לְמַדוּ בְּגוֹזִירָה שְׁוֵה שִׁירִיִּים מִקְמָצִים, כִּשֶּׁם שֶׁקְמָצִים
אֵינֶם מִבְּטָלִים זֶה אֶת זֶה כִּךְ גַּם שִׁירִיִּים אֵינֶן מִבְּטָלִים אֶת
הַקּוּמֵץ.
פֶּרֶק שְׁנִי עֲשָׂרִי
(1) יֵבֶאֱרַ שְׁתֵּי הַלָּחִם וְלָחֶם הַפָּנִים וְעוֹמֵר הַתְּנוּפָה שֶׁהוּסֵף אוֹ
חֶסֶר בַּמִּדְתָּם.
א. שְׁתֵּי² הַלָּחִם³ וְלָחֶם הַפָּנִים⁴ וְעוֹמֵר הַתְּנוּפָה⁵
שֶׁהוּסֵף בְּמִדְתָּן אוֹ חֶסֶר כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלוֹת.
(2) תּוֹסַפְתָּא מִנְחוֹת פֶּרֶק ח הִלְכָה א. (3) שְׁמִקְרִיבִים בַּחַג
הַשְּׁבוּעוֹת, מִצְּוֹתָם עֲשֹׂרוֹן לְכָל לָחֶם. (4) שְׁמִסְדֵּרִים בְּכָל
שַׁבָּת, מִצְּוֹתָם שְׁנֵי עֲשֹׂרוֹנִים לְכָל לָחֶם. (5) שְׁמִקְרִיבִים
בַּשֶּׁשֶּׁה עֶשֶׂר בְּנִיסָן, מִצְּוֹתוֹ עֲשֹׂרוֹן אֶחָד. בְּתוֹסַפְתָּא לֹא נִזְכַּר
עוֹמֵר הַתְּנוּפָה, וְהוּא נִכְלָל בְּכָל הַמִּנְחוֹת שֶׁנֶּאֱמָר שֶׁם דִּין.
וְרָאָה בְּרִיתָא מִנְחוֹת עוֹ:
ב. חִלּוֹת⁶ תּוֹדָה⁷ וְרִקְיָקִי נִזִּיר⁸ שֶׁחֲסָרוּ: עַד שֶׁלֹּא
נִזְרַק דָּם הַזֶּבֶח - פְּסוּלִין; מִשְׁנִזְרַק דָּם הַזֶּבֶח -
בְּשִׁרְיָן.
(6) תּוֹסַפְתָּא שֶׁם פֶּרֶק ד הִלְכָה ח. (7) הַמְבִיא בַּהֶמָּה לְקִרְבֵּן
תּוֹדָה, מְבִיא עִמָּה אַרְבַּעִים חִלּוֹת. (8) נִזִּיר אַחֲרֵי מִלֵּאת יָמָיו
נִזְרָה חֵיב לְהַקְרִיב שְׁלוֹשׁ בַּהֲמוֹת, וּמְבִיא עִמָּהּ עֶשֶׂר חִלּוֹת
וְעִשְׂרֵה רִקְיָקִים (מִשְׁנָה שֶׁם עח:). וְזֶה בֵּין חִלּוֹת לְרִקְיָקִים?
חִלּוֹת נִילוּשׁוֹת בִּשְׁמֵן וּבִמֵּים פּוֹשִׁרִים, וְרִקְיָקִים נִילוּשִׁים
בִּמֵּים פּוֹשֶׁרִם בְּלִבְדוֹ, וְאַחֲרֵי אִפְיֵיתָם מוֹשָׁחִים אוֹתָם בִּשְׁמֵן
(הִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקִּרְבָּנוֹת פֶּרֶק יג הִלְכָה ח).
ג. וְכֵן שְׁתֵּי הַלָּחִם⁹ שֶׁחֲסָרוּ: עַד שֶׁלֹּא נִזְרַק דָּמָן שֶׁל
כִּבְשִׂים¹⁰ - פְּסוּלִין; מִשְׁנִזְרַק דָּמָן - בְּשִׁרְיָם.
(9) שֶׁם עוֹ: (10) בַּחַג הַשְּׁבוּעוֹת מִקְרִיבִים שְׁנֵי כִבְשִׁים שְׁלָמִי
צִיבוֹר, וְעִמָּהֶם שְׁתֵּי הַלָּחִם. רָאָה הִלְכָה א.
ד. וְכֵן¹¹ שְׁנֵי סְדֵרִים¹² שֶׁחֲסָרוּ: עַד שֶׁלֹּא הִקְטִירוּ
הַבְּזִיכִין¹³ - פְּסוּלִין; מִשְׁהִקְטִירוּ - בְּשִׁרְיָם.
(11) תּוֹסַפְתָּא שֶׁם. (12) שְׁתֵּי מַעֲרֻכוֹת שֶׁל לָחֶם הַפָּנִים.
(13) רָאָה לְמַעַלָּה פֶּרֶק יא הִלְכָה יז.
ה. אֲבָל¹⁴ הַנְּסֻכִּים¹⁵ שֶׁחֲסָרוּ, בֵּין מִשְׁקָרֵב הַזֶּבֶח בֵּין

27) משנה וגמרא שם עט: (28) כלומר, אחר שקרבה ראשונה. (29) כלומר, יקריב איזו מהן שירצה והלחם עמה, אבל השניה אינו טעונה לחם. כן שנינו בפירוש בברייתא שם. (30) ששניהם טענים לחם. (31) שאמר הרי עלי להביא תודה ונתחייב באחריותה (אם נאבדה או מתה, חייב להביא אחרת), ולפיכך יכול לצאת ידי חובתו גם בולד הבהמה שהפריש, שהרי "אדם מתכפר בשבת הקדש" (ר' יוחנן שם פ.). ומובן שמקריב עמו את הלחם, כשהוא מקריבו ראשון. (32) שאמר הרי זו תודה, ואינו חייב באחריותה. (33) כל אחת כדינה: חליפתה – בין לפני כפרה בין לאחר כפרה, מפני שהוא כ"מרבח בתודות" (לשון הגמרא שם) פירוש, השניה אינה כלל חליפתה של הראשונה, שהרי הבעלים אינם חייבים להביא אחרת במקום האבודה, ואם הביאו הרי זו תודת נדבה חדשה, ולפיכך טעונה לחם אפילו לאחר כפרה. אבל בתמורת תודה, אין טעם לחלק בין נודר לנודב, וכשם שתמורת תודה חובה אינה טעונה לחם לאחר כפרה, כך גם תמורת תודת נדבה. וכן פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה יג, ראה שם. (34) פיסקה אחרונה זו נמשכת לדין ולד תודה בלבד. ובגמרא (שם פ.) נתבאר למה אינו טעון לחם כשהקריבו ראשון, מפני שהולד הוא מותר תודה, וכל מותר תודה אינו טעון לחם. פירושנו זה מסלק תמיהתו של הרש"ש בהגותו למנחות שם על רבינו, שסותר דברי עצמו בהלכה יג, ונתבלטו בזה החזון-איש ואחרונים אחרים.

ט. הפריש³⁵ תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה³⁵ ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות: נתפפר בראשונה - שניה אינה טעונה לחם³⁶, שלישית טעונה לחם³⁷; נתפפר בשלישית - שניה אינה טעונה לחם, ראשונה טעונה לחם; נתפפר באמצעית - שלשית אינה טעונה לחם³⁸.

(35) שם: (36) שהרי היא חליפתה של הראשונה. (37) מפני שאינה חליפתה של הראשונה, אלא של השניה והיא לא הוקרבה. (38) לפי שלשיתיהן קשר ישיר עם האמצעית.

י. המפריש מעות³⁹ לתודתו ואבדו, והפריש מעות אחרות תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה בלחמה, והשאר יביא בהן תודה ואינה טעונה לחם⁴⁰, אבל טעונה נסכים⁴¹. וכן המפריש תודתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה ואחר כך נמצאת - יביא במעות תודה בלא לחם⁴². וכן המפריש מעות לתודתו ואבדו, והפריש תודה תחתיה ואחר כך נמצאו המעות - יביא מן המעות תודה ולחמה⁴³, וזו התודה האחרונה תקרב בלא לחם.

(39) תוספתא שם פרק ח הלכה יא. (40) שדינה כמותר תודה. (41) ככל תודה. (42) פירוש, בראשונה יקריב את האבודה עם הלחם, ואחריה בלי לחם, את השניה שקנה

1 עד שלא קרב - פשרים, ויביא נסכים אחרים
2 למלאתן.

(14) תוספתא שם. (15) הבאים עם הקרבנות.

ו. נסכים¹⁶ שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח: אם נפסל בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב¹⁷; נפסל מקבלה ואילף¹⁸ - קדשו הנסכים לקרב¹⁹; שאין הנסכים מתקדשים לקרב אלא בשחיטת הזבח. ומה יעשה בהן? אם היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה²⁰ - יקריבו עמו; ואם לא היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה - נעשו כמי שנפסלו בלינה וישרפו²². במה דברים אמורים? בקרבן צבור, מפני שלב בית דין מתנה עליהן²³; אבל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקריבו עם זבח אחר²⁴, ואף על פי שהוא זבוח באותה שעה, אלא מגיעין עד שיפסלו בלינה²⁵ וישרפו.

(16) משנה שם עט. וברייתא שם מז. (17) אבל קדשו להיפסל בלינה. (18) פירוש, הקבלה היתה פסולה. כסף-משנה. (19) שהשחיטה מקדשת את הנסכים ליקרב, כדעת רבי בברייתא שם. ובזה מסולקת השגתו של הראב"ד (ראה כסף-משנה).

(20) הלא אי-אפשר לנסכם על המזבח בלי קרבן? (21) ואין עמו נסכים. שם עט: נעשו כמו שנפסלו בלינה. ואעפ"כ צריך להלינם ואחר-כך ישרפם, מפני שמן התורה הם כשרים (ראה הערה כב), וגם אין פסולם בגופם אלא מחמת דבר אחר. וראה בסוף הלכה זו בדין קרבן יחיד, כשיש זבח זבוח. (23) בית-הדין דואג לכל המכשולות האפשריים, ומתנה שאם ייפסל הזבח, יקריבו הנסכים עם זבח אחר, ומן הדין מותר להקריבם אפילו עם זבח שלא היה זבוח באותה שעה, וחכמים גזרו ואסרו (שם). (24) שבקרבן יחיד אין לומר לב בית-דין מתנה. ראה תוספות שם טו: ד"ה אפשר. (25) בלשון התלמוד: "עיבור צורה". שנינו בתוספתא פסחים פרק ו הלכה ו, ובגמרא שם לד: "זה הכלל, אירע פסול בגופו ישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה". ובדין שלפנינו, אין הפסול בגוף הנסכים, ולפיכך טעונים עיבור צורה.

ז. וכל הזבחים²⁶ שנזבחו שלא לשמן - יקריבו נסביהם.

(26) שם צא. למדו דין זה מכלל ופרט וכלל.

ח. ולד תודה²⁷ ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה: אם הביאן לאחר שפפר²⁸ בתודה ראשונה - אינן טעונין לחם; ואם עדין לא כפר בה, והרי היא וחליפתה או היא וילדה או היא ותמורתה עומדת - הרי שגיהן צריכין לחם²⁹. במה דברים אמורים? בנדר תודה³¹; אבל תודת נדבה³² - חליפתה ותמורתה טעונין לחם³³, וילדה אינו טעון לחם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה³⁴.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' ל' ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין עט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במעוֹת שהפריש. (43) כלומר, מקריבים בתחילה את התודה שקנה בדמים שהופרשו קודם שהפריש את הבהמה לתודה. ואין בדינים אלה סתרה להאמור למעלה בהלכה ח, שיכול להקריב איזו מהן שירצה, כי יש לחלק בין בהמות למעוֹת.

יא. האומר: ⁴⁴הרי זו תודה והרי זה לחמה, אִבֵּד הֶלֶחֶם - מִבֵּיא לֶחֶם אַחֵר, אִבֵּד הַתּוֹדָה - אֵינוּ מִבֵּיא תּוֹדָה אַחֶרֶת. מִפְּנֵי שֶׁהֶלֶחֶם בָּא בְּגִלְל הַתּוֹדָה⁴⁵, וְאֵין הַתּוֹדָה בָּאָה בְּגִלְל הֶלֶחֶם.

(44) שם פ. מימרא של רבא. (45) ולפיכך, אע"פ שאמר "הרי זו", חייב להביא לחם אחר כשהתודה קיימת.

יב. הפריש⁴⁶ מעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְנוֹתְרוֹ - מִבֵּיא בֶּהֱן לֶחֶם; הַפְּרִישׁ לֶלֶחֶם וְהוֹתִיר - אֵינוּ מִבֵּיא בֶּהֱן תּוֹדָה.

(46) מימרא של רבא שם. והטעם, מפני שלחם נקרא תודה, שנאמר (שם): "והקריב על זבח התודה חלות מצות", אבל תודה אינה קרויה לחם.

יג. האומר: ⁴⁷הרי זו תודה, ונתערבה בתמורתה, ונתת אחת מהן ואין ידוע אי זו היא - הרי זו הנשארת אין לה תקנה; שֵׁאֵם יָבִיא עִמָּה לֶחֶם - שֵׁמָא הִתְמַמְּתָה הִיא⁴⁸, וְאֵם הִבִּיאָה בְּלֹא לֶחֶם - שֵׁמָא הַתּוֹדָה הִיא. לְפִיכָךְ לֹא תִקְרַב זֶה לְעוֹלָם, אֲלֹא תִרְעָה עַד שִׁפְלָה בָּהּ מוֹם⁴⁹.

(47) שם. תני ר' חייא. (48) ותמורה אינה צריכה לחם. ואע"פ שאמרנו למעלה בהלכה ח שתמורה לפני כפרה טעונה לחם, וכאן לפני כפרה אנו עומדים, דעת רבינו שבאומר "הרי זו" ומתה, דינה כלאחר כפרה, מפני שאינו חייב להביא אחרת במקומה. (49) ותימכר ויפריש מעות לתודה אחרת, ויקח מדמים אלה ואלה בהמה לתודה ולחמה, ומותר הדמים יהיו למותר תודה, ואינה צריכה לחם, כמו שכתב בהלכה י באבודה, באומר הרי עלי (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה, ותשובות חכם-צבי סי' כד).

טו. תודה⁵⁶ שֶׁנִּשְׁחָטָה עַל שְׂמוֹנִים חֲלוֹת - לֹא קָדְשׁוֹ⁵⁷ אֲרֻבָּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים. וְאֵם אָמַר: יִקְדָּשׁוּ אֲרֻבָּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים - מוֹשֵׁף אֲרֻבָּעִים⁵⁸ מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים וּמְרִים מֵהֶם אֶחָת מִכָּל קָרְבָּן⁵⁹, וְהָאֲרֻבָּעִים הַשְּׂנִיאוֹת יִפְדּוּ⁶⁰ וַיֵּצְאוּ לְחֻלִּין⁶¹.

(56) שם מח. וע: מחלוקת חזקיה ור' יוחנן. (57) כר' יוחנן שם. (58) כר' זירא שם, שבזה גם ר' יוחנן מודה, שקדשו ארבעים מתוך שמונים. והמחלוקת היא, כשהביא שמונים עם התודה ולא אמר כלום. (59) מכל מין מארבעת מיני הלחם. ראה למעלה הי"ד. (60) בגמרא שם מח: משמע שבכגון זה הנשארים צריכים פדיון (ויש לשאול, הלא שם המדובר בשתי הלחם שבאים מכספי הקדש, אבל כאן בקרבן יחיד, אם לא קדשו הארבעים הנשארים למה צריכים פדיון? והרי רבינו כתב בפ"ט ממעשה הקרבנות הכ"ד: "ומעשה הלחם של שניהם (נזיר ותודה) חוץ לעזרה". יוצא מזה, שלא נתקדשו בכלי והם חולין גמורים. ואפשר שהמדובר כאן כשהקדיש את כולם בפה, שאמר הרי אלו ללחמי תודה, אלא שבשעת שחיטת התודה אמר יקדשו ארבעים מתוך השמונים). (61) לא פירש רבינו מה יעשה בדמים (ראה למעלה הי"ג).

יד. תודה שֶׁנִּפְרְסָה חֲלָה מִחֲלוּתֶיהָ - בְּלֶן פְּסוּלוֹת⁵⁰. יֵצְאת הַחֲלָה אוֹ נִטְמָא - שְׁאֵר הַחֲלוֹת פְּשׁוּרוֹת⁵¹. נִפְרַס לַחֲמָה אוֹ נִטְמָא אוֹ יֵצֵא עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחָטָה הַתּוֹדָה - מִבֵּיא לֶחֶם אַחֵר וְשׁוֹחֲט⁵²; וְאֵם אַחֵר שֶׁנִּשְׁחָט נִפְרַס אוֹ נִטְמָא אוֹ יֵצֵא - הֵדֵם יִזְרֹק, וְהַבָּשָׂר יֵאָכַל, וְהֶלֶחֶם כָּלוּ פְּסוּלוֹ⁵³, וִידֵי נִדְרוֹ לֹא יֵצֵא⁵⁴. יִזְרֹק הֵדֵם וְאַחֵר כֶּן נִפְרַס מִקְצֵת הֶלֶחֶם אוֹ נִטְמָא אוֹ יֵצֵא - תּוֹרֵם⁵⁵ מִן הַשֵּׁלֶם עַל הַפְּרוֹס, וּמִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וּמִמָּה שֶׁבִּפְנִים עַל שֶׁבְחוּץ.

(50) שם יב: והמדובר כשנפרסה בין שחיטת התודה ובין זריקת הדם. (51) רבא שם לומד מהבביתא, שיצאה אחת מהן לא נפסלו הנשארות, ומכל-שכן נטמאה, שהרי הכל מודים שהציץ מרצה על הטומאה. (52) המדובר, כשנפרסו, יצאו ונטמאו כולן, אבל אם מקצתן נפרסו או נטמאו ישלים. בבביתא שם מו. אנו שונים, אם יצא לפני

טז. השוחט⁶² את התודה והיה לחמה חוץ לחומת בית פגיו⁶³ - לֹא קָדְשׁ הֶלֶחֶם; אֲכָל אִם הָיָה חוּץ לְעִזְרָה - קָדְשׁ הֶלֶחֶם אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לִפְנִים⁶⁴.

(62) משנה וגמרא שם עח: (63) חומת הר הבית (רבינו בפירושו על המשנה, וכן פירש רש"י שם. וראה רש"י בבא מציעא ז.צ.). (64) בעזרה. כר' יוחנן שם.

יז. שחטה⁶⁵ עד שלא קרמו פני הלחם בתנור, ואפלו קרמו בְּלֶן חוּץ מֵאַחַת מֵהֶן - לֹא קָדְשׁ הֶלֶחֶם⁶⁶.

(65) משנה שם. (66) בגמרא שם משמע, שאם לא נאפה כראוי הרי הוא כפרוס, ולמדנו למעלה בהלכה י"ד שאם נפרס אחד כולם פסולים.

יח. שחטה⁶⁷ ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן⁶⁸ או במחשבת מקום⁶⁹ - קָדְשׁ הֶלֶחֶם⁷⁰. נִמְצְאת בְּעֵלַת

(67) ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן⁶⁸ או במחשבת מקום⁶⁹ - קָדְשׁ הֶלֶחֶם⁷⁰. נִמְצְאת בְּעֵלַת

יח. שחטה⁶⁷ ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן⁶⁸ או במחשבת מקום⁶⁹ - קָדְשׁ הֶלֶחֶם⁷⁰. נִמְצְאת בְּעֵלַת

יח. שחטה⁶⁷ ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן⁶⁸ או במחשבת מקום⁶⁹ - קָדְשׁ הֶלֶחֶם⁷⁰. נִמְצְאת בְּעֵלַת

יח. שחטה⁶⁷ ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן⁶⁸ או במחשבת מקום⁶⁹ - קָדְשׁ הֶלֶחֶם⁷⁰. נִמְצְאת בְּעֵלַת

ב. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה: ואם
האכל יאכל מבשר זבח שלמיו - אינו מדבר אלא
במחשבו²⁶ בשעת הקרבה שיאכל ממנו בפלישי.
והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו בשעת מעשיו
שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן.
וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי
להקטרה [לאחר זמן הראוי להקטרה]. כן למדו
מפי השמועה: אחד אכילת אדם ואחד אכילת
מזבח²⁷, אם חשב עליהן אחר זמן - הרי הקרבן
פגול.²⁸

(5 שם. (6 שם כט. (7 שם כח. התורה כתבה: "ואם
האכל יאכל", שתי אכילות משמע.

ג. אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו, אלא נזרק דמו
על המזבח כהלכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו
- אותו הנשאר נקרא נותר, ואסור לאכלו, והקרבן
קבר נרצה וכפר. הרי הוא אומר בדם: ואני נתתיו
לכם על המזבח לכפר - בין שהגיע דם למזבח
כהלכתו נתכפרו הפעלים ונרצה הקרבן. לפיכך אין
מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין
למזבח²⁹, כמו שיתבאר³⁰. אחד זבח שחשב בו אחת
משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או שחשב
בשעת קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או
בצת זריקתו על המזבח.

(8 משנה, שם מג, א. (9 לקמן פי"ח ה"ז, עיי"ש.
(10 משנה, זבחים יג, א. "שהזבח נפסל בארבעה דברים
וכו".

ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות³¹ הזבח נפסל
במחשבה: בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם,
ובזריקתו על המזבח.

ה. והעוף - בשני דברים³²: במליקה, ובמצוי
הדם³³.

(11 משנה, שם סד, ב. וס"ה, א. (12 רבינו סובר
שמחשבה פוסלת במיצוי הדם בין בעולת העוף ובין
בחטאת העוף, ואע"פ שחטאת העוף טעונה הזאה, וזה
בהתאם לדעתו בפ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ז, שמיצוי
בחטאת העוף מעכב, ולפיכך הוא גמר ההזאה, וכן במשנה
שם שנינו בחטאת העוף "מיצה דמה שלא לשמה - פסול".

ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה³⁴: בקמיצה³⁵,
ובנתינת הקמץ בקלי שרת³⁶, ובהולכת הקמץ
למזבח, ובזריקתו על האש.

(13 משנה, מנחות יב, א. (14 דומה לשחיטה בזבח,
השחיטה מפרידה בין חלק מזבח (הדם) לבשר, וגם הקומץ
כן (רש"י זבחים יג:). (15 דומה לקבלת הדם.

ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו³⁷, כגון
שחשב בשעת הפשט או בשעת נתינת או בשעת

מום³⁸ או טרפה או ששחטה שלא לשמה³⁹ - לא
קדש הלחם. וכן הדין באיל נזיר⁴⁰ עם הלחם שלו.

(67 משנה וגמרא שם. (68 חשב לאכלה אחרי יום ולילה.
(69 לאכול את המזבח חוץ לעזרה או לזרוק את הדם בחוץ
(ראה פי"ג ה"א). (70 מפני שהפסול בא עם השחיטה ולא
לפניה. (71 כחכמים שם. טריפה ובעלת מום פסולין לפני
השחיטה. "זה הכלל, כל שפסולו קודם שחיטה, לא קדש
הלחם. פסולו אחר שחיטה, קדש הלחם". ברייתא שם.
(72 אלא לשם קרבן אחר, ואע"פ שפסולו אחר שחיטה, לא
קדש הלחם. בתורת כהנים (פרשת צו פרק יא) דרשו
מהכתוב (ויקרא ז, יב) "על זבח התודה", מלמד שאין הלחם
מתקדש עד שתהא זביחתה לשם תודה. (73 משנה שם.
וכפי פירושו של רב פפא שם עט. והטעם, מפני שכל
הזבחים שמביאים עמהם לחם לומדים מתורה, ובמשנה שם
כתוב: וכן שני כבשי עצרת וכו'. ורבינו כאן השמיט דין זה,
ולא נתברר למה.

פרק שלשה עשר

(1 יבאר המחשבות שפוסלות הקרבנות, ובאי זו עבודה
מעבודותיה המחשבה פוסלת.

א. שלש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות, ואלו
הן: מחשבת שנוי השם², ומחשבת המקום,
ומחשבת הזמן. מחשבת שנוי השם פיצד? זה
השוחט את הזבח שלא לשמו, כגון שהיה עולה
ויחשב שהוא שלמים³, או לשחטנו לשם עולה
ושלמים, או לשם שלמים ולשם עולה, או ששחט
הזבח שלא לשם בעליו - זו היא מחשבת שנוי
השם. מחשבת המקום פיצד? כגון ששחט את
הזבח לשמו על מנת לזרק דמו או להקטיר ממנו
דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה, או לאכל ממנו
דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו - זו היא
מחשבת המקום. וזבחים שחשב בהן מחשבה זו -
הם הנקראים זבחים ששחטן חוץ למקומן. מחשבת
הזמן פיצד? כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת
לזרק דמו מאחר שתשקע החמה, שאינו זמן
זריקתו, או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטיר
למחר מאחר שיעלה עמוד השחר, שאינו זמן
הקטרתו, או לאכל ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר
זמן הראוי לאכילתו - זו היא מחשבת הזמן.
וזבחים שחשב בהן מחשבה זו - הם הנקראים
זבחים ששחטו חוץ לזמן, והם הנקראים פגול
בכל מקום, וזהו פגול האמור בתורה⁴.

(2 משנה, זבחים ב, א. כל הזבחים שנזבחו שלא לשמם
כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח
והחטאת (שהם פסולים ממש). (3 ואע"פ ששנינו שעולה
שנשחטה שלא לשמה כשרה, כולל אותה רבינו כאן
במחשבות הפוסלות, מפני שלא עלתה לשם חובה וחייב
להביא אחרת. (4 ויקרא ז, יח: "פיגול יהיה" (ראה ה"ב).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני א' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין פא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

א. ופסק כנא-קמא. (כסף-משנה. לפי גירסתנו בסוגיה שם טו, ב - משמע שהמחשבה פוסלת רק בשעת החזרתו למזבח אחרי שהרחיקו, אבל בהולכה המרחיקה מן המזבח לא, וכן דעת רש"י שם. ואולי גירסה אחרת היתה לעיני רבינו. ראה ברטנורא בפירושו על המשנה, שם).

יום שני א' אייר ה'תשע"ו

פרק ארבעה עשר

1) יבאר אם המחשבה הולכת אחר העובד או אחר הבעל, אין המחשבה מועלת אלא בהראוי לעבודה ובדבר הראוי לה.

א. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד, אבל מחשבת בעל הקרבן אינה מועלת כלום.² אפלו שמענו הבעלים שפגלו, והיתה מחשבת העובד נכונה - הרי זה פשוט.

2) ובמדרש רבה (ויקרא כב, ז) "תני ר' ישמעאל אף על פי שהבעלים יושבים ומחשבים כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט".

ב. ואין המחשבה מועלת אלא ממי שהוא ראוי לעבודה, ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום ראוי לעבודה. ממי שהוא ראוי פיצד? אחד מן הפסולין לעבודה שקבל הדם או הוליו או זרק, וחשב בשעת העבודה מחשבת מקום או מחשבת הזמן - לא פסל במחשבתו, לפי שאינו ראוי לעבודה. ואותו הדם שקבל או שזרק מקצתו - ישפף לאמה.³ ואם נשאר דם הנפש - יחזור הראוי לעבודה ויקבל במחשבה נכונה. אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה - פסל במחשבתו; שהשחיטה כשרה בפסולין, כמו שבארנו. יש קרפנות, שאם נעשו שלא לשמן - כשרין, כמו שיתבאר. לפיכך, אם קבל הדם כהן זה שאינו ראוי לעבודה או הוליו או זרקו - פסל הזבח, באלו עשהו לשמו שהוא פסול. ואף על פי שיש דם הנפש, וחזר הכשר וקבל זרק - כבר נפסל הזבח.⁴ ולא מפני מחשבת שנוי השם פסל אותו, אלא מפני שהוא פסול לעבודה, כמו שבארנו.

3) למרזב שברצפת העזרה והדם יוצא לחוץ. ולמה לא יזרק כשר מן הדם שנשאר אחר זריקת הפסול, שהרי פסול אינו עושה שיריים? דעת רבינו שרק הדם שנשאר בצוואר הבהמה אינו שיריים אבל הדם שנשאר במזוק - שיריים הוא. וראה למעלה פרק א הלכה כז, שבזריקה שלא כהלכתה גם הדם שבמזוק כשר. ואולי כאן הזריקה היא כהלכתה, מפני שהמחשבה אינה מועילה. (4) הכוונה לטמא שעושה שיריים, אבל בשאר פסולים יחזור הכשר ויקבל.

ג. בדבר הראוי לעבודה פיצד? מנחת העמר שקמצה שלא לשמה - הרי זה כמי שנעשית לשמה

1 הולכת אמורין למזבח, או בשעת בלילת המנחה¹⁷
2 או בשעת הגשתה¹⁸, וכיוצא בדברים אלו - אין
3 אותה המחשבה מועלת כלום. בין שהיתה מחשבת
4 שנוי השם, בין מחשבת המקום, בין מחשבת הזמן.

16) ב'תורת כהנים' פרשת צו פ"ב ה"ד - למדו, שאין המחשבה פוסלת אלא בדברים המעכבים את הכפרה, וכל אלו אינם מעכבים. 17) לפני הקמיצה, ואין מחשבה פוסלת לפני קמיצה כמו בזבח לפני השחיטה (ראה 'תוספות' זבחים יג, ב - ד"ה זה הכלל). 18) ראה ההערה הקודמת.

5 ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן
6 מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין
7 אותה המחשבה מפסדת כלום. פיצד? המחשב
8 בשעת שחיטה וקבלה והולכה וזריקה להניח דם
9 הזבח או אמוריו למחר או להוציאן חוץ לעזרה¹⁹,
10 או שחשב לזרק הדם על הפך שלא כנגד היסוד,
11 או לתן את הנתנין למעלה למטה ואת הנתנין למטה
12 למעלה, או לתן דמים הנתנין במזבח החיצון
13 במזבח הפנימי או את הנתנין בפנימי לחיצון, או
14 להקניס דם החטאת לפני, או שחשב שיאכלו
15 הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה, או
16 שיקריבו טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או
17 לערב דם הזבח בדם הפסולין, או שחשב לשפר
18 עצמות הפסח ולאכל ממנו נא, או שחשב לשפר
19 חטאות הנשפרות חוץ לזמן או חוץ למקומן - בכל
20 אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח כשר²⁰. וכן אם
21 חשב בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתו לקלי
22 ובשעת הולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח
23 קמצה או לבונה למחר או להוציא לחוץ - הרי
24 זו כשרה.

19) כחכמים במשנה, זבחים לה, ב - בניגוד לדעת רבי יהודה, הפוסל בשלושה אלה. 20) כל הדינים שנמנו כאן חוץ מדיני חטאת הנשרפת, נשנו שם לה, ב. ולו, א - בלי מחלוקת. דיני חטאת הנשרפת, שנינו בברייתא שם לה, א.

25 ט. כבר בארנו²¹, שהולכה שלא ברגל - אינה
26 הולכה, לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך
27 במקום שאינו צריך - הרי זה הולכה, והמחשבה
28 פוסלת בה. פיצד? קבל הדם והוא עומד במקומו
29 ופשט ידו לזרקו על המזבח²², וחשב בעת שפשט
30 ידו בדם - אין המחשבה פוסלת בה; אבל אם קבל
31 הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח, אלא הלך בו
32 והוציא לחוץ²³, וחשב בשעת הלכו לחוץ
33 במחשבת הזמן וכיוצא בה - הרי זה פוסלת²⁴.

21) למעלה פ"א הכ"ג. 22) זוהי הולכה שלא ברגל. 23) זבחים טו, ב - לא מחוץ לעזרה אלא ריחוק מן המזבח (רש"י שם). 24) מחלוקת תנא-קמא ורבי אלעזר שם יג,

וְשִׁירֵיהֶּ נֹאכְלִין; מִפְּנֵי שֶׁהֵי אֵין מִן הַשְּׁעוּרִים, וְאֵין
הַשְּׁעוּרִים דְּבַר הָרְאוּי לְשֹׂאֵר קִרְבָּנוֹת.⁵ וְכֵן הַמַּחֲשֵׁב
בְּמִנְחַת קִנְאוֹת⁶ וְהַלְבוּנָה עָלֶיהָ קִדְּם שִׁילָקֵט הַלְבוּנָה
- אֵין מִחֲשֻׁבָּתוֹ מַעֲלָת, שֶׁהִרִי אֵינָה דְּבַר הָרְאוּי
לְעִבּוּדָה.⁷ וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.⁸

(15) כולה במקום המיוחד לכך בעזרה אחר הקטרת אימוריה
למזבח. (16) במשנה קכב. "העור שתחת האליה".
(17) עובר שנמצא במעי הבהמה השחוטה ורוב האנשים
אינם אוכלים אותו. (18) העור שהעובר מונח בו ויוצא
אחר הלידה.

ח. ומחשבין על דבר העומד לאבוד או על דבר
העומד לשרפה.⁹ המחשב באחת מאותן ארבע
העבודות או בכלל לאכל דבר שאין דרכו לאכילה
או להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה, בין במחשבת
המקום בין במחשבת הזמן - הִזְבַּח פֶּשֶׁר. פִּיּוּצָא?
חשב לשנות מידם הִזְבַּח או לאכל מאמוריו או מן
הקמץ ומן הלבונה בחוץ או למחר, או שחשב
להקטיר מפֶּשֶׁר הִזְבַּח או משִׁירֵי המִנְחָה בחוץ או
למחר - הִרִי הִזְבַּח פֶּשֶׁר. וְכֵן אִם חָשַׁב לֵאכֹל או
לִהְקִטֵּיר מִן הָעוֹר וּמִן הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין וְהַמֶּרְק או
הָאֵלֶל וְכִיּוּצָא בָּהֶן, בֵּין בְּמִחְשַׁבְתָּ זֶמֶן בֵּין בְּמִחְשַׁבְתָּ
מָקוֹם - הִזְבַּח פֶּשֶׁר. וְכֵן אִם חָשַׁב לֵאכֹל מִפְּרִים
וּשְׁעִירִים וְנִשְׂרָפִין בחוץ או למחר - הִרִי הֵן
פֶּשֶׁרִים.²⁰ וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(19) אין הכוונה לדבר שמצוה לשורפו, אלא לדבר שסופו
להישרף או ליאבד, ובשעה שמחשב עליו הוא עודנו קיים.
(20) "חישב באכילת פרים ובשריפתם לא עשה ולא כלום".
כאן אנו עומדים בידי מחשבת אכילה בדברים שאינם
ראויים לאכילה ולכן מקומו של דין זה כאן, אבל חישב
בשריפתם, שזו היא מצוותם, אין מקומו כאן אלא בפרק יג.

ט. חשב שיאכלו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי
לאכילה או שיקטירו הטמאים או הפסולין מדבר
הראוי להקטרה חוץ לזמן אכילה והקטרה - הִזְבַּח
פגול²¹, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.²² חוץ למקום אכילה והקטרה
- הִרִי זֶה פֶּסוּל²³ וְאֵינוֹ פֶּגוּל.

(21) והאוכלו חייב כרת, והטעם, מפני שאכילת טמאים
ופסולים נקראת אכילה, ולפיכך המחשבה באכילתם פוסלת.
(22) בהלכה א, שמחשבת חוץ לזמנו היא פיגול. (23) ואין
חייבים כרת על אכילתו.

י. אין אכילה פחותה מפזית, ולא הקטרה פחותה
מפזית. לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי לאכילה

(5) שכל המנחות האחרות באות מן החטים. רבינו גורס
בגמרא שם "דחידוש הוא" פירוש, מנחה זו דינה יוצא מן
הכלל, שבאה מן השעורים, ואף על פי שמנחת סוטה באה
גם מן השעורים, אינה דומה למנחת העומר שבאה גריסים
גסים אבל מנחת סוטה היא קמח (רש"י), והראב"ד גורס
"דחדש היא" פירוש באה מן התבואה החדשה, אבל שאר
המנחות אסור להביאן מתבואה חדשה עד הקרבת שתי
הלחם בשבועות. (6) מנחת סוטה שקינא לה בעלה, ואמרה
תורה (במדבר ה, טו) ולא יתן עליה לבונה. במנחות ד. למדו
מן המקרא שאם עשאה שלא לשמה פסולה כחטאת.
(7) מפני שיש עליה לבונה. (8) כגון חיסור שמנה, ריבה
שמנה ופסולים אחרים שנמנו למעלה בפרק יא.

ד. במקום הראוי לעבודה פיצד? מזבח שנופגם
וחשב מחשבת זמן או מחשבת מקום - לא פסל
הזבח במחשבה זו, שהרי אין המקום עתה ראוי
לעבודה.¹⁰ קמץ את המנחה בחוץ¹¹ וחשב בשעת
קמיצה מחשבת זמן או מחשבת מקום - אין
מחשבה זו כלום.

(9) בזבחים נט. למדו מהכתוב (שמות כ): "וזבחת עליו"
כשהוא שלם ולא כשהוא חסר (וראה למעלה פרק ג הלכה
כ"ב). (10) ואף על פי שיהיה ראוי לעבודה אחרי
שיתקנוהו. (11) חוץ לעזרה.

ה. אלו דברים שאינן ראויין לאכילה מן הקרבנות
וראויין להקטרה: הדם¹³ והאמורין ובשר העולה,
והקמץ והלבונה מן המנחות הנקמצות.

(12) הלכות ה"ז משמשות הקדמה להלכות הבאות אחריהן.
(13) אף על פי שאין מקטירים את הדם אלא זורקים אותו,
כלל אותו רבינו בין הראויים להקטרה מפני שהוא אכילת
מזבח.

ו. ואלו ראויין לאכילה ואינן ראויין להקטרה:
הבשר הנאכל מכל הזבחים, בין הנאכל לפניהם¹⁴
בין הנאכל לכל אדם, ושְׁרֵי המנחות, ושְׁתֵּי הלחם
ולחם הפנים.

(14) בשר חטאות ואשמות וחזה ושוק של קדשים קלים.

ז. ואלו דברים שאינן ראויין לאכילה ולא
להקטרה: בשר חטאת הנשרפת¹⁵, והעור של בהמה
פלו, חוץ מעור האליה¹⁶ שהוא [ראוי] לאכילה.
אכל המֶרְאָה, והוא הקרום הדק הדבק בעור ומבדיל
בינו ובין הפֶּשֶׁר - אינו ראוי לאכילה. וכן העצמות
והגידים והקרניים והטלפים, והנוצה של עוף

40 אַמורִים? בְּשַׁעֲקָר שֶׁם הִזְבַּח בְּזֶדוֹן; אֲכַל אִם טָעָה⁹
41 וְדָמָה שֶׁזֶה הָעוֹלָה שְׁלָמִים הִיא, וְעָשָׂה כָּל עֲבוֹדוֹתֶיהָ
42 לְשֵׁם שְׁלָמִים - עָלְתָה לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה. וְכֵן
43 הַחֲטָאת וְהַפֶּסַח שֶׁעֲשָׂאָן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֹי הַשֵּׁם
44 בְּטָעוֹת - בְּשָׂרִים. שֶׁעֲקִירָה בְּטָעוֹת - אֵינָה עֲקִירָה.
45 וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף¹⁰ שֶׁמֶלֶקֶה אוֹ שֶׁמֶצֶה דָּמָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ
46 שְׁנוֹי הַשֵּׁם - בְּשָׂרָה, וְלֹא עָלְתָה לְבַעֲלִים. וְחֲטָאת
47 הָעוֹף - פְּסוּלָה¹¹.

(2) משנה זכאים ב. (3) שם ד. שינוי קודש (שינוי השם)
ישנו בציבור (רבינו בפירושו על המשנה שם כתב, ששינוי
השם בקרבנות ציבור עליו לשם חובה, כנראה חזר בו כאן,
מפני שזה מנוגד לכמה מקומות בגמרא. ראה תוספות ר'
עקיבא איגר שם. וצ"ע.) (4) לקמן מפרש. (5) משנה שם.
ובגמרא שם ז: דרשו דין זה מן המקרא, ראה הלכה ג.
(6) משנה שם יג. (7) למעלה פרק יג הלכה ד. (8) זה
נקרא "שינוי בעלים" ופוסל בשחיטה, קבלה והולכה
על-מנת לזרוק דמו לשם אחר או בחישוב בשעת זריקה
שזורק לשם אחר, אבל שחיטה קבלה והולכה לשם אחר
כשרים ועלו לשם חובה (שם ד. ופסחים ס:), ראה
משנה-למלך כאן. (9) מנחות מט. פסק כרבא (הכסף-
משנה גורס "רבא") וגם סתמא דגמרא פסחים עב: עומדת
בשיטה זו. (10) משנה זכאים סד: אע"פ שהיא נעשית
למעלה כחטאת בהמה. (11) שם.

48 ב. וכן¹² כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֹי הַשֵּׁם
49 - בְּשָׂרוֹת, וְלֹא עָלוּ לְבַעֲלִים; חוּץ מִמִּנְחַת חוּטָא
50 וּמִנְחַת קִנְאוֹת¹³, שָׂאֵם חֹשֶׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת¹⁴
51 שֶׁלָּהֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֹי הַשֵּׁם - פְּסוּלוֹת. שְׁנוֹי הַשֵּׁם
52 בְּמִנְחָה בִּיצֵד? כִּגוֹן שֶׁקִּמֵּץ מִנְחַת נִדְבָה לְשֵׁם מִנְחַת
53 חוּטָא, אוֹ מִרְחֶשֶׁת¹⁵ לְשֵׁם מִחְבַּת, אוֹ מִחְבַּת לְשֵׁם
54 מִרְחֶשֶׁת. וְכֵן כָּל בִּיצָא בָּזָה.

(12) מנחות ב. (13) מנחת סוטה, שתי אלו דינן כחטאת,
כמו שמסיים רבינו בסוף ההלכה. (14) קמיצה, נתינה בכלי
שרת, הולכה, הקטרה על המזבח (משנה שם יב. וראה
למעלה פרק יג הלכה ו). (15) פרטי דיני מרחשת ומחבת,
נחבארו בפרק יג מהלכות מעשה הקרבנות.

55 ג. אָסוּר לְחַשֵּׁב בְּקִדְשִׁים מַחֲשָׁבָה שְׂאִינָה נִכּוֹנָה,
56 כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר¹⁶. לְפִיכָף, זָבַח שֶׁשֶּׁחֲטוֹ שָׁלָא לְשִׁמּוֹ
57 אוֹ מִנְחָה שֶׁקִּמֶצֶה שָׁלָא לְשִׁמָּה, בֵּין בְּזֶדוֹן בֵּין
58 בְּשִׁגְגָה - חֵיב לְהַשְׁלִים שָׂאָר עֲבוֹדוֹת לְשִׁמּוֹ. אִפְלוּ
59 שֶׁחֲט וְקָבַל וְהוֹלִיף בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֹי הַשֵּׁם - חֵיב לְזָרֵק
60 בְּמַחֲשָׁבָה נִכּוֹנָה¹⁷. וּמִפְּנֵי מָה נִשְׁתַּנָּה דִּין הַחֲטָאת
61 וְהַפֶּסַח מִכָּל הַזִּבְחִים, וְדִין מִנְחַת חוּטָא וּמִנְחַת
62 קִנְאוֹת מִכָּל הַמִּנְחוֹת? מִפְּנֵי שֶׁעֵין עָלֵיהֶם הַתּוֹכָח¹⁸.
63 הֵרִי הוּא אוֹמֵר בְּחֲטָאת: וְשֶׁחֲט אֶתָּה לְחֲטָאת -
64 שְׁתִּהְיֶה שְׁחִיטָה לְשֵׁם חֲטָאת. וְכֵן שָׂאָר עֲבוֹדוֹתֶיהָ
65 לְשִׁמָּה. וְנֹאמַר: עַל חֲטָאתוֹ - שֶׁתַּעֲשֶׂה לְשֵׁם אוֹתוֹ
66 הַחֲטָא. וְנֹאמַר: וְכִפֹּר עָלָיו - שְׁתִּהְיֶה לְשֵׁם בְּעָלֶיהָ.

1 פָּחוֹת מִפְּזִית אוֹ שֶׁחֲשַׁב לְהִקְטִיר מִדְּבַר הָרְאוּי
2 לְהִקְטִירָה פָּחוֹת מִפְּזִית, בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ זְמַן בֵּין
3 בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מְקוֹם - הִזְבַּח בְּשָׂר. חֹשֶׁב לְאָכַל בְּחֲצֵי זֵית
4 בַּחוּץ וְלִהְקַטִּיר בְּחֲצֵי זֵית בַּחוּץ, אוֹ שֶׁחֲשַׁב לְאָכַל
5 בְּחֲצֵי זֵית אַחֵר זְמַן אֲכִילָה וְלִהְקַטִּיר בְּחֲצֵי זֵית אַחֵר
6 זְמַן הִקְטִירָה - הִזְבַּח בְּשָׂר; שָׂאִין אֲכִילָה וְהִקְטִירָה
7 מִצִּטְרֵפִין. וְאִם הוֹצִיאוֹ בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה וְאָמַר:
8 שִׂיאֵכֶל בְּחֲצֵי זֵית וְהִתְאָכַל הָאֵשׁ חֲצֵי זֵית - הֵרִי אֵלוֹ
9 מִצִּטְרֵפִין; לִשׁוֹן אֲכִילָה אַחֵר הוּא. חֹשֶׁב לְאָכַל אוֹ
10 לְהִקְטִיר בְּחֲצֵי זֵית, וְחִזֵּר וְחֹשֶׁב עַל חֲצֵי זֵית אַחֵר
11 בְּאוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה - הֵרִי אֵלוֹ מִצִּטְרֵפִין. חֹשֶׁב לְאָכַל
12 בְּחֲצֵי זֵית וְשִׁתְאֵכֶל בְּהֵמָה אוֹ חִיָּה בְּחֲצֵי זֵית, בֵּין
13 בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מְקוֹם בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ זְמַן - הֵרִי אֵלוֹ
14 מִצִּטְרֵפִין; שֵׁשׁ אֲכִילָה אַחֵד הוּא²⁴. חֹשֶׁב עַל פְּזִית
15 שִׂיאֵכֶל וְהוּא שְׁנוֹי - הֵרִי אֵלוֹ מִצִּטְרֵפִין. חֹשֶׁב לְאָכַל
16 פְּזִית בִּיּוֹתֵר מִפְּזִית אֲכִילַת פָּרֶס²⁵ - הֵרִי זֶה מִצִּטְרֵף.
17 חֹשֶׁב בְּשַׁעֲת זְבִיחָה לְאָכַל בְּחֲצֵי זֵית וּבְשַׁעֲת זְרִיקָה
18 לְאָכַל בְּחֲצֵי זֵית - הֵרִי אֵלוֹ מִצִּטְרֵפִין, בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ
19 הַמְּקוֹם בֵּין בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הַזְּמַן. וְכֵן אִם חֹשֶׁב עַל פְּזִית²⁶
20 בְּשַׁעֲת קִבְּלָה וְעַל פְּזִית בְּשַׁעֲת הוֹלְכָה; שֶׁאַרְבַּע
21 הָעֲבוֹדוֹת מִצִּטְרֵפּוֹת וְהֵרִי הֵן בְּעֲבוּדָה אַחַת. חֹשֶׁב
22 לְהִקְטִיר בְּחֲצֵי זֵית מִן הַקִּמֵּץ וּבְחֲצֵי זֵית מִן הַלְּבוֹנָה
23 - הֵרִי אֵלוֹ מִצִּטְרֵפִין; שֶׁהַלְּבוֹנָה עִם הַקִּמֵּץ לִמְנַחָה
24 בְּאַמּוּרִין לְזָבַח. לְפִיכָף, אִם חֹשֶׁב לְהִקְטִיר פְּזִית מִן
25 הַלְּבוֹנָה חוּץ לְזִמְנוֹ - הֵרִי זֶה פְּגוּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר.
26 אַחֵד הַמַּחֲשֵׁב לְזָרֵק דָּם הִזְבַּח כְּלוּ בַּחוּץ אוֹ לְמַחֵר,
27 אוֹ שֶׁחֲשַׁב לְזָרֵק מִקְּצֵת דָּמוֹ בַּחוּץ אוֹ לְמַחֵר - בֵּין
28 שֶׁחֲשַׁב עַל כְּדֵי הִזְיָה מִן הַדָּם פְּסוּל²⁷.

(24) מפני שאכילת כלבים נקראת אכילה, שנאמר (מלכים-ב
ט, י'): ואת איזבל יאכלו הכלבים. (25) זמן אכילת שלוש
ביצים. (26) צריך להיות: "כחצי זית" (כסף משנה).
(27) כלומר, בחוץ כדינו - פסול, ולמחר כדינו - פיגול.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

(1) יבאר הזכאים שנשחטו במחשבת שינוי השם.

29 א. כָּל הַזִּבְחִים² שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֹי הַשֵּׁם, בֵּין
30 בְּקִרְבָּנוֹת יָחִיד בֵּין בְּקִרְבָּנוֹת צִבּוּר³ - בְּשָׂרִים, אֵלָּא
31 שָׁלָא עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה; חוּץ מִן הַחֲטָאת
32 וְהַפֶּסַח, שָׂאֵם נַעֲשׂוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁנוֹי הַשֵּׁם - פְּסוּלִין⁵.
33 וְאַחֵד הַמִּשְׁנָה שֶׁם הִזְבַּח בְּשַׁעֲת שְׁחִיטָה אוֹ בְּשַׁעֲת
34 קִבְּלָה אוֹ בְּשַׁעֲת הוֹלְכָה אוֹ בְּזִרְיקָה⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁷.
35 בִּיצֵד לֹא עָלוּ לְשֵׁם חוֹבָה? כִּגוֹן שֶׁשֶּׁחֲט עוֹלָה לְשֵׁם
36 שְׁלָמִים - לֹא עָלְתָה לְבַעֲלִים לֹא מִשּׁוֹם עוֹלָה שֶׁהֵם
37 חֵיבִין בָּהּ וְלֹא מִשּׁוֹם שְׁלָמִים, אֵלָּא חֵיבִין לְהִבְיֵא
38 זָבַח אַחֵר. וְכֵן אִם שֶׁחֲט עוֹלַת רְאוּבֵן לְשֵׁם שְׁמֵעוֹן⁸
39 - לֹא עָלְתָה לֹא לְרְאוּבֵן וְלֹא לְשְׁמֵעוֹן. בְּמָה דְּבָרִים

- 1 וַנֹּאמֶר בְּפֶסַח: וַעֲשִׂיתָ פֶּסַח לִי אֱלֹהֶיךָ - שְׁתַּהֲיֶה כָּל
2 עֲשִׂיתָ לְשֵׁם פֶּסַח. וַנֹּאמֶר: וְאַמְרָתָם זָבַח פֶּסַח הוּא
3 לִי - שְׁתַּהֲיֶה זִבְחֹתוֹ לְשֵׁם פֶּסַח. הֲאֵם שָׁנָה שָׁמֹ
4 או שֵׁם בְּעָלָיו - פֶּסוּל. וּבִמְנַחַת הוּטָא הוּא אוֹמֵר:
5 מְנַחָה הִיא, וּבִמְנַחַת סוּטָה נֹאמֶר: כִּי מְנַחַת קִנְיָתָ
6 הִיא - שְׁהִיְיוּ כָּל מַעֲשֵׂיהֶן לְשִׁמְךָ.¹⁹
- 16 לקמן פרק יח הלכה א, ראה שם הערות. (17 מימרא
של רבא שם ז: (18) הזהיר עליהם ביותר. (19) שם ז.
ומנחות ד.
- 7 ד. חֲטָאת שֶׁשֶּׁחֲטָה לְשֵׁם זָבַח אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁשֶּׁחֲטָה
8 לְשֵׁם עוֹלָה אוֹ לְשֵׁם אֶשֶׁם אוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים -
9 פֶּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ. אָבָל אִם שֶׁחֲטָה לְשֵׁם חֲלִין -
10 הֲרִי זוֹ כְּשֶׁרָה²⁰, וְלֹא עָלְתָה לְבָעֲלִים²¹.
- (20) זבחים מו: (21) כפירושו של אביי שם.
- 11 ה. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁהַקֹּדֶשִׁים מְחַלְלִין
12 קֹדֶשִׁים, וְאֵין הַחֲלִין מְחַלְלִין קֹדֶשִׁים²².
- (22) שם למדו זה מהכתוב. ורבינו סובר שהדין הוא הלכה
למה מסיני, והסמיכוהו על הכתוב. ראה הקדמת רבינו
לפירושו על המשנה חלק א מחלקי הדינים.
- 13 ו. שֶׁחֲטָה לְשֵׁם חֲטָא אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁבִּאָה עַל אֲכִילַת
14 חֶלֶב וּשְׁחֲטָה עַל אֲכִילַת דָּם - פֶּסוּלָה²³.
- (23) כרב אחא בריה דרבא, שם ט:
- 15 ז. שֶׁחֲטָה לְשֵׁם אָדָם אַחֵר שֶׁהוּא מְחִיב חֲטָאת, אֶפְלוּ
16 חֲטָאת שְׂאִינָה קְבוּעָה²⁴ - הֲרִי זוֹ פֶּסוּלָה²⁵.
- (24) כגון אם נכנס טמא למקדש שמביא קרבן עולה ויורד.
היינו, עשיר - מביא בהמה. ועני - שני עופות, ועני מדוכא
- סולת. (25) בעיא של רבא שם שלא נפשטה.
- 17 ח. אָבָל אִם שֶׁחֲטָה לְשֵׁם אֶחָד שֶׁהוּא מְחִיב עוֹלָה -
18 הֲרִי זוֹ כְּשֶׁרָה²⁶, וְלֹא עָלְתָה לְבָעֲלִים²⁷. וְכִפּוּר עָלָיו -
19 וְלֹא עַל חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא מְחִיב חֲטָאת כְּמוֹתוֹ²⁸.
- (26) מימרא של רבא שם ג: ויש גורסים "רב". (27) רבינו
מדמה זה לדין לשם חולין שבהלכה ד. דעת רבינו, שכל
אלו המחשבות שיש בהן שינוי מהששה דברים שנשנו
במשנה שם, אפילו אלו שאינן פוסלות את החטאת, לא
עלתה לשם חובה. וכן יש לדייק מדברי אביי שם.
(28) פירוש, שינוי בעלים למדנו מהכתוב "וכפר עליו" ולא
על חבירו. ומשמעות חבירו, שהוא מחוייב חטאת כמותו,
אבל אם שחט לשם אדם שאינו מחוייב חטאת - לא נפסלה.
- 20 ט. שֶׁחֲטָה לְשֵׁם מֵת - כְּשֶׁרָה²⁹, וְלֹא עָלְתָה³⁰
21 לְבָעֲלִים; שְׂאִין כְּפָרָה לְמֵתִים. שֶׁחֲטָה לְשֵׁם מִי
22 שְׂאִינוֹ מְחִיב קֶרֶבֶן כָּלָל, לֹא חֲטָאת וְלֹא עוֹלָה וְלֹא
23 שְׂאֵר קֶרֶבֶנּוֹת - הֲרִי זוֹ פֶּסוּלָה, שְׂמָא מְחִיב הוּא³¹
24 וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ.
- (32) מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש שם ט: והלכה כר' יוחנן.
ודין זה נאמר בעל-מנת לזרוק בלבד, אבל על-מנת לקבל
או על-מנת להוליך - כשר, שהרי דין זה למדנו מפיוגול או
משינוי בעלים, ובשניהם רק מחשבת זריקה או מחשבת
הקטרה פוסלות (ראה מל"מ).
- 30 יא. הַפֶּסַח שֶׁשֶּׁחֲטוּ בְּמִחְשַׁבְתּוֹ שְׁנֵי הַשָּׁם, בֵּין שֶׁשָּׁנָה
31 שָׁמֹ לְשֵׁם זָבַח אַחֵר³³ בֵּין שֶׁשָּׁנָה לְשֵׁם חֲלִין -
32 פֶּסוּל³⁴; שְׂנֹאמֶר: וְאַמְרָתָם זָבַח פֶּסַח הוּא לֵה'. בְּמָה
33 דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁשֶּׁחֲטוּ בְּזִמְנוֹ, שֶׁהוּא יוֹם אֲרֻפָּעָה
34 עֶשֶׂר בְּנִיסָן. אֶפְלוּ שֶׁחֲטוּ בְּשַׁחֲרִית³⁵ בְּמִחְשַׁבְתּוֹ שְׁנֵי
35 הַשָּׁם - פֶּסוּל. אָבָל אִם שֶׁחֲטוּ שְׂלֹא בְּזִמְנוֹ בְּמִחְשַׁבָּה
36 שְׂלֹא לְשִׁמּוֹ - כָּשֵׁר; שְׂלֹא לְשֵׁם בְּעָלָיו³⁶ - נִעְשָׂה
37 כְּמִי שְׂאִין לוֹ בְּעָלִים³⁷ בְּזִמְנוֹ וּפֶסוּל.
- (33) שם יג: (34) לא מצאתי מקור לדין זה. ואדרבה,
המשנה כוללת חטאת ופסח יחד, ומשמע שדינם שווה.
ובחטאת פסק רבינו עצמו (למעלה הלכה ד) לשם חולין
כשרה (בכסף-משנה מנמק דין זה מפני שנאמר בו "לה",
משמע שצריך לזבוח לשם ה' ולא לשם חולין). (35) פסק
כבן-בתירה שם יא: נגד דעת ר' יהושע, מפני שבגמרא יש
שקלא-וטריא בדברי בן בתירה. (36) שלא בזמנו.
(37) נקט לשון הגמרא (פסחים סא). והפירוש, כשחט שלא
לשם בעלים (ראה למעלה הלכה א הערה ז).
- 38 יב. פֶּסַח שֶׁשֶּׁחֲטוּ לְשִׁמּוֹ בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר קֳדָם חֲצוֹת
39 - פֶּסוּל, לְפִי שְׂאִינוֹ זִמְנוֹ³⁸. עֲבָרָה שְׁנָתוֹ³⁹ וּשְׁחֲטוּ
40 בְּזִמְנוֹ לְשֵׁם פֶּסַח, וְכֵן הַשּׁוֹחֵט שְׂאֵר זָבָחִים לְשֵׁם
41 פֶּסַח, אֶפְלוּ שֶׁחֲטָן אַחֵר חֲצוֹת - הֲרִי אֵלוּ כְּשֵׁרִים⁴⁰,
42 וְלֹא עָלוּ לְבָעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה.
- (38) ר' יוחנן שם יב. בדעת בן-בתירה. (39) ופסולה לקרבן
פסח. (40) כר' יהושע שם יא.
- 43 יג. תוֹדָה⁴¹ שֶׁשֶּׁחֲטָה לְשֵׁם שְׁלָמִים - עָלְתָה לְבָעֲלִים;
44 וּשְׁלָמִים שֶׁשֶּׁחֲטָן לְשֵׁם תוֹדָה - לֹא עָלוּ לְבָעֲלִים.
45 לְפִי שֶׁתוֹדָה נִקְרָאת שְׁלָמִים⁴², וּשְׁלָמִים לֹא נִקְרָאוּ
46 תוֹדָה.
- (41) זבחים ד. (42) שנאמר (ויקרא ז, טו): "זבח תודת
שלמים", משמע שהתודה היא שלמים, שם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני א' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין פה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יט. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרֹת⁵⁸ שֶׁשְּׁחָטוּן שְׁלֹא לְשָׁמֶן, או
שֶׁשְּׁחָטוּן בֵּין לִפְנֵי זְמַנָּן בֵּין לְאַחַר זְמַנָּן - הֵדֵם יִזְרַק⁵⁹
וְהַבֶּשֶׂר יֵאָכֵל⁶⁰, אִם עַל פִּי שְׁלֹא עָלוּ לְצִבּוֹר לְשֵׁם
חוֹבָה. וְאִם הִיְתָה שֹׁכֶת - לֹא יִזְרַק⁶¹, וְאִם זָרַק -
הִרְצָה לְהַקְטִיר אֲמֹרִין לְעֶרֶב.

(58) שלמי ציבור שמקריבים בחג השבועות. (59) ברייתא שם מח. (60) רבינו לא גילה דעתו אם מותר לאכול את הבשר ביום, ואע"פ שלא הקטירו עדיין את האימורים, שהרי אסור להקטירם ביום-טוב ככל קרבנות נדבה (ראה פרק א מהלכות חגיגה הלכה ח. ובתוספות ביצה כ: ד"ה מאי, מצדדים להתיר אכילתם ביום, מפני שאסור להקטיר האימורים הרי זה כאילו נאבדו שמותר לאכול את הבשר. וראה תוספות נזיר כח: ד"ה כבשי, וצל"ח ביצה שם שהאריך בזה). (61) חכמים לא גזרו על שבות זריקה ביום-טוב, אבל בשבת גזרו על שבות זו.

כ. וְכֵן שְׁלָמִי נִזְיֵר⁶² שֶׁשְּׁחָטוּן שְׁלֹא לְשָׁמֶן, אִם עַל פִּי שְׁלֹא עָלוּ לְצִבּוֹר⁴⁸ לְשֵׁם חוֹבָה⁴⁹. וְאִם דְּמָה שֶׁהָן אֵילִים וְשֶׁשְּׁחָטוּן לְשֵׁם אֵילִים - עָלוּ לָהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא עֲקִירָה בְּטַעֲוֹת⁵⁰.

(62) נזיר כד: "תני לוי, שאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמצוותן, כשרין ולא עלו לבעלים לשם חובה ונאכלין ליום אחד, ואינן טעונין לא לחם ולא זרוע". ומפרש רבינו "שלא כמצוותן" שלא לשמם (רש"י שם פירש אחרת, ובמנחות מח: הביא שני הפירושים). (63) מנחות מח. תני לוי. אע"ג שלדעת רב (שם ד:) פסולים, פסק כלוי, מפני שדעת רב הופרכה (שם ה). (64) כדן שלמי נזיר ולא כשלמים אחרים, שנאכלים לשני ימים ולילה שביניהם.

פֶּרֶק שְׁשֶׁה עֶשְׂרִי

(1) יבאר אם עירב עם מחשבת זמן מחשבה אחרת, וחישב על הדמים הניתנים למטה למעלה או איפכא.

א. כָּכֵר בְּאַרְנוֹ², שֶׁהִמְחִשֵּׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע הָעֲבוֹדוֹת מִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם - הִקְרַבָּן פָּסוּל וְאִינוּ פְּגוּל; וְאִם חֻשֵּׁב מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הִקְרַבָּן פְּגוּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁלָּא עֶרֶב עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן מִחֻשְׁבַּת אַחֶרֶת; אָבֵל אִם³ עֶרֶב מִחֻשְׁבַּת מָקוֹם, או מִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשָּׁם בְּפִסְחָ וּבְחֻשְׁטָא⁴, עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הִקְרַבָּן פָּסוּל וְאִינוּ פְּגוּל. בִּיצֵד? שֶׁחַט וְקָבֵל וְהוֹלִיף וְזָרַק, וּמִחֻשְׁבַּתוֹ בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת אֵלּוּ⁵ מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, או שֶׁהִיְתָה מִחֻשְׁבַּתוֹ בְּאַחַת מֵאַרְבַּעֶת מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן וּבִשְׁאָר הָעֲבוֹדוֹת הִיְתָה מִחֻשְׁבַּתוֹ נִכְוָה או לֹא הִיְתָה שָׁם מִחֻשְׁבַּת פֶּלֶל בִּשְׁאָר הָעֲבוֹדוֹת - הִרי זֶה פְּגוּל. אָבֵל אִם שֶׁחַט בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן וְקָבֵל או הוֹלִיף או זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם, או שֶׁשֶּׁחַט בְּמִחֻשְׁבַּת הַמָּקוֹם וְקָבֵל או הוֹלִיף או זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הִרי זֶה אִינוּ פְּגוּל, אֲלֹא פָּסוּל בְּלִבְדּוֹ. וְכֵן הִפְסֵחַ וְהִחֲטָא שֶׁשְּׁחָטוּן בְּמִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי

יד. עוֹלָה שֶׁשְּׁחָטָה עַל מִי שֶׁאִינוּ מַחֲבִיב הִקְרַבָּן פֶּלֶל - לֹא עָלְתָה לְבַעֲלִים, שֶׁהָרִי שֶׁחָטָה שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעֻלָּיהָ. וְאִם עַל פִּי שֶׁזֶה שֶׁשְּׁחָטָה לְשֵׁמוֹ אִינוּ מַחֲבִיב כָּלִים בְּעֻנְיָנוּ, אִי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יִהְיֶה חֲזִיב בְּפֶרֶה לְשָׁמִים; שֶׁאִין לָךְ אָדָם בִּישְׂרָאֵל שְׁלֹא עֶבֶר מַעוֹלָם עַל מַצּוֹת עֲשֵׂה⁴³.

(43) ראה הלכה ט, הערה ל.

טו. עוֹלָה הַבָּאָה לְאַחַר מִיתָה⁴⁴ שֶׁשְּׁשָׂאָה שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעֻלָּיהָ - עָלְתָה לְבַעֲלִים⁴⁵ לְשֵׁם חוֹבָה⁴⁶, שֶׁאִין בְּעֻלִּים לְאַחַר מִיתָה.

(44) שמתו בעליה והיורשים מקריבים אותה. (45) שם ז: (46) ואין היורש מחוייב להביא אחרת, אפילו כשהמוריש אמר "הרי עלי עולה".

טז. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרֹת⁴⁷ שֶׁשְּׁחָטוּן לְשֵׁם אֵילִים - לֹא עָלוּ לְצִבּוֹר⁴⁸ לְשֵׁם חוֹבָה⁴⁹. וְאִם דְּמָה שֶׁהָן אֵילִים וְשֶׁשְּׁחָטוּן לְשֵׁם אֵילִים - עָלוּ לָהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא עֲקִירָה בְּטַעֲוֹת⁵⁰.

(47) מנחות מט. (48) בגמרא שם: "בעלים", והכוונה לציבור, שהם בעליהם של כל הקרבנות הציבור. (49) כדן כל זבח שנשחט במחשבה בלתי נכונה. וחייבים להביא שני כבשים אחרים. (50) ראה הלכה א.

יז. אֲשֶׁם מִצְרַע⁵¹ שֶׁשְּׁחָטוֹ שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ, או שְׁלֹא נִתֵּן מִדְּמוֹ עַל גְּפִי הַהוֹנֹת⁵² - טַעוֹן נִסְכִּים⁵³; שֶׁאִם יִקְרַב בְּלֹא נִסְכִּים - נִמְצָא בְּמַקְרִיב נִדְבָה⁵⁴, וְאִין הָאֲשֶׁם בָּא נִדְבָה.

(51) שם ה. ברייתא. (52) מצורע שנתרפא מביא אשם, והכהן נותן מדמו על בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית. ובשני המקרים הללו לא נפסל הקרבן, אבל לא יצא ידי חובתו וצריך להביא אשם אחר. (53) ככל אשם מצורע. (54) כלומר, כמקריב אשם נדבה, ואין אשם טעון נסכים אלא אשם מצורע בלבד.

יח. כִּבְשֵׁי הַבָּא עִם הָעֶמְרָא⁵⁵ שֶׁשְּׁחָטוֹ שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ - לֹא יָבִיא מִנְחַת נִסְכִּים שְׁלֹ שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים, אֲלֹא עֶשְׂרוֹן אֶחָד בִּשְׁאָר הַנִּדְבוֹת⁵⁶; שֶׁהָרִי לֹא עָלָה לְשֵׁם חוֹבָתוֹ. וְכֵן תָּמִיד שֶׁשְּׁחָטוֹ שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ - לֹא יַעֲלֶה עִמּוֹ שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים⁵⁷ בִּשְׁאָר הַתְּמִידִים; שֶׁהָרִי לֹא עָלָה לְחוֹבַת הַתְּמִיד, אֲלֹא הָרִי הוּא פֶּלֶל הַנִּדְבוֹת.

(55) בששה עשר בניסן, כל נסכי כבש עשרון אחד הוא, חוץ ממנחת העומר, שהיא טעונה שני עשרונים. (56) ואין זה דומה לאשם מצורע בהלכה הקודמת, מפני שכבש זה הוא עולה, ועולה באה נדבה ומנחתה עשרון אחד, פסק כרבא שם פט: (ראה תוספות שם ד"ה שאם, שגרסו "רבא") נגד אביי. (57) אע"פ שהבעירו בבוקר מערכת עצים על המזבח, מביאים ביחד עם קרבן התמיד שני גזרי עצים, ומוסיפים אותם על המערכה (פ"ב מהלכות תמידין ומוספין ה"ב).

מחשבת הזמן והמקום, מצטרף כחצי הזמן של הזמן עם כחצי זית של הזמן הראשון והקרוב נתפגל, מימרא של רב אשי, שם.

ה. חשב על הדמים הנתנין למטה לתן אותם למעלה, או על הנתנין למעלה לתתם למטה, וכיצא במחשבות אלו שאינן פוסלין כמו שבארנו¹⁷, וערב עמהן¹⁸ מחשבת הזמן - הרי זה פגול¹⁹. ואם חשב עמהן מחשבת המקום לבדה²⁰ - הרי זה פסול ואינו פגול.

(17) למעלה פי"ג ה"ח. (18) פירוש, בעבודה אחרת חישוב מחשבת זמן. (19) שם כז, א - ברייתא. (20) פירוש, בלי מחשבת הזמן. קשה להבין מה בא להשמיענו. בדוחק אפשר לפרש, שלא תטעה לחשוב, שמחשבות בלתי נכונות אלו אמנם אינן מוציאות מידי פגול החמור, אבל מוציאות מידי פסול הקל. ורצוי למחוק את המילה "לבדה".

ו. חשב²¹ על הדם הנתן למעלה לתתו למטה למטה, או על הדם הנתן למטה לתתו למטה למעלה, או שחשב על הדם הנתן בפנים בהיכל לתתו למטה במזבח החיצון, או שחשב על הדם הנתן במזבח החיצון לתתו למטה בפנים בהיכל - אינו פגול. אף על פי שחשב מחשבת הזמן, הואיל ושה מקום נתינת הדם במחשבתו - הרי זה פסול ואינו פגול. ומאחר שבארנו בהלכות אלו²², שהדם שנתן שלא במקומו - כאלו נתן במקומו, למה לא יהיה זה פגול במחשבה זו שחשב לתן הדם שלא במקומו למטה? מפני שהדם הנתן שלא במקומו, אף על פי שהזבח קשר, אינו מתיר הבשר באכילה, כמו שבארנו²³; וכל זריקה²⁴ שאינה מתרת הבשר באכילה, אם חשב לתנה חוץ לזמנו - לא פגול. לפיכך²⁵, אם חזר וחשב בזבח זה מחשבת הזמן - הרי זה פסול ואינו פגול.

(21) שם. אין זה דומה לדין שבהלכה הקודמת, מפני שכאן מחשבת הזמן עצמה מעורבת עם מחשבת פסול אחרת, ולכן אינה מפלגת אלא פוסלת (ראה כסף-משנה). (22) פ"ב ה"ו. (23) שם. (24) זבחים כז, א - מימרא של מר זוטרא. (25) פיסקה זו היא סיום תשובת רבינו על השאלה שלמעלה: "למה לא יהיה זה פיגול?".

ז. חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה אבל לא בשעת לקיט הלבונה, או שחשב מחשבת הזמן בשעת לקיט הלבונה²⁶ אבל לא בשעת קמיצה - הרי זה פסול ואינו פגול²⁷; עד שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר²⁸, שהוא הקמץ עם הלבונה, בשעת קמיצת הקמץ ולקוט הלבונה, או בשעת נתינת שניה בכלי, או בשעת הולכתו, או בשעת זריקתו²⁹.

(26) אחרי שקמץ הכהן מן הסולת, מניח את הקומץ בכלי שרת ומלקט את כל הלבונה שעל המנחה, ומניחה על

השם⁶ וקבל והולך וזרק במחשבת הזמן, או ששחטן במחשבת הזמן וקבל או הולך או זרק במחשבת שנוי השם - אין זה פגול, אלא פסול. והוא הדין בעופות ובמנחות⁸. אין שם פגול אלא קרבן שפסל במחשבת הזמן ולא ערב עמה מחשבת המקום לא בתחלה ולא בסוף, ולא ערב עמה מחשבת שנוי השם בקרבנות שפסלין במחשבת שנוי השם⁹.

(2) למעלה פי"ג ה"א. ראה שם, פירוש המונחים הנזכרים כאן. (3) משנה, זבחים כט, ב. (4) ששינוי השם פסול בהם. (5) בכולן. (6) שם. (7) שם סד, ב. (8) משנה, מנחות יב, א. (9) אבל בקדשים ששינוי השם אינו פוסל בהם, אין מחשבת שינוי השם מוציאה מידי פיגול, ואע"פ שאינם עולים לשם חובה. ראה למעלה פט"ו ה"א.

ב. המחשב באחת מארבע העבודות או בכלם לאכל פזית מדבר הראוי לאכילה בחוץ וכו' למטה, או פזית למטה וכו' בחוץ, או פחצי זית בחוץ וכו' פחצי זית למטה, או פחצי זית למטה וכו' פחצי זית בחוץ - הרי הקרבן פסול ואינו פגול¹¹. וכן אם ערב המחשבה בהקטרה¹² - הרי זה פסול ואינו פגול¹³.

(10) כלומר, בין אם הקדים מחשבת הזמן למחשבת המקום, ובין להיפך. (11) זבחים כט, ב - כחכמים, בניגוד לדעת רבי יהודה האומר שאם קדמה מחשבת הזמן למחשבת המקום - הרי זה פיגול. (12) שחט על-זמנת להקטיר כזית חוץ לזמנו וכזית חוץ למקומו או הקדים מחשבת המקום. (13) שדין אכילת מזבח כדן אכילת אדם. (רבינו לא פירש מה הדין אם חישוב לאכול כזית חוץ לזמנו ולהקטיר כזית חוץ למקומו. אפשר לצדד ולומר שמפני ששינוי "שאין אכילה והקטרה מצטרפים" (ראה למעלה פי"ד ה"י) אין מחשבת ההקטרה פוגמת כלל במחשבת האכילה, ולפיכך הקרבן פיגול. בתוספתא זבחים פ"ב ה"ב נאמר בפירוש לפי גירסת הגר"א שאינו פיגול).

ג. חשב לאכל או להקטיר פחצי זית במחשבת המקום ולאכל או להקטיר פזית במחשבת הזמן - הרי זה פגול. בין שהקדים מחשבת פזית בין שאחר אותה. שאין חצי זית חשוב אצל פזית.

ד. חשב¹⁴ על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי זית במחשבת המקום, וחזר וחשב על חצי זית אחר במחשבת הזמן¹⁵ - הרי זה פגול. וכן אם חשב על חצי זית במחשבת הזמן, וחזר וחשב על פזית¹⁶ חציו במחשבת הזמן וחציו במחשבת המקום - הרי זה פגול.

(14) ראה ההלכה הסמוכה. (15) שם לא, א. כרבא האומר "ויקץ כישן הפיגול". כלומר, אע"פ שמחשבת המקום הפסיקה בין שתי מחשבות הזמן - הן מצטרפות לפגול. (16) הדין הקודם מדבר כשיחשב על כל חצי זית בפני עצמו. וכאן משמינו רבותא, שאפילו אם כלל בדיבור אחד את

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין פז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(36) שאינן טעונות לבונה (ראה למעלה פי"ד ה"ג, והערות שם). (37) ופסולות כל זמן שאינו מסלק את הלבונה (ראה למעלה פי"א ה"י). (38) וחזרה להכשירה (שם). (39) שהרי קרב המתיר כמצוותו.

יא. שְׂרִירִים שֶׁחֲסָרוּ⁴⁰ בֵּין קְמִיצָה לְהִקְטִירָה, וְהִקְטִיר²² הַקֶּמֶץ בְּמַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן - הֲרִי זֶה סֶפֶק אִם נִקְבְּעוּ²³ לְפָגוּל וְהֲרִי הֵן פָּגוּל, אוֹ לֹא נִקְבְּעוּ וְאִינוּ פָּגוּל.²⁴

(40) בעיא שלא נפשטה (מנחות יב.). (אמנם שם ע"ב חזר בו רבא מדבריו, ונראה כאילו רצה לומר, שאפילו לרבי עקיבא אין ההקטרה מועילה לקובעו בפיגול. אבל רבינו סובר, שחזר בו רק ממה שפשט לפנינו שלרבי עקיבא קובעת ההקטרה לפיגול, ואמר שאין ראייה לזה מדברי רבי עקיבא, ובכן נשארה הבעיה בתיקו, 'הר המוריה').

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

פרק שבעה עשר

(1) יבאר דמים הניתנים על מזבח החיצון והפנימי שנתן מהם מתנה ראשונה במחשבה נכונה, והשנית במחשבה בלתי נכונה.

א. כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁנָּתַן מֵהֶם²⁵ מִתְּנָה רִאשׁוֹנָה בְּמַחֲשָׁבָה נְכוֹנָה, וְנָתַן מִמֶּתְנָה שְׁנִיָּה וְאֵילָף בְּמַחֲשֶׁבֶת שְׁנִי הַשֵּׁם אוֹ בְּמַחֲשֶׁבֶת הַמָּקוֹם אוֹ בְּמַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן - הֲרִי זֶה כֹּפֶר וְהִרְצָה הַקֶּרֶן.²⁶ וְאִם נָתַן אֶת הָרִאשׁוֹנָה בְּמַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן וְהַשְּׁלִים הַמִּתְּנוֹת בְּמַחֲשֶׁבֶת הַמָּקוֹם - הֲרִי זֶה פָּגוּל;²⁷ שֶׁמִּתְּנָה רִאשׁוֹנָה הִיא הָעֶקֶר. אֲבָל כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, הוֹאִיל וְכָל מַעֲבָדֵינוּ זֶה אֶת זֶה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ,²⁸ אִם נָתַן אֶחָת מֵהֶן שְׁלֹא בְּתִקְוָה אֲלָא הַפְּסִיד בִּיהֶם הַמַּחֲשָׁבָה, אָף עַל פִּי שֶׁנָּתַן כָּל הַשָּׂאָר בְּתִקְוָה - הַזֵּבַח פָּסוּל.²⁹

(2) ואין הבעלים צריכים להביא קרבן אחר. (3) ואף על פי שאמרנו למעלה בפרק טז הלכה א שאם עירב מחשבת המקום עם מחשבת הזמן פסול ואינו פיגול. (4) ולפיכך מחשבת המקום במתנות האחרות אינה מבטלת את הפיגול שהרי קרב המתיר כמצוותו. (5) כאן אין המדובר במחשבת הזמן שדיניה מבוארים בהלכה הסמוכה.

ב. חֹשֶׁב בְּרִאשׁוֹנָה מַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן וְשֵׁתָּק בִּשְׂאָר, אוֹ שֶׁנָּתַן בְּלֹן בְּתִקְוָה חוּץ מִן הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁנָּתַן בְּמַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן³⁶ - הֲרִי זֶה פָּסוּל וְאִינוּ פָּגוּל, עַד שֶׁיִּזְוָה³⁷ בְּמַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן; שֶׁהֲרִי בְּלֹן בְּמִתְּנָה אֶחָת הֵן.³⁸

(6) משמיענו רבינו, שאין אנו אומרים: "על דעת מחשבה הראשונה הוא עושה". (7) אין אנו אומרים שהמתנה האחרונה היא הקובעת. (8) כולן. (9) ואין מפגלים בחצי מתיר.

ג. טְבִילַת אֶצְבַּע בְּדָם הַחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת⁴⁰ מְפַגְּלָת.⁴⁰

הקומץ ומקטירים ביחד (פי"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ב), ושניהם - הקומץ והלבונה - נקראים מתיר אחד. (27) כחכמים במשנה, מנחות טז, א. האומרים אין פיגול בחצי מתיר. (28) ואע"פ שחישב בחצי המתיר הראשון - בקומץ - ובילקוט הלבונה שתק, אין אנו אומרים שליקט על דעת מחשבת הראשונה. כשמואל לדעת החכמים. ואע"ג שהלכה כרב באיסורין, פסק רבינו נגד דעתו משום שהופרכה שם, ראה משנה-למלך. (29) טעות סופר, וצ"ל "הקטרתם" (כסף-משנה).

ח. חֹשֶׁב בְּשֵׁעַת הַקְּטִירָה הַקֶּמֶץ שֶׁיִּקְטִיר הַלְּבוֹנָה לְמַחֵר - אִינָה פָּגוּל, שְׂאִין הַקְּטִירָה מְפַגְּלָת הַקְּטִירָה³⁰. וְכֵן אִם הַקְּטִיר הַלְּבוֹנָה לְבִדּוֹ אוֹ הַקֶּמֶץ לְבִדּוֹ וְהוּא מַחֲשֶׁב לְאָכַל שְׂרִירִים לְמַחֵר - הֲרִי זֶה פָּסוּלָה וְאִינָה פָּגוּל³¹, שְׂאִין מְפַגְּלִין בְּחֻצֵּי מַתִּיר. אֲבָל אִם הַקְּטִיר אֶת הַקֶּמֶץ לְבִדּוֹ וְחֹשֶׁב שֶׁיִּקְטִיר לְבוֹנָה לְמַחֵר, וְאַחֵר כֶּף הַקְּטִיר הַלְּבוֹנָה וְחֹשֶׁב שֶׁיֵּאָכַל הַשְּׂרִירִים לְמַחֵר - הֲרִי זֶה פָּגוּל, שֶׁהֲרִי פְּשֻׁטָה מַחֲשֶׁבֶת זֶמֶן בְּכָל הַמִּתְּנָה³².

(30) אלא אם חישב בעבודה אחרת להקטיר חוץ לזמנו, כרב חסדא בשם רב, שם יז, א. נגד דעת "חריפי דפומבדיתא". (31) שם, רב המנונא בשם רבי חנינא. (32) ואע"פ שכל מחשבה בפני עצמה אינה מפלגת, שהרי הראשונה היא הקטרה, ואינה מפלגת הקטרה (ראה בתחילת ההלכה), והשניה היא מחשבה בחצי מתיר - שתיהן יחד מפלגות. (צ"ע מה בין דין זה לחישב לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית, שאמרנו למעלה (פי"ד ה"י), שהזבח כשר, מפני שאין אכילה והקטרה מצטרפים. ואולי, יש הבדל בין חצי שיעור לחצי מתיר. וראיה לדבר, שהרי שם הזבח כשר, ובחצי מתיר הזבח פסול).

ט. הַקְּטִיר כְּדִי שֶׁמִּשּׁוּם³³ מִן הַקֶּמֶץ עִם הַלְּבוֹנָה וְהוּא מַחֲשֶׁב שֶׁיֵּאָכַל כְּדִי שֶׁמִּשּׁוּם מִן הַשְּׂרִירִים לְמַחֵר, עַד שֶׁהַשְּׁלִים³⁴ כָּל הַקֶּמֶץ עִם הַלְּבוֹנָה בְּמַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן - הֲרִי זֶה פָּסוּלָה וְאִינָה פָּגוּל; שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁדִּרְךְ אֲכִילָה בְּכֶף מְעֻט מְעֻט - אֵין דִּרְךְ הַקְּטִירָה בְּכֶף³⁵, אֲלָא הֲרִי זֶה כְּמִתְּנָה שְׁלֹא הַקְּטִיר קִמְצָה.

(33) גרעין קטן. (34) פירוש, שהקטיר כדי שומשום אחרי כדי שומשום באותה המחשבה עד שגמר את כל הקומץ והלבונה. (35) מחלוקת אמוראים שם טז, ב. אחד אומר כשר, ואחד אומר פסול, ואחד אומר פיגול. ופסק רבינו "פסול", מפני שדעת האומר פיגול נדחתה מפני דעת השניים, וכן דעת האומר "כשר" נדחתה מפני דעת השניים שסוברים שהמנחה אינה כשירה (כסף-משנה).

י. מִנְחַת חוּטָא אוֹ מִנְחַת קְנָאוֹת³⁶ שֶׁהִיא עֲלִיָּה לְבוֹנָה³⁷ וְחֹשֶׁב בִּיהֶם מַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן קֶדֶם שֶׁיִּלְקֹט הַלְּבוֹנָה - הֲרִי זֶה פָּסוּלָה וְאִינָה פָּגוּל. וְאִם אַחֵר שֶׁלִּקֹט הַלְּבוֹנָה³⁸ חֹשֶׁב עֲלִיָּה מַחֲשֶׁבֶת הַזֶּמֶן - הֲרִי זֶה פָּגוּל³⁹.

- 1 פיצד? חשב בשעת טבילת אצבע בדם מחשבת
- 2 הזמן - הרי זה כמחשב בשעת הזיה.
- 10 דם חטאות הפנימיות מזה הכהן באצבעו על מזבח הפנימי שבהיכל וטובל אצבעו לפני כל הזיה בדם שבמזרק ככתוב בתורה (ויקרא ד, ו): וטבל הכהן את אצבעו.
- 3 ד. היה עומד בעזרה וחשב מחשבת הזמן פחטאות
- 4 הנעשות בפנים בדבר הנעשה בפנים - אינו פגול.
- 5 חשב בדבר הנעשה בחוץ - הרי זה פגול.
- 6 ה. פיצד? היה עומד בעזרה¹¹ ואמר: הריני שוחט
- 7 להזות דמו למחר - אינו פגול; שההזיה לפנים
- 8 בהיכל.
- 11 לגבי היכל חוץ היא.
- 9 ו. היה עומד בהיכל ואמר: הרי אני מזה
- 10 לשפף שירים¹² למחר - אינו פגול; שהרי חשב
- 11 בפנים בדבר הנעשה בחוץ. אבל אם היה עומד
- 12 בעזרה ושחט והוא מחשב לשפף שירים למחר
- 13 או להקטיר אמורין¹³ למחר - הרי זה פגול;
- 14 שהרי חשב בחוץ בדבר הנעשה בחוץ.
- 12 שיירי דם חטאות הפנימיות נשפכים אל יסוד מזבח החיצון, אף על פי ששפיכת שיירים אינה מעכבת - מפגלים בה מפני שהיא אכילת מזבח. (13) אימוריהן מקטירים גם כן על מזבח החיצון.
- 15 ז. התודה מפגלת את הלחם, והלחם אינו מפגל את
- 16 התודה. פיצד? השוחט את התודה והוא מחשב
- 17 שיאכל מבשרה או יזרק דמה או שיקטיר אמוריה
- 18 למחר - הזבח עם הלחם פגול. אבל אם חשב לאכל
- 19 מן הלחם למחר - הלחם לבדו פגול, וזבח התודה
- 20 אינו פגול¹⁴.
- 14 והטעם נאמר בגמרא שם: לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם. פירוש, הלחם הוא טפל לתודה ולכן אם נתפגלה התודה נתפגל גם הלחם, אבל לא להיפך.
- 21 ח. וכן הדין בשני כבשי עצרת עם שתי לחם הבאות
- 22 עמהן: שאם חשב מחשבת זמן בכבשים - נתפגלו
- 23 שתי הלחם; חשב שיאכל משתי הלחם למחר -
- 24 שתי הלחם פגול, והכבשים אינן פגול. חשב באחת
- 25 מארבע העבודות לאכל פזית מבשר הזבח עם
- 26 הלחם¹⁵ למחר - הלחם לבדו פגול, והתודה או
- 27 הכבשים אינן פגול.
- 15 פירוש, כחצי זית בשר וכחצי זית לחם (כסף משנה).
- 28 ט. המקטיר שני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים
- 29 וחשב בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים
- 30 למחר - הרי הלחם פגול¹⁶.
- 16 זה פשוט, שהרי הקטרת הבזיכין מתירה את הלחם לאכילה.
- י. השוחט שני כבשי עצרת וחשב לאכל אחת משתי
- 2 החלות למחר - שתייהם פגול.
- יא. הקטיר שני הבזיכים והוא מחשב לאכל אחד
- 3 משני הסדרים¹⁷ למחר - שני הסדרים פגול.
- 17 לחם הפנים נערך על השולחן בשתי מערכות או שני סדרים, ששה לחמים בכל סדר. מובן שגם אם חישב על לחם אחד, שני הסדרים פגול.
- יב. וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות
- 36 התודה או באחת מחלות מנחת מאפה התנור
- 37 - הרי כל החלות פגול.
- יג. אבל אם נטמאת אחת משתי החלות או אחד
- 39 משני הסדרים או אחת מחלות התודה, בין לפני
- 40 זריקה בין לאחר זריקה - אותה החלה ואותו הסדר
- 41 אסור, והטהור בטהרתו יאכל.
- יד. חשב בעבודת אחד משני הכבשים שיאכל פזית
- 43 משתי הלחם למחר, וכן אם חשב בהקטרת אחד
- 44 משני הבזיכין שיאכל פזית מלחם הפנים למחר -
- 45 הרי הלחם פסול ואינו פגול; עד שישחב בכל
- 46 המתיר, שהוא עבודת שני הכבשים¹⁸ והקטרת שני
- 47 הבזיכין¹⁹.
- 18 לפי שאין הלחם ניתר באכילה אלא בהקרבת שניהם.
- 19 ולפני הקטרת שניהם אסור לאכול את לחם הפנים.
- טו. שחט אחד וחשב לאכל חצי זית מחלה זו
- 49 למחר, ושחט השני וחשב לאכל חצי זית מחלה
- 50 שניה למחר - הרי אלו מצטרפין לפגול²⁰. והוא
- 51 הדין בשני הבזיכין עם שני הסדרים.
- 20 שהרי חשב בכל המתיר. ואין זה דומה להקטיר שומשום שפסק למעלה בפרק טז הלכה ט, שאינו פיגול אלא פסול, מפני ששם המדובר בהקטרה ואין דרך הקטרה בכך, אבל כאן אנו עוסקים בחישוב בשעת שחיטה.
- טז. חשב באחד משני הכבשים מחשבת הזמן,
- 53 ועשה השני כמחשבה נכונה - זה שעשהו
- 54 כמחשבת הזמן פגול²¹, והשני כשר²².
- 21 הלחם מתקדש בשחיטת שני הכבשים ולפיכך שחיטת כבש אחד אינה מפגלת את הלחם, אבל הכבש עצמו מתפגל, שהרי הכבש השני אינו מתיר שלו. (22) ואין זה דומה לדינים שבהלכות יא"ב, מפני שכל כבש הוא קרבן בפני עצמו והשני אינו מתיר שלו.
- יז. שחט אחד מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל
- 56 מבשר השני למחר - שניהן כשרים; שאין מחשבתו
- 57 מזה על זה²³.
- 23 "אין מתיר מפגל את המתיר" (שם יג:).
- יח. שני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין פט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בַּמִּחְשָׁבָה בֵּין בְּמַעֲשֵׂה בֵּין שְׂאֵרֵע בּו דְּכָר שְׁפָסְלוּ, 22
כָּל הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כְּזֵית בְּמִזִּיד - לֹקֶה. שְׁנֵאמַר: לֹא 23
תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה;⁵ 24

(5) כדעת אחרים בספרי פרשת ראה פסקה צט. ראה בהערות בהלכות דה.

ד. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדוּ, שְׁאִין הַכְּתוּב מְזַהֵיר אֶלֶּא⁷ 25
עַל פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. 26

(6) בספרי שם, למדו זאת מגזירה-שוה, ורבינו מגדיר כל גזירה-שוה "מפי השמועה", מפני שאין אדם דן גזירה-שוה אלא אם למדה מפי רבו. (7) רבינו מדגיש, שכתוב זה אינו כולל איסורים אחרים אלא פסולי המוקדשים בלבד, כדי שלא יוקשה לך הלא אין לוקין על לאו שבכללות (הל' סנהדרין שם). וכל פסולי המוקדשים ענין אחד הם, ולכן אין זה לאו שבכללות. ראה החינוך הוצאת מוסד הרב קוק, מצוה תעח.

ה. וְכֵן קִדְּשִׁים שֶׁהוּטֵל בָּהֶם מוֹם⁸, הָאוֹכֵל מֵהֶם 27
כְּזֵית - לֹקֶה⁹. הֲרִי הֵם בְּכָלֵל כָּל תּוֹעֵבָה¹⁰, עַד 28
שֶׁיִּזְלַד לָהֶם מוֹם אַחֵר וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן¹¹, כְּמוֹ 29
שֶׁבְּאַרְנוֹ¹². וְכָל שְׁפָסוּלוֹ מִסֵּפֶק - אֵין לֹקִין עָלָיו. 30

(8) בידי אדם מישראל. (9) אם אכל לפני פדיונם (ראה לקמן בהערה הבאה). (10) בספרי שם שנינו: "ר' אליעזר אומר, מנין לצורם אוזן בכור ואוכל ממנו, שעובר בלא-תעשה? ת"ל (דברים יד, ג): לא תאכל כל תועבה. אחרים אומרים: בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר, נאמר כאן תועבה, ונאמר להלן (שם יז, א) לא תזבח... אשר יהיה בו מום כי תועבת וגו', מה תועבה האמורה להלן בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר, אף תועבה האמורה כאן בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר". וסובר רבינו, שלדעת "אחרים" נכלל בלאו זה מטיל מום בקדשים אחרים, אבל אינו כולל צורם אוזן בכור, ואינו אסור באכילה מן התורה אלא משום קנס מדרבנן. וקבל רבינו דעת "אחרים" בדין בכור, מפני שכל הסוגיא בבכורות לד: עומדת בשיטה זו, ולפיכך פסק בפרק ב מהלכות בכורות הלכה ז, שהמטיל מום בבכור אסור לאוכלו על מום זה משום קנס, כלומר מדרבנן, ובפסולי המוקדשים פסק כאן - לוקה. ומה בין בכור לפסולי המוקדשים? בכור בעל מום אינו צריך פדיון ופקעה קדושתו, והרי בחולין אין המום תועבה, ולפיכך מותר מן התורה וחכמים קנסוהו, אבל קדשים אחרים שהוממו לא פקעה קדושתם לגמרי וצריכים פדיון, ולפיכך גם אחרי הטלת המום ממשיכים להיות תועבה עד שיפדו, ויצאו לחולין. ולאחר פדיונם מותרים מן התורה, ומובן מאליה שגם בפסולי המוקדשים קנסוהו רבנן, כמו בצורם אוזן בכור, שלא יפדו במום זה עד שיוממו מאליהם שנית, כמו שמסיים רבינו כאן (ודברי רבינו אלה מוכיחים נכונות ההסבר שלנו, שאם לא כן למה מותרים באכילה אחרי שנפל בהם מום אחר, וכי איסור "לא תאכל כל תועבה" להיכן הלך?). ראה רש"י על התורה פסוק זה, ור' אליהו

בַּשְּׁחִיטָה²⁴. בֵּיצֵד? שְׁחָטֵם וְזָרַק דָּמָם בְּמִחְשָׁבָה שְׁנוֹי 1
הַשֵּׁם - לֹא קִדַּשׁ הֶלְחֵם. שְׁחָטֵן לְשִׁמְן וְזָרַק דָּמָם 2
שְׁלֹא לְשִׁמְן - הֶלְחֵם קָדוֹשׁ וְאִינוּ קָדוֹשׁ²⁵. שְׁחָטֵן 3
שְׁלֹא לְשִׁמְן, אֵף עַל פִּי שְׁזָרַק לְשִׁמְן - לֹא קִדַּשׁ 4
הֶלְחֵם. 5

(24) כרבי נגד דעת ר' אלעזר בר' שמעון, כלל הוא בידניו: "הלכה כרבי מחבירו". (25) לשון הברייתא שם ולא פירש רבינו מה זה "קדוש ואינו קדוש". ובגמרא שם חולקים בזה אביי ורבה ומובן שרבינו פוסק כרבה שאמר: "אינו ניתן לכהנים", פירוש, אסור באכילה.

יט. שְׁתִּי הֶלְחֵם שְׁיִצְאוּ בֵּין שְׁחִיטָה לְזִרְיָקָה, וְזָרַק 6
דָּם הַכְּבָשִׁים בְּמִחְשָׁבָה הִזְמֵן - נִתְפָּגֵלוּ שְׁתֵּי הֶלְחֵם 7
אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן בַּחוּץ; שֶׁהִזְרִיקָה מוֹעֵלֶת לְיוֹצֵא²⁶ אֵף 8
עַל פִּי שֶׁעֲדִין הוּא בַּחוּץ. 9

(26) כר' עקיבא שם בברייתא, שזריקת הדם קובעת בפגול גם את הלחם אף על פי שאינו מגוף הזבח. ורק לחומרא פוסק רבינו שהלחם כגוף הזבח. אבל לקולא לא, ולפיכך כשזרק שלא לשמו הלחם אסור באכילה אף על פי שבשר הכבש מותר באכילה.

כ. כְּבָשִׁי עֲצֵרֶת שֶׁשְׁחָטֵן לְשִׁמְן וְאָבַד הֶלְחֵם: אִם 10
זָרַק דָּמָן לְשִׁמְן - הֲרִי אֵלוֹ פְּסוּלִין²⁷; זָרַק דָּמָן 11
בְּמִחְשָׁבָה הִזְמֵן אַחֵר שֶׁאָבַד הֶלְחֵם - הֲרִי אֵלוֹ סֵפֶק 12
אִם הִתְרוּ²⁸ בְּאֹכִילָה²⁹ אוֹ לֹא הִתְרוּ³⁰. 13

(27) שהלחם מעכב את הכבשים. (28) הכבשים. (29) כשלמים שנזרק דמם שלא לשמם ואבדת הלחם אינה אוסרת אותם, מפני שאין דינם ככבשי עצרת הטעונים לחם. (30) מכיוון שהקבעה זיקתם לחם נפסלו על ידי אבדת הלחם, ואין מחשבת שלא לשמם מוציאה אותם מזיקתם.

פֶּרֶק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר

(1) יבאר המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים, האוכל מקרבן שנאמר עליו שהוא פסול או פיגול או קדשים שהוטל בהם מום.

א. כָּל הַמִּחְשָׁב מִחְשָׁבָה שְׁאִינָה נְכוֹנָה בְּקִדְּשִׁים - 14
הֲרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהֲרִי הוּא אוֹמֵר: לֹא 15
יִחְשָׁב². 16

(2) כרבי ינאי, זבחים כט:

ב. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדוּ, שֶׁבְּכָלֵל דִּין זֶה שְׁלֹא יִפְסִיד 17
הַקִּדְּשִׁים בְּמִחְשָׁבָה, שֶׁהֲרִי זֶה דוֹמֶה לְמַטִּיל מוֹם 18
בְּקִדְּשִׁים. וְאֵף עַל פִּי כֵן אִינוּ לֹקֶה³, שְׁאִין 19
הַמִּחְשָׁבָה מַעֲשֶׂה⁴. 20

(3) אע"פ שהמטיל מום בקדשים - לוקה (פרק א מהלכות איסורי מזבח הלכה ז). (4) וכל לאו שאין בו מעשה, אין לוקין עליו (פי"ח מה' סנהדרין ה"ב).

ג. כָּל קֶרְבֵּן שְׁנֵאמַר שֶׁהוּא פְּסוּל, בֵּין שֶׁנִּפְסַל 21

של רבינו כאן לא משמע כדבריהם, ראה רש"י שם מב: ד"ה (הקומץ). (19) ולפיכך הלחם מתפגל, אבל גם הכבשים מתפגלים, כמו שכתב למעלה בפרק יז הלכה טז, שהרי דמו מתיר אימוריהם להקטרה, ואימורים מתירים בשרם לאכילה. (20) מבואר בהלכה ח.

ח. ואלו דברים שאין חיבין עליהן משום פגול לעולם: הקמץ והלבונה והקטרת והדם והזין, בין זין הבא עם הנסכים²¹ בין זין הבא בפני עצמו²². ומנחות הנשקפות פלן, שהרי אין להם קמץ להתירן, כגון מנחת פהנים ומנחת נסכים. ובשר חטאות הנשקפות. ולג שמן של מצרע. ואם תאמר: והלא דם האשם מתיר? אינו תלוי בו, שהרי אדם מביא אשמו היום ולג אחר כמה ימים, כמו שיתבאר במקומו²³.

(21) עם הקרבן ומנחתו שנקראת מנחת נסכים, כחכמים במשנה שם. ואע"פ שהקרבן מתיר אינו מתפגל. מפני שיכול להביא את הנסכים לאחר זמן, אינם תלויים בקרבן. (22) מתנדרים יין, משנה מנחות קד: (23) פרק ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ב. והרי זה דומה למנחת נסכים.

ט. אסור להותיר מבשר הקדשים לאחר זמן אכילתו, שנאמר בקרבן תודה: לא תותירו ממנו עד בקר, והוא הדין לשאר הקדשים פלם²⁴. והמותיר אינו לוקה, שהרי נתקו הכתוב לעשה²⁵, שנאמר: והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו.

(24) בתורת כהנים פרשת צו פ"ב מרבה כל הקרבנות, אמנם בתו"כ שם מדובר על פיגול, אבל גם להותיר למדים מכאן, שהרי איסורו נכתב באותה פרשה. (25) פסחים פד. טעמו של ר' יהודה שם הוסבר שלוקין על לאו שאין בו מעשה. ותמוה למה הוצרך רבינו לנימוק זה, הלא לדעתו אין לוקין על לאו שאין בו מעשה (כסף-משנה).

י. האוכל קזית מבשר קדשים שנותר: במזיד - חייב פרת, בשוגג - מביא חטאת קבועה; שנאמר: ואכליו עונן ישא פי את קדש ה' חלל ונקרתה. ומאימתי יתחייב פרת על אכילת הנותר? אם קדשי קדשים הם²⁶ - חייב עליהן מאחר שיעלה עמוד השחר²⁷; ואם קדשים קלים הם²⁸ - חייב עליהן משקיעת החמה של יום שני²⁹, שהוא תחלת הלילה של יום שלישי. והיכן הזהיר הכתוב על הפגול ועל הנותר? בפולאים³⁰. שהרי נאמר שם: לא יאכל פי קדש הם³¹ - להזהיר על כל שפסולו בקדש³² שהוא בלא תעשה על אכילתו.

(26) שנאכלים ליום ולילה. (27) אע"פ שנאכלים רק עד חצות הלילה, אינם נעשים נותר עד שיעלה עמוד השחר, תוספתא זבחים פרק ו הלכה ז. (28) הנאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, חוץ מתורה ואיל נזיר שנאכלים ליום ולילה, ודינם לענין זה כקדשי קדשים. (29) תוספתא שם

מזרחי שם, ומשנה-למלך פ"ד מהלכות בכורות ה"א ד"ה ודע, וד"ה הכלל. וראה זית רענן על ילקוט שמעוני סימן תתצא שכתב בדעת אחרים שהמדובר לפני פדיונם. ונראה שהתכוון למטיל מום בקדשים, כדעת רבינו כאן וכפי שביארנו. (11) בכור כדינו בלי פדיון, ושאר הקדשים כדינם אחר שייפדו. מן התורה מותר לפדותם אפילו על המום שהטיל, אבל משום קנס אסור. ומפני שכאן מדבר על היתר אכילה, מצריך מום אחר. וכולל כאן בכור ושאר קדשים, שבוה דינם שווה. (12) בהלכות בכורות פרק ב הלכה ז (יש להניח, שרבינו כתב הלכה זו אחרי כתבו הלכות בכורות).

1 ו. כל קרבן שנתפגל במחשבת הזמן כמו שבארנו, 2 כל האוכל ממנו קזית במזיד - חייב פרת¹³; שנאמר: 3 והנפש האכלת ממנו עונה תשא¹⁴. ואם אכל ממנו 4 בשגגה - מביא חטאת קבועה¹⁵.

(13) משנה כריתות ב. (14) בתורת כהנים פרשת צו פרק יג, למדו גזירה-שוה מנותר, שנאמר בו (ויקרא י, ח): "ואוכליו עונו ישא", ונאמר בו "ונכרתה הנפש ההיא". (15) בין עני ובין עשיר מביא קרבן בהמה.

ז. אין חיבין¹⁶ פרת אלא על אכילת דברים שהתירו¹⁷, בין לאדם בין למזבח; אבל אם אכל מן המתיר עצמו¹⁸ - אינו חייב פרת, אלא לוקה פאוכל פסולי המקדשין שאין בהם פגול. כיצד? מנחה שנתפגלה, האוכל קזית משיריה במזיד - חייב פרת; אבל אם אכל מן הקמץ שלה או מן הלבונה - אינו חייב פרת, לפי שהן הן המתירים את השירים לאדם. וכן זבח שנתפגל, האוכל קזית מבשרו או מאמוריו או מבשר העולה - חייב פרת; אבל אם אכל קזית מן הדם - אינו חייב עליו משום פגול. שהדם מתיר את האמורין לקרב למזבח, והאמורין מתירין את הבשר לאדם. ודם העולה מתיר בשירה למזבח. ודם חטאת העוף מתיר בשירה למזבח. ודם חטאות הנשקפות מתיר אמוריהם למזבח, לפיכך חייבין על אמוריהן משום פגול. הקמץ והלבונה מתירין השירים לפהנים. שני כבשי עצרת מתירין שתי הלחם¹⁹ לפהנים. וכן שני בזיכי לבונה מתירין להם הפנים לפהנים. אבל דברים שאין להם מתירין, כגון בשר חטאות הנשקפות²⁰ ומנחות הנשקפות - אינן מתפגלין לעולם.

(16) משנה זבחים מב: ומג. (17) על-ידי עבודה בגוף אחר. (18) שלא הותר ע"י מתיר אחר, ולפיכך אימורים יש בהם משום פיגול (ראה שם לה:), אע"פ שהם מתירים את הבשר לאכילה, מפני שיש לדם מתיר, שהדם מתיר את האימורים להקטרה, כמו שכתב רבינו כאן (ראה תוספות שם ד"ה והלבונה, שכתבו, שאימורים אינם חשובים כמתיר, מפני שאם אבדו או נטמאו הבשר מותר באכילה, אבל מלשונו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ביאת המקדש⁴² ואכל פזית מן הקדשים, בין בקדש¹⁸
טהור בין בקדש טמא⁴³: במזיד - הרי זה נתחייב¹⁹
כרת, שנאמר: והנפש אשר תאכל מזבח השלמים²⁰
אשר ליי וטמאתו עליו ונכרתה; ואם אכל בשגגה²¹
- מביא קרבן עולה ויורד⁴⁴. ומניין שאינו מדבר אלא²²
בטמאת הגוף?⁴⁵ שנאמר: ונפש כי תגע בכל טמא²³
בטמאת אדם או בבמה טמאה או בכל שקץ טמא²⁴
ואכל מבשר זבח השלמים אשר ליי ונכרתה. והוא²⁵
הדין לשאר קדשי מזבח. והיכן הזהיר על עון זה?²⁶
פולדת. שהרי נאמר בה: בכל קדש לא תגע⁴⁶.²⁷

שם לג: למדו אזהרה לאוכל קודש בטומאה בגזירה-
שזה מביאת מקדש, ולפיכך תלה רבינו הדין שלפנינו בדין
ביאת מקדש (כסף-משנה). (43) משנה שם קו. ופסק
כתנא-קמא. (44) דין מפורש בתורה (ויקרא ה), עשיר
מביא בהמה, עני - שני תורים או שני בני יונה, ועני מדוכא
- סולת. (45) שגוף האדם נטמא ולא בטומאת בשר
הקודש, שהרי אפשר לפרש שהמלה "עליו" נמשכת אל
"מזבח". (46) המשך הלימוד בתחילת ההלכה הבאה.
רבינו מקבל כאן לימודו של ריש לקיש שם לג: נגד דעתו
של ר' יוחנן שלמד זה בגזירה-שזה. והטעם, מפני ששנינו
בברייתא כריש לקיש.

יד. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לטמא שלא²⁸
יאכל קדש קדם שיתטבל. והאוכל קדש אחר שיתטבל²⁹
קדם שיעריב שמשו⁴⁷ קדם שייבא פפרתו⁴⁸ - לוקה³⁰
ואינו חייב כרת⁴⁹; שנאמר: וטמאתו עליו - עד³¹
שתהיה כל טמאתו עליו.³²

(47) שתשקע החמה לגמרי, כלומר, אחרי צאת הכוכבים.
טמא שטבל נקרא "טבול יום" עד צאת הכוכבים, ואסור
להכנס למקדש ולאכול תרומה וקדשים. (48) זב וזבה,
יולדת ומצורע חייבים להביא קרבנות, ולפני הקרבת
קרבנותיהם נקראים מחוסרי כיפורים, ואע"פ שטבלו הם
מוזהרים על כניסה למקדש ואכילת קודש. (49) ולמעלה
בפרק ג מהלכות ביאת מקדש הלכה ט, פסק רבינו שגם על
ביאת מקדש אין מחוסר כיפורים חייב כרת, ונראה שגם
ב"טבול יום" דעתו כך. ותמחו עליו מברייתא מפורשת
במנחות כז: "מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה, בשוגג חייב
חטאת, במזיד ענוש כרת". והדרשה "כל טומאתו עליו" לא
נמצא מקורה, ראה כסף-משנה שם ביישוב דברי רבינו אלה.

טו. היה טמא בטמאות של דבריהם⁵⁰ - אינו לוקה,³³
ואין צריך לומר שאינו חייב כרת. אבל מפני אותו³⁴
מפת מדרות⁵¹.³⁵

(50) כמו בטומאת בשר, למעלה בהלכה יב. (51) זה נמשך
אל הבבא הראשונה של הלכה הקודמת, המדברת בטמא
שאכל קודש לפני טבילה. אבל אחרי שטבל, שנינו במסכת
פרה פ"א, משנה ה "כל הטעון ביאת מים (כלומר, טבילה)
מדברי סופרים וכו' לאחר ביאתו מותר בכולם", ראה פירוש
רבינו שם (וראה בפרק ט מהלכות אבות הטומאות הלכה א

ור' יוחנן זבחים נו: (30) קרבנות שקרבו כשנכנסו אהרן
ובניו לעבודה במשכן. (31) כנראה הכוונה לפתוב השני
"לא יאכל כי קודש הוא". "הם" נאמר בור, ולא בפסולי
קודש. (32) פסחים כד.

1 יא. והפגול והנותר מצטרפין³³ זה עם זה לכזית.
2 וכל הפגולים והנותרין מצטרפין³⁴.

(33) במשנה מעילה יז: שנינו הפיגול והנותר אין מצטרפים
מפני שהן שני שמות. ובגמרא שם אמר שמואל שהמשנה
מדברת בטומאת ידים, אבל לאיסור אכילה מצטרפים.
פירוש, אם אכל כחצי זית מזה וכחצי זית מזה בשוגג חייב
חטאת, ובמזיד והתרו בו חייב מלקות. (34) משנה שם טו:
ושם הגירסא: "כל הפיגולים וכל הנותרים מצטרפים זה עם
זה", ואפשר לפרש שפיגולים בפני עצמם ונותרות בפני
עצמם, כגון פיגול מזבח וממנחה או מעולה ושלמים, וכן
נותרות משני מינים. אבל פיגול ונותר שהם משני מינים אין
מצטרפים, מפני שהם חלוקים גם במין וגם בשם האיסור.
ולכן דייק רבינו וכתב: "וכל הפיגולים והנותרים מצטרפים"
והשמיט ה"וכל" השני, להשמיע שגם אלה מצטרפים (ראה
הר המוריה, כנראה לא הרגיש בשינוי לשון זה).

3 יב. אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טמאה,
4 שהרי פוסלן. והטמא את הקדשים - אינו לוקה³⁵.
5 אבל אדם טהור שאכל פזית מקדשים שנטמאו -
6 לוקה; שנאמר: והבשר אשר יגע בכל טמא לא
7 יאכל. והוא הדין לשאר הקרבנות, שאם אכל פזית
8 מלבנות המנחה שנטמאה אחר שנתקדשה בפלי -
9 לוקה³⁶. אחד קדשים שנטמאו לפני פפרתו³⁷ או
10 לאחר פפרתו. בין שנטמאו באב הטמאה³⁸ או בולד
11 הטמאה של דברי תורה. אבל אם נטמאו בטמאות
12 של דבריהם - אינו לוקה על אכילתן, אבל מפני
13 אותו מפת מדרות³⁹. ואינו לוקה אלא האוכל אחר
14 זריקת דמים; אבל אם אכל קדם זריקה - אינו
15 לוקה⁴⁰ משום אוכל קדש טמא⁴¹, אבל מפני אותו
16 מפת מדרות.

(35) כר' יוחנן זבחים לג: (36) שם לד. (37) לפני זריקה,
וזרקו את הדם ואחר-כך אכל הטהור את הבשר. גמרא
במנחות כה: בשר שנטמא לפני זריקת דמים ואכלו לאחר
זריקת דמים, מפני מה חייבים עליו? מפני שהציץ מרצה.
(38) כגון אדם שנגע במת. בהקדמתו לטהרות, מונה רבינו
אחד עשר אבות. והנוגע באב הטומאה, בין אדם וכלים ובין
אוכלין, נעשה ולד הטומאה או ראשון לטומאה, ואוכל
הנוגע בראשון נעשה שני. (39) כעובר על איסורי דרבנן
אחרים. (40) כר' יוחנן שם לד. ולמד דין זה מגזירה-שזה.
(41) הוסיף רבינו ארבע מלים אלו, להשמיענו שעל איסור
קודש טמא אינו לוקה, אבל לוקה משום אוכל קודש לפני
זריקה, כמו שכתב בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה
ד, שהאוכל בשר קדשים לפני זריקה לוקה, משום שנאמר
לא תוכל לאכול בשעריך (משנה-למלך כאן).

17 יג. כל אדם שנטמא טמאה שחיבין עליה כרת על

צב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

61) אדם טמא (מדברי הכסף-משנה כאן יש ללמוד שגם "אבל", ומתוך כך טרח לפרש פירוש דחוק. וגירסתנו נכונה). 62) המקריב תודה מביא עמה ארבעה מיני לחם, עשר מכל מין. ומרים חלה אחת מכל מין ונותנה לכהן, והשאר נאכלים לבעלים. ולפני ההרמה כולם אסורים באכילה. 63) מכיון שקרבו המתירין, ורק מעשה צדדי אחר מעכב על היתר אכילה, רב דימי בר חנינא ורבא שם. ראה כסף-משנה. 64) "פיגול ונותר, בחדא בהמה לא משכחת לה" (כריתות יד.) ובמסקנה שם אמרו, שרק בכזית אחד אי-אפשר הדבר, אבל בשני כזיתים ישנה אפשרות, ולכן כותב רבינו כאן: "על אכילה אחת".

כ. הפגול והנותר והטמא שפגלן זה בזה ואכלן - חייב. אף על פי שרבה מין על חבירו - אינו מבטלו, שאין האסורין מבטלין זה את זה⁶⁵.

65) כר' אלעזר (זבחים עט.) נגד דעת ריש לקיש, מפני שר' יוחנן (ירושלמי חלה פרק א הלכה א) סובר כר' אלעזר - באיסורין.

כא. ופגול או נותר או טמא שהעלן לראש המזבח - משמשלה האור פרקן פקע אסורין מהן⁶⁶. והאמורין מצטרפין עם הבשר לכזית, בין בעולה בין בשאר קדשים⁶⁷, לחייב עליו משום פגול או נותר או טמא.

66) ר' יוחנן שם מג: 67) שם קט. ראה למעלה הלכה יא בהערות.

כב. זבח שנתפגל⁶⁸ או שנותר לאחר זמנו, ואכל ממנו מן העור או מן המרק או מן התבלין או מן האלל⁶⁹ או מן המראה⁷⁰, מן הגידים ומן הקרנים ומן הטלפים, מן הצפרנים מן החרטום ומן הנוצה ומביצי העוף - אינו חייב פרת. וכן טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרבן פשר - אינו חייב פרת. אבל מבין אותו מפת מרדות.

68) משנה שם לה. 69) ראה למעלה פי"ד ה"ז. 70) שלא כר' אלעזר שם בגמרא, אבל בשליל ושליל פסק כמותו בהלכה הסמוכה.

כג. אכל מן השליל או מן השליא⁷¹ - חייב⁷² משום פגול ונותר וטמא, פאכל משאר פשר הזבח.

71) ראה למעלה שם. 72) כלומר, אם פיגל בבשר נתפגל גם השליל. אבל אם פיגל בשליל עצמו, פסק רבינו (למעלה שם) שלא נתפגל. ראה ראב"ד כאן.

כד. קדשי עובדי כוכבים - אין חייבין עליהם משום פגול ונותר וטמא⁷³. וכן דם הקדשים, כמו שבארנו. וכן הלבונה והקטרת והעצים - אין חייבין עליהן פרת לא משום פגול ולא משום נותר⁷⁴ ולא משום טמא הגוף⁷⁵.

73) שנינו (שם מה.) קדשי גויים אין חייבים עליהם משום

שמחלק בין טומאות שעיקרן מדברי סופרים, ובין טומאות שעיקרן מן התורה).

טז. אינו חייב⁵² פרת על קדש שיש לו מתירין עד שיאכל ממנו אחר שקרבו מתיריו; אבל אם אכל את הבשר קדם זריקת הדם - אינו לוקה⁵³ משום טמא שאכל את הקדש. זה הכלל⁵⁴: כל שיש לו מתירין - אין חייבין עליו משום פגול או משום נותר או משום טמא עד שקרבו מתיריו בהלכתו; וכל שאין לו מתירין - בין שקדש בכלי חייבין עליו משום טמא. אפלו נטמא הבשר קדם שיטמא האוכל⁵⁵, הואיל וקרבו המתירין ואחר כך אכל - חייב פרת. וכן אם אכל מבשר חטאות הנשפרות⁵⁶ והוא טמא אחר שנגזק דם - הרי זה חייב פרת.

52) משנה מעילה י. 53) כר' יוחנן זבחים לד. (ראה למעלה הי"ב). 54) משנה מעילה י. 55) למעלה בהלכה יג למדנו, שטמא שאכל בשר קודש טמא חייב כרת, וכאן משמיענו רבינו שאפילו נטמא בשר תחילה ואחר-כך נטמא האדם חייב כרת, ואע"פ שאין איסור חל על איסור, כאן איסור טומאת הגוף חל על איסור טומאת בשר, מפני שאיסור טומאת הגוף כולל דברים שלא נאמרו לפני כן על אדם זה, זבחים קח. 56) משנה מעילה ט.

יז. כבר נתבאר לך⁵⁷, שאף דברים שאין חייבין עליהן משום פגול - חייבין עליהן משום נותר וטמא. כיצד? דברים שאין להם מתירין - אין חייבין עליהן משום פגול, וחייבין עליהם משום נותר וטמא. וכן המתירין עצמן, אף על פי שאין חייבין עליהם משום פגול, כמו שבארנו - חייבין עליהן משום נותר⁵⁸ וטמא. חוץ מן הדם⁵⁹, שאין חייבין עליו לעולם אלא משום דבר אחד בלבד.

57) למעלה בהלכה ז כתב רבינו, שאין חייבים על פיגול אלא על דבר שיש לו מתירין, ובהלכה הקודמת כתב: "וכל שאין לו מתירין, כיון שקדש בכלי חייבים עליו משום טומאה". והוא-הדין לנותר, כמו שמסיים כאן רבינו. 58) הכוונה לדברים הנאכלים, אבל שאינם נאכלים - פסק בסוף הפרק שפטורים. 59) במשנה שם מה:

יח. טמא שאכל אמורין - חייב פרת⁶⁰.

60) ברייתא שם לו:

יט. אכל⁶¹ פסח שלא נצלה, ולחמי תודה שלא הורמה חלתן⁶² - הרי זה חייב פרת משום טמאת הגוף, אף על פי שאין ראויין למה שהן⁶³. אי אפשר שיתחייב אדם על אכילה אחת משום פגול ומשום נותר⁶⁴; שהפגול הוא הקרבן שנפסל במחשבת הזמן, ואינו עולה לשם קרבן ולא נרצה כלל, והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב במצותו לאחר זמן אכילתו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין צג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

14 חֲצִי הַבִּהְמָה¹¹ בָּרֶב הָאֶבֶר¹² - אִם מִחִזְקִין אוֹתָן
15 בְּיוֹצֵא, הוֹאִיל וְיָצָא רֶב הָאֶבֶר; אוֹ עֲדִין אֵין יוֹצֵאֵין,
16 שֶׁהִרְי לֹא יָצָא רֶב הַבִּהְמָה. לְפִיכָךְ נִפְסְלוּ מִסַּפֵּק
17 וְיִשְׁרְפוּ בַּעֲזָרָה. וְכֵן אִם נִשְׁאָוּ חֲמִשָּׁה¹³ לְהוֹצִיָאן,
18 וְיָצְאוּ שְׁלֹשָׁה וְנִשְׁאָרוּ שְׁנַיִם, וְהוֹצִיאוּ שְׁלֹשָׁה חֲצִי
19 הַבִּהְמָה - הִרְי אֵלּוּ נִפְסְלוּ מִסַּפֵּק וְיִשְׁרְפוּ בַּעֲזָרָה.
20 וְיִרְאָה לִי, שֶׁאֵין אֵלּוּ צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁתַּעֲבֹר
21 צוּרְתָן¹⁴, הוֹאִיל וְהֵן עוֹמְדִין לְשִׁרְפָה¹⁵ לְעוֹלָם אֶפְלוּ
22 לֹא נִפְסְלוּ.

(7) שאימוריהם נקטרים, והבשר מצוותו בשריפה בבית הדשן מחוץ לירושלים, ואם נפל בו פסול לפני שהוציאוהו מחוץ לעזרה שורפים אותו בעזרה. (8) לפני זריקת הדם. (9) אין כל ספק בדבר שהאימורים נפסלים ביצא ובלגינה כאימורי קרבנות אחרים, אבל בבשרם שאל רבי ירמיה (זבחים קד:) אם הוא נפסל, ודינו כפסולי המוקדשים ונשרף בעזרה (שם), תני לוי) או יישרף בבית הדשן חוץ לירושלים כמצוות הכשרים. והאיבעיא לא נפשטה. (10) (בגמרא שם, משמע שהאיבעיא היא לפי דעת ריש לקיש (שם פט:) בלבד, הפוסל בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה לפני זריקת הדם, אבל קדשים קלים נאכל בכל ירושלים אחר זריקת הדם) – ברור שגם בשר קרבנות הנשרפים אינו נפסל, שהרי סופו לצאת ולפיכך תמהו הר"י קורקוס וה"כסף משנה' על רבינו, שפסק (למעלה פ"א הל"ב) כרבי יוחנן, ולמה פסק כאן להחמיר מספק? (ראה כסף-משנה כאן, ולחם-משנה פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג). ותירץ הר"י קורקוס, שגם בקדשים קלים הבשר אסור באכילה (ראה הערות למעלה פ"א הל"ב)). (11) בעיא שלא נפשטה, שם. (12) בחצי הבהמה שיצא נמצא רוב מאבר אחד, ואם תצרך לו את מיעוטו שנשאר בפנים יהיה רובה של הבהמה בחוץ. (13) כהנים, גם זו בעיא שלא נפשטה, שם קה, א. (14) כשאר ספק פסול. (15) וכל הבעיה נוגעת רק למקום שריפתה, לפיכך אין בזה משום ביזוי קדשים, מה-שאינ' כן בספק פסולי קדשים אחרים, שהספק הוא אם הם טעונים שריפה.

23 ד. בֶּשֶׂר הַנִּמְצָא בַּעֲזָרָה¹⁶: אֵיכָרִים¹⁷ - עוֹלוֹת,
24 וְחֲתִיכוֹת - חֲטָאוֹת¹⁸. וְהַנִּמְצָא בִּירוּשָׁלַיִם - שְׁלָמִים.
25 וְהַפֶּל תַּעֲבֹר צוּרְתָן וְיָצְאוּ לְבֵית הַשִּׁרְפָה, שְׁמָא נֹתֵר
26 הוּא. אִם כֵּן, מָה הוֹעִיל שֶׁתִּהְיֶה חֲזָקָתוֹ עוֹלָה אוֹ
27 חֲטָאת אוֹ שְׁלָמִים? לְמִי שֶׁעֲבֹר וְאָכַל¹⁹. אֵין שׁוֹרְפִין
28 אֶת הַנֹּתֵר אֶלָּא בַּיּוֹם, שְׁנֵאָמַר: בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ
29 יִשְׂרָף.

(16) משנה, שקלים פ"ז. (17) שלמים (ל' צרויה). (18) אין לחשוש שמא הן עולות, ואע"פ שמותר לחתוך איברי עולת יחיד (ראה הל' מעשה הקרבנות פ"ו הי"ט) לא נהגו הכהנים לחתכם, מפני שכולם כליל (רבינו בפירוש המשנה, שם). (19) אם עולה היא – חייב קרבן מעילה, אבל האוכל בשר חטאת אינו מביא קרבן מעילה מפני שהוא מותר באכילה לכהנים (הל' מעילה פ"א ה"ה).

פיגול נותר וטמא, והשוחטם בחוץ – פטור, דברי ר' שמעון, ור' יוסי מחייב. ורבינו מחלק את המשנה לשתי בבות: א. פיגול נותר וטמא, סתם רבי כר' שמעון שאין חייבים עליהם. ב. השוחטם בחוץ, כאן מביא רבי מחלוקת ר' יוסי ור' שמעון. ופסק רבינו כאן כסתם משנה, אע"פ שבכל מקום הלכה כר' יוסי נגד ר' שמעון, ובתוספתא זבחים פ"ה חולק ר' יוסי על ר' שמעון גם בפיגול נותר וטמא, מפני שסתם משנה כשיטתו (כסף-משנה), ובשחטם בחוץ פסק (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יט הלכה טז) כר' יוסי (ראה 'תוספות יום טוב' שם. וראה רבינו בפירושו על המשנה שכתב "והלכה כר' יוסי"). ואולי התכוון לשחטם בחוץ בלבד, או שחזר בו (כאן). (74) כר' שמעון בתוספתא שם, ה"ב. לא נתבאר למה פסק כר' שמעון ולא כחכמים. (75) במשנה שם מה: נחלקו ר' שמעון וחכמים בטמא. ר"ש אומר פטור וחכמים מחייבים. ובגמרא שם נאמרו שלוש שיטות באותה המחלוקת: א. מחלוקת בטומאת עצמים, אבל בטומאת הגוף דברי הכל אינו לוקה. ב. מחלוקת בטומאת הגוף, אבל בטומאת עצמים דברי הכל לוקה. ג. בשתייה מחלוקת. ופסק רבינו בטומאת הגוף אינו לוקה, מפני שלשיטה זו זה דברי הכל, וגם לפי שיטה ב' וג' דעת ר' שמעון כן. ובטומאת עצמים פסק שלוקה (ראה למעלה ה"ב), מפני שלכל שלוש השיטות כן היא דעת חכמים (ראה כסף-משנה, ואולי התכוון לביאורנו זה).

פֶּרֶק תְּשַׁעָה עֶשְׂרִי

(1) יבאר שמצוות-עשה לשרוף קדשים שנטמאו והנותר וכל שפיסולו מספק.

1 א. מִצְוַת עֲשֵׂה לְשַׂרֵּף כָּל הַקִּדְּשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ,
2 שְׁנֵאָמַר: וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכַל בָּאֵשׁ
3 יִשְׂרָף. וְכֵן הַנֹּתֵר - מִצְוַת עֲשֵׂה לְשַׂרֵּפוֹ, שְׁנֵאָמַר:
4 וְהַנֹּתֵר מִבֶּשֶׂר הַזֶּבֶחַ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף.
5 וּבְכָל הַנֹּתֵר הַפִּגּוּל וְכָל פִּסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, הַפֶּל
6 נִשְׂרָפִין².

(2) תוספתא תמורה פ"ד ה"ד, גמרא פסחים כד, א.

7 ב. קֶרֶבֶן שֶׁנִּתְפַּגֵּל אוֹ נִפְסַל - יִשְׂרָף בַּמִּקְדָּשׁ מִיָּד.³
8 וְכָל שֶׁפִּסּוּלוֹ מִסַּפֵּק⁴ - תַּעֲבֹר צוּרְתוֹ⁵ וְאַחֵר כֵּן יִשְׂרָף
9 בַּמִּקְדָּשׁ⁶.

(3) תוספתא פסחים פ"ו ה"ו: אירע פסול בגופו יישרף מיד, בדם או בבעלים – תעובר צורתו ויצא לבית השריפה, פסחים לד, ב. (4) מדובר בפסול שבגוף הקרבן. אבל אם הפסול הוא בבעלים, אפילו פסול ודאי, טעון עיבוד צורה. (5) ילינו אותו, כדי שייפסל פסול ודאי. (6) בשלושה מקומות, קדשים נשרפים: בעזרה, בהר הבית, בבית הדשן שמחוץ לירושלים (פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג-ד), לפיכך דייק רבינו וכתב "במקדש" היינו בעזרה.

10 ג. פְּרִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים⁷ - יֵשׁ בָּהֶם סַפֵּק, אִם
11 הִלְיָנָה וְהִצִּיָּאָה קִדְּם שֶׁיִּגְעֵעַ זִמְנָם לְצֵאתָ⁸ פּוֹסְלָת
12 בֶּשֶׂרָם כְּאִמּוּרֵיהֶן⁹, אוֹ אֵינָה פּוֹסְלָת בִּשְׂרָן. לְפִיכָךְ
13 פּוֹסְלִין אוֹתָן לְהַחֲמִיר¹⁰ וְיִשְׁרְפוּ בַּעֲזָרָה. וְכֵן אִם יָצָא

צד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דרגת טומאה של הדבר שנגעה בו, ולא דוקא חרב אלא כל כלי מתכת דינו כך. (34) ויש כאן תוספת שתי דרגות, מה שאין-כן בבבא ראשונה המדברת בתוספת דרגה אחת.
ז. נותר של קדשים קלים³⁵ - שורפין אותו בעליו²² בביתיהן³⁶.
(35) שנאכלים בכל ירושלים. (36) משנה, שם פא, ב.

ח. מי שניצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש³⁷: אם עבר הצופין³⁸ - שורפו במקומו³⁹; ואם לאו - אם יש בו פזית⁴⁰ או יתר, חזר ושורפו בירושלים. ואם הוא אורח שאין לו בית⁴¹ - שורפו לפני הפירה⁴² מעצי המערקה⁴³.

(37) משנה, שם מט, א. (38) שם מקום, שממנו אפשר לראות עוד את בית המקדש, וממנו והלאה אין רואים אותו. (39) לא הטריחוהו לחזור. (40) כרכנו, שם. (41) בירושלים. (42) בית המקדש כולו כולל הר הבית נקרא "בירה". (43) עצים המוכנים להבעיר על המזבח, מפני שקשה לו לאורח להביא עצים משלו אל הבירה, לא חייבוהו חכמים, ובית-דין מתנה על כך בשעת הקדשת העצים, שמותר יהיה לשרוף בהם בשר קודש שנפסל (ראה 'תוספות' שם פא: ד"ה נטמא).

ט. כל עצמות הקדשים⁴⁴ שאין בהן מח⁴⁵ - אינן טעונין שריפה⁴⁶, חוץ מעצמות הפסח⁴⁷. פכר בארנו⁴⁸, שהקרבתן שנפסל אחר שהפשט - העור לפניהם⁴⁹, או לבעליו בקדשים קלים⁵⁰; אבל אם נפסל קדם הפשט - הרי העור בפשר וישרף הפלו⁵¹. וכן זבח שהפשט ונמצא טרפה, או שנפסל במחשבת הזמן או במחשבת המקום, הואיל ולא נרצה הזבח - ישרף העור⁵². בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים. אבל אם נעשה במחשבת שנוי השם⁵³, אף על פי שלא עלה לבעלים, הואיל ונרצה - הרי העור לפניהם או לבעליו, כמו שבארנו⁵⁴. וזבח שהפשט קדם זריקה⁵⁵ - אינו פוסל⁵⁶.

(44) ברייתא, שם פג, א. (45) פירוש, שהיה בהן מוח ושברו את העצמות וחילצו את המוח, שאם לא היה בהן מוח מעולם גם עצמות הפסח אינן טעונות שריפה (גמרא, שם). (46) ואע"פ שעצמות ששימשו את הנותר טעונות שריפה, כאן אנו אומרים, שהבעלים שברו את העצמות וחילצו את המוח, לפני שנעשה נותר. (47) שנאמר בתורה (שמות יב, מו) "ועצם לא תשברו בו", אין להניח שעברו על איסור תורה ושברו את העצמות לפני שהמוח נעשה נותר, אלא ודאי אחרי שנפסל נשברו, כרבי שמעון שם שדורש: ועצם לא תשברו בו - בכשר ולא בפסול (כלומר, בפסול מותר לשבור), ולפיכך העצמות טעונות שריפה שהרי שימשו נותר. כך מפרש שם רב נחמן בר יצחק את הברייתא (ראה ב'משנה למלך') קושיא חמורה על רבינו, שהרי פסק בפ"י מהל' קרבן פסח ה"ו שאסור לשבור עצמות פסח פסול. ותיקן שאנו מניחים, שהפסח נפסל לפני זריקת

ה. אף על פי שהשלימים אסורין באכילה מתחלת ליל שלישי - אין שורפין אותן אלא ביום²⁰. בין בזמנו²¹ בין שלא בזמנו²². וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום²³. ואין שרפת טמא ונותר ופגול דוחה את יום טוב²⁴, ואין צריך לומר את השבת. ומותר לשרף טמא ונותר ופגול באחד²⁵.

(20) זבחים נו, ב. (21) ביום השלישי בבוקר. (22) אם לא שרפו בזמנו (במכילתא פ' בא פ"ו אנו שונים, שפסח נשרף אור ליום ששה עשר - היינו במוצאי יום-טוב - ואם חל בשבת נשרף אור לשבעה עשר, אבל בגמרא שלנו שבת כד, ב - תני דבי חזקיה "והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו..." ליתן לו בוקר שני לשריפתו. פירוש, אין שורפים אותו בליל ששה עשר אלא ביומו). (23) "באש ישרף, בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום", 'תורת כהנים' פ' צו פ"ב. (24) שבת כג, ב. (25) פסחים טו, ב - כבית הלל, ואף-על-פי שאסור לטמא קדשים בידים, והטעם, מפני שנותר ופיגול יש בהם טומאת עצמים ומטמאים את הידים מדרבנן.

ו. בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים - שורפין אותו בפנים, ואם נטמא בחוץ - שורפין אותו בחוץ. בין שנטמא באב הטמאה²⁶ בין שנטמא בולד הטמאה²⁷. ומימיהם של פניהם²⁸ לא נמנעו מלשרף את הבשר שנטמא באב הטמאה, שהרי הוא ראשון לטמאה, עם הבשר שנטמא בולד הטמאה²⁹, שהרי הוא שלישי³⁰, אף על פי שמוסיפין לו טמאה על טמאתו, שהשלישי שנגע בראשון - יחזר שני, כמו שיתבאר במקומו. ולא עוד³¹, אלא אפילו שמן שנפסל בטבול יום³², שהוא שלישי - מותר להדליקו בגר של מתכת שנגע בה טמא מת, שהגר אב הטמאה³³. אף על פי שזה השמן נעשה ראשון³⁴ בשיגע בגר, הואיל ויש שם שום טמאה - אין מקפידין על תוספתה. ואין נזהרין אלא מן הטהור שלא יפסל.

(26) ראה למעלה פ"ח הי"ב. (27) במס' שקלים פ"ח מ"ו, נאמרו ארבע דעות בזה, ורבינו פוסק כרבי עקיבא. (28) משנה, פסחים יד, א. (29) לשון המשנה, ובגמרא שם אמרו שמדובר בולד ולד. (30) בשר שנטמא בולד הטומאה הוא שני ולא שלישי, ואם יגע בבשר שנטמא באב הטומאה שהוא ראשון לא תתווסף לו טומאה. ולפיכך תיקן ה'כסף משנה' וגורס "בולד ולד" (בכמה הוצאות נפלה טעות ב'כסף משנה', וצ"ל כמו שכתבנו). (31) במשנה שם, ב - הוסיף רבי עקיבא. (32) טמא שטבל וטרם החשיך היום. ביבמות עה, א - למדו שטבול יום פוסל את התרומה והקודש בנגיעתו מן התורה. אוכל שנטמא ומטמא אחרים נקרא טמא, אולם אוכל שהוא עצמו נטמא בשלב הנמוך ביותר ואינו מטמא בנגיעתו אפילו אוכלין ומשקין - נקרא פסול. (33) בפסחים יד, ב - דרשו מהכתוב (במדבר יט, טז) "בחלל חרב" שחרב הוא בחלל עצמו, פירוש מקבלת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ צה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רש"י בתמורה לד, א. ובשבת קה, ב - כותב רש"י ששיעורו כמרחק אצבע מאמה, וצ"ע. (73) ואע"פ שפטר חמור ייקבר (ראה הי"א), היינו השיער כמו שהוא, אבל ארגו בשק אין לקברו, שמא ימצא אותו אדם ולא ידע שהוא אסור בהנאה וישתמש בו. כך פירשו בגמרא שם. ראה 'כסף משנה' פ"ג מהל' בכורות הי"ג.

15 יג. פל הנקברין⁷⁴ - אפרם אסור. וכל הנשרפין⁷⁵ של
16 הקדש - אפרן מותר, חוץ מדשן המזבח⁷⁶ החיצון
17 והפנימי ודשן המנורה.

(74 שם לד, א. 75) בגמרא, שם. (76) שם דרשו את הכתוב (ויקרא כה, ג): "ושמו אצל המזבח", ושמו - בנחת, ושמו - כולו, ושמו - שלא יפזר, משמע שאסור בהנאה. פסוק זה נאמר במזבח החיצון, וממנו לומדים דישון מזבח הפנימי והמנורה (כסף-משנה). ונראה שרבינו התכוון לתרומת הדשן, היינו מה שמרים הכהן בכל בוקר במחתה של כסף ונותן על רצפת העזרה, אבל שאר הדשן אינו אסור בהנאה, שהרי "ושמו" כתוב בתרומת הדשן, וכן דעת הראב"ד כאן. ולא בא לחלוק על רבינו אלא לפרש דבריו.

18 יד. פל הנשרפין⁷⁷ לא יקברו⁷⁸, וכן פל הנקברים לא
19 ישפרו; שאף על פי שהוא מחמיר בשרפתן - הרי
20 הקל באפרן, שאפר הנקברים אסור.

(77) משנה, שם. (78) שמצוותם בשריפה.

21 טו. היה מקריב⁷⁹ עמו בזבחים ואמר לו: נתפגלו⁸⁰,
22 עושה עמו בטירות ואמר לו: נטמאו - נאמן⁸¹. לא
23 נחשדו ישראל על כן⁸². אבל אם אמר לו: זבחים
24 שהקרבתי לך באותו היום⁸³ נתפגלו, ואותן הטירות
25 נטמאו, אם היה נאמן לו - סומך על דבריו; ואם
26 לא - שורת הדין שאינו נאמן⁸⁴, והרועה להחמיר
27 על עצמו - הרי זה משבח⁸⁵.

(79) גיטין נד, ב. (80) ועודם בידו. וכן "נטמאו" מדובר בעודן בידו. (81) רישא של הברייתא, שם. (82) שישקר ויגרום לשריפת קדשים ולתקלות אחרות. (83) ביום מסוים שכבר עבר ואינם עכשיו בידו. (84) כאביי שם נגד דעת רבא, מפני שרבי אמי שם סובר כאביי (בכסף-משנה מעיר, שבפי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב ה"ח פסק רבינו כרבא. ותירץ בדוחק, עיי"ש). (85) זה יוצא מלשונו של רבי אמי, שאמר: "שורת הדין אינו נאמן", משמע שרצוי לעשות לפנים משורת הדין.

28 סליקו להו הלכות פסולי המקדשין בסיעתא
29 דשמאי

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

הלכות עבודת יום הכפורים

מצות עשה אחת. והיא: שיעשה מעשה יום

הדם, ובזה סובר רבינו שם כרבי יעקב שמואל לשבור את העצמות. (48) בהל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"ה. (49) בקדשי קדשים. (50) כמו עורות קרבנות כשרים (שם, הי"ט). (51) משנה, זבחים קג, ב - כחכמים (ראה כסף-משנה ולחם-משנה בהל' בכורות פ"ג ה"י). (52) משנה, שם: "כל שלא זכה המזבח בבשרה, לא זכו כהנים בעזרה" וכל אלה - טריפה, מחשבת הזמן ומחשבת המקום - אין מקטירים אימוריהם על המזבח. (53) במשנה, שם. (54) למעלה בהלכה זו. (55) ואחר-כך נפסל הזבח. (56) את העור, ואם נזרק הדם הותר העור לכהנים או לבעלים, כרבי שם קד, א. ואע"פ שאין מפשיטין לפני זריקת הדם (הל' מעשה הקרבנות פ"ה הי"ח), מדובר כאן כשעבר והפשיט.

1 י. אלו הן הנשרפים: בשר קדש שנטמא⁵⁷ או נותר
2 או נפסל, וכן המנחה שנטמאת⁵⁸ או נפסלה או
3 נותרה. ואשם תלויו⁵⁹ שנודע לו שלא חטא קדם
4 שניזק דמו⁶⁰. וחטאת העוף הבאה על הספק⁶¹.
5 וישער נזיר⁶² טהור⁶³. והערלה וכלאי הכרם. ודבר
6 שאין דרכו להשרף, כגון משקין של ערלה ושל
7 כלאי הכרם - הרי אלו יקברו⁶⁴.

(57) משנה, תמורה לג, ב. (58) משנה, סוטה כב, ב - במנחת סוטה, והוא הדין בשאר המנחות. (59) הבא על ספק חטא, שם. (60) עיקר הכפרה היא בזריקת הדם, ואם נודע לו לפני הזריקה שלא חטא, הרי אינו צריך כפרה כלל, ולכן נפסל האשם, אבל אם נזרק הדם לפני שנודע לו, הרי כיפר על הספק כמצוותו. (61) שם, אסור לאכלה וטעונה שריפה. (62) דיני נזיר מפורשים בספר הפלאה, הל' נזירות. (63) אחרי מלאת ימי נזרו מגלח בבית המקדש בעזרת נשים, ואת השער נותנים על האש שבה מתבשל איל השלמים שלו (במדבר ו, יח). (64) שם.

8 יא. ואלו הם הנקברים: קדשים שנטמאו⁶⁵, בין קדשי
9 מזבח בין קדשי בדק הפית⁶⁶. וקדשים שהפילו
10 נפל⁶⁷. הפילו שליא⁶⁸ - תקבר. ושור הנסקל. ועגלה
11 ערופה. וצפרי מצרע. וישער נזיר טמא⁶⁹. ופטר
12 חמור⁷⁰. ובשר בחלב. וחליץ שנשחטו בעזרה.

(65) משנה, שם לב, א. (66) בעלי חיים שהוקדשו לצרכי בית המקדש, אבל לא להקרבה על המזבח. (67) שם לג, ב. (68) שם. (69) נזיר שנטמא במת בתוך תקופת נזירותו, מביא קרבנות ומגלח ומתחיל למנות מחדש את ימי הנזירות, ולא ציוותה התורה לשרוף את השער. (70) בכור חמור שלא נפדה בשוה וענף.

13 יב. האורג⁷¹ מלא הסיט⁷² משער נזיר ומפטר חמור
14 בשק - ידלק⁷³.

(71) משנה, ערלה פ"ג. (72) בפירושו על המשנה שם, וכן בשבת פ"ג כותב רבינו, שהסיט הוא חצי הזרת (זרת = חצי אמה), אולם בפ"ט מהל' שבת ה"ז כתב, שהסיט הוא המרחק שבין אגודל לאצבע כשני שלישי הזרת, וכן פירש

בכהן הדיוט. (7) שלובש שמונה בגדי כהונה, המפורשים בהלכות כלי המקדש פרק ח הלכה א, אבל לא נמשח בשמן המשחה. בכל תקופת בית שני וכן בזמן בית ראשון מימי יאשיהו המלך ואילך לא היה שמן המשחה (הוריות יב.).

ג. שבעת ימים קדם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכתו שבמקדש. ודבר זה קבלה ממשה רבנו. ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו, שקמא תמצא אשתו נדה, ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול לעבד. ומתקנין לו כהן גדול אחר, שאם יארע בזה פסול - יעבד האחר תחתיו. בין שארע בו פסול קדם תמיד של שחר²⁹ בין שארע בו פסול אחר שהקריב קרבנו - זה שנכנס תחתיו אינו צריך חנוף³⁰, אלא עבודתו מתחילתו³¹, ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון. עבר יום הכפורים - הרי הראשון חוזר לעבודתו, והשני עובר³². וכל מצות כהנה גדולה עליו³³, אלא שאינו עובד ככהן גדול. ואם עבד³⁴ - עבודתו כשירה³⁵. ואם מת הראשון - זה השני מתמנה³⁶ תחתיו.

(8) לפני שהתחיל לעבוד. (9) מחלוקת בין אמוראים שם יב. אם כהן גדול חדש מחוייב להתחנך בתפקידו ככהן גדול לפני שהוא נגיש לעבודת היום. אם אירע פסול בכהן גדול לפני הקרבת תמיד של שחר ברוך שהוא מתחנך בעבודת התמיד, שהוא עושה אותה בבגדי כהן גדול (רש"י שם), בעיית החינוך מתעוררת איפוא רק אם אירע הפסול אחרי העבודת היום-יומיות. (10) אף על פי שהיא נעשית בארבעה בגדים ככהן הדיוט. פסק כרב פפא שם: (11) מפסיק פעולותיו בבית המקדש ונקרא "כהן גדול שעבר" (ראה משנה מגילה ט: ויש גורסים "עובד", ראה כסף משנה ולחם משנה. (12) כל המצוות שהכהן הגדול חייב בהן מוטלות גם על זה שעבר, כגון איסור פריעה ופרימה על מת, אסור באלמנה וכדומה (שם עג.). (13) בשמונה בגדים. (14) כי מן התורה דינו ככהן גדול וחכמים גזרו שלא יעבוד ככהן גדול, כדי שלא תתעורר איבה בין שני הכהנים הגדולים. ואם עבד בארבעה בגדים ככהן הדיוט - עבודתו פסולה (רש"י שם).

ד. בשבעת ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בשלישי להפרישתו ובשביעי³⁷ שהוא ערב יום הכפורים, שקמא נטמא במת ולא ידע. ואם חל יום שבת בשלישי או בשביעי שלו - דוחין את ההזיה³⁸.

(15) ואף על פי שהתורה כתבה (במדבר יט, יט) "והזה ... ביום השלישי וביום השביעי", ואם כן יש לחוש שמא נטמא שני ימים או יום אחד לפני הפרשתו ונצרכו הזאה כל שבעת הימים, סובר ר' יוסי שהתורה הקפידה רק שלא יקדים הזאה ראשונה לפני יום השלישי ושתהיה הפסקה של ארבעה ימים בין הזאה להזאה, אבל מותר לדחות את ההזאה הראשונה לזמן מרובה. (16) ואף על פי שהזיה

הכפורים פלו על הסדר כמו שכתוב בפרשת אחרי מות: הקרבנות, והודוין, ושלוש השעיר, ושאר העבודות.

ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר סדר הקרבנות שמקריבים ביום הצום ושאין עבודתן אלא בכהן גדול.

א. ביום הצום מקריבין² תמיד בשחר ותמיד בין הערבים, כסדר כל יום ויום. ומקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים, כלם עולות, ושעיר חטאת נעשה בחוץ³, והוא נאכל לערב. ועוד מקריבין יתר על מוסף זה פר בן בקר לחטאת, והוא נשרף, ואיל לעולה. ושניהם משל כהן גדול. ואיל הבא משל צבור האמור בפרשת אחרי מות, והוא האיל האמור בחומש הפקודים⁴ בכלל המוסף, והוא הנקרא איל העם. ועוד מביאין משל צבור שני שעירי עזים: אחד קרב חטאת, והוא נשרף, והשני שעיר המשתלח. נמצאו כל הבהמות הקרבים ביום זה חמש עשרה: שני תמידין, ופר, ושני אילים, ושבעה כבשים - כלם עולות; ושני שעירים חטאת: אחד נעשה בחוץ ונאכל לערב, והשני נעשה בפנים ונשרף; ופר כהן גדול לחטאת, והוא נשרף.

(2) כל הקרבנות האמורים כאן, מפורשים בתורה (ויקרא טז: במדבר כט, ח). (3) דמו נזרק על המזבח שבעזרה, ושעיר חטאת שני מזים דמו בקודש הקדשים ובהיכל - ונשרף. (4) במדבר שם. ספר במדבר נקרא חומש הפקודים, מפני שתחילתו מפקד בני ישראל. (5) אחד של ציבור ואחד של כהן גדול.

ב. עבודת כל חמש עשרה בהמות אלו הקריבין ביום זה אינה אלא ככהן גדול בלבד, אחד כהן המשוח בשמן המשחה או המרבה בבגדים⁷. ואם היתה שבת - אף מוסף שבת אין מקריב אותו אלא כהן גדול. וכן שאר העבודות של יום זה, כגון הקטרת הקטרת של כל יום והטבת הנרות - הכל עשוי ככהן גדול נשוי. שנאמר: וכפר בעדו וכעד ביתו; 'ביתו' - זו אשתו.

(6) מלשונו של רבינו כאן משמע, שאין כל הבדל בין קרבנות שהם עבודת היום ממש ובין עבודות של כל יום, כגון תמידים, קטורת על מזבח הזהב וכדומה, וכולן מן התורה זקוקות לכהן גדול. אולם הריטב"א (מביאו הכסף משנה כאן) כותב בשם רבינו, שמן התורה רק עבודות המיוחדות ליום הכיפורים חובתן בכהן גדול, אבל לא עבודות של כל יום. ראה בעל המאור ורמב"ן בתחילת מסכת יומא, וראה לקמן פרק ד הלכה א. ובסדר העבודה ליום כיפור, המיוחס להגאונים כתוב, שהיו פייסות (הגרלות) מי יזכה בעבודות שונות. מזה מוכח שכשרות

21) כלומר, אנו משביעים אותך על דעתנו ועל דעת בית דין (פירוש, לא לפי הכוונה שבדעתך להכניס לנוסח השבועה, אלא לפי כוונתנו וכוונת בית הדין), אבל לא נתכוונו לומר שהוא שליח בית דין לעבודה, שהרי רבינו פוסק בהלכות נדרים פרק ו הלכה ה והלכה ח שכהנים שלוחי הקדוש-ברוך הוא הם.

ח. כל לילי יום הפפורים כהן גדול יושב ודורש, 35
אם היה חכם. ואם היה תלמיד - דורשים לפניו. אם 36
היה רגיל לקרא - קורא, ואם לאו - קורין לפניו, 37
כדי שלא יישן. ובמה קורין לפניו? בכתבי הקדש²². 38
בקש להתנמנם - פרחי לויה²³ מפין לפניו באצבע 39
צדקה²⁴, ואומרים לו: אישי כהן גדול, עמד 40
והצטנן²⁵ מעט על הרצפה, כדי שלא תישן. 41
ומתעסקין עמו²⁶ עד שמגיע זמן שחיטה. ולא היו 42
שוחטין עד שמפירין שעלה עמוד השחר בנדאי²⁷, 43
שקא ישחטו בליילה. 44

22) במשנה שם אמרו: באיוב, דניאל, עזרא ודברי הימים. ובירושלמי מוסיף, תהלים ומשלי. (23) לויים צעירים. במשנה שלפנינו הגירסה "פרחי כהונה". (24) בגמרא מפרש אגודל. מקריבים אגודל לאצבע ושומטים אותה בכוח וזה משמיע קול. בירושלמי שם משמע שקול זה שימש ליווי לזמר שבעל פה. (25) הרצפה צוננת והעומד עליה רגליו מצטננות וזה מפיג את התרדמה. (26) במשנה "ומעסיקים אותה" ופירשו בגמרא, שהיו מזמרים לפניו. (27) ונוהרו בזה מאור, מפני שפעם אחת טעו, ראו אור הלבנה וחשבו שזה עמוד השחר ושחטו את התמיד ונפסל.

פרק שני

1) יבאר סדר הבגדים שהיה משמש ביום זה, וכמה טבילות היה טובל.

א. כל מעשה² התמידין והמוספין של יום זה כהן 45
גדול עושה אותן והוא לבוש בבגדי זהב, ועבודות 46
המיוחדות ליום זה - בבגדי לבן. ועבודה המיוחדת 47
ליום זה היא מעשה הפר של כהן גדול, ושני 48
השעירים שאחד מהן שעיר המשתלח³, והקטרת 49
הקטרת בקדש הקדשים⁴. כל אלו בבגדי לבן הם 50
נעשים. 51

2) יומא לא: לב. ולד. (3) אבל שעיר החטאת השני מעשהו בבגדי זהב. (4) אבל הקטרת הקטורת בהיכל נעשית בבגדי זהב.

ב. כל עת שישנה הבגדים ויפשט בגדים ולובש 52
בגדים אחרים טעון טבילה⁶, שנאמר: ופשט את 53
בגדי הכד ורחץ את פשרו במים במקום קדוש ולבש 54
את בגדיו. וחמש טבילות? ועשרה קדושים⁸ טובל 55
כהן גדול ומקדש בו ביום. כיצד? בתחלה פושט 56
בגדי חל שעליו, וטובל ועולה ומסתפג, ולובש 57
בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט את התמיד, 58

בשבת היא שבות (=גזירת חכמים) וכלל בידינו "אין שבות במקדש", לא התירו כאן, מפני שלשכת פלהדרין שבה נמצא הכהן הגדול באותם שבעת הימים, לא נתקדשה בקדושת עזרה, אלא בקדושת הר הבית, ובה לא התירו איסורי דרבנן (ראה שער המלך כאן). ובהלכות פרה אדומה פרק ב הלכה ד כתב רבינו, שמזים שבעת ימים על הכהן השורף ומשמע שגם בשבת מזים, והטעם, מפני שבפרה אדומה עשו מעלות יתרות.

ה. כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות. זורק 1
את הדם, ומקטיר את הקטרת, ומטיב את הנרות¹⁷, 2
ומקטיר איברי תמיד על המזבח, כדי שיהיה רגיל 3
בעבודה ביום הפפורים. ומוסרין לו זקנים מזקני 4
בית דין, וקוראים לפניו ומלמדין אותו עבודת היום 5
וסדורה. ואומרים לו: אישי כהן גדול, קרא אתה 6
בפיך, שקא שכחת או שקא לא למדת דבר זה. 7
וערב יום הפפורים בשחרית היו מעמידין אותו 8
בשערי המזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים 9
וכבשים, כדי שיהיה מפיר ורגיל בעבודה. 10

17) מסיר את הפתילות שכבו, מנקה את המנורה ונותן פתילות חדשות ומדליקן.

ו. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל 11
ומשקה. ערב יום הפפורים עם חשכה לא היו 12
מניחין אותו לאכל הרבה, שהמאכל מביא את 13
השנה, ולא היו מניחין אותו לישן, שקא יראה קרי. 14
ולא היו מאכילין אותו דברים המרגילין לשכבת 15
זרע, כגון ביצים וחלב חם וכיוצא בהן. 16

ז. בימי בית שני צין¹⁸ המינות בשרא, ויצאו 17
הצדוקין, מהרה יאבדו, שאינן מאמינן בתורה 18
שבעל פה, והיו אומרים, שקטרת של יום הפפורים 19
מניחין אותה על האש בהיכל חוץ לפרכת, 20
וכשיעלה עשנה מכניס אותה לפניו לקדש 21
הקדשים. הטעם¹⁹: זה שקתוב בתורה: כי בעצן 22
אראה על הפכרת, אמרו כי הוא ענן הקטרת. ומפי 23
השמועה למדו חכמים, שאין נותן הקטרת אלא 24
בקדש הקדשים לפני הארון, שנאמר: ונתן הקטרת 25
על האש לפני ה'. ולפי שהיו חוששין בבית שני 26
שקא כהן גדול זה נוטה לצד מינות, היו משיעין 27
אותו ערב יום הפפורים ואומרים לו: אישי²⁰ כהן 28
גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלוח 29
בית דין²¹. משיעין אנו עליך במי ששפך את שמו 30
בבית הזה שלא תשנה דבר שאמרנו לך. והוא פורש 31
ובוכה, על שחשדוהו במינות; והן פורשין ובוכין, 32
לפי שחשדו למי שמעשיו סתומין, שקא אין בלבו 33
כלום. 34

18) צמחה. 19) נימוקם של הצדוקים. 20) אדוני.

31 בֵּין בָּגַד לְבָגַד וּבֵין עֲבוּדָה לְעֲבוּדָה וְעַבְד - עֲבוּדָתוֹ
32 כְּשֶׁרָה¹⁶.

(14) משנה שם ל. (15) שישתדל להזכר, כר' יהודה בתוספתא שם פ"א. (16) גמרא שם ל:

33 ד. הִיָּה כֹהֵן גָּדוֹל זָקֵן אוֹ חוּלָה¹⁷ - מְלַכְנִין¹⁸
34 עֲשִׂשׁוֹת¹⁹ שֶׁל בְּרִזָּל בָּאֵשׁ מִפְּעֶרֶב, וּלְמַחֵר מְטִילִין
35 אוֹתָן בַּמַּיִם²⁰ כְּדִי לְהַפִּיג צָנָתָן; שְׁאִין שָׁבוֹת
36 בַּמִּקְדָּשׁ²¹. אוֹ מְעַרְבִין מַיִם חֲמִין בְּמֵי הַמִּקְוָה עַד
37 שְׁתַּפִּיג צָנָתָן.

(17) וקשה לו לטבול במים קרים. (18) ר' יהודה בברייתא שם לד: (19) גושים. (20) שם אמרו שאיסור הטלת ברזל מלובן למים קרים הוא משום "מצרף" (מחזק ומקשה), וצירוף אינו איסור תורה אלא גזירת חכמים ("שבות" בלשון התלמוד). (21) חכמים לא גזרו בעבודות שבמקדש. [נימוק זה אמרו בגמרא שם. וכל מפרשי הרמב"ם שואלים, הלא רבינו עצמו אומר בהלכות שבת פ"ב הלכה ב: "המכבה גחלת של מתכת פטור, ואם נתכוון לצרף - חייב". משמע שמצרף הוא איסור תורה. ובמגיד-משנה שם מבאר בשם הרמב"ן, שצירוף ממש הוא איסור תורה, אבל צירוף של עששיות שהטילו למקווה כדי לחמם את המים, אינו צירוף ממש, מפני שהמים שמתחממים מחזקים את הברזל. ראה בלחם-משנה שם תירוץ נפלא ביישוב סתירה זו].

38 ה. בְּכָל יוֹם כֹּהֵן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן
39 הַפִּיּוֹר כְּשֶׁאָר הַפְּהִינִים, וְהַיּוֹם מְקַדֵּשׁ מִקִּיתוֹן שֶׁל
40 זָהָב²², מְשֻׁם כְּבוֹדוֹ. בְּכָל יוֹם הַפְּהִינִים עוֹלִים
41 בַּמִּזְבֵּחַ שֶׁל כֶּכֶשׁ²³ וְיוֹרְדִין בַּמַּעֲרָב²⁴, וְהַיּוֹם
42 עוֹלִים בַּאֲמָצֶעַ²⁵ וְיוֹרְדִין בַּאֲמָצֶעַ לְפָנֵי כֹהֵן גָּדוֹל,
43 כְּדִי לְהַדְרֹו²⁶. בְּכָל יוֹם מִי שֶׁזָּכָה בַּמַּחְתָּה²⁷ חוֹתָה
44 בַּמַּחְתָּה שֶׁל כֶּסֶף²⁸ וּמַעֲרָה²⁹ הָאֵשׁ לְמַחְתָּה שֶׁל
45 זָהָב³⁰, וְהַיּוֹם חוֹתָה כֹהֵן גָּדוֹל בַּמַּחְתָּה שֶׁל זָהָב
46 וְכִּי נִכְנַס לְהִיכָל, שְׁלֵא לִיגְעוּ בְּתוֹסַפַּת עֲבוּדָה.
47 וְכֵן מַחְתָּה שֶׁל כָּל יוֹם מְחַזְקֶת אֲרֻכָּה קִפִּין,
48 וְשֶׁל הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה קִפִּין; וּבְכָל יוֹם הֵיחָד כְּבֹדָה,
49 וְהַיּוֹם קֶלֶה³¹; וּבְכָל יוֹם יָדָה קֶצֶרָה, וְהַיּוֹם
50 אֲרֻכָּה³²; כְּדִי לְהַקֵּל עַל כֹּהֵן גָּדוֹל שְׁלֵא יִיגַע.
51 בְּכָל יוֹם וַיּוֹם הָיוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ שְׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת³³
52 שֶׁל אֵשׁ, וְהַיּוֹם הָיוּ שֵׁשׁ אֲרֻכָּעִים³⁴. מוֹסִיפִין
53 מַעֲרָכָה, כְּדִי לְהַדְרֹו הַמִּזְבֵּחַ וּלְעֲטֹרוֹ³⁵.

(22) משנה שם מג: כתנא-קמא. בירושלמי יומא פרק ד הלכה ה, חולקים ר' יונה ור' יוסה אם קידוש ראשון גם כן היה מקיתון של זהב. רבינו כתב סתם: והיום בקיתון של זהב, ומשמע שגם קידוש ראשון כך. (23) קרש רחב שש עשרה אמה, מונח בצד דרום של המזבח ובו הכהנים עולים. בכל יום היו עולים בשפת המזרח מפני שעליהם לפנות לימין, שהרי אמרו: "כל פינות (פניות) שאתה פונה לא יהיו אלא לימין" ולפיכך עולים בשפת מזרח, כדי לקצר את הדרך, כי אם יעלו בשפתו המערבית יצטרכו לעבור את כל

1 וּמִקְטִיר קִטְרֶת שֶׁל שֹׁחַר שֶׁל כָּל יוֹם, וּמִטִּיב אֶת
2 הַגְּרוֹת, וּמִקְטִיר אֵיבָרֵי הַתָּמִיד עִם הַחֲבִיתִין⁹
3 וְהַנֶּסֶכִּים, וּמִקְרִיב הַפָּר וְשֹׁכְעָה בְּשֵׁשׁ שֶׁל מוֹסֵף
4 הַיּוֹם. וְאַחֲרָיו כֶּף מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי
5 הַזָּהָב, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג¹⁰, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן,
6 וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וְעוֹבֵד עֲבוּדַת הַיּוֹם: כָּל
7 הַיְּדוּיִים עִם הַהֶגְרָלָה¹¹, וְזִרְיָקַת הַדָּמִים בַּפָּנִים¹²,
8 וְהַקִּטְרֶת הַקִּטְרֶת בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וּמוֹסֵר הַשְּׁעִיר
9 לְמִשְׁלָחוֹ לְעֶזְאֵזֶל, וּמוֹצִיא אֲמוּרֵי הַפָּר וְהַשְּׁעִיר
10 הַנִּשְׂרָפִים וּמוֹסֵר שְׂאֵרָן לְשׂוֹפָה. וְאַחֲרָיו כֶּף מְקַדֵּשׁ
11 יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי לָבָן, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה
12 וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב, וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו.
13 וּמִקְרִיב שְׁעִיר חֲטָאֹת שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם, וְאֵילוֹ וְאֵיל
14 הָעֵם, וְהֵם עוֹלוֹת, וּמִקְטִיר אֲמוּרֵי פָר וְשְׁעִיר
15 הַנִּשְׂרָפִין, וּמִקְרִיב תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים¹³. וְאַחֲרָיו
16 כֶּף מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל
17 וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן, וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו
18 וְרַגְלָיו. וְנִכְנַס לְקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, וּמוֹצִיא מִשֵּׁם אֶת
19 הַכֶּף וְאֶת הַמַּחְתָּה. וְאַחֲרָיו כֶּף מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו,
20 וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי לָבָן, וְטוֹבֵל וְעוֹלָה וּמִסְתַּפֵּג, וְלוֹבֵשׁ
21 בְּגָדֵי זָהָב, וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וּמִקְטִיר קִטְרֶת שֶׁל
22 בֵּין הָעֶרְפִּים שֶׁל כָּל יוֹם, וּמִטִּיב אֶת הַגְּרוֹת בֵּין
23 הָעֶרְפִּים. וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, וּפּוֹשֵׁט בְּגָדֵי זָהָב,
24 וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי חָל וְיוֹצֵא.

(5) מבגדי זהב לבגדי לבן או להיפך. (6) במקוה שיש בה ארבעים סאה מים. לא נתברר בדיוק שיעור הסאה. על סמך הנתונים שבידינו, יש להניח שהסאה מכיל 10 עד 12 ליטר. (7) משנה שם ל. (8) רחיצת ידיים ורגלים מן הכיור או מקיתון של זהב (ראה לקמן הלכה ה). (9) מנחה שהכהן גדול מקריב בכל יום (ראה פרק יג מהלכות מעשה קרבנות הלכה ב). (10) מתנגב. (11) הטלת הגורל, איזה משני השעירים יקרב חטאת ואיזה ישתלח לעזאזל (ראה לקמן פרק ג). (12) כאן לא הקפיד רבינו על הסדר המדויק, והקדים הזאת הדם לפני הקטורת. אבל לקמן בפרק ד הלכה א הקדים הקטורת, לפי הסדר הקבוע במשנה שם מז. ונג: (13) רש"י שם סז: ד"ה ה"ג כתב, שהוצאת כף ומחתה קודמת להקרבת תמיד של בין הערבים, וכדבריו משמע ב'תורת כהנים' פרשת אחרי פרק ו. אולם רבינו מסתמך על דעת ר' יוחנן בירושלמי יומא פרק ז הלכה ב: "הכל מודים בהוצאת כף ומחתה, שהוא לאחר תמיד של בין הערבים" (ראה רמב"ן על התורה פרשת אחרי).

25 ג. כָּל הַטְּבִילוֹת¹⁴ הָאֵלוֹ וְהַקְדוּשִׁין - כֶּלֶן בַּמִּקְדָּשׁ,
26 שְׁנֵאֲמַר: וְרִחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. חוּץ
27 מִטְבִּילָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהוּא רִשְׁאֵי לְטַבֵּל אוֹתָהּ בַּחֹל,
28 שְׁאִינָהּ אֵלָּא לְהוֹסִיף כּוֹנֵנוֹ¹⁵; שְׁאֵם יִזְכֹּר טְמֵאָה
29 וְשִׁנָּה שְׁפִירוֹ - יִפְרַשׁ מִמֶּנָּה טְבִילָה זוֹ לְשִׁמָּה. וְכָל
30 כֹהֵן שְׁלֵא טָבַל בֵּין בְּגָדִים לְבָגְדִים אוֹ שְׁלֵא קִדֵּשׁ

פי המשניות שם. רבינו גורס "אנא השם חטאתי וכו' אנא השם כפר", וכן הגירסא במשנה שלפנינו. ורבינו חננאל (שם לה:) מביא דעת ר' חגי בירושלמי (פרק ג הלכה ז) "בראשונה היה אומר אנא השם, ובשניה אנא בשם", ודחה דבריו מפני נוסחת המשנה. אולם בסדר העבודה "אתה כוננת" הנקרא "נוסח ספרד" כתוב כדעת ר' חגי, וכן הוא בתוספתא. (40 שם לט:) ולא כמו שקוראים בכינוי "א-ד-נ-י". בראש יומא פרק ח סימן יט מביא בשם רב האי גאון, שהיה מזכיר שם בן מ"ב אותיות. (42) כשהזכיר את השם. (43) שהתחילו לקרוא את השם ככתבו, כמו כהן גדול. (44) בזמרה. היה מאריך ומסלסל בזמרה ומבליע את השם. בגמרא קידושין עא. אמרו: "מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים". והמדובר שם בשם בן שתיים עשרה אותיות שנמסר רק לכהנים צנועים, והם הזכירהו בנשיאת כפים בהבלעה.

22 ז. כל הפהלים⁴⁵ והעם העומדים בעזרה, פשהם
23 שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול
24 בקדשה ובטהרה, היו פורעים ומשתחוים ונופלים
25 על פניהם ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו
26 לעולם ועד. שנאמר: פי שם ה' אקרא, הבו גדל
27 לאלהינו. ובשלושת הדוויים היה מתפנן לגמר את
28 השם⁴⁶ פנגד המברכין, ואומר להן תטהרו. וכל
29 היום פשר לדווי יום הכפורים⁴⁷ ולדווי הפרים
30 הנשרפים⁴⁸.

(45) משנה יומא סו. והמדרכי יומא פרק ח גורס רק "והם עונים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", וכן גם גירסת הגר"א שם. (46) לא נמצא בתלמוד אלא בפיוטים. (47) משנה מגילה כ: (48) פר העלם דבר של ציבור ופר כהן משיח. ראה הלכות שגגות פי"ב ה"א, ופט"ו ה"א.

פרק שלישי

(1) יבאר הגורלות שמגריל, אם צריך שיהיו שוין וממה היו והיכן מגריל וכיצד.

31 א. שני הגורלות² - אחד פתוב עליו להשם, ואחד
32 פתוב עליו לעזאזל. והם פשרים מקל דבר³: בין
33 מן העץ, בין מן האבן, בין מן המתכת. אבל לא
34 יהיה אחד גדול ואחד קטן, אחד פספס ואחד זהב,
35 אלא שניהם שוין⁴. ושל עץ היו. ובבית שני עשו
36 אותם של זהב⁵. ומניחין שני הגורלות בכלי אחד
37 המחזיק שתי הידים⁶, כדי שיכניס שתי ידיו ולא
38 יתפנן⁷. וכלי זה חל⁸ הוא, ושל עץ היה, וקלפי
39 שמו.

(2) כתוב בתורה (ויקרא טז, ח): ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. פרטי דיניהם של שני השעירים הללו מבוארים בהלכות הבאות. (3) ברייתא, יומאלז, א. (4) שם. (5) משנה, שם: "שלאשכרוע (מין עץ) היו, ועשאו בן גמלא של זהב", פירוש, מכספו נרב כשנתמנה כהן גדול. (6) כלומר, רק שתי ידיים ולא יותר.

ורחבו של הכבש (משנה שם וגמרא מ.). (24) אחרי שהקיפו את כל המזבח, מגיעים לשפתו המערבית של הכבש ושם יורדים. (25) במשנה שלפנינו הגירסא: "כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע, ר' יהודה אומר לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע", וגירסת רבינו כמו שכתב כאן. ובגמרא שם מה. משמע כגירסת רבינו, ראה לחם-משנה. (26) לכבד את הכהן הגדול שילך ברוב עם מלווים אותו. (27) לחתות בה גחלים מהמערכה שעל המזבח, כדי להקטיר עליה את הקטורת. (28) "התורה חסה על ממונם של ישראל" (שם), כי המחטה מתקלקלת קצת כשחותים בה תדיר באש. (29) שופך את הגחלים. (30) ובה היה מקטיר, משום כבוד המקדש. (31) בגמרא שם מד: מפרשים, שהמחטה היומיומית דפנותיה עבים, ושל היום דקים. (32) כדי שתתמוך את זרועו של כהן גדול. (33) במשנה שם מג: נחלקו ר' מאיר ור' יוסי ור' יהודה במנין המערכות, ופסק כר' יוסי "שהלכה כמותו מחבריו" (עירובין מו.). (34) שלוש מערכות שבכל יום הן: א. מערכה גדולה שעליה מקטירים את הקרבנות: ב. מערכה שניה של קטורת, שממנה לוקחים את הגחלים להקטרת הקטורת בהיכל: ג. לקיום האש, אם לא הספיקה אש המערכה הגדולה להתגבר על רוב הבשר מוסיפים עליה אש ממערכה זו. (35) וממערכה זו נוטלים גחלים להקטיר הקטורת שמכניסים לקודש הקדשים.

1 ו. זה שנאמר בתורה: וכפר בעדו ובעד ביתו
2 ובעד כל קהל ישראל - מפי השמועה³⁶ למדו,
3 שזה ודוי דברים³⁷. נמצאת למד, שהוא מתוודה
4 ביום זה שלשה ודוויים: אחד - על ידי עצמו
5 תחלה. ודוי שני - על ידי עצמו עם שאר
6 הפהלים³⁸. ושניהם על פר החטאת אשר לו.
7 והדווי שלישי - על ידי כל ישראל על שעיר
8 המשתלח. ומזכיר את השם בכל ודוי מהן שלש
9 פעמים. כיצד³⁹ הוא אומר? אנא השם, חטאתי
10 עויתי ופשעתי לפניך. אנא השם, פפר נא
11 לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ופשעתי
12 ופשעתי וכו'. שנאמר: פי ביום הזה יכפר
13 עליכם לטהר אתכם, מכל חטאתיכם לפני ה'
14 תטהרו. הרי שלש פעמים הזכיר את השם. וכן
15 בכל ודוי מהן. וכשהוא נותן את הגורל על שעיר
16 החטאת, אומר: להשם חטאת. נמצא מזכיר את
17 השם ביום זה עשר פעמים⁴⁰. ובכלם הוא מזכיר
18 ככתבו⁴¹, שהוא השם המפורש. בראשונה היה
19 מגביה את קולו בשם⁴². פיין שרפו פרוצין⁴³ -
20 חזרו לאמר בקול נמוך. ומבליעו בנעימות⁴⁴, עד
21 שלא יכירו בו אפלו חבריו הפהלים.

(36) הלכה למשה מסיני. (37) סומך ידי על הקרבן, ומתודה על עבירות המתכפרים, שם לא: מא: (38) משנה שם מא: ובגמרא שם מג: "יבוא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבוא חייב ויכפר על החייב". (39) כל הנוסחאות הן על

19 וְלִשְׁחַט כְּנֶגֶד בֵּית שְׁחִיטָתוֹ²². וְשֹׁחֵט אֶת פֶּר
20 הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַשְּׂעִיר²³ שְׂעָלָיו עָלָיו הַגֹּדֶל
21 לְשֵׁם.

(18) משנה, שם מב, ב. (19) צמר צבוע אדום. רגילים היו לקפל את חוטי הצמר בתבנית לשון. (20) כרבי אבין בשם רבי יונתן, שם מג, א. (21) מול השער שדרכו יוציאוהו. (22) לשון המשנה, שם. ובגמרא שאלו אם הכוונה לקשירת זהורית בצוארו או הכוונה שמעמידים את השעיר כנגד בית שחיטתו, והמסקנה שמדובר בקשירה. ורבינו סתם כלשון המשנה. ובפיוט סדר העבודה "אתה כוננת", כתוב: "אף שעיר של שם יעמידנו נגד בית שחיטתו". ותמה הרא"ש בהל' סדר עבודת יום הכיפורים על הפייטן - מהגמרא שהבאנו, עיי"ש. (23) רבינו אינו מקפיד כאן על רציפות הסדר, שהרי בין שחיטת הפר לשחיטת השעיר, הקטיר קטורת והזה דם הפר בפנים, ומפני שרצה להשמיענו דיני ההזיות בפר ובשעיר, הסמיך כאן שחיטת השעיר לשחיטת הפר, וסמך על הסדר המבואר בפרק הבא.

22 ה. וּמִכְנִיס דָּמָן לְהִיכָל²⁴, וּמִזֶּה מֵדָם שְׂגִינָהּ בַּיּוֹם
23 הַזֶּה אֲרֻבָּעִים וְשֵׁלֹשׁ הַזִּיזוֹת²⁵. וְאֵלּוּ הֵן: מִזֶּה תַּחֲלָה
24 מֵדָם הַפֶּר שְׂמוֹנֶה הַזִּיזוֹת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים בֵּין בְּדֵי
25 הָאָרוֹן קְרוֹב לַפִּתָּה²⁶ בְּטַפְח²⁷, שְׁנֹאֲמַר: וְלִפְנֵי
26 הַפִּתָּה²⁸ יָזָה וּגִזָּר. וּמִזֶּה שֵׁם אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת
27 לְמַטָּה²⁹. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה³⁰ לְמָדוּ, שִׁזָּה שְׁנֹאֲמַר: שִׁבְעַת
28 פְּעָמִים - יָזָה יָתֵר עַל הַזִּזָּה רִאשׁוֹנָה³¹. וְכָף הִיָּה
29 מוֹנֶה: אַחַת. אַחַת וְאַחַת. אַחַת וְשֵׁתִים. אַחַת וְשֵׁלֹשׁ.
30 אַחַת וְאַרְבַּע. אַחַת וְחֲמִשׁ. אַחַת וְשֵׁשׁ. אַחַת וְשִׁבְעַת.
31 וְלָמָּה מוֹנֶה כֵּכָה? שְׂמָא יִשְׁכַּח³² וְיִמְנָה הַזִּזָּה
32 רִאשׁוֹנָה מִכָּלל הַשִּׁבְעַת. וְאַחֲרַיָּה כָף מִזֶּה מֵדָם הַשְּׂעִיר
33 בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן שְׂמוֹנֶה, אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה,
34 וּמוֹנֶה בְּדֶרֶךְ שְׂמוֹנֶה בְּדָם הַפֶּר. וְחוֹזֵר וּמִזֶּה בְּהִיכָל
35 עַל הַפִּתָּה³³ מֵדָם הַפֶּר שְׂמוֹנֶה, אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת
36 לְמַטָּה, שִׁכָּף נֶאֱמַר בְּדָם הַפֶּר: עַל הַפִּתָּה וְלִפְנֵי
37 הַפִּתָּה³⁴, וּמוֹנֶה בְּדֶרֶךְ שְׂמוֹנֶה בְּפָנִים. וְחוֹזֵר וּמִזֶּה
38 מֵדָם הַשְּׂעִיר כֵּן עַל הַפִּתָּה שְׂמוֹנֶה הַזִּיזוֹת, אַחַת
39 לְמַעְלָה וְשִׁבְעַת לְמַטָּה, שְׁנֹאֲמַר בְּדָם הַשְּׂעִיר: וְעִשָּׂה
40 אֵת דָּמוֹ בְּאֲשֶׁר עֲשָׂה לְדָם הַפֶּר, וּמוֹנֶה בְּדֶרֶךְ שְׂמוֹנֶה
41 בְּפָנִים. וְכָל אֵלּוּ הַהַזִּיזוֹת אֵינָם מִתְּכַנֵּן בְּהֵן לְהַזִּיז לֹא
42 לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה, אֲלֹא כְּמַצְלִיף³⁵. וְאַחֲרַיָּה כָף מְעַרֵב
43 שְׂגִי הַדָּמִים, דָּם הַפֶּר וְדָם הַשְּׂעִיר, וּמִזֶּה מְשַׁנֵּיהֶם
44 אֲרֻבָּע הַזִּיזוֹת³⁶ עַל אֲרֻבָּע קְרָנוֹת³⁷ מִזִּבְחַת הַזֶּהָב
45 שְׂבִיחִיכָל, וְשִׁבְעַת הַזִּיזוֹת עַל אֲמָצְעוֹ³⁸ שֶׁל מִזְבֵּחַ זֶה.

(24) כל סדר ההזיות הוא ע"פ המשנה, שם נג, ב. (25) ברייתא, זבחים מב, א. (26) הכפורת היתה מונחת על הארון שבו מונחים שני לוחות הברית ועוביה טפח. (27) מזה באויר מול הטפח של עובי הכפרת. בגמרא שם נה, א: "נגד עוביה של כפורת". והדם לא נפל על הכפורת אלא על הקרקע סמוך לארון (אפשר גם לפרש כוונת רבינו שזיה

(7) שלא יוכל למשמש בידיו ולהכיר איזה גורל הוא לה' ויוציאו בידו הימנית (סימן טוב היה כשיצא גורל זה בימין). רבא שם לט, א. וראה רש"י שם. (8) לא קידשוהו בקדושת כלי שרת מפני שהיה של עץ, ואין עושים כלי שרת של עץ (שם).

1 ב. הֵיכָן מִגְרִילִי⁹? בְּמִזְרַח הָעֶזְרָה בְּצִפּוֹן הַמִּזְבֵּחַ¹⁰.
2 מִנִּיחִין שֵׁם הַקֶּלֶפִּי, וּמַעֲמִידִין שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים בְּגִיחִין
3 לְמַעַרְב וְאַחֲרֵיהֶם לְמִזְרָח. וְכֵהֵן גְּדוֹל בָּא לְשֵׁם,
4 וְהַסֵּגָן מִימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב¹¹ מִשְׁמָאלוֹ. וְשְׁנֵי
5 הַשְּׂעִירִים לְפָנָיו, אֶחָד לְיְמִינוֹ וְאֶחָד לְשְׁמָאלוֹ.

(9) משנה, שם לז, א. (10) כלומר, צפונית מזרחית למזבח, ולא מול קיר המזרח של המזבח. רבינו עומד בשיטתו שבפ"ה מהל' בית הבחירה ה"ט"ו"ט, שאע"פ שהמזבח משוך שבע אמות למחיצתה הצפונית של העזרה, לא נקרא צפון אלא המקום שהוא צפוני מקיר המזבח, היינו ששים אמות וחצי ברוחב לכל אורך העזרה מכותל האולם עד כותל המזרחי של העזרה, היינו שבעים ושש אמות. ראה כסף-משנה ולחם-משנה כאן, ו'תוספות יום-טוב' יומא פ"ג מ"ט. (11) הכהנים חולקו ל-24 משמרות, וכל משמר עבד שבוע אחד, וראש כל משמר מחלק את משמרו לבתי אבות, בית אב ליום, ראה למעלה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ג והי"א.

6 ג. טָרֵף¹² בְּקֶלְפִי וְהֵעֵלָה שְׁנֵי הַגֹּדְלוֹת בְּשֵׁתֵי יָדָיו¹³
7 לְשֵׁם שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וּפּוֹתַח יָדָיו. אִם שֶׁל שֵׁם עָלָה
8 בְּיָמִינוֹ - הַסֵּגָן אוֹמַר: אִישִׁי כֵהֵן גְּדוֹל¹⁴, הַגִּבֵּה
9 יִמְיָנָךְ. וְאִם בְּשְׁמָאל עָלָה - רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמַר לוֹ:
10 אִישִׁי כֵהֵן גְּדוֹל, הַגִּבֵּה שְׁמָאלָךְ. וְנוֹתֵן שְׁנֵי הַגֹּדְלוֹת
11 עַל שְׁנֵיהֶם: שֶׁל יָמִין עַל יָמִין, וְשֶׁל שְׁמָאל עַל שֶׁל
12 שְׁמָאל. וְאִם לֹא נָתַן - לֹא עֵכָב¹⁵, אֲלֹא שִׁחֲסַר
13 מִצֵּוָּה; שֶׁהַהֲנָחָה מִצֵּוָּה שְׂאִינָה מְעַבְבָּת. וְהַהֲגִרָלָה
14 מְעַבְבָּת, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה עֲבוּדָה¹⁶. לְפִיכָף, הַהֲנָחָה
15 כְּשִׁזָּה בָּזֵר, וְהֵעֵלִית הַגֹּדְלוֹת מִן הַקֶּלֶפִּי פְּסוּלָה
16 בְּזָרֵף¹⁷.

(12) חטף, לקיחה פתאומית, כדי שלא יוכל למשמש בגודלות ולבחור איזה לקחת בימין ואיזה בשמאל (ראה למעלה הערה ו). משנה, שם לט, א. (13) אחד בימין ואחד בשמאל. (14) משנה, שם. (15) לכתחילה צריך להניח את הגודלות על השעירים. ובדיעבד, אם לא הניח ושחט את שעיר החטאת - כשר, שם מ, ב - מסקנות הגמרא שהגרלה מעכבת והנחה אינה מעכבת. (16) שם לט, ב - שהרי כשרה גם בסגן (רש"י שם). (17) ואע"פ שרבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרו של כהן גדול בזר כשרה, והרי שחיטה מעכבת אלא שאינה עבודה (ראה יומא מב.) אין לדמות הגרלה לשחיטה, כי שחיטה אינה מצוה מיוחדת לקרבנות, מה שאין-כן הגרלה (לחם-משנה).

17 ד. וְקוֹשֶׁר לְשׁוֹן¹⁸ שֶׁל זְהוּרִית¹⁹ מְשַׁקֵּל שְׁתֵּי סֵלָעִים²⁰
18 בְּרֹאשׁ שְׂעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וּמַעֲמִידוֹ כְּנֶגֶד בֵּית שְׁלֹחַ²¹,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

היו עושין, ומניפין בסודרין, פדי שיערו שהגיע
שעיר למדבר. ואחר שמשלח את השעיר⁴⁸ ביד
מוליכו, חוזר אצל הפר והשעיר שהיה דמן לפניו,
וקורען ומוציא את אמוניהן ונותנן בפלי ומקטירן
על גבי המזבח. ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות
מעורות זו בזו⁴⁹ במין קליעה, ואינו מפרק אותן,
ומשלחן ביד אחרים להוציאן לבית השרפה⁵⁰,
ומנתחין אותן שם בעורן, כמו שבארנו⁵¹.

(40) משנה, שם סו, א. (41) קובעים ערב יום הכיפורים מי יוליך את השעיר, שנאמר בתורה (ויקרא טז, כא): "ושלח ביד איש עתי". (42) שנאמר (שם) "איש" ולא נאמר "כהן". (43) משנה, שם סו, ב. מפירושו על המשנה, משמע שדעתו כרבי מאיר במשנה שם, שעשר סוכות היו ובין סוכה וסוכה מיל (מרחק שיותר ללכת בשבת), ובין הסוכה האחרונה למקום דחיפת השעיר - שני מילים. (44) בסוף המיל הראשון, שהוא גבול היתר ההליכה בשבת ויום הכיפורים. פסק כרבי מאיר נגד רבי יהודה ורבי יוסי בברייתא, מפני שסתם רבי כמותו במשנה, שם. (45) אותה לשון של זהורית שנזכרה למעלה ה"ד. במשנה כאן לא נאמר "בקרניו", וגם למעלה במשנה מא, ב - נאמר "קושר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח" ולא נזכרו קרניים. (46) התיירו לו ללכת יותר מתחום שבת, כדי שלא יישאר לבדו במדבר עד הלילה. (47) אנשים שעומדים על כל הדרך במרחק מסוים זה מזה, וכשהגיע השעיר למדבר מניף האחרון הקרוב למדבר סודרים, וזה שלפניו רואה ומניף גם הוא סודרים, והשלישי רואה ומניף וכן השאר עד שראו בירושלים את הסימן. (48) משנה, שם סו, ב. כל האמור כאן מותר לעשות לפני שהגיע השעיר למדבר, אבל הקריאה בתורה מצוותה אחר שהגיע השעיר למדבר ונגמרה מצוותו. ראה שם סח, ב - סוף פרק ששי. (49) ברייתא, שם סו, ב. (50) חוץ לירושלים ונקרא בית הדשן (ראה פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ד). (51) פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ח.

ח. פיון שהגיע⁵² שעיר למדבר יצא פהן גדול
לעזרת הנשים⁵³ לקרות בתורה. ובזמן קריאתו⁵⁴
שורפין הפר והשעיר בבית הדשן. לפיכך, הוראה
פהן גדול כשהוא קורא - אינו רואה פר ושעיר
הנשרפין. ושרפתן פשרה בזר⁵⁵, כמו שבארנו⁵⁶.

(52) משנה, שם סח, ב. (53) שם סט, ב. מימרא של רב חסדא. (54) שם סח, ב במשנה. (55) "ירושלמי" יומא פ"ו סוף ה"ו (ראה 'שירי קרבן' שם). (56) פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ה.

ט. קריאה זו⁵⁷ אינה עבודה. לפיכך, אם רצה
לקרות בבגדי חל לבנים משלו - קורא. ואם רצה
לקרות בבגדי לבן - קורא; שבגדי כהנה נתנו להנות
בהן⁵⁸ שלא בשעת עבודה, כמו שבארנו⁵⁹.

(57) משנה, שם סח, ב. (58) ראה 'תוספות' יומא סט, א - ד"ה בגדי. (59) פ"ח מהל' כלי המקדש הי"א. שם מגביל

במקום לא רחוק יותר מטפח מן הכפורת). (28) "לפני" משמע לא על הכפורת ממש. (29) משנה, שם נג, ב. ובברייתא שם נה, א פירשו: "כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה, וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה". פירש רבינו חננאל שם ש"מצדד ידו למטה" הכוונה כף ידו למטה ואצבעותיו למעלה, וכן "מצדד ידו למעלה" הכוונה כף ידו למעלה ואצבעותיו למטה. וכן פירש רש"י שם ('רבינו'תם' בספר הישר, בחידושו ליומא, כותב בפירוש, שברייתא זו מפרשת את המשנה, ושכן נוטים דברי רבינו חננאל. ומוסיף ואומר, שכל ההזיות נעשו במקום אחד, והוספה זו מנוגדת לשיטת רש"י שם). ורבינו הולך לשיטתו של רבינו חננאל, ראה להלן הערה לד. (30) תורה שבעל-פה. (31) וביחד הן שמונה. (32) כרבי אלעזר שם, ראה 'לחם משנה'. (33) המסך המבדיל בין קודש הקדשים להיכל. (34) בדם הפר כתוב (ויקרא טז, יד): "על פני הכפורת קדמה ולפני הכפורת", מפסוק זה למדו (שם נה). אחת למעלה ושבע למטה בקודש הקדשים. ולמטה (שם טז) כתוב: "וכן יעשה לאוהל מועד", ופירשו חכמים (שם נו): שגם בהיכל יזה כך. (35) לשון המשנה. ורבינו בפירושו שם אומר: כמלקה בשוט, ונראה שכוונתו לפרש שהכהן לא עשה תנועה בידו כלפי מעלה ולא כלפי מטה אלא תנועה אופקית כמלקה בשוט, ורק את היד היה מצדד למטה או למעלה כמו שביארנו למעלה ע"פ דעת רבינו חננאל (רש"י פירש "כמכה ברצועה שמתחיל בין הכתפים ומכה והולך למטה", ברור שהכוונה למלקות בבית-דין). (36) משנה, שם נח, ב. (37) ראה לקמן פ"ה ה"ב הערה כז. (38) פירוש, על גג המזבח, בריחוק מקום מן הקרנות.

ו. וכל אלו הארבעים ושלש הזיות טובל אצבעו
בדם טבילה על כל היתה³⁹, לא שיהיה שתי הזיות
מטבילה אחת. ושירי הדם שופך על יסוד מערכי
של מזבח החיצון.

(39) תוספתא יומא פ"ג, ה"ב: על כל הזייה טבילה.

ז. ואחר כך⁴⁰ משלח את השעיר החי ביד איש
המוכן⁴¹ להוליכו למדבר. והפל פשרים להוליכו⁴²,
אלא שעשו כהנים גדולים קבע ולא היו מניחים את
ישראל להוליכו. וספות⁴³ היו עושין מירושלים עד
תחלת המדבר, ושובת איש אחד או אנשים הרבה
בכל ספה וספה מהן, פדי שיהיו מלוין אותו מספה
לספה. על כל ספה וספה אומרים לו: הרי מזון והרי
מים. אם בשל פתחו וצריך לאכל - אוכל. ומעולם
לא הצרך אדם לכהן. ואנשי הספה האחרונה עומדין
בסוף התחום⁴⁴ ורואין את מעשיו מרחוק. פיצד היה
עושה? חולק לשון של זהורית שבקרניו⁴⁵, חציו
קושר בפסלע וחציו קושר בין שתי קרניו. ודוחפו
לאחוריו והוא מתגלגל ויורד. לא היה מגיע לחצי
ההר עד שהוא נעשה איברים איברים. וכא ויושב
לו תחת ספה האחרונה⁴⁶ עד שתחשך. ודרבנן⁴⁷

קב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר עבודה – הלכות עבודת יוה"כ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

27 ותחנה ורנה ובקשה פפי מה שהוא רגיל, וחותם:
28 הושע ה' עמך ישראל, שעמך ישראל צריכין
29 להושע. ברוך אתה יי, שומע תפלה.⁷³

(70) משנה, שם סח, ב. וגמרא ע, א. (71) במשנה כתוב "שמונה", אבל שם אמרו: "ומברך עליה" וגם הברכה שלפני הקריאה בכלל, ורבינו כאן כותב ומוסיף "לאחריה", ולפיכך כתב "שבע". ושתי הברכות שכל אדם מברך נמנות כברכה אחת, שאם לא כן הרי תשע ברכות. (בפירושו על המשנה, סוטה מ, ב - כותב רבינו סדר ברכות אחר. ראה 'תוספות יום-טוב' ו'תפארת ישראל' כאן). (72) כפי שהן סדורות בתפילת שמונה-עשרה. (73) רבינו מונה "שומע תפלה" במנין שבע הברכות, ורש"י במשנה אינו מכניסה לחשבון שמונה הברכות (רבו השיטות והגירסאות במנין הברכות, ופירושו כאן הוא לפי הגירסה שלפנינו בהלכה זו).

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

פרק רביעי

(1) יבאר סדר כל המעשים שביום הכיפורים איך היו.

30 א. סדר כל המעשים שביום זה כך הוא: פחצות
31 הלילה מפיסין² לתרומת הדשן.³ ומסדרין את
32 המערכה, ומדשנין את המזבח, כדרך שעושין בכל
33 יום על הסדר שבארנו, עד שייגיעו לשחיטת התמיד.
34 כשיגיעו לשחט את התמיד, פורסין סדין של בוץ⁴
35 בין כהן גדול ובין העם. ולמה של בוץ? כדי שיקרי
36 שעבודת היום כבגדי בוץ. ופושט בגדי חל, וטובל,
37 ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט
38 בתמיד רב שנים, ומניח אחר לגמר השחיטה,
39 ומקבל הדם וזורקו על המזבח כמצותו. ואחר כך
40 נכנס להיכל ומקטיר קטרת של שחר ומטיב את
41 הנרות. ומקטיר איברי התמיד והחבתין והנסכים,
42 ככל סדר התמיד של כל יום שבארנו. ואחר התמיד
43 מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום. ואחר
44 כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל,
45 ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו. ובא לו אצל
46 פרו. ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו
47 לדרום ופניו למערב, והפכה עומד במזרח ופניו
48 למערב. וסומך שתי ידיו על ראש הפר ומתודה.
49 וכך היה אומר: אגא השם, חטאתי עויתי פשעתי
50 לפניך אני וביתי. אגא השם, כפר נא לחטאים
51 ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי
52 לפניך אני וביתי. כפתוב בתורת משה עבדך לאמר:
53 כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מפל
54 חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ואחר כך מגריל על שני
55 השעירים, וקושר לשון של זהורית בראש המשתלח
56 ומעמידו כנגד בית שלוחו, ולנשחט כנגד בית

רבינו את ההיתר ואומר, שרק ביום שהוא עובד מותר ללבוש גם שלא בשעת עבודה.

1 י. כיצד הוא קורא?⁶⁰ יושב⁶¹ בעזרת הנשים, וכל
2 העם עומדין לפניו. וחזן⁶² הכנסת⁶³ נוטל ספר תורה
3 ונותנו לראש הכנסת⁶⁴, וראש הכנסת נותנו לסגן,
4 והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל.
5 עומד וקורא אחרי מות ואף בעשור שבפרשת
6 מועדות⁶⁵ עד סוף הענין⁶⁶, וגולל את התורה
7 ומניחה בחיקו ואומר: יותר ממה שקראתי לפניכם
8 כתוב כאן. ובעשור שבחומש הפקודים⁶⁷ עד סוף
9 הענין קורא אותו על פה. ולמה קורא על פה? לפי
10 שאין גוללין ספר תורה בצבור⁶⁸. ולמה לא יקרא
11 בספר אחר? לפי שאין אחד קורא בשני ספרים,
12 משום פגם ראשון⁶⁹.

(60) משנה, שם. (61) בגמרא למדו זה, ממה שנאמר למטה במשנה: "וכהן גדול עומד ומקבל", משמע שלפני כן יושב. שם ט, א. (62) בזמן המשנה, קראו לשמש – חזן, כך פירש רש"י כאן, אולם בפירושו על המשנה שבת (יא) "החזן רואה היכן תינוקות קוראים", כותב רבינו "מלמד תינוקות". ורש"י פירש שם, המקריא בתורה לשבעת הקוראים. ונראה ששני התפקידים היו מוטלים על אדם אחד. (63) בבית המקדש היה מקום מיוחד לתפילה ולקריאה בתורה, ונקרא כנסת או בית-כנסת. בתוספתא חגיגה פ"ב ה"ד כתוב: "ובשבתות וימים טובים נכנסים לבית המדרש שבהר הבית", נראה שכאן היה גם מקום התפילה בבית שני. (64) הממונה על עניני הכנסת, וכל צרכיה נחתכים על פיו (רש"י שם). (65) פרשת אמור (ויקרא כג, כו). (66) עד תשבתו שבתכם. (67) בפרשת פינחס (במדבר כט, זיא), ספר במדבר נקרא חומש הפקודים, מפני שמתחיל במפקד בני ישראל. ראה למעלה פ"א ה"א. (68) שלא להטריח את הציבור לחכות עד שיגללו. (69) שלא יאמרו נמצא פגם (פסול) בספר שקרא בו תחילה.

13 יא. בעת שקורא⁷⁰ מברך לפניו ולאחריה כדרך
14 שמברכין בבית הכנסת, ומוסיף לאחריה שבע⁷¹
15 ברכות, ואלו הן: רצה ה' אלהינו וכו'. מודים
16 אנחנו לך וכו'. סלח לנו אבינו פי חטאנו וכו',
17 וחותם בה: ברוך אתה יי, מוחל עונות עמו ישראל
18 ברחמים. הרי שלש ברכות כתקנן⁷². ומברך על
19 המקדש ברכה בפני עצמה. יהיה ענינה, שיעמד
20 המקדש ושיכניה בתוכו. וחותם בה: ברוך אתה יי,
21 שוכן בציון. ומברך על ישראל ברכה בפני עצמה.
22 ענינה, שיושע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך.
23 וחותם בה: ברוך אתה יי, הבוחר בישראל. ומברך
24 על הכהנים ברכה בפני עצמה. ענינה, שירצה
25 המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם. וחותם בה:
26 ברוך אתה יי, מקדש הכהנים. ואחר כך אומר תפלה

בלילה (רמב"ן במלחמות בתחילת מסכת יומא ראה בעל המאור שם). (4) של פשתן, משנה שם. "ולמה של בוך? כדי שיכיר, שעבודת היום בבגדי בוך" (גמרא שם לא:). (5) בזמן שהוא מקטיר את הקטורת בקודש הקדשים, שהרי הקטרה זו מקומה בין שחיטת הפר ובין הזיית דמו. (6) שורת מרצפות (בלטות). (7) בזמן שכהן גדול מקטיר הקטורת אסור לכל אדם להכנס להיכל. (8) בערב יום הכיפורים כותשים שנית את הקטורת הדקה העומדת להקטרה למחרת (כריתות ו:). (9) ראשי אצבעות היד נוגעות בכף היד. (10) בין האצבעות וכף היד מפסיקה כמות ניכרת של קטרת. (11) האצבעות מרוחקות קצת מכף היד, כאילו צפות, (רש"י שם מח:), בערוך פירש: מידה נכונה ומדויקת. וכדבריו משמע במנחות ז. שאמרו "בביסה טפופה" ושם קשה לפרש כרש"י. (12) ואף על פי שהולכת דם בשמאל פוסלת מן התורה (שהרי רק בהולכת איברים לכבש אמר אביי בזבחים כד: ששמאל אינה פוסלת מן התורה), הולכת הקטורת בשמאל פסולה רק מדרבנן וביום הכיפורים לא גזרו, מפני חולשתו של כהן גדול (כסף משנה). (13) מקופלת קצת מן הצד והקיפולים מחוברים בקרסים, משנה שם נב: ונתא קמא אומר שהיו שתי פרוכות, וכן כתב רבינו בפרק ד מהלכות בית הבחירה הלכה ב. אולם שם המדובר בבית שני, אבל בבית ראשון הבדילה בין היכל לקודש הקדשים חומה שעובייה אמה, ונגד הפתח הייתה פרוכת אחת (שם נד:). ורבינו בבית ראשון מדבר, שהרי מסיים "עד שהוא מגיע לארון" ובבית שני לא היה ארון. (14) שנינו (שם נג:): "אבן הייתה שם (בקדש הקדשים) מימות נביאים ראשונים ושתיה הייתה נקראת". (15) פירוש, אינו מפזר את הקטורת, אלא צובר שכבה עבה (ברייטא שם יט:). היינו קרובה יותר לארון.

שחיטתו. ובא לו אצל פרו שניה, וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה ודוי שני. וכך הוא אומר: אָנָּה הָשֵׁם, הִטָּאתִי צוֹיִתִי פִּשְׁעֵתִי לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֶרֶן עִם קְדוֹשֶׁיךָ. אָנָּה הָשֵׁם, כִּפֹּר נָא לַחֲטָאִים וְלַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעִים שִׁחֲטָאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי לִפְנֵיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֶרֶן עִם קְדוֹשֶׁיךָ. כִּפֹּתֶיבָּ בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וּגְזַמְרָא. וְאַחֲרֵי כֵן שׁוֹחֵט אֶת הַפָּר וּמִקְבֵּל אֶת דָּמּוֹ, וְנוֹתְנוֹ לְמִי שֶׁהוּא מְנַדְּדוֹ שְׁלֹא יִקְרָשׁ, [וּמִנִּיחָה] עַל הַרְבֵּד, הַרְבֵּיעִי שֶׁל הֵיכָל מִבְּחוּץ. וְנוֹטֵל אֶת הַמַּחֲתָה וְחוֹתֶה בָּהּ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִן הַסֻּמוֹף לְמַעַרְב, שְׁנָאֲמַר: מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֵי ה', וְיֵוֹרֵד וּמִנִּיחָה עַל הַרְבֵּד שֶׁבַעֲזָרָה. וּמִצִּיאֵין לוֹ אֶת הַכֹּף וּבָלִי מְלֵא קְטֹרֶת דְּקָה מִן הַדְּקָה⁸, וְחוֹפֵן מִמֶּנָּה מְלֵא חֲפָנָיו, לֹא מִחוּקוֹת⁹ וְלֹא גְדוֹשׁוֹת¹⁰, אֲלָא טַפּוּפוֹת¹¹, הַגְּדוֹל לְפִי גְדֻלּוֹ וְהַקָּטָן לְפִי קָטְנוֹ, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַכֹּף. כִּכָּר בְּאַרְנוֹ, שֶׁהוֹלֵכָה בְּשִׁמְאֵל פּוֹסֶלֶת בְּדָם הַקְּדָשִׁים וּבִשְׂאֵר הַעֲבוּדוֹת, וּלְפִיכָּה הִיא מִן הַדִּין שִׁוְלִיף הַמַּחֲתָה בְּשִׁמְאָלוֹ וְכֵן הַקְטֹרֶת בִּימִינוֹ; אֲבָל מִפְּנֵי כִכָּר הַמַּחֲתָה, וְעוֹד שֶׁהִיא חֲמָה, אֵינִי יוֹכֵל לְסַבְּלָה בְּשִׁמְאָלוֹ עַד הָאָרוֹן, לְפִיכָּה נוֹטֵל הַמַּחֲתָה בִּימִינוֹ וְכֵן הַקְטֹרֶת בְּשִׁמְאָלוֹ¹², וּמִהֲלָף בְּהֵיכָל עַד שֶׁהוּא מִגִּיעַ לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים. מִצָּא הַפְּרֹכֶת פְּרוּפָה¹³. נִכְנָס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים עַד שֶׁהוּא מִגִּיעַ לְאָרוֹן. הִגִּיעַ לְאָרוֹן, נוֹתֵן הַמַּחֲתָה בֵּין שְׁנֵי הַבָּדִים. וּבֵבֵית שְׁנִי, שְׁלֹא הִיא אָרוֹן, הִיא מִנִּיחָה עַל אֲבֵן הַשֹּׁתֵיף¹⁴. וְאַחֲזִי שֹׁפֵת הַכֹּף בְּרֹאשִׁי אֲצַבְעוֹתַי אוֹ בִּשְׁנָיִי, וּמַעֲרָה הַקְטֹרֶת בְּגוֹדְלוֹ לְתוֹךְ חֲפָנָיו עַד שֶׁמִּחֲזִירָהּ לְמֵלֹא חֲפָנָיו בִּשְׁהִיתָה. וְזוֹ הִיא עֲבוּדָה קָשָׁה שֶׁבִּמְקָדָשׁ. וְצוּרָה¹⁵ אֶת הַקְטֹרֶת עַל גְּבִי הַגָּחִלִים בִּידּוֹ לְפָנִים בַּמַּחֲתָה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה הַקְטֹרֶת קְרוּבָה לְאָרוֹן וּרְחוּקָה מִפְּנֵי, שְׁלֹא יִכְרֹה. וּמִמֵּתִין שָׁם עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא הַבֵּית עֶשֶׂן וְיוֹצֵא. וְהוּא מְהֵלֵךְ אַחֲרָיִת מַעֵט מַעֵט, פָּנָיו לְקֹדֶשׁ וְאַחֲרָיו לְהֵיכָל, עַד שֶׁיֵּצֵא מִן הַפְּרֹכֶת. וּמִתְפַּלֵּל שָׁם בְּהֵיכָל אַחֵר שֶׁיֵּצֵא תְּפִלָּה קְצָרָה, שְׁלֹא לְהִבְעִית אֶת הָעָם, שֶׁמָּא יֵאמְרוּ מֵת בְּהֵיכָל. וְכֵן הִיא מִתְפַּלֵּל: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שְׁאֵם תִּהְיֶה שְׁנָה זוֹ שְׁחוּנָה תִּהְיֶה גְשׁוּמָה. וְלֹא יִסּוֹר שֶׁבֵט מִבֵּית יְהוּדָה. וְלֹא יִהְיוּ עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לְפִרְסָה. וְאַל תִּכְנָס לְפָנֶיךָ תְּפִלַּת עוֹבְרֵי דְרָכִים.

ב. בִּשְׁעַת הַקְטֹרֶת הַקְטֹרֶת¹⁶ בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים כָּל הָעָם פּוֹרְשִׁים מִן הֵיכָל בְּלִבָּד, וְאֵינָן פּוֹרְשִׁים מִבֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזִבְחָם¹⁷; שְׂאִין פּוֹרְשִׁים מִבֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזִבְחָם אֲלָא בִּשְׁעַת הַקְטֹרֶת בְּהֵיכָל בְּכָל יוֹם וּבִשְׁעַת מִתֵּן דָּמִים בְּהֵיכָל, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהֵלְכוֹת תְּמִידִין. וְאַחֲרֵי כֵן נוֹטֵל דָּם הַפָּר מִזֶּה שֶׁהוּא מְנַדְּדוֹ, וְנִכְנָס בּוֹ לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ שָׁם שְׁמוֹנֶה הִזְיוֹת בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן, וְיוֹצֵא וּמִנִּיחוֹ בְּהֵיכָל עַל כֵּן¹⁸ הִזְבֵּה שֶׁהִיא שָׁם. וְאַחֲרֵי כֵן יוֹצֵא מִן הֵיכָל, וְשׁוֹחֵט אֶת הַשְּׁעִיר וּמִקְבֵּל אֶת דָּמוֹ, וְנִכְנָס בּוֹ לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ שָׁם שְׁמוֹנֶה הִזְיוֹת בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן, וְיוֹצֵא וּמִנִּיחוֹ עַל כֵּן הִזְבֵּה שְׁנֵי שְׁבִהֵיכָל. וְאַחֲרֵי כֵן נוֹטֵל דָּם הַפָּר מֵעַל הַכֹּף וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרֹכֶת כִּנְגֵד הָאָרוֹן שְׁמוֹנֶה הִזְיוֹת. וּמִנִּיחַ דָּם הַפָּר, וְנוֹטֵל דָּם הַשְּׁעִיר וּמִזֶּה מִמֶּנּוּ עַל הַפְּרֹכֶת כִּנְגֵד הָאָרוֹן שְׁמוֹנֶה הִזְיוֹת. וְאַחֲרֵי כֵן מַעֲרָה דָּם הַפָּר לְתוֹךְ דָּם הַשְּׁעִיר, וּמִחֲזִיר הֵכָל לְמִזְרֵק שֶׁהִיא בּוֹ דָּם הַפָּר, כְּדִי שֶׁיִּתְעַרְבוּ יָפָה יָפָה. וְעוֹמֵד לְפָנִים מִמְּזִבְחַת הִזְבֵּה בֵּין הַמִּזְבֵּחַ וְהַמְנוֹרָה, וּמִתְחִיל לְהִזְזוֹת¹⁹ מִדָּם הַמַּעֲרֹכֶת עַל קְרָנוֹת מִזְבֵּחַ הִזְבֵּה, וְהוּא מְסַבֵּב וְהוֹלֵךְ וּמִזֶּה עַל

(2) מטילים גורל. (3) אחר חצות הלילה מוריד כהן קצת מן הדשן שעל המזבח ומניחו לא רחוק מן המזבח וזה נקרא תרומת הדשן. מדברי רבינו יוצא, שתרומת הדשן ביום הכיפורים כשרה בכהן הדיוט (=לא כהן גדול) ומה שכתב למעלה בפרק א הלכה ב "הכל עשוי בכהן גדול" זה בעבודת היום בלבד, אבל לא בתרומת הדשן הנעשית

לקמן. (20) מתחיל להזות למטה וממשיך ועולה למעלה. (21) מכיוון שהקרן היא לפניו ממש אינו יכול לצדד אצבעותיו כלפי מטה כמו בהזיות המרוחקות ואוחזן כלפי מעלה ואם ימשוך את ההזאה מלמעלה למטה במצב זה, יזוב הדם לשרוול כותנתו.

פרק חמישי

(1) יבאר אם הקדים מעשה לחבירו בכגד לכן בפנים, ודין הקדים דם השעיר לדם הפר.

א. פל עבודות² שעובד בבגדי לכן בפנים בהיכל³ צריך לעשותן על הסדר שבארנו, ואם הקדים בהן⁴ מעשה לחבירו - לא עשה כלום.

(2) משנה יומא ס. וכפירושו של ר' יהודה בברייתא שם. (3) בברייתא שם נאמר: "בדברים הנעשים בבגדי לכן מבפנים". ופירש רש"י, שהכוונה לקודש הקדשים, אבל בדברים הנעשים בהיכל אין שינוי סדר פוסל. אולם מדברי רבינו כאן יוצא שהוא מפרש "מבפנים" היינו היכל. ובחם-משנה הקשה, הרי בזבחים מ. אמרו שלר' יהודה סדר הזאות אינו מעכב, והרי אין הזאות בעזרה? (וביומא מ. אמרו, שלר' יהודה אם הקדים דם הפר בזבוח לדם השעיר בהיכל - כשר). ולא מצא יישוב לקושיא זו, ואומר שטעות סופר בדברי רבינו, וצ"ל "לפנים מן ההיכל", כלומר, בקודש הקדשים. (4) אבל עבודות שמחוץ להיכל, או לקודש הקדשים, כגון הגרלה, וידוי ושפיכת שירי הדם, אע"פ שהם נעשים בבגדי לכן (בארבעה בגדים) אין הסדר מעכב.

ב. קטרת שחפנה⁵ קדם שחיטת הפר - לא עשה כלום. אף על פי שהחפנה בעזרה, צריך פנים בעבודת פנים⁶ היא. וכן שעיר ששחטו⁷ קדם מתן דמו של פר - לא עשה כלום⁸. אף על פי שהשחיטה בעזרה, הרי דמו נכנס לפנים⁹.

(5) מימרא של רב חנינא שם. (6) נימוק זה אמרו שם לפי דעת ר' יהודה, שרבינו פוסק כמותו. מכאן שדעת רבינו שהתורה הקפידה לא רק שלא יאחר עבודות פנים אלא גם שלא יקדימן, שאם לא כן היה עליו לנמק שהשחיטה היא צורך פנים. אבל בתוספות ישנים שם ס. ד"ה אבל, כתבו, שאם הקדימן - כשר. ולפי שיטתם, הפסול כאן הוא מפני שהשחיטה היא צורך פנים. (7) מימרא של עולא, שם סא. (8) כלומר, יזה דם הפר וישחוט שעיר אחר. (9) כלומר, ולפיכך השחיטה היא צורך פנים. בגמרא שם לא נמצא נימוק זה ואין אנו צריכים לו כאן, שהרי אפילו אם השחיטה דינה כעבודת חוץ לא עשה כלום, מפני שאיחר מתן דם הפר בקודש הקדשים, כמו שאמרו ביומא, שאם הקדים מתנות דם הפר שבהיכל למתנות דם השעיר בקודש הקדשים - פסול, ואע"פ שמתנות הפר הם דברים הנעשים מחוץ (ראה למעלה הערה ב גירסת הלחם-משנה, וראה תוספות ישנים שם מ. ד"ה נהי).

ג. איל ושעיר המוספין שעשה אותן קדם עבודת היום¹⁰ - אינן כלום¹¹.

הקרנות מבחוץ. ומתחיל מקרן מזרחית צפונית, לצפונית מערבית, למערבית דרומית, לדרומית מזרחית. ועל פלן הוא נותן מלמטן למעלן²⁰, חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נותן מלמעלן למטן, כדי שלא יתלכלכו פליו²¹. וחזרה הגהלים והאפר שבמזבח הזהב הילך והילך עד שמגלה זהבו, ומזה מדם התערכת על טהרו של מזבח שבע פעמים בצד הדרום, במקום ששאלמו מתנות קרנותיו. ויוצא ושופך שירי הדם על יסוד מערכי של מזבח החיצון. ואחר כך בא אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה. וכך הוא אומר: אָנָּה הָאֵלֹהִים, חָטְאוּ עוֹוֹ וּפָשְׁעוּ לִפְנֵיךָ עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. אָנָּה הָאֵלֹהִים, כָּפַר נָא לְחַטָּאִים וְלָעֲוֹנוֹת וְלִפְשָׁעִים שְׁחָטָאוּ וְשָׁעוּ וְשָׁפְשְׁעוּ לִפְנֵיךָ עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. בְּכַתוֹב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ: כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹמַר. ואחר כך משלח את השעיר למדבר. ומוציא אמורי פר ושעיר שהכניס דמן לפנים ונותן בפלי, ומשלח השאר לבית הדשן לשרפה. ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר שגיע השעיר למדבר. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לכן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש ידיו ורגליו. ועושה השעיר הנעשה בחוץ, שהוא מכלל קרבנות מוסף היום, ומקריב אילו ואיל העם; שנאמר: וַיֵּצֵא וַעֲשֶׂה אֶת עֲלָתוֹ וְאֶת עֲלַת הָעֵם. ומקטיר האמורין של פר ושעיר הנשרפין. ומקריב תמיד של בין הערפים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב, וטובל, ולובש בגדי לכן, ומקדש. ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הכף ואת המחטה. ואחר כך מקדש, ופושט בגדי לכן, וטובל, ולובש בגדי זהב, ומקדש. ומקטיר קטרת של בין הערפים, ומטיב את הגרות של בין הערפים, כשאר הימים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו, ויוצא לביתו. וכל העם מליין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה על שייצא בשלום מן הקדש.

(16) כתוב בתורה (ויקרא טז, יז): "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", פירוש, שלא יהיה שם אדם בשעה שהכהן הגדול נמצא בקדשי הקדשים, והיכל בבית המקדש הוא כאוהל מועד שבמשכן. (17) בין האולם למזבח עשרים ושתיים אמות. והאולם עצמו, שהוא כעין פרוזדור להיכל, רחבו מן המזבח למערב אחת עשרה אמה. ומשמיענו רבינו שמה ששינו במסכת כלים פרק א משנה ט "פורשים מבין האולם למזבח בשעת הקטרה" הכוונה בשעת הקטרת הקטורת בכל יום בהיכל, אבל בהקטרה בקודש הקדשים פורשים רק מן ההיכל בלבד, ולא מבין האולם למזבח. (18) בסיס. (19) רצונו לומר לתת הדם באצבע ולא הזאה ממש מרחוק. וכן יש לפרש "ומזה"

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ד' אייר - ספר עבודה - הלכות עבודת יוה"כ קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קדם שְׁיִגְמֹר כָּל הַמִּתְנֻנוֹת²³ - הָרִי זֶה מְבִיא פֶּר אַחֵר, 20
וַיַּחֲפֹן קִטְרֶת פַּעַם שְׁנִיָּה קֹדֶם²⁴ שְׁחִיטַת הַפֶּר, וַיִּקְטֹּר 21
הַקִּטְרֶת, וְאַחֵר כֶּף יָבִיא דָּמּוֹ וַיִּזְחַה מִמֶּנּוּ²⁵. 22

22 שם סא. ברייתא ומשנה זכחים מז. 23) אפילו אם נתן
כבר המתנות בקודש הקדשים ועל הפרוכת, ולא נתן כל
המתנות על מזבח הזהב. 24) הכסף-משנה מגיה "אחר",
שהרי למעלה בהלכה ב כתב: קטורת שחפנה קודם שחיטת
הפר לא עשה כלום. 25) לפי הסדר של הפר הראשון,
שהקטורת קודמת להזאות. ובהלכות ה, ז, ו המדובר בדם
השעיר.

ט. וְאֵין²⁶ מְטֵמֵא בְּגָדִים²⁷ וְאֵין נִשְׂרָף בְּבֵית הַדֶּשֶׁן²⁸
אֶלָּא הַפֶּר הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן שֶׁבּוֹ נִגְמְרָה הַכִּפֻּרָּה. 24

26 שם סא: מחלוקת ר' שמעון ורבנן, ופסק כרבנן.
27) כתוב בתורה: "והשורף אותם יכבש בגדיו ורחץ את
בשרו במים" (ויקרא טז, כח). 28) ראה למעלה פ, ג ה"ז
הערה מח. והפר שדמו נשפך נשרף בעזרה (ראה פ"ז
מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד).

י. נִתְעַרְבּ לֹא²⁹ דָם הַפֶּר בְּדָם הַשְּׁעִיר קֹדֶם שְׁיִגְמֹר 25
הַהֲזִיזוֹת - נוֹתֵן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם 26
פֶּרֶם³⁰, וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה לְשֵׁם 27
שְׁעִיר. נִתְעַרְבוּ בְּמִתְנָה אַחֲרוֹנָה³¹ - נוֹתֵן אֶחָת 28
לְמַטָּה³² לְשֵׁם פֶּר, וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע 29
לְמַטָּה לְשֵׁם שְׁעִיר. 30

29 מימרא של ר' ירמיה, שם נז. 30) המדובר כשנתערבו
אחר שנתן דם הפר בקודש הקדשים. ומה שאמר אחת
למעלה ושבע למטה, הכוונה להזאות שעל הפרוכת. אבל
כשנתערבו לפני כן, הרי שחט את השעיר לפני מתן דם הפר
בקודש הקדשים ופסול (ראה למעלה הלכה ב), ולפיכך דייק
רבינו, וכתב: "קודם שיגמור ההזאות" (כסף-משנה בשם
הר"י קורקוס). ורש"י שם פירש: קודם שנתן בפנים כלום.
ובתוספות שם תמחו על פירושו זה. 31) פירוש, שנתן על
הפרוכת מדם הפר, אחת למעלה ושש למטה (רש"י גורס
"במתנות האחרונות", ופירש שנתן מדם הפר אחת למעלה
ונתערבו הדמים). 32) כך היא גירסתו בגמרא שם נז:
(ורש"י גורס: שבע למטה).

יא. נִתְחַלְפוּ³³ הַפּוֹסוֹת וְלֹא יָדַע אִי זֶה הוּא פּוֹס דָּם 31
הַפֶּר וְאִי זֶה הוּא פּוֹס דָּם הַשְּׁעִיר - נוֹתֵן מֵאֶחָד מֵהֶן 32
אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, וְנוֹתֵן מִן הַשְּׁנִי אֶחָת 33
לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, (וְחוֹזֵר וְנוֹתֵן מִן הָרִאשׁוֹן³⁴ 34
אֶחָת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה). נִמְצָא מִכָּל מְקוֹם שֶׁנִּתֵּן 35
מִדָּם הַפֶּר וְאֲחֵרֵי מִדָּם הַשְּׁעִיר. 36

33 שם. 34) שמא הכוס הראשונה היא מדם השעיר,
והזה אותו לפני דם הפר, ולכן חוזר ומזה ממנו עוד פעם
אחר הזאת דם הפר, ראה למעלה ה"ד (למחוק את הסוגריים
הסובבים בבא זו בטעות. לעיני בעל כסף-משנה היתה
גירסא עם תוספת מוטעית: "וחוזר ונותן מן השני, אחת

10) פירוש, לפני הזאת דם הפר והשעיר, וזמנם אחר ההזאה
ולפני הקטרת אימוריהם (ראה למעלה סוף פ"ד).
11) יעשה עבודות היום, וישחוט איל ושעיר מוסף אחרים.
ואע"פ שהם דברים הנעשים בחוץ, נפסלו מפני שהזאת דם
הפר והשעיר דברים הנעשים בפנים הם (ראה ההערה
הקודמת). לפלא, שרבינו השמיט כאן את אילו של כהן
גדול, והרי בסוף פ"ד פסק שזמנו אחר עבודות היום. וצ"ע.

ד. הַקָּדִים דָּם הַשְּׁעִיר¹² לְדָם הַפֶּר בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים 1
קֹדֶם שְׁיִגְמֹר¹³ עֲבוֹדָתוֹ - יִזְחַה מִדָּם הַפֶּר בְּמִצְוֹת¹⁴, 2
וְאַחֵר כֶּף יָבִיא שְׁעִיר אַחֵר וַיִּשְׁחַט אוֹתוֹ וַיִּזְחַה מִדָּמוֹ 3
בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים בְּמִצְוֹתוֹ, וַיִּפְסֹל הָרִאשׁוֹן. הַקָּדִים דָּם 4
הַשְּׁעִיר לְדָם הַפֶּר בְּמִתְנֻנוֹת שְׁבִהִיכָל עַל הַפְּרֹכֶת - 5
יַחֲזֹר וַיִּזְחַה מִדָּם הַשְּׁעִיר פַּעַם שְׁנִיָּה לְאַחֵר דָּם הַפֶּר¹⁵. 6

12) משנה שם ס. 13) כלומר, אע"פ שהתחיל להזות דם
הפר אלא שלא גמר את כל ההזאות, והפסיק והזה דם
השעיר - פסול. 14) תיבה זו הוסיף רבינו מדעתו, ואינה
במשנה. והתכוון לומר שאינו מתחיל ממקום שפסק אלא
נותן כל ההזאות כאילו לא נתן כלום. פסק כסתם משנה,
ולא כר' אלעזר ור' שמעון בברייתא שם סא. וסובר שדין
הקדים כדין נשפך (ראה לקמן בהלכה הסמוכה).
15) ואע"פ ששינוי הסדר אינו פוסל בהיכל (ראה למעלה
הערה ב), צריך להזות לכתחילה, ורק בדיעבד אם לא חזר
והזה - כשר (לחם-משנה בהלכה א). ולמה אינו כך בדין
הקודם? מפני ששם הקדים שחיטת השעיר לפני מתן דם
הפר בקודש הקדשים, וזה אי אפשר לתקן, ולפיכך נפסל
השעיר הראשון ומביאים אחר במקומו.

ה. נִשְׁפָּף הַדָּם¹⁶ עַד שְׁלֹא גָמַר מִתְנֻנוֹת שְׁבִהִיכָל 7
הַקָּדָשִׁים - יָבִיא דָּם אַחֵר¹⁷ וַיַּחֲזֹר וַיִּזְחַה בְּתַחֲלָה 8
בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. 9

16) משנה שם ס. 17) פירוש, ישחוט בהמה אחרת.

ו. גָּמַר¹⁸ מִתְנֻנוֹת שְׁבִהִיכָל הַקָּדָשִׁים וְהִתְחִיל בְּמִתְנֻנוֹת 10
שְׁבִהִיכָל וְנִשְׁפָּף הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֵר 11
וַיַּתְחִיל מִתְחִלַת הַזִּזוֹת שְׁבִהִיכָל¹⁹. 12

18) שם. 19) אבל אינו צריך לחזור ולהזות בקודש
הקדשים, מפני שהן כפרה בפני עצמה ונעשתה כמצוותה
(ראה בהלכה הסמוכה).

ז. גָּמַר²⁰ מִתְנֻנוֹת שְׁבִהִיכָל וְהִתְחִיל לִתֵּן עַל מִזְבֵּחַ 13
הַזֶּהָב וְנִשְׁפָּף הַדָּם עַד שְׁלֹא גָמַר - יָבִיא דָּם אַחֵר 14
וַיַּתְחִיל מִתְחִלַת מִתְנֻנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. שְׁפָלָן כִּפְרָה בַּפָּז 15
עֲצָמָן הָזֶה²¹. 16

20) שם. 21) ולפיכך אין אחד מעכב את השני.

ח. גָּמַר מִתְנֻנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר כֶּף נִשְׁפָּף הַדָּם - אֵינוֹ 17
צָרִיךְ לְהִבְיֵא דָם אַחֵר; שְׁשִׁפִּיכַת הַשִּׁירִים עַל מִזְבֵּחַ 18
הַחִיצוֹן אֵינָה מְעַכָּבֶת²². וְאִם דָּם הַפֶּר הוּא שֶׁנִּשְׁפָּף 19

27 **בו מום, וַיִּמְכְּרוּ וַיַּפְּלוּ דָמֵי לַנִּדְבָה⁴⁹; שְׁאֵין חֲטָאת**
28 **הַצִּבּוֹר מִתָּה.**

(46) משנה שם. (47) כמו בהגרלה ראשונה. (48) במשנה כתוב: "והשני ירעה", ורבינו הוסיף: "מן השנים שהגריל עליהם בסוף". בגמרא שם, נחלקו רב ור' יוחנן בדבר איזה מהם קרב ואיזה רועה. רב אומר: השני שבזוג ראשון יקרב, והשני שבזוג שני ירעה. ור' יוחנן אומר להיפך, ופסק רבינו כרב בניגוד למקובל, רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (ביצה ד.). וכן פסק בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כג, ראה הערה שם (ראה לחס"מ שנה). (49) ראה שם פרק ד הלכה א, והערה שם.

29 **טז. פֶּר וַשְּׁעִיר⁵⁰ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שְׂאֵבְדוֹ, וְהַפָּרִישׁ**
30 **אַחֲרֵים תַּחֲתֵיהֶן וְקָרְבוֹ, וְנִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוֹנִים - יִרְעוּ**
31 **עַד שְׂסִתְאָבוּ, וַיִּמְכְּרוּ וַיַּפְּלוּ דָמֵיהֶן לַנִּדְבָה. וְכֵן אִם**
32 **נִמְצְאוּ הָרָאוּשׁוֹנִים קֹדֶם שְׂיִקְרְבוּ אֵלָיו - יִקְרְבוּ**
33 **הָרָאוּשׁוֹנִים⁵¹, וִירְעוּ הַשְּׁנָיִים עַד שְׂיִפֹּל בָּהֶן מוֹם, וַיַּפְּלוּ דָמֵיהֶן לַנִּדְבָה. שְׁאֵין חֲטָאת הַצִּבּוֹר מִתָּה.**

(50) ברייתא שם נ: כר' אליעזר ור' שמעון, נגד דעת ר' יהודה האומר: ימותו. (51) כרב, ראה הלכה טו, והערה מז.

35 **יז. הַמוֹם פּוֹסֵל⁵² בְּשַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלַּח, אֶפְלוֹ מוֹם**
36 **עוֹבֵר⁵³. וְכֵן אִם נַעֲשֶׂה מַחֲסֵר זִמָּן⁵⁴ - נִפְסֵל⁵⁵. כְּגוֹן**
37 **שֶׁנִּשְׁחָטָה אִמּוֹ לַחֲלוּלָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. שְׂדֵחִיתָו**
38 **לַעֲזָאזֵל הִיא שְׂחִיטָתוֹ⁵⁶.**

(52) שם סג: (53) שיתרפא אחר זמן. (54) עכשיו אינו ראוי, וכשיעבור זמן מסויים יהיה ראוי. (55) שם. (56) והתורה אמרה (ויקרא כא, כח): "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ולפיכך הוא מחוסר זמן, דברי רבא שם סד. [והמדובר כשנשחטה אמו אחרי ההגרלה, כי אם נשחטה לפני כן אין אנו צריכים לריבוי מיוחד לשעיר המשתלח מהכתוב קרבן לה', שהרי הוא פסול מפני ששני השעירים צריכים להיות ראויים לה', היינו לקרבן חטאת, ראה שם בגמרא ג:].

39 **יח. הִיָּה טְרֵפָה - פֶּסוּל; שְׁנֵאֲמַר: יַעֲמֵד חַי⁵⁷.**

(57) וטריפה אינה חיה. דין זה מקורו בחולין יא: , ושם נימקו: מפני שאין הגורל קובע לעזאזל אלא את הראוי לה', וטריפה פסולה לקרבן. ורבינו הוסיף נימוקו, מפני שהטעם שאמרו בגמרא, כוחו יפה בנטרף לפני ההגרלה בלבד, ומן הכתוב אנו לומדים שאפילו אם נטרף אחרי ההגרלה - נפסל. (משנה-למלך). מפרשי הרמב"ם לא מצאו מקור לדרשה זו, ונראה שמדעת עצמו למד זאת מהכתוב המובא.

40 **יט. חֲלָה⁵⁸ הַשְּׁעִיר וְאֵין יָכוֹל לַהֲלֹךְ - מְרִיבּוֹ עַל**
41 **כֶּתֶפוֹ, וְאֶפְלוֹ בְּשִׁבְתּוֹ.**

(58) שם סו:

42 **כ. חֲלָה הַמִּשְׁלַח⁵⁹ - הָרִי זֶה מִשְׁלָחוֹ בְּיַד אַחֵר⁶⁰.**

למעלה ושבע למטה". ועל תוספת זו אמר: וצריך למוחקה, אבל הבבא "והחור ונותן מן הראשון" נשארת. ומי שרשם את הסוגריים, טעה בדברי הכסף-משנה).

1 **יב. קָבַל דָּם הַפָּר בְּשִׁמְי כּוֹסוֹת, וְקָבַל דָּם הַשְּׁעִיר**
2 **בְּשִׁמְי כּוֹסוֹת, וְנִתְעַרְבוּ³⁵ מִקְצַת הַכּוֹסוֹת³⁶ וְלֹא נִדְעַ**
3 **כּוֹס דָּם הַפָּר מִכּוֹס דָּם הַשְּׁעִיר - הָרִי זֶה מִזֶּה כָּל**
4 **הַהֲזִיזוֹת כְּמִצּוֹתָן מִן הַכּוֹסוֹת שֶׁלֹּא נִתְעַרְבוּ, וְשׁוּפָן**
5 **שְׂרִירֵי אֵלָיו שֶׁהָיָה מִהֵן עַל הַיִּסּוּד כְּמִצְוָה, וְאוֹתָן**
6 **הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ יִשְׁפְּכוּ לְאַמָּה³⁷.**

(35) שם. (36) כלומר, שתי כוסות הוא מכיר איזו דם הפר ואיזו דם השעיר, ושתיים האחרות נתחלפו לו, ואינו יודע איזוהי דם הפר ואיזוהי דם השעיר (ורש"י פירש שהדמים מעצמם נתערבו, ולשון הגמרא מוכיחה כפירוש, שאמרו: "מקצת דמים" נתערבו, ולא אמרו "מקצת כוסות". וכנראה גירסא אחרת היתה לפני רבינו). (37) כעין מרוב היה באמצע רצפת העזרה, שלתוכה שופכים את הדמים שנפסלו, והם יוצאים לחוץ דרך חור שבכותל העזרה. כרב פפא, שהכוסות שנתערבו אין עליהם דין שיריים הנשפכים על היסוד, מפני שאינן ראיות למזבח.

7 **יג. פֶּר³⁸ יוֹם הַכִּפּוּרִים, אֵף עַל פִּי שִׁפְהֶן גְּדוֹל קוֹנָה**
8 **מִשְׁלוֹ, שְׁנֵאֲמַר: פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ - הַמָּקוֹם**
9 **הַפָּקִיר מְמוֹנוֹ בּוֹ לְכָל אֲחֵיו הַכֹּהֲנִים; שְׂאֵלוֹ לֹא הָיָה**
10 **לָהֶן בּוֹ שְׂתַפּוֹת - לֹא הָיוּ מִתְפַּרְרִין בּוֹ. לְפִיכָךְ, אִם**
11 **מֵת כֹּהֵן גְּדוֹל קֹדֶם שְׂיִשְׁחַט הַפָּר - הַפָּהֶן שְׁעוֹמֵד**
12 **תַּחֲתָיו אֵינוֹ מֵבִיא פֶּר אַחֵר, אֶלָּא שׁוֹחֵט אֶת שֶׁל**
13 **רֵאשׁוֹן. וְאֵינוֹ חֲטָאת שְׁמִיתוֹ בְּעָלֶיהָ שְׂתַמּוֹת³⁹, שְׂאֵין**
14 **חֲטָאת הָרִבִּים מִתָּה. שֹׁחֵט אֶת הַפָּר וּמֵת קֹדֶם שְׂיִכַּפֵּר**
15 **בְּדָמוֹ - הַפָּהֶן הָאֲחֵר נִכְנָס בְּדָם זֶה וּמִכַּפֵּר בּוֹ⁴⁰.**

(38) שם נא: (39) ראה פרק ד מהלכות פסולי המוקדשים הלכה א. (40) שם מט: נחלקו ר' חנינא וריש לקיש בדין זה, ופסק רבינו כריש לקיש, מפני שרב אשי (שם נ.) סובר כמותו.

16 **יד. שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים⁴¹ מִצּוֹתָן שִׁיחִיו שׁוֹיִן**
17 **בְּמִרְאָה⁴² וּבְקוֹמָה⁴³ וּבְדָמִים⁴⁴, וְלִקְחִיתָן בְּאַחַת. אֵף**
18 **עַל פִּי שְׂאֵינָן שׁוֹיִן - בְּשִׁרְיָן⁴⁵. לִקַּח אֶחָד מִהֵן הַיּוֹם**
19 **וְאֶחָד לְמָחָר - כְּשִׁרִים.**

(41) משנה שם סב. (42) שלא יהיה אחד שחור והשני לבן. (43) שלא יהיה אחד גבוה מהשני. (44) שיהיה מחירם שווה. בגמרא שם: דרשו דין זה מהכתוב. (45) שם.

20 **טו. מֵת אֶחָד מִהֵן⁴⁶: אִם עַד שֶׁלֹּא הִגְרִיל מֵת - יִקַּח**
21 **זוּג לְשָׁנִי; וְאִם מִשְׁהִגְרִיל מֵת - יָבִיא שְׁנַיִם וַיִּגְרִיל**
22 **עָלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה⁴⁷. וְרוּאָה אִי זֶהוּ שְׂמֵת: אִם הָיָה שֶׁל**
23 **שָׁם - אוֹמֵר: זֶה שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְשָׁם יִתְקַיֵּם**
24 **תַּחֲתָיו; וְאִם הָיָה הַמֵּת שֶׁל עֲזָאזֵל - יֹאמַר: זֶה**
25 **שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לַעֲזָאזֵל - יִתְקַיֵּם תַּחֲתָיו. וְהַשְּׁנִי**
26 **מִן הַשְּׁנַיִם שֶׁהִגְרִיל עָלֵיהֶן בְּסוּפָה⁴⁸ - יִרְעָה עַד שְׂיִפֹּל**

- 59) שם. 60) אע"פ שלא הוזמן לכך מאתמול. ראה פ"ג הלכה ז.
- 1 כא. נִטְמָא⁶¹ הַמְשַׁלַּח - הָרִי זֶה נִכְנָס לַמִּקְדָּשׁ⁶²
2 וְנוֹטְלוֹ וְיוֹצֵא; שְׁנֵאמַר: בֵּיד אִישׁ עֲתִי הַמִּדְבָּרָה -
3 בֵּיד זֶה שְׁהוּבָן, אֲפִלוּ נִטְמָא.
- 61) שם. 62) ואע"פ שטמא הנכנס למקדש חייב כרת, אין שולחים את השעיר בידי אחר טהור. שם דרשו דין זה מהכתוב.
- 4 כב. דַּחְפוּ וְנָפַל הַשְּׁעִיר וְלֹא מָת - יֵרֵד אַחֲרָיו
5 וְיִמְתְּנוּ⁶³ בְּכָל דָּבָר שְׁמָמִיתוּ. וְאִיכָרִי שְׁעִיר זֶה
6 מִתְרִין בְּהִנְיָה⁶⁴.
- 63) שם. 64) שם סז. מחלוקת בין רב ושמואל, ורבא מכריע (שם סז): שמותרים "שלא אמרה תורה שלח לתקלה", פירוש שאם תאמר שהם אסורים בהנאה, אפשר שייכשלו בהם בני אדם שימצאום ולא ידעו שאיברי שעיר המשתלח הם וייהנו מהם.
- 7 כג. נִפְחָתָה תִּקְרָה שֶׁל הֵיכַל - לֹא הָיָה מִזֶּה;
8 שְׁנֵאמַר: בָּאֵהָל מוֹעֵד⁶⁵.
- 65) ואין אוהל בלי הכיסוי שלמעלה. זבחים מ.
- 9 כד. מִזְבֵּחַ⁶⁶ שֶׁלֹא נִתְחַנַּךְ בְּקִטְרֵת - לֹא יִזָּה עָלָיו;
10 שְׁנֵאמַר: מִזְבֵּחַ קִטְרֵת הַסַּמִּים.
- 66) משנה מנחות מט. שאין מחנכים את המזבח אלא בקטורת הסמים. ובגמרא נ. משמע שגרסו במשנה "של בין הרבים", ובברייתא שם נאמר: בקטורת של שחר. ורבינו כאן סתם והסתמך על מה שכתב למעלה בפ"ג מה' תמידין ומוספין ה"א "בקטורת של בין הערבים", כהכרעתו של אביי.
- 11 כה. חֶסֶר⁶⁷ מִן הַקִּטְרֵת אֶחָד מִסְמָנֶיהָ⁶⁸ אוּ מַעֲלָה
12 עֲשֹׂן⁶⁹ - חֵיב מִיתָה עָלֶיהָ; שְׁנֵאמַר⁷⁰: וְלֹא יָמוּת כִּי
13 בַּעֲדָן אֲרָאָה עַל הַפִּפְרֵת. וְכֵן חֵיב מִיתָה עַל בִּיאָתוֹ
14 בְּלֹא מִצְוֶה⁷¹. לְפִיכָּה, אִם שָׁגַג בְּבִיאָה⁷² וְהִזִּיד
15 בְּקִטְרֵת⁷³, אוּ שְׁנִכְנַס בְּקִטְרֵת שֶׁלֹּמָה עִם הַחֶסֶד⁷⁴ -
16 חֵיב מִיתָה.
- 67) בברייתא שם נג. 68) אחד עשר מיני סממנים היו בקטורת (פ"ב מהלכות כלי המקדש ה"ב). בגמרא כריתות ו: אמר רב הונא שדבר זה הלכה למשה מסיני, והסמיכו את ההלכה על הכתוב (שמות ל): קח לך סמים. 69) מין צמח שמעלה עשן רב כשמבעירים אותו, ואינו במנין אחד עשר הסממנים. שם למדו מן הכתובים שמוסיפים גם מעלה עשן, שאינו ממניני צמחי בושם. 70) נימוק למעלה עשן. בגמרא שם מובא גם הפסוק וכסה ענן הקטורת, ואמר רב אשי: חד למצוה וחד לעכב. ויש לתמוה למה הביא רבינו רק את הכתוב הראשון בלבד. 71) שהרי לא קיים מצוות הקטרה. 72) שלא ידע שאסור להכנס לקודש הקדשים בלי מצוה. 73) ידע שאסור להקטיר קטורת חסרה. 74) וא"כ ביאתו היתה עם מצוה, אבל עבר והקטיר קטורת חסירה.
- 17 כו. הַקִּטְרִי מִן הַקִּטְרֵת שֶׁל קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים פְּזִית⁷⁵
18 בְּהֵיכַל - חֵיב מִיתָה⁷⁶.
- 75) בזבחים קט: משמע שלדעת חכמים החולקים על ר' אליעזר במשנה שם, חייב על הקטרת כזית, ואע"פ ששיעור הקטרה בקודש הקדשים הוא מלא חפניו. והטעם מפני שבהיכל כזית הקטרה היא.
- 19 כז. חֲפִינָת הַקִּטְרֵת⁷⁶ - עֲבוּדָה, וְהַמְחֻשְׁבָּה⁷⁷ פּוֹסְלָת
20 פָּה. וְכֵן חֲתִית הַגִּחְלִים⁷⁸ לְקִטְרֵת נִפְסְלָת בְּמַחֻשְׁבָּה,
21 שְׁמִכְשִׁירֵי קָרְבָן פְּקָרְבָן.
- 76) בעיא שנפשטה ביומא מח. 77) בהלכות פסולי המוקדשים פ"ג ה"א מבואר מה הן המחשבות הפוסלות. 78) בעיא שנשארה בתיקו. שם מח: ופסק לחומרא. ופלא הדבר, למה לא כתב שזה ספק, כמו שכתב בדינים שבהלכה כח (כסף-משנה).
- 22 כח. חֶפֶן בְּרָאשֵׁי אֲצָבָעוֹתָיו, אוּ מִן הַצִּדִּין, אוּ
23 מִמִּטָּה לְמַעֲלָה⁷⁹, אוּ שְׁחָפֵן בֵּידוֹ זוּ וּבִידוֹ זוּ וְקָרַב
24 זוּ לְזוֹ⁸⁰, אוּ שְׁנִתְפַּזְּרָה קִטְרֵת מִידוֹ עַל הָאָרֶץ
25 וְאֶסְפָּהָ⁸¹, אוּ שְׁחָפֵן חֲבֵרָו וְנָתַן לְחַפְנֵיו⁸², אוּ שְׁחָפֵן
26 יָמָת וְנִכְנַס שְׁנֵי בָמָה שְׁחָפֵן רֹאשׁוֹ⁸³ - כָּל אֵלּוּ סָפֵק,
27 וְלֹא יִקְטִיר, וְאִם הַקִּטְרִי - הִרְצָה.
- 79) החפינה הנכונה היא כשגב יד הכהן על הקטורת, ומוליכה בלחיצה כשאצבעותיו פשוקות, והקטורת נכנסת לכף ידו. ואם תחב אצבעותיו לתוך הקטורת והעלה לכף ידו - פסולה. 80) שלשה דינים אלה הן בעיות שלא נפשטו (שם מז:). 81) בעיא שלא נפשטה - שם מח. 82) שם מט. 83) שם. בגמרא אמרו שהבעיא היא רק לדעת הסוברים שהכהן הגדול אינו חופן שנית את הקטורת בקודש הקדשים, ומכיון שרבינו פסק (למעלה פ"ד ה"א) שחזור וחופן אין שם בעיא כלל, אלא מחלוקת רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע. ורבינו לא הכריע כאן הלכה כמי, ולכן אמר שהוא ספק. ראה לחם-משנה.
- סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּסִיעֵתָא דְשַׁמְיָא
- ## הלכות מעילה
- יֵשׁ בְּכָלֶלן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת: אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פֶרֶטְרָן: (א) לְשֵׁלֶם הַמוֹעֵל אֲשֶׁר חָטָא בְּתוֹסַפַּת הַמֶּשֶׁל וְקָרְבָן. וְזֶהוּ דִין הַמוֹעֵל. (ב) שֶׁלֹא לַעֲבֹד בְּקִדְשִׁים. (ג) שֶׁלֹא לִגְזֹז קִדְשִׁים. וּבְאֹרֶם מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרָקִים אֵלּוּ:
- ### פרק ראשון
- 1) יבאר שאסור ליהנות מקדשי השם והנהגה מהם מעל, ואם מעל במזיד או בשוגג.
- א. אָסוּר לְהִדְיוּט² לְהֵנֹת מִקְדָּשֵׁי הַשֵּׁם³, בֵּין מִדְבָּרִים הַקָּרְבִּין עַל גְּפֵי הַמִּזְבֵּחַ בֵּין מִקְדָּשֵׁי בֶדֶק הַבֵּית⁴. וְכָל הַנִּהְגָּה בְּשִׁנָּה פְּרוּטָה⁵ מִקְדָּשֵׁי הַשֵּׁם - מַעֲלָה⁶.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ואינו לוקה, כרבי יוחנן שם לר, ב - בניגוד לדעת ריש לקיש. (12) מה שהפסיד להקדש, אבל אם נהנה והקדש לא הפסיד – פטור מלשלם. (13) פירוש, הקרן בלבד בלי כל תוספת. לשון המקרא שם (ה, כד): ושלם אותו בראשו, אבל בשוגג מוסיף חומש. (14) כלל בדינו, שאין עונשים אלא על דבר שהתורה הזהירה שלא לעשותו, ובפרשתנו המובאת למעלה אין כל אזהרה. (15) מכות ז, א. ואפילו לאחר זריקת הדם. (16) מקטירים אותה על המזבח. (17) לומדים מעולה (כסף-משנה). אמנם במסכת תמורה לב, ב - לומד רבי דין מעילה בחטאת ואשם, מהכתוב (ויקרא ג, טז): "כל חלב לה'", אבל שם המדובר בשוגג לחייבו קרן וחומש ואשם, אבל לא מלקות במזיד. (18) דינו מפורש במקרא (שם ה, יד-טז). (19) ראה לקמן ה"ה. (20) בתורה (שם) כתוב: "והביא את אשמו לה' איל וגו' בערך כסף שקלים". וב'תורת כהנים' פרשת ויקרא פ"כ, דרשו: יכול (כלומר, יכול מי שהוא לפרש) דינרים? תלמוד-לומר "שקלים": יכול שקלי נחושת? תלמוד-לומר כסף (גירסת הגר"א). וכן במשנה כריתות כב, א - יביא אשם בשני סלעים. סתם סלע האמור בתלמוד הוא שקל הכתוב בתורה, וערכו ארבעה דינרי כסף רומאיים.

ד. תשלום הקרן²¹ והבאת האשם²² מעכבין הפפירה, ואין החמש מעכב; שנאמר: באיל האשם - איל ואשם²³ מעכבין, ואין החמש מעכב.²⁴

(21) ברייתא, בבא-קמא קיא, א. (22) הקרבן. (23) בגמרא שם למדו מהמקרא, שאשם הנאמר כאן פירושו - הקרן.

ה. הביא מעילתו²⁴ עד שלא הביא אשמו²⁵ - לא יצא²⁶. נסתפק לו²⁷ אם מעל או לא מעל - פטור מן התשלומין ומן הקרבן²⁸. והחמש הרי הוא פתחלת ההקדש, ואם נהנה בו - מוסיף חמש על החמש²⁹. וכבר בארנו³⁰ כמה פעמים, שהחמש אחד מארבעה³¹ מן הקרן, עד שיהיה הוא וחמשו חמשה.

(24) פירוש, קרבן מעילה. (25) קרן (ראה הלכה הקודמת). (26) הגירסה שלפנינו בברייתא שם, היא להיפך: "מנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא?" והעיר על זאת הראב"ד בהשגותיו, אולם אינו חולק על רבינו בדין עצמו, כי אשם בברייתא פירושו קרבן האשם, ומעילתו היינו קרן (ראה פירוש רש"י שם), ורבינו הודיע לנו כבר בהלכה הקודמת שאשם האמור בתורה במקום זה הכוונה לקרן, ולכן נקט הסגנון המתאים (ראה כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). וגם הברייתא עצמה מפרשת בסופה, שהאשם היינו קרן. (27) במשנה כריתות כב, א - מחייב רבי עקיבא אשם תלוי על ספק מעילה, כמו בספק חייבי כריתות. וחכמים חולקים עליו. ופסק כחכמים. (28) לפי הענין, מסתיימת כאן ה"ה. (29) בבא-מציצה נד, ב. אמרו דין זה בור האוכל תרומה ובגואל שדהו שהקדיש, ומשם למדנו לחומש של מעילה. (30) ה' תרומות פ"י ה"כ, ומעשר שני פ"ה ה"א. (31) גמרא, שם נד, א. ובלשון התלמוד: חומשא מלבר.

(2) המונח "הדיוט" כולל כאן כל אדם מישראל. כי לגבי ה' כולם הדיוטות. (3) זה מבואר בתורה (ויקרא ה, יד-טז). משנה, מעילה טו, א. דברים שהם רכוש הקדש ועומדים להשתמש בהם לצרכי תיקונים או שיפורים בבנין המקדש וכדומה, נקראים קדשי בדק הבית. (5) משנה, שם יח, א. הפרוטה היא המטבע הקטנה ביותר בזמן חכמי התלמוד, ופחות משווה פרוטה נידון כחסר ערך. לקמן פ"ז ה"ח וה"ט, כותב רבינו, שפטור רק מקרבן ומהוספת חומש, אבל עבר על איסור תורה ומחויב להחזיר את הקרן. (6) מלשון הכתוב (שם, יד): "ומעלה בו מעל".

ב. דברים שהתירו באכילה⁷ מן הקרבנות, כגון פשר חטאת ואשם אחר זריקת דמן או שתי הלחם אחר זריקת דם שני הפכשים - אין בהן מעילה⁸. אפילו אכל הדר מאלו וכיצא בהן, הואיל והן מתרין למקצת פני אדם להנות בהן - כל הנהנה מהן לא מעל. ואפילו נפסלו ונאסרו באכילה⁹, הואיל והיתה להן שעת היתר - אין חייבין עליהן מעילה.

(7) משנה, מעילה ב, א. (8) כולם נאכלים לכהנים, ולפיכך אינם נקראים קדשי ה'. והתורה אמרה (שם): וחטאה בשגגה מקדשי ה'. (9) במשנה, שם: "כלל אמר רבי יהושע, כל שהיה לה שעת היתר לכהנים - אין מועלים בה, וכל שלא היה לה שעת היתר לכהנים - מועלים בה. איזו היא שהיה לה שעת היתר לכהנים? שלנה ושנטמאה ושיצאה". מובן, שמדובר כשנפסלו אחר זריקת הדם והותרו באכילה.

ג. כל המועל בזדון - לוקה¹⁰, ומשלם¹¹ מה שפגם¹² מן הקדש בראשו¹³. ואזהרה¹⁴ של מעילה מזה שנאמר: לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגומר ונדריך. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה¹⁵, הואיל וכלו לשם¹⁶. והוא הדין לשאר כל קדש¹⁷ שהוא להשם לבדו, בין מקדשי המזבח בין מקדשי בדק הבית, אם נהנה בהן שנה פרוטה - לוקה. מעל בשגגה¹⁸ - משלם מה שנהנה ותוספת חמש¹⁹, ומביא איל בשני סלעים²⁰ ומקריבו אשם ומתכפר לו. וזהו הנקרא אשם מעילות. שנאמר: וחטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו וגומר. ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישתו וגומר. ושלום הקרן בתוספת חמש עם הבאת הקרבן - מצות עשה.

(10) ואינו חייב מיתה בידי שמים. פסק כחכמים בברייתא, פסחים לג, א. (11) לכאורה משמע שנוסף על המלקות, על המועל גם לשלם. אבל אי אפשר לפרש כך, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' נערה בתולה ה"א, וכן בפ"ד מהל' חובל ומזיק ה"ט שאין אדם לוקה ומשלם. ובספר 'הר המוריה' מפרש: לוקה או משלם. פירוש, במזיד והתרו בו למלקות - לוקה אבל אינו משלם, כרבי יוחנן בכתובות לב, ב - נגד דעת עולא, הסובר לוקה ומשלם. וכשאל התרו בו משלם

ו. יֵשׁ דְּבָרִים שְׁאִין חִיבִין עֲלֵיהֶן מַעֲלָה מְדַבְּרִי
 תוֹרָה³², אֲבָל אֲסוּר לְהִנוֹת בֵּהֶן מְדַבְּרֵי סוּפְרִים.
 וְהַנִּהְיָה מֵהֶן - מִשְׁלֵם קֶרֶן בְּלִבָּד, וְאֵינוֹ מוֹסִיף
 חֲמִשָּׁה³³ וְאֵינוֹ מְבִיא אֶשֶׁם.

(32) במעילה פ"ג שנינו שיש דברים שאסור ליהנות מהם ואין בהם דין מעילה, "לא נהנין ולא מועלין", ומפרש רבינו לא נהנין היינו מדרבנן, וכן פירשו בגמרא תמורה ג, א - את הברייתא "קדשי גויים לא נהנין ולא מועלין". (33) מעילה ב, ב. דאורייתא משלמים חומש, דרבנן לא.

ז. כָּל קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, בֵּין קִדְשֵׁי קֳדָשִׁים בֵּין קֳדָשִׁים קְלִיִּם, אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה. שְׁנֵאֲמַר: לֹא תַעֲבֹד בְּבֹכֶר שׁוּרְף וְלֹא תִגַּז בְּכֹר צֹאנְךָ. וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר קֳדָשִׁים³⁴. וְהַגִּזּוֹ אֶת הַשּׁוֹר אוֹ הָעֹבֵד בְּצֹאן - לֹקְהָ³⁵ מִן הַתּוֹרָה. וְתוֹלֵשׁ אֵינוֹ כְּגִזּוֹ³⁶. וְיִרְאֶה לִי, שְׁאֵינוֹ לֹקְהָ עַד שְׁיִגְזֹז כְּדִי רֹחֵב הַסִּיט³⁷ כְּפֹל. לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמוּר מִשְׁבֹּת³⁸.

(34) קדשי מזבח, אבל קדשי בדק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן (לקמן הי"ב). (35) ברייתא, בכורות כה, א: "מנין ליתן את האמור של זה בזה, ושל זה בזה? תלמוד-לומר לא תעבוד ולא תגזז". ופירש רש"י: וא"ו מוסיף על ענין ראשון, וילמדו שניהם זה מזה. (36) שם. וראה משנה, שם כד, ב. (37) שתות חורת. כך פירש רבינו בהל' ערלה פ"ג, ובהל' שבת פ"ג, אולם בפ"ט מהל' שבת ה"ז, כתב שהסיט כשני שלישי וזת. ראה הערה בהל' פסולי המוקדשין פ"ט הי"ב. (38) שאינו חייב עד שיגזוז כשיעור זה. ראה בהערה הקודמת.

ח. סֶפֶק קֳדָשִׁים³⁹, כְּגִזּוֹן בְּהֵמָה שֶׁהִיא סֶפֶק בְּכֹר וְכִיּוּצָא בֵּה - הֲרִי הֵן אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהַגִּזּוֹ אוֹ הָעֹבֵד בֵּהֶן - אֵינוֹ לֹקְהָ⁴⁰.

(39) ברייתא, נדרים יט, א. ובבא-מציעא ו, ב. (בכסף-משנה ציין מקור הדין בכורות יח, ולפלא שהסתמך על דיוק מגמרא, ודילג על ברייתא מפורשת). (40) אין לוקים על ספק עבירה.

ט. בְּהֵמַת הַקֳּדָשִׁים⁴¹ שֶׁנִּפְלָ בֵּה מוֹם וְנִפְדָּת כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁴² - אֵינָה מִתְּרַת בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהֲרִי הִיא בְּאִסּוּרָה⁴³ עַד שֶׁתִּשְׁחַט. נִשְׁחָטָה אַחֵר פְּדִיוֹנָה - הִתְּרָה בְּאִכְלָהָ⁴⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁקָדִם הַקֳּדָשִׁין אֶת מוֹמָן⁴⁵ אוֹ קָדִם מוֹם עֹבֵר⁴⁶ לְהַקְדִּישׁ; אֲבָל הַמִּקְדִּישׁ בְּעֶלֶת מוֹם קָבֹעַ לְמִזְבֵּחַ - אֵינָה אֲסוּרָה בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אֲלָא מְדַבְּרֵיהֶם⁴⁷; נִפְדָּת - הֲרִי זֶה כְּחֵלִין לְכָל דָּבָר, וְתִצָּא לְחֵלִין לְהַגִּזּוֹ וְלִהְעֹבֵד⁴⁸. חוּץ מִן הַבְּכֹר⁴⁹ וְהַמַּעֲשֹׂר⁵⁰, שֶׁהַקֳּדָשָׁה חָלָה עַל גּוֹפֶן אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּעֲלֵי מוֹמִין קָבֹעִין מִתְּחִלָּתָן, וְאֵינָן יוֹצְאִין לְחֵלִין לְהַגִּזּוֹ וְלִהְעֹבֵד לְעוֹלָם⁵¹. וְאֲסוּר לְהִרְבִּיעַ בְּבֹכֶר⁵² אוֹ בְּפִסְוִלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁵³.

(41) משנה, בכורות יד, א. (42) פ"א מהל' איסורי מזבח

ה"י. (43) בגמרא שם טו, א - למדו דין זה מהמקרא. (44) והוא-הדין בגיזה. כך משתמע ממה שכתב למעלה "עד שתשחט", וכך כתבו ה'תוספות' בפירוש בכורות כה, א - ד"ה שער. (45) וירדה עליהם קדושת הגוף חמורה. (46) מום שיתרפא אחר זמן מסוים. (47) מגזירת חכמים. שם יד, א. (48) מפני שלא חלה עליה מעולם קדושה חמורה אלא קדושת דמים בלבד, שהרי לא היתה ראויה למזבח. (49) עם לידתו חלה על גופו קדושה שאין לה פדיון, ואינו יוצא לחולין לעולם. (50) מצות-עשה לעשר כל שנה את הבקר והצאן שנוולדו באותה שנה (פ"ו מהל' בכורות ה"א), ואמרה תורה (ויקרא כז, לב): "לא יגאל", שאינו יוצא לחולין על-ידי פדיון אלא נאכל במומו כבכור בעל מום. (51) כלומר, עד שיישחטו. ראה למעלה הערה מג. (52) מקור הלכה זו בברייתא מועד קטן יב, א: "תנו רבנן, אין מרביעים בהמה בחולו של מועד, כיוצא בו (בדומה לכך) אין מרביעים בבכור ולא בפסולי המוקדשין". ופירש רש"י שם, שהטעם משום איסור עבודה בקדשים. ומשמע מדברי רבינו כאן שרק איסור יש בזה, אבל אינו לוקה. והטעם, מפני שהאדם אינו עושה עבודה רק הוא גורם שהבהמה תעבוד (משנה-למלך, ראה השגותיו החמורות על הכסף-משנה שהביא מקור אחר). (53) קדשים שנפל בהם מום ואסורים בגיזה ועבודה, כנאמר למעלה ה"ט. רבינו עוסק כאן בדיני מעילה ואיסורי עבודה בקדשים ועל איסור זה אינו לוקה, כמו שכתוב בהערה הקודמת, אבל לוקה הוא משום מרביע כלאים כמו שכתב בפ"ט מהל' כלאים הי"א. ראה שם טעמו של דבר.

י. מִתֵּר לְתִלְשׁ⁵⁴ אֶת הַשְּׂעִר לְכַתְּחֹלָה מִן הַקֳּדָשִׁים כְּדִי לְהִרְאוֹת הַמוֹם לְמַמְחָה. וְאוֹתוֹ הַשְּׂעִר שֶׁתִּלְשׁ אוֹ שֶׁנִּשְׂר מִן הַבְּהֵמָה⁵⁵ אוֹ מִן הַבְּכֹר וְהַמַּעֲשֹׂר - הֲרִי זֶה אֲסוּר בְּהִנָּה, אֲפִלּוּ לְאַחֵר שִׁישְׁחָטוּ מִפְּנֵי מוֹמָן; גִּזְרָה שֶׁמָּא יִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁶, הוֹאִיל וְאֵינָן בָּאִין לְכַפְּרָה⁵⁷. אֲבָל צֹמֶר הַנוֹשֵׂר מִן הַחֲטָאֵת וְהָאֶשֶׁם - מִתֵּר בְּהִנָּה⁵⁸ לְאַחֵר שֶׁחִיטָּתָן מִפְּנֵי מוֹמָן; הוֹאִיל וּלְכַפְּרָה הֵן בָּאִין, אֵינוֹ מִשְׁהָה אוֹתָן⁵⁹. וְאֵם נִתְּלַשׁ מִן הָעוֹלָה - הֲרִי זֶה סֶפֶק⁶⁰. וְכָל שֶׁתִּלְשׁ מִכָּל הַקֳּדָשִׁים⁶¹ אַחֵר שֶׁנִּפְלָ בֵּהֶן מוֹם - הֲרִי הוּא מִתֵּר בְּהִנָּה, שֶׁהֲרִי לֹא תִלְשׁ בִּידוֹ; חוּץ מִן הַבְּכֹר וְהַמַּעֲשֹׂר⁶², שֶׁאֵף הַנִּתְּלָשׁ מִמֶּנּוּ אַחֵר שֶׁנִּפְלָ בּוֹ מוֹם אֲסוּר בְּהִנָּה.

(54) משנה, בכורות כד, ב. (55) שהקדישה לשלמים או לתודה, ומדובר כשנשר לפני שנפל בה מום, אבל כשנשר לאחר שנפל בה מום, כותב רבינו בסוף ההלכה שבכל הקדשים מותר חוץ מבכור ומעשר. ראה בהערה שם. (56) כדי להשתמש בצמר שישזור מהם. פסק כחכמים במשנה, שם כה, ב. (57) ולא איכפת לו אם יישארו בחיים זמן רב. (58) ואפילו נשר לפני שנפל בה מום, דין זה למד רבינו מהאיבעיא של רבי ינאי שם בעולה תמימה שנתלש ממנה צמר, ואמרו שם שבחטאת ואשם אין כל ספק שהצמר מותר, ומזה יוצא שאפילו נתלש לפני שהומומו מותר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

דלפנינו איסור העבודה הוא מדרבנן, לא גזרו על קדשי בדק הבית, שכל איסור העבודה בהם הוא רק מדרבנן. (70) בעיא (שם) שלא נפשטה. (71) הבעיא שם היא אם היא אסורה מן התורה, ואם נאמר שהתורה אסרה גם בהקדש אבר אחר, גם בקדשי בדק הבית שאסור מדרבנן הדין כך, שכל שתיקנו חכמים - כעין דאורייתא תיקנו (הר המוריה). (72) אבל האבר שהקדש, פשוט שאסור בגיזה. וב'שיטה מקובצת' שם פירש שהאיבעיא היא על אותו אבר. (73) בגמרא שלפנינו הבעיא היא בגיזה בלבד, ומשמע שבעבודה לא היה השואל מסופק כלל, שהרי גם אותו האבר יכחיש ע"י העבודה, וכן פירש רש"י שם. ואולי טעות-סופר כאן, ויש למחוק את המילה "ועבודה".

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

פרק שני

(1) יבאר קדשים קלים אם מועל בהם קודם זריקה או אחריה, ודין כל הקדשים מאימתי מועלים בהם .

- א. קְדָשִׁים קְלִים - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם.² נִזְרֹק הַדָּם - מוֹעֲלִין בְּאַמּוּרֵיהֶן עַד שְׁיִצְאוּ לְבֵית הַדָּשָׁן, שְׁהָרִי הֵן לְאֲשִׁים,³ וְאֵין מוֹעֲלִין בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ. אֶפְלוּ הָעֵלָה הָאֲמּוּרִין שְׁלֵהֶן לְמִזְבֵּחַ קֹדֶם זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם. הוֹצִיא אֲמּוּרֵיהֶן לַחוּץ קֹדֶם זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם; נִזְרֹק הַדָּם, אָף עַל פִּי שְׂעִדֵּין הֵן בַּחוּץ וְלֹא הִחְזִירָן - מוֹעֲלִין בָּהֶן.⁴ שְׁהִזְרִיקָה מוֹעֲלָת לִיּוֹצָא בֵּין לְהַקְלֵם בֵּין לְהַחֲמִיר.⁶

(2) אבל אסור מן התורה (משנה למלך). (3) עומדים להקטירה על המזבח. (4) כר' עקיבא. בגמרא שם פירשו דעת ר' עקיבא, שהזריקה אפילו שלא כתיקונה מביאה לידי מעילה. (5) כגון בבשר קדשי קדשים, שמועלים בו עד שיזרוק הדם, אבל לאחר זריקה אין בו מעילה ואומר ר' עקיבא (במשנה שם) שאפילו אם הבשר בחוץ בשעת זריקה מוציאה אותו הזריקה מידי מעילה, וכן פוסק רבינו. (6) באימורי קדשים קלים כאמור למעלה (כסף משנה).

- ב. כָּל קְדָשִׁי קְדָשִׁים מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהֻקְדָּשׁוֹ עַד שְׁיִזְרֹק הַדָּם. נִזְרֹק הַדָּם - מוֹעֲלִין בָּהֶן בְּדָבָר שְׂבָלוּ לְאֲשִׁים עַד שְׁיִשְׂרָף וְיֵצֵא לְבֵית הַדָּשָׁן, וְאֵין מוֹעֲלִין בְּדָבָר הַנֶּאֱכָל, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ.

(7) אבל כל זמן שהאפר על המזבח מועלים בו, כר' יוחנן שם ט.

- ג. בִּיצֵד? הָעוֹלָה, אֶחָד עוֹלֵת הָעוֹף וְאֶחָד עוֹלֵת בְּהֵמָה, וְהַקָּמִץ⁸ וְהַלְבֹנָה⁹, וּמִנַּחַת כֹּהֲנִים¹⁰ וְהַחֲבֵתִין¹¹ וּמִנַּחַת נָסִים¹² - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁעַת הַקֶּדֶשׁ עַד שְׁיִצְאוּ אַחֵר שְׂרַפְתָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ לְבֵית הַדָּשָׁן.

(8) המביא סולת למנחה לוקח ממנה הכהן מלא קומצו

(כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). ודוקא הנושר, אבל אם תלש בידים אסור. זה מבואר בגמרא שם: "תולש מי איכא מאן דשרי?" (הלא אין מי שיתיר תולש?). (59) כי מעוניין הוא למהר ולהתכפר. (60) איבעיא, שם. עולה עיקרה לא לכפרה, אבל היא מכפרת עבירות על מצוות-עשה, ולפיכך יש פנים לכאן ולכאן. והאיבעיא לא נפשטה. (61) אפילו עולה ותורה ושלמים, רבי ינאי שם שאל מהו דין הצמר שנתלש מעולה תמימה. ומשמע שאם נתלש מבעלת מום, ידוע היה לו שמותר. ראה למעלה הערה נז. (62) משנה, שם כה, א. אסרו חכמים בפירוש את הצמר שנתלש מבכור בעל מום, והוא-הדין למעשר, שהרי קדושת הגוף חלה עליו אפילו כשהבהמה היא בעלת מום כמו בבכור, ראה בהלכה הקודמת. ובסיכום הדינים שנאמרו בהלכה זו, יש לקבוע, שבנוגע לצמר של בהמות קדשים מחלק רבינו את הקרבנות לשלושה סוגים: א. בכור ומעשר: ב. שלמים ותודה. ג. חטאת ואשם. עולה אינה סוג בפני עצמו אלא ספק סוג ב' ספק סוג ג'. ופרטי דיניהם הם: צמר שנתלש בידים אסור בכל שלושת הסוגים. נשר מאליו כשהבהמה תמימה - סוג א' וב' אסור, וסוג ג' מותר. נשר מאליו אחרי שנפל בה מום - ב' וג' מותר, א' אסור. עולה היא כאמור ספק ב' או ג', והולכים לחומרא. פירושנו זה מסלק את תמימתם של האחרונים שכאלו דברי רבינו כאן סותרים למה שאמר למעלה בהלכה זו עצמה: "או שנשר מן הבהמה", והציעו למחוק את התיבות "מן הבהמה", ולפי פירושנו אין כל סתירה.

- יא. הַשׁוֹחֵט⁶³ בְּכוֹר או שְׂאֵר מִקְדָּשִׁין - תוֹלֵשׁ אֶת הַשְּׂעִיר מִכָּאן וּמִכָּאן לַעֲשׂוֹת מְקוֹם לְסִפְיָן, וּבִלְבָד שְׂאֵל יִזְיָנוּ⁶⁴ מִמְּקוֹמוֹ.

(63) משנה, שם כד, ב. (64) פירוש, שלא יזיז ממקומו את הצמר שתלש אלא יניחו כך שהוא מסובך בצמר הקבוע בעור.

- יב. קְדָשִׁי בֶּרֶק הַבֵּית⁶⁵ אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים⁶⁶, אֲכָל מִן הַתּוֹרָה אֵינָן אֲסוּרִין. לְפִיכָךְ, הַגִּזּוּז אוֹתָן אוֹ הָעִבּוּד בָּהֶן - אֵינוֹ לוֹקָה, אֲכָל מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת⁶⁷.

(65) מימרא של רבי אלעזר, שם כה, א. (66) כך פירשו שם את דברי רבי אלעזר. (67) מלקות מדרבנן כפי שיקול דעת בית הדין.

- יג. הַמְּקַדֵּשׁ⁶⁸ עֹבֵר לְמִזְבֵּחַ⁶⁹ - אִמּוֹ אֲסוּרָה בְּעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. מִפְּנֵי שְׁעִבּוּדָתָהּ מִכְחָשֶׁת אֶת הָעֹבֵר, גִּזְרוּ בָּהּ. וְהָרִי הִיא מִתֵּרֵת בְּגִזָּה, שְׂאִין בְּזֵה הַפֶּסֶד לְזִלְד. הַקֹּדֶשׁ אֲבָר אֶחָד⁷⁰ מִן הַבְּהֵמָה, בֵּין לְבֶדֶק הַבֵּית⁷¹ בֵּין לְמִזְבֵּחַ - הָרִי הַדָּבָר סֶפֶק אִם אֲסוּרָה בְּגִזָּה⁷² וְעִבּוּדָה⁷³ אוֹ אֵינָהּ אֲסוּרָה, לְפִיכָךְ אֵין לוֹקִין עָלֶיהָ.

(68) תמורה יא, ב. (69) משמע שאם הקדיש העובר לבדק הבית, אמו מותרת בעבודה, ואע"פ שאמר בהלכה הקודמת, שקדשי בדק הבית אסורים בעבודה. והטעם, מפני שבנידון

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ה' אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ז. המנחות - מועלין בהן משהקדשו, אף על פי שיעדין לא נתקדשו בכלי שרת, עד שיקטיר הקמץ. קרב הקמץ - התרו השירים באכילה. ואם נפסלו השירים או חסרו ואחר כך הקטיר הקמץ, הואיל והקטירה זו אינה מתרת השירים באכילה - הרי הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה או לא יצאו.

ח. לחם הפנים²¹ - מועלין בו משהקדש, אף על פי שיעדין לא נאפה, עד שיקטיר הבזיכין. הקטיר הבזיכין - התרו באכילה. וכן שתי הלחם²² - מועלין בהן משהקדשו, קדם שיאפו, עד שיעזק דם הכבשים. נזרק דם הכבשים - התרו באכילה.

21) שתיים עשרה חלות שמסדרים בכל שבת על שולחן הזהב שבהיכל ועל ידן מעמידים שני בויכים (כלי מיוחד לכך) ממולאים לבונה, ולשבת הבאה מקטירים את הלבונה והכהנים אוכלים את הלחם. 22) בחג השבועות מביאים עם שני הכבשים גם שתי חלות והן נאכלות לכהנים אחר זריקת דם הכבשים.

ט. הנסכים - מועלין בהן משהקדשו. ירדו לשיתין²³ - אין מועלין בהן. מים שמנסכים בחג הספות, פל זמן שהן בפד²⁴ של זהב - אין נהנין²⁵ בהן, והנהנה - לא מעל²⁶; נתנו אותן בצלוחית - מועלין בכלל²⁷, שהרי הן מכלל הנסכים.

23) חלל תחת המזבח שלתוכו נופלים היין והמים שמנסכים על המזבח (רש"י סוכה מט.). 24) המים לניסוך היו שואבים מן נהר השילוח בצלוחית של זהב וממנה מנסכים, ובשבת אסור להביא מן השילוח ואם ישאבו בצלוחית שהיא כלי שרת יוקדשו המים ויפסלו בלינה ככל דבר שנתקדש בכלי שרת, ולפיכך שאבו בערב שבת בכד או בחבית קטנה שאינה כלי שרת ואינה מקדשת את המים להיפסל בלינה ובשבת שופכים את המים לצלוחית וממנה מנסכים. 25) מפני שנלקחו לצורך הקדש. 26) מפני שלא נתקדשו בכלי שרת. 27) מצוה לנסך שלושה לוגין ואם היו בצלוחית יותר משלושה לוגין נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם מועלים בכל המים או רק בשלושה לוגין, ופסק כר' יוחנן שמועלים בכולם.

י. לג שמן²⁸ של מצרע - מועלין בו משהקדש בכלי עד שיעזק דם האשם²⁹. נזרק דם האשם - לא נהנין ולא מועלין עד שיתנו ממנו מתנותיו. נתנו ממנו המתנות - התרו השירים³⁰ באכילה³¹ כבשר חטאת ואשם.

28) ברייתא זבחים מד. מצורע שנתרפא מביא חטאת ועולה ואשם ועימהם גם לוג שמן ואחרי זריקת דם האשם ומתנותיו, מזה הכהן מן השמן שיעצק על כפו שבע הזאות ואחר כך נותן שמן על תנוך אזנו הימנית של המצורע ועל בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית והנשאר על כף הכהן נותן על ראשו (ויקרא יד). 29) כחכמים נגד דעת

ומקטיר על המזבח והשיריים נאכלים לכהנים. 9) מין בושם. כל מנחה, חוץ למנחה שחוטא עני מביא במקום בהמה, טעונה לבונה וכולה למזבח. 10) כהן המביא מנחה מקטירים כולה על המזבח שנאמר (ויקרא ו, טז) "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". 11) כהן גדול מקטיר כל יום עשרון סולת למנחה, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה נקטרת ונקראת מנחת חביתין. 12) רוב הקרבנות - בין קרבנות יחיד ובין קרבנות ציבור מביאים עימם סולת למנחה ונקראת מנחת נסכים מפני שהביאו עימה יין לנסך על המזבח.

ד. וכן פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין¹³ - מועלין בהן משעת הקדשן עד שישרפו ותגמר שרפתן בבית הדשן¹⁴ ויתפ¹⁵ הבשר; אבל קדם שיתפ - מועלין בו והוא בבית הדשן.

13) פר ושעיר של יום הכיפורים, פר שמביאים בית דין שטעו בהוראה והתירו איסור שיש בו כרת ועשו ישראל על פיהם, ואם שגו והתירו עבודה זרה מביאים פר ושעיר, וכל אלה מקטירים אימוריהם על המזבח ובשרם שורפים בבית הדשן. 14) כאימורי קדשי קדשים. 15) ימס, יתפרק.

ה. וכן פרה אדמה - מועלין בה משהקדשה עד שתעשה אפר. אף על פי שהיא כקדשי בדק הבית¹⁶, הרי נאמר בה: חטאת היא. ותנאי בית דין הוא, שלא ימעל אדם באפר הפרה¹⁷.

16) כלומר, אינה קדשי בדק הבית ממש, אלא כעין קדשי בדק הבית, ולפיכך הוצרכו לדרשה מיוחדת. 17) משנה שקלים פרק ז, ז. ופירש רב אשי בגמרא שם, ששתי תקנות היו, מדאורייתא מועלים בבשרה אבל לא באפרה ומכיוון שראו חכמים שמשתמשים באפרה לצרכי חול התקינו שמועלים גם באפר. וכשנוכחו שספק טמאים מסרבים לקבל הזאות אפר פרה מפני חשש מעילה, ביטלו התקנה והעמידוהו על דין תורה.

ו. חטאת בהמה ואשם וזבחי שלמי צבור¹⁸ - מועלים בכלן משהקדשו עד שיעזק הדם; נזרק הדם - מועלין באמורייהן עד שיצאו לבית הדשן, ואין מועלין בבשר. וכן חטאת העוף - מועלין בה משהקדשה עד שיעז דמה; הזה דמה - אין בה מעילה. אבל אסור להנות במראתה¹⁹ ונוצתה²⁰, והנהנה בהן אחר הזה - לא מעל.

18) בחג השבועות מביא הציבור שני כבשים לשלמים והם קדשי קדשים לכל דבר. 19) הזפק. 20) כתוב בתורה גבי עולת העוף (ויקרא א, טז): "והסיר את מוראתה בנוצתה והשליך אותה וגו'" ושנינו בתוספתא שיצאה מידי מעילה אחרי שהשליכוהו על בית הדשן ועל זה אמרו בתמורה לר. שמעילה אין בה אבל אסורה בהנאה. דין זה נמשך אחרי מה שכתב בהלכה ג בעולת העוף, אבל בחטאת העוף אין מסירים כלל את המוראה ונוצה, שהרי אין מקטירים ממנה כלום על המזבח וכולה ניתנת לכהנים ודין המוראה כדין בשרה, או כשאר חלקי הגוף שאינם ראויים לאכילה.

רבי האומר, שמועלים עד אחרי המתנות שאמרנו. (30) השמן שנשאר בלוג. (31) לכהנים.

יד. דָּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן⁴⁴, בֵּין קֹדֶם הִרְמַת הַדָּשֶׁן
בֵּין אַחֵר הִרְמָה⁴⁵ - מוֹעֲלִין בּוֹ.

(44) כשעודנו על המזבח. (45) ואף על פי שאין מועלים בדבר שנעשה מצוותו, מפני שלא נגמרה מצוותו עם תרומת הדשן אלא אחרי הוצאת כל הדשן מחוץ למחנה, ככתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה".

טו. דָּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְדָשֶׁן הַמְּנוּרָה - לֹא
נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין⁴⁶.

(46) רש"י מפרש במשנה, שהמדובר אחרי שהניח את הדשן אצל מזבח החיצון במקום שמניחים תרומת הדשן של מזבח החיצון, אבל כל זמן שהוא על המזבח - מועלים בו.

טז. כָּל בְּהֵמַת קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים שֶׁהִיא בַּעֲלַת מוֹם, בֵּין
שֶׁקֶדֶם מוֹם קָבוֹעַ לְהַקְדִּישָׁהּ בֵּין שֶׁקֶדֶם הַקְדָּשָׁה
לְמוֹם קָבוֹעַ, וְאֶפְלוּ הִיתָה מַחֲסֵר זִמָּן⁴⁷ - מוֹעֲלִין
בָּהֶם מִשְׁהַקְדָּשׁוֹ עַד שֶׁיִּפְדּוּ. אֲבָל תוֹרִין שֶׁלֹּא הִגִּיעַ
זִמָּנָם⁴⁸ וּבְנֵי יוֹנָה שֶׁעֲבָר זִמָּנָם וְהֵן קֹדֶשִׁי מִזְבֵּחַ, אֵף
עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְהַנּוּחַ בָּהֶן - הִנֵּהנָה לֹא מַעֲלִין⁴⁹.
הוֹאִיל וְאִינָן רְאוּיִין לְפִדְיוֹן - הֲרִי הֵם בַּחֲטָאוֹת
הַמֵּתוֹת, לְפִיכָף אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן.

(47) עכשיו אינה ראוייה להקרבה אבל לאחר זמן מסויים תוכשר להקרבה בלי שום מעשה המכשיר, כגון עגל בתוך שמונה ימים ללידתו אינו ראוי למזבח שנאמר (שם כב, כז): "והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה יירצה וגו'". וכן בהמה שאמה נשחטה אסור לשוחטה בו ביום בין לצרכי אדם בין לצרכי מזבח ולמחרת היום תהיה מותרת. (48) תורים כשרים גדולים אבל לא קטנים, ובני יונה רק קטנים כשרים. (49) פסק כחכמים נגד רבי שמעון. ובגמרא שם יב. מנמקים את הבדל דין הבהמה מדין העוף, מפני שבבהמה יש מעילה בבעלת מום אף על פי שאינה ראוייה להקרבה אלא עומדת להיפדות, גם מחוסרת זמן כך, אבל לא מצאנו מעילה בעוף שאינו ראוי להקרבה, שהרי אין פדיון לעוף.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר קדשי מזבח שמתו אם יצאו מידי מעילה ואם הותרו שעה אחת.

א. קֹדֶשִׁי² מִזְבֵּחַ³ שָׁמְתוּ - יֵצְאוּ מִיַּד מַעֲלָה דָּבָר
תוֹרָה, אֲבָל מוֹעֲלִין בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן אִם
נִפְסְלוּ בְּדָבָרִים שֶׁיִּפְסְלוּ בָּהֶן הַקָּדְשֹׁנוֹת, שֶׁכָּבֵר
בְּאַרְנוֹם - מוֹעֲלִין בָּהֶן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים? בְּשֵׁלֹא הָיָה לָהֶן שְׁעַת הַתֵּר לְאַכִּילַת
כֹּהֲנִים; אֲבָל אִם הָיָה לְקֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים הַנֶּאֱכָלִים שְׁעַת
הַתֵּר וְאַחֵר כִּף נִפְסְלוּ וְנֶאֱסְרוּ בְּאַכִּילָה, הוֹאִיל וְהִתְרוּ
שְׁעָה אַחַת - אֵין מוֹעֲלִין בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהָיָה רְאוּי
לְאַכִּילָה⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. בִּיצֵד? קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים
שֶׁנִּפְסְלוּ קֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ הָדֵם לְמִזְבֵּחַ בְּהִלְכָתוֹ, כְּגוֹן
שֶׁשָּׁחַטוּ בְּדָרוֹם⁵ אֵף עַל פִּי שֶׁקָּבַל בְּצִפּוֹן, אוֹ

י.א. כָּל דָּמֵי שְׁחִיטַת הַקֹּדֶשִׁים³² - אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ,
בֵּין לְפָנֵי כִפָּרָה בֵּין לְאַחֵר כִּפָּרָה, עַד שֶׁיֵּצֵא לְנַחַל
קִדְרוֹן³³. יֵצֵא לְנַחַל קִדְרוֹן - מוֹעֲלִין בּוֹ³⁴, מִפְּנֵי
שֶׁהָיָה נִמְכָּר לְגִנוֹת וְדָמֵי הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל הַמִּקְיָז דָּם
לְבִהְמַת קֹדֶשִׁים - הֲרִי הוּא אֲסוּר בְּהִנָּה וּמוֹעֲלִין
בּוֹ³⁵; הוֹאִיל וְאִינָה יְכוּלָה לְחִיוֹת בְּלֹא דָם, הֲרִי הוּא
כְּגוֹפָה³⁶.

(32) שיצאו מן הבהמה אחר שנשחטה. (33) נחל קטן לא רחוק מבית המקדש וכל הדמים שנשפכו בעזרה או נזרקו על המזבח יורדים לאמה ויוצאים לנחל זה דרך חור שבכותל. (34) הראב"ד בהשגותיו כותב: "אותה מעילה אינה אלא מדרבנן". ברור שגם דעת רבינו כן, שהרי כך אמרו בפירוש ביומא נט: הכל מודים שמן התורה אין מועלים. ובפירושו על המשנה שם כתב רבינו שאין הלכה כרבי שמעון שאמר מועלים בדמים אחר שיצאו לנחל קדרון. ונראה שחזר בו כאן. (35) מן התורה (כסף משנה) והמדובר בקדשי קדשים, ובקדשים קלים אין מועלים אבל אסור מן התורה. (36) מפני שאינו ראוי לזריקה מועלים בו, המקראות שלמדו מהם שאין בדם דין מעילה מדברים בדם הראוי לזריקה.

יב. הַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקִּרְנִים וְהַטְּלָפִים שֶׁפָּרְשׁוּ
מִקֹּדֶשִׁי קֹדֶשִׁים לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים - מוֹעֲלִין בָּהֶן³⁷;
פָּרְשׁוּ לְאַחֵר זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן³⁸.
עֲצָמוֹת הָעוֹלָה שֶׁפָּרְשׁוּ לְפָנֵי זְרִיקָה - אֵין מוֹעֲלִין
בָּהֶן לְאַחֵר זְרִיקָה³⁹, שֶׁהִזְרִיקָה מִתֵּרֶת אוֹתָם⁴⁰; וְאִם
פָּרְשׁוּ אַחֵר זְרִיקָה - מוֹעֲלִין בָּהֶן לְעוֹלָם⁴¹. עֲצָמוֹת
הָעוֹלָה שֶׁפָּקְעוּ⁴² מִעַל הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶם חֲצוֹת הַלַּיְלָה -
מוֹעֲלִין בָּהֶן⁴³; לְאַחֵר חֲצוֹת - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן. אֵף
עַל פִּי שֶׁפָּקְעוּ קֹדֶם חֲצוֹת, כִּינֵן שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת הַלַּיְלָה
נַעֲשׂוּ כָּל הָאֵיבָרִים כְּמִי שֶׁנִּתְאַפְּלוּ וְנַעֲשׂוּ אֶפֶר.

(37) עד שיזרק הדם, אבל אחר שנזרק הדם הותרו כל החלקים שאינם עומדים להקטרה על המזבח (כסף משנה). (38) אף על פי שאינם ראויים לאכילה. (39) אבל לפני הזריקה מועלים בהן כמו בקדשי קדשים אחרים. (40) מפני שהעצמות שפירשו לפני זריקה אינן ראויות להקטרה. (41) כי הזריקה מכשירה להקטרה את כל העולה על עצמותיה שלא פירשו, ואחרי שפירשו אין מה שיוציא אותן מידי מעילה, מה שאין כן בפירשו לפני זריקה שהתירה אותן הזריקה כמו שאמרנו למעלה. (42) קפצו ונפלו על הרצפה. (43) דין זה נאמר במשנה שם גבי אברים שפקעו, וכתב הכסף משנה שרבינו משווה עצמות לאיברים.

יג. גִּחְלַת שֶׁפָּקְעָה מִעַל הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין לְפָנֵי חֲצוֹת בֵּין
לְאַחֵר חֲצוֹת - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. אֲבָל גִּחְלַת
שֶׁל קֹדֶשִׁי בְּדֶק הַפִּית - מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהַשְׁלֵהכֶת - לֹא
נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין.

מועלים. ופסק רבינו כר' יוחנן, ואע"פ שהוא תלמידו של חזקיה, מפני שבגמרא שם הביאו כמה ראיות לשיטתו, וגם במנחות קב. כל הסוגיא נאמרה לפי שיטתו (כסף-משנה). (5) בדרומו של מזבח, וטעונים שחיטה וקבלת דמם בצפון (משנה זבחים מז.). רבינו מפרט כאן שורה ארוכה של פסולים, ועל כולם הוא אומר שאין בהם מעילה מן התורה אלא מדברי סופרים. מקור הדין במעילה ב: [נאמנם שם פירשו כך את המשנה רק לפי דעת רבה, שאם העלה אימורי הפסולים על המזבח צריך להורידם, אבל דעת רבינו שגם הסוכרים אם עלו לא ירדו, מודים לפירוש זה, ולפיכך פסק כאן שאין בהם מעילה מן התורה, ואין בזה ניגוד לדעתו (פסולי המוקדשים פ"ג ה"ז) שלא ירדו (לחם-משנה, ראה כסף-משנה). (6) לעבודת הקרבנות, כגון מי שאינו מזרע אהרן או בעל מום. (7) כלומר, או הבשר. במשנה שם ו: אמר ר' עקיבא שזריקה מועלת ליוצא להוציאו מידי מעילה, ובגמרא שם מפרש ר' יוחנן שר' עקיבא לא אמר אלא ביצא מקצתו, אבל ביצא כולו מועלים בו, ורב פפא (שם ז.) אומר: לא אמר ר' עקיבא אלא שיצא בשר, אבל דם אין זריקה מועלת ליוצא. פירוש, אם זרק אותו הדם שיצא אין הזריקה מתרת את הבשר, ולפיכך מועלים בו (רש"י שם). (8) פירוש, בבשר, אבל בדם עצמו אין מעילה כלל (למעלה פרק ב הלכה יא). (9) אפילו לאחר שנזרק הדם. (10) לא נתפרש מה ענין אימורים לכאן? הלא באימורים מועלים משעה שהוקדשו עד שיצאו לבית הדשן (כלמעה פ"ב ה"ב), ומהו ההבדל בין נפסלו לפני זריקת הדם או לאחריה. ראה הגהות חזון-איש. (11) טעות סופר, ויש למחוק את המלה "שאר", ולגרוס אין מועלים בבשרם (חזון-איש), שהרי גם מקצת הבשר שיצא אין בו מעילה (ראה רש"י שם ד"ה איתמר). (12) למעלה בהלכה זו.

ב. קבלו¹³ הפסולין את הדם¹⁴ וזרקוהו, וזרקו¹⁴ הפשירים לעבודה וקבלו שאר דם הנפש¹⁵ וזרקוהו - אין מועלין בפשירין; שאין הפסולין עושין שאר דם הנפש שירים¹⁶. חוץ מן הטמא, הואיל וראוי לעבודת צבור¹⁷, עושה שאר דם שירים¹⁸.

(13) שם ה: (14) פירוש, מקצת הדם. (15) ולא דם העור או הבשר. (16) הדם הנשאר בכלי או בצואר הבהמה אחר זריקת הדם שנתקבל בכלי, נקרא שירים ומצוותו לשפכו על יסוד המזבח ופסול לזריקה. ומשמיענו רבינו שאם זרקו פסולים לעבודה מקצת הדם, לא נעשה שאר הדם שירים (ראה פרק א מהלכות פסולי המוקדשים הלכה כח ובהערות שם), ולפיכך הזריקה השניה כשירה ומוציאה מידי מעילה. (17) שבקרבנות ציבור דוחים את הטומאה (פרק ד מהלכות ביאת מקדש הלכה ט). (18) אפילו בקרבנות יחיד, שאינם דוחים את הטומאה.

ג. כיצד? קבל הטמא וזרק, אף על פי שחזר הפשיר¹⁹ וקבל שאר דם הנפש וזרקו - הרי אלו לא היתה²⁰ להן שעת החרת ומועלין בכלן; שעה הדם שירים הוא, ואין זריקת השירים מועלת. פבר בארנו²¹, שאין בקדשים קלים מעילה לעולם חוץ

1 ששחטן בצפון וקבל בדרום, או ששחט ביום וזרק
2 בלילה, או ששחט בלילה וזרק ביום, או שעשאן
3 במחשבת הזמן או במחשבת המקום, או שקבלו
4 הפסולין את דמן אף על פי שזרקוהו פשירים, או
5 שזרקוהו פסולין אף על פי שקבלוהו פשירים, או
6 שניצא הדם והבשר בלוי⁷ קדם זריקת הדם, או שלן
7 הדם - בכל אלו מועלין⁸ בכלן לעולם⁹, שהרי לא
8 היה להן שעת החרת. אבל אם הגיע הדם למזבח
9 כמצותו ואחר כך לן הבשר או האמורין, או שנטמא
10 הבשר או האמורין, או שניצא הבשר או האמורין¹⁰
11 לחוץ, או שניצא מקצת הבשר קדם זריקת דמים -
12 בכל אלו וכיצא בהן אין מועלין בשאר פשירין¹¹,
13 שהרי היה לו שעת החרת לאכלה, כמו שבארנו¹².

(2) מימרא של ר' יוחנן, מעילה יב. (3) ר' יוחנן אמר סתם "קדשים שמתו", ורבינו הוסיף "מזבח" ומכאן ראה שלדעתו, קדשי בדק הבית שמתו יש בהם מעילה, וכן אמרו (שם טו.): "במאי? (על איזה קדשים אמר ר' יוחנן שאם מתו יצאו מידי מעילה), אילימא (שמא תאמר) בקדשי בדק הבית וכו' לא יהא אלא דאקדיש אשפה (יהיה זה כמו שהקדיש אשפה לבדק הבית)?" ונימוקו של ר' יוחנן נאמר בתמורה לב: מפני שאינם ראויים לכלום, לפדותם אי אפשר, כי בהמת הקדש אינה נפדית בלי העמדה לפני הכהן והערכה, כמו שנאמר (ויקרא כז, יב-יג): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך אותה", ואת המתה אי אפשר להעמיד. ובפסחים כט. אמרו נימוק שני, מפני שאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ונבילה אינה ראויה לאדם מישאל אלא לכלבים. [ויש לתמוה על רבינו כאן שפסק שקדשי בדק הבית שמתו מועלים בהם, ובפרק ה מהלכות ערכין הלכה יב כתב בפירוש שגם קדשי בדק הבית טעונים העמדה והערכה, ומסיים שם: ולפיכך אם מתה הבהמה קודם שתיערך ותפדה, אין פודים אותה אלא תקבר. ראה כסף-משנה ורדב"ז שם. ונראה שרבינו התכוון כאן למעט כשהקדיש בהמה בעלת מום - "קדשי מזבח" משמע קדשים הראויים למזבח - וסובר כר' יוחנן בתמורה לג. שאינה צריכה העמדה והערכה, שנאמר (שם) "אותה", ולא שקדם מומה להקדשה, והכל מודים שנפדית. וכן משמע מלשונו בהלכות ערכין שם, שכתב: אם נפל בהם מום. אמנם יש להקשות, הלא אין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, אבל זה קשה גם על הגמרא עצמה. וראה תוספות פסחים שם ד"ה אין פודים, שפירשו, שקדשי בדק הבית פודים מן התורה, ובמעילה שם ד"ה ואפילו, כתבו, שקדשי בדק הבית מותר לפדות להנאות אחרות חוץ לאכילת כלבים]. (4) במשנה מעילה ב. כתוב סתם: "כל שהיה לה שעת היתר לכהנים אין מועלים בה", ובגמרא שם ה. נחלקו חזקיה ור' יוחנן בפירוש המשנה. חזקיה אומר היתר זריקה שנינו, כלומר, אם השחיטה וקבלת הדם נעשו כמצוותן, ומותר היה לזרוק את הדם - אין מועלים בבשר. ור' יוחנן אמר היתר אכילה שנינו, כלומר, כשנזרק הדם והותר הבשר באכילה אין מועלים בו, אבל כל זמן שלא נזרק הדם -

25 וּמְקוֹם עֲשֻׂתָּהּ וְשָׁנָה מַעֲשִׂיהָ לְשֵׁם דְּבַר שְׁאִין בּוֹ
26 מְעִילָה⁴³.

(38) משנה זבחים סו. סו: (39) הבדיל הראש מן הגוף בחטאת, וכן אם לא הבדיל בעולה (ראה הלכות מעשה הקרבנות פרק ו הלכה כ, ופרק ז הלכה ו). (40) עולת העוף מזים דמה במחיצתו העליונה של המזבח, ושל חטאת העוף במחיצתו התחתונה, ואם שינה - פסול. וכן אם מלק עולת העוף למטה - פסולה, אבל חטאת העוף מליקתה כשרה בכל מקום (רבינו שם הלכה ט). (41) על הבעלים להביא עולה אחרת (פרק טו מהלכות פסולי המוקדשים ה"א). (42) כר' יהושע שם סו: (43) חטאת העוף שעשאה למטה לשם חטאת אין בה מעילה, ולפיכך גם עולת העוף שנעשתה כך אין מועלים בה.

27 ח. מְנַחֵה⁴⁴ שְׁנִתְפַּגְּלָה⁴⁵ או שְׁנַעֲשִׂית בְּמַחֲשֶׁבֶת
28 הַמְּקוֹם⁴⁶, וְכֵן שְׁתֵּי הַלָּחִם וְלָחֶם הַפָּנִים שְׁנִתְפַּגְּלוּ אוֹ
29 שְׁנִפְסְלוּ בְּמַחֲשֶׁבֶת הַמְּקוֹם - מוֹעֲלִין בָּהֶן, שֶׁהָיָה לֹא
30 הֵיחָד לָהֶן שְׁעַת הַתֵּר⁴⁷.

(44) קרבן קמח. (45) ראה הלכה ג. (46) לזרוק את הדם או להקטיר אימורים שלא במקומם. ההבדל בדין שתי מחשבות פסולות אלו הוא: מחשבת הזמן, האוכל בשר הקרבן חייב כרת. ומחשבת המקום, אין כרת באכילתו. בדרך כלל קוראים לקרבן שנפסל במחשבת הזמן "פיגול", ולנפסל במחשבת המקום - "פסול", ולפעמים כשאין הבדל בדנים, נכללים שניהם במונח "פיגול" או "פסול". (47) כלמעלה בהלכה א.

31 ט. וְכֵן⁴⁸ קִמְץ שֶׁיֵּצֵא לַחוּץ או לֶן וְחֹזֵר וְהִקְטִירוֹ -
32 מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים, שֶׁהָיָה לֹא הָיָה שֵׁם שְׁעַת הַתֵּר. אֲבָל
33 אִם נִטְמָא הַקִּמְץ⁴⁹ וְהִקְטִירוֹ - אֵין מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים;
34 שֶׁהָיָה⁵⁰ מְרֻצָּה⁵¹ עַל הַטָּמֵא, וְאִינוּ מְרֻצָּה לֹא עַל
35 הַלֶּץ⁵² וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. יֵצֵא הַשִּׁירִים⁵³ או נִטְמָאוּ
36 וְאַחֵר כֶּף הַקֶּטֶר הַקִּמְץ, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲסוּרִין
37 בְּאֲכִילָה - אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן⁵⁴, שֶׁהָיָה קָרֵב הַקִּמְץ
38 כְּמַצּוֹתוֹ.

(48) משנה מנחות כה. (49) דינו כדם בקרבנות בעלי חיים. ראה למעלה הלכה א דין הדם. (50) ציץ הזהב שהכהן הגדול נושא על מצחו. (51) בדיעבד, אם הקריבו קרבן יחיד שנטמא, שנאמר (ויקרא כח, לח): ונשא אהרן את עוון הקדשים. (52) במשנה שנינו "על היוצא", אבל בתוספתא מנחות פרק ד הלכה ח, נאמר: שאין הציץ מרצה על הלן ועל היוצא. (53) פירוש, מקצת השיריים, אבל אם יצאו כולם - מועלים בהם, כמו בבשר שיצא כולו (למעלה בהלכה א). שהרי בכל מקום דין שיריים במנחה כדין בשר בקרבנות בעלי חיים (ראה הלכות פסולי המוקדשים פרק א הלכה ל, ופרק יא הלכה כ). כסף-משנה בשם הר"י קורקוס. (54) כר' עקיבא שם בתוספתא, שהקטרת הקומץ מועלת ליוצא להוציא את השיריים מידי מעילה. בהלכות פסולי המוקדשים פרק ב הלכה ז, כתב רבינו: "ואם נפסלו השיריים או חסרו השיריים וכו' הרי הדבר ספק אם יצאו

1 מֵאֲמוּרֵיהֶן אַחֵר זְרִיקַת הַדָּם. וְהוּא²² שֶׁתִּהְיֶה זְרִיקָה
2 הַמוֹעֵלָת; אֲבָל קִדְּשִׁים קָלִים שְׁנִתְפַּגְּלוּ²³, אָף עַל פִּי
3 שְׁנִזְרַק הַדָּם - אֵין מוֹעֲלִין²⁴ בְּאֲמוּרֵיהֶן. וְכֵן אִם יֵצֵא
4 הַדָּם, אָף עַל פִּי שֶׁתִּחַזְּרוּ וְזִרְקוּ²⁵ - אֵין מוֹעֲלִין
5 בְּאֲמוּרֵיהֶן.

(19) כלומר, כהן טהור. (20) הבשר לא הותר באכילה, מפני ששתי הזריקות פסולות. (21) למעלה פרק ב הלכה א. (22) בתנאי. (23) שחישב באחת מארבע העבודות לזרוק את הדם או להקטיר את האימורים למחר, והוא-הדין במחשבת שלא במקומם (ראה הלכות פסולי המוקדשים פרק יג הלכה א). (24) שם ג: אמר רב גידל אמר רב, זריקת פיגול וכו' ואינה מביאה לידי מעילה בקדשים קלים. ודין זה לא הופרך שם (הר"י קורקוס, מביאו כסף-משנה). (25) ברייתא שם ז.

6 ד. כָּל חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת²⁶, כְּגוֹן וְלֵד חֲטָאת וּתְמוּרָתָהּ²⁷
7 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן²⁸ - אֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהֶן, וְאִם נִהְיָה - לֹא
8 מְעִילָה²⁹.

(26) שאסור להקריבן ואין להן פדיון. ראה דינן בהלכות פסולי המוקדשים פרק ד הלכה א. (27) היו לפניו בהמת חולין ובהמה שהוקדשה לחטאת, ואמר על בהמת החולין הרי זו תמורת זו, שתיחן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, לג): ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש. (28) חטאת שמתו בעליה, ושכיפרו בעליה באחרת. (29) משנה שם י:

9 ה. וְכָל חֲטָאוֹת³⁰ שֶׁתִּרְעָה³¹ עַד שֶׁיִּפֹּל בָּהּ מוֹם -
10 מוֹעֲלִין בָּהּ עַד שֶׁתִּפְּדֶה.

(30) שם יא: (31) כגון שעברה שנתה לפני שכיפרו הבעלים באחרת.

11 ו. הַמִּפְרִישׁ³² חֲטָאוֹ וְאִבְדָּהּ וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתִּיהָ,
12 וְאַחֵר כֶּף נִמְצְאָת הָרִאשׁוֹנָה וְהָיָה שְׁתִּיחָהּ עוֹמְדוֹת,
13 וְשִׁחַט שְׁתִּיחָהּ כְּאַחַת³³ וְזִרַק דָּם אַחַת מֵהֶן - אֵין
14 מוֹעֲלִין לֹא בְּבֶשֶׂר זֶה שְׁנִזְרַק דָּמָהּ וְלֹא בְּבֶשֶׂר
15 חֲבֵרְתָּהּ, וְאָף עַל פִּי שְׁאִינוּ³⁴ רָאוּי לְאֲכִילָה, הוֹאִיל
16 וְאִם רָצָה מִזֶּה זִרַק וְאִם רָצָה מִזֶּה זִרַק. אֲבָל אִם
17 שִׁחַט זֶה אַחֵר זֶה - אֵין דָּמָהּ³⁵ מוֹעִיל לְבֶשֶׂר
18 חֲבֵרְתָּהּ³⁶, וְאִפְלוּ לְאַחֵר זְרִיקָה, שֶׁהָיָה לֹא הֵיחָד לָהּ
19 שְׁעַת הָרִאוּיָה לְהַתִּיר בְּשִׁרָהּ³⁷.

(32) שם ז. ז: (33) כגון ששחטון שני כהנים (רש"י שם). (34) השני. (35) של אותה ששחט קודם. (36) להוציאו מידי מעילה. (37) מפני שאסור לזרוק דם החטאת שנשחטה באחרונה.

20 ז. כָּל חֲטָאת עוֹף³⁸ או עוֹלֵת עוֹף שְׁנִפְסְלָה בְּשָׁנִי
21 עֲשֻׂתָּהּ³⁹ או בְּשָׁנִי מְקוֹם עֲשֻׂתָּהּ⁴⁰ - מוֹעֲלִין בָּהּ;
22 חוּץ מְעוֹלֵת הָעוֹף שְׁנִמְלַק לְמִטָּה בְּמִלִּיקַת חֲטָאת
23 לְשֵׁם חֲטָאת, שְׁאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָלְתָה לְבָעֲלִים לְשֵׁם
24 חוּבָהּ⁴¹ - אֵין מוֹעֲלִין בָּהּ⁴², הוֹאִיל וְשָׁנָה שְׁמָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ה' אייר - ספר עבודה - הלכות מעילה קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לאחר ההקדש, ואסור לו לינק מאמו מפני שזה כעבודה בקדשים. רבינו בפירושו על המשנה אומר נימוק זה. (65 פירוש, יהיה מזומן (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

יג. הקדיש⁶⁶ בהמה ועוף למזבח קדשת דמים, כגון שאמר: דמי בהמה זו לנסכים⁶⁷, ודמי בן יונה זה לשלמים⁶⁸ - הרי הן פקדשי בך הבית ומועלין בחלבן ובביציהן, כמו שיתבאר.

(66 שם יב: 67) אבל אם אמר דמי בהמה זו לעולה או לשלמים, חלה עליה קדושת הגוף והיא עצמה תוקרב (רבא, כריתות ה. וכן פסק רבינו בהלכות מעשה הקרבנות פרק טו הלכה ה). (68) אין עוף קרב שלמים, ולפיכך דינה כקדשי בך הבית. ראה בהערה הקודמת.

פרק רביעי

יבאר המפריש מעות לחטאת או לעולה או לשלמים אם מועלים בהן.

א. המפריש² מעות לחטאתו לעולתו ולאשמו ולתורין ובני יונה - מועלין בהן משעשה שהפריש. הפריש לשלמים - אין מועלין בהם³.

(2) תוספתא, מעילה פ"א ה"ד: מועלים בדמי חטאת ובדמי עולה, ואין מועלים בדמי שלמים. (3) אינם עדיפים משלמים עצמם שקדושת הגוף עליהם.

ב. הקדיש⁴ אבר אחד לדמיו⁵ למזבח - הרי זה ספק אם פשטה קדשה בכלן או לא פשטה, לפיכך תקרב ולא יפדה⁶. ואם נפדה - אין מועלין בפדיונו⁷.

(4) בעיא שלא נפשטה (תמורה יא:). (5) אם הקדישו למזבח, אין כל ספק שקדושת הגוף פשטה בכולה אם היה זה אבר שהנשמה תלויה בו, כגון לב או ראש וכדומה (ראה הל' מעשה הקרבנות פט"ו ה"ב), אבל בהקדש את האבר לדמיו לצורך קרבן שבהמה זו ראויה לו, שאל רבא שם מהו הדין, וצדדי הבעיה הם: ברור, שאם הקדיש כל הבהמה לדמיה - חלה עליה קדושת הגוף, וברור היה לו לרבא גם-כן שאם הקדיש את האבר קדושת הגוף פשטה הקדושה בכולה. ומסופק היה באבר אחד לדמיו, אם אנו אומרים מתוך שחלה על האבר קדושת דמים חלה עליו קדושת הגוף, ומתוך שקדש אבר אחד קדשה כולה, או אין אומרים שני "מתוך". בלשון התלמוד: "חד מיגו - אמר, תרי מיגו - לא אמר". ויוצא מזה, שמדובר כאן באבר שהנשמה תלויה בו, שאילו אבר שאין הנשמה תלויה בו פסק רבינו פט"ו מהל' מעשה הקרבנות, שאפילו בהקדשו קדושת הגוף לא פשטה הקדושה בכל הבהמה. אולם בפ"ה מהל' ערכין ה"ב כותב רבינו דין זה באומר "דמי רגלה של פרה זו הקדש למזבח". ראה כסף-משנה ולחם-משנה שם. (6) שאין פדיון לקדשים תמימים. (7) משום שאינו ראוי לפדיון, שמא פשטה קדושה בכולה, לפיכך אין הקדושה עוברת על הדמים (ראה ראב"ד וכסף-משנה בשם הר"י קורקוס).

ג. המפריש⁸ מעות לגזירות⁹ - אסור להנות בהן,

מידי מעילה. והר"י קורקוס (מובא כאן בכסף-משנה) רואה כאן סתירה גלויה לדבריו שם. ונראה שרבינו התכוון שם לפסול אחר, כגון התליעו (הר המוריה).

1. הנהנה מקדשי קדשים כלם לפני זריקת דמים או מאמורי קדשים קלים לאחר זריקה, או שנהנה מן העולה פלה או מן הקמץ והלבונה ומנחת פהנים והחבתין - יפל מה שנהנה⁵⁵ לנדבה⁵⁶. מעל בקרבנות הצבור - יפל מה שנהנה ללשפה⁵⁷.

(55) הקרן והחומש. ראה פרק א הלכה ג. (56) לקרבנות נדבת ציבור. (57) לבדק הבית (כסף-משנה בשם הרא"ש). בתוספתא סוף מעילה, אנו שונים להיפך: קרבנות ציבור לנדבה והמנויים למעלה ללשכה, כנראה גירסא אחרת היתה לעיני רבינו.

יא. נהנה⁵⁸ קדם זריקה⁵⁹ מפשור קדשי קדשים שנטמא, או שנהנה מאמורי קדשים קלים, אף על פי שהעלן לראש המזבח⁶⁰ - הרי זה פטורי⁶¹.

(58) מימרא של רבא מעילה י. (59) וכל-שכן אחר זריקה (רש"י שם). (60) לפני זריקת הדם, ואע"פ שאמרנו (בהלכות פסולי המוקדשים פרק ג הלכה יב) שנעשו לחמו של מזבח ולא ירדו, אין אנו אומרים שההעלאה מבררת החלק שהוא "אשי ה'" ומביאה לידי מעילה (ראה אור-שמח). [דין זה נאמר כבר למעלה בפ"ב ה"א. ואולי כאן המדובר באימורים שנטמאו ולאחר זריקה?]. (61) הטעם אמרו בגמרא שם, מפני שאינו מביא כל הפסד לגבוה, שהרי אינם ראויים לכלום, וגם נעשית כל מצוותם. [מלשונו של רבינו משמע שפטור לגמרי, ואין בהם מעילה אפילו מדברי סופרים, וזה מנוגד למה שכתב למעלה בהלכה א שאם נטמא בשר קדשי קדשים אחר זריקה אין מועלים בו, ומכאן שנטמא לפני זריקה מועלים. וראה תוספות שם ד"ה הכל, שהוכיחו, שבנפסל לפני זריקה הכל מודים שמועלים בו, ולפיכך פירשו שהמדובר כשנהנה אחרי זריקה מהבשר שנטמא לפני זריקה. והוכחה לדבריהם אנו מוצאים בגירסא שלפנינו בגמרא שם: "נהנה מבשר קדשי קדשים שנטמא לפני זריקה". ונראה שיש להזיז כאן ממקומם את המלים "קודם זריקה", ולהעמידן אחרי המלה "שנטמא", ובהתאם לגירסא שבגמרא, והמדובר כשנהנה לאחר זריקה, וכשם שזריקה מועלת ליוצא כך מועלת לטמא].

יב. קדשי המזבח⁶² - חלבן וביציהן אסור להנות מהן, והנהנה - לא מעל⁶³. לפיכך, ולד הקדשים⁶⁴ וכן ולד המעשר לא יניק מאמו, אלא מבהמה אחרת חלין. ויש לאדם להתנדב ולומר: חלב בהמה זו החלין יהיה הקדש⁶⁵ לולדות הקדשים שייקוהו פדי שלא ימותו.

(62) משנה מעילה יב. (63) מפני שאינם ראויים למזבח (ראה הלכה יג). (64) משנה שם יג. בתוספות פירשו, שהמדובר בוולד שנולד לפני שהבעלים הקדישו את הבהמה, וכן "ולד המעושרת" פירושו שנולד לפני שעושרה. ורבינו סתם, ויש מקום לפרש שהכוונה גם לוולד שנולד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחד לחטאת ואחד לעולה. (26) מפני ששני הקרבנות יש בהם מעילה. (27) בנויר כו, א - אמרו שההלכה למשה מסיני שהובאה למעלה בהלכה הקודמת, נאמרה גם במחוייבי קנים. (28) בדין נזירות, למעלה ה"ג.

ה. המפריש²⁹ חטאת על אכילת חלב והביאה על אכילת דם - הרי זה לא כפר³⁰, לפיכך לא מעל³¹. הפריש מעות³² לחטאת חלב וקנה בהן חטאת דם: בשוגג - כפר³³, לפיכך מעל; במזיד - לא כפר³⁴, לפיכך לא מעל.

(29) כריתות כז, ב. (30) כתוב בתורה (ויקרא ד, כח): "קרבנו... על חטאתו", ודרשו במשנה שם, שהקרבן צריך להיות לשם אותו החטא, ולא יעבינו מחטא זה לחטא אחר. (31) במעשה השינוי, שהרי לא נהנה כלום. (32) שם. ההבדל בין מעות לבהמה הוא, שבהמה היא קדושת הגוף ואינה יוצאה לחולין לעולם, ולפיכך אין הבעלים יכולים לשנות בה כלום, מה שאין כן דמים שיוצאים לחולין אם מועל בהם או כשקונה בהם בהמה לקרבן. (33) בגמרא שלנו, נאמר סתם "מעל וכיפר". אבל בתוספתא כריתות פ"ד ה"ו, אנו שונים כדברי רבינו. (34) בגמרא שם תולים את הכפרה במעילה, מפני שמעל - כיפר. ורבינו אומר להיפך (כסף-משנה).

ו. המפריש³⁵ שתי סלעים לאשם ולקח בהן שני אילים לחליון, הואיל וקנה חליון בדמי אשם - מעל. וחיב לשלם עשרה דינרים³⁶, שהן שתי סלעים וחמש³⁷, ויביא בהן אשם, ויביא קרבן אשם על מעילתו. לפיכך, אם היה אחד משני האילים שקנה יפה שתי סלעים והשני יפה עשרה דינרין - יביא השניה עשרה אשם תחת המעילה עם החמש³⁸, ויביא השניה שתי סלעים אשם על מעילתו. לקח אחד לאשם ואחד לחליון³⁹, אם היה של אשם יפה שתי סלעים⁴⁰ - יביא אותו לאשמו הראשון⁴¹, וכן אם היה זה החליון יפה שתיים - יביא אותו אשם מעילתו⁴², שהרי מעל בסלע אחת מדמי האשם; וישלם חמשה דינרים⁴³ ויפלו לנדבה⁴⁴.

(35) משנה, שם כו, ב. כפי שנתפרשה בגמרא שם. (36) סלע הוא ארבעה דינרים. (37) ראה למעלה פ"א ה"ג. (38) ובזה השיב להקדש את מה שגזל ותוספת חומש, ואע"פ שהאיל עלה לו רק בסלע אחד, והטעם מפני שהרווח הוא שלו, שהרי האילים הם חולין. (39) ומעל רק באחד. (40) באשם נאמר "כסף שקלים", ולמדו מזה שאין להביא אשם בפחות משני שקלים. שקל שבתורה הוא סלע שבמשנה. ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ד הכ"ב. (41) כאן הרווח להקדש, שהרי לא מעל בדמי אשם זה. (42) ואע"פ שלא הוציא עליו אלא סלע אחד ונתייקר, כלמעלה בהערה לז. (43) הסלע שמעל, וחומשו. וכסף זה יביא מבייתו. (44) שהרי הם מותר אשם שנפלים לנדבה. ראה הל' פסולי המוקדשין פ"ד ה"ד.

ז. הנהגה⁴⁵ מדמי חטאת עד שלא קרבה חטאתו -

ואם נהנה - לא מעל; מפני שהן ראויין לבוא כלם שלמים¹⁰, ואין בשלמים מעילה אלא באמורייהן אחר זריקת דמים¹¹. מת¹² - יפלו לנדבה¹³. היו מפרשים¹⁴: דמי חטאת - ילכו לים המלח¹⁵, ולא ינהנין ולא מועלין; דמי עולה - יביאו עולה, ומועלין בהן¹⁶. אמר: אלו לחטאתי והשאר¹⁷ לנזירותי, אם נהנה בכל השאר¹⁸ - מעל¹⁹; נהנה במקצתו - לא מעל²⁰. וכן אם אמר: אלו לעולתי והשאר לנזירותי, ונהנה בכלן - מעל²¹; נהנה במקצתן - לא מעל. שאין בדמי שלמים מעילה²². הפריש מעות ואמר: אלו לעולתי ואלו לחטאתי ואלו לשלמים, ונתערבו - מועלין בכלן ומועלין במקצתן²³. וכיצד יעשה²⁴? יקח שלש בהמות, ומחלל דמי חטאת בכל מקום שהוא על החטאת, ודמי עולה על העולה, ודמי שלמים על שלמים.

(8) משנה, מעילה יא, א. (9) אחר שמלאו ימי נזרו, מביא הנזיר שלושה קרבנות: חטאת, עולה ושלמים. (10) מפני שאמר סתם "לנזירותי" יכול לקנות בכולם שלמים ('תוספות' שם ד"ה הפריש). (11) כמו שנתבאר למעלה פ"ב ה"א. (12) הנזיר לפני שקנה בהמות בדמים אלה, וגם לא קבע איזה כסף הוא לחטאת ואיזה לעולה ושלמים. (13) לעולות נדבת ציבור, ואע"פ שמעורבים בהם דמי חטאת שדינם השלכה לים המלח, הלכה היא למשה מסיני בנוזיר (רבי יוחנן, בנוזיר כה). (14) לפני שמת, פירש אלו דמי חטאת, אלו דמי עולה ואלו דמי שלמים. (15) כדין דמי חטאת שמתו בעליה (פ"ה מהל' פסולי המוקדשין ה"א), ומה שאמר רבי יוחנן: "הלכה היא בנוזיר", היינו במעות שתומות. (16) ומובן שבדמי שלמים אין מועלים (למעלה ה"א). (17) נזיר כו, ב. (18) בכל הדמים שנשאר. (19) מפני שנהנה בדמי העולה. (20) אולי נהנה בדמי שלמים בלבד (בגמרא שם הגירסא: והשאר "לשאר" נזירות, וכן גם בתוספתא מעילה פ"א. כלומר, לכל שאר הקרבנות שעליו להביא, היינו עולה ושלמים, ומכאן שאם אמר והשאר לנזירות, אין מעילה אפילו בנהנה בכל המעות, כמו שאמרנו בתחילת הלכה זו בהפריש מעות לנזירות. ויש לתמוה על רבינו, למה השמיט את המילה "לשאר". ונראה שהושמטה בטעות על ידי המעתיקים. (21) מפני שנהנה בדמי עולה, בין מת בין לא מת, ובדמי חטאת - אם לא מת, כמו שנתבאר למעלה בהלכה זו. (22) ושמא נהנה בדמי שלמים בלבד. (23) פירוש, אם נהנה בדמים העולים על דמי השלמים (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס), אבל אם נהנה בסכום פחות מדמי השלמים לא מעל, שמא נהנה מדמי השלמים בלבד. (24) תוספתא, מעילה פ"א ה"ה.

ד. אחד ממחייבי קניין²⁵ שהפריש מעות ואמר: אלו לחובתי - מועלין בכלן ומועלין במקצתן²⁶. ואם מתו - יפלו לנדבה²⁷, כמו שבארנו בנזירות²⁸, ומועלין בהן.

(25) כגון זב וזבה ויולדת, שמחויבים להביא שני עופות,

הכסף שנעשה בו משא ומתן בלתי הוגן, אבל את הקרבן אי-אפשר להחזיר, שהרי קדושת הגוף עליו. ורש"י פירש, שקנסו את הקונה בהתאם לפתגם העממי: "לא עכברא גב, אלא חורא גבב" (לא העכבר הגבב, אלא החור שהוא נמלט שם). (60) ואין אנו אומרים שהדינר החמישי מתנה היא למוכר (רש"י שם). (61) לנדבת ציבור.

ט. יש מעילה בנדרים⁶². כיצד? האומר: כפר זו עלי קרבן או הקדש⁶³, ואכלה - מעל⁶⁴, אף על פי שהיא מתרת לאחרים. לפיכך⁶⁵ אין לה פדיון, שהרי אינה קדש אלא לזה בלבד. אומר: כפר זו קדש⁶⁶ או קרבן, ואכלה, בין הוא בין אחר - מעל. לפיכך⁶⁷ יש לה פדיון⁶⁸. היתה לפננו⁶⁹ כפר של הפקר⁷⁰ ואמר: כפר זו הקדש, נטלה על מנת לאכלה - מעל לפי פלה; על מנת להוריש - מעל לפי טובת הנהגה⁷¹ שבה.

(62) נדרים לה, א. מחלוקת רבי מאיר ורבנן, ופסק כרבי מאיר מפני שרב נחמן שם סובר כן. ועוד, שבשבועות כב, ב - אמרו שיש להפוך את השיטות, היינו חכמים אומרים מעל, ורבי מאיר אומר לא מעל (ר"ן נדרים, שם). (63) פירוש, שאמר "עלי" הקדש. (64) ומשלם להקדש קרן וחומש (נדרים, שם). (65) מפני שהיא מותרת לאחרים, ואינה ממון של הקדש. (66) והוא-הדין אם אמר: כפר זו הקדש. (67) מפני שהיא אסורה לכל אדם ונעשית רכושו של הקדש. (68) ככל קדשי בדק הבית. (69) מימרא של רבא, שם לה, ב. (70) מדובר כשהיכר מונחת בתוך ארבע אמותיו של המקדש, וארבע אמות של אדם קונות לו (בבא-מציעא י:), ולפיכך יכול לזכות בה להקדש, כדין המגביה מציאה לחבירו (בשביל חבירו) - קנה חבירו. (71) שמין ערך ההנאה שבנו מוכן לתת לו, כדי שיווריש לו את היכר, ואת הסכום הזה וחומש, ישלם להקדש.

י. האומר לחבירו⁷²: כפרי עליך הקדש, וחזר ונתנה לו - המקבל מתנה זו מעל⁷³ לכשיצא⁷⁴, שהרי הנותן אינה אסורה עליו⁷⁵. וכן כל פיוצא פנה משאר הקונמות⁷⁶ יש בהן מעילה לנאסר בהן. וכל דברים הנאסרין עליו מגדר פנה מצטרפין, ואם נהנה מקבל⁷⁷ בשוה פרוטה - מעל.

(72) שם, בעיא שנפשטה. (73) ואין אנו אומרים, שמכיון שהיכר יצאה מרשות הנותן פקע איסורה, מפני שאינה כיכור. (74) כשיהנה בה. (75) לו היתה אסורה גם עליו, היה הוא מועל בה. (76) פירוש, אם לא אמר "הקדש" או "קרבן" אלא "קונם" ושאר הכינויים שנמנו במשנה שם י, א. (77) בכל אחד לא היה שוה פרוטה, אבל בכל הדברים יחד היה שוה פרוטה.

יא. האומר⁷⁸: הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות היום, וטלית זה קרבן אם לא תשרף היום, ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרפה הטלית - הרי הם הקדש, ויפדו כשאר ההקדשות ואחר כך ינהגו בהן. אבל אם אמר: הרי הנטיעות האלו קרבן עד

1 יוסיף חמש על מה שנהנה ויביא בדמיו⁴⁶ חטאתו⁴⁷,
2 ויביא קרבן אשם על מעילתו. וכן אם נהנה מדמי
3 אשם עד שלא קרב אשמו - יוסיף חמש ויביא
4 בדמיו אשמו, ויביא אשם אחר למעילתו. שקרבנות
5 המזבחה⁴⁸ - מעילתן לקרבנות המזבח, וקדשי בדק
6 הבית - מעילתן לבדק הבית. נודע לו שמעל⁴⁹ ואחר
7 כך קרבה חטאתו⁵⁰ ועדין לא הפריש מעילתו⁵¹, או
8 שהפרישה ולא פללה בדמי חטאתו⁵² - יולף
9 המעילה וחמשה לים המלח⁵³. נודע לו שמעל אחר
10 שקרבה חטאתו - יפלו מעות המעילה וחמשה
11 לנדבה; שאין מפרישין בתחלה לאבוד⁵⁴. ובין כך
12 ובין כך יביא אשם מעילתו. ובאשם, בין שנודע לו
13 שמעל קדם שקרב אשמו או אחר שקרב - תפל
14 מעילתו וחמשה לנדבה, מפני שהוא כמות אשם⁵⁵.
15 ויביא אשם מעילתו.

(45) ברייתא, מעילה ט, ב. (46) דמי הקרן עם החומש.
(47) בהמה יותר יפה. (48) הקרן והחומש הם למזבח.
כלומר, לקנות בהם קרבן כזה שמעל בו. (49) בחלק מן
הדמים. (50) שנקנתה בדמים שנשאר. (51) מה שנהנה
וחומשו. (52) אלא קנה בדמים שנשאר בלבד. (53) כדין
מותר חטאת (שם יא). אמר אביי, שדין זה הוא לפי דעת רבי
שמעון שכל חטאת שכיפרו בעליה תמות, אבל לרבנן
הסוברים שאינה מתה אלא אם אבדה וכיפרו בעליה באחרת
ואח"כ נמצאה, המעות יפלו לנדבה. ומכיון שרבינו פסק
בה' פסולי המוקדשין פ"ד ה"א כרבנן, למה כותב כאן:
ילכו לים המלח? והר"י קורקוס (מובא כאן ה"ז בכסף-
משנה) מתרץ שמכיון שידע שמעל יהיה עליו להפריש מה
שנהנה וחומשו ולהוסיף על דמי החטאת, ולא עשה כך אלא
הקריב חטאתו מהדמים שנשאר, הרי זה כדחייה בידים כמו
שהפריש חטאת ואבדה, והפריש אחרת ונמצאת הראשונה
ולא בא להמלך בבית-דין ושחט אחת מהן, שאמרנו שם
פ"ד ה"ג שהשניה תמות, מפני שדחה אותה בידים).
(54) כשנודע לו שמעל לפני שקרבה חטאתו, היה עליו
להפריש מעילתו ולהוסיפה על דמי החטאת ולא היו
הולכים לאיבוד, ולפיכך כשלא עשה כך הרי זה כדמי
חטאת שכיפרו בעליה, אבל אם נודע לו אחרי כפרה, הרי
הקרן והחומש שיפריש עכשיו נקבע גורלם מראש לאיבוד.
(55) ראה למעלה ה"ו ובהערות.

16 ח. המוכר⁵⁶ עולתו ושלמיו - לא עשה כלום⁵⁷. ודין
17 תורה, שייחזרו המעות חלין כמו שהיו⁵⁸; וקנסו
18 אותם⁵⁹ חכמים, שיפלו המעות לנדבה. אפלו היתה
19 הבהמה שוה ארבעה ומכרה בחמשה - החמשה
20 בלי⁶⁰ יפלו לנדבה⁶¹. ואין פאן מעילה לא מדברי
21 תורה ולא מדברי סופרים.

(56) תוספתא, פסחים פ"ז ה"ז (לפי גירסת הגר"א) וברייאת
שם פט, ב. (57) ומקריבים הקרבן לשם בעליו הראשונים
(רש"י שם). ראה משנה-למלך. (58) והמוכר יחזיר לקונה.
(59) את הקונה, מפני שקנה קרבן של אחרים, כעין החרמת

ה. אין מעילה אלא בתלוש⁶ מן הקרקע, אבל
הנהנה בקרקע עצמה או במחבר לה - לא מעל,
אפלו פגם. כיצד? החורש שדה הקדש או הזורע
בה - פטור. נטל מאבקה⁷ ונהנה בה ופגמה⁸ - מעל.
הדש בשדה הקדש - מעל; שהאבק שלה מועיל
לשדה, והרי נהנה באבק ופגם השדה. וכן אם חרש
שדה הקדש כדי להעלות אבק לעשב שנתן בה,
ונטל העשב - מעל⁹. הדר במערת הקדש או בצל
אילן או שוכף של הקדש, אף על פי שנהנה - לא
מעל¹⁰. וכן המקדיש בית בנוי, הדר בו - לא מעל¹¹.
אבל המקדיש עצים ואבנים ובהן בית, הדר שם
- מעל, כמו שיתבאר.

(6) למדו בגזירה שווה מתרומה, מה תרומה בתלוש אף
מעילה בתלוש. (7) האבק שנטל נתלש מן השדה.
(8) ואם נהנה ולא פגם - לא מעל. (9) שהאבק תלוש הוא.
מובן שהמדובר בפגם, כלמעלה בדישה. (10) מפני שנהנה
מן המחובר. (11) ואף על פי שרבינו פסק (בהלכות עכו"ם
פרק ח הלכה ד) שהמשתחוה לבית בנוי לשם עבודה זרה
אסור, חומרא יתירה היא בעבודה זרה (כסף משנה).

ו. גדולי הקדש - מועלין בהן¹². כיצד? הקדיש
שדה והוציאה עשבים, אילן ועשה פרות - מועלין
בהן. אבל המקדיש את הבור ריקן ואחר כך נתמלא
מים, הקדיש אשפה ואחר כך נתמלא זבל, שוכף
ונתמלא יונים, הואיל ואינן גדולי הקדש - אין
מועלין בהן¹³. וכן הזבל והפרש שבחצר הקדש¹⁴ -
לא נהנין ולא מועלין. ומה יעשו בהן¹⁵? ימכרו
ויפלו דמיהן ללשכה¹⁶. מעזן שהוא יוצא מתוך
שדה הקדש¹⁷ - אסור להנות במים שיוצאין ממנו
בתוך השדה, ונהנה - לא מעל. יצאו המים חוץ
לשדה - מותר להנות בהן. ערכה הגדלה בשדה
הקדש - לא נהנין ולא מועלין¹⁸. אילן של הדיוט¹⁹
הסמוך לשדה הקדש ושרשיו יוצאים בתוך
השדה²⁰: אם בינו לבין השדה של הקדש עד שש
עשרה אמה - הרי אותן השרשין שבתוך השדה
אסורין, ונהנה מהן לא מעל; הנה האילן רחוק
יתר על שש עשרה - הנהנה בהן מעל. אילן של
הקדש הסמוך לשדה הדיוט ושרשיו יוצאין בתוך
השדה²¹: אם הנה בתוך שש עשרה אמה - מועלין
בהן; הנה רחוק יתר על שש עשרה אמה - אותן
השרשין שבתוך שדה הדיוט לא נהנין ולא מועלין.

(12) כרבי יוסי במשנה שם יג. נגד דעתו של תנא קמא
והטעם, מפני שבתוספתא מעילה פרק א הלכה ט נאמר
שהתנא קמא הוא רבי מאיר, וכלל בידיו שהלכה כרבי יוסי
נגד רבי מאיר. (13) בתוספתא שם: "אמר רבי יוסי רואה
אני בכולן (פירוש, בהקדיש בור ונתמלא מים, ושוכף ריק
ונתמלא יונים וכדומה) את דברי רבי מאיר (שאינן מועלים)

שיקצצו - אינו יכול לפדותן; שפכל את שפדו
יחזרו הקדש⁷⁹ עד שיקצצו, וכיין שנקצצו אינן
צריכין פדיון⁸⁰, אלא נהנין בהן מיד. במה דברים
אמורים? בשפדאן המקדיש; אבל אם פדאן אחר -
הרי אלו יוצאין לחלין⁸¹ אף על פי שעדיין לא
נקצצו, ויהיו מתרין אף למקדיש.

(78) משנה וגמרא, שם כח, א. וכח, ב. (79) כרב פדא שם.
רבינו סובר שבזה מודה עולה לבר פדא (ראה הערה הבאה).
(80) שהרי לא הקדיש אותן אלא עד שיקצצו, ולפיכך יצאו
לחולין אחרי הקציצה, כעולא שם נגד דעת בר פדא.
(81) שהרי הנטיעות הן רכושן של הפודה, והוא לא הקדיש
אותן. מימרא של רבי יוחנן, שם ל, א.

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ו

פרק חמישי

(1) יבאר המקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח או איפכא,
ודין קדשי בדק הבית וקדשי מזבח אם מצטרפים למעילה.

א. אחד המקדיש לבדק הבית דבר הראוי לחזק
הבדק, כגון אבן או קורה, או המקדיש לבדק הבית
דבר הראוי למזבח, כגון כבשים ותורים, או
המקדיש למזבח דבר הראוי לבדק הבית, כגון אבן
וקורה, או המקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראויין
לא לזה ולא לזה², כגון המקדיש תרנגולין וחמץ
וציר או קרקע, אפלו הקדיש אשפה מלאה זבל או
עפר או אפר - מועלין בכלן משעה שהקדשו עד
שיפדו דברים הראויים להפדות³.

(2) אלא למוכרם ולקנות בדמיהם דברים הראויים.
(3) להוציא בעלי חיים תמימים הראויים למזבח, שאין להם
פדיון.

ב. כל קדשי בדק הבית עם דברים שמועלין בהן
מקדשי מזבח - מצטרפין זה עם זה למעילה, ואם
נהנה בשוה פרוטה מכלם - מעל.

ג. אבל והאכיל את חברו או נהנה ומהנה חברו,
אכילתו והננת חברו או אכילת חברו והננתו - כלן
מצטרפין למעילה, ואם נעשה מן הכל הנהה
בפרוטה - מעל.

ד. המעילה מצטרפת לזמן מרבה⁴. כיצד? נהנה
היום מן ההקדש ונהנה לאחר כמה שנים בהעלם
אחד⁵ - הרי אלו מצטרפין לפרוטה ומעל.

(4) באיסורים אין שתי אכילות מצטרפות אלא אם אכל כזית
שלם בכדי אכילת פרס (שלוש ביצים), אבל במעילה למדו
שם (יח:) מהכתוב שמצטרפות אפילו לזמן מרובה.
(5) שלא נודעה לו הנאה ראשונה לפני שנהנה שנית, אבל
נודע לו בינתיים אין ההנאות מצטרפות.

העצים. (30) פירורי עץ שהמגירה מפילה. (31) במקום שיוצא ענף חדש (רש"י וראב"ד פירשו: עלים הנובלים ונופלים מאליהם).

- י. המקדיש עבדו - אין מועלין בו³² ולא בשערו, 13
אף על פי שהוא עומד להגזז, מפני שהוא מחבר 14
לו, וכל זמן שהוא מחבר הולך ומשפית. 15

(32) עבדים דינם כקרקעות.

- יא. הזרע פרות הקדש - פודה אותן בשעת זרען³³. 16
ואף על פי שלא פדה - הרי הגדולין חלין³⁴, ואין 17
מועלין בהן, ואין משלמין מהן קרן וחמש³⁵, 18
וחיבין בחלה. 19

(33) פירוש, בשעה שהוא זורע את הפירות צריך לפדות אותם, אבל אחרי שזרעם וצמחו אי אפשר לפדותם מפני שהם חולין. (34) ואין זה דומה לפירות שגדלו באילן של הקדש, שאמרנו למעלה בהלכה ו שמועלים בהם, כי האילן קיים כמו שהיה והפירות הם תוספת על האילן, אבל פירות שנוזרו בקרקע נשתנו ומה שצמח הוא דבר חדש לגמרי. ולא נתבררה דעתו של רבינו בפירות שאין זרעם כלה, אם דינם כפירות האילן או כזרעים. (35) פירוש, אם מעל בהקדש אחר אינו רשאי לשלם את הקרן והחומש מגידולים אלה. בתוספת תרומות פרק ח הלכה א שנינו שמותר לשלם לפי חשבון כלומר, אם זרע סאה הקדש וגדלו סאתים ורוצה לשלם מזה את מעילתו, חייב הוא לתת שתי קרנות ושני חומשים, כדי שיהיו בתשלומים אלה קרן וחומש נוסף על דמי ההקדש. ורבינו סתם ואמר: "ואין משלמים" ולא בירר את דבריו.

- יב. שמרים³⁶ של הקדש שנתן עליהם מים: ראשון 20
ושני ושלישי³⁷ - אסור להנות בו, והנהגה לא 21
מעל³⁸; רביעי - מותר. במה דברים אמורים? בקדשי 22
בדק הבית; אבל קדשי מזבח, אף מרביעי ואילף - 23
לעולם אסור³⁹. 24

(36) שמרי יין ונותנים עליהם מים ואחרי כמה ימים המים תוססים ומקבלים טעם יין קלוש. ומשקה זה נקרא "תמד" בלשון התלמוד. (37) אחרי שהסירו את התמד נותנים על השמרים מים שנית וגם מזיגה שנייה זו יש בה טעם של יין, ויש עושים כך בפעם שלישית ורביעית. (38) שאיסורו רק מדרבנן. (39) בקדושת הגוף החמורה אסרו לעולם.

- יג. המקדיש תרנגולת למזבח - מועלין בה 25
ובביצתה. הקדש חמור למזבח - מועלין בה 26
ובחלבה⁴⁰. הקדש תורים לבדק הבית⁴¹ - מועלין 27
בהן ובביצתן, כמו שבארנו. 28

(40) והטעם, מפני שתרגולת וחמורה אינן ראויות למזבח וקדשו קדושת דמים, כלומר, למכרן ולקנות בדמיהן דברים הראויים למזבח וגם הביצים והחלב ראויים לכך. (41) אבל אם הקדישם למזבח אין ביצתם ראוייה לכלום ואין מועלים בה.

חוץ מן השדה והאילן שדרכם להתמלאות. ובתוספות מעילה שם דיבור המתחיל אבל, הסבירו את ההבדל, שהמים והיונים באו מן ההפקר ולא זכה בהם הקדש, שאין קניין חצר להקדש, אבל שדה ואילן המתמלאים מגוף ההקדש הם ממון הקדש. (14) כלומר, זבל ופרש מבהמות הקדש. (15) בזבל ופרש זה. (16) לשיירי לשכה (כסף משנה). השקלים שנגבו כל שנה (מחצית השקל לגולגולת) הוכנסו לאחת מלשכות המקדש וממלאים שלוש קופות גדולות ומכסף שבקופות קונים קרבנות שהם חובת ציבור, כגון שני תמידים בכל יום ומוספים בשבת ומועדים, ומה שנשאר בלשכה אחר מילוי הקופות נקרא "שיירי לשכה". (17) מלשונו של רבינו משמע, שהמדובר במעיין הנובע בשדה הקדש עצמו, אבל רש"י מפרש שהמעיין נובע בשדה חולין והמים באו לשדה של הקדש. (18) מפני שאינה ראוייה לשום דבר. (19) במשנה שם שנינו: שרשי אילן של הדיוט הבאים בשל הקדש ושל הקדש שבאים בשל הדיוט לא נהנים ולא מועלים ובגמרא בבא בתרא כו: הסבירו, שהשרשים שאינם מרוחקים שש עשרה אמה מן האילן, דינם כאילן מפני שהוא יונק דרך אותם השרשים אבל המרוחקים יותר פסק הקשר שבינם ובין האילן ולפיכך הם שייכים לקרקע. עיין שם. ומכאן המקור להלכה זו. (20) של הקדש. (21) של הדיוט.

- ז. קן שפראש האילן של הקדש, שבנה אותו העוף 1
מעצים²² וצשבים וביצת בהן - כל הקן עם 2
הביצים²³ שבו עם האפרוחים הצריכין לאמן אין 3
נהנין בהן, והנהגה - לא מעל²⁴. 4

(22) שהביאם ממקום אחר. (23) מפני שהביצים צריכים לאילן דינן כאילן וכן גם אפרוחים הצריכים לאמן. אבל האפרוחים שאינם צריכים לה, שיודעים לפרוח ולמצוא מזונותיהם - מותרים. (24) מפני שגם בקן עצמו אין מעילה, והרי כל האיסור ליהנות בהם הוא מפני שהם זקוקים לקן.

- ח. המקדיש²⁵ את היער - מועלין בכלו, בין 5
באילנות בין בכל קן שפראש האילנות או שפניניהן. 6

(25) משנה שם: "המקדיש את החורש מועלים בכולו". ומפרש רבינו שגם הקינים בכלל והטעם, מפני שבעל היער זכה בהם בקניין חצר וכשהקדיש את היער כל מה שבתוכו הקדיש.

- ט. גזפרים ששפא²⁶ עצי הקדש²⁷ וקצצו אותן - 7
מועלין באותן העצים הקטנים שחתכו מצת 8
שקצצו²⁸; אבל אין מועלין לא בשפוי²⁹ ולא 9
בנסרת³⁰ ולא בנביה של עצים, והוא הגוף הקשה 10
העגל שבתוף העץ³¹ הדומה לנבלת, שלא יצלה 11
למלאכה. 12

(26) החליקו במעצד. (27) שקנאו אותם ביער של חולין. (28) אחרי שקצצום והעבירו לרשות הקדש חתכו מהם במגירה חתיכות קטנות, כדי להתאימם לבניין. (29) השבבים הדקים הנופלים כשמחליקים ומיישרים את

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּדָבָר אַחֵר. וּכְבֹּר פֶּאֶרְנֵי⁶, שֶׁנֶּהֱנְהָ וּמֵהֶנָּה חֲבֵרוֹ - 30
מִצָּטְרָף, וְאִפְּלוּ לְזִמְנֵי מִרְבָּה. 31

(2) משנה מעילה יח. בקיאים היו חז"ל בתכונות המתכות, וידעו שהזהב קשה ואינו נפגם בשימוש קל. (3) כחכמים שם. (4) גמרא שם יח. (5) כל התנאים הכתובים כאן נאמרו בגמרא שם. (6) למעלה פרק ה הלכה ד.

ב. קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים⁷ הַתִּמְיָמִים שֶׁתִּלְשׁ מִצִּמְרֵן - פִּיּוֹן 32
שֶׁנֶּהֱנְהָ בִּפְרוּטָה מְעַל, אִף עַל פִּי שְׁלֹא פֶגֶם; שֶׁהֲרִי 33
הֵן דּוּמִים לְכּוֹס שֶׁל זֶהָב שֶׁאֵינוֹ נִפְגֵּם, שְׁאִין תְּלִישֵׁת 34
הַצֶּמֶר פּוֹסֶלֶת אוֹתָן מִלְּקָרֵב. אָבָל אִם נָפַל בֵּהֶן מוֹם, 35
הואיל וְלִמְכִּירָה עוֹמְדִים וְהִגָּה פּוֹגְמַת דְּמִיהֶן⁸ - לֹא 36
מְעַל עַד שִׁיִּהְיֶה וּפֶגֶם⁹ בִּפְרוּטָה. תִּלְשׁ מֵהֶן אַחֵר 37
שִׁמְתּוֹ - פִּיּוֹן שֶׁנֶּהֱנְהָ מְעַל, שְׁאִין פֶּגֶם לְמַתָּה¹⁰. 38
ומעילה זו מְדַבְּרִיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבִּפְּאֶרְנֵי¹¹. 39

(7) משנה שם. (8) שאם יש יותר צמר יעלה מחירם. (9) כרב פפא שם יט. ראה ראב"ד וספ"מ-משנה. (10) משמע בין תמימה ובין בעלת מום. וכן פירש רש"י שם. וראה מה שכתבנו למעלה בפרק ג הלכה א. (11) שם.

ג. הַמוֹעֵל בְּקִדְּשִׁי בְּדָק הַפִּית, פִּיּוֹן שֶׁמְעַל בְּשִׁגְגָה - 40
נִתְחַלֵּל¹² הַקִּדְּשׁ¹³, וְזֶה שֶׁנֶּהֱנְהָ אַחֲרָיו פְּטוּר¹⁴. מְעַל 41
בְּדוֹדוֹן, הוֹאִיל וְאֵינוֹ חֵיב בְּקִרְבֵּן מְעִילָה - לֹא נִתְחַלֵּל 42
הַקִּדְּשׁ, אֲלֹא הֵרִי הוּא בִּהְיוֹתוֹ¹⁵, וְאִם בָּא אַחֵר וְנִהְנְהָ 43
בּוֹ בְּשִׁגְגָה - מְעַל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?¹⁶ כְּשֶׁמְעַל 44
בְּקִדְּשׁ וְהוֹצִיאוֹ בְּתוֹרַת חֲלִין וְהִקְנִהוּ לְאַחֵר; אָבָל אִם 45
נִהְנְהָ בּוֹ וּפִגְמוֹ¹⁷ וְלֹא הִקְנִהוּ לְאַחֵר - יֵשׁ בּוֹ מוֹעֵל 46
אַחֵר מוֹעֵל¹⁸. 47

(12) פקעה קדושתו. (13) מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה במשנה קידושין נב, ובגמרא שם נד: אמרו שהלכה כר' יהודה בהקדש, האומר: בשוגג מתחלל, במזיד אינו מתחלל. (14) שהרי נהנה בחולין. (15) כמו שהיה לפני המעילה. (16) שבשוגג אין מועל אחר מועל. (17) אפילו פגמו, ומכל-שכן אם נהנה ולא פגם. (18) ראה פרק ד ויה.

ד. וְאִין מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל בְּמִקְדָּשִׁים אֲלֹא 48
בְּבִהְמָה¹⁹ וּכְלִי תְּשֻׁמִּישׁ בְּלִבְד. פִּיצֵד? בְּקַע בְּקִרְדֵּם 49
שֶׁל הַקִּדְּשׁ וְנִהְנְהָ בִּפְרוּטָה וּפֶגֶם, וּבֹא חֲבֵרוֹ וּבְקַע 50
בּוֹ וְנִהְנְהָ וּפֶגֶם - פֶּלֶם מְעַלּוֹ. נָטַל הַקִּרְדֵּם וְנִתְּנוֹ 51
לְחֵבְרוֹ - הוּא מְעַל, אָבָל חֲבֵרוֹ לֹא מְעַל. שִׁתָּה 52
בְּכּוֹס שֶׁל זֶהָב וְנִהְנְהָ בִּפְרוּטָה, וּבֹא חֲבֵרוֹ וְשִׁתָּה 53
וְנִהְנְהָ, וּבֹא חֲבֵרוֹ וְשִׁתָּה וְנִהְנְהָ - פֶּלֶם מְעַלּוֹ. נָטַל 54
הַכּוֹס וְנִתְּנוֹ לְחֵבְרוֹ מִתְּנָה אוֹ מְכָרוֹ - הוּא מְעַל, 55
וְחֵבְרוֹ לֹא מְעַל. רִכֵּב עַל גְּבִי הַחֲמֹר וְנִהְנְהָ 56
בִּפְרוּטָה וּפֶגֶם, וּבֹא חֲבֵרוֹ וְרִכֵּב עָלָיו וְנִהְנְהָ 57
וּפֶגֶם²⁰, וּבֹא חֲבֵרוֹ וְרִכֵּב עָלָיו וְנִהְנְהָ וּפֶגֶם - פֶּלֶם 58
מְעַלּוֹ. נָתַן הַחֲמֹר לְחֵבְרוֹ מִתְּנָה אוֹ מְכָרוֹ אוֹ 59
הִשְׁפִּיר²¹ - הוּא מְעַל, וְחֵבְרוֹ לֹא מְעַל. וְכֵן 60

י. פְּתֻנוֹת פֶּהֶנָּה שְׁפֹל⁴² - מוֹעֵלִין בֵּהֶן בְּשִׁאָר 1
קִדְּשִׁים. וְהַחֲדָשִׁים, הוֹאִיל וְנִתְּנוֹ לְהִנּוֹת בֵּהֶן⁴³ - אִין 2
מוֹעֵלִין בֵּהֶן. 3

(42) ואינן ראויות ללבשן בשעת העבודה. (43) שאי אפשר להם לכהנים לפשוט את בגדי הכהונה כהרף עין עם גמר עבודתם ונהנים מהם ולפיכך מתנים עליהם, בשעה שמקדישים אותם, שלא ימעלו כשיהנו בהם.

טו. קִדְּשִׁי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים⁴⁴: אִם לְבָדָק הַפִּית 4
הַקִּדְּשִׁי - מוֹעֵלִין בֵּהֶן; וְאִם קִדְּשִׁי מִזְבֵּחַ הֵן - אִין 5
בֵּהֶן מְעִילָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּקִרְבָּנוֹת: דְּבַר אֶל 6
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָבָל אֲסוּר לְהִנּוֹת בֵּהֶן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. 7
(44) שהגוי הקדישם לגבוה.

טז. קוֹלֵל⁴⁵ וּמִרְאָה⁴⁶ וְרִיחַ⁴⁷ שֶׁל הַקִּדְּשׁ - לֹא נִהְיִין 8
וְלֹא מוֹעֵלִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהֲרִיחַ בְּקִטְרֶת 9
אַחֵר שֶׁעָלְתָה הַתִּמְיָמֶת⁴⁸; אָבָל אִם הֲרִיחַ בְּקִטְרֶת 10
בְּשִׁתְּעִלָּה תִּמְיָמֶתָה - מְעַל⁴⁹. 11

(45) אם נהנה מקול כלי הנגינה שבמקדש. (46) אם נהנה מיופי בניין המקדש או כלי השרת. (47) ריח הקטורת. (48) עשן הקטורת, מפני שעמוד הקטורת עולה בקו ישר כעץ התמר נקרא "תימורת", ולאחר שעלה העשן כבר נגמרה מצוותו וכלל בדינו: אין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלים בו. (49) שהרי טרם נגמרה מצוות ההקטרה. ובקול ומראה אין מועלים לעולם מפני שאין בהם ממש.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

(1) יבאר הנהנה בדבר שנפגם או שאינו נפגם, קדשי קדשים שתלש מצמרו אצ"פ שלא נפגם.

א. יֵשׁ דְּבָרִים² שֶׁהָאֵדָם נִהְנְה בֵּהֶן וְלֹא יִפְגְּמוּ, כְּגוֹן 12
הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִי זֶהָב טָהוֹר, וְיֵשׁ דְּבָרִים שִׁיפְגְּמוּ, 13
כְּגוֹן בְּגָדִים וּכְלִי כֶסֶף וְנִחְשֵׁת וּבִרְזֵל וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן. 14
וְנִהְנְהָ בְּשׂוּה פְּרוּטָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ שֶׁאֵינוֹ מִחֲבֵר 15
בְּקִרְקָע: אִם נִהְנְה בְּדָבָר שֶׁאִין בּוֹ פֶּגֶם, כְּגוֹן 16
שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָלִי זֶהָב שֶׁל הַקִּדְּשׁ - מְעַל; נִהְנְה בְּדָבָר 17
שֶׁנִּפְגֵּם, כְּגוֹן שְׁלִבֵּשׁ בְּגָדֵי הַקִּדְּשׁ אוֹ בְּקַע בְּקִרְדֵּם - 18
לֹא מְעַל עַד שִׁיפְגֵּם³ בְּהֶקְדֵּשׁ בְּשׂוּה פְּרוּטָה בְּאוֹתוֹ 19
דְּבַר עֲצָמוֹ⁴ שֶׁנֶּהֱנְה בּוֹ, וְיִתְּכֵן לְהִנּוֹת, וּפֶגֶם וְיִהְיֶה 20
בְּאֻחָת⁵. נִהְנְה בְּכַחְצֵי פְּרוּטָה וּפֶגֶם בְּכַחְצֵי פְּרוּטָה, 21
או שֶׁנֶּהֱנְהָ בְּשׂוּה פְּרוּטָה וּפֶגֶם בְּשׂוּה פְּרוּטָה בְּדָבָר 22
אַחֵר וְלֹא נִהְנְה בְּמָה שֶׁפֶּגֶם וְלֹא פֶגֶם בְּמָה שֶׁנֶּהֱנְהָ 23
- הֲרִי זֶה לֹא מְעַל, עַד שִׁיִּהְיֶה בְּשׂוּה פְּרוּטָה וּפֶגֶם 24
בְּאוֹתָהּ הִנֵּה בְּשׂוּה פְּרוּטָה בְּדָבָר עֲצָמוֹ. פִּיצֵד? הֲרִי 25
שֶׁהֲתִיר מְטִילִית מִבְּגָד הַקִּדְּשׁ וְתַפְרָה בְּבִגְדוֹ וּלְבָשָׁה 26
וְנִהְנְה בָּהּ בְּשׂוּה פְּרוּטָה, וְהַפְסִיד בְּבִגְד שֶׁהֲתִירָהּ 27
מִמֶּנָּה בְּשׂוּה פְּרוּטָה, וְלֹא הַפְסִיד בְּמְטִילִית פְּלוּם - 28
הֲרִי זֶה לֹא מְעַל, מִפְּנֵי שֶׁנֶּהֱנְהָ בְּדָבָר אֶחָד וּפֶגֶם 29

14 ז. אָמרו חֲכָמִים³¹, שֶׁהַנּוֹטֵל אֶבֶן אוֹ קוֹרֶה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
15 וְנִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶם מַעֲלֵי. וְאִם נִתְּנָה לְזֶה הַגִּזְבֹּר
16 שֶׁהִתְקַה פָּתַח יָדוֹ - הוּא מַעֲלֵ, וְהַגִּזְבֹּר לֹא מַעֲלֵ.
17 וְיִרְאֶה לִי, שָׁאִין אֵלֶּי הַדְּבָרִים אֲמֹרִים אֲלֵא בְּמוֹעֵל
18 בְּזִדּוֹן³², שֶׁהָרִי לֹא נִתְחַלֵּל הַקֹּדֶשׁ. הַנּוֹטֵל פְּרוּטָה שֶׁל
19 הַקֹּדֶשׁ עַל דַּעַת שֶׁהִיא שְׁלוֹ³³ - לֹא מַעֲלֵ עַד שִׁיּוּצִיא
20 אוֹתָהּ בְּחִפְצָיו אוֹ עַד שִׁיּוּת אוֹתָהּ בְּמִתְּנָה. נִתְּנָה
21 לַחֲבֵרוֹ - הוּא מַעֲלֵ, וְחֵבְרוֹ לֹא מַעֲלֵ; שָׁאִין מוֹעֵל
22 אַחֵר מוֹעֵל בְּשָׂאֵר הַקֹּדֶשׁוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו³⁴. וְכֹל
23 פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(31) שנינו שם (יט:): "נטל אבן או קורה של הקדש, הרי זה לא מעל. נתנה לחבירו - הוא מעל, וחבירו לא מעל". ובגמרא שם שאלו: "מאי שנא (מהו ההבדל) הוא, ומאי שנא חבירו?" ומתוך שמואל: בגזבר המסורות לו. ומפרש רבינו, שהמדובר במועל בזדון ולא נתחללו האבן והקורה, ולפיכך שאל, למה לא מעל חבירו, הרי במועל בזדון למדנו בה"ג שכולם מעלו? ומתוך שמואל שהמדובר כשהמועל הראשון נתנה לגזבר, אבל אם נתנה לאחר מעלו שניהם. ומכאן דבריו שבהלכה זו, אבל רש"י וראב"ד פירשו אחרת (ראה כסף-משנה). (32) ומה שאמרו: "מעל", הכוונה שעבר על איסור מעילה בקדשים, אבל אינו מביא אשם ואינו מוסיף חומש (ראה למעלה פרק א הלכה ג). ומה הכריחו להעמיד דין זה במעילה בזדון? מפני שקדשי ברק הבית מתחללים אחרי מעילתו של הראשון ואין השני מועל, כמו שנתבאר כמה פעמים. (33) אבל אם התכוון לגזולה - אע"פ ששגג ולא ידע שהוא של הקדש - מעל חבירו. (34) כמה פעמים בפרק זה.

24 ח. נָטַל אֶבֶן³⁵ אוֹ קוֹרֶה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - לֹא מַעֲלֵ, שֶׁהָרִי
25 לֹא נִתְּנָה עֲדִין. בְּנָה אוֹתָהּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - מַעֲלֵ³⁶. נִתְּנָה
26 עַל גַּבִּי חֵלוֹן שֶׁבְּתִקְרָה וְלֹא חֲבֵרָה - לֹא מַעֲלֵ עַד
27 שִׁדְּוִיר תַּחְתִּיהָ בְּשׁוּה פְּרוּטָה, שָׁאִין זֶה הַנִּתְּנָה
28 הַנִּפְרָת³⁷.

(35) משנה שם. (36) אף-על-פי שלא דר תחתיה. והטעם, מפני ששינה את הקורה וגם נהנה ממנה הנאה ניכרת. (37) הנחת הקורה בלי חיבור אינה הנאה ניכרת, שהרי אפשר לומר שלא לצרכי עצמו הניחה, גמרא שם.

29 ט. נָטַל³⁸ פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְנִתְּנָה לְפֶלֶן, אֵף עַל פִּי
30 שְׁלֹא רִחֵץ - מַעֲלֵ, שֶׁהָרִי נִתְּנָה בְּהִיּוֹתוֹ רוֹחֵץ כָּכֵל
31 עַת שִׁירְצָה. וְכֵן אִם נִתְּנָה לְאִיָּה מְבַעֲלֵ אֲמָנוּת -
32 מַעֲלֵ, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא עָשׂוּ מְלָאכְתּוֹ.

(38) משנה שם.

33 י. קָנָה בֶּה חֲפִץ³⁹ וְלֹא מֶשֶׁךְ: אִם מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים
34 - מַעֲלֵ⁴⁰, וְאִם מִן יִשְׂרָאֵל - לֹא מַעֲלֵ⁴¹.

(39) ושלם מחירה למוכר. (40) בקנה מן הגוי, מעות קונות לדברי הכל. (41) שלא קנה את החפץ כל זמן שלא משך אותו. וסובר רבינו, שאע"פ שמן התורה מעות קונות, כיון

1 הַמַּשְׁאִיל²² קָרָדִם שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - הוּא מַעֲלֵ לְפִי טוֹבָת
2 הַנָּאֶה²³ שָׁבוּ, וְחֵבְרוֹ מִתֵּר לְבִקְעָה בּוֹ לְכַתְחֻלָּה²⁴.
3 וְהוּא הָדִין לְבִהְמָה²⁵.

(19) הלכה זו היא המשך להלכה הקודמת, והמדובר בבהמה טמאה, ולמטה כותב רבינו בפירוש "החמור". כל הדינים האמורים בפרק זה בהלכות ג, ד וה, הם לפי התוספתא מעילה פרק ב הלכה ט, ולא ע"פ המשנה מעילה יט: העוסקת בקדושת הגוף כמו כלי שרת שבמשנה, ולפיכך שינה רבינו וכתב: "כלי תשמיש", ודעתו שהתוספתא אינה מנוגדת למשנה (ראה ראב"ד וכסף-משנה), ומפרש את התוספתא האומרת: "בקע בקורדום של הקדש, ובא חבירו ובקע בו, כולם מעלו" כגון ששגג וחשב שהקורדום הוא שלו ולא נתכוון כלל להוציא מרשות לרשות, ולכן גם השני מעל. ומשנתינו מדברת, כשידע שאינו שלא והתכוון לגזול, אבל לא ידע שהוא של הקדש (אם ידע שהוא של הקדש, הרי הוא מזיד ואפילו קדושת דמים אינו מתחלל), ולפיכך אמרו: אין מועל אחר מועל אלא בקדושת הגוף (ראה הלכה ה), אבל בקדושת דמים במתכוון לגזול אע"פ שאינו יודע שהחפץ הוא הקדש, מכיון שהתכוון להוציאה מרשות לרשות הוא מעל וחבירו לא מעל. וכן פירשו התוספות קידושין נה. ד"ה אין (ראה גירסת הב"ח שם. וגם לפי גירסתו אפשר ליישב דברי רבינו). (20) נחלש. (21) לזמן מסוים. שכירות דינה כמכר. (22) מימרא של רב אמי, בבבא מציעא צט. (23) שוויה של הנאת המשאיל בזה שעשה טובה לשואל. (24) מפני שהקורדום יצא כולו לחולין ע"י מסירתו לרשות השואל. (25) המשאיל בהמה שקדושת דמים עליה.

4 ה. בְּהִמָּת קֹדְשֵׁי מִזְבֵּחַ²⁶ אֵינָה בֵּן, אֲלֵא יֵשׁ בָּהּ מוֹעֵל
5 אַחֵר מוֹעֵל עַד בְּמָה פְּעָמִים. פִּיּוּצָה? תִּלְשׁ מִן
6 הַחֲטָאִת²⁷, וְכֵן חֵבְרוֹ וְתִלְשׁ, וְכֵן חֵבְרוֹ וְתִלְשׁ - פֶּלֶן
7 מַעֲלֵ²⁸. וְכֵן אִם נִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ, וְחֵבְרוֹ לַחֲבֵרוֹ - פֶּלֶן
8 מַעֲלֵ. וְיִרְאֶה לִי²⁹, שֶׁדִּין הַמִּנְחָחוֹת וְהַעוֹפּוֹת וְהַנִּסְכִּים
9 וְכָלִי שֶׁרַת בְּדִין בְּהִבְחָה, שֶׁפֶּלֶן קֹדֶשׁ הַגּוֹף הֵן.

(26) הכוונה לקדשי קדשים, שהרי קדשים קלים אין בהם מעילה לפני זריקת הדם (למעלה פ"ב ה"א). (27) לשון המשנה מעילה יט: . ראה הערה בהלכה הקודמת. (28) תוספתא שם פרק ב הלכה א. (29) בתוספתא אמרו: ובעולה וכו' נתנו לחבירו וכו' כולם מעלו, ורבינו לומד מעולה לכל הדברים שהם קדושת הגוף, ולפיכך אמר "יראה לי".

10 ו. בְּהִמָּת קֹדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים שֶׁנִּפְלָה בָּהּ מוֹם, הוֹאִיל
11 וְהִיא עוֹמֶדֶת לְפִדְיוֹן³⁰ - הָרִי הִיא פְּקֻדֵּי בֶּדֶק הַבֵּית
12 שֶׁהִיא קֹדֶשׁ דָּמִים; וְאִם נִתְּנָה לַחֲבֵרוֹ, וְחֵבְרוֹ
13 לַחֲבֵרוֹ - הָרָאוֹן בְּלִבָּד מַעֲלֵ.

(30) המדובר כשהבהמה חיה, ואפשר להעמידה לפני הכהן להערכה. אבל אם מתה או אפילו שחטה, אין לה פדיון מפני שהיא טעונה העמדה והערכה. ראה למעלה פ"ג הערה א.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השקל אינה מעילה, מפני ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (קיום מצוה אינה הנאה, אלא מילוי חוב שהטילה עליו התורה. רבינו בפרושו על המשנה לפי הירושלמי שם). 61) מפני שהשקל עדיין לא היה ברשות הקדש, בשעה ששקלו בשביל עצמו. 62) מחלוקת ר' יהודה ור' מאיר בקידושין נד. ופסק כר"י (בירושלמי שם אמרו שמשנתנו ר' מאיר שנאה, שסובר מועלים בשיריים. ויש לתמוה על רבינו, שפסק כמשנתנו, ומסיים שאין מועלים בשיריים, וצריך עיון).

פרק שביעי

1) יבאר מי ששגג ולקח הקדש ונתנו לשליח בתורת חולין מי מעל, ודין אם עשה השליח מדעת עצמו.

א. מי ששגג²¹ ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציאו בתורת חולין: אם עשה השליח שליחותו - המשלח הוא שםעל; ואם לא עשה שליחותו, אלא עשה השליח מדעת עצמו²² - השליח הוא שםעל. ביצד? בעל הבית שאמר לשליחו: תן (לי) מאותו בשר לאורחין, הלך ונתן להן כפר; או שאמר לו: תן להן כפר, ונתן להן בשר; אמר לשליחו: הבא לי מן החלון, והביא לו מן המגדל; או שאמר לו: הבא מן המגדל, והביא לו מן החלון - השליח מעל. וכן כל פיוצא בזה. הלך השליח והביא מן החלון פמו שאמר לו, אף על פי שאמר השולח: לא היה בלפי שביא אלא מן המגדל - בעל הבית מעל; שהרי עשה שליחותו מאמר, ודברים שבלב אינן דברים. ואפלו היה השליח חרש או שוטה או קטן שאין להן שליחות²³, אם עשה פמאמרו - בעל הבית מעל²⁴, ואם לא עשה שליחותו - בעל הבית פטור. אמר לשליחו: תן לאורחין חתיכה חתיכה²⁵ של בשר, הלך השליח ואמר להן: טלו שמים שמים - בעל הבית מעל, שהרי נעשה דברו, והשליח פטור, מפני שהוא מוסיף על שליחותו בעל הבית ולא עקר השליחות²⁶. אבל אם אמר להם השליח: טלו שמים שמים מדעתי - שגהן מעלו²⁷. נטלו האורחים שלש שלש - אף האורחין מעלו, מפני שקל אחד מהן עשה שליחותו דברו והוסיף מדעתו. נמצא דברו חזק, לפי שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות, והוא חזק על זה שהוסיף מדעתו.

2) משנה, מעילה כ, א. 3) ושינה ממה שאמר המשלח. 4) מכין ששינה, אינו שליחו של המשלח במעשה זה, אבל אם לא שינה אלא הוסיף, מבאר רבינו דינו למטה בהלכה זו. אמנם כלל בדינו, שאין שליח לדבר עבירה, ואין מחייבים את המשלח, אבל מעילה יוצאה מן הכלל הזה. בקידושין מב, ב - למדו שבאסור מעילה יש שליח לדבר עבירה. 5) במשנה, הגירסא: "לא היה בלבו מזה אלא מזה", ופירושו ב'תוספות', כגון שהיו שם כמה חלונות, ואומר בעל הבית לא נתכוונתי לחלון זה שהבאת ממנו אלא

שתיקנו חכמים שלא יקנה בלי משיכה, הרי לא יצא הכסף מרשות המוכר (ראה כסף-משנה. ופלפלו האחרונים בזה, אם תקנת חכמים מועילה לבטל דין תורה בכעין זה. וצריך עיון).

1 יא. המוציא מעות הקדש בצרכיו על דעת שהן חליין⁴², אף על פי שלא הוציאן בדברי חל - מעל. 2 ביצד? המביא חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש, וכן מחסר בפרה⁴³ שהביא בפרתו מן ההקדש - מעל. וכלם אין מועלין עד שיזרק הדם⁴⁴. לפיכך, 3 המביא מנחות⁴⁵ ונסכים ולחם תודה מן ההקדש, אף על פי שעבר עברה - לא מעל, שאין פאן זריקת דם לכפר עליו. 4

42) סבור היה שהמעות חולין. 43) כגון זב וזבה ויולדת שמחוייבים להביא קרבנות אחר טהרתם. 44) ואז נהנה, כי הזריקה מכפרת, מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון במעילה יט. ופסק כר' יהודה. 45) חוץ למנחת חוטא, שהרי הקטרת הקומץ מכפרת.

9 יב. נתן⁴⁶ שקלו⁴⁷ ממעות הקדש - פשיתרמו⁴⁸ התרומה ויקנו ממנה אפלו בהמה אחת ויזרק דמה למעל השוקל, שהרי חלקו באותה בהמה שזרק דמה⁴⁹. 10 11 12

46) משנה שקלים פרק ב, ב. 47) מחצית השקל, שכל אדם מחויב לתת לבית המקדש אחת בשנה, כדי לקנות קרבנות חובת ציבור. 48) שלוש פעמים בשנה היו ממלאים שלוש קופות גדולות מהשקלים שנצטברו בלשכה, ומה שהכניסו לקופות נקרא "תרומת הלשכה", ומהן קונים קרבנות, ומה שנשאר בלשכה נקרא "שירי הלשכה". 49) אבל לפני הזריקה לא נהנה, כמו שאמרנו בהלכה הקודמת.

13 יג. המפריש⁵⁰ שקלו והוציאו בשאר צרכיו⁵¹, בין הוא בין חברו - מעל⁵². נתנו לחברו⁵³ לשקלו על ידו⁵⁴, הלך ושקלו על ידי עצמו⁵⁵: אם כפר נתרמה⁵⁶ התרומה - מעל השוקל⁵⁷; שהתורם תורם על העתיד להגבות⁵⁸, פמו שבארנו בשקלים⁵⁹, וכאלו הגיע שקל זה ללשכה, ולפיכך מעל⁶⁰. ואם עדין לא נתרמה תרומה - לא מעל⁶¹. ולעולם אין מועלין בשירי הלשכה⁶². 14 15 16 17 18 19 20

50) תוספתא מעילה פרק א הלכה יג. 51) צרכי חולין. 52) ראב"ד וכסף-משנה מפרשים כוונת רבינו, שאם נתנו לחבירו וזה נהנה בו שניהם מעלו. והכסף-משנה מוסר מקור הדין בתוספתא מעילה שם. בתוספתא שלפנינו גירסא אחרת, המפריש שקלו לחבירו הרי זה מעל. 53) משנה שקלים פרק ב, ב. 54) בשביל המשלח. 55) בשביל עצמו. 56) בשעה ששקל. 57) השליח ששקל בשביל עצמו. 58) ולפיכך זכה הקדש בשקל זה בשעה שתרמו הראשון. 59) פ"ב ה"ט. 60) ההנאה היא שאם לא שקל, בית-דין ממשכנים אותו וגובים ממנו. וקיום מצוות מתן

וְנִזְכֹּר בַעַל הַבֵּית שֶׁהָיָה הִקְדֵּשׁ קֹדֶם שֶׁתִּגִּיעַ לְיַד
הַחֲנוּנִי - הַשְּׁלִיחַ מֵעַל, שֶׁהוּא שׁוֹגֵג,²⁴ וּבַעַל הַבֵּית
כָּבֵד נִזְכֹּר, וְאִין הַמִּזִּיד חֵיב בְּקִרְבָּן מַעֲלָה, כִּמּוֹ
שֶׁבְּאַרְנו²⁵. נִזְכֹּר אִף הַשְּׁלִיחַ וְיָדַע שֶׁהָיָה הִקְדֵּשׁ קֹדֶם
שֶׁתִּגִּיעַ לַחֲנוּנִי - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים²⁶ מִקִּרְבָּן מַעֲלָה,
וְהַחֲנוּנִי חֵיב כְּשִׁיּוּצִיא אוֹתָהּ פְּרוּטָה שֶׁנִּתְעַרְבָּה
בְּמַעוֹתָיו, שֶׁהָרִי הוּא שׁוֹגֵג. הוֹדִיעוּ לַחֲנוּנִי שֶׁפְּרוּטָה
שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ הִקְדֵּשׁ - שְׁלֹשֶׁת פְּטוּרִין, וְנִתְּפָס הַמִּקְח
לְהִקְדֵּשׁ²⁷.

(23) תוספתא, מעילה פ"ב ה"ג. (24) במשנה, שם כא, א -
נאמר: שלח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנווני,
חנווני מעל. ורבינו כאן כותב "שליח מעל", ובפירושו על
המשנה שם, מפרש שהמשנה מתכוונת לנזכרו שניהם,
המשלח והשליח. ראה רש"י שם, שפירש אחרת.
(25) למעלה פ"א ה"ג. ומפני שלא נתחייב בקרבן מעילה,
לא נתחללה הפרוטה. (26) שהרי כולם מזידים.
(27) תוספתא, שם. ובמשנה-למלך כתב, שדין זה פלא
בעיניו.

ו. וְכִיצַד²⁸ יַעֲשֶׂה²⁹ בְּדִי לְהַצִּיל הַחֲנוּנִי מִן הַחֲטָא עַד
שֶׁיִּהְיֶה מֵתָר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַמַּעוֹת? נוֹטֵל פְּרוּטָה
שֶׁל חֲלִין אוֹ פְּלִי כֹל שֶׁהוּא וְאוֹמֵר: פְּרוּטָה שֶׁל
הִקְדֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מְחַלֵּל עַל זֶה; וְתַעֲשֶׂה
אוֹתָהּ פְּרוּטָה אוֹ הַפְּלִי הִקְדֵּשׁ, וְיִתֵּר הַחֲנוּנִי
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַמַּעוֹת. וְכֵן פְּרוּטָה³⁰ שֶׁל הִקְדֵּשׁ
שֶׁנִּתְעַרְבָּה בְּכָל הַכִּסִּים, אוֹ שֶׁאָמַר: פְּרוּטָה בְּכִסִּים זֶה
הִקְדֵּשׁ - מְחַלֵּל אוֹתָהּ³¹ וְאַחֵר כֵּף יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכִסִּים. וְאִם
הוֹצִיא וְלֹא חִלֵּל - לֹא מֵעַל עַד שִׁיּוּצִיא אֶת כֹּל
הַכִּסִּים³².

(28) משנה, שם. (29) בעל הבית שנזכר. מדובר כשהחנווני
שוגג. (30) משנה, שם כא, ב. (31) ואינה בטלה ברוב,
מפני שמטבע חשוב, ודבר חשוב אינו בטל אפילו באלף
(תוספות' שם ד"ה פרוטה. וראה משנה-למלך). (32) כל
זמן שלא הוציא כל הפרוטות שבכיס, אפשר שהפרוטה של
הקדש נשארה בו. פסק כחכמים, שם.

ז. אָמַר: כִּסִּים מְפִיסִים³³ הִקְדֵּשׁ, וְשׁוֹר מְשׁוּרִי הִקְדֵּשׁ -
מוֹעֲלִין בְּכֵלָן³⁴ וּמוֹעֲלִין בְּמִקְצָתָן³⁵. כִּיצַד עוֹשֶׂה?
מְבִיא אֶת הַגְּדוֹל שֶׁבֵּיהֶם וְאוֹמֵר: אִם הִקְדֵּשׁ הוּא -
הָרִי הוּא הִקְדֵּשׁ, וְאִם לֹא - הִהָדֵשׁ בְּכָל מָקוֹם
שֶׁהוּא מְחַלֵּל עַל זֶה; וְיִהְיֶה בִקְשָׁן.

(33) תוספתא, מעילה פ"א ה"ז. (34) אם הוציא את כולם.
(35) אפילו הוציא רק מקצתם. ה'כסף משנה' מתפלא, שהרי
זה סותר דברי עצמו בפט"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ח. ויש
להוסיף ולשאול, מה בין זה לדין שבהלכה הקודמת שלא
מעל עד שיוציא את כל הכיס? וצ"ע.

ח. הַמוֹעֵל בְּפָחוֹת מְשׁוּה פְּרוּטָה, בֵּין בְּזֶדוֹן בֵּין
בְּשִׁגְגָה - מְשַׁלֵּם אֶת הַקִּרְבָּן³⁶, וְאִינוּ חֵיב חֲמֵשׁ וְלֹא

לחלון אחר, ונראה שגם רש"י מפרש כך, ופירושו מתקבל
על הדעת. ואולי גירסא אחרת היתה לפני רבינו.
(6) ואפילו שלא בדבר עבירה, אין אנו אומרים שידו כיד
משלחו. (7) מפני שנעשה רצונו ונהנה בזה. (8) חתיכה
לכל אחד. (9) קחו. (10) כפירוש של רב ששת, שם כ, ב.
(11) בעל הבית מעל, מפי שנעשה רצונו. והשליח מעל, מפני
שעשה על דעת עצמו ממש, והדגיש בפירושו שזה לא על
דעת בעל הבית, אבל אם לא פירש שעושה על דעת עצמו,
אפשר שחשב שבעל הבית אינו מקפיד על ההוספה, ומה
שאמר "חתיכה", התכוון שלא יפחות (כסף-משנה בשם
הר"י קורקוס).

ב. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? כְּשֶׁהָיָה הַחֲתִיכוֹת מִקְדָּשִׁי
בְּדֵק הַבֵּית; אָבָל אִם הָיוּ בָשָׂר עוֹלָה¹² וְכִיּוּצָא בּוֹ¹³
- לֹא מֵעַל אֲלֵא הָאוֹכֵל¹⁴ בְּלִבָּד. שֶׁהָרִי הוּא חֵיב
בְּאַסוּר אַחֵר יִתֵּר עַל הַמַּעֲלָה¹⁵, וּבְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה
אִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבֻרָה¹⁶, אֲלֵא בְּמַעֲלָה לְבִדָּה שֶׁלֹּא
יִתְעַרֵּב עִמָּה אַסוּר אַחֵר¹⁷.

(12) תוספתא, מעילה פ"ב ה"ב. (13) דברים העומדים
להקטרה. (14) שהרי נהנה. (15) נימוק למה לא מעל
המשלח. (16) פלא, הלא גם בגנב וטבח יש שליח לדבר
עבירה. ראה פ"ג מהל' גניבה ואבירה ה"ו, וב'משנה למלך'
שם. (17) שאסור לאכול בשר עולה וכיוצא בו. ראה הל'
מעשה הקרבנות פ"א (ראה משנה-למלך שם).

ג. הַנּוֹתֵן¹⁸ פְּרוּטָה הִקְדֵּשׁ לְשִׁלּוּחוֹ וְאָמַר לוֹ: הִבֵּא
לִי בְּחֻצְיָה גֵרוֹת וּבְחֻצְיָה פְּתִילוֹת, הֲלֹךְ וְהִבִּיא לוֹ
בְּכֻלָּה גֵרוֹת אוֹ בְּכֻלָּה פְּתִילוֹת; אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: הִבֵּא
לִי בְּכֻלָּה גֵרוֹת אוֹ בְּכֻלָּה פְּתִילוֹת, הֲלֹךְ וְהִבִּיא בְּחֻצְיָה
גֵרוֹת וּבְחֻצְיָה פְּתִילוֹת - שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. בַּעַל הַבֵּית
לֹא מֵעַל - שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ בְּפְרוּטָה¹⁹;
וְהַשְּׁלִיחַ לֹא מֵעַל - שֶׁהָרִי לֹא עָקַר שְׁלִיחוֹתוֹ
בְּפְרוּטָה. אָבָל אִם אָמַר לוֹ: הִבֵּא לִי בְּחֻצְיָה גֵרוֹת
מִמָּקוֹם פְּלוּנִי וּבְחֻצְיָה פְּתִילוֹת מִמָּקוֹם פְּלוּנִי, וְהֲלֹךְ
וְהִבִּיא גֵרוֹת מִמָּקוֹם פְּתִילוֹת וּפְתִילוֹת מִמָּקוֹם גֵרוֹת
- הַשְּׁלִיחַ מֵעַל²⁰.

(18) משנה, שם כא, א. (19) ואין מעילה בפחות מפרוטה.
(20) מפני ששינה בכל הפרוטה.

ד. נִתֵּן²¹ לוֹ שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת וְאָמַר לוֹ: הִבֵּא לִי אֶתְרוּג,
וְהֲלֹךְ וְהִבִּיא לוֹ בְּפְרוּטָה אֶתְרוּג וּבְפְרוּטָה רִמּוֹן -
הַשְּׁלִיחַ מֵעַל, וּבַעַל הַבֵּית פְּטוּר, שֶׁהָרִי שֶׁלְּחוֹ לִקְנוֹת
לוֹ אֶתְרוּג שֶׁשְׁוֶה שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת. לְפִיכָךְ, אִם יִהְיֶה
הָאֶתְרוּג שֶׁהִבִּיא לוֹ בְּפְרוּטָה אֶחָת שְׁוֶה שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת
- שְׁנֵיהֶם מֵעַל²².

(21) משנה, שם. מחלוקת תנאים, ופסק כרבי יהודה.
(22) גמרא, שם כא, א.

ה. הַשּׁוֹלֵחַ²³ פְּרוּטָה בְּיַד שְׁלּוּחוֹ לִקְנוֹת לוֹ בֶּה חֲפִץ,

קכד שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ראשון ל' ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

40) מי שמפקיד מעות אצל חנווני או שולחני, דעתו על-מנת שישתמשו בהן. (41) אם היו קשורים קשר משונה (בלתי רגיל) גילה המפקיד דעתו, שאינו רוצה שישתמש בהם השולחני. (42) הר"י קורקוס (מובא בכסף-משנה כאן) מקשה על רבינו מברייטא בבא-מציעא מג, ב - ששנינו: "מעל הגזבר" (המפקיד). ונראה שרבינו מסתמך על משנתנו שנאמר בה סתם לא מעל, ולא אמרו: המפקיד מעל. ומשמע שאין כאן מעילה כלל.

12 יא. האשה⁴³ שהכניסה מעות של הקדש⁴⁴ לבעלה, או שהקדיש מורישיה ומת ונפלו לה הקדשות⁴⁵ בירשה⁴⁶ - לקשיוציא הבעל המעות בחפציו⁴⁷ ומעלה⁴⁸.

43) מימרא של רבא, בבא-מציעא צו, ב. (44) שהיו בידה לפני שנישאת. (45) אחר שנישאת. (46) אם לא ידע שהן נכסי הקדש, אבל לפני כן אינו מועל אע"פ שנכנסו לרשות ע"פ תקנת חכמים, שהבעל זוכה בנכסי אשתו לאכול פירותיהם. והטעם, מפני שאינו רוצה לזכות בנכסי הקדש, והאשה גם כן אינה מועלת מפני שאינה מקנה לבעלה את הנכסים מרצונה אלא חכמים הקנו לו.

1 קרבן. ויראה לי, שאינו לוקה³⁷ על פחות משנה פרוטה, אם היה מזיד.

36) ברייתא, בבא-מציעא נה, ב: "ראת אשר חטא מן הקודש" (ויקרא ה, ז) לרבות פחות משווה פרוטה להישבון. (37) משמע, שאסור מן התורה, אלא שאין בו מלקות (ראה כסף-משנה למעלה פ"ב הט"ז).

3 ט. המפקיד³⁸ מעות אצל בעל הבית³⁹ ונשתמש בהן והוציא - בעל הבית מעל; שהרי אין לו רשות להשתמש בהן, ובעל הפקדון לא הרשהו.

38) משנה, מעילה כא, א. (39) בין אם המעות קשורות ובין אינן קשורות.

6 י. הפקדון אצל שלחני או חנוני⁴⁰ ולא היו חתומין ולא קשורין קשר משנה⁴¹, הואיל ויש לו רשות מן הדין להשתמש בהן, אם הוציאו - שניהן פטורין⁴²; בעל הפקדון פטור - שהרי לא אמר לו השתמש בהן, והחנוני פטור - מפני שאינן קשורין קשר משנה ולא חתומין, ויבא לה השתמש ברשות.

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - ל' ניסן אייר תשע"ו

המזבח ועולה בעליון, ואם שינה פסול. (5) קן שלם, היינו זוג, אחד לחטאת ואחד לעולה. (6) מפני שהרשות ביד הבעלים להקריב איזה מהם שירצה לחטאת או לעולה.

24 ב. וכיצד דיניהן? אם נתערבה חטאת בחובה²⁵ זו הסתומה - אין פשר אלא מנן חטאות שבחובה²⁶ בלבד²⁷; אבל מנן העולות שבחובה עם החטאת²⁸ שנתערבה בהן - פסולין²⁹, שהרי נתערבה חטאת בעולות.

7) כגון קן של זב, זבה, יולדת ענייה או של חוטא עני שנכנס למקדש או אכל קודש בטומאה, או שעבר על שבועה, שמביא קן במקום כבשה. (8) לדוגמא: אם הביא שני קנים שהם ארבעה עופות יכול להקריב מהם שתי חטאות, שהרי רשאי הוא להקריב למטה שתי חטאות מתוך שני הקנים איזה מהם שירצה ואין כאן כל חשש של תערובת עולה, אבל שלוש חטאות אסור לו להקריב, כי שמא כל שלושת העופות שהקריב הם מן קני החובה ואין בהם רק שתי חטאות. (9) אחרי שהקריב שתי חטאות נשארו בתערובת שתי עולות וחטאת אחת וכל עוף הוא ספק חטאת שנתערבה, ספק עולה. והוא הדין אם נתערבה עולה בשני קני חובה, מקריב שתי עולות, ושלושת עופות שנשארו - פסולים.

29 ג. לפיכך, אם היתה החובה שתיים בחטאת³⁰ - חצי החובה פשר³¹, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה פלן למשן, כמעשה חטאת.

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ו

הלכות פסולי המוקדשין

פרק שמיני

1) יבאר חטאת העוף שנתערבה בעולת העוף מפורשות או סתומות.

16 א. חטאת העוף² שנתערבה בעולת העוף³, או עולת העוף שנתערבה בחטאת העוף, אפלו אחת ברבוא - פלן ימותו⁴. במה דברים אמורים? כשהיו מפרשות בשעת לקיחת הבעלים זו חטאת וזו עולה; אבל אם הביא עופות לחובתו, מהן חטאת ומהן עולה, ולא פירש אלא פלן סתומות, ונתערבה חטאת או עולה בחובה⁵ זו הסתומה - יש להן דינים אחרים⁶.

2) נקדים פירושם של מונחים אחדים הנזכרים כמה פעמים בשלושת הפרקים הבאים: א) "קן" - משמעותו שתי תורים או שני בני יונה שהופרשו להקריבם על המזבח. ב) "חובה" או "קן חובה" - קן, אחד חטאת ואחד עולה שאדם מחוייב להביא. ג) "קן סתומה" - קן חובה, שבשעת לקיחתו, לא קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה. ד) "קן נדבה" - אדם שהתנדב להקריב "קן" מביא שני עופות כאמור, ושניהם עולות. ה) "פרידה" - עוף אחד. (3) אפילו אחת בריבוא. (4) מפני שחטאת נעשית בחציו התחתון של

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ראשון ל' ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מזו, כגון שהיתה אחת ארבע עופות והשניה שש: 26
 אם עשה הכל למעלה או עשה הכל למטה - מחצה 27
 פסול ומחצה פשר, ומטעם שבארנו קכז; עשה 28
 חצין למטה וחצין למעלה: אם אחר ששאל עשה 29
 כן - המועט פשר, ואם מדעתו עשה - המרובה 30
 פשר. 31

ז. זה הכלל: כל שעשה הפהן מדעתו חצין למעלה 32
 וחצין למטה, ואי אפשר שלא יהיה משל אחד 33
 למעלה ולמטה - הרי זה המרובה פשר; הואיל ודבר 34
 ידוע שמקצת קרבנותיו למעלה ומקצתם למטה, 35
 יהיו כל קרבנותיו¹⁵ פשרים. 36

(15 כלומר, מניין של כל קרבנותיו.

ח. שנים שלקחו קניהן בערוב, או שנתנו דמי 37
 קניהן לפהן - לאיזה שירצה הפהן יקריב חטאת, 38
 ולאיזה שירצה יקריב עולה; שאין הקנין מתפרשין 39
 אלא בלקיחת הפעלים או בפעשית הפהן, כמו 40
 שבארנו. 41

ט. היו לפני הפהן חטאות ועולות, עשה שתיהן¹⁶ 42
 למעלה או שתיהן למטה - מחצה פשר¹⁷ ומחצה 43
 פסול. עשה חצין למעלה וחצין למטה, ולא ידע 44
 אם החטאות הם שעשה למטה או העולות - הרי 45
 הכל פסול; שאני אומר: העולות הם שעשה למטה 46
 והחטאות למעלה. 47

(16 כלומר, כולן. (17 מפני שמין אחד - החטאות או העולות - נעשה כולו כמצוותו.

י. היו לפניו שלשה צבורי עופות, אחד חטאות 48
 ואחד עולות והאחד סתום, חציו עולות וחציו 49
 חטאות ולא פירש: אם עשה כלן למעלה או למטה 50
 - מחצה פשר¹⁸ ומחצה פסול. 51

(18 שהרי מחצית העופות נעשו במקומם.

יא. עשה חצין למעלה וחצין למטה¹⁹ - אין הפשר 52
 אלא הסתום בלבד²⁰ שעשה חציו למעלה וחציו 53
 למטה. והוא מתחלק בין הפעלים²¹ ועולה 54
 לשניהן²², שהרי הפהן אינו יודע לאי זה מהן פירש 55
 ולאי זה מהן היה הסתום. ושני הצבורין המפרשין 56
 פסולין; שהרי לא ידע אי זה עשה למעלה ואי זה 57
 עשה למטה, ושמא העולה נעשית למטה והחטאת 58
 למעלה. 59

(19 פירוש, הקריב ציבור אחד למעלה וציבור אחד למטה והציבור השלישי הסתום עשה חציו למעלה וחציו למטה.

(20 שהרי חציו נעשה למעלה וחציו למטה כהלכתו, אבל המפורשים כולם פסולים, שמא עשה החטאות למעלה והעולות למטה. (21 המדובר, כשהקנים היו של שני בני אדם שהביאו סתומות והכהן הפריש חלק מהן.

(22 מחציתו לזה ומחציתו לזה וישלימו את השאר.

(10 לשון המשנה שם. ופירושם הראב"ד והרא"ש, שמספר העופות שבקיני החובה היה פי שניים ממספר החטאות שנתערבו, כגון שנתערבו שתי חטאות בשני קינים סתומים. והמדובר כשהקריב הכהן חציים למעלה וחציים למטה בהתאם לסיומה של המשנה הקודמת. ודינם: חצי כשר וחצי פסול, פירוש שלושה עופות כשרים ושלושה פסולים, כי אנו חוששים שמא הקריב למעלה שתי החטאות שנתערבו ועוף אחד מהסתומות ונפסלו שתי החטאות ורק העוף השלישי הוא עולה וכשר, ולמטה הוקרבו שתי חטאות מקיני חובה ועולה השנייה ואם כן השתיים כשרות והעולה פסולה. (11 כשנתערב מספר זוגי של חטאות ועשה חצי התערובת למעלה וחצי למטה כשר חצי התערובת, אבל אם נתערב מספר בלתי זוגי, כגון חטאת אחת, אין אפשרות מציאותית לחלק את כל התערובת לחצאים, אלא את מניין החובה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "חצי החובה כשר" שזה שייך בכל תערובת שהיא.

ד. וכן אם נתערבה עולה בחובה זו הסתומה - אין 1
 פשר אלא מנין עולות שבחובה; אבל מנין החטאות 2
 שבחובה עם העולה שנתערבה בהן - פסולין, שהרי 3
 נתערבה עולה בחטאת. בין שהיתה החובה הסתומה 4
 מרבה על העולות שנתערב בה, בין שהיו העולות 5
 מרבין על החובה הסתומה, בין שהיו שתיהן שוות 6
 - אין פשר אלא מנין עולות שבחובה. לפיכך, אם 7
 היתה החובה שמים בעולות - חצי החובה פשר, 8
 וחציה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כלן למעלה, 9
 כמעשה עולה. 10

ה. חובה סתומה וחובה אחרת סתומה שנתערבו, 11
 בין שהיו שתיהן משם אחד, כגון קני זבים עם קני 12
 זבים, או משני שמות, כגון קני זבים עם קני 13
 יולדות, בין שהיו שתיהם לאדם אחד בין שהיו 14
 לשנים: אם היו שתיהן שוות¹² - מחצה פשר 15
 ומחצה פסול¹³. בין שעשה הכל למעלה או הכל 16
 למטה, או עשה חצין למעלה וחצין למטה - 17
 לעולם מחצה פשר ומחצה פסול. מפני שהכל חצין 18
 עולה וחצין חטאת, והחטאת למטה והעולה 19
 למעלה. אם עשה הכל למעלה - חצין פשרות והן 20
 עולות, ואם עשה כלן למטה - חצין פשרות והן 21
 חטאות. עשה חצין למטה וחצין למעלה - חצי 22
 החצי שנעשה למעלה פשר מפני התערבות¹⁴ והוא 23
 עולה, וחצי החצי של מטה פשר והוא חטאות. 24

(12 מספר הקנים של האחת כמספר הקנים של השנייה.

(13 במשנה שם: אחת לזו ואחת לזו, שתיים לזו, ושתיים לזו, שלוש לזו ושלוש לזו - מחצה כשר ומחצה פסול. ורבינו ממשיך ומבאר כאן טעמו של דין זה. (14 פירוש, מפני שמעורבים קרבנותיהם של שני בני אדם. ויש לחשוש, שמא הקריבו למעלה כל העופות של רחל ונפסלו חציים, היינו החטאות ולמטה היו כולם של לאה ונפסלו העולות.

ו. היו שתי החובות הסתומות שנתערבו זו גדולה 25

קכו שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – יום שני א' אייר – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

יום שני א' אייר ה'תשע"ו

פרק תשיעי

(1) יבאר קן סתומה שפרח ממנה גזול לבין העופות או לבין הקרבנות.

א. קן סתומה² שפרח ממנה גזול לאויר, או שפרח לבין העופות שמימותו פלין³, או שמת גזול אחד - יקח זוג לשני⁴.

(2) משנה קנים פרק ב, א. ראה ההגדרות בתחילת הפרק הקודם. (3) שדינס כך, כדוגמאות המובאות למעלה בפרק ח. (4) נקט "סתומה" לרבותא, שאפילו בקן סתומה, שקיים קשר בין שני הגוזלות, וכל אחד מהן היה ראוי בין לחטאת ובין לעולה, אין אנו אומרים שהנשאר הוא חציו חטאת וחציו עולה (אם לא פרח, והבעלים או הכהן קובעים איזה חטאת ואיזה עולה, עובר חלק החטאת מזה לזה, וכן חלק העולה) ואין לו תקנה, מכל-שכן בקן מפורשת, שפסק הקשר בין שני הגוזלות, דבוודאי שיכול ליקח זוג לנשאר (תפארת ישראל יכין ג).

ב. פרח⁵ לבין הקרבנות - פסול ופוסל אחד פנגדו⁷; שהגזול⁸ הפורח מן סתומה לבין הקרבנות - פסול ופוסל אחד פנגדו. כיצד? פרח גזול מן הסתום לעשרה עופות סתומות: אם עשה חמשה למטה וששה למעלה - הרי חמש עולות פשרות⁹ מהששה של מעלה¹⁰, וארבע חטאות פשרות מהחמשה עופות שנעשו למטה; שאני אומר: שמא הגזול הפורח הוא אחד מחמשה של מטה¹¹. וכן אם עשה מהם ששה למטה וחמשה למעלה - נמצא הפשר חמש חטאות וארבע עולות; שאני אומר: שמא הגזול מחמשה של מעלה. נמצא הפשר מהעשרה תשעה. הרי פסל אחד¹².

(5) שם. (6) קנים סתומות של בעלים אחרים, שעומדות להקרב. (7) שני גוזלות שבתערובת פסולים. (8) לשון המשנה. הסגנון מורה על נתינת טעם לדין האמור, אולם למעשה אין כאן כל נימוק אלא חזרה מילולית על הדין (ראה תפארת ישראל שמרגיש בזה). (9) שהרי נעשו למעלה כמצוותם. (10) בין אם זה שפרח הוא בין אלה שקרבו למעלה ובין אם כל הששה הם של בעלת התערובת, יש כאן חמש עולות כשרות. (11) והוקרבו רק ארבע חטאות משל בעלת התערובת, הרי תשעה גוזלות כשרים ושנים פסולים. (12) "הפורח בעצמו גם כן פסול". לשון רבינו בפירושו למשנה. ראה תפארת ישראל על המשנה שם יכין ובוזע ב, וברטנורא ד"ה פרח, שהסבירו שבתערובת נפסל אחד - הפורח או אחר במקומו, והשני חבירו של הפורח, שהרי אי-אפשר להקריבו לא לחטאת ולא לעולה, שמא הוקרב הפורח לאותו קרבן. ולפירושם מקריבים עשרה, אולם רבינו כאן מפרש שהקריבו כולם, ושנים מהם פסולים. ולא פירש דינו של הגזול הנשאר.

ג. ארבעה עופות סתומות וארבעה עופות שניות

סתומות, פרח אחד מן הראשונות לשניות - פסל אחד מן השניות¹³. אחר שנתערבו חזר אחד¹⁴ מן השניות ופרח לראשונות - פסל אחד מן הראשונות¹⁵. ונמצא הפשר מן הראשונות שנים בלבד¹⁶.

(13) כל בבא זו, לא בשביל עצמה נאמרה, שהרי דינה כתוב כבר בסיפא של ההלכה הקודמת, אלא היא כעין הקדמה לדין השני. (14) כל מקום שנאמר בדינים אלה "חזר", אין הכוונה שחזר אותו עוף שפרח, שהרי במקרה זה אין כל בעיה והכל כמו שהיה לפני שפרח. אלא מתכוון לומר, שפרח אחד מן התערובת אל הקנים הראשונות, ואפשר שחזר אותו גזול עצמו או אחר במקומו (רבינו בפירושו למשנה כאן). (15) ומוכן שגם החזר פסול כמו בפריחה הראשונה. במשנה שם אמרו: פרח מזו לזו, פוסל אחד בהליכתו. חזר, פוסל אחד בחזירתו. ובשני המקרים, גם הפורח עצמו או אחר במקומו - נפסל. (16) וכן מן השניות, יכול להקריב אחד לחטאת ואחד לעולה בלבד, שאם יקריב שתי חטאות יש לחשוש שמא אותו שחזר לראשונות היה משל השניות, ויקריבו אותו שם לחטאת, וביחד תהייה שלוש חטאות משתי הקנים, והרי לא היו בשניות יותר משתי חטאות.

ד. חזר¹⁷ אחד ופרח מן הראשונות לשניות, אפלו כל היום¹⁸ - אינו מוסיף להפסיד¹⁹ יתר על זה; שאפלו הן מערבות פלן זו בזו - מחצה פשר ומחצה פסול, כמו שבארנו²⁰.

(17) פירוש, אחר שחזר אחד מהתערובת, והשלים את הקנים הראשונות, חזר אחד מן הראשונות ופרח לשניות. (18) פרח אחד מראשונות לשניות ובחזרה כמה וכמה פעמים. (19) אינו מפסיד יותר משנים כאן ושנים כאן, שהרי אפילו אם נתערבו כולם, מחצה כשר ומחצה פסול, כמו שמסיים רבינו כאן. (20) למעלה פרק ח הלכה ה.

ה. צבור אחד²¹ יש בו שני עופות, ובשני ארבעה, ובשלישי ששה, וברביעי שמונה, ובחמישי עשרה, ובששי שנים עשר, ובשביעי ארבעה עשר, ופרח גזול מן הראשונה לשניה, ואחד מן השניה לשלישית, ומשלישית לרביעית, ומרביעית לחמישית, ומחמישית לששית, ומששית לשביעית, וחזר אחד ופרח מצבור לצבור עד שחזר לראשונה שפרח ממנה ראשונה - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו²². הראשונה והשניה אין להם פלוס²³, והשלישית יש לה שני עופות, והרביעית יש לה ארבעה, והחמישית יש לה ששה, והששית יש לה שמונה, והשביעית יש לה שנים עשר²⁴. חזר אחד ופרח פעם שניה²⁵ מזו לזו, וחזר אחד ופרח מן האחרונה לשלמעלה ממנה עד שחזר לראשונה - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו. השלישית והרביעית אין להם פלוס²⁶, והחמישית יש לה שני

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ו. קָן סְתוּמָה³¹ וְקָן מְפֹרֶשֶׁת, פָּרַח מִן הַסְתוּמָה⁹
לְמְפֹרֶשֶׁת - יָקַח זֶה לְשָׁנִים³². חֲזָר³³ אוּ שְׁפָרַח³⁴ אֶחָד¹⁰
מִן הַמְפֹּרֶשֶׁת לְסְתוּמָה, וְלֹא יָדַע זֶה שְׁפָרַח אִם הָיָה¹¹
עוֹלָה אוּ חֲטָא - יָמוּתוּ כָּל הָעוֹפוֹת שֶׁבְּסְתוּמָה;¹²
שֶׁאִם נִתְעַרְבָה בֵּהֶן עוֹלָה - כָּל הַחֲטָאוֹת שֶׁבָּהָ¹³
פְּסוּלוֹת³⁵, וְאִם חֲטָא נִתְעַרְבָה - כָּל הָעוֹלוֹת שֶׁבָּהָ¹⁴
פְּסוּלוֹת, לְפִיכֶךָ יָמוּתוּ כָּלָן³⁶.¹⁵

(31) משנה שם ד. (32) ויקבע איזה לחטאת ואיזה לעולה.
והמדובר כשנתערבו כל השלושה ואינו יודע שפרח איזו חטאת
ואיזו עולה. שאם לא נתערבו, אלא העוף שפרח לכאן
נתערב עם החטאת או עם העולה, יכול בעל הזוג הראשון
לקחת חזרה עוף אחד ולהקריבו לאותו קרבן שנתערב עמו.
ואותם השלושה כולם פסולים וימותו, כדין חטאת
שנתערבה בעולה (ברטנורא ותפארת ישראל). (33) אחד
מן השלושה. ראה למעלה הלכה ג. (34) פירוש, שלא פרח
כלום מן הסתומה, אלא מן המפורשת פרח לתוכה. במשנה
כתוב: או שפרח מן המפורשת "ראשון". (35) מפני
שאי אפשר להקריב אפילו אחד מהתערובת למטה, שמה
היא העולה. (36) שהרי אין אנו יודעים אם חטאת נתערבה
ונפסלו העולות, או עולה נתערבה ונפסלו החטאות.

ז. חֲטָאֵת מִכָּאן³⁷ וְעוֹלָה מִכָּאן וְסְתוּמָה בְּאֻמָּצֵע,¹⁶
פָּרַח מִן הָאֻמָּצֵע לְצִדִּין אֵילָף אֶחָד וְאֵילָף אֶחָד -¹⁷
לֹא הַפְסִיד כָּלָם, אֶלָּא יֹאמַר: זֶה שֶׁהֵלֵךְ אֵצֶל¹⁸
הַחֲטָאוֹת חֲטָאֵת, וְזֶה שֶׁהֵלֵךְ אֵצֶל הָעוֹלוֹת עוֹלָה.¹⁹
חֲזָר אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְבוּ וּפָרַח אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן²⁰
לְאֻמָּצֵע³⁸ - הַשְּׁנַיִם הָאֻמָּצֵעִים יָמוּתוּ, שֶׁהָיָה הֵן²¹
חֲטָאֵת וְעוֹלָה מִתְעַרְבִּין; וְהַצִּדִּין - אֵלּוּ³⁹ יִקְרְבוּ²²
חֲטָאֵת וְאֵלּוּ יִקְרְבוּ עוֹלָה בְּשִׁהִיּוֹ⁴⁰. פָּרַח מִן²³
הָאֻמָּצֵעִית⁴¹ לְצִדִּין⁴² - כָּלָן יָמוּתוּ, שֶׁמָּא עוֹלָה²⁴
נִתְעַרְבָה בַּחֲטָאוֹת וַחֲטָאֵת בְּעוֹלוֹת.²⁵

(37) משנה שם ה. (38) ואינו יודע אם חזרו אותם שפרחו
לשם, או אלה שהיו שם בתחילה. (39) ההלכה מתחילה
אמנם בלשון יחיד: "חטאת", אבל גם כשהיו הרבה חטאות
הדין כך. (40) בצדדים אין חשש תערובת של חטאת
ועולה, שאפילו אם המפורשת פרח ונשארה הסתומה,
אפשר להקריבה בין חטאת ובין עולה. (41) אחר שפרחו
לתוכה, אחד מכאן ואחד מכאן. (42) אחד לצד זה ואחד
לצד זה. במשנה שלפנינו הגירסא: "חזרו או שפרח מן
האמצע לצדדין", אולם רבינו גורס: "חזרו ופרחו".

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

פרק עשרירי

(1) יבאר האשה שאמרה הרי עולה קן כשאלד זכר וילדה
זכר, ודין פירשה לכהן ואמרה אלו לגדרי ואלו לחובתי.

א. הָאִשָּׁה² שְׂאֵמְרָה: הֲרִי עָלַי קָן כְּשֶׁאֵלַד זָכָר, יִלְדָה²⁶
זָכָר - מִבִּיאָה אֶרְבָּעָה עוֹפוֹת: שְׁנַיִם לְגִדְרָהּ, וְהֵן²⁷
עוֹלָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְבָּנָיִם³, וּשְׁנַיִם לַחֲבוּתָהּ מִשּׁוּם לִדָּה⁴,²⁸

עוֹפוֹת כְּשָׂרִים, וְהַשְּׂשִׁית יֵשׁ לָהּ אֶרְבָּעָה, וְהַשְּׂבִיעִית¹
יֵשׁ לָהּ עֶשְׂרֶה²⁷. פָּרַח פַּעַם שְׁלִישִׁית²⁸ גּוֹזֵל מְזוּ לְזוֹ,²
וְחֲזָר פַּעַם רְבִיעִית²⁹ מְזוּ לְזוֹ - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהִלְכָתוֹ³
וְאֶחָד בַּחֲזִירָתוֹ, וְהַחֲמִישִׁית וְהַשְּׂשִׁית נִפְסְלוּ כָּלָן,⁴
וְהַשְּׂבִיעִית נִשְׁאָרוּ לָהּ שְׁמוֹנֶה עוֹפוֹת כְּשָׂרִין.⁵
כְּשִׁיעָשָׂה אֶרְבָּעָה עֶשְׂרֵי שָׂבַע לְמַעַלָּה וּשְׂבַע לְמַטָּה -⁶
יֵהִיו שְׁמוֹנֶה מֵהֵן כְּשָׂרִין, וְהַשְּׂשִׁישָׁה פְּסוּלִין³⁰ מִפְּנֵי⁷
תְּעַרְבָת גּוֹזְלוֹת אֵלּוּ שֶׁפָּרַחוּ בְּהִלְכָּהּ וּבַחֲזָרָה.⁸

(21) משנה שם ג. (22) כלמעלה בהלכה ג. נמצא, שכל
פריחה מפסידה קן שלם, הן בהליכה והן בחזרה.
(23) הראשונה נפסלת כשפרח ממנה בפעם הראשונה, כמו
שביארנו למעלה, והשנייה כשפרח ממנה עוף אחד לשלישית
חוששים, שמא זה שפרח משלה הוא ונשארו אצלה רק
שלשה עופות משלה, ולפיכך אפשר להקריב רק אחד חטאת
ואחד עולה, שאם תקריב שתי חטאות יוקבע העוף שפרח
לשלישית לעולה ושמא יקריבוהו שם חטאת, ותהיינה
שלוש חטאות מעופותיה של בעלת שתיים, ומתוך כך יצא
שאסור יהיה להקריב מהשלישית אף חטאת אחת רק עולות
ויהיה הפסד יותר גדול, וכאשר חזר ופרח אחד מהשנייה
לראשונה חוששים שמא משלה פרח ונשארו רק שנים, ואם
תקריב אפילו חטאת אחת בלבד שמא הקריבו לחטאות שני
העופות שלה שפרחו, ואם כן יקריבו שלש חטאות משלה
במקום שתיים שהיא חייבת, וכן הדבר אם תוקרב עולה.
ולפי אותו החשבון, יוצאים כל הדינים שבהלכה זו (המפרש
על המשנה שם מתפלא, אם השנייה אין לה כלום, למה
מקריבה השלישית רק שנים, הרי אין כל חשש ששני עופות
משלה יוקרבו לחטאות או לעולות, מכיון שזה שפרח
לשנייה לא יוקרב כלל. ועוד הקשה: אם הראשונה אין לה
כלום, למה השנייה אין לה כלום? הרי העוף שפרח ממנה
לראשונה לא יוקרב. ותיירץ בדוחק, שמפני שנקבע הכלל
שפוסל בחזירתו, גזרו גם במקום שאין שם החששות
שנאמרו. וראה רבינו בפירושו למשנה זו. ולא ירדתי לסוף
דעתו). (24) השביעית מפסידה פחות מאלו שלפניה, מפני
שממנה פרח עוף אחד בלבד - לששית, ואילו מהאחרות
פרחו שנים, אחד לאלו שלאחריה ואחד שלפניה.
(25) פירוש, פרח אחד מן השלישית, שאם פרח אחד
מהראשונה או השנייה שאין להם כלום, הרי הוא עומד
למיתתו ונפסלו כולם מפני תערובת של חטאות המתות
(תפארת ישראל. וראה פירוש הרא"ש בסוף פרק ב מקינים,
בענין אם דין חטאות המתות נוהג בעוף). (26) כל אחת
מפסידה ארבעה עופות, כמו בפריחה וחזרה הראשונה וכפי
אותו החשבון. (27) מפסידה רק שניים, כפי שביארנו בדין
פריחה ראשונה. (28) החשבונות והדינים שלמעלה,
מסבירים גם בבא זו. (29) כלומר, החזרה השלישית. רבינו
שינה כאן את סדר מנין הפריחות, וקבע חזרה מספר בפני
עצמו, שלא כדרך המניינים הקודמים. (30) שמא יש
בתערובת שלשה עופות מקנים אחרות, ואפשר שכולם
למעלה או כולם למטה, ולפיכך אנו פוסלים שלושה מכאן
ושלושה מכאן, ונשארו ארבע חטאות וארבע עולות כשרות
שעלו לבעליהן לשם חובה.

למטה, ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה ואי זה
מהן עשה למטה - צריכה להביא שלשה עופות:
שנים לנדרה²⁰ ואחד להשלים חובתה. ויעשו השנים
למעלה, שהרי פרשה נדרה, ושמא שנים של נדרה
נעשו למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים?
בשהביאה הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין
אחד²¹; אבל אם היו שני מינין²² - תביא ארבעה
אחרים: שנים ממין שפרשה בו נדרה יעשו
לנדרה²³, ושנים מאי זה מין שתפרצה יהיו לחובתה,
ויעשו אחד למעלה ואחד למטה.

(18) קנים פ"ג מ"ו. גם הלכה זו מתבארת בהתאם לפירוש
רבינו למשנה זו. (19) ונתערבו ביד הכהן. (20) שלוש
עופות נפסלו, כדין עולה שנתערבה בקן סתומה (למעלה
פ"ח ה"ד), שאין כשר אלא מנין העולות שבקיני החובה
(ראה שם ההערות), ואם כן עליה להביא שתי עולות
לנדרה, וגם חטאת לחובתה, שהרי החטאת שהביאה נפסלה
גם כן. (21) פירוש, כל הארבעה היו ממין אחד, ושנים
מהם פירשה שהם לנדרה. (22) ואשה קבעה מין אחד
לנדרה, והכהן אינו זוכר מה עשה למעלה ומה למטה.
(23) דוגמה: האשה נדרה שתי תורים ושתייהן עולות (ראה
ה"א), ושמא עשה הכהן שתי התורים למטה ונפסלו, כדין
עולה שעשאה למטה, ואם כן עליה להביא שתי אחרות,
ובמקרה זה לא הקריבה האשה את חטאת החובה שלה,
שהרי החטאת שהביאה נעשתה למעלה ונפסלה.

ג. קבעה נדרה²⁴ ואמרה: אם אֵלד זָכר - הרי
עלי שתי תורים²⁵, וילדה והביאה ארבעה
עופות²⁶, שנים לנדרה ושנים לחובתה, ויעשה²⁷
שנים למעלה ושנים למטה, ולא ידע אי זה
נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה²⁸, וגם היא
שכחה ולא ידעה באי זה מין קבעה נדרה אם
בתורים או בכני היונה²⁹ - הרי זו צריכה להביא
שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁰, ויעשו
ארבעתן למעלה, ותביא גזל אחד³¹ להשלים
חובתה, ויעשה למעלה³²; (שכבר עשה שנים
למטה, שהם חטאת). במה דברים אמורים?
בשהביאה הארבעה תחלה³³ ממין אחד; אבל אם
היו שני מינין³⁴ - צריכה להביא ששה עופות:
שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁵, ותביא
לחובתה שתי תורים או שני בני יונה³⁶, ויעשה
אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם לפה
ושכחה מה נתנה לו³⁷, והלך הפה ויעשה ואינו
ידע היכן עשה, אם הפל למעלה או הפל למטה
או מחצה למעלה ומחצה למטה - הרי זו תביא
שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁸, ותביא
שתי תורים או שני בני יונה לחובתה³⁹.

(24) שם. פירוש, כשנדרה קבעה את המין, ואמרה הרי עלי
להביא מין פלוני, ואם הביאה מין שני לא יצאה ידי חובתה.

והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהפכה
צריך לעשות שלש פרידין⁶ למעלה ופרידה אחת
למטה⁷. טעה⁸ ויעשה שמים למעלה ושמים למטה
ולא נמלץ⁹ - צריכה להביא עוד פרידה אחת¹⁰
והקריבה למעלה. במה דברים אמורים? בשהביאה
הארבעה ממין אחד, כגון שהיו כלן תורין או בני
יונה¹¹; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה,
ועשה שנים למעלה ושנים למטה¹² - צריכה להביא
עוד תור וכן יונה ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת
ידי חובתה; שאם עשה בתחלה שתי התורין
למטה¹³ - צריכה תור למעלה להשלים חובתה¹⁴,
ואם עשה שני בני היונה למטה - צריכה בן יונה
למעלה¹⁵ להשלים חובתה. שאין אדם מביא חובתו
גזל אחד תור ואחד¹⁶ בן יונה, אלא או שנייהן תורין
או שנייהן בני יונה¹⁷.

(2) קנים פ"ג מ"ו. רבינו מבאר כאן הדינים בהתאם לפירוש
למשנה זו. אולם לרש"י (זבחים סז:) שיטה אחרת בזה.
(3) לא מצאתי בשום מקום ב'משנה תורה' במפורש שקני
נדר ונדבה הם כולם עולות. אמנם כתב כן בפירוש
בהקדמתו לסדר קדשים ובכמה מקומות בפירושו על
המשנה, אבל כשרבינו אומר סתם: "כמו שביארנו" מתכוון
הוא לספרו הגדול, ולפיכך יש להניח שכוונתו למה שכתב
למעלה בפ"א ה"א, שאין עוף בא שלמים (כולל תודה),
וחטאת ואשם אינם באים אלא על חטא, יוצא מזה שכולן
עולות. (4) מדובר ביולדת עניה, אבל עשירה מביאה כבש
לעולה ועוף לחטאת (ויקרא יב, ו, ח). (5) שלושה עופות.
(6) כדין עולה. (7) חטאת חובה. (8) הכהן. (9) לא שאל
את האשה איזו חטאת ואיזו עולה, ואם כן הוא קובע
(למעלה פ"ז ה"ח). (10) השתים שלמעלה כשרות והן
עולות, ולמטה אחת - והיא חטאת - כשרה, והשניה פסולה
ועליה להביא עולה שלישית. (11) יולדת עניה, מביאה
שתי תורים או שני בני יונה. (12) פירוש, שעשה מין אחד
למעלה ומין אחד למטה, ואינו יודע איזה מין למטה ואיזה
למעלה (ראה ראב"ד, לא השיג אלא פירש דברי רבינו, וכן
פירש רבינו עצמו בפירושו למשנה). (13) ואם כן הקריבה
תור לחטאת, ומחויבת להביא תור לעולה ולא בן יונה, כמו
שמסיים רבינו בהלכה זו. (14) קרבנות הלידה. (15) כמו
שביארנו בתורים. (16) בדפוס רומא ר"מ: "גזל אחד תור
ואחד בן יונה", וגירסה זו נכונה. (17) ולפיכך צריכה
להביא תור ובני יונה. במשנה שם, פ"ב מ"ה, שנינו סתם:
"אין מביאין תורין נגד בני יונה ובני יונה נגד תורין". ורבינו
הוסיף וכתב: "שאיין אדם מביא חובתו", לומר לך שרק קן
חובה צריכה להיות ממין אחד, אבל נדבה מותר להביא
משני מינים. והטעם, מפני שדין זה למדו ב'תורת כהנים'
(תוריע פ"ד) מן הכתוב "את האחד חטאת ואת האחד
עולה" (ויקרא ה, ז) ומן הכתוב (שם יב, כ): "אחד לעולה
ואחד לחטאת", ושניהם נאמרו בקיני חובה.

ב. פרשה נדרה¹⁸ ואמרה לפה: אלו לנדר ואלו
לחובת¹⁹, ויעשאם הפה שמים למעלה ושמים

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

קנים. אמנם במשנה עצמה שם לא הוזכר כבש, אלא: "ושתיים לחובתה וחטאת אחת". אבל רבינו הוסיף כבש, מפני שקשה היה לו למה היא חייבת להביא עוד חטאת אחת, אחרי שהקריבה שני עופות אחד לחטאת ואחד לעולה. וכדי לסלק קושיה זו, פירש שאולי קבעה ללידתה קרבנות עשירה, ועליה להביא גם כבש, ועמו חטאת העוף – (כסף-משנה).

ה. וְכָל הַחֲטָאוֹת הָאֵלּוּ אֵינָן נֶאֱכָלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם סֶפֶק⁴⁵.

(45) משנה, סוף תמורה: חטאת העוף הבא על הספק – תשרף.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

פרק אחד עשר

(1) יבאר כל המנחות שקמצן אחד מהפסולים לעבודה, ואם לקט הלבונה.

א. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁקָּמְצָן אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין לְעֹבֶדָה - הֵרִי הֵם פְּסוּלוֹת. וְכֵן אִם לָקַט הַלְּבֹנָה - פֶּסֶל², אֵף עַל פִּי שְׂלֹא קָמֵץ.

(2) אחרי הקטרת הקומץ מלקט הכהן את כל הלבונה שעל המנחה ומקטירה.

ב. קָמֵץ הַפֶּשֶׁר וְנָתַן לַפֶּסֶל, קָמֵץ בִּימִינוֹ וְנָתַן לְשֹׂמְאָלוֹ, וְאַחֵר כֶּף נָתַן לְכָלִי; קָמֵץ מִכָּלִי קֹדֶשׁ וְנָתַן לְכָלִי חַל - פֶּסֶל.

ג. קָמֵץ וְעֹלָה בִּידוֹ צָרוּר אוֹ גִּרְגִּיר מֵלַח אוֹ קֹרֶט לְבֹנָה - פֶּסוּל³.

(3) מפני שהקומץ חסר מקום הצרור או הגרגיר, וקומץ חסר - פסול.

ד. קָמֵץ עַד שֶׁהוּא בַּחוּץ⁴ וְנִכְנָס לְפָנִים - יַחֲזֹר וְיִקָּמֵץ בְּפָנִים וְכֶשֶׁר.

(4) חוץ לעזרה.

ה. נִתְפָּזַר הַקָּמֵץ עַל גִּבִּי הָרֹצֶפֶה - יַחֲזֹר וְיִאֲסָפְנוּ⁵.

(5) והמדובר, כשנתפזר אחר שנתקדש בכלי שרת, אבל אם נתפזר לפני שנתקדש - נפסל, כמו דם שנשפך על הרצפה לפני שנתקבל בכלי.

ו. הִיָּתָה הַמִּנְחָה שְׂלֹא בְּכָלִי שֶׁרָת, אוֹ שֶׁהִיא קָמְצָה שְׂלֹא בְּכָלִי שֶׁרָת, אוֹ שֶׁהִעֲלָהּ לְמִזְבֵּחַ שְׂלֹא בְּכָלִי שֶׁרָת, אוֹ שֶׁבִּלְלָהּ בְּשִׁמְנָהּ חוּץ לְעֹזָרָה⁶ - פֶּסוּלָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה בְּלִילָתָהּ בְּפָנִים.

(6) ואף על פי שבלילה כשרה בזר - פסולה בחוץ.

ז. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁיֵּצֵק עֲלֵיהֶן הַשֶּׁמֶן פֶּסוּל לְעֹבֶדָה, כִּגְוֹן הָזֵר וְכִיּוּצָא בּוֹ, אוֹ שֶׁבִּלְלָן אוֹ פְתָתָם⁷ אוֹ מָלְחָן

(25) לדוגמה נקט "תורים". שהרי מדובר בשכחה איזה מין קבעה. (26) ממין אחד, ופירשה איזו מהם לנדרה ואיזו לחובתה (כסף-משנה, וראה 'תוספות יום-טוב'). (27) הכהן. (28) כלומר, שאינו יודע אם עשה למעלה את העופות שקבעה האשה לנדרה. (29) כלומר, יודעת היא איזה מין נתנה לכהן להקריבו לנדרה, אבל אינה יודעת אם זה הוא המין שקבעה בשעה שנדרה (כסף-משנה). (30) יש כאן שני ספקות לחומרא: א. שמא העופות שנתנה אינם מאותו המין שנדרה, וספק זה מחייב אותה להביא עוד שני עופות ממין השני, כגון אם הראשונים היו תורים תביא שני בני יונה לנדרה ולא יותר, כי שני תורים מארבעת הראשונים עלו לחובת לידתה. ספק ב. שמא עשה הכהן למטה את שני העופות שפירשה לנדרה שדינם למעלה, במקרה זה נפסלו שניהם. ואם כן לא הקריבה כלום לתשלום נדרה, ומפני שאינה יודעת מה נדרה – תורים או בני יונה – צריכה להביא קן מזה וקן מזה, היינו ארבעה עופות וכולם למעלה, שהרי כולם עולות. (31) מאיזה מין שתדעה, נוסף על הארבעה. וגו' זה יוקרב חטאת ללידתה, שמא השנים שהוקרבו למטה היו אלה שפירשה לנדרה לעולות. (32) צ"ל: למטה. ולמחוק התיבות המוקפות (כסף-משנה). (33) שני הקנים הראשונים. (34) והכהן אינו זוכר איזה מין עשה למעלה ואיזה למטה. (35) כמו במין אחד. (36) כשהביאה שני מינים, אין אנו יודעים מאיזה מין היתה עולת הלידה, ומפני שהחטאת והעולה צריכות להיות ממין אחד (ראה למעלה ה"א), אינה יכולה להשלים את החטאת אלא צריכה להביא זוג שני אחד לחטאת ואחד לעולה. (37) יודעת מה קבעה לנדרה, אבל אינה יודעת אם נתנה לכהן אותו המין שנדרה. (38) שהרי לא ידוע אם שילמה את נדרה. (39) שמא עשה למטה את העופות שפירשה לנדרה ונפסלו, ולא הקריבה חטאת כלל. ומפני שאין אנו יודעים מאיזה מין היתה העולה שעלתה לחובתה, מחויבת להביא עולה ממין אחד מאיזה שתדעה (הכסף-משנה מעיר, שדין האחרון הזה אינו נמצא במשנה, כי מה שנאמר שם "נתנתם לכהן וכו'" מתפרש למטה בה"ד).

ד. קָבַעַה חֹבְתָהּ⁴⁰ וְקָבַעַה נִדְרָה וְשִׁכְחָה בִּמָּה קָבַעָה⁴¹, וְאִפְשָׁר שֶׁחֹבְתָהּ כָּבֵשׁ לְעוֹלָה וּפְרִידָה אַחַת תּוֹר אוֹ בֶּן יוֹנָה לְחֲטָאת; לְפִיקָף תְּבִיא שִׁשָּׁה פְּרִידִין⁴²; אֲרַבְּעָה לְנִדְרָה וּשְׁנָיִם לְחֹבְתָהּ⁴³, וְעוֹד תְּבִיא חֲטָאת אֶחָד בֶּן יוֹנָה אוֹ תּוֹר עִם כָּבֵשׁ⁴⁴. נִמְצְאָת שֶׁהִבִּיָּא שְׁבַעַה עוֹפוֹת [וְכָבֵשׁ].

(40) קבעה איזה סוג של קרבנות תביא ללידתה, קרבנות עשירה או עניה (ראה למעלה הערה כג), אבל לא קבעה מאיזה מין עופות תביא ללידתה (כסף-משנה. וראה פירוש רבינו למשנה זו). (41) ללידתה ולנדרה, וגם שכחה מה נתנה לכהן, והכהן אינו זוכר אם עשה הכל למעלה או הכל למטה או מחצה למעלה ומחצה למטה. (42) עופות. (43) כמו בדין שבהלכה הקודמת. (44) שמא קבעה קרבנות עשירה, ומחויבת להביא חטאת העוף ביחד עם הכבש לעולה אע"פ שהקריבה כבר עולת עוף ביחד עם חטאת עוף (ההלכות שבפרק זה מיוסדות על פירוש רבינו למשניות

קל שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1	- פְּשָׁרוֹת. הַגִּישָׁן אוֹ הַנִּיפָן ⁸ - חוֹזֵר הַכֶּהֱן וּמַגִּישׁ אוֹ	16	של חולין או של מנחה אחרת. (17) משום שנאמר
2	מִנִּיף; וְאִם לֹא הַגִּישׁ וְלֹא הַנִּיף הַכֶּהֱן - פְּשָׁרוֹת.	17	(שם): "לא ישים עליה" ועליה משמע שיעור חשוב.
3	שְׁנֵאמַר: וְהִבִּיאָה אֶל בְּנֵי אֹהֶלן וְקִמְץ - מִקְמִיצָה	18	פירוש, הלבונה אינה פוסלת. (19) בלבונה נאמר
4	וְאֵילָן מִצֹּת כֹּהֵנָה; לִמַּד עַל יִצְיָקָה וּבִלְיָלָה שֶׁפָּשְׁרָה	19	(שם): "לא יתן" ונתינה בכזית, מה שאין כן בשמן שנאמר
5	בְּזֵר.	20	בו "לא ישים".
6	7) במנחה על המחבת כתוב בתורה (ויקרא ב, ו): "פחות	21	יג. אָפְלוּ נָתַן הַלְבוּנָה עַל כָּל שֶׁהוּא מִן הַמִּנְחָה -
7	אותה פתים" ובגמרא שם עה. למדו מכאן לכל המנחות.	22	פָּסֹלֶט ²⁰ עַד שְׁיִלְקֻט.
8	8) המנחות יש מהן טעונות הגשה למזבח והנפה, ויש	23	20) והטעם, מפני שבלבונה נאמר עוד פעם "עליה"
9	טעונות הגשה ולא תנופה.	24	שמשמעותה שיעור חשוב, וכלל בדינו: אין ריבוי אחר
10	ח. מִנְחָה שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכָהּ שָׁמֶן מִנְחָה אַחֶרֶת אוֹ שָׁמֶן	25	ריבוי אלא למעט.
11	חֲלִין כָּל שֶׁהוּא - נִפְסָלָה. חֶסֶר שְׁמֵנָה - פְּסוּלָה;	26	יד. גִּבְלָה בְּמִים וְקִמְץ - פְּשָׁרָה; לֹא נֶאֱמַר
12	חֶסֶר לְבוֹנָתָה ⁹ - פְּשָׁרָה. וְהוּא שִׁיחִיו עָלֶיהָ שְׁנֵי קֶרְטִי	27	חֲרָבָה ²¹ אֲלֵא מִשְׁמֶן.
13	לְבוֹנָה, אֲבָל קֶרֶט אֶחָד - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: אֵת כָּל	28	21) "וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה" (ויקרא ו, ז) וחריבה
14	לְבוֹנָתָה.	29	היינו מנחת חוטא.
15	9) שנינו (שם קו): "האומר הרי עלי לבונה לא יפחות	30	טו. מִנְחָה שֶׁקִּמְצָה פְּעָמִים - פְּשָׁרָה. אָפְלוּ
16	מקומץ" ורבינו (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יב הלכה ז)	31	פְּעָמִים רַבּוֹת. וְהוּא שִׁיקְטִיר כְּזִית בְּבֵת אַחַת,
17	פוסק, שגם הלבונה הבאה עם המנחה שיעורה קומץ.	32	שָׁאִין הַקִּטְרָה פְּחוּתָה מְכֻזֶּת.
18	ומלמדנו כאן ששיעור זה הוא לכתחילה אבל בדיעבד אם	33	32) הקריב הקמץ בלא מלח - פְּסוּלָה; שֶׁהִמְלִיחַ
19	חיסר כשרה.	34	מַעֲבָב בְּמִנְחָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. מִנְחָה שֶׁחִסְרָה קֶדֶם
20	ט. רָבָה שְׁמֵנָה ¹⁰ וּלְבוֹנָתָה: עַד שְׁנֵי לֶגִין ¹¹ לְכָל	35	קִמְצָה - יָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וַיִּמְלֹאנָה; שֶׁהִקְמִיצָה הִיא
21	עֶשְׂרוֹן וּשְׁנֵי קִמְצֵי לְבוֹנָה לְכָל מִנְחָה - פְּשָׁרָה ¹² ; שְׁנֵי	36	הַקּוֹבֵעֶת ²² , לֹא נִתְיַנְתָּה ²³ בְּכָלִי שָׁרֵת.
22	לֶגִין אוֹ שְׁנֵי קִמְצִין אוֹ יוֹתֵר עַל זֶה - פְּסוּלָה.	37	33) בשעת הקמיצה צריכה להיות שלימה. (23) לפני
23	10) מצוותה לוג שמן לכל עשרון סולת. (11) כגון	38	הקמיצה.
24	שהפריש שני לוגין למנחה זו, אבל אם נפל לתוכה שמן של	39	יז. הַתְּנַדָּב קִמְץ לְבוֹנָה בְּפָנָי עֲצֻמוֹ ²⁴ , אִם חֶסֶר כָּל
25	חולין או של מנחה אחרת אפילו כל שהוא פסול.	40	שֶׁהוּא - פְּסוּל. וְכֵן שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה שְׁעָם הִלָּחֶם ²⁵ ,
26	12) בריבה שמנה כתב רבינו "שני לוגין לכל עשרון" ואילו	41	אִם חֶסֶר אֶחָד מֵהֶן כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלִין ²⁶ , עַד שִׁיחִיו
27	כאן כתב "לכל מנחה" ומשמע שאפילו מנחה גדולה בת	42	שְׁנֵי קִמְצִין מִתְחַלָּה וְעַד סוּף.
28	כמה עשרונות טעונה קומץ אחד לבונה בלבד, אולם	43	42) לא עם מנחת סולת. (25) בלחם הפנים כתוב בתורה
29	בפירושו על המשנה כתב: "והוא שיתן משני קמצים (כך	44	(ויקרא כד, ז): "ונתת על המערכת לבונה זכה". בזיכים -
30	צריך להיות) של לבונה ומעלה בעשרון".	45	כלים שנותנים בהם את הלבונה. (26) ואף על פי שאינה
31	י. מִנְחַת חוּטָא ¹³ שֶׁנָּתַן עָלֶיהָ שָׁמֶן אוֹ עַל הַקִּמְץ		באה לבדה אלא עם הלחם.
32	שָׁלָה - נִפְסָלָה. נָתַן עָלֶיהָ לְבוֹנָה - יִלְקָטָנָה. הִיתָה		
33	שְׁחוּקָה ¹⁴ - הָרִי זֶה פְּסוּלָה מִסָּפֶק, שֶׁהָרִי אִי אֶפְשָׁר		
34	לִלְקָט.		
35	13) נאמר בה (ויקרא ה, יא): "לא ישים עליה שמן ולא יתן		
36	עליה לבונה". (14) ואי אפשר ללוקטה, אבל אינה מעורבת		
37	בסולת.		
38	יא. נָתַן שָׁמֶן עַל שִׁירִיָּה אַחֵר שֶׁקִּמְץ - אֵינּוּ לֹקְהָ ¹⁵		
39	וְלֹא פְּסָלָה, שֶׁהָרִי הַקִּמְץ פָּשָׁר.		
40	15) משום "לא ישים עליה שמן".		
41	יב. נָתַן מִשְׁהוֹ שָׁמֶן ¹⁶ עַל גִּבֵּי כְּזִית מִן הַמִּנְחָה -		
42	פְּסָלָה מִסָּפֶק. אֲבָל אִם נָתַן הַשָּׁמֶן עַל פְּחוּת מְכֻזֶּת		
43	- לֹא פְּסָלָה ¹⁷ . וְאֵינּוּ פּוֹסֵל הַלְבוּנָה ¹⁸ עַד שִׁיתָן כְּזִית		
44			

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(38) מן הסולת שעל יד דופן הכלי ממש, כך מפרש רבינו את האיבעיא. אבל רש"י שם מפרש שהמדובר שאחרי הקמיצה הדביק את הקומץ לדופן כלי שרת כדי לקדשו ולא הניחו בתוך הכלי על שוליו.

27 כו. עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו, והפריש
28 חלק אחר תחתיו ונמצא האבד, והרי שלשתן
29 מנחין בכלי אחד ואין נוגעין זה בזה³⁹: נטמא זה
30 שאבד - הרי הוא מצטרף עם חלק ראשון ונפסלו⁴⁰,
31 וזה שהפריש אינו מצטרף⁴¹ אלא ישלים עליו⁴².
32 נטמא המפרש - מפרש וראשון מצטרפין⁴³ ונפסלו,
33 וזה שנמצא אינו מצטרף עמהן⁴⁴. נטמא החלק
34 הראשון - הרי האבד והמפרש תחתיו מצטרפין⁴⁵.

(39) ושנינו במסכת חגיגה כ: "כלי (שרת) מצרף מה שבתוכו" (לעניין טומאה) ואפילו אין נוגעים זה בזה.
(40) שהרי לפני שאבד היו שניהם מצורפים למנחה אחת.
(41) שהרי שני אלה לא עמדו מעולם להצטרף יחד ולפיכך אין הכלי מצרפם להיפסל. (42) כדן מנחה שחסרה בהלכה טז. (43) מפני שהצטרפו למנחה אחת לפני שנמצא החלק האבוד. (44) כי מעולם לא עמד להצטרף עם המופרש. (45) מפני ששניהם היו מצורפים לראשון.

35 כז. וכן לענין קמיצה: קמץ מן הנמצא - שיריו
36 עם החלק הראשון⁴⁶ נאכלין, והמפרש אינו נאכל.
37 קמץ מן המפרש - שיריו נאכלין⁴⁷, והנמצא אינו
38 נאכל. קמץ מן הראשון - שניהן⁴⁸ אין נאכלין;
39 לפי ששניהן שירים יתרים⁴⁹, שהרי הן עשרון
40 שלם, ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא אסורה.
41 והיאך קרב הקמץ הזה, והרי לפנינו עשרון
42 ומחצה? מפני שהקמיצה תלויה בדעת הפה, ו
43 ובעת שקומץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד⁵⁰,
44 והרי החלקים אינן נוגעין זה בזה.

(46) כולו, שהקומץ של הנמצא עשה אותו שיריים.
(47) וכן כל החלק הראשון. (48) האבד והמופרש; אבל שירי הראשון נאכלים. (49) הקומץ שייך לכל שלושת החלקים, היינו עשרון ומחצה ואינו יכול להתיר אלא עשרון אחד. ואף על פי כן נאכלים השיריים של חלק הראשון. (50) היינו חצי העשרון שממנו קמץ ואחד משני חצאי העשרונים האחרים ומפני שאין אנו יודעים איזה הצטרף - שניהם אסורים.

45 כח. קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת -
46 מקטיר שניהן פאחת והן פשרות. וכן אם נתערב
47 הקמץ במנחת פהנים⁵¹ או במנחת הנסכים או
48 בתבתי בהן גדול⁵² - הרי אלו פשרות וקטיר הפל
49 באחד, שהכל לאשים⁵³.

(51) שכולה כליל. (52) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשרון סולת, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה כליל. (53) מוקטר על האש. ואין האחת מבטלת את השנייה, מפני

השולחן שבהיכל ונותנים עליו את הלבונה ולשבת הבאה מסלקים את הביזים ומקטירים את הלבונה ואחר כך מחלקים את הלחם לכהנים. (31) שריבה לבונתם.

1 יט. קמץ מנחה שנטמא והקטירו - הציץ מרצה,
2 שנאמר: ונשא אהרן. יצא הקמץ³² חוץ לעזרה
3 והקטירו והקטירו - אין הציץ מרצה. שהציץ מרצה
4 על הטמא, ואינו מרצה על היוצא.

(32) ונפסל ביוצא.

5 כ. קמץ את המנחה ואחר כך נטמא שיריה פלן או
6 נשרפו או יצאו חוץ לעזרה או אבדו - לא יקטיר
7 הקמץ, ואם הקטיר - הרצה. נשאר מעט מן
8 השירים בפשרותן - יקטיר הקמץ, ואותן השירים
9 שנסארו אסורין באכילה³³.

(33) ולמדו דין זה מהכתוב (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" ולא הנותרת מן הנותרת.

10 כא. היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון
11 של מנחה, אף על פי שהוא מערב מלמעלה - לא
12 יקמץ, ואם קמץ - פסולה.

13 כב. היתה הפלי חלוק במחיצה מלמעלה ומערב
14 מלמטה - קומץ ממנה³⁴.

(34) עריבת תרנגולים דינה ככלי אחד. ומפרש רבינו שעריבת תרנגולים חלוקה במחיצה למעלה והמחיצה אינה מגיעה לשולי הכלי.

15 כג. חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה
16 בזה, ואין ביניהן מחיצה - הרי זה ספק אם מצרף
17 הפלי לקמיצה או אינו מצרף. לפיכך לא יקמץ, ואם
18 קמץ - לא יקטיר, ואם הקטיר - הרצה, ולא יאכלו
19 השירים.

20 כד. קמץ ונתן הקמץ למעלה על השלחן פנגד
21 גבה מערכת לחם הפנים - קדשו השלחן³⁵
22 להפסל³⁶, אבל אינו מקדשו לקרב. ואינו קרב עד
23 שיתקדש בכלי³⁷ שרת הראוי לקמץ.

(35) כשם שאויר השולחן מקדש את לחם הפנים כך הוא מקדש את הקומץ באותו הגובה היינו חמישה עשר טפחים לר' יהודה שם צו. (36) בלינה וביוצא. לפני קידושו בכלי שרת אינו נפסל בלינה וביוצא. (37) רש"י בפירושו השני שם פז: מפרש, שהקומץ נפסל לגמרי ואין להקריבו אפילו אם יקדשוהו אחר כך בכלי שרת, ורבינו סובר כפירושו הראשון, שקידוש השולחן אינו מספיק כדי להקריב את הקומץ וטעון קידוש נוסף בכלי שרת.

24 כה. הדביק הקמץ לדפן הפלי וקמץ³⁸, או שהפך
25 הפלי על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר,
26 ואם הקטיר - הרצה.

קלב שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום חמישי ד' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(9 שם עו: 10) בחג השבועות מקריבים שני כבשים שלמי ציבור, ועמהם שתי הלחם. ראה הלכה א.

ד. וכן¹¹ שני סדרים¹² שחטרו: עד שלא הקטרו¹⁷ הבזיכין¹³ - פסולין; משחטרו - פשרים.¹⁸

(11 תוספתא שם. 12) שתי מערכות של לחם הפנים. (13) ראה למעלה פרק יא הלכה יז.

ה. אבל¹⁴ הנסכים¹⁵ שחטרו, בין משקרב הזבח בין עד שלא קרב - פשרים, ויביא נסכים אחרים²⁰ למלאתן.²¹

(14 תוספתא שם. 15) הבאים עם הקרבנות.

ו. נסכים¹⁶ שחטרו בכלי שרת ונפסל הזבח: אם נפסל בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב¹⁷; נפסל מקבלה ואילן¹⁸ - קדשו הנסכים לקרב¹⁹; שאין הנסכים מתקדשים לקרב אלא בשחיטת הזבח. ומה יעשה בהן?²⁰ אם היה שם זבח אחר זכות באותה שעה²¹ - יקרב עמו; ואם לא היה שם זבח אחר זכות באותה שעה - נעשו כמי שנפסלו בלינה וישרפו.²² במה דברים אמורים? בקרבן צבור, מפני שלב בית דין מתנה עליהן²³; אבל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקרב עמו זבח אחר²⁴, ואף על פי שהוא זכות באותה שעה, אלא מניחן עד שיפסלו בלינה²⁵ וישרפו.³³

(16) משנה שם עט. וברייתא שם מז. (17) אבל קדשו להיפסל בלינה. (18) פירוש, הקבלה היתה פסולה. כסף-משנה. (19) שהשחיטה מקדשת את הנסכים ליקרב, כדעת רבי בברייתא שם. ובזה מסולקת השגתו של הראב"ד (ראה כסף-משנה). (20) הלא אי-אפשר לנסכם על המזבח בלי קרבן? (21) ואין עמו נסכים. (22) שם עט: נעשו כמו שנפסלו בלינה. ואעפ"כ צריך להלינם ואחר-כך ישרפם, מפני שמן התורה הם כשרים (ראה הערה כב), וגם אין פסולם בגופם אלא מחמת דבר אחר. וראה בסוף הלכה זו בדיון קרבן יחיד, כשיש זבח זכות. (23) בית-הדין דואג לכל המכשולות האפשריים, ומתנה שאם ייפסל הזבח, יקרב הנסכים עם זבח אחר, ומן הדין מותר להקריבם אפילו עם זבח שלא היה זכות באותה שעה, וחכמים גזרו ואסרו (שם). (24) שבקרבן יחיד אין לומר לב בית-דין מתנה. ראה תוספות שם טו: ד"ה אפשר. (25) בלשון התלמוד: "עיבור צורה". שנינו בתוספתא פסחים פרק ו הלכה ו, ובגמרא שם לד: "זה הכלל, אירע פסול בגופו יישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה". ובדיון שלפנינו, אין הפסול בגוף הנסכים, ולפיכך טעונים עיבור צורה.

ז. וכל הזבחים²⁶ שזבחו שלא לשמן - יקרבו³⁴ נספיהם.³⁵

(26) שם צא. למדו דין זה מכלל ופרט וכלל.

ח. ולד תודה²⁷ ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה³⁶

ש"עולים (דברים העולים למזבח להקרבה) אין מבטלים זה את זה" (שם כב:), מה שאין כן שאר מנחות שהשיריים נאכלים ואסור להקטירם.

1 כט. שתי מנחות שלא נקמצו שנתערבו זו בזו: אם יכול לקמן מזו בפני עצמו⁵⁴ ומזו בפני עצמו - פשרות, ואם לאו - פסולות.³

(54) ולא יתערב בקומץ קמח מהמנחה השנייה.

4 ל. קמן שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר⁵⁵; ואם הקטיר הכל - זו שנקמצה עלתה⁶ לבעלים⁵⁶, וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים.

(55) שאסור להקטיר את המנחה שלא נקמצה. (56) יצאו ידי חובתם.

7 לא. נתערב קמצה בשיריה, או שנתערבו שיריה בשירי חברתה - לא יקטיר, ואם הקטיר - עלתה⁹ לבעלים⁵⁷.

(57) ולמה אין השיריים מבטלים את הקומץ? בגמרא שם (כג:): למדו בגזירה שווה שיריים מקמצים, כשם שקמצים אינם מבטלים זה את זה כך גם שיריים אינם מבטלים את הקומץ.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

פרק שנים עשר

(1) יבאר שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף או חסר במדתם.

10 א. שתי² הלחם³ ולחם הפנים⁴ ועמר התנופה⁵ שהוסיף במדתן או חסר כל שהוא - פסולות.¹¹

(2) תוספתא מנחות פרק ח הלכה א. (3) שמקריבים בחג השבועות, מצוותם עשרון לכל לחם. (4) שמסדרים בכל שבת, מצוותם שני עשרונים לכל לחם. (5) שמקריבים בששה עשר בניסן, מצוותו עשרון אחד. בתוספתא לא נזכר עומר התנופה, והוא נכלל בכל המנחות שנאמר שם דינן. וראה ברייתא מנחות עו:

12 ב. חלות⁶ תודה⁷ ורקיקי נזיר⁸ שחטרו: עד שלא נזרק דם הזבח - פסולין; משנזרק דם הזבח - פשרין.¹⁴

(6) תוספתא שם פרק ד הלכה ה. (7) המביא בהמה לקרבן תודה, מביא עמה ארבעים חלות. (8) נזיר אחרי מלאת ימי נזרו חייב להקריב שלוש בהמות, ומביא עמהן עשר חלות ועשרה רקיקים (משנה שם עח). ומה בין חלות לרקיקים? חלות נלושות בשמן ובמים פושרים, ורקיקים נילושים במים פושרם בלבד, ואחרי אפייתם מושהים אותם בשמן (הלכות מעשה הקרבנות פרק יג הלכה ח).

15 ג. וכן שתי הלחם⁹ שחטרו: עד שלא נזרק דמן של כבשים¹⁰ - פסולין; משנזרק דמן - פשרים.¹⁶

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

21 לביא במעלות תודה בלא להם⁴². וכן המפריש מעות
22 לתודתו ואבדו, והפריש תודה תחתיהן ואחר כך
23 נמצאו המעות - לביא מן המעות תודה ולחמה⁴³,
24 וזו התודה האחרונה תקרב בלא להם.

(39) תוספתא שם פרק ח הלכה יא. (40) שדינה כמות תודה. (41) ככל תודה. (42) פירוש, בראשונה יקריב את האבודה עם הלחם, ואחריה בלי לחם, את השניה שקנה במעות שהפריש. (43) כלומר, מקריבים בתחילה את התודה שקנה בדמים שהופרשו קודם שהפריש את הבהמה לתודה. ואין בדינים אלה סתרה להאמור למעלה בהלכה ח, שיכול להקריב איזו מהן שירצה, כי יש לחלק בין בהמות למעות.

25 יא. האומר⁴⁴: הרי זו תודה וְהִי זֶה זְכוּמָה, אָבֹד
26 הַלֶּחֶם - מֵבִיא לֶחֶם אַחֵר, אָבֹדָה הַתּוֹדָה - אֵינּוּ
27 מֵבִיא תּוֹדָה אַחֶרֶת. מִפְּנֵי שֶׁהֶלֶם בָּא בְּגִלּוֹל
28 הַתּוֹדָה,⁴⁵ וְאִין הַתּוֹדָה בָּאָה בְּגִלּוֹל הַלֶּחֶם.

(44) שם פ. מימרא של רבא. (45) ולפיכך, אע"פ שאמר "הרי זו", חייב להביא לחם אחר כשהתורה קיימת.

יב. הפריש⁴⁶ מעות לתודתו ונתרו - מביא בָּהֶן
לחם; הפריש ללחם והותר - אינו מביא בָּהֶן תודה.

46) מימרא של רבא שם. והטעם, מפני שלחם נקרא תודה, שנאמר (שם): "והקריב על זבח התודה חלות מצות", אבל תודה אינה קרויה לחם.

יג. האומ'ר: 47: הרי זו תודה, ונתערכה בתמורתה, 31
ומתה אחת מהן ואין ידוע אי זו היא - הרי זו 32
הנשארת אין לה תקנה; שאם יביא עמה לחם - 33
שָׁמָא התמורה היא 48, ואם הביאה בלא לחם - שָׁמָא 34
התודה היא. לפיכך לא תקרב זו לעולם, אלא תרעה 35
עד שיפל בה מום 49. 36

(47) שם. תני ר' חייא. (48) ותמורה אינה צריכה לחם. ואעפ"ש שאמרנו למעלה בהלכה ח שתמורה לפני כפרה טעונה לחם, וכאן לפני כפרה אנו עומדים, דעת רבינו שבאומר "הרי זו" ומתה, דינה כלאחר כפרה, מפני שאינו חייב להביא אחרת במקומה. (49) ותימכר ויפריש מעות לתורה אחרת, ויקח מדמים אלה ואלה בהמה לתודה ולחמה, ומותר הדמים יהיו למותר תודה, ואינה צריכה לחם, כמו שכתב בהלכה י באבודה, באומר הרי עלי (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה, ותשובות חכם-צבי סי' כד).

יד. תֹּדֶה שְׁנִפְרָסָה חֲלָה מִחֲלוּתֶיהָ - כֵּלָן פְּסוּלוֹת⁵⁰.
 יצאת החלה או נטמאה - שְׁאָר הַחֲלוּת פְּשׁוּרוֹת⁵¹.
 נפרס לחמה או נטמא או יצא עד שלא נשחטה
 התורה - מביא להם אחר ולשוחט⁵²; ואם אחר
 שנשחט נפרס או נטמא או יצא - הֵדֶם יִזְרֹק,
 והבשר יאכל, והלחם כלו פסול⁵³, וידי נדרו לא
 יצא⁵⁴. נזרק הדם ואחר כך נפרס מקצת הלחם או

וְהַפְּרִישׁ אַחֲרֵת תַּחֲתֶיהָ: אִם הִבִּיֵּאן לְאַחֵר שְׂכַפְּרָהּ 1
בְּתוֹדָה רְאוּשׁוֹנָה - אֵינָן טְעוּנִין לָחֶם; וְאִם עָדִין לֹא 2
כֹּפֶר בָּהּ, וְהָרִי הִיא וְחִלְפֶתָּהּ אוּ הִיא וּלְדָהּ אוּ הִיא 3
וְתַמּוּרְתָּהּ עוֹמֶדֶת - הָרִי שְׁגִיחָהּ צְרִיכִין לָחֶם.²⁹ בְּמָה 4
דְּבָרִים אֲמֹרִים³⁰ בְּנוֹדֵר תּוֹדָהּ;³¹ וְאֵבֶל תּוֹדֵת נִדְבָהָ³² 5
- חִלְפֶתָּהּ וְתַמּוּרְתָּהּ טְעוּנִין לָחֶם,³³ וּלְדָהּ אֵינֻ 6
טְעוּן לָחֶם, בֵּין לִפְנֵי כִפְרָה בֵּין לְאַחֵר כִּפְרָהּ.³⁴ 7

27) משנה וגמרא שם עט': (28) כלומר, אחר שקרב ראשונה. (29) כלומר, יקריב איזו מהן שירצה והלחם עמה, אבל השניה אינו טעונה לחם. כן שנינו בפירוש בברייתא שם. (30) ששניהם טענים לחם. (31) שאמר הרי עלי להביא תודה ונתחייב באחריותו (אם נאבדה או מתה, חייב להביא אחרת), ולפיכך יכול לצאת ידי חובתו גם בולד הבהמה שהפריש, שהרי "אדם מתכפר בשבח הקדש" (ר' יוחנן שם פ.). ומובן שמקריב עמו את הלחם, כשהוא מקריבו ראשון. (32) שאמר הרי זו תודה, ואינו חייב באחריותה. (33) כל אחת כדינה: חליפתה – בין לפני כפרה בין לאחר כפרה, מפני שהוא כ"מרבח בתודות" (לשון הגמרא שם) פירוש, השניה אינה כלל חליפתה של הראשונה, שהרי הבעלים אינם חייבים להביא אחרת במקום האבודה, ואם הביאו הרי זו תודת נדבה חדשה, ולפיכך טעונה לחם אפילו לאחר כפרה. אבל בתמורת תודה, אין טעם לחלק בין נודר לנודב, וכשם שתמורת תודה חובה אינה טעונה לחם לאחר כפרה, כך גם תמורת נדבה. וכן פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה יג, ראה שם. (34) פיסקה אחרונה זו נמשכת לדין ולד תודה בלבד. ובגמרא (שם פ.) נתבאר למה אינו טעון לחם כשהקריבו ראשון, מפני שהולד הוא מותר תודה, וכל מותר תודה אינו טעון לחם. פירושו זה מסלק תמיהתו של הרש"ש בהגותו למנחות שם על רבינו, שסותר דברי עצמו בהלכה יג, ונתבלטו בזה החזון-איש ואחרונים אחרים.

ט. הפּרִישׁ³⁵ תּוֹדְתּוֹ וְאָבְדָהּ, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ 8
וְאָבְדָהּ, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ וְנִמְצְאוּ הָרָאשׁוֹנוֹת 9
וְהָרִי שְׁלֹשָׁתָן עוֹמְדוֹת: נִתְּכַפֵּר בְּרָאשׁוֹנָה - שְׁנִיָּה 10
אֵינָה טְעוֹנָה לָחֶם³⁶, שְׁלִישִׁית טְעוֹנָה לָחֶם³⁷; נִתְּכַפֵּר 11
בְּשְׁלִישִׁית - שְׁנִיָּה אֵינָה טְעוֹנָה לָחֶם, רִאשׁוֹנָה 12
טְעוֹנָה לָחֶם; נִתְּכַפֵּר בְּאַמְצָעִית - שְׁתֵּיתָן אֵינָן 13
טְעוֹנוֹת לָחֶם³⁸. 14

(35) שם: (36) שהרי היא חליפתה של הראשונה.
(37) מפני שאינה חליפתה של הראשונה, אלא של השניה
והיא לא הוקרבה. (38) לפי שלשתיהן קשר ישיר עם
האמצעית.

י. המְפָרִישׁ מַעוֹת³⁹ לְתוֹדָתוֹ וְאֶבְדּוֹ, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת
אֲחֵרוֹת תַּחֲתֶיהָ, וְלֹא הִסְפִּיק לִקַּח בָּהֶן תּוֹדָה עַד
שֶׁנִּמְצְאוּ מַעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלּוּ וּמֵאֵלּוּ
תּוֹדָה בְּלִחְמָה, וְהִשְׁאָר יָבִיא בָּהֶן תּוֹדָה וְאֵינָה טְעוּנָה
לֶחֶם⁴⁰, אֲבָל טְעוּנָה נִסְכִּים⁴¹. וְכֵן הַמְפָרִישׁ תּוֹדָתוֹ
וְאֶבְדָּהּ, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת תַּחֲתֶיהָ וְאַחֵר כִּף נִמְצְאָה -

קלד שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי ה' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 נִטְמָא אוּ יֵצֵא - תוֹרֵם⁵⁵ מִן הַשְּׁלֵם עַל הַפָּרוֹס, וּמִן
- 2 הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וּמִמָּה שֶׁבִּפְנִים עַל שֶׁבַחוּץ.

(50) שם יב: והמדובר כשנפרסה בין שחיטת התורה ובין זריקת הדם. (51) רבא שם לומד מהברייתא, שיצאה אחת מהן לא נפסלו הנשואות, ומכל-שכן נטמאה, שהרי הכל מודים שהציץ מרצה על הטומאה. (52) המדובר, כשנפרסו, יצאו ונטמאו כולן, אבל אם מקצתן נפרסו או נטמאו ישרים. בברייתא שם מו. אנו שונים, אם יצא לפני שחיטה מכניסו, מפני שלפני שחיטה לא נפסל ביוצא. ולפלא, שרבינו כתב כאן "מביא לחם אחר", ומשמע שגם ב"יצאו" הדין כן. (53) ברייתא שם. רבינו משווה כאן דין נטמא ויצא, לדין נפרס. וזה מנוגד לדבריו בתחילת ההלכה. ובדוחק אפשר לפרש, שכאן המדובר כשנטמאו או יצאו כולן (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). (54) וצריך להביא תורה אחרת ולחמה. בברייתא שם נאמר בנטמא "וידי נדרו יצא, שהציץ מרצה על הטמא". וכנראה שגירסת אחרת היתה לרבינו. (55) ארבעה מיני לחם באים עם התורה, עשרה עשרה מכל מין, והכהן מרים אחד מכל מין ומנינם, ונאכלים לכהנים (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכות יב, י"ז). וארבע חלות אלו נקראות "מורם מתורה".

- 3 טו. תוֹדָה⁵⁶ שֶׁנִּשְׁחָטָה עַל שְׂמוֹנִים חֲלוֹת - לֹא
- 4 קָדְשׁוֹ⁵⁷ אֲרֻבָּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים. וְאִם אָמַר: 'קָדְשׁוֹ
- 5 אֲרֻבָּעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים - מוֹשֵׁךְ אֲרֻבָּעִים⁵⁸ מִתּוֹךְ
- 6 שְׂמוֹנִים וּמִרִים מֵהֶם אֶחָת מִפֶּל קֶרֶן⁵⁹, וְהָאֲרֻבָּעִים
- 7 הַשְּׂנִיאוֹת יִפְדּוּ⁶⁰ וְיֵצֵאוּ לְחֵלְקִין⁶¹.

(56) שם מח. וע: מחלוקת חזקיה ור' יוחנן. (57) כר' יוחנן שם. (58) כר' זירא שם, שבזה גם ר' יוחנן מודה, שקדשו ארבעים מתוך שמונים. והמחלוקת היא, כשהביא שמונים עם התורה ולא אמר כלום. (59) מכל מין מארבעת מיני הלחם. ראה למעלה הי"ד. (60) בגמרא שם מח: משמע שבכגון זה הנשואים צריכים פדיון (ויש לשאול, הלא שם המדובר בשתי הלחם שבאים מכספי הקדש, אבל כאן בקרבן יחיד, אם לא קדשו הארבעים הנשואים למה צריכים פדיון? והרי רבינו כתב בפ"ט ממעשה הקרבנות הכ"ד: "ומעשה הלחם של שניהם (נזיר ותורה) חוץ לעזרה". יוצא מזה, שלא נתקדשו בכלי והם חולין גמורים. ואפשר שהמדובר כאן כשהקדיש את כולם בפה, שאמר הרי אלו ללחמי תורה, אלא שבשעת שחיטת התורה אמר יקדשו ארבעים מתוך השמונים). (61) לא פירש רבינו מה יעשה בדמים (ראה למעלה הי"ג).

- 8 טז. הַשּׁוֹחֵט⁶² אֶת הַתּוֹדָה וְהָיָה לְחֶמֶה חוּץ לְחֹמַת
- 9 בֵּית פְּגִי⁶³ - לֹא קָדֵשׁ הֶלֶחֶם; אֲבָל אִם הָיָה חוּץ
- 10 לְעֶזְרָה - קָדֵשׁ הֶלֶחֶם אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לְפָנִים⁶⁴.

(62) משנה וגמרא שם עח: (63) חומת הר הבית (רבינו בפירושו על המשנה, וכן פירש רש"י שם. וראה רש"י בבא מציעא ז.). (64) בעזרה. כר' יוחנן שם.

- 11 יז. שֶׁחָטָה⁶⁵ עַד שֶׁלֹּא קָרְמוּ פָּנֶי הֶלֶחֶם בַּתְּנוּרָה,

(65) משנה שם. (66) בגמרא שם משמע, שאם לא נאפה כראוי הרי הוא כפרוס, ולמדנו למעלה בהלכה י"ד שאם נפרס אחד כולם פסולים.

- 14 יח. שֶׁחָטָה⁶⁷ וּנְפִסְלָה בְּשִׁחִיטָתָהּ בְּמַחְשֶׁבֶת זִמְנוֹ⁶⁸ אוּ
- 15 בְּמַחְשֶׁבֶת מְקוֹם⁶⁹ - קָדֵשׁ הֶלֶחֶם⁷⁰. נִמְצְאָתָּ בְּעֵלֶת
- 16 מוֹם⁷¹ אוּ טְרֵפָה אוּ שֶׁשְׁחָטָה שְׁלֹא לְשִׁמְהָ⁷² - לֹא
- 17 קָדֵשׁ הֶלֶחֶם. וְכֵן הִדִּין פֶּאֱלִי נְזִיר⁷³ עִם הֶלֶחֶם שְׁלוֹ.

(67) משנה וגמרא שם. (68) חשב לאכלה אחרי יום וליילה. (69) לאכול את המורם חוץ לעזרה או לזרוק את הדם בחוץ (ראה פ"ג ה"א). (70) מפני שהפסול בא עם השחיטה ולא לפניו. (71) כחכמים שם. טריפה ובעלת מום פסולין לפני השחיטה. "זה הכלל, כל שפסולו קודם שחיטה, לא קדש הלחם. פיסולו אחר שחיטה, קדש הלחם". ברייתא שם. (72) אלא לשם קרבן אחר, ואע"פ שפסולו אחר שחיטה, לא קדש הלחם. בתורת כהנים (פרשת צו פרק יא) דרשו מהכתוב (ויקרא ז, יב) "על זבח התודה", מלמד שאין הלחם מתקדש עד שתהא זבחתה לשם תודה. (73) משנה שם. וכפי פירושו של רב פפא שם עט. והטעם, מפני שכל הזבחים שמביאים עמהם לחם לומדים מתורה, ובמשנה שם כתוב: וכן שני כבשי עצרת וכו'. ורבינו כאן השמיט דין זה, ולא נתברר למה.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

(1) יבאר המחשבות שפוסלות הקרבנות, ובאי זו עבודה מעבודותיה המחשבה פוסלת.

- א. שֶׁלֶשׁ מַחְשְׁבוֹת הֵן שֶׁפּוֹסְלִין אֶת הַקֶּרְבָּנוֹת, וְאֵלוּ
- הֵן: מַחְשְׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם², וּמַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם,¹
- וּמַחְשְׁבַת הַזִּמְן.³ מַחְשְׁבַת שְׁנוֵי הַשָּׁם פִּיּוּד? זֶה
- הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶחַ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, פְּגוֹן שֶׁהָיָה עוֹלָה
- וַיִּחְשֹׁב שֶׁהוּא שְׁלָמִים³, אוּ יִשְׁחָטְנוּ לְשֵׁם עוֹלָה
- וּשְׁלָמִים, אוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים וְלְשֵׁם עוֹלָה, אוּ שֶׁשְׁחַט
- הַזֶּבֶחַ שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעָלָיו - זֶה הִיא מַחְשְׁבַת שְׁנוֵי
- הַשָּׁם. מַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם פִּיּוּד? פְּגוֹן שֶׁשְׁחַט אֶת
- הַזֶּבֶחַ לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת לְזֶרֶק דָּמוֹ אוּ לְהִקְטִיר מִמֶּנּוּ
- דָּבָר הָרָאוּי לְהִקְטִיר חוּץ לְעֶזְרָה, אוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ
- דָּבָר הָרָאוּי לֶאֱכִילָה חוּץ לְמְקוֹם אֲכִילָתוֹ - זֶה הִיא
- מַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם. וְזִבְחִים שֶׁחָשַׁב בָּהֶן מַחְשָׁבָה זֶה -
- הֵם הַנִּקְרָאִים זִבְחִים שֶׁשְׁחָטָן חוּץ לְמְקוֹמָן. מַחְשְׁבַת
- הַזִּמְן פִּיּוּד? פְּגוֹן שֶׁשְׁחַט אֶת הַזֶּבֶחַ לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת
- לְזֶרֶק דָּמוֹ מֵאַחֵר שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה, שְׂאִינוֹ זִמְן
- זִיקְתּוֹ, אוּ לְהִקְטִיר מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְהִקְטִיר
- לְמַחֵר מֵאַחֵר שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשָּׁחַר, שְׂאִינוֹ זִמְן
- הִקְטָרְתּוֹ, אוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לֶאֱכִילָה לְאַחֵר

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי ה' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בחסות העוף מעכב, ולפיכך הוא גמר ההזאה, וכן במשנה שם שנינו בחטאת העוף "מיצה דמה שלא לשמה - פסול".
ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה¹³: בקמיצה¹⁴, ובנתינת הקמץ בכלי שרת¹⁵, ובהולכת הקמץ למזבח, ובזריקתו על האש.

משנה, מנחות יב, א. (14) דומה לשחיטה בזבח, השחיטה מפרידה בין חלק מזבח (הדם) לבשר, וגם הקומץ כן (רש"י זכאים יג.). (15) דומה לקבלת הדם.

ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו¹⁶, פגון שחשב בשעת הפשט או בשעת נתוח או בשעת הולכת אמורין למזבח, או בשעת פלילת המנחה¹⁷ או בשעת הגשתה¹⁸, וכיוצא בדברים אלו - אין אותה המחשבה מועלת כלום. בין שהיתה מחשבת שנוי השם, בין מחשבת המקום, בין מחשבת הזמן.

ב'תורת כהנים' פרשת צו פ"ב ה"ד - למדו, שאין המחשבה פוסלת אלא בדברים המעכבים את הכפרה, וכל אלו אינם מעכבים. (17) לפני הקמיצה, ואין מחשבה פוסלת לפני קמיצה כמו בזבח לפני השחיטה (ראה 'תוספות' זכאים יג, ב - ד"ה זה הכלל). (18) ראה ההערה הקודמת.

ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין אותה המחשבה מפסדת כלום. כיצד? המחשב בשעת שחיטה וקבלה והולכה וזריקה להניח דם הזבח או אמוריו למחר או להוציאן חוץ לעזרה¹⁹, או שחשב לזרק הדם על הכבש שלא פגג היסוד, או לתן את הנתיני למעלה למטה ואת הנתיני למטה למעלה, או לתן דמים הנתיני במזבח החיצון במזבח הפנימי או את הנתיני בפנימי לחיצון, או להכניס דם החטאת לפנים, או שחשב שיהיה הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה, או שיקריבום טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או לערב דם הזבח בדם הפסולין, או שחשב לשבר עצמות הפסח ולאכל ממנו נא, או שחשב לשרף חטאות הנשרפות חוץ לזמן או חוץ למקומן - בכל אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח פסול²⁰. וכן אם חשב בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתו לפלי ובשעת הולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח קמצה או לבנותה למחר או להוציאו לחוץ - הרי זה פסול.

(19) כחכמים במשנה, זכאים לה, ב - בניגוד לדעת רבי יהודה, הפוסל בשלושה אלה. (20) כל הדינים שנמנו כאן חוץ מדיני חטאת הנשרפת, נשנו שם לה, ב. ולו, א - בלי מחלוקת. דיני חטאת הנשרפת, שנינו בברייתא שם לה, א.

ט. כבר בארנו²¹, שהולכה שלא ברגל - אינה הולכה, לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך

זמן הראוי לאכילתו - זו היא מחשבת הזמן. וזכאים שחשב בהן מחשבה זו - הם הנקראים זכאים שנסחטו חוץ לזמן, והם הנקראים פגול בכל מקום, וזהו פגול האמור בתורה.

(2) משנה, זכאים ב, א. כל הזכאים שנזבחו שלא לשם כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח והחטאת (שהם פסולים ממש). (3) ואע"פ ששנינו שעולה שנשחטה שלא לשמה כשרה, כולל אותה רבינו כאן במחשבות הפוסלות, מפני שלא עלתה לשם חובה וחייב להביא אחרת. (4) ויקרא ז, יח: "פיגול יהיה" (ראה ה"ב).

ב. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה⁵: ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו - אינו מדבר אלא במחשב⁶ בשעת הקרבה שיאכל ממנו בפלוישי. והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו בשעת מעשיו שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן. וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי להקטרה [לאחר זמן הראוי להקטרה]. כך למדו מפי השמועה: אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח⁷, אם חשב עליהן אחר זמן - הרי הקרבן פגול.

(5) שם. (6) שם כט. (7) שם כח. התורה כתבה: "ואם האכל יאכל", שתי אכילות משמע.

ג. אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו, אלא נזרק דמו על המזבח להלכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו - אותו הנשאר נקרא נותר, ואסור לאכלו, והקרבן כבר נרצה וכפר. הרי הוא אמר בדם: ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר - פיון שהגיע דם למזבח להלכתו נתפסרו הבעלים ונרצה הקרבן. לפיכך אין מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח⁸, כמו שיתבאר⁹. אחד זבח שחשב בו אחת משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה, או שחשב בשעת קבלת הדם, או בשעת הולכתו למזבח, או בעת זריקתו על המזבח.

(8) משנה, שם מג, א. (9) לקמן פ"ח ה"ז, עיי"ש. (10) משנה, זכאים יג, א. "שהזבח נפסל בארבעה דברים וכו'".

ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות¹⁰ הזבח נפסל במחשבה: בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם, ובזריקתו על המזבח.

ה. והעוף - בשני דברים¹¹: במליקה, ובמצוי הדם¹².

(11) משנה, שם סד, ב. וס"ה, א. (12) רבינו סובר שמחשבה פוסלת במצוי הדם בין בעולת העוף ובין בחטאת העוף, ואע"פ שחטאת העוף טעונה הזאה, וזה בהתאם לדעתו בפ"י מהל' מעשה הקרבנות ה"ז, שמיצוי

קלו שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

3) למרוב שברצפת העזרה והדם יוצא לחוץ. ולמה לא יזרוק כשר מן הדם שנשאר אחר זריקת הפסול, שהרי פסול אינו עושה שיריים? דעת רבינו שרק הדם שנשאר במזרק - שיריים הבהמה אינו שיריים אבל הדם שנשאר במזרק - שיריים הוא. וראה למעלה פרק א הלכה כז, שבזריקה שלא כהלכתה גם הדם שבמזרק כשר. ואולי כאן הזריקה היא כהלכתה, מפני שהמחשבה אינה מועילה. (4) הכוונה לטמא שעושה שיריים, אבל בשאר פסולים יחזור הכשר ויקבל.

ג. בְּדָבָר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה פִּיּוּצָה? מִנְחַת הָעֹמֶר
שֶׁקִּמְצָה שְׂלֹא לְשִׁמָּה - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁנַּעֲשִׂית לְשִׁמָּה
וְשִׁירִיָּה נֶאֱכָלִין; מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מִן הַשְּׂעוּרִים, וְאֵין
הַשְּׂעוּרִים דָּבָר הָרָאוּי לְשִׁמָּה קִרְפָּנוֹת.²⁹ וְכֵן הַמִּחְשָׁב
בְּמִנְחַת קִנְאוֹת³⁰ וְהַלְבוּנָה עֲלֶיהָ קִדְּם שֶׁיִּלְקֹט הַלְבוּנָה
- אֵין מִחְשָׁבָתוֹ מוֹעֵלָת, שֶׁהִרִי אֵינָה דָּבָר הָרָאוּי
לְעִבּוּדָה.³¹ וְכֵן כָּל פִּיּוּצָה בָּזָה.³²

5) שכל המנחות האחרות באות מן החטים. רבינו גורס בגמרא שם "דחידוש הוא" פירוש, מנחה זו דינה יוצא מן הכלל, שבאה מן השעורים, ואף על פי שמנחת סוטה באה גם מן השעורים, אינה דומה למנחת העומר שבאה גריסים גסים אבל מנחת סוטה היא קמח (רש"י), והראב"ד גורס "דחדש היא" פירוש באה מן התבואה החדשה, אבל שאר המנחות אסור להביאן מתבואה חדשה עד הקרבת שתי הלחם בשבועות. (6) מנחת סוטה שקינא לה בעלה, ואמרה תורה (במדבר ה, טו) ולא יתן עליה לבונה. במנחות ד. למדו מן המקרא שאם עשאה שלא לשמה פסולה כחטאת. (7) מפני שיש עליה לבונה. (8) כגון חסר שמנה, ריבה שמנה ופסולים אחרים שנמנו למעלה בפרק יא.

ד. בְּמָקוֹם הָרָאוּי לְעִבּוּדָה פִּיּוּצָה? מִזְבֵּחַ שְׁנִפְגָּם³⁶
וְחֹשֶׁב מִחְשָׁבֶת זֶמֶן אוּ מִחְשָׁבֶת מָקוֹם - לֹא פָּסֵל
הַזְבֵּחַ בְּמִחְשָׁבָה זֶה, שֶׁהִרִי אֵין הַמָּקוֹם עֲתָה רָאוּי
לְעִבּוּדָה.³⁷ קִמְצָה אֵת הַמִּנְחָה בַּחוּץ³⁸ וְחֹשֶׁב בְּשִׁעַת
קִמְצָה מִחְשָׁבֶת זֶמֶן אוּ מִחְשָׁבֶת מָקוֹם - אֵין
מִחְשָׁבָה זֶה כְּלוֹם.³⁹

9) בובחים נט. למדו מהכתוב (שמות כ): "וזבחת עליו" כשהוא שלם ולא כשהוא חסר (וראה למעלה פרק ג הלכה כ"ב). (10) ואף על פי שיהיה ראוי לעבודה אחרי שיתקנוהו. (11) חוץ לעזרה.

ה. אֵלוּ דְּבָרִים⁴² שֶׁאֵינָן רָאוּיִן לְאֲכִילָה מִן הַקִּרְפָּנוֹת
וְרָאוּיִן לְהַקְטִירָה: הָדֵם⁴³ וְהָאֹמֶרִין וּבִשָּׁר הָעוֹלָה,
וְהַקִּמְצָה וְהַלְבוּנָה מִן הַמִּנְחָת הַנִּקְמָצוֹת.⁴⁴

12) הלכות ה"ז משמשות הקדמה להלכות הבאות אחריהן. (13) אף על פי שאין מקטירים את הדם אלא זורקים אותו, כלל אותו רבינו בין הראויים להקטרה מפני שהוא אכילת מזבח.

ו. וְאֵלוּ רָאוּיִן לְאֲכִילָה וְאֵינָן רָאוּיִן לְהַקְטִירָה:
הַבִּשָּׁר הַנֶּאֱכָל מִכָּל הַזִּבְחִים, בֵּין הַנֶּאֱכָל לַפְּהִימִים⁴⁵
46

1 בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ צָרִיף - הָרִי זֶה הוֹלְכָה, וְהַמִּחְשָׁבָה
2 פּוֹסְלָתָהּ. פִּיּוּצָה? קִבַּל הָדֵם וְהוּא עוֹמֵד בְּמָקוֹמוֹ
3 וּפִשְׁט יָדוֹ לְזָרְקוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ²², וְחֹשֶׁב בְּעַת שֶׁפִּשְׁט
4 יָדוֹ בְּדֵם - אֵין הַמִּחְשָׁבָה פּוֹסְלָתָהּ; אֲבָל אִם קִבַּל
5 הָדֵם בְּפָנִים וְלֹא הִלָּךְ בּוֹ לִגְבֵי הַמִּזְבֵּחַ, אֲלֹא הִלָּךְ בּוֹ
6 וְהוֹצִיאוֹ לַחוּץ²³, וְחֹשֶׁב בְּשִׁעַת הִלּוּכּוֹ לַחוּץ
7 בְּמִחְשָׁבֶת הַזֶּמֶן וּבִפְיּוּצָה בָּה - הָרִי זֶה פּוֹסְלָתָהּ.²⁴

21) למעלה פ"א הכ"ג. (22) זוהי הולכה שלא ברגל. (23) זבחים טו, ב - לא מחוץ לעזרה אלא ריחוק מן המזבח (רש"י שם). (24) מחלוקת תנא-קמא ורבי אלעזר שם יג, א. ופסק כתנא-קמא. (כסף-משנה. לפי גירסתנו בסוגיה שם טו, ב - משמע שהמחשבה פוסלת רק בשעת החזרתו למזבח אחרי שהריחיקו, אבל בהולכה המרחיקה מן המזבח לא, וכן דעת רש"י שם. ואולי גירסה אחרת היתה לעיני רבינו. ראה ברטנורא בפירושו על המשנה, שם).

יום ש"ק ו' אייר ה'תשע"ו

פֶּרֶק אַרְבַּעַת עֶשְׂרִי

1) יבאר אם המחשבה הולכת אחר העובד או אחר הבעל, אין המחשבה מועלת אלא בהראוי לעבודה ובדבר הראוי לה.

א. אֵין הַמִּחְשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֲלֵא אַחֵר הָעוֹבֵד, אֲבָל
מִחְשָׁבֶת בַּעַל הַקֶּרֶן אֵינָה מוֹעֵלָת כְּלוֹם.² אֲפֹלוּ
שֶׁמַּעֲנֵנוּ הַבְּעָלִים שֶׁפִּגְלוּ, וְהִיתָה מִחְשָׁבֶת הָעוֹבֵד
נִכְוָה - הָרִי זֶה כָּשֵׁר.¹¹

2) ובמדרש רבה (ויקרא כב, ז) "תני ר' ישמעאל אף על פי שהבעלים יושבים ומחשבים כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט".

ב. וְאֵין הַמִּחְשָׁבָה מוֹעֵלָת אֲלֵא מִמֵּי שֶׁהוּא רָאוּי
לְעִבּוּדָה, וּבְדָבָר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה, וּבְמָקוֹם רָאוּי
לְעִבּוּדָה. מִמֵּי שֶׁהוּא רָאוּי פִּיּוּצָה? אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין
לְעִבּוּדָה שֶׁקִּבַּל הָדֵם אוּ הוֹלִיף אוּ זָרַק, וְחֹשֶׁב בְּשִׁעַת
הָעִבּוּדָה מִחְשָׁבֶת מָקוֹם אוּ מִחְשָׁבֶת הַזֶּמֶן - לֹא פָּסֵל
בְּמִחְשָׁבָתוֹ, לְפִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְעִבּוּדָה. וְאוֹתוֹ הָדֵם
שֶׁקִּבַּל אוּ שֶׁזָּרַק מִקְצָתוֹ - יִשְׁפֹּף לְאַמָּה³. וְאִם נִשְׁאָר
דֵּם הַנֶּפֶשׁ - יִחְזֹר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה וְיִקְבַּל בְּמִחְשָׁבָה
נִכְוָה. אֲבָל אִם חֹשֶׁב הַפְּסוּל בְּשִׁעַת שֶׁחִטָּה - פָּסֵל
בְּמִחְשָׁבָתוֹ; שֶׁהִשְׁחִיטָה כָּשֵׁרָה בַּפְּסוּלִין, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ. יֵשׁ קִרְפָּנוֹת, שֶׁאִם נַעֲשׂוּ שְׂלֹא לְשִׁמּוֹן -
כָּשֵׁרִין, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. לְפִיכָךְ, אִם קִבַּל הָדֵם כֶּהֵן זֶה
שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְעִבּוּדָה אוּ הוֹלִיכּוֹ אוּ זָרַק - פָּסֵל
הַזְבֵּחַ, כְּאֵלוֹ עֲשָׂאָהוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁהוּא פְּסוּל. וְאֵף עַל פִּי
שֶׁיֵּשׁ דֵּם הַנֶּפֶשׁ. וְיִחְזֹר הַכָּשֵׁר וְקִבַּל זָרַק - כֶּבֶד נִפְסָל
הַזְבֵּחַ⁴. וְלֹא מִפְּנֵי מִחְשָׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם פָּסֵל אוֹתוֹ,
אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּסוּל לְעִבּוּדָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ש"ק ו' אייר - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ט. חשב שיאכלו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי
לאכילה או שיקטירו הטמאים או הפסולין מדבר
הראוי להקטרה חוץ לזמן אכילה והקטרה - הזבח
פגול²¹, כמו שבארנו²². חוץ למקום אכילה והקטרה
- הרי זה פסול²³ ואינו פגול.³⁶

(21) והאוכלו חייב כרת, והטעם, מפני שאכילת טמאים
ופסולים נקראת אכילה, ולפיכך המחשבה באכילתם פוסלת.
(22) בהלכה א, שמחשבת חוץ לזמנו היא פגול. (23) ואין
חייבים כרת על אכילתו.

י. אין אכילה פחותה מפזיז, ולא הקטרה פחותה
מפזיז. לפיכך, המחשב לאכל מדבר הראוי לאכילה
פחות מפזיז או שחשב להקטיר מדבר הראוי
להקטרה פחות מפזיז, בין במחשבת זמן בין
במחשבת מקום - הזבח פשוט. חשב לאכל פחצי זית
בחוץ ולהקטיר פחצי זית בחוץ, או שחשב לאכל
פחצי זית אחר זמן אכילה ולהקטיר פחצי זית אחר
זמן הקטרה - הזבח פשוט; שאין אכילה והקטרה
מצטרפין. ואם הוציא פלשון אכילה ואמר:
שיאכל פחצי זית ותאכל האש חצי זית - הרי אלו
מצטרפין; לשון אכילה אחד הוא. חשב לאכל או
להקטיר פחצי זית, וחזר וחשב על חצי זית אחר
באותה המחשבה - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל
פחצי זית ושתאכל בהמה או חיה פחצי זית, בין
במחשבת מקום בין במחשבת זמן - הרי אלו
מצטרפין; ששם אכילה אחד הוא²⁴. חשב על פזיז
שיאכלוהו שנים - הרי אלו מצטרפין. חשב לאכל
פזיז ביותר מפדי אכילת פרס²⁵ - הרי זה מצטרף.
חשב בשעת זביחה לאכל פחצי זית ובשעת זריקה
לאכל פחצי זית - הרי אלו מצטרפין, בין במחשבת
המקום בין במחשבת הזמן. וכן אם חשב על פזיז²⁶
בשעת קבלה ועל פזיז בשעת הולכה; שארבע
העבודות מצטרפות והרי הן כעבודה אחת. חשב
להקטיר פחצי זית מן הקמץ וכחצי זית מן הלבונה
- הרי אלו מצטרפין; שהלבונה עם הקמץ למנחה
באמורין לזבח. לפיכך, אם חשב להקטיר פזיז מן
הלבונה חוץ לזמנו - הרי זה פגול, כמו שנתבאר.
אחד המחשב לזרק דם הזבח פלו בחוץ או למחר,
או שחשב לזרק מקצת דמו בחוץ או למחר - בין
שחשב על פדי הזיה מן הדם פסול²⁷.

(24) מפני שאכילת כלבים נקראת אכילה, שנאמר (מלכים ב'
ט, י): ואת איובל יאכלו הכלבים. (25) זמן אכילת שלוש
ביצים. (26) צריך להיות: "כחצי זית" (כסף משנה).
(27) כלומר, בחוץ כדינו - פסול, ולמחר כדינו - פגול.

בין הנאכל לכל אדם, ושיירי המנחות, ושתי הלחם
ולחם הפנים.

(14) בשר חטאות ואשמות וחזה ושוק של קדשים קלים.

ז. ואלו דברים שאינן ראויין לא לאכילה ולא
להקטרה: בשר חטאת הנשרפת¹⁵, והעור של בהמה
כלו, חוץ מעור האלה¹⁶ שהוא [ראוי] לאכילה.
אבל המראה, והוא הקרום הדק הדבק בעור ומבדיל
בינו וביין הבשר - אינו ראוי לאכילה. וכן העצמות
והגידים והקרנפים והטלפים, והנוצה של עוף
והצפרנים והחרטום שלו, וראשי אגפים וראש
הזנב. אפלו מקומות הרפים מפל אלו הדבוקים
בבשר, שאלו יחתכו מן החי יבצבץ הדם ויצא,
הואיל ואינן חשובין - נקראים דבר שאינו ראוי
לאכילה לענין הקרבנות. וכן המרק והתבלין,
והשליל¹⁷ והשליא¹⁸ וביצת העוף, והבשר שפולטתו
הספין בשעת הפשט וישאר מדבק בעור, והוא
הנקרא אלל - פל אלו אינן חשובין לענין מחשבת
הקרבנות, והרי הן פדבר שאין ראוי לאכילה.

(15) כולה במקום המיוחד לכך בעזרה אחר הקטרת אימוריה
למזבח. (16) במשנה קב. "העור שתחת האליה".
(17) עובר שנמצא במעי הבהמה השחוטה ורוב האנשים
אינם אוכלים אותו. (18) העור שהעובר מונח בו ויוצא
אחר הלידה.

ח. ומחשביין על דבר העומד לאבוד או על דבר
העומד לשרפה¹⁹. המחשב באחת מאותן ארבע
העבודות או בכלל לאכל דבר שאין דרכו לאכילה
או להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה, בין במחשבת
המקום בין במחשבת הזמן - הזבח פשוט. ביצד?
חשב לשותות מדם הזבח או לאכל מאמוריו או מן
הקמץ ומן הלבונה בחוץ או למחר, או שחשב
להקטיר מבשר הזבח או משיירי המנחה בחוץ או
למחר - הרי הזבח פשוט. וכן אם חשב לאכל או
להקטיר מן העור ומן העצמות והגידים והמרק או
האלל וכיוצא בהן, בין במחשבת זמן בין במחשבת
מקום - הזבח פשוט. וכן אם חשב לאכל מפרים
ושעירים הנשרפין בחוץ או למחר - הרי הן
פשרים²⁰. וכן כל פיוצא בזה.

(19) אין הכוונה לדבר שמצוה לשרפו, אלא לדבר שסופו
להישרף או ליאבד, ובשעה שמחשב עליו הוא עודנו קיים.
(20) "חישב באכילת פרים ובשריפתם לא עשה ולא כלום".
כאן אנו עומדים בידי מחשבת אכילה בדברים שאינם
ראויים לאכילה ולכן מקומו של דין זה כאן, אבל חישב
בשריפתם, שזו היא מצוותם, אין מקומו כאן אלא בפרק יג.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-י' אייר תשע"ו

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קל. קכט.

1 המצוה המשלימה מאה ושלשים — האזהרה
2 שהנהרגו מלאכול בשר קדשים שנטמאו, והוא אמרו
3 יתעלה: "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל" (ויקרא
4 יב, יט); ומי שעבר ואכלו — לוקה. ובתוספתא זבחים
5 (פרק ה) נתבאר, ששהור שאכל בשר טמא — הרי זה
6 לוקה את-הארבעים. ובפרק ב' מגמרא פסחים (כד):
7 אמרו: "טמאת הגוף (טמא שאכל בשר של קדש) בכרת,
8 טמאת הבשר (שאכל בשר טמא של קדש) בלאו". וכבר
9 נתבארו דיני מצוה זו בפרק י"ג מזבחים (משנה ב).

10 המצוה הקכ"ט — האזהרה שהזהר השמא מלאכול
11 קדש, והוא אמרו ביולדת: "בכל-קדש לא-תגע" (שם, ד).
12 ולשון ספרא (פרשת תוריע): "בכל-קדש לא-תגע ואל-
13 המקדש לא תבא — מה מקדש הנכנס לו בטמא ענוש
14 כרת, אף הקדש האוכלו בטמא ענוש כרת". ולמד
15 באמרו "לא-תגע" באדם שאכל במזיד, שסומך על הכלל
16 שנתבאר במכות (יד): בבאור אמרו יתעלה: "בכל-קדש
17 לא תגע", והוא אמרם בגמרא מכות: טמא שאכל
18 את-הקדש, בשלמא ענש כתיב: "והנפש אשר-תאכל
19 בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה"
20 (שם ז, כ); אזהרה מנא לן? אתיא מ"בכל-קדש לא-תגע".
21 ושם אמרו: "בכל-קדש לא-תגע" — אזהרה לאוכל.
22 אתה אומר אזהרה לאוכל, או אינו אלא אזהרה לנוגע?
23 תלמוד לומר: "בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא
24 תבא" — מקיש קדש למקדש: מה מקדש שיש בו
25 נטילת נשמה (חויב כרת) אף קדש דבר שיש בו נטילת
26 נשמה; ואי לנגיעה — מאי נטילת נשמה איכא (איך)
27 תיתכן נטילת נשמה? אלא לאכילה. ואפקה רחמנא
28 (התורה התבטאה) לאכילה בלשון נגיעה למימר דנגיעה
29 באכילה. ומן-הלשונות האלה יתבאר לך, שטמא שאכל
30 את-הקדש חייב כרת, במה דברים אמורים? אם הוא
31 מזיד; אבל אם הוא שוגג — הרי זה מקריב קרבן עולה
32 ויורד, כמו שהזכרנו במצוה ע"ב ממצות עשה. וכבר
33 נתבארו דיני מצוה זו בפרק י"ג מזבחים (קו.).

יום שני א' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה צא.

34 המצוה הצ"א — הצווי שנגצטינו לשרוף הנוהר
35 (התורה קבעה זמן לאכילת קרבנות מסוימים והנוהר מהן לאחר
36 הזמן הוא "נוהר", והוא אמרו יתעלה: "והנוהר מבשר
37 הזבח ביום השלישי באש ישרף" (ויקרא ז, יז). ובפרוש

אמרו על זה שאמר יתעלה בכבש הפסח: "לא תותירו
ממנו עד-בקר והנוהר ממנו עד-בקר באש תשרפו" (שמות
יב, י), אמרו במכילתא: "בא הכתוב לתן עשה על לא-
תעשה". ובמקומות רבים בפסחים (פד) ובמכות (צ: וטז).
וזהו לכתם (מקומות רבים נוספים) אמרו בפרוש שלא דנוהר
לאו שנתק לעשה הוא (שאם מקיים את ה"עשה": "באש
תשרפו" — מנתק את הלאו ומבטלו), ולפיכך אין לוקין עליו.
והעשה הוא מה-שהזכרנו, שנגמרו: "והנוהר ממנו עד
בקר באש תשרפו". ודין הפגול (שהכהן המקריב חשב
מחשבות מסוימות, שלא כפי הצורך) והנוהר שוה, כמו
שאבאר במצות לא-תעשה (לא תעשה קלב), שפיר הזכיר
את-הפגול בלשון "נוהר". וכבר נתבארו גם דיני מצוה זו
בפסחים (כו: ובסוף תמונה לד.).

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה צ.

1 המצוה המשלימה תשעים — הצווי שנגצטינו
2 לשרוף קדשים שנטמאו, והוא אמרו יתעלה: "והבשר
3 אשר יגע בכל-טמא לא יאכל באש ישרף" (ויקרא ז, יט),
4 ובגמרא שבת (כד): באור לבאר, מה-טעם אסור להדליק
5 שמן תרומה שנטמא ואמרו: "שבתון (מצות השביתה
6 ממלאכה ביום-טוב) עשה הוא, והרי יום טוב עשה
7 ולא-תעשה, ואין עשה (של שריפת קדשים שנטמאו) דוחה
8 את לא-תעשה ועשה". ענין הדברים האלה הוא:
9 שעשית מלאכה ביום טוב אסורה, והעושה עובר על
10 מצות עשה, שכן בטל מצות עשה, והוא אמרו ביום
11 טוב: "יהיה לכם שבתון" (שם כג, כד); ועובר על מצות
12 לא-תעשה, לפי שעבר על לאו, והוא אמרו: "כל-
13 מלאכה לא-יעשה בהם" (שמות יב, טז), כלומר: ביום
14 טוב. אבל שרפת קדשים טמאים אינה אלא מצות עשה,
15 ולפיכך אסור לשרפם ביום טוב מחמת הכלל שהזכיר:
16 "אין עשה דוחה את לא-תעשה ועשה". ואמרו שם (שבת
17 כה). עוד דבר, וזו לשונו: "כשם שמצוה לשרוף קדשים
18 שנטמאו, כך מצוה לשרוף שמן (לאו דוקא) תרומה
19 שנטמא". וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפסחים (פב).
20 ובסוף תמונה לג.).

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה מט.

1 המצוה המ"ט — הצווי שנגצטינו בעבודת היום,
2 כלומר: כל-הקרבנות וההודיין שהן חובה ביום צום כפור
3 לכפר בהם כל-העונות, כמו שאמר הכתוב. והיא כל-

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קיג.

המצוה הקי"ג — האזהרה שהזהרנו מלעבוד
בקדשים (כגון: לחרוש בבהמת קדשים) והוא אָמְרוּ יְתַעֲלָה:
"לא תעבד בבכר שורך" (דברים טו, יט), ולמדנו שאר
קדשים מן הבכור שיהיו כלם אסורים בעבודה. וכבר
נתבאר בסוף מסכת מכות (כא:), שהעובד באחד מן
הקדשים — לוקה.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קיד.

המצוה הקי"ד — האזהרה שהזהרנו מלגז (לגזוז)
צמר הקדשים והוא אָמְרוּ: "ולא תגזו בכור צאנך" (דברים
טו, יט), ולמדנו שאר קדשים מן הבכור שיהיו כלם
אסורים בעבודה וגזזה. וכבר נתבאר דיני שתי המצוות
האלה כלומר: גזזה ועבודה, במסכת בכורות. וגם הגזוז
דבר (כמות קטנה ביותר) מן הקדשים — לוקה.

החקה האמורה ב'אֲחֵרֵי מוֹת' (ויקרא טז, א). והראיה
שהכל מצוה אחת, אָמְרָם בְּסוֹף פָּרָק ה' מִכְּפֹרִים (ס:):
"כל-מעשה יום הכפורים האמור על הסדר, הקדים
מעשה לחברו — לא עשה כלום". וכבר נתבאר כל-דיני
מצוה זו במסכת המיחת לה, והיא מסכת יומא.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ו

מצות עשה מט. קיח.

המצוה המ"ט נדפסה ביום הקודם.

המצוה הקי"ח — הצווי ששצטוינו שכל-הנהגה
מן-ההקדש או אוכל קדש, כלומר: תרומה בשגגה —
יחזיר מה שאכל או כדי מה-שנהגה עם תוספת חמש,
והוא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "ואת אשר חטא מן-הקדש ישלם
ואת-תמישתו יוסף עליו" (ויקרא ה, טז), ואמר עוד:
"והאיש כי-יאכל קדש בשגגה וגו'" (שם כב, יד). וכבר
נתבאר דיני מצוה זו במסכת מעילה (טו.) וגם במסכת
תרומות (פרק ז).

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמ' א

צורך לכפול את הדברים, אלא מכלל לאו אתה שומע הן:
נמרא
שואלת הגמרא: שפיר קאמר ליה — יפה אמר לו רבי חנינא בן
גמליאל לרבי מאיר, שמשמעם אחר הוצרך משה רבינו לכפול את
דבריו, ואין ללמוד מכך שכל תנאי צריך לכפולו.
משיבה הגמרא: אמר לה רבי מאיר, אי סלקא דעתך — אם תעלה
בדעתך שהסיבה לאמירת התנאי בצורה זו לאו לתנאי בפול הוא
דאמאי — לא נאמרה משום שצריך לכפול התנאי, אם כן היה צריך
לכתוב רק 'ואם לא יעברו ונאחזו בתבכם', ומה שהוסיף משה
ואמר 'בארץ כנען'

ואם לא יעברו חלוצים אתכם, ונאחזו בתבכם בארץ כנען. רבי
חנינא בן גמליאל אומר, אין ללמוד מלשון התנאי שהתנה עמהם
משה רבינו, שכל תנאי צריך לכפול, כיון שבתנאי בני גד ובני
ראובן היה טעם מיוחד, שמחמתו צריך היה להקדים, שאם
לא יעברו חלוצים יקבלו את נחלתם בארץ כנען, שאלמלא היה
משה רבינו אומר כן, יש בפי' — היה אפשר להבין מדבריו
שאפילו בארץ כנען לא יתחילו — שאם לא יעברו חלוצים לפני
אחיהם, אפילו בארץ כנען לא יקבלו חלק, כקנס על כך שמאסו
בה, לכן אמר משה רבינו בפירוש שאם לא יעברו חלוצים, לא
יפסידו את חלקם בארץ כנען, אלא יטלו בארץ כנען ובארץ גלעד
על פי הגורל ככל ישראל, ואם כן אין ללמוד מכך שכל תנאי יש

המשך ביאור למסכת קידושין ליום חמישי עמ' ב

מעוברת ועדיין לא נולדה הבת, מקודשת, כיון שמקצתו בא
לעולם. ומבררת הגמרא, קמא — כשיטת מי נאמרו דבריו.
מבארת הגמרא: מדובר בשהו עובדה — לאחר שלשה חודשי
עיבורה שאז העיבור ניכר וחשוב, וכדברי הפל — בין לרבה ובין
לרב יוסף, שלדברי שניהם לא אמר רבי אליעזר בן יעקב שניתן
להפריש תרומה אלא כשכבר גדלה התבואה לשיעור של 'שחת',
אבל בשיעור פחות מזה לדברי שניהם אין הקידושין חלים. ואף
לדברי רבה שרק בתבואה הגדילה על מי גשמים חלים דבריו, כאן
גם כן חלים הקידושין, שהרי עיבור האשה גם הוא תלוי רק בידי
שמים ולא במעשי האדם.
אמר אביי, רבי אליעזר בן יעקב, ורבי — רבי יהודה הנשיא, ורבי
מאיר, בולחו ככירא לחו — כל אלו סוברים שאדם מקנה דבר
שעדיין לא בא לגמרי לעולם אלא התחיל לבוא קצת, ויחול קנינו
כשיבוא הדבר לעולם לגמרי.
מבאר אביי את דבריו: רבי אליעזר בן יעקב, נלמד מהא דאמרין
בתוספתא לעיל, שאדם יכול להפריש תרומה מפירות שעדיין לא
צמחו לגמרי, שלא הביאו שליש, ואף שעדיין לא באו לעולם
לגמרי.
רבי סובר כן ממה דתניא בברייתא

צורך שתגדל התבואה ותהיה לפחות כ'שחת', ונחלקו בדבר אחר,
אמר רבה, לא אמר רבי אליעזר בן יעקב שניתן להפריש תרומה אף
מתבואה שלא גדלה 'שליש' אלא ב'שחת' דבי ביבשא —
שמסתפקת ממי גשמים, שכיון שאינה תלויה במעשי האדם הרי
היא כמי שהתחילה לבוא לעולם, ואף אם עדיין לא הביאה שליש,
אפשר להפריש ממנה ועליה. אבל ב'שחת' דבי שקאי — הזקוקה
להשקאת בני אדם, לא אמר רבי אליעזר בן יעקב שניתן להפריש
ממנה תרומה, כיון שיתכן שלא ישקוה ותיפסד ולא תצמח, והרי
היא כדבר שלא בא לעולם כלל. ורבי יוסף אמר, אפילו ב'שחת' דבי
שקאי סובר רבי אליעזר בן יעקב שניתן להפריש ממנה תרומה,
כיון שכבר הגיעה לצמיחה חשובה של 'שחת', הרי זה דבר שבא
לעולם.
מבררת הגמרא לפי לשון זו: קמא אולא — כשיטת מי ניתן להבין
את דברי רבי חנינא, שאמר על הא (דחניא) [דחניא] במשנתנו,
האומר לחבירו, אם ילדה — תלד אשתך נקבה הרי הבת מקודשת לי,
לא אמר כלום ואין קידושו קידושין, ואמר רבי חנינא, לא שנו דין
זה אלא כשאין אשתו מעוברת, אבל אם היתה אשתו מעוברת דכרי
קנימים. ומשמע מדבריו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
כלל, אבל דבר שמקצתו בעולם אדם מקנה, ולכן אם אשתו

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

סֵלֶת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. וּמִנְחַת
הָעוֹמֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה בָּהָּ מִן הַשְּׁעוּרִין, מכל מקום יש בה
מעלה שֶׁמְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבָהָּ גֵרֶשׁ - שמנפים היטב את קמח
השעורים לבל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל וּזוֹ - מנחת
סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אֵינָה מְעוֹנָה לֹא שָׁמֶן
וְלֹא לְבוֹנָה, וּבָהָּ מִן הַשְּׁעוּרִין, וּבָהָּ קֶמֶח שֶׁאֵינוֹ מְנוּפָה.
הַתְּבָאָר שֶׁמִּנְחַת חוּטָא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, ומביאה הגמרא
ברייתא בענין זה. תִּנְיָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִין הוּא - היה ראוי
שֶׁתְּהֵא מִנְחַת חוּטָא מְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי שְׁלֵא יִהְיֶה חוּטָא
נִשְׁכָּר שִׁקּוּלוֹ בִּמְנַחְתּוֹ. וּמִפְּנֵי כֵּה אֵינָה מְעוֹנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, כִּדִּי
שְׁלֵא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ מְהוּדָר. וּבְרִין הוּא שֶׁתְּהֵא מִנְחַת חֶלֶב - כלומר
כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מְעוֹנָה נִסְכִּים כִּקְרִבּוֹת נִדָּר
וּנְדָבָה, כִּדִּי שְׁלֵא יִהְיֶה חוּטָא נִשְׁכָּר. וּמִפְּנֵי כֵּה אִמְרָה הַתּוֹרָה
בַּפֶּרֶשׁ נִסְכִּים לִפְלֹא נִדָּר אוֹ בְּנִדְבָה, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֵין חַיִּיב נִסְכִּים אִלָּא
בִּקְרִיבָה הַבָּא בְּנִדָּר אוֹ בְּנִדְבָה, אִךְ חֲטָאֵת אֵינָה מְעוֹנָה נִסְכִּים, כִּדִּי
שְׁלֵא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ שֶׁל הַחוּטָא מְהוּדָר עַל יְדֵי הַנִּסְכִּים. וּמִמְשִׁיכָה
הַבְּרִייתָא, שֶׁאֵף שֶׁכֵּל הַחֲטָאוֹת אֵין בָּהֶם נִסְכִּים כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ
שֶׁל הַחוּטָא מְהוּדָר, אֲבָל הַחֲטָאוֹת שֶׁל מְצוּרַע וְאֶשְׁמוֹ מְעוֹנִין לְחַבֵּי
עַם קֶרְבָּנוֹתֵינוּ נִסְכִּים, לְפִי שֶׁאֵין קֶרְבָּנוֹת אֵלּוֹ בָּאֵין עַל חֲטָא, אִלָּא
לְהַשְׁכִּירוֹ לִישָׁרָה, וְלִכֵּן הֵם בָּאִים עִם נִסְכִּים. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְכִי
קֶרְבָּנוֹת הַמְצוּרַע אֵינֶם בָּאִים עַל חֲטָא, אֵינִי, וְהָאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִי
נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עַל שֶׁכֵּה דְּבָרִים - חֲטָאִים, נִנְעִים בָּאֵין
וְכִי - עַל הָאֵדָם לְהִיּוֹת מְצוּרַע, הִרִי מְבֹאֵר שֶׁנִּגְעִי מְצוּרַע בָּאִים
מִחֲמַת הַחֲטָא, וּמִמִּילָא גַם הַקֶּרְבָּנוֹת בָּאִים לְכַפֵּר עַל כֵּךְ, וְאִין אִמְרוּ
שֶׁאֵינֶם בָּאִים עַל הַחֲטָא. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הֵתֵם - בַּמְצוּרַע, אֵין
הַקֶּרֶבֶן בֹּא עַל הַחֲטָא, כִּיֹּן שֶׁעַל יְדֵי הַיִּיסוּרִים וְהַבּוּשָׁה שֶׁהִיוּ לוֹ
מִנְּעִיָּה, הוּא דְּאִיכְפֹּר לִיהִי הַחֲטָא שֶׁמִּחֲמַתּוֹ בֹּא הִנֵּג. וְכִי מִיִּיתִי
קֶרְבֵּן - הַקֶּרֶבֶן שֶׁמִּבִּיא הוּא רַק כִּדִּי לְאֶשְׁתְּרוּי בְּקֶרְשִׁים הוּא דְּקָא
מִיִּיתִי - שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִטּוּמְאָתוֹ עַד שֶׁיִּבִּיא קֶרֶבֶן. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא,
אִלָּא מְעַתָּה לְדַבְּרִיךְ, שֶׁהִטַּעַם שֶׁמִּבִּיאֵין נִסְכִּים עַל חֲטָאֵת מְצוּרַע
הוּא מְשׁוּם שֶׁאֵינָה בֹּאָה עַל חֲטָא, אִם כֵּן הַחֲטָאֵת נִזְוִיר - שֶׁמִּבִּיא הַנְּזִוִיר
חֲטָאֵת בְּמִלָּאֵת יְמֵי נִזְוִיר תְּהֵא מְעוֹנָה נִסְכִּים עִם הַקֶּרֶבֶן, לְפִי שֶׁלֹא
חֲטָא הַנְּזִוִיר בְּנִזְוִירוֹתוֹ, וְנִמְצָא שֶׁאֵינָה בָּהָּ עַל חֲטָא. עוֹנָה הַגְּמָרָא,
סָבֵר לָהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאִמְרָ שֶׁהִטַּעַם שֶׁאֵין מִבִּיאִים נִסְכִּים בַּחֲטָאֵת
הוּא כִּדִּי שֶׁלֹא יִהְיֶה קֶרְבֵּנוֹ שֶׁל הַחוּטָא מְהוּדָר, בְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּפֶר,
דְּאָמַר שְׁנִזְוִיר נִמְיֵי חוּטָא הוּא - כִּיֹּן שֶׁצִּיעִיר אֵת עֲצָמוֹ מִן הֵיין, וְאִין
לֹאֲדָם לְהוֹסִיף חוֹבָה עַל נַפְשׁוֹ מִמָּה שֶׁלֹא צִיּוּתָה עֲלֵיו הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ
חֲשֵׁשׁ שֶׁמֶא יַעֲבֹר עַל נִזְוִירוֹתוֹ וּיְכַשֵּׁל בְּאִיסוּרֵי הַנְּזִוִיר, וְנִמְצָא שֶׁחֲטָאוֹ
בֹּאָה עַל חֲטָא.

שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה, רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל אָמַר בְּשֵׁם שֶׁמַּעֲשִׂיהָ מַעֲשֶׂה בַּהֲמָה, כֵּךְ
קֶרְבָּנָה בֹּא, מִבִּיָּאָה הַגְּמָרָא. תִּנְיָא, אָמַר רַבֵּן לֵהוֹן רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל לְהַכְּמִים,
סוֹפְרִים, הִנְיָחוּ לִי וְאֶדְרָשְׁנָה לְכֶם הִטַּעַם שֶׁמִּנְחַת הַסוּטָה בֹּאָה דּוֹקָא
מִן הַשְּׁעוּרִים בְּמִין חוּטָא - כִּמוֹ תַּכְשִׁיט שֶׁמִּחֲבָרִים אוֹתוֹ לִשְׁנֵי קְצוֹת
צוֹאֵרֵי הַחֲלֹק לְנוֹי.

וּמִקְטִירוֹ בְּכָלִי שָׂרֵת. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, כִּיצַד נֹאמַר שֶׁכֵּבֶר עֵתָה
לֹאֲחֵר שֶׁהִעֲלָהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת מִקְטִיר לִיהִי, וְהִרִי עֲדִיין לֹא מִלְּחֹה,
וּבַהֲמִשְׁךְ הַבְּרִייתָא מְבֹאֵר שֶׁמּוֹלְחוֹ וְנוֹתְנוֹ עַל גְּבִי הָאִישִׁים, וּמִשְׁמַע
שֶׁאֵינוֹ מִקְטִירוֹ אִלָּא לֹאֲחֵר הַמִּלְחָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, אֵין כּוּוֹנֵת
הַבְּרִייתָא שֶׁמַּעֲלָהוּ בְּכָלִי שָׂרֵת וּמִיד מִקְטִירוֹ, אִלָּא אֵימָא שֶׁמַּעֲלָהוּ
בְּכָלִי שָׂרֵת עַל מִנֵּת לְהַקְטִירוֹ לֹאֲחֵר מִכֵּן כְּשֶׁמּוֹלְחוֹ.
מְבֹאֵר בַּבְּרִייתָא לְגַבִּי קוֹמֵץ הַמִּנְחָה וּמּוֹלְחוֹ וְנוֹתְנוֹ עַל גְּבִי
הָאִישִׁים, אִמְרָת הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵיכָּם "וְכָל קֶרֶבֶן
מִנְחָתְךָ בְּמִלְחָת תִּמְלֹךְ וְגו'".
עוֹד מְבֹאֵר בַּבְּרִייתָא שֶׁלֹאֲחֵר שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ שִׁירִיָּה נִאֲכָלִין.
שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, מִנְּלֵן שֶׁהַקְטֵרֵת הַקּוֹמֵץ מִתִּירָה אֵת אֲכִילַת הַשִּׁירִיִּים
לְכַהֲנִים, וּמִשִּׁיבָה, דְּבָרֵיכָּם "וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֵת אֹנְקֵרְתָהּ וְגו'",
וְכָתִיב בַּפֶּסֶק הַבֹּא לֹאֲחֵר מִכֵּן, "וְהִנְחִיתָ מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן
וְלִבְנָיו" - וְהִינֵנוּ שֶׁלֹאֲחֵר הַקְטֵרֵת הַקּוֹמֵץ הוֹתֵרֶת מִן הַמִּנְחָה
לֹאֲחֵרֵן וּלְבָנָיו. מְבֹאֵרֵת הַגְּמָרָא, מֵאִמְתִּי נַחֲשֵׁב שֶׁקֶרֶב הַקּוֹמֵץ
וּמוֹתָרִים הַשִּׁירִיִּים בִּאֲכִילָה, לְמַר בְּדִאֵיתָ לִיהִי וְלְמַר בְּדִאֵיתָ לִיהִי -
נַחֲלֵקוּ בּוֹהַ הַתְּנָאִים וּלְכָל תְּנָא כְּשִׁישְׁתּוֹ, דְּאִימְרָתָא בַּבְּרִייתָא, הַקּוֹמֵץ,
מֵאִמְתִּי נַחֲשֵׁב שֶׁהוֹקֵרֶב לַעֲנֵן שִׁיבָה מִתִּירֵת אֵת הַשִּׁירִיִּים בְּאֲכִילָה,
רַבִּי תִּנְיָא אָמַר, מִשְׁתַּשְׁלֹם בּוֹ הָאֹר - מִמֵּתִי שֶׁאֲחֻזָּה בּוֹ הָאֵשׁ
אִפִּילוֹ מַעֲט, הוֹתֵרֵת הַשִּׁירִים בִּאֲכִילָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵין הַשִּׁירִים
מוֹתָרִים אִלָּא מִשְׁתַּיִצֵּת הָאֹר בְּרוּבּוֹ.
בַּהֲמִשְׁךְ הַבְּרִייתָא מְבֹאֵר לְגַבִּי שִׁירֵי הַמִּנְחָה, וְנִרְשָׁאֵין הַכְּהֲנִים לִיתֵן
לְתוֹכָם יֵין וְשִׁמֵּן וְדִבְשׁ. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא שֶׁהוֹתֵר לְתַת
לְתוֹכָם יֵין וְדִבְשׁ, וּמִשִּׁיבָה, אָמַר קְרָא לְגַבִּי מִתְּנֹת כְּהוֹנָה לִךְ נִתְּנִים
לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָן לְחֶק עוֹלָם, וּלְמִשְׁחָה הִינֵנוּ לְגִדּוּלָה, כִּלּוֹמַר שֶׁיִּאֲכָלוּ
אֵת מִתְּנֹתֵיהֶם בְּדֶרֶךְ גִּדּוּלָה בְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים אוֹבְלִין, - וְלִכֵּן מוֹתֵר
לְתַת בְּשִׁירֵי הַמִּנְחָה שֶׁמֶן וְדִבְשׁ שֶׁהוּא דֶּרֶךְ גִּדּוּלָה.
מֵה שֶׁמְבֹאֵר בַּבְּרִייתָא לְגַבִּי הַשִּׁירִים וְאֵין אִיסוּרִין אִלָּא מִלְּחִמֵין,
מִבֹּאֲרַת הַגְּמָרָא שֶׁדִּין זֶה נִלְמַד מִדְּבָרֵיכָּם "לֹא תֹאפֶה בְּמִין חֶלֶקֶם",
וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן לֵקִישׁ שְׁדוֹרְשִׁים אֵת הַמִּילָה 'חֶלֶקֶם' אֵף עַל
הַנֶּאֱמָר קוֹדֵם לָכֵן, כִּלּוֹמַר, שֶׁאֲפִילוֹ חֶלֶקֶם שֶׁל הַכְּהֲנִים שְׁנִיתָן לָהֶם
לְאֲכִילָה לֹא תֹאפֶה בְּמִין.
שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה כֵּל הַמִּנְחֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה בֹּא, שׁוֹאֵלֵת
הַגְּמָרָא, וְכִי וְכָל הַמִּנְחֹת מְעוֹנֹת שָׁמֶן וּלְבוֹנָה חוּץ מִמִּנְחַת סוּטָה,
וְהָאֵימָא מִנְחַת חוּטָא - דִּהִינֵנו קֶרֶבֶן עוֹלָה יוֹרֵד הַבֹּא עַל חֲטָאִים,
כִּגּוֹן שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּטוּמָאָה בְּשׁוּגָה, אוֹ חֲטָא בִּשְׁבֻעַת הַעֲדוּת
וּשְׁבֻעַת בִּטּוּי, שֶׁאֵף הִיא אֵינָה טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, דְּרַחֲמֵנָא אָמַר
'וְהָיָה אֵת קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חֲטָא עֲשִׂיתָ הָאֵפֶה סֵלֶת לְחֲטָאֵת לֹא יִישִׁים
עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבָנָה". מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, הַתְּנָא שֶׁל
מִשְׁתַּנִּינוּ כְּשֶׁמֶנָה הַחֲלִיּוֹקִים בֵּין מִנְחַת חוּטָא לְשֹׂאֵר מִנְחוֹת, לֹא מִנָּה
כֵּל חֲלִיּוֹק בְּפָנֵי עֲצָמוֹ שֶׁהוּא בְּכָל מִנְחוֹת וְלֹא בִּמְנַחַת סוּטָה, אִלָּא
הַכִּי קָאָמַר - כִּיֹּךְ כֵּל הַדִּינִים יִיחַד, וְשִׁנָּה כֵּךְ - כֵּל הַמִּנְחֹת יֵשׁ בָּהֶן
לְפָחוֹת אֲחֻזָּה מִהַמְּעוֹלֹת הַלֵּל, שֶׁמְעוֹנֹת שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, וּבִאֲוֹת מִן
הַחִטִּיִּין, וּבִאֲוֹת סֵלֶת. וּמִפְּרַשְׁתָּ הַגְּמָרָא, שֶׁמִּנְחַת חוּטָא, אֵף עַל פִּי
שֶׁאֵינָה מְעוֹנָה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, מִכֵּל מִקּוֹם בָּהָּ מִן הַחֲטָאִין וּבָהָּ

המשך מעמוד ר

רַב הוּנָא, תְּנִיתוּךְ - שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנֵיתוֹ, הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁה בְּתִרּוּמוֹת
וּבִמְעַשְׂרוֹת וּבִמְתְּנוֹת וּבְמִי חֲטָאֵת וּבִאֲפֶר פָּרָה, חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁתָה,
וְאִפִּילוֹ אִם הַמִּקְדָּשׁ הוּא יִשְׂרָאֵל שִׁישׁ לוֹ בָּהֶם רַק טוֹבֵת הַנָּהָה.
וּמְבֹאֵר שֶׁטּוֹבֵת הַנָּהָה מִמּוֹן.
אָמַר לִיהִי רַבִּי חֵיִיא בַר אֲבִין, וְלֹא אוֹיְקִינָא - וְכִי לֹא הִעֲמַדְנוּ
שֶׁמְדוּבֵר בִּישְׂרָאֵל שֶׁנִּפְּלּוּ לוֹ בִּירוּשָׁה מִכָּלִים מִבֵּית אֲבִי אֲמֹ בִּהֵן,
וְהַיִּידוּשׁ אֵינוֹ שְׁטוּבֵת הַנָּהָה נַחֲשֶׁבֶת מִמּוֹן, אִלָּא שֶׁמִּתְּנוּת שֶׁלֹא
הוֹרְמוּ הִרִי חֵן כְּמִי שְׁדוֹרְמוּ.

מִכָּלִים - פִּירוֹת שֶׁלֹא הוֹפְרָשׁוּ מֵהֶם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׁרוֹת, מִבֵּית אֲבִי
אֲמֹ בִּהֵן, וְקָא סָבֵר הַתְּנָא שֶׁמִּתְּנֹת כְּהוֹנָה שְׁלֵא הוֹרְמוּ וְהוֹפְרָשׁוּ,
כְּמִי שֶׁהוֹרְמוּ דְּמִיָּין - חֵן דּוּמוֹת, וְהַכֵּהן זוֹכֵה בָּהֶן קוֹדֵם הַהִפְרָשָׁה,
כִּיֹּן שֶׁנִּכְנַס לְמִלְכַּתּוֹ וְהֵן עוֹמְדוֹת לְהִיתָרָם, וְכִיֹּן שֶׁאֲבִי אִימֹ
הַכֵּהן זוֹכֵה בְּתִרּוּמוֹת, אֵף נִכְדוּ שִׁירָשׁ אוֹתוֹ זוֹכֵה בְּתִרּוּמוֹת, וְלִכֵּן הוּא
יְכוֹל לְקַדֵּשׁ בֵּה אֲשֶׁה.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה אִמּוּרָאִים שְׁדִינִים בַּעֲנִין זֶה: בְּעָא מִיָּנִיָּה - שֶׁאֵל רַבִּי
חֵיִיא בַר אֲבִין מִרְבַּח חוּטָא, מוֹכֵת הִנָּה מִמּוֹן אוֹ אֵינָה מִמּוֹן. אָמַר לִיהִי

סוטה. פרק שני – היה מביא דף טו עמוד א

רש"י

ה"ז ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה, מקטירו סיד והרי צדין לא מלחא וספא קתני ומולחו ונותנו על גבי האשים, אלמא השתא הוא דמקטר ליה: **אלא איכא** פגולו להקטירו בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שימולחו: קרב הקמין למר כדאית ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמתי שירים באכילה מאימת חשיב קריבה להחיר שירים.

לרבי יוחנן כדאית ליה משתצת האור ברבו, ולרבי חנינא משתשלוט בו ואפלו מעט: למשה. גבי מתנות כהנה כתיב (ומקרי יו"ט) לך נתינים למשקחה: **לא תאפה חמין חלקם וגו'**, אפילו חלקם שירים לא תאפה חמין, דדרשינן ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חומא. הכא על חטא דמטמא מקדש ושביעת העדות ושביעת בטוי, דכתיב והם ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא י"ז ח"ט וכו'), כלומר לא קתני מלתא באנפי נפשיה, אלא כדקור וקניי הכי, כל המקנות טענות שמן ולבונה ובאות חסין. כלומר תאנים טענות באות מידת חסין ובאות סלת, כלומר קדא מהני מעליהא אית בהו, כיצד מנחת חוטא אנפי שאניה טענה וכו': **שלא יחא חומא נשכר**, להקל במנחתו יותר משאר מנחות: **חטאת חלב**, כל חטאת סתם קרי חטאת חלב, דבתי חלב כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (שם י"ג), וכתיב בתריה פרשת חטאות נשכים. סלת למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: **וספני מה אינם טעונות**, דכתיב כפרשת נשכים (ומקרי טו) לפלא נדר או בנדבה, הכא בנדר נקבה טען נשכים, ואין חטאת ואשם טעונים נשכים: **חטאתו ואשמו של מצורע**, איתרבו בדיא לנשכים במסכת מנחות בפרק שתי מדות (דף ל"א:) על שבעה דברים נגעים באין. ומפרש ליה בערכין בפרק יש בערכין (דף ט"ז:) מנגיעה איכפר ליה. יסורים ונשט של נגע כפרו לו על אותו חטא: וכן קא מיייתי קרבן לאשתריו כקדשים הוא דמיייתי. שיש סמאות שהצריכן הכותב כפרה לטהרתן. זב וזבה וילדות ומצורע וזויר שנטקא: **חטאת נזיר**, שמוביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה ושלמים: **נזיר חומא**, הוא שצער עצמו מה יחין: **חומר**, בטרין בלע"ז, והוא של זקב, וחותמים בו שני צוארי חלוק לנוי: דשמעיה

ומקטירו בכלי שרת, בכלי שרת מקטיר ליה. אלא אימא, מעלהו בכלי שרת להקטירו: ומולחו ונותנו על גבי האשים, דכתיב **וְכֵן קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בְּמִלַּח הַמִּלַּח וְגו'**: קרב הקומין שיריה נאכלין: מנלו, דכתיב **וְהַקְטירו כֹּהֵנָה אֶת אֹזֶבְתָּהּ וְגו'**, וכתיב **וְהִנְחִיתָ מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו**. קרב הקומין, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, דאיחמר, הקומין, מאימתי מתיר שיריים באכילה, רבי חנינא אמר, משתשלוט בו האור. רבי יוחנן אמר, משתיצת האור ברובו: **ורשאין הכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש**. מאי טעמא, אמר קרא **לְמִשְׁחָהּ לְגִדּוּלָהּ**, כדרך שהמלכים אוכלין: ואין אסורין אלא מלחמין, דכתיב **לֹא תֹאפֶה חֲמִין חֲלָקִם**, אמר **רבי שמעון בן לקיש, אפילו חלקם לא תאפה חמין: כל המנחות כו'**, וכל המנחות טעונות שמן ולבונה, והאיכא מנחת חומא, דרחמנא אמר **לֹא יִשֶׁם עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עֲלֶיהָ לְבָנָה**. הכי קאמר, כל המנחות טעונות שמן ולבונה, ובאות מן החיטין, ובאות סלת. מנחת חומא, אף על פי שאניה טעונה שמן ולבונה, באה מן החמין ובאה סלת. מנחת העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורין, טעונה שמן ולבונה, ובאה מן גרש, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורין, ובאה קמת. תניא, אמר רבי שמעון, בדין הוא שתהא מנחת חומא טעונה שמן ולבונה, שלא יחא חומא נשכר. ומפני מה אינה טעונה, שלא יחא קרבנו מהודר. ובדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה נשכים, שלא יחא חומא נשכר. ומפני מה אינה טעונה, שלא יחא קרבנו מהודר. אבל חטאתו של מצורע ואשמו טעונין נשכים, לפי שאין באין על חמא. איני, והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, על

שבועה דברים נגעים באין וכו'. התם, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. כי מיייתי קרבן, לאשתריו כקדשים הוא דקא מיייתי. אלא מעתה, חטאת נזיר תהא טעונה נשכים לפי שאניה באה על חמא. סבר לה כרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חומא הוא: רבן גמליאל אומר, כשם כו'. תניא, אמר להן רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה פמין חומר, דשמעיה

תוספות

מעונה נסכים. א"ל דאניה טענה נסכים משום דאניה בנדר ונדרה דיל"ה פ"ד בדין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים כדאיתא בפרק שתי מדות (מנחות דף ז') והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (ף י') ובפרק ג' דנזיר (קף י"ט). דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב אכן אפילו נזיר טהור קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא וחינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמענא קמיינא דנזיר (ף ט') דתנן אהא נאה דרי זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרין ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהכא ודפ"ג דנזיר (ף י"ט). לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (ף י"א) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק דנדרים (ף י') רבי אלעזר הקפר אומר וכו' מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מיידי בנזיר טהור כדפרשישית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור דלא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שדרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה בנזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (לעיל דף י"א) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק החובל (נ"ח דף ל"א) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בטררא דבריות (דף ט' ס') דאמר (וחטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

מיייתי קרבן לאו לכפרה מיייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה אי"ז למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה אתי והכא משמע דשמואל דבא על חטא אינה טענה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (ף י"ט) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מיעקר עקר מיייתי ואבתי והוה מצי למפירך התם לר' שמעון דהכא ולר' ישמעאל מספק נזיר חטא לר' שמעון אפי' מספק נזיר טהור ובפרק קמא דשבועות (ף ק') נמי לא מתרץ כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר' אלעזר הקפר והא איהו גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (ף י') אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שטפיה דנטק בכל דוכתא הכי נקט נמי הכא בו האי לישראל: **כמין** חומר. פי' רבי הליל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (פסח דף סג.) בשמים מעורבין ותרומם בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין תמעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבריו מה חומרך כלומר מה מעשיך:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה) דף נג.) לרבי ישמעאל כל ג' ש' שאינה מופנה כל עיקר למדין ומשיבין ולפי המסקנא דילין ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למדין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי כיוור חן מי לא עסקינן שקדש ממנו כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצא מן הדרין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן בפ"ק דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או שרפה בהן פתו פסולין ואפי' חתני נס (מ"ט) מים שנחתמו מטבל בהן את הגולסוקין פסולין ושהוא מדיח בהן ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדרת ידים אלא הדרת כלים ומי נחתום בדקתני התם: **ומה** מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיוור חן מן כיוור כשירין במי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיהו כשר בדרתן במטבת מקואות פ"ז (מ"ט) דמי צבע אין פסולין המקוה בשינוי מראה ועוד תימה לרבי מאי שנא דהבא אמר מה מים שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (דף נ"א) לא מסיק הכי גבי ביטולי עובדי כוכבים ונראה דהבא נמי אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן: **נתאכמו** החזירין לחורן כבשן האש מהו. תימה מ"ש דקא מבטלי ליה הכא בנראה וחוחר ונראה הוא בפ' לולב הגזול (סו"ט) דף נ"ג) קא מבטלי לן ולא אפשטי ועוד מאי שנא מהא דאמר בבבבס פ"ב (דף נ"ה) בגדי כהונה שחיו מקורעין או מטושטשין ועבר עבודתו פסולה ואפי' הכי אם כיבס טשטוש וגיעול שלחו חזרו להתיירן כדמייני ברייתא פרק המזבח מקדש נס דף נ"ה) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג נתגעלו אין מבכסין אותן לא בנחר ולא באהל ופרייתא הא במים מבכסין אמר אביי ה"ק הוגעו למים מבכסין אותן בנחר אלמא דמבכסין אותן ולא אמר דנדרתו. מ"ד:

והא רחם הדרי ומפשטי. פרש"י מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנענים פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארז ואובב ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר גופיה:

לרבות

דשמייעיה לרבי מאיר דקאמר, הוא האכילתו מעדני עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה. אמר ליה, התיינח עשירה, עניה מאי איכא למימר. אלא בשם שמייעיה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה: **משנה**. היה מביא פילי של חרם ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הפיור. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמעט פתחב כך מעט בפנים. נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה, ומבכל של שיש ומבדעת היתה קבועה בה, בשהוא מוגבה ונוטל עפר מתחתיה, ונותן כדי שיראה על חפצים, שנאמר וימן העפר אשר יהיה בקרקע המושבין יקח הכהן ונתן אל המים: **גמרא**. תנא, פילי של חרם חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי טעמא דרבי ישמעאל, גמר כלי כלי ממוצורע. מה להלן חרם חדשה, אף כאן חרם חדשה. והתם מנלן, דכתיב וישחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים, מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה להלן מים חיים אף כאן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר רבי יוחנן, מי פיור. רבי ישמעאל אומר, מי מעיין חן. והכמים אומרים, משאר מימות חן. איכא למפרך, מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואובב ושני תולעת. אמר רבה, אמר רבא (בבלי (חרש) [פרש"י], כלי שאמרתיו לך כבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו, אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים, מה מים שלא נשתנו, אף כלי שלא נשתנה. בעי רבא, נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי אמרינן בין דאידיהו אידיהו, או דילמא בין דהדר דהדר. תא שמע, רבי אלעזר אומר, עץ ארז ואובב ושני תולעת שהפשיל בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא התם, הדרי ומפשטי. התם, דאיכלוף איכלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר רב, כל פירות שאחתה פונה, לא יהו אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן וימן העפר אשר יהיה יכול יתכן מבחוץ ויכנים, תלמוד לומר בקרקע המושבין. אי בקרקע המושבין, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר אשר יהיה. הא ביצה, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, וימן העפר אשר יהיה וגו', מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכנים בקרקע המושבין. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע

שילה

בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחור נח לנטל יחפור שם בקרדומות, ת"ל אשר יהיה. ומדלא כתיב ומקרקע המושבין יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מונח בקרקעית המושבין שעה אחת, הא ביצה יש שם עפר תיחור הבא משם: אין שם חן שם. על הקרקעית, וחזרו ונטלו ונתנו לחורן המים: תניא אידך. פליגא אחך קמיינתא, ותנאי היא בדרקתני בה פלוגתא דתנאי, ודך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ואין העפר אשר יהיה (במשכן)]. מדלא כתיב ויחפור בקרדומות, יקח אינו מקפיד אלא שייכנס להיכל, מלמד שמתקן מבחוץ ומכנים מבפנים להיכל ונותן אל המים וא"צ להניחו בקרקע והיכל: בקרקע המושבין איסי בן יהודה וכו': בקרקע המושבין למאי אקא בין דילפין מאשר יהיה דא"צ לסלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ד"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב ונגבון ובית עולמים, דשילה משכן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב ונגבון אין משכן בה סוטה. דתא במה תנאי ולא תהו שם ארון אלא מזהב החושש לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע בדאמר בשחיטת קדשים (דף ק"ה) ובמגלה (דף ע"ט) אכל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבידו של קרי ליה בית עולמים לפי שאין אחר קדשוהו התר במקום אחר נשוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

רש"י

דשמייעיה לרבי מאיר דאמר כו'. בפ"ק (שלי דף ט) גבי מביא שאלם מודר: עניה. לא האכילתו מעדנים, לקח מביאה מאכל בהמה: **אלא** היא עשיתה מעשה בהמה. שהפסוק עצמה לתשמיש למי שאינה בזויה: **ותני** היה מביא. הכהן פ"ל. כוס של מים מן הפיור. דכתיב וימן העפר אשר יהיה יכול יתכן מבחוץ ויכנים, תלמוד לומר בקרקע המושבין. אי בקרקע המושבין, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר אשר יהיה. הא ביצה, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, וימן העפר אשר יהיה וגו', מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכנים בקרקע המושבין. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע בית עולמים. ד"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב ונגבון ובית עולמים, דשילה משכן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב ונגבון אין משכן בה סוטה. דתא במה תנאי ולא תהו שם ארון אלא מזהב החושש לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע בדאמר בשחיטת קדשים (דף ק"ה) ובמגלה (דף ע"ט) אכל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבידו של קרי ליה בית עולמים לפי שאין אחר קדשוהו התר במקום אחר נשוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

רש"י

דשמייעיה לרבי מאיר דאמר כו'.

בפ"ק (שלי דף ט) גבי מביא שאלם מודר: עניה. לא האכילתו מעדנים, לקח מביאה מאכל בהמה: **אלא** היא עשיתה מעשה בהמה. שהפסוק עצמה לתשמיש למי שאינה בזויה: **ותני** היה מביא. הכהן פ"ל. כוס של מים מן הפיור. דכתיב וימן העפר אשר יהיה יכול יתכן מבחוץ ויכנים, תלמוד לומר בקרקע המושבין. אי בקרקע המושבין, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר אשר יהיה. הא ביצה, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, וימן העפר אשר יהיה וגו', מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכנים בקרקע המושבין. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע בית עולמים. ד"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב ונגבון ובית עולמים, דשילה משכן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב ונגבון אין משכן בה סוטה. דתא במה תנאי ולא תהו שם ארון אלא מזהב החושש לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע בדאמר בשחיטת קדשים (דף ק"ה) ובמגלה (דף ע"ט) אכל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבידו של קרי ליה בית עולמים לפי שאין אחר קדשוהו התר במקום אחר נשוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
מבאר הגמרא, אמר רבא, מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליתול כלי שנעשה בו
מלאכה, לא שנו דבר זה אלא בכלי שלא נתאבמו פניו - לא
הושחרו פניו בשימוש באש, אבל נתאבמו פניו מחמת שימוש
באש, פסולין. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהדין כן לדעת
חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דומיא
דמים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק וילקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש, הוקש הכלי למים, מה מים שלא נשתנו מראיתם, אף כלי
צריך להיות שלא נשתנה מראיתו.
פעי רבא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
יהיה הדין אם הכלים נתאבמו, והחזירן לתוך כבשן האש - החזיר
הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונתלבנו, מהו, האם הכלי כשר
או לא. מי אמרין כיון דאידחו - שנפסל הכלי פעם אחת
להשקאת הסוטה, אידחו - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
נתלבנו בשנית, או דילמא כיון דהדר דהדר - כיון שחזר למראיתו
הראשונה כשר בכתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
מצורע, תא שמע, רבי אלעזר אומר עין ארו ואזוב ושני תולעת
שהפשיל בהן קופתו לאחוריו - שהשתמש בהן והתעקמו, פסולין
לסדרת המצורע. מדייתת הגמרא, והא התיב דהרי ומפשיטי - הרי
אפשר לחזור וליישרם בכתחילה, אלא מוכח שכיון שנדחה פעם
אחת אינו חוזר לכשרותו בכתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אין להוכיח
משם, משום שהתם דאיקלוף ואיקלוף - בברייתא מדובר באופן
שמחמת המשוו התקלף העץ מקליפתו וכן האזוב ולא ניתן להחזירם
לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
הכלים - יהיה כשר בכתחילה.
שינו במשנה שהכהן היה נכנס להיכל ופנה לימינו וכו'. שואלת
הגמרא, מאי טעמא עשו את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
הגמרא, משום דאמר מר כל פירות שאותה פונה, לא יהו אלא
דרך ימין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי דים שעשה שלמה שהיה
מונח על י"ב בקר עשיות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
עשר בקר ושלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימא ושלשה פנים נגבה,
ושלשה פנים מזרחית ודים עליהם מלשעה פנים", מנה הכתוב את סדר
עמידתם סדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
מקום היה שם אמה כו', וכשהוא מגביה נטל עפר מתחתיה. תנו
רבנן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'ומן העפר אשר
יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים, אילו לא היה נאמר
'אשר יהיה בקרקע המשכן, אלא 'אשר יהיה במשכן, יכול יתקן
מבחין ויבנים - היינו סבורים שרשאי ליתול עפר מחוץ למשכן
ולחכניסו למשכן. תלמוד לומר - לכך נכתב 'בקרקע המשכן',
ללמד שצריך ליתול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
למשכן. ממשיכה הברייתא, אי בקרקע המשכן - אילו לא היה
נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן' אלא 'ומן העפר אשר
בקרקע המשכן, יכול יחפור בקרירותו - היינו סבורים שאם לא
מצא שם עפר רך שנת ליתול, צריך להביא קרדום ולחפור בקרקע
המשכן ליתול ממנה העפר. תלמוד לומר 'אשר יהיה' שאינו צריך
לחפור בקרקע, אלא תא ה' כיצד יעשו, אם יש שם עפר רך שניתן
לקחתו בקלות, ה'א אומר, ואם אין שם עפר תיחוח, תן שם עפר
ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תנא אידך - בברייתא
שניה נחלקו תנאים בגיורן זה. נאמר בפסוק 'ומן העפר אשר יהיה
וגו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מלמד שהיה מתקן את
העפר מבחוץ ומכניס למשכן, אלא המים, ואין צריך להניחו
בקרקע הדיכל. בקרקע המשכן - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע
המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, איס' בן
יהודה אומר מקרא זה בא להביא - לרבות, קרקע

דשמיניה רבן גמליאל לרבי מאיר דקאמר לעיל שהטעם שמנחת
סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
האכילה - את הובעל מעדני עולם כדי לפתותו, לפיכך קרבנה
מקמח שעורים שהוא מאכל בהמה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי
מאיר לא יתכן לפרש שזהו טעם הדבר, משום שהתנינא עשרה,
עניה מאי איבא למימר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
והאכילה את הובעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אלא כך הוא טעם
הדבר, כשם ששמיניה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה -
כשם שמעשיה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקירה עצמה לתשמיש
למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, היה מביא הכהן פילי של
חרס - כוס מחרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור - שהרי
התורה אמרה מים קדושים, ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
רבי יהודה אומר אינו נותן בכלי אלא רביעית מים, ששם
שמינא בכתב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
אלא מעט פסוקים, כך מנעט במים - שכיון שהכתב מועט אין
צריך מים מרובים למחקו, ודי במים מועטים לכך. נכנס הכהן
להיכל ופנה לימינו - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
יהיו אלא דרך ימין, ומקום היה שם שניכר ובלט מתוך שאר ריצפת
ההיכל, וגודלו אמה על אמה, ומכלא של שיש וטבעת היה
קבוצה בה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כשהוא
מגביה את השיש ונוטל עפר מתחתיה, ונותן העפר בכוס המים
כדי שיהיה על המים - שהיה ניכר העפר ונראה במים, שנאמר
'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים'
- והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר 'ונתן במים', משמע
שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
נמרא. תנו שנינו בברייתא, פילי של חרס צריך שיהיה הכוס של
חרס חדשה - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דברי רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי ישמעאל שצריך הכלי להיות
חדש. ומשיבה, נמר כלי כלי מצורע בגזירה שוה, נאמר לגבי
סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
ולומדים מה להלן צריך שיהיה כלי חרס חדשה אף כן חיים,
חדשה. שואלת הגמרא, והתם - במצורע מלן שצריך כלי חרס
חדש. עונה הגמרא, דכתבי ויחית את העפר האחת אל כלי
חרש על מים חיים - הוקש הכלי למים, מה מים חיים שלא
נעשתה בהן מלאכה - שהרי מים חיים הם מי מעין שלא נעשתה
בהם מלאכה, אף הכלי שנאמר במצורע, צריך להיות שלא
נעשתה בו מלאכה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
שהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף,
מה להלן - במצורע, צריך שיהיו מים חיים, אף כן בסוטה צריך
מים חיים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לרבי
ישמעאל הסובר שבטוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
ממצורע, הכי נמי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעין שלא
נעשתה בהם מלאכה. כמו דאמר רבי יוחנן, מה הם מי פיר
שמהם מכניסין מי סוטה, רבי ישמעאל אומר מי מעין הן - כפי
שהתבאר שלמד בגזירה שוה מצורע, והכמים אומרים משאר
מימות הן - יכולים לקחת אף ממי מקדו.
מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
ממצורע, והרי איבא למיפרך גזירה שוה זו, מה למצורע שהחמירה
התורה בדיון שכן טעון עין ארו ואזוב ושני תולעת - ולכן
החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אמר רבה מכך שאמר קרא
לגבי סוטה וילקח מים קדושים בכלי (חרס) (חרש), ולא נאמר
ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
ידוע, כלומר כלי שאמרתו לך כבר - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפירושו. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשירר דבר אחד
לבו, וימא שירר עוד, מלבד דהאי שירר - ששירר עפר מי סוטה.
מתרצת הגמרא ששירר מה שמצינו לגבי מצורע, שגם בזה עקרה
ההלכה את מה שנאמר בתורה. דתניא בברייתא, לגבי התגלחת
השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
נאמר בפסוק "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו
ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שער יגלח", ודורשים כך, מה
שנאמר 'את כל שער' הוא כלל, ומה שנאמר 'את ראשו ואת
זקנו ואת גבת עניו' הוא פרט - שפירטה התורה את מה עליו
לגלח, ומה שנאמר 'ואת כל שער יגלח' חזר וכלל. והמידה היא,
שכלל ופרט וכלל, אי אתה דן את הכלל האחרון אלא בעין
הפרט. ולכן דורשים, מה הפרט שהזכירו בפסוק שחייב לגלחם,
מפורש בהם שהם מקום כינוס שער - שיש בהם ריבוי שער,
ונראה - שאינם במקומות נסתרים, אף כל מקום בגופו שיש בו
כינוס שער ונראה, צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
מה רבי הכלל, רבי שיער הרגלים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלח, מיעט השיער דבית השחי
שאינו נראה, ודבוליה גופיה - שער שבוורעותיו ושוקיו שאינו
מקום כינוס שיער. והלכתא למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה מנלך את כל גופו
ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק בדיעת,
דתנן, בא לו לתקן את המצורע את תגלחתו הראשונה מעביר
תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, ונקתני סיפא במשנה שם
וביום השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
בה 'מעביר תער על כל בשרו'. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששירר רבי ישמעאל מלבד מה ששירר מי
סוטה.

דוחה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק, דבר זה אינו נחשב שיער,
משום שבי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה
עוקבת הם מקרא מפורש, אבל הא - בתגלחת מצורע, אין
ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא מדרגתן היא -
עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. רב פפא דוחה באופן אחר
ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיער, כי קא חשיב רבי ישמעאל
בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת ועוקבת את מה שנאמר
בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
ליקה אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפותיה ממה
שנאמר בתורה. אבל הא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפותיה ממה
שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוקבת ומקפדת היא - שילגלח מלבד
את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
תוספת. רב אשי דוחה באופן אחר ואמר, לגבי מצורע לא עקרה
ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא שהא מתניתא - הברייא
שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
הנראה וכינוס שיער, מני - מי הוא התנא ששנא, רבי ישמעאל
היא דרריש בכל התורה כללי ופרטי, ולדעתו כך הוא הדין,
שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שילה נוב וגבעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. איסי בן מנחם אומר, אינו
צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
ללמוד זאת מקל וחומר, ומה במזמרה קלה - איסור כניסה
למקדש בטומאה שדיוו בכרת, לא חלק התנא בין המשכן
למקדש. במזמרה אשת איש שנבעלה, שטומאתה חמורה שהרי
מיתתה בחנק, לא כל שכן שהושוו המשכן ומקדש בבודקה
ולבערה מתוכם. אם בן שאין צריך לרבות מקדש, מה תלמוד
לומר - לאיזה צורך נכתב 'בקרנע המושב', אומר איסי בן מנחם,
שמקרא זה בא לרבות שלא יבא מתוך קופתו - שלא די בזה
שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרנע
המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
הגמרא.

מסתפקת הגמרא, איכא לה, אם אין שם - במשכן ובסביבותיו
עפר תיחוח לתת במי הסוטה, מהו שיתן אפר במקום העפר. והנה,
לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה 'וכסדו בעפר', ונחלקו בית
שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו.
אומרת הגמרא, אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך - שודאי אין
האפר כשר למי סוטה, כיון דאמרי לא מצינו אפר שנקרוי עפר
ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. פי תיבעי
לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו לגבי אפר פרה אדומה, אפר
שקרוי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, מאי יאה הדין לגבי מי סוטה.
האם אף על גב דאיכא עפר, הכא לגבי סוטה ש'בקרנע המושב'
בתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרנע המשכן, למעט אפר.
או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר,
והאי 'בקרנע המושב' נכתב או לבראיסי בן יהודה - שבא
לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או לבראיסי בן מנחם הוא
דאית - ללמוד שצריך להניחו בקרנע, ולא די במה שמכניסו
למשכן. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, הא שמע שנינו
בברייתא, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, בשלשה
מקומות באה הלכה למשה מסיני, ועוקבת - עוקרת את הנאמר
בפירוש במקרא. ואילו הם, התורה אמרה בפרשת כיסוי הדם
'ושפר את דמו וכסדו בעפר' - שצריך לכסות בעפר דוקא. והלכה
למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות בכל דבר, כמו כן התורה
אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, 'כל ימי נדר נזרו תער
לא יעבר על ראשו', שהאיסור הוא לגלח בפתע, והלכה למשה
מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו בכל דבר.
כמו כן התורה אמרה לגבי גט כריתות 'וכתב לה ספר כריתת ותתן
בידה ושלחה מביתו', וספר משמעו קלף דוקא, והלכה למשה
מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט בכל דבר - אף על עלה של זית
או על הנייר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, ואם
איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל ליתשוב נמי
האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
שהתורה אמרה שישלח עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר
כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
שאמרה התורה בפירוש, אלא תנא חלק מהדברים ושייר - לא מנה
עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

הכבוד "במראה אבן ספיר דמות כסא", הרי שהספיר שהוא
הרקיע דומה לכסא הכבוד.
משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
שהוא קלף. אינו בותב אותה לא על הלוח של עץ, ולא על הנייר
העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, ונעשה
כעור שניתן לכתוב עליו, ולא על

דתניא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
שהיה רבי מאיר אומר, מה נשתנה צבע התכלת שנצטוו ליתנו
בציצות יותר מכל מיני צבעוני. מפני שהתכלת דומה מראיתו
לים, וים דומה הוא במראהו לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד.
שנאמר לגבי הרקיע "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו
במעשה לבנת הספיר ובעצם השמים למחר", וכתוב לגבי כסא

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה **בטמא** קלה. לכנס בטמאות הגוף למקדש, שאיזה במיתת ב"ד אלא בר"ה. לא חלק הכותב בין מקדש למשכן, שנאמר בפרשת פרה אדמה שני סוסקים, כי את מקדש ה' טמא (כ"י) מן מן ה' טמא (ומהרי"ע) **לא כל שצו**, שהשווה מקדש ומשכן בדיקדוקו ולקבועה מתוך: **א"כ** מה ה' טמא **מלך** בפרקע **שלא** **בימי** מתוך **קפתו**. לומר: וכן יבנים להיכל, לא מקדש קטן יותר, ומה

שִׁילָה נֹזֵחַ וְגִבְעֹן וּבֵית עֹלָמִים. אִיסִי בֶן מִנָּחֶם
אֹמֵר: אֵינִי צָרִיד וְמֵה בְטוּמְאָה קָלָה, לֹא חֶלֶק הַכְּתוּב,
בְּטוּמְאָה אֲשֶׁת אִישׁ חֲמוּרָה, לֹא כֵל שֶׁבֶן? אִם בֶּן
מֵה תִלְמוּד לֹאֹמֵר "בְּקֶרֶקַע הַמִּשְׁכָּן"? שְׁלֹא יָבִיא מִתּוֹךְ
קוּפְתוֹ אִיבִיעִיא לְהוּ אִין שָׁם עֶפֶר, כְּהוּ שִׁיתִן אֶפֶר?
אֲלִיבָא דְבֵית שְׁמַאי לֹא תִיבְעִי לָךְ דְּאִמְרִי לֹא מְצִינוּ
אֶפֶר שְׁקָרִי "עֶפֶר". כִּי תִיבְעִי לָךְ אֲלִיבָא דְבֵית הֲלֵל
דְּאִמְרִי מְצִינוּ אֶפֶר שְׁקָרִי "עֶפֶר", מֵאִי? אַף עַל גַּב
דְּאִיקְרִי "עֶפֶר", הֲכָא "בְּקֶרֶקַע הַמִּשְׁכָּן" כְּתִיב, או
דִּילְמָא הֵיא "בְּקֶרֶקַע הַמִּשְׁכָּן" לְכִדְאִיסִי בֶן יְהוּדָה
וּלְכִדְאִיסִי בֶן מִנָּחֶם הוּא דְאֵתִי תֵא שְׁמַע, דְּאִמְרִי ר'
יְחֻנָּן מִשּׁוֹם ר' יִשְׁמַעֲלֵא: בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הִלְכָה
עוֹקֶבֶת, מִקְרָא. הַתּוֹרָה אִמְרָה "בְּעֶפֶר" וְהִלְכָה בְּכָל
דְּבַר, הַתּוֹרָה אִמְרָה בְּ"תַעֲר" וְהִלְכָה בְּכָל דְּבַר, הַתּוֹרָה
אִמְרָה סֵפֶר וְהִלְכָה בְּכָל דְּבַר, וְאִם אֵיתָא, לִיחֻשׁוֹב
נְמִי הֵיא? תֵּנָּה וְשִׁירִי, וּמֵאִי שִׁירִי דְּהֵיא שִׁירִי? שִׁיר
מְצוּרַע. דִּתְנִיא "וְהָיָה כִּיֹּם הַשְּׁבִיעִי יִגְלֹחַ אֶת כָּל
שְׁעָרוֹ" בָּלָל, "אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גִּבְתֵּי עֵינָיו"
פֵּרַט, "וְאֶת כָּל שְׁעָרוֹ יִגְלֹחַ" חֹזֵר וְכֻלָּל! כָּלָל וּפֵרַט
וְכָלָל אִי אֵתָה דִּין אֱלֹא עֵינֵי הַפֵּרַט: מֵה פֵּרַט מְפֹרֵשׁ
מְקוֹם בִּיגוּם שְׁעָר וְנִרְאָה, אַף כָּל מְקוֹם בִּיגוּם שְׁעָר
וְנִרְאָה. מֵה רִבִּי? רִבִּי שְׁעָר הֶרְגָּלוֹם. מֵאִי מִיעֵט? מִיעֵט
בֵּית הַשְּׁחִי וְדִכּוּלִּיה גּוֹפִיה. וְהִלְכָתָא מְגֻלָּה פְרֻלָּת,
דִּתְנִן בָּא לֹא לְהִקְרִי אֶת הַמְצוּרַע מְעִבִיר תַּעֲר עַל
כָּל בְּשָׂרוֹ, וְקִתְנִי סִיפָא וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְגֻלָּחוֹ תִּגְלַחַת
שְׁנִיָּה כְּתִגְלַחַת רֵאשׁוֹנָה. אִמְרֵי רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק: כִּי
קָא חֲשִׁיב, הִלְכָה עוֹקֶבֶת מִקְרָא, הֵיא עוֹקֶבֶת מְדֻרְבָּנָן
הֵיא. רַב פֶּפְא אֹמֵר כִּי קָא חֲשִׁיב, הִלְכָה עוֹקֶבֶת
וְעוֹקֶרֶת, הֵיא עוֹקֶבֶת וּמוֹסַפֶּת הֵיא. רַב אֲשִׁי אֹמֵר, הֵיא
מִתְנִיתָא מִנִּי? ר' יִשְׁמַעֲלֵא הֵיא, דְּדִרִּישׁ כָּלְלִי וּפֵרַט,

כרדלעת

התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהוה דתשר
קספת הוא: ואם איתא. דאפר נמי כשר ליחשב נמי דבזאת הלכה עוקבת מקרא. והתורה
אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר. ומשמעותיה לא משמע קל. דהא לרבי ישמעאל
עפר לאו משמעותיה ממש נפקא ליה לענין כסוי הדם: תנא ושיור. לא חשיבניהו לבלתו
מקומות: שרי מצורע. בתגלות שניה. הוא צריך שני תגלות דהוה וכןש המטשר את
אלא את כל שער קהם. משמע כל שער ודעותיו נשוקו ביה דתשר. שיהא כל שער
שיער הרבה. למעטו ודעותיו נשוקו שאינו מכתש בנאם. למעטו ביה השחי: שיער הרב
דמגולת כל גופו: דתנן. במסכת נגעים וי"ז מ"ב. לתקון. לגלותו בלו. לשון לא תקיפו פאת
השביעי. תגלות שניה בתגלות ראשונה. ולא ירסון יגלחנו שותה תגלות וכו'.
שניה נמי בדלעת. דהא תנא ליה בתגלות ראשונה מעביר חצר על כל שער: אמר רב
דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא סתלינא. דקתני מקום
ישמעאל שמש את רבי נחנאי. כל הקנה שהיה דורש את כל התורה בכל יום. ופרטי ורע
כלל ופרט רובי מיעוט ורע

ר. ש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיש
ם דגוב וגבעון אין משקין בהן סטות משום דהוי
ושיבישה משום קרשיא זו דילמא קסבר איסי בן
חזיתא קרשים (נחמה ד' קמ) כל שחצויבה והחדי
מקריבין באהל מועד שבמודבר מקריבין באהל
מועד שבגלגל אין חילוק ביחד אלא במתו
שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון
משום דהוא דהו:

ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטריך לרבות
בית העולמים האמור בפ"ב דשבועות (ק)
גז: דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי
לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה
נמ' מקדש בכלל הוה נמי נימא הכי ובריש מסכת
עירובין (ק) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם
שפתחו דלתות והיכל פסולין במקדש משום
דמקדש אקרי משכן ואע"ג דורשטו פתח אהל
מועד במשכן כתיב ולפי גירסת הספר הוה אתי
שפיר דהו' מצי' למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך
אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אגב
שטיפה אבל ר' פירש שהו' דאיצטריך להו' ב
לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע
היכא דאיכא קרקע לאפוקי בית העולמים דהואי
ריצפה ולא מסתברא משום דמריביא דקרקע
מריבין בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע
לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה
צריך למיכתב כלל ועוד קשיא מ' טרף
בקהלי (יומא ק"ז) דמיתין ברייתא וכל אדם לא
בדקיהו באתר מועד אין לי אלא אהל מועד
שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלא
דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית
העולמים ובפ"ק דעירובין (ק"ג) אמר דבית
העולמים אהל מועד ושחטו פתח אהל
מועד והואי מכלל אקרי משכן וכן פירק
הריצואו לו (יומא ק"ז) בר שם אמר אין לי אלא
אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל
ובסה: **ואם** איתא ליחשב נמי הא. תימא היכי
מצי' למיפשט מדר' ישמעאל הוא סבירא ליה
בבית שמואי דאפר לא אקרי עפר ואליבא דבית
שמואי לא אקריב' ליה אלא אליבא דב' א"כ
ה"נ אפר בכלל משמעתא דעפר משום הא
בפרק כתיב:

תנא ושירי. ואי קשיא היכי מצו למימר תנא ושירי הא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (דף טז:) גבי הענקא וכי תימא הכא נמי דוקא בין דחת למיניא דוקא הוא משום דקתני מקום כו' ואם איתא דמיתת האב נמי מרציאה היה ארבעה באשה:

מאי
ועד וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט
דט, דמשמע מקום בנוס שיער שיהא שם קבוץ
בה מלחם כלו ברלעת. אף בתגלחת שניה קתני
ובתגלחת ראשונה קאי: ח"ו וקתני סיפא וזוים
תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלמא
חשיב הלכה עוקבת מקרא, בגון ספר תעזר צפר
וכלל ופרט כדאמרין בשבועות בפ"ג (טו זף) רבי
יורה דבריו ומיעוט, וכבר פירשתי כל משמעות

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא **אם כן** - כדעת
 רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבילם בדם ומים ואף שאין
 הדם ניכר, **לכתוב רחמנא** רק **יטביל בהם**, שהרי כבר נאמר
 בפסוק הקודם ששוטח את הציפור על המים החיים והדם מעורב
 במים, **בדם ובמים** למה לי - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
 בהכרח לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר
 הגמרא, ור' **נחמן** שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
 משום שאין **כתב רחמנא** **יטביל בהם** ולא היה נכתב 'בדם ובמים',
היה אמר שאין מערבים את הדם במים, אלא יעשה **האי** -
 טבילה אחת לחודיה בדם, והאי - טבילה נוספת לחודיה במים,
 לכן **כתב רחמנא** **בדם ובמים** ללמדנו שצריך לערבן יחדיו.
 מבאר הגמרא, ור' **ישמעאל** סבר שדין זה שצריך לערבן יחד,
 נלמד מקרא אחר, **שכתב** **יטביל את הציפור האחת** אל כלי
 חרש על מים חיים" וגו' - וכיון ששוטח את הציפור על המים,
 ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שהוצרכו
 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאין נלמד מההוא - מהפסוק
 'ושחט את הציפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 אלא הוה **אמר** **לשחט סמוך למנא** - צריך לשחוט את
 הציפור סמוך לכלי עם המים, ונ' **נחמן** - יאחז בידיו ללורדין של
 הציפור השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
 ולקבליה לדם **מנא אחר** - את הדם מהורידים יקבל בכלי
 אחר, ויטבול בכל כלי בנפרד, **קא משמע לן** - לכך נאמר 'וטבול
 במים ובדם', להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
 מעורבים.
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, **כעא מיניה רבי ירמיה**
מרבי זירא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם
 מרובה, וכשנשפר דמה לכלי עם הרביעית מים, וימרח את המים
 - נראה הכל כדם ולא ניכר כלל שזהו בה מים. או אם היה ציפור
 קטנה שדמה מועט, וכשנשפר דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
 וימרח את המים - לא ניכר הדם במים, מהו - האם כשרים
 לטהרת המצורע. **אמר רבי זירא**, **לא אמר** **לך** - וכי לא
 אמרתי לך כבר, **לא תפיק נפשך לבר מהלכתא** - אל תהרהר
 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהסתפקת בו אינו שייך
 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמרו, **בציפור דרור שיעורו**
רבעו, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד כדי שפירחת
את המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 בתערובת מים, ואין לך צפור דרור קטנה שדמה מועט כל כך,
 שנהיה **מפני המים** - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר
 הדם במים.
 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן
 את העפר, שכן נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
 הכהן ונתן אל המים'. ועל כך שנו בברייתא, **הנו רבעו, אם הקדים**
 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן למים, **פסול להשקאת הסוטה**,
 שנאמר 'ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים', הרי שנותן את
 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ללמד שצריך לעשות כסדר
 שנאמר בפרשה. ור' **שמעון** **מכשיר** בדיעבד אף אם נתן את
 העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא **מאי מעמא דרבי**
שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, ודקדקו
 לגבי אפר פרה אדומה" **ללקחו למעט מעפר שרפת תחטאת ונתן**
 עליו מים חיים אל כלי, ונתניא, **אמר רבי שמעון**, מפני מה נאמר
 'עפר' וכי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שיהיה **הכתוב**
במשמעו וכתב עפר במקום אפר, לר' **ירמיה** - כדי שנלמד פרה
 אדומה מסוטה בגזירה שוה, **נאמר כאן** - באפר פרה אדומה
עפר, ונאמר להלן - לגבי סוטה **עפר**, מה להלן - לגבי סוטה,

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו בקלעת אף
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא **מני רבי**
עקיבא היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 אלא **הדרוש ריבוי ומיעוט** - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 גופו. **רתנא** בברייתא, נאמר בפסוק **והיה ביום השביעי יגלח את**
כל שערו **ריבה** הפסוק שיגלח את כל שערו, ולאחר מכן נאמר
את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו, מיעט הפסוק שאינו צריך
 לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר בהמשך **ואת כל**
שערו יגלח חזר הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר מקומות,
 והכלל הוא שבאופן שהפסוק **ריבה ומיעט** וריבה, הריבוי האחרון
 חזר וריבה הכל. **מאי ריבה בריבוי זה, ריבה דכוליה גופיה** -
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
ומאי מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, **מיעט שיעור שפירחת**
החוטם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
 כיון שאינו דומה כלל לפרט.
 חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, **מאי הוי עלה** - האם אפר
 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראיה, **תא**
שמע, דאמר רב הונא בר אשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע
 המשכן עפר למי הסוטה, **מביא רבנן** **ירק** - פירושי ירק שניקב
 והתפורר ונעשה כעין עפר, וימרח בהנחתו על קרקע המשכן
 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, **ולא היא** - אין הדימוי נכון, אלא
 דוקא **רבנן** **ירק** הוא **ההוא עפר** ולכן ראוי למי סוטה, אך **אמר**
לא הוה עפר ואינו ראוי למי סוטה.
כדי שיערה ער את המים, **הנו רבעו, שלשה דברים שנינו בהם**
שצריךין שיראה לעני וניכרים לעני, במשנתנו נתבאר כן לגבי **עפר**
סוטה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. **ואמר פרה** -
 כשעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
 שיראה האפר על פני המים. **ורוק יבמה** - כשממאן היבם ליבם את
 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה 'ונגשה
 יבמתו אליו לעניי הזקנים, וחולצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו',
 וממה שנכתב 'לעניי הזקנים' משמע שהרוק ניכר. **משום רבי**
ישמעאל אמר, אף דם צפור - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. שואלת הגמרא, **מאי מעמא**
דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבאר, **דכתיב** **לגבי**
 טהרת המצורע "את הציפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת
 שני התולעת ואת האזוב ויטביל אותם בדם הציפור וגו'", ונתניא
 בברייתא, אם היה נאמר רק **בדם**, **יכול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבילם רק בדם ולא במים, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם
'במים'. ואי היה נאמר רק **במים**, **יכול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבילם רק במים ולא בדם, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם **בדם**,
הא כיצד מקיים שניהם, מביא מים ומערב בהם דם ציפור, וצריך
 שיהיו המים כשיעור שדם **ציפור ניכר בהן** ומקיים בזה טבילה
 בדם ובמים. ו**במה** הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
 רביעית.
 מבאר הגמרא, ור' **נחמן** שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
 שצריכים שיראה, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
 ניכר במים, אלא **ההוא** - הפסוק הוצרך לגופיה - לעיקר הדין
 שצריך להטביל בדם ובמים, **דכתיב קאמר רחמנא** במה שאמרה
 'וטביל אותם ואת הציפור החיה בדם הציפור השחוטה על המים',
שאמרינן בדם ובמים יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבאר
 הגמרא ור' **ישמעאל**, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שֶׁהָיָה דְּנִבְיָה דְּרִיבּוּיָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא
57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה
58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו הָיָה דְּנִבְיָה
59 דְּמִעֲוֵיָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה
60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מִעֲוֵיָא - באה
61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
63 'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לֵיהּ לְרִבִּי מֵאִיר
64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שפִּבְלָל שאמר לֹא אֶתָּה
65 שוֹמֵעַ את הדין - הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
66 נשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
68 שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחֻם יֵשׁ בַּפִּסּוּק זֶה מִשְׁמַעוֹת
69 קללה, כיון ש'הִנֵּק' בְּתִיב בְּכַתִּיב חֹסֵר וְלֹא הִינֵק, ונדרש הפסוק
70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
71 נקיות, ואם שטית, הנקי - מלשון חנק.
72 דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נְשׂוּאִים שׁוֹכֵן - הולכים שניהם
73 בדרך ישרה ואינם גואפים, שְׁכִינָה שְׂרוּיָה בֵּינֵיהֶן, שהרי שמו של
74 הקב"ה נמצא בהם, י"ד באיש וה"א באשה, לֹא זָכוּ - אינם הולכים
75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מבניהם, ה"יד מהאיש והה"א
76 מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אֵשׁ אוֹכְלָתָן. אֲמַר רַבָּא,
77 אֵם לֹא זָכוּ וְדִאֲשָׁה - האש של האשה, עֲרִיפָא - קשה ויורר
78 וממהרת לאכול, מִדִּיאֵשׁ משל האיש, (מֵאִי טַעְמָא), משום שֶׁהָיָה
79 - אש של האשה מִצְרָף - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, וְהָיָה - אש של האיש, לֹא מִצְרָף
81 - ה"יד של השכינה הפסיקה באמצע.
82 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי כֹה אֲמָרָה תוֹרָה הֵבָא עֲפָר לְסוּמָה, לומר שאם
83 זָכְתָה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוצא מִמֶּנָּה בֵּן בְּאִכְרָהֶם
84 אֲבִינוּ, דְּבְתִיב בִּיה "ואנכי עֲפָר וָאֶפֶר", ואם לֹא זָכְתָה - שזינתה,
85 תמות ותִּחְזוֹר לַעֲפָרָה. עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שֹׁאֵמֵר אֲבִרָהֶם
86 אֲבִינוּ וְאֲנֹכִי עֲפָר וָאֶפֶר, והראה את מידת ענוותנותו, זָכוּ בְּנֵי
87 לֵב מְצוֹת הַשִּׁיבוֹת לַעֲפָר ואפר, למצות אֶפֶר פָּרָה אֲדוּמָה, וְעֲפָר
88 סוּמָה. שואלת הגמרא ובי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
89 וְהָיָא נְמִי מְצוֹת עֲפָר בִּיסוּי הָדָם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
90 בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר', מתרצת הגמרא, הָתָם
91 במצות כיסוי הדם, הִבְשֵׁר מְצוּה אֵיכָא - יש בזה קיום מצוה, אֵךְ
92 הֵנָּה לֵיכָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממורים
96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעו מעל
97 בניה.
98 עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שֹׁאֵמֵר אֲבִרָהֶם אֲבִינוּ, "אם מחזיק ועד
99 שְׂרָוֵה נֶעַל ואם אֵקֵחַ מִכָּל אִשֶּׁר לִךְ" - שנתרחק מן הגדל, זָכוּ בְּנֵי
100 כנגד זה לֵב מְצוֹת, כנגד מה שאמר 'מחזיק' זכו לחזקת שֶׁל תִּבְלָתָהּ,
101 וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו לִדְרֻצְנוּתָהּ שֶׁל תִּפְלִין. שואלת
102 הגמרא, בְּשֹׁלְמָא רֻצְנוּתָהּ שֶׁל תִּפְלִין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
103 דְּבְתִיב "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ בִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ וִירָאוּ מִמֶּךָ",
104 וְתִנָּיִם בְּבִרְיָתָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אֹמֵר כִּיצַד רֹאִים שֵׁם ה'
105 נקרא על ישראל, אֵלֹו תִּפְלִין שְׁבָרָשׁ - שיש בהם רוב השם של
106 הקב"ה, שהשי"ן כתובה בקמט העור שבבתיים, והדל"ת ברצועות,
107 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
108 תִּפְלִין. אֵלֹא חֹטֵם שֶׁל תִּבְלָתָהּ מֵאִי הִיא ההנאה שיש לישראל
109 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
110 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלושה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
3 וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
8 משנה. בָּא לֹו הַכֹּהֵן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה שֶׁל הַסּוּטָה, מֵאִיזָה
9 מְקוֹם - פסוק הוא כּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב'אֵם' (אם)
10 לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְגו', וְאֵת בִּי שְׁמִית תַּחַת אִישְׁךָ הַנָּקִי מִמִּי
11 הַמְרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה". וְאֵינוּ כּוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר
12 לאחר מכן, וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבַעַת הָאֵלֶּה ואמר הכהן
13 לאשה, אלא מדלג על חלק זה וְכּוֹתֵב את המשך הפסוק "וְהָיָה ה'
14 אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבִּיעָה בַת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה,
15 וְכָאֻ הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵה לְצַבּוֹת בְּמֶן וְלִפְנֵי יָדָךְ",
16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה. וְאֵינוּ כּוֹתֵב את מה שנאמר
17 בדמשך הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן". רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הָיָה מְפַסֵּק
19 בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
20 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
21 את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי
22 יְהוּדָה אֹמֵר כָּל עֲצָמוֹ אֵינוּ כּוֹתֵב - יזהר הכהן בעצמו, ולא
23 יכתוב אֵלֶּה את האלות המפורשות בפסוקים, "וְהָיָה ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה
24 וְלִשְׁבִּיעָה וְגו'", וְכָאֻ הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵה וְגו', וְאֵינוּ
25 כּוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן".
26 נִמְרָא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִיפְלִגי - מה טעמם של התנאים
27 שנחלקו מהיכן היה כותב. ומשיבה, בְּהָא קָרָא קְמִיפְלִגי - נחלקו
28 כיצד לדרוש המקרא "וְכָתֹב אֶת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּכַסְפָּר", רַבִּי
29 מֵאִיר קָבַר, אם היה נאמר 'וְכָתֹב את אֵלֹוֹת', היינו סבורים שאינו
30 כותב אלא את הָאֵלֹוֹת מִפֶּשׁ - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
31 'הָאֵלֹוֹת, לְרִבּוֹת' - שכותב גם את הַקְּלָלוֹת הַנִּכְאָת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת.
32 ומה שנאמר 'אֵלֶּה' שמשמעו שייכות אלות אלו אלא אחרות,
33 לְמַעֲוֵיָא - שאינו כותב במגילת סוטה את הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה
34 - קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתור
35 ה"א, לְמַעֲוֵיָא - שאינו כותב את הַצְּוֹאוֹת שְׁצִיּוּתָהּ הַתּוֹרָה לַכֹּהֵן
36 להשביע את האשה, וְקִבְּלוֹת האשה, שאומרת אֲמֵן, וְרַבִּי יוֹסִי
37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שְׁבִילָהּ - כל הדרשות נדרשות
38 בְּרִבְּאֻמְרָתָה - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
39 מהה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
40 וסבר שממה שנאמר 'וְכָתֹב אֶת האלות האלה', היתור של 'את' בא
41 לְרִבּוֹת שכותב גם צְוֹאוֹת וקְבָלוֹת. מבארת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר
42 שלא דרש כן, הוא משום שְׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בכל התורה. וְרַבִּי
43 יְהוּדָה הסובר שכותב רק מִיִּתְּ ה' אוֹתָךְ, וכן אינו כותב את הקבלה
44 שבסוף הפרשה. טעמו, שְׁבִילָהּ ה"א שנאמרו בפסוק בְּמַעֲרֵה
45 דְרִישׁ לָהּ - באים למעט, וכך דרש, 'הָאֵלֹוֹת, אֵלֹוֹת מִפֶּשׁ' - שכותב
46 את האלות המפורשות בפסוקים, 'הָאֵלֹוֹת, הֵה"א באה לְמַעֲוֵיָא
47 שאינו כותב קְלָלוֹת הַנִּכְאָת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת' - דהיינו 'אם לא שכב
48 וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעֲוֵיָא שאינו כותב את הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה,
49 וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעֲוֵיָא צְוֹאוֹת וקְבָלוֹת.
50 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׁנָא הָא ה"י
53 של 'האלות' דְּרַבִּי בִּיה - שדורש שבאה לרבות, וְכָאֻ שְׁנָא הָא ה"י
54 של 'האלה' דְּרַבִּי בִּיה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבארת הגמרא, סבר רבי מאיר

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

מתני'. מֵאֵם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ. וְאֵם לֹא שָׁטִית טְמֵאָה וְגו', שֶׁהָן קָלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוּת, דְּמִשְׁמַע הָאֵם אִם שָׁטִית לֹא הִקְיָ, וְאֵת כִּי שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ, וְכִי נִטְמָאת וְגו' יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לֵאלֹהֶי וּלְשׁוֹבְעָה בְּחוּץ עַמְךָ וְגו' וְכֹא הַמִּים הַמְאָרְרִים וְגו', וְכִר הֵן סְדוּרִין בְּרִשָּׁה, אֲלֵא שְׁוֹהֶבֶיעַ הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה בְּשׁוֹבְעַת הָאֵלָה וְאָמַר הִכְהִן לְאִשָּׁה מִפְּסִיק בְּרִאשׁ יִתֵּן ה' אוֹתָךְ, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְדִאֵינוֹ דֵּאֵינוֹ אֵלָא

מתני' בֹּא לוֹ לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִילָה, מֵאִיזָה מְקוֹם הוּא כּוֹתֵב? מִ"וְאֵם לֹא שָׁכַב אִישׁ" וְגו', "וְאֵת כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁ", וְאֵינוֹ כּוֹתֵב "וְהַשְׁבִּיעַ הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה", וְכּוֹתֵב "יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לֵאלֹהֶי וּלְשׁוֹבְעָה... וְכֹא הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלָה בְּמַעֲד לְצִבּוֹת בְּמִן וְלִנְפֹל יָרֵךְ", וְאֵינוֹ כּוֹתֵב "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". ר' יוֹסִי אוֹמֵר: לֹא הִיָּה מִפְּסִיק, ר' יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּל עֲצָמוֹ אֵינוֹ כּוֹתֵב אֲלֵא "יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לֵאלֹהֶי וּלְשׁוֹבְעָה וְגו' וְכֹא הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלָה בְּמַעֲד", וְאֵינוֹ כּוֹתֵב "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". גְּמ' בְּמֵאֵי קָא מִיפְּלִג? בְּהֵאֵי קָרָא קַמִּיפְּלִי, "וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלָה הִכְהִן בִּסְפָר"; ר' מֵאִיר סָבַר: "אֵלֹת" אֵלֹת מִשָּׁ, "הָאֵלֹת" לְרִבּוֹת קָלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוּת. "אֵלָה" לְמַעוּטֵי קָלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, "הָאֵלָה" לְמַעוּטֵי צִוּוּאוֹת וְקָבָלוֹת אָמֵן. וְר' יוֹסִי כּוֹלְהוּ בְּדָקְאָמְרָה, "אֵת" לְרִבּוֹת צִוּוּאוֹת וְקָבָלוֹת. וְר' מֵאִיר אֵתִים לֹא דְרִישׁ, וְר' יְהוּדָה, כּוֹלְהוּ בְּמַעוּטֵי דְרִישׁ לְהוֹ, "אֵלֹת" אֵלֹת מִשָּׁ, "הָאֵלֹת" לְמַעוּטֵי קָלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוּת, "אֵלָה" לְמַעוּטֵי קָלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, "הָאֵלָה" לְמַעוּטֵי צִוּוּאוֹת וְקָבָלוֹת. וְר' מֵאִיר, מֵאֵי שָׁנָא הָאֵי ה"י דְּמַרְבִּי בִּיה וְיֹאמֵי שָׁנָא הָאֵי ה"י דְּמַעֲטֵי בִּיה? ה"י דְּיַבִּיבָה דְּרִיבּוּיָא רִיבּוּיָא הִיא, ה"י דְּיַבִּיבָה דְּמַעֲטָא מַעֲטָא. וְהָא לִית לִיה לְר' מֵאִיר מְכַלל לֹאֹ אֵתָה שׁוֹמֵעַ הֵן? אָמַר ר' תַּנְחוּם: "הִנֵּךְ" כְּתִיב. דְּרִישׁ ר' עֲקִיבָא: אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ שְׂכִינָה בִּינֵיהֶן, לֹא זָכוּ אִשׁ אוֹכְלֵתֶן. אָמַר רָבָא: וְדִאִשָּׁה עֲדִיפָא מְדִאִישׁ, מֵאֵי טַעְמָא הָאֵי מוֹצֵרָ וְהָאֵי לֹא מוֹצֵרָ. אָמַר רָבָא: מִפְּנֵי מַה אִמְרָה תוֹרָה הִבָּא עָפֵר לְשׁוֹטָה? זָכְתָהּ, יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֵּן כַּפָּרְהֶם אָבִינוּ,

דְּכְתִיב בִּיה: "עָפֵר וְאָפֵר", לֹא זָכְתָהּ, תַּחֲזוֹר לְעַפְרָה. דְּרִישׁ רָבָא: בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֵר אֲבָרְהֶם אָבִינוּ וְ"וְאִנְכִי עָפֵר וְאָפֵר" זָכוּ בְּנֵיו לְשִׁתִּי מוֹצוֹת, אָפֵר פָּרָה וְעָפֵר סוּמָה. וְהֵאִיפָא נְמִי עָפֵר בִּיסוּי הֶדֶם? הֶתֶם הַכֶּשֶׁר מוֹצוֹה אִיפָא, הֵנָּה לִיפָא. דְּרִשׁ רָבָא: בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֵר אֲבָרְהֶם אָבִינוּ "אִם מְחוּט יַעַד שְׂרוּף נַעַל" זָכוּ בְּנֵיו לְשִׁתִּי מוֹצוֹת: חוּט שֶׁל תִּכְלַת וְרִצּוּעָה שֶׁל תַּפְלִין. בְּשִׁלְמָא רִצּוּעָה שֶׁל תַּפְלִין, דְּכְתִיב "וְרֹאֵו כָּל עַמִּי הָאֶרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ" וְתִנְיָא, ר' אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: אֵלֹו תַּפְלִין שְׁבָרָאשׁ. אֲלֵא חוּט שֶׁל תִּכְלַת מֵאֵי הִיא? דְּתִנְיָא, הִיָּה ר' מֵאִיר אוֹמֵר: מַה נִּשְׁתַּנָּה תִּכְלַת מִכָּל מִינֵי בָּעֲוִנוֹת? מִפְּנֵי שֶׁתַּחֲבִלַת דּוּמָה לִים, וְכֵן דּוּמָה לְרִקִּיעַ, וְרִקִּיעַ דּוּמָה לְכֶסֶם הַקְּבֹד, שְׂנָאֵמֵר: "וְיִרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלֵיו כְּמַעֲשֵׂה לְבָנֵת הַסְּפִיר וּבְעֶצֶם הַשְּׂמִיּוֹם לְמַהֲר" וְכְתִיב: "כְּמִרְאָה אֲבָן סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶם: מִתְנִי' אֵינוֹ כּוֹתֵב לֹא עַל הַלּוּחַ וְלֹא עַל הַנִּיָּר, וְלֹא עַל הַיִּפְתָּר

שֶׁל שְׂכִינָה מִפְּסִקֵת הֵנָּה לִיפָא. וְאֵין זֶה קָבֹל שְׂכֵר, אָבָל כֹּאן יֵשׁ הֵנָּה, בְּסוּטָה לַתֵּת שְׁלוֹם וְשֵׁלָא יִרְבֵּה מְמוּרִים בְּיִשְׂרָאֵל אִם זוּנָה הִיא. וְאִם נִקְתָה וְנוֹרָעָה יָרַע, וּמִבְּטֵלָת לְעוֹ מַעַל בְּנִיָּה, וְאִפֵּר פִּירָה לְטַרְחָן וּלְזִכּוֹת אֵת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂה הָעֶגְלָה בְּשֹׁכֵר אִם מְחוּט יַעַד שְׂרוּף נַעַל. שֶׁהִבְרִיחַ עֲצָמוֹ מִן הַגּוֹל: חוּט שֶׁל תִּכְלַת. כְּנֶגֶד מְחוּט, וְרִצּוּעָה שֶׁל תַּפְלִין כְּנֶגֶד שְׂרוּף, וְדִהֲיִי רִצּוּעָה: בְּשִׁלְמָא רִצּוּעָה שֶׁל תַּפְלִין. קָבֹל שְׂכֵר הוּא דִּאיבָא הֵנָּה בְּכְתִיב וְכו', אָבָל חוּט שֶׁל תִּכְלַת שֶׁל צִיצִית מֵאֵי הֵנָּה אִיבָא: מַה נִּשְׁתַּנָּה תִּכְלַת. שְׁוֹהֶיָקוּ הַקְּבֹד לְצִיצִית: שֶׁתַּחֲבִלַת דּוּמָה לִים בּוֹ. בֹּא לְלַמְדוֹ שֶׁל הַמְקוֹם מוֹצוֹת צִיצִית כֹּאֵלֹו הַקְּבִיל פְּנֵי שְׂכִינָה, וְהִכִּי תִנָּא לָהּ בִּסְפָר. וְוֹדִיאֲטֵרִיכוּ כֹּל הֵנִי, מִשּׁוּם דִּלָּא אִשְׁכְּחַן קִרְאֵי אֲלֵא בְּרִקִּיעַ שְׁדוּמָה לְכֶסֶם הַקְּבֹד, הִלָּךְ תִּכְלַת דּוּמָה לִים וְכֵן דּוּמָה לְרִקִּיעַ. דְּתִכְלַת לֹא דְמִי לְרִקִּיעַ כֹּל כִּר אֲלֵא דּוּמָה לְדוּמָה, כְּמוֹ תִּכְלַת דּוּמָה לְמִרְאָה הֵימָן, וְאָנֹן קְחוּזִין דִּים דּוּמָה לְמִרְאָה רִקִּיעִי: וְרִקִּיעַ דּוּמָה לְכֶסֶם הַקְּבֹד. קִרְאֵי קִדְרִישׁ. דְּכְתִיב בְּרִקִּיעַ בְּמַעֲשֵׂה לְבָנֵת הַסְּפִיר, וְכְתִיב בְּכֶסֶם הַקְּבֹד מְרֹאָה אָבָן סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶם: מִתְנִי' לוח. שֶׁל עֵץ: יִיָּר. שֶׁל עֲשִׂים שְׁכּוֹתִשִׁין וּמִדְּבִקִין אוֹתָן בְּדָבָק שְׁקוּרִין

גלייך וְעוֹשִׂין כְּמוֹ עוֹר.

תוספות

האֵלֹת לְרִבּוֹת קָלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוּת. תִּימָה לְרִבִּי דְּהַבָּא דְרִישׁ ר"מ ה"י דְּהֵאלוֹת וּבִפְ"ק דְּהֵדוּרִית (דף טז.) אָמַר ור"מ קָהֵל הִקְהֵל לֹא דְרִישׁ וְתוֹ אִיבָא לְמִיתַמָּה דְר"י דְרִישׁ הִבָּא ה"י דְרִיבּוּיָא לְמַעַט וְהֵתֵם דְרִישׁ קָהֵל הִקְהֵל לְרִבּוּיָא וְתוֹ קִישִׁי דר' יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה דְּהַבָּא מִשְׁמַע דִּלָּא דְרִישׁ אֶת הָאֵלֹת וּבִפְ"ק מְנוּחוֹת (דף יא.) אָמַר ר"י סָבַר אֶת לֹאֹת הַבְּנִיָּה לְרִבּוֹת וְקוּרְטִין: אֲחִיר:

אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י תדרוש הכי טומאה תחת אישך חניק אבל בסוף פרק שביעות העדות (נשטות דף טז.) פירש הנקי בלא י"ד כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי חנקי ממין המרים האלה ואת כי שטות ודחתם אמר כי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בבמונא באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דנדרים (דף יא.) אמר בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא לקרבן מני מתני' א"ר י"מ הא לית ליה מכל לאו וחכי דייק נמי בסוף הפרק (סס ג:) ובריש פרק שני (דף טז.) אע"ג דאיסורא גנידתא הוא והשבי רבי דדחתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר ממונא על חבירו:

מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא והכסא לספיר וכתבי וראאה חזנה (על) [אל] הרקיע וגו' (יחזקאל י:)

אינו כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה. תימיה בפ' המוציא (סנה דף ע"ה) דחנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה דשיעור וזוטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא שכיח בפרשת תפילין ואומינן הוהם (דף ע"ה) כל מילתא דשכיח ולא שכיח אזול רבנן בריה שכיח לקולא: **לא** על הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. תימיה אמאי לא מרבינן כל מילי מוכתב בדאמרינן פרק שני דגיטין (דף ס"ג) ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מי"מ אם כן מה ת"ל ספר ספר שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל דיכא

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יז עמוד ב

חוטפות

רש"י

היבא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מדי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ותן לה (ספר כריתות) אבל הבא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אי' התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר כריתות וביירושלמי מקשה ליה גמי הכא כתיב ספר והכא כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שניא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמעון אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכיון דאיתמר למחוקה נינהו למה אינו כותב תני ר"א ובר שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמעון

מדברי אבא שמוא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוח על עור בהמה טמאה ותו ה"מ ר' לוי בר סיסי בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שחטמא את הידים אל' הרי זו שאלה אל' יוסי אינה שאלה כלום גזרו על הספרים שיטמאנו את הידים לא מפני קדושתן וכו' למחוקה נטנה לא צריכא (דלא) הואיל ותננה למחוקה:

שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי אי מחה יכול במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול לימחק ואיזו ר' דיו שיש בו קנקנתום והא תני אם מחק מתוך הספר כשר תיפתר כהדיו תניא דחנא אמר ר"מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל (לא) היינו גונתין קנקנתום לתוך הדיו:

מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה ילפינן מזהב ב"פ דמגילה (דף כ:) דהשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום בסנהדרין נפקא לן מזהב ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי בדיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי בדיני ממונות אלא מהוהוקע אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא דיניי ממונות דתחילה דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה

דכתיב וכתב את האלות הדברים כדכתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (דף ק:) ואיתא גמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (דף קי.) ובמסכת מגילה (דף קי.) דק"ש לא יקראה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך דהוי שלא יקראה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה כדכתיבא וי"ל כיון דקיבלו וגמרי מרבותינו דשמע את"ל כל מדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך דהוי שלא יקראה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריית: **קודם** שתקבל עליה שבעה פסולה ירושלמי ר' קריספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבעה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מיד משביע ואח"כ כותב את ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה א"כ כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה ב"פ דרביאזא לו (י"ח דף ס.) דמשמע דכ"ע סבירא להו היבא דכתיב וזקק מעכב גמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פסחים דף פט:) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר א"ד מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך הווא לחומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבעה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא היבא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוון כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא ולהכי לא אמר גמי התם דאמר וזו סדר תמיד לאפקי ממצות חליצה אבל לאפקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד גמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איירא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר ר' בפ"ק דגיטין (דף ו:) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמבא דהו ויעד הא איהו דסוף ליה לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן וזן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה הילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שנים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (נמוט דף ק:) אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש חיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק זוטרא שירטט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקין לה מר בר רב אדיי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר זוטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ד"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי או ולא והא דאמר' בהקומץ רבה (נמוט דף ל:) ובמגילה (דף ק:) הלכתא מוזהר צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מפיסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שכלו אין עושין מהן מוזהר שאין מורדין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורדין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ דהכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט ב' פיאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי' לענן ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (דף טו:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהר ולישנא דאמיתה משמע ביחידה של תורה דהיינו מוזהר דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משתעי והווא קרא דואמת א"כ הא דגרסינן בפ"ק דמגילה (דף יט.) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איירא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמיתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזהר איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענן תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי את דפסקינן בהקומץ רבה (נמוט דף ל:) ובמגילה (דף ק:) הילכתא מוזהר צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שכלו אין עושין מהן מוזהר לפי שאין מורדין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מרלא משני במשורטטין ש"מ דאפי' מנהג ליה הואיל וכן אין צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מדליקין (יצאות השבת) כל הפטור בדבר ועושהו נקרא הדיית השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין אבל ב' פיאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפירושו לא תריץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פיאות מצאתי בתוספות רבינו יכ"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא לאמירה בעלמא לפרוט בשלום בלשון עברי או לזכר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפרושים פסוקים בא שרטוט כשמביא לשום פסוק:

כתבה

יום שלישי ב' אייר - היום שבעה עשר יום, שהם שני שבועות ושלשה ימים לעומר (תפארת שבתפארת) קנא

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
17 ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וכתב את האלת האלה",
19 ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה ב' דכתיבא -
20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
21 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
22 שתקבל עליה הסוטה את השבועה שמשביעה הכהן, הרי היא
23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'והשביע הכהן את האשה וגו',
24 'ואמרה האשה אמן אמן', ואחר כך נאמר 'וכתב את האלת האלה
25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
26 השבועה.
27 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה אינרת - ללא
28 ששרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בספר'
29 אמר רחמנא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
3 האלת האלה הכהן בספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו כותב לא בקוממום
5 - שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
6 המשחיר. ולא בכל דבר שרושם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
7 נמחק, אלא בדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
8 את האלת האלה הכהן ומחה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
9 הספר בכתב שיכול למחות במים, ולכן אין כותבים בקוממום
10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
11 גמרא. אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
12 מאי טעמא איתא בגזירה הוה תורה האמורה במגילת סוטה,
13 מתורה האמורה במשפט, כתיב חקא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
14 לה ככתן את כל התורה הזאת", וכתיב התם - לגבי זקן ממרא,
15 "על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט", מה משפט אין דנים

אגרות קודש

בי"ה, י' אייר, ה'תשל"ב

ברוקלין, נ.י.

הרב יצחק שי' חלמיש

סגן רב צבאי, צה"ל

שלום וברכה!

בזה הנני לאשר קבלת מכתבו מכ"ז בניסן. ומצו"ב העתק מכתבי למר יוסף שי' זעירא, סא"ל,
שמדבר בעד עצמו.

בהזדמנות זו אביע עוה"פ הנח"ר שהי' לי ממכתבו של מר יוסף זעירא, בפרט שתוכנו בודאי
מקיל לכת"ר במילוי תפקידו בתור רב צבאי.

וכמדובר בהזדמנויות שונות, אשר דוקא מסגרת הצבאית מכשירה את אנשי הצבא לדיוק
בשמירת התורה ומצוותי, שהרי מיסודות הצבא הוא קבלת-עול ומילוי הפקודה באופן ד"נעשה קודם
לנשמע", ובשלילת הגישה שהנהגת היחיד הוא ענין פרטי ואינו נוגע לרבים, ואצ"ל לכל עם ישראל,
למרות הודעת חכמינו ז"ל אשר כל ישראל ערבים זה בזה. שהרי גם זה מיסודות קיום הצבא אשר
נטי' ממילוי בדיוק פקודת המפקד עלולה לסכן ח"ו עמדת כל הפלוגה, או אפילו כל הצבא ועד להעם
אשר הצבא מגין עליו. ולא עוד, אלא שההחלטה בזה אינה שייכת כלל לממלא הפקודה, כי אם לאלו
אשר השקיעו מיטב כוחותיהם מרצם וזמנם בלימוד תכסיסי מלחמה וכו'. והנמשל מובן בנוגע ללימוד
התורה ביגיעה, עלי' נאמר כי היא חכמתכם ובינתכם.

בכבוד ובברכה.

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלא השקפה אותה כסבי - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתייה
 באופן זה מועילה לבדקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
 אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתייה באופן זה
 מועילה לבדקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
 דרך שתייה בכה מועילה לבדקה, או אין דרך שתייה בכה ולא
 מועילה לבדקה. מסיקה הגמרא, תיקון.
 בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
 לתוכן את המגילה, ונשפידו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
 להידבק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקון.
 אמר רבי יורא אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
 הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
 הראשונה, משיבי הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את
 השבועה השנייה משיבי הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא,
 מתקין לה רבא, והרי תרנייהו - שני השבועות קודם שנמחקת
 המגילה בתיבין בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיבי לפני
 המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי יורא ומבאר באופן אחר,
 לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
 השנייה היא שבועה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן בשבועה את
 הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
 שלא זינתה.
 שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משיבי
 אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
 אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
 נטמאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים
 לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
 זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
 נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
 לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושביעה לחודה
 קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
 את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשיבי אותה אף על
 האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
 עליך, שאם נטמאת יבואו בידך, ומקבלת על עצמה את האלה
 בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה אימא - על הקללה
 הוא משיבי אותה, ואילו שבועה ליבא - על המעשה עצמו אם
 נטמאה או לאו, אינו משיבי אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
 האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
 שאמרת שלא נטמאת, ומוסיף ומשיבי את האשה, ואם נטמאת
 יבואו בידך האלה.
 בשבועת הסוטה נאמר 'אמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
 לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
 הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
 אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שנוהג אמן על האלה - מקבלת
 על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
 אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשיביה
 הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה, וכן אמן מאיש זה - נשבעת
 שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונטרחה עמו, ומאיש
 אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
 שמיטי - נשבעת שלא זינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומכאן
 למדו דין לגלול שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
 ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

ועוד אמר רבא, אם בתיבה הכהן - את המגילות סוטה על שני דפין
 - עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
 פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
 יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים
 ושלשה ספרים.
 ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
 ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
 בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
 פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
 מדכתיב 'והעמיד את האשה לפני ה' ויעשה לה כהן את כל
 התורה הזאת', שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
 בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
 לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
 לתוך בוס אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
 אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
 שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
 שסדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקה, ויש
 להסתפק האם בתיבה לשמה בעינין - שרק כתיבת המגילה צריכה
 להיות לשמה, וממילא והאימא - באופן זה יהיו המים כשרים
 לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
 שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעינין נמי
 שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
 שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
 שאכן בעינין נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
 הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
 המגילות בב' בוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
 אחת, וחרף לאחר מיכן ועדיין - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
 - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
 האם מחיקה לשמה בעינין - המחיקה עצמה צריכה להיעשות
 באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאימא - באופן זה
 יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדינם, וישתו
 שתיהן מחמים שהתערבו, או דילמא לא די שהכתובה והמחיקה
 יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
 שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
 אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
 שנעשו לשניה, והא - גם השנייה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
 אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
 שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
 הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
 דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
 מה יהיה הדין אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, חרף
 הכהן וחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
 מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
 את צדדי הספק, האם יש ברידה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
 התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
 והמים שניתנו בכוס של השנייה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
 כשרים לבדיקה. או אין ברידה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
 מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
 הגמרא, תיקון - נשאר הדבר בספק.
 בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשויין עמודים: כתב אות אחת ומהקנה. על המים, והור וכתב אות שלא תהיה ומהקנה עד שהשלים את כל פסול, דכתיב את כל התורה עד שתתאם כל פסול: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ונעשה לה לשמה: מהקנה נמי. כבוס לשמה לעצמה. שיהא נכר מהחוקה שהיא לשמה: השקנה בסיב. שהוא חלול בדרך שהתנוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים. כתב אות אחת ומהקנה את אחת וכתב את אחת ומהקנה את אחת פסולה, דכתיב: "ונעשה לה הפה את כל התורה הזאת". בעי רבא: פתב שתי מגילות לשתי סומות, ומהקנה לתוך פוס אחד מהו? פתיבה לשמה בעינן והאיכא, או דילמא בעינן נמי מהקנה לשמה? ואם תמצא לומר בעינן נמי מהקנה לשמה, מהקנה בשתי כוסות, והור ויעירבן מהו? מהקנה לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא הא לאו דידה קא שתיא? והא לאו דידה קא שתיא? ואם תמצא לומר הא לאו דידה קא שתיא והא לאו דידה קא שתיא, אם חור וחלקן מהו? יש ביררה, או אין ביררה? תיקו. בעי רבא: השקנה בסיב, מהו? בשפופרת מהו? דרך שתיבה בך, או אין דרך שתיבה בך? תיקו. בעי רב אשי: נשפכו מוק, ונשתיירו מהן מהו? תיקו. אמר ר' זירא אמר רב: שתי שבועות האמורות בסוטה למה? אחת קודם שנמחקת מגילה, ואחת לאחר שנמחקת.

בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש היכי דמי משביעי עליה. בשם, ומזכיר שם: שלא נטמאת. שאם אמר אמת שלא נטמאת, היינו שבועה שאין עמה אלה. שאם נטמאת יבואו ביה. המים לצבאת נטן בו, והינינו אלה: אמר רבא אלה לחוריה קריאם בו. שבועה ואלה ש כאן ושתיהן על האשה, וקרא כתיב בשבועת האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליה שאם נטמאת יבואו ביה. דאיכא השתא שבועת האלה, שמשביע את האלה שתחלו: שבועה ליא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את האשה: משביעי עליה שלא נטמאת ואם נטמאת יבואו ביה. משביעי עליה שיהא אמת מה שאמרת בפנינו שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביה המים, ודקימא שבועה אאשה שלא נטמאת ואאלה שתחלו: מתניי אמן על האלה וכו'. לכה הצרכה לכפול: ארוכה ונשואה. על ידי גלגול שבועה הוא נגלגל עליה ונות של אירוסין אע"פ שלא היה בו קרי, ומכאן לגלגול שבועה מן התורה.

שומרת

מתקיף לה רבא: תרווייהו קודם שנמחקת מגילה פתיבין? אלא אמר רבא: אחת שבועה שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר רב עמרם אמר רב: "משביעי עליה שלא נטמאת, שאם נטמאת יבואו ביה". אמר רבא: אלה לחודה קרימא ושבועה לחודה קרימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליה שלא נטמאת יבואו ביה". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא? אלא אמר רב אשי, משביעי עליה שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביה: מתניי? על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שתיי ארוכה ונשואה

ושומרת

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפ"ו) בדפין של ס"ת מפרק בתרא דגיטין (ק"ה פ"ה) דתנן שייך מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דממורה כדאמרין בפרק שני דגיטין (ק"ה פ"ה) אהא הרי זה גיטך והיירי שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שיהא לשטיח בין חיבה לחיבה מהו וקפריך ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים לא צריכא דממורה ובהקמין רבא (ומתוך דף ג.) גבי מוזהא אמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשריה ראויה לשני סיפין קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל בנחתין זה מזה קאמר שאין מערין להכי מפרש נמי הכא שני דפין שאין מערין ופירש ר"י הא דאמר נמי בפ' ראשון ב"ד (י"ה דף ט.) אפי' לרבנן דאמרין קרן פרה פסול כיון דאית בה גילדי בשנים ושולש שופרות דמי ואע"ג דמחבריה התיב נמי דרבו להוסיף בכל שנה גלד אחד והוא כמביאו משופר אחר ומדברין לזה כדתנן דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא היתה ברייתן בבת אחת וגיכר ההספת ולא מהני חיבורו ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין ותפרין יחד דפסול דהא דוקא כשכתב חצי מגילת סוטה על דף זה ושלושה כופרין ובפרק אמרינן דחשיב שני ספרים והיה אם כתב לה שתי מגילות ומהקנה לתוך כוס אחד וכן גבי גט אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חד שלם הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא בתרווייהו משום שנים או שלשה ספרים כדאמרין בפ' שור שנגח (נ"ד דף ט.) כופר אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק לולב הגזול (פסוק דף ט.) לינקוט תרתי תלת פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא דהוא לא שמע אלא קול הפנימי:

חור

לא דמי לביריה המדלה מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ד דף ט.) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לשלם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן ביריה משני לוגין שאני עתיד להפריש דמיית ב' מרובה (ס"ד דף ט.) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ביריות דמיית ב' כל הגט (נ"ט דף ט.) דמיית דמיית בבכל מערבין (נ"ט דף ט.) שתי נשים שלקחו קניניהן בעירוב או שנתנו דמי קניניהן לכתוב איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת אי"כ איכא דאמרין ביריה ואע"ג דדחי ליה התם כשהנתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ביריות אלמא דליכא לאיפלוגי בין ביריה שהוכרה מתחילה לשאר ביריות וכן בפ' הוציאו לו (י"ח דף ט.) דמיית מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקניי חובה מפני התערבות ומסיק משום תערובות דמי חטאת שנתנו דמי קניניהן בעירוב וקא פריך ונברור ד' וזו ונשדי במאי הניק לשתרו ר' יהודה לית ליה ביריה מנלן ומייתיה הדיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איז אלמא מדמי ביריה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לביריה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא אי"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני מוזהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה וק' (ל"ה) פרושה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרושה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחב"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ביריה כי האי גזונא דאמר בפרושה הראשונה הובר הדבר פרושה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן התיב במאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשט דמיית בבבורות פרק הלוקח בהמה (דף כ"ג) סאה תרומה טמאה שנפלה לך חולצין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהחכם של לאה יגיע ללאה דהתם מקלצין בדרבנן דמדאורייתא חור בתרי בטל ורבי' הקשה בפ' הוציאו לו (י"ח דף ט.) אהא ונברור ד' וזו דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ה) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו חור בתרי ב' בלמות בין ממוקם אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בבי האי גזונא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח ב' בלמות לא חטאת ונזמר הובר הדבר דאלו חור דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני הוה מצי דמי למפשט ועוד תימא אי לית לן למימר ביריה כי האי גזונא אם כן כל התערבות שבעה חורור ויחלק משום ביריה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (ק"ה דף י"ג) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ביריה בדבר לבד ובפרק התערבות (נחמ"ס דף פ.) מיית ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולחובה) מים וכו' ונראה דהכא קא מבעיא ליה מ' אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחקה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלא אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חרא שתייא מים דלאו דידה לאו מהקנה נכרת היא חור וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מ' אמרינן ביריה וכו' הרי הוברור מימיה אי דילמא אין ביריה כלומר בירית מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבורכין לצרכה וקא מבעיא ליה אי מאי לא ברקי לה משום דלא נמוחה כהלכתה אי משום דטוהרה היא: **בע"ר** הא שקנה בסיב מהו. ליכא למפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים דף ק"ט) ברכן בסיב אף ידי נמצא לא יצא אלמא אין דרך אכילה בן דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: **על** מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שלישי

אמן

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
תחתיו בנישואין הראשונים, וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת, מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
הכלל, כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
- על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
משביעה, תא אסירה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן. שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
שהן בעילות שאוסרות.
שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו', תנא
מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא כשאמר רבי מאיר - מה
שומר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, היום
בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לכשתטמא - אם
בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, היום ששתתה כשהביאה על
מה שנסתרה מערערין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
אותה - ויבררו שזינתה.
כענין - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
יכול כעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזמנין דמגרש
לה ויחזר בהמה לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שוין
שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שתתארס, ולא
על זנות שהיתה לאחר שתתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
גרשה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, תא יחזירה
ותיטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הכי נמי דמתני -
יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח כהצד השני
של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
אותה במים המארים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה, "ואת
תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שותה
ושונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק
ואומר, מהמילה 'ואת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שותה
ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת. ואף אם שוב קינא
לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אומר רבי יהודה, מעשה
והעיד לפנינו נחוניא חופר שיחין, שהאשה שותה ושונה פעם
שניה. וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים - שאם שתתה פעם
אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים

ושומרת יבם וקנוסה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
שהמתנה ליבום. חזרת המשנה למא שמרה בתחילה, שאומרת
הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
כי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
שלא נטמאתי - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
ומבאר המשנה, שהכל שוין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
- אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
שתתארס לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו.
כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
זינתה עם אחר, ואחר כך החזירה בעלה הראשון, לא היה מתנה
עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
משום שהכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתבעל ולא היה אסורה לו -
על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
גמרא. אומר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
הגמרא מפיא למדו שנאסרת עליו, ומשיבה, יש להוכיח כן
ממשנתנו, מדקדקנו שומרת יבם וקנוסה - שאם יבם את אשת אחיו
וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם, אי אסירה בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
משום הכי מתנה בהמה - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
אלא אי אסירה שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בהמה - היאך מגלגל עליה
שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
שאינו תביעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אסרה אותה
על בעלה, לא היה מתנה עמה - אלא היה משביעה. אלא מוכח
מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
הילכתא ברב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וקנוסה
- ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, תא מני - התנא של המשנה רבי
עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין - אדם
שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, וקשיו לה - שרבי עקיבא מחשיב
אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערה - כאשה שאסורה באיסור
כרת. ולשיתתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
עברה על האלו זינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום
שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
נאסרת על היבם.
כענין - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

1 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
2 הדיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר
3 להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בַּשְּׁלֵמָא מה שהקשינו
4 שְׂמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ – שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
5 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לֹא
6 קָשְׁיָא. שיש לומר, שִׁמְעִיקָרָא – תחילה אֲתָא לְקַמְהֵי דְרַבִּי עֲקִיבָא
7 – ללמוד תורה מפיו, וּבִזְוִן דְּלֹא מְצִי קָם אֲלִיבָה – לא העליה
8 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֲתָא לְקַמְהֵי דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְנִמְר
9 גְמָרָא – ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי.

סוטה. פרק שני – היה מביא דף יט עמוד א

רעס"י

דברי יהודה דריש זאת למעטי שאינה שוטה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקרא לה: ודריש תורת לרבות ששוטה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל שני חזרת ושונה, מכלל דלחנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרכינן ותנא קמא דא כתיב זאת ומאי קא ממעט מניה: **דכתיב זאת**, ומסתברא דקא מיהת

קממעט שלא יקנא לה בעל זה פגעם אחרת: אשני
אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מזה
ונשאת לאחר וקנא זה מבוכל אחר: דבתיב
תורת. והא מיתה אקא רבנא: ור' יהודה.
סבירא ליה וכו' דאורש רבקה התנוב ומיעט
לזה פרש מה רבה מזה מיעט. על כרחיך לא
מסרן התנוב אלא לחכמים לפרש לך לפי
החכמתם מה רבה ומה מיעט. ומסתברא דרבויא
אשני: אנשים קאי ואפלו בבוכל אחד ולא אשני
בועלים ובעל אחד. פיון דקנא לה כבר נמצאת
נקיה נראה הדבר שאדם בטנן הוא ומתבון
להקניטו. להקנא לה שניא מחדש ראשון ולא
שניא מתאר:

תִּדְרֹן עָלָיְךָ הִיא מְבִיא

דְּהָא נִשְׁלַח אֶת מִנְחָתָהּ, הַבֶּעַל, דְּהָא אִמְרִין
 דְּאִין מִצּוֹת בְּהִנֵּה בְּמִנְחוֹת אֱלָא
 מִמִּימָרָא וְאִיִּלָּה, וְהִנֵּה נָמִי חֲתִילָה קִמְרִיָּה הִיא
 שְׂאֵין זֶר קֶרֶב לִמְנוּחָה, אֲבָל קִדּוּשׁ כְּלִי וְיִצְחָק
 לְחִילָה שְׂמִינִי שְׂמֵן כֶּשֶׁר בּוֹרִי וְהִנֵּה עָל דִּיהּ.
 לְחִנֵּי וְהֵן עֲנִיִּי דִּי בְּחִתִּיָּהּ, וְהִנֵּה אִיִּלָּה
 הַתְּנוּפָה יִצְרִיִּי בִּלְעִילִים זֶר כְּהֵן, וְכַעֲלִים
 מִנְחָתָה סוּסָה הִיא הָאֲשֶׁה: וְהִנֵּה לְקָרֵן מַעֲרִבִית
 דְּרִימִית בְּרִיתָא: כְּכָר ג' בְּסֻדֵּר מִנְחוֹת (וְהִי יֵשׁ):
 וְכֹלְהָ הֵךְ כְּתִיבִי בְּמִנְחָתָהּ: תְּנוּפָה וְהִנֵּה מִנְחָתָה
 מִמִּימָרָא וְאִיִּלָּה: וְהִנֵּה אֱלָא, שְׂכָל הַתְּקַמְּצוֹת
 שִׁירְיָן וְנִבְלִין וְכִתְבִי תוֹרַת כִּסְתָּם מִנְחָה וְהִנֵּה
 זֹאת תוֹרַת הַתְּנוּפָה בִּי עַד וְהַזְכֵּרְתָּ מִמֶּנָּה
 וְהִנֵּה: וְהִנֵּה בְּמִנְחָה קִרְרִי הָאֵת תֵּנָה לִיהּ
 וְהִנֵּה זֶמַּח יִקְרִיב עוֹד לְאַחֵר הַקִּשְׁדָּה: פְּלוּגָתָא
 דְּרִבְקָן וְזִי שְׂמֻעוֹן בְּגִמְרָא: לְפִינֵן לֵאמֹר מִקְרָא: נָמִי
 בִּי אִישֶׁה דְּרִיָּה, אִמְרָתָהּ הִיא וְכִדְרוֹת לֵאמֹר
 כּוֹן פֶּרֶת וְהִנֵּה, (וְעוֹד הִיא) ר' אִישֶׁה שְׂהִיָּה תֵנָה
 בִּי פְּלוּגָתָא דְר' יוֹנָתָן בְּכִלְיָה מְקָרָא, וְהִנֵּה
 דְּקִאֲמֵר לֵר' אִישֶׁה דְּרִיָּה לֵאמֹר תִּמְנָה לְרִבִּי
 ר' אִישֶׁה הִנֵּהן, דְּלֵאוֹ אִנּוּרָא אִרְעָא לְמִימָרָא לֵר'
 רַבִּי, שְׂגוּלָה וְהִנֵּה מִמֶּנָּה דִּיהּ: בְּכִלְיָים מְקָרָא לֵר'
 שְׂהִתָּה וְהִנֵּה מִימָנָה עַד הַכּוֹן, דְּרִיָּה אִישֶׁה בְּכּוֹן
 שְׂמִילָמִי. מִתְּנוּפָה קִדּוּשׁ וְאִמְרִין דְּשְׁלָמִי:
 דִּי בְּרִיתָא, בְּכִלְיָים כְּתִיב, וְגַבִּי תְּנוּפָה כְּתִיב:
 מִזֶּה כָּאֵן כְּהֵן, בְּסוּסָה תִּשְׂבֵּי כְּהֵן בְּתַנּוּפָה מִנְחָתָה:
 וְהִנֵּה אִתְּרִבְקָה קִדְּמָה דְּקִשְׁנִי קִמְרִי וְהִנֵּה
 וְהִנֵּה דְרִיָּה מִשְׁקָה: רַבִּי אִתְּרִבְקָה וְהִנֵּה

דִּתְנָא רִישָׁא הִנִּיף וְהִגִּישׁ קֻמְץ וְהִקְטִיר לֹא דִּדְקָא קֳדָם הַשְׁקָאָה נִקְט וְלֹא אִיירִי בְּהַשְׁקָאָה כָּלָל, אֲלֵא אִיירִי בְּסֹדֶר הַקְּרֵבַת מִנַּחַת סוּסָה שֶׁבֶן הוּא תְּנוּפָה וְהִגִּישָׁה קֻמְצִיהָ וְהִקְטִירָהּ, וְהָיִי קֹאמֵר כְּשֶׁבֵא לְהַקְרִיבָה הִיָּה נוֹטְלָה מִתּוֹךְ כַּפִּיָּהּ בּוֹ, וְהָדָר אִיירִי מִי קֳדָם אֹ

על ידי בעל א"א חזר וקבא לה
שני, ומקצאמר ר' יהודה דעי' בעל
משקח שני פגמים, והיינו דפרבין
בתיב זאת, ומסתברא דקא מיתה

היה נוסל. בירושלמי כתיב ואל
מניח ולא על ידי הרה
בכלי שרת היינו משמע דלא כפריו
המנחה כשירה בהן [בור] מידו מצדה

דכתיב: "זאת". בשני אנשים ושני בועלין דכולי עולא
לא פליגי דהאשה שותה ושונה, דכתיב: "תורת". פי
פליגי באיש אחד ושני בועלין, בשני אנשים ובעל אחד;
תנא קמא סבר: "תורת" לרבינו בולחי, "זאת" למעוטי
איש אחד ובעל אחד. ורפנן בתראי סברי: "זאת"
למעוטי בולחי, "תורת" לרבינו שני אנשים ושני בועלין.
ור' יהודה פליגי, "תורת" למעוטי תרתי, "תורת" לרבות תרתא.
"זאת" למעוטי תרתי, איש אחד ובעל אחד, איש אחד
ושני בועלין; "תורת" לרבינו תרתי, שני אנשים ובעל
אחד, שני אנשים ושני בועלין.

הַדָּרֵן עָלָיְהִי מְבִיא

הָיָה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצריח ונותנה
לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, וכזה מניח
ידו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמץ והקטיר
והשאר נאכל לכהנים. היה משקה ואחר כך מקריב
את מנחתה. ר' שמעון אומר: מקריב את מנחתה
ואחר כך היה משקה, שנאמר: ואחר ישקה את
האשה את המים. אם השקה ואחר כך הקריב את
מנחתה בשרה: גמ' אמר ליה ר' אלעזר לר' אישיה
דדריה, לא תיתב אפרעד עד דמפרשת לה להא
מילתא, מנין למנחת סוטה שמעונה תנופה? מנא
לן?! והנין פתיב בה! בבבליים, מנלן? אתיא "יד"
ר' "משלמים, פתיב הכא ולקח הכהן מיד האשה
וכתיב התם "ידיו תביאנה" מה כאן כהן אף להלן
כהן, ומה להלן פעלים אף כאן פעלים. הא ביצד מניח
ידו תחת ידי הפעלים ומניף: הניף והגיש קמץ וכו'
היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא
אקריבה? הכי קאמר: סדר מנחות ביצד? הניף והגיש,
קמץ והקטיר, והשאר נאכל לכהנים. ובהשקאה גופה
פליגי ר' שמעון ורבנן: דרבנן סברי: משקה ואחר כך
מקריב את מנחתה, ור' שמעון סבר: מקריב את
מנחתה ואחר כך משקה, שנאמר: "ואחר ישקה": ואם
השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה:

דאונס במחיקת

הוא מיד האשה את מנחת הקנאות וכי על ידו הוא
קפח אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה
לדפידש דבעל היה נוטל ומצינו למימר דקידוש
קן ליתול המנחה מידה ומאחר שהיה נוטלה היה
נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

וּבְהֵן מניח את ידו תחתיה. האי ואיצטריך? להמיתו ובהן מניח את ידו תחתיה ולא תקחי בסתם ומכניס את ידו לאשמועינן דהנפה בכהן ירושלמי ובהן מניח את ידו תחתיה ואין להדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה לשלעה תני' ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידיה אבל בגמרא דין אמרין בסוף פרק ארוסה (פמ"ג ע"ג) דגידמת לא כיהנה שותה וי"ל דפליגי ר' בעינן קרא אדכתיב:

הניח והגשיל. בירושלמי יליף הוא דאמר בפרק כל המנחות (דף כ:), והבאת לרבות מנחת העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכתביו בתריה חזרים הדין הוא תנופה לקמה ומהות יליף נמי דשרייה אנאלין דבכר בתריה ונזותרת נמי להגשה לאורן וגו'; ויאחר יסקה ממעיל ליל לשרשונם ניכר. פירוש, ואעפ"י שהקריב מנחתה כבר והוא הדין

אין שלא כדון עבוד כהנים ולא מוקד למגילת
לכלל עד לאחר הקרבה דמחק לה בחר הכי
והנחה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרשומו ניכר
דכיון דבתני מוחה ממילא שמענין אי רשומו
ניכר ללא מחוי הוא דאין ממעטניהו דתם דאין
משלישן כקנתות לתוך הדין משום דרשומו ניכר
וחוי כבתני שמינו יכול למחוק אלא עיקר קרא
ללאם הקריב מנחתה ואחר כך השקה כשירה
בדרדשי רבי שמעון השקה קמא דחיי אמרין
בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ השקה
בכשירה והתם דאין להבייחו דרבנן ואחר ישקה
למזעריהו דהוה דאין התם ואחר ישקה עד כרחיה
כטובתה מודה ר"ש לחכמים שאם השקה ואחר
כך הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודיים חכמים
לר' שמעון שאם הקריב את מנחתה ואח"כ השקה
שהיא כשירה מה בייניהו מצוה רבנן אמרי מנחת
הקנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן
בדוקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון
מוכרת עת מאי עמיהו רשומן ובאוי בה רבנן
אמרי כותב מנחת ומשקה ומקריב ר"ש אומר
כותב ומקריב ומחוק ומשקה כולי' עלמא מודה
במשנחיקה סמוך להשקאה ותו גיטין התם קרבה
מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה
במשקה אותה בעל כרחיה רבי' שמעון ברם מודה
בכר שותה השתא איני ח' למימרא אף על גב
דלרבנן דרשין והשקה בראת לאו קא כביר

מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

רבי
 'דמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:
 ת"ג

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

רש"י

תוספות

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (מסננין דף קכ.) פליגי ר"י ורבנן במצות הנשרפין דתנן נותנין סודר קשה לתוך הרכה וכורז על צוארו זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו וזורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת בידים לא היו מקימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' וחזמה לר"י מאי שנא הכא דלרבי יהודה בכלבוס הותם בצבת ופי' ר"י

דהכא נמי היו פותחין פיה בצבת אלא לאחר שפותחין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי והכא דאין פותחין פיה על ידי שדורין דהתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מחנך והיו מקריבין מיתתו ע"י חק וגמר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתו: **בפ"י ר"ח** פי' לפי ג' הספרים וכן פירש הוא שהשקה בתרא מערערין והשקה קמייתא לגופו מה ת"ל לא שבברייתא נשנית בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא שהושקה בתרא בא ללמוד שמערערין והשקה קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמשק ואח"כ מקריב מנחתה ומקשה היכי אמר רבי עקיבא מערערין והא בדוקה ועומדת סבירא ליה ותו מקשה ר' עקיבא בהא מתינין דפליג עליה רבי שמעון תני מנחיקה מעכבא אלמא סבירא ליה שמנחיקה והשקה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכל זמן שלא נמחקה המגילה מצי הדרא והכא דפליג בהדי דרבי יהודה תני קומץ מעכבא דאלמא הקרבה קודם השקה כר' שמעון ושנין תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אית ליה בשהתחילה לשותות וצריך לפרש דאם נמחקה מגילה קודם שקרב הקומץ ושללא כדון עבוד כהנים כיון שהתחילה לשותות מערערין אותה:

מגילתה **קמא** שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה, "והשקה" בתרא שאם נמחקה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. ורבנן בריעבד לא פתח קרא. וסבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרהה? והתניא, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמחקה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה. וליטעמיה תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא בה מחמת ריתתא, והא דקתדרא בה מחמת ברייתא, והכי קאמר: כל מחמת ברייתא, כלל כלל לא שתיא. מחמת ריתתא; עד שלא קרב הקומץ, דאפתי לא אמוחוק מגילה, אי נמי אמוחוק מגילה, דשלא בדין עבד כהנים דמוחק, מצי הדרא בה. מצי הדרא בה, לא מצי הדרא בה, קשיא

ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה. וע"כ ואחר יושקו אע"פ שנתבאר שהיה הקרבה אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמוחוקה קאי הכתובה למעלה. וקאמר רבנן דאם לא נמחקה יפה לא ישקנה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה קמא ע"כ: וי"ש שרר ואחר יושקה. משמע דקאמר דקאמר לאחר הקטרה. לומר שכל מעבבין בה הקטרת המנחה ור"ש הנכר, וכלו מהבא נפקי דקודמין להשקנה, והשקה קמא לאבשרי דאי עבדי איפכא: והשקה בתרא שאם נמחקה מגילה. ודקא אחר הקטרה דבדין אימחוק משקין אותה בעל פרהה, והיו דאיקא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב מנחתה בשרה. הלכך והשקה קמא דריש לבשל ברהה, ואע"ג דשלא בדין אימחוק קדם הקטרה. ואחר יושק לרשמו נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה בריעבד לא פתח קרא. אין דרך הכתוב לומר בתחלה דבריו שלא בדרך מנחה, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס. שני שבוס ש לו, ונתון לתוך פיה וקוץ אלא לךקרה. אם שהיה אם טמאה: והלא בדוקה ועומדת. דכיון דקאמר איני שותה שותה מודה שהיא טמאה: והלא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא מחמת ברייתא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא הדרא בה מחמת ברייתא הוא, שאינה רותמת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכך אינה רותמת דסבמא מעקרא ואמרה כי מטינא למשתי לא שתינא, ולא שניא עבד קמץ ולא שניא לא קרב לא שתיא בדמפרש ואזיל כל מחמת ברייתא כלל כלל לא שתיא ואפי' קרב הקמץ. והא דמפליג בין קרב ללא קרב. דקא הדרא בה מחמת ריתתא, שאנו רואין אותה רותמת, דאיקא למימר דאינה מאמנת שלא יבדקה המים ואפלו היא טהורה, ורוצה היתה לסמוך על סתירה ולשתות, ולפיכך היא רותמת וכשנמצת לשותות חוזרת בה. הלכך עד שלא קרב בו, וברייתא קמייתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתתא קאמר:

קשיא

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיתוי מגילת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האישה". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן
המנחה את אוכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האישה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
ר'נן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקדבה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת
מגילה ואומרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקת ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולן האמורים למעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מהמים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקת מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאינ משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעמיה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקת
המגילה איש לא משקה לה - הלא המים הבודקים, הם מים
שמוזגים מגילת סוטה לתוכן, ולפי שמוזג אינם מן סוטה. אמר רב
ליישוב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
לשירישומו ניכר - שאף שכבר מחו לתוכן, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחוק באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מישקא הוא דלא
שתיה - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיתבב קתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שתבב קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כדי נסבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתריי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -

האחרון. ובוה נחלקו, שר'נן סבר, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה, לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה', מופיע ליה לשירישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה, ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקת כבר המגילה ואומרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה בעל כרחיה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה', לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישר רושם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם נמחקת ואחר
כך מקריב את מנחתה בפרשה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הכהן קודם ההקטרה,
כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם נמחקת מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל
כרחיה. שואלת הגמרא, ור'נן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, כדיעבד לא פתח קרא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה, ו'השקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת בברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כרחיה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבום - שניים של ברוך מטיילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שאם נמחקת מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא לבדוקה אם טהורה היא
או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כרחיה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא, אך משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כרחיה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כרחיה.
שואלת הגמרא על המקשה, ולישעמיך - לטעמן שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, תיקשי לך היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא
- זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
כהודאה בטומאה, מדובר באופן דקדוקא בה מנחת רתיתא -
שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותח. והא - ומה

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ללמד את בתי תורה כדי שתדע את פרשת סוטה, ושאל יש לה
זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהחיות תולדה לה - שנית
להיצל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתי תורה
(באילו) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
אשה בקב ותפלות מוט' קבין ופרישות - האשה מעדיפה מזונות
מועטים ושיהא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שוטה - אדם המתחסד
יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
שעושה מעשה רשעות בערמוה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
בכפשיה דברים מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשיה. ומכבוד פרושין - אדם
שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הרי אלו מכלי עולם - משחיתים
את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
בעולם.

גמרא. אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
כותב את כתבי הקודש, ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל רבי
ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך, אמרתי לו לבלל - סופר
אני. אמר לי, בני, הוי וזירי, שפלאכתך מלאכת שמנים היא,
שקא תחסיך אות אחת - כגון, שתחסיך את האות א' מהמילה
'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת', או תתיר אות אחת - כגון,
שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו לרבי
ישמעאל, דבר אחד יש לי, שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
אמרה לגבי מגילה סוטה, "לכתוב אל מי המרים", הרי שצריך שיהא
הכתב שבו נכתבה פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל ליטול מפרשת
סוטה שבספר תורה ולמוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
הדיו קנקנתום, לא ניתן למחותה לתוך המים.

שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
קא מהדר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
אמר לו שמלאכתו מלאכת שמנים, ולכך צריך הוא להיזהר בחסרות
ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הרי
קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבעיא בקסירות ויתירות
דבין אנא - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דדילמא
אתי ויתבי אתגיה - שמה יבוא זבוב וישב על הגג הימני דדלית
כשעדיין לא יבש הדיו, ויחיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
המחיקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
להיצל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כלל, שאני מטיל לתוך
הדיו, וקנקנתום שמו.

מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תניא, אמר רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל רבי
עקיבא, אסרה עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב
שיוכל להימחות, קשיא שמוש אשמוש - שבברייתא הקודמת
מבואר שקודם למד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר
להיפך, וכן קשיא אסרה אסרה - שבברייתא הקודמת מבואר,

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
עקיבא, שהרי התם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
אמר שמחיקה מעבבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בברייתא
השניה אמר, קומין מעבבא - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
ואליבא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים
שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.

מסתפקת הגמרא, איכעיא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
כחודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת בריאותה,
והורה בה לאחר מיכן, ואמרה שותה אני, מהו - האם משקים
אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שטמאה אני דאמרה, וכיון
דאחריק נפשך בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעיניו שזינתה,
לא מציא הדרה בה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
שהבידור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
שותה אני, נליא דעתה דמחמת ביטולתא הוא דאמרה - היא
מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה 'איני שותה', לא היה זה
משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
וכיון שנתברר שלא היה סירובה הראשון לשתיה אלא מחמת פחד,
יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקון.

אמר אבונה דשמואל, צריך שינן הכהן דבר מר לתוך המים
המאררים. מבארת הגמרא, מאי מעבבא, דאמר קרא 'וכתב את
האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים', משמע שמוחה
את המגילה למים ששקים בכך לפני המחיקה לתוכם.

משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
אין מחייבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בצידי בית המקדש,
שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יתבזו.
ומנחתה אינה קרבה אלא מתפירת - נשרפת על הדשן - מקום
בעזרה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
בשרה להשקות בה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
לשם הסוטה שבאה להיבדק על ידה.

אך אם כבר נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני, המים המרים
נשפכין, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום
שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
ועומדת ומנחתה מתפירת על בית הדשן.

ואם נמחקה המגילה חזרה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שמחמת
הפחד מהמים, שחוששת שתינוק מהם למרות טהרתה, אינה מסכמת
לשתות.

סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
לשתות - לגמור את המים, עד ששפיה מוריקות ועיניה בולטות,
והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה
גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחויות. והם - הכהנים
אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תטמא
העזרה.

סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
היתה הזכות תולדה לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש
זכות שתולדה - שמעכבת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תולדה
ב' שנים, יש זכות תולדה נ' שנים. מכאן אומר בן עזאי, תיבי אדם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

תוספות

קשיא דר"ע אדר"ע התם קאמר מחיקה מעבבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסינן לה להשקותה, אבל אם נמחקה המגלה מערערין אותה על ברכה ואפי' לא קרב הקטין, דהא נחשקה קמא דקדם הקטנה לקדי דרשין, והכא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כמה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה לא אנסינן לה להשקותה; והורה ואמרה שותה

אני. לר"ע מהו להשקותה מרובנה; שיתן מר. דבר מר: שפרים בבר. קדם מחיקה, אלמא מחמת דבר אחר הם מרים ואין מירדה על שם קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לא בני מייבדק ניניה; מתני' מגילה גנוגות. בצדי התיביל, דכל כתבי הקדש שאנין ראויין לקרות בהן גנוגין שלא יתבזה על בית חדש. שהיא בעורה ששורפין שם פסולי קדש קדשים ופסולי אימורים שמתירצין לפנים מן הקלעים, כדאמרין בשחיטת קדשים (ף קז) שלשה בית חדש הם, דהואיל וקדשה בכלי נשפרת בעורה, ודאי מתפוררת היינו נשפרת כדאמר לקמן (ו' כג.) ואילו שמתירציהם נשפרות וקא חשיב להא התמורת איני שותה; ואין מגילה בשרה להשקות בה סוטה אחרת, דבעינן התיבה לשמה דכתיב ונעשה לה הכהן לה לשמה; הפים נשפכין. כיון דאמרה טמאה אני בדוקה ועומדת היא ומים מקרים לא נתנו אלא לבקר את הספק מערערין אותה. דדלמא סתורה היא ומחמת רתיבותה קאמר: מתפלאת גידיו. הגידין שבתתיק נוחין ונראות כמלאה גידיו, וגם בשרה נעשית שיטה שיטה של נפיקה, והכי תניא בספרי במין שרביטין מוורקין בה; שלא תפסא העורה, שערי קנור או עורת אנשים שתאמר דרך שם, ולקמיה פריך והא אמרין בעלמא דשערי קנור לא נתקדשו וכ"ש עורת נשים ומת מתר לבסוף למחנה לזה; תרע שבות תולה לה. תראה ותלמד בקרשת סוטה שהכות תולה. דילפון מתקנה ונורעה ורע, ונקתה ע"י זכויות כדי ורעית ורע ט' חדשים, ר"א יומר כדמפרש בגמ' כלקחה תפלות מפרש בגמ' ר"א יהושע אומר רוצה אשה בבב ותפלות. גרסינן. ובגמרא מפרש מאי קאמר: סבות פירושין. מפרש בגמ' שפוקה את עצמו בכתלים להראות שהיא עניו ונורעה גמ' לבקר. סופר: אם תתפר אות אחת. כגון א' וה' אלהים אמת (ויקרא א') ויתפר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים: דבר אחר של י. ל. לקמן מפרש מאי תשובה היא זו: כתב שייכל למחות ורבי ישמעאל סבר מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה. ואפשרות סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה ומאי מתיר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד של יש שעותה רשם ואינו נמחק, מה ענין קנקנתום אצל סוטה ויתור: ומשני ליה ר"ש. כגון דלית דאדור: דבר אחד יש בו, ואינו נמחק לגמרי: קשיא שמוש אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר הקא דר"י קודם: לא מצי למיכא אליה. על עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סתור ומראה לו פנים, ועל סתור טמא ומראה לו פנים: אמר לקמיה דר"י. וגבר וקרא. המשניות סתומות כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: ותרר אתה לקמיה דר"ע למיסבר סברא. לעמוד על עקר טעמי המשנה, מפני מה זה טמא וזה סתור, זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהיכן ילמדוהו ולאיקח משנה ידמוהו

קשיא דר' עקיבא אדר' עקיבא: התם אמר מחיקה מעבבא, והכא אמר קמין מעבב? תרי תנאי ואליבא דר' עקיבא. איבעיא להו אמרה "איני שותה" מחמת ברייתא והורה ואמרה "שותה אני", מהו? כיון דאמרה איני שותה "טמאה אני" קאמרה, וכיון דאחיק נפשה במומאה, לא מציא הדרה בה, או דילמא כיון דאמרה "שותה אני" גליא דעתה דמחמת ביעתותא הוא אמרה, תיקו: אמר אבוה דשמואל: צריך שיתן מר לתוך הפים. מאי טעמא? אמר קרא: "מי המרים שמרים כבר: מתני' עד שלא נמחקה המגילה אמרה "איני שותה" מגילתה גנוגות, ומנחתה מתפוררת על הרשין ואין מגילתה בשרה להשקות בה סוטה אחרת. נמחקה המגילה ואמרה "טמאה אני" הפים נשפכין, ומנחתה מתפוררת על בית הרשין. נמחקה המגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה בעל ברה. אינה מספקת לשנות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות, והיא מתמלאת גידיו, והם, אומרים: הוציאוה, שלא תטמא העורה. אם יש לה זכות היתה תולה לה, יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מבאן אומר בן עזאי: חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם תשקה תדע שהזכות תולה לה. ר' אליעזר אומר: כל המלמד בתו תורה לומדה תפלות. ר' יהושע אומר: רוצה אשה בבב ותפלות, מתעשה קבין ופרישות. הוא היה אומר: חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכוח פרושין הרי אלו מכלי עולם: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' מאיר, בשהייתי למד תורה אצל ר' עקיבא, הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל ר' ישמעאל, אמר לי:

בני מה מלאכתך? אמרתי לו: לבקר אני, אמר לי: בני, הוי וזהו שמלאכתך מלאכת שמנים היא, שמוא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מתיר את כל העולם כלו. אמרתי לו: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו, וקנקנתום שמו, אמר לי: וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שייכל למחות! מאי קאמר ליה וכאי קא מהדר ליה? הכי קאמר ליה לא מבעיא בפסירות ויתירות דבקי אנא, אלא אפילו למיחש לזבונו, דדילמא אתי ויתבי אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ויחשוי ליה ר"ש, דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום שמו. איני? והא תניא, אמר ר' מאיר: בשהייתי למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. בשפאתי אצל ר' עקיבא אסרה עלי' קשיא שמוש אשמוש, קשיא אסרה אסרה, בשלמא שמוש אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מצי קם אליה, אתא לקמיה דר' ישמעאל וגבר וקרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אסרה קשיא, קשיא. תניא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו חוץ

זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהיכן ילמדוהו ולאיקח משנה ידמוהו

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף ב עמוד ב

רש"י

תוספות

דלא כתב וכתב לה א"ע דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דידיו דרב נחמן בר יצחק א"כ האי דקאמר הכא הוה וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב גבי עשייה והא ברקל בגט הלג (גיטין ע"ה) מפרש מ"ט פסלינן כלב האי גיטין אי כתיב נתן סבר כריתות ה"א למעוטי האין קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא אידו

חזין מפרשת סוטה ופ"י בס"ת משמו. של ר"מ: שבמקדש. של כל סוטה וסוטה: מאי בינייהו. כלומר במאי קמיפלגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה בשפיר תורה. לת"כ מחקיקין. לר' יעקב לא מחקיקין כי הני תנאי. דאיפלגו נמי בבתיבה לשמה: דאניתין. מכל נשים לשמה של זה. אמר רב נחמן וכו'. אידו נמי פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי, ופריך לאידך. גיסא. גיסא. ליה נמי דב פפא. ודאי איבא גיסא. ליהאי גיסא אשתו למפרך להאי גיסא: כתב. גט לגרש את אשתו ונמלך מלמשה. בן עירי. ששמו בשמו והוא מאותה העיר: שמי בשפך וכו'. ובני עיר אחת אנהו גט זה ראוי לי. תנחו ולא יגרש בן את אשתו. פסול ליה לגרש בו. דדרשין לה לשמה. דכתיב וכתב לה ספר כריתות. והכא נמי כתיב ועשה לה הפה: פני. הא דקתני דכיון ששתתה נבדקה. ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה. דאי לא אקרבה ברישא לא הוה מידבקה עד שתקרב מנחתה דכתיב וקדשת עון. והא אמר אין זכות תולדה. במתני' (פסוק ד' ככ): ר"ע היא. דאמר ליה לוי (י"ט) משקרב הקמין אנה וכולה לחזור בה. אלמא מקריב לה קדש ששתתה: כפחה ליה. בהר הבית. דהא עזרת נשים וגם שער קנור לא נקדשו בקדשת עזרה. והרי הן כשאר הר הבית: עמו כפחצותו. ובמדרג נמי היה ג' מנחות. לפנים מן הקלעים מתנה שכינה. והלויים יתנו סביב למשכן העדות (מנחות א) זה מתנה ליה. ודרגלים ג' פקסאות זה מתנה ושראל. ומשה היה ליה וקאמר עמו: שפא תפרוס נדה. אגב ביערותא דמים הקורים. והנהד והזב והזבה ובעל קרי אסורים במחנה ליה דבליפון בפסחים בפרק אלו דברים (ו' סו.). פחדא צמיח. דאנה שאניה באה פתאום אלא דאנה שקא יבואו אויבים להרעה צומת. את הקורב מלחוציא דם ואפי' בשעת חזרה. והנהד דנהד אדאנה איתמר. דקתני הגיע שעת וסטה ולא דקה טמאה מפני שארץ במונה. בא. ר"מ אומר אם היתה במחנה והגיע שעת וסטה ולא דקה טהורה. אם דקה אחר כך ומוצאתה טהורה. ולא אמר ארץ במונה בא. שפחדה מסלקת את הדמים: ביערותא. הכא פתאום בגין זו שלא היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא מרגשת בצערה. וכן באסתר שבאת לה שמועת מרדכי פתאום: מרפא. הדמים. פותח את המקור: פני מתני'. דקתני יש זכות תולה ג' נשים: כדי הכרת העצר. דדרשי ונקתה ע"י זכות כדי ונדרגה ורע. כשיעור שהעצר נקר במעצרת: דאיה לכה. לחיות ולבא לידי ספור שבחו של מקום: ואע"פ שאין ראיה. גמורה לחבר זכות תולה י"ב חדש. וכן דבר. ולקמן מפרש אמאי איתר ראיה: לזון מלכא מלכי. ישפר עליה וכו'. דניאל אמר לנבוכדנצר כשפתר לו החלום שיהא נטרד מן האנשים ולהיות עם בדמה וזהו. לזון מלכא - אמר המלך. מלכי ישפר עליה - עצתי תיטב בעיניך להאמיני לצעתי: והסוד בצדקה פרוק. חסא ע"י צדקה פדה: ונתיבך בנתיב. ונתיבך בנתיב העניים:

חן

יספר" ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה לדבר, וכן לדבר דכתיב "לזון מלכא מלכי ישפר עליה" והסוד בצדקה פרק ונתיבך במחנה ענין חן

זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקפחת מה אם מדת הפורענות מעושה דרי מוכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מוכרת עון אין לה זכות:

מצוה

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 שצריך עשייה לשמוה. מתרצת הגמרא, מאי 'עשייה' - מהי העשייה
58 שאמרה התורה מ'חוקה' - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
59 של הסוטה ולא שכתבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
60 שנינו במשנה, אינה מספקת לשתיים עד שפנייה [וכו'].
61 מקשה הגמרא, מני - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
62 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
63 לאחר שתיית פניה מוריקות, רבי שמעון היא, דאמר מקריב את
64 מנחתה ואחר כך משקה, דכמה דלא קריב מנחתה - שכל זמן
65 שלא קריב המנחה לא פרקין לה מאי - אין המים בודקים אותה,
66 דכתיב 'מנחת זבדן מוכרת עין' הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
67 נבדקים עוונותיה וזוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
68 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
69 מוריקות. אימא סיפא, יש לה זכות היתה תולה לה, אהאן לרבנן
70 הרי שבאנו לשיטת המים, דאי רבי שמעון, האמר אין זכות תולה
71 במים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
72 אמר רב חסדא, הא - משנתנו מני, רבי עקיבא היא, דאמר,
73 מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ולכן אומר התנא ששתיית
74 המים בודקת מיד, ובזכות - אם תולה לה, סבר לה פרבנן -
75 שאומרים שהזכות תולה לה.
76 שנינו במשנה, והם אומרים הוציאנה וכו' - לאחר ששותה הסוטה
77 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
78 והעומדים שם אומרים הוציאנה שלא טמאה העזרה.
79 שואלת הגמרא, מאי טעמא מבקשים להוציא אותה מהעזרה,
80 לכאורה הסיבה היא, דילמא מות, למימרא דמת אסור במחנה
81 ליה - היינו, עזרת נשים או שער קנזור (שהיה בין עזרת נשים
82 לעזרה). שם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
83 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה ליה, והתניא, טמא מת מותר
84 ליכנס למחנה ליה, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת
85 עצמו, שנאמר, 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', ו'עמו'
86 משמע, במחיצתו. ובמדרב דיו ג' מחנות, לפנים מן הקלעים, היה
87 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
88 ישראל. ומכך שמשוה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
89 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה ליה. אם כן קשה, מדוע
90 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
91 מתרצת הגמרא, אמר אביי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאנה,
92 אלא שטמא תפלים נדה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
93 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
94 במחנה ליה.
95 שואלת הגמרא, למימרא דבעיותא מרפא - שהפחד מרפה את
96 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אין, דכתיב
97 'ותתחלחל המלכה מאד', ואמר רב מהו לשון 'ותתחלחל',
98 שפירסה נדה - היינו, שנחמסס חלל גופה, ופירסה נידה.
99 מקשה הגמרא, והא אגן תנן, חרדה מסלקת דמים - אישה הנתונה
100 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פחדא צמית - דאגה
101 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני
102 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
103 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה.
104 בעיותא מרפא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
105 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
106 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
107 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
108 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
109 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
110 זכות תולה שנתיים, ויש זכות תולה ג' שנים.
111 מני מתנייתין - שאומרת שיש זכות תולה ג' שנים, לא אבא יוסי
112 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי

1 חוץ מפרשת סוטה בלבד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתו מתיר
3 רושם לאחר מחיקתו. רבי יעקב אומר משום - של רבי מאיר, חוץ
4 מפרשת סוטה של מקדש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
5 סוטה וסוטה.
6 מבררת הגמרא, מאי בינייהו - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
7 המחלוקת בניהם. אמר רבי ירמיה, למחוק לה מן התורה אבא
8 בינייהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתו לתוך הדיו שבה נכתבת
11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. והני תנאי בי הני
14 תנאי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלחלן, אם ניתן
15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
16 אחרת. התניא, אין מגילתה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
17 אינה כשירה להשקות בה סוטה אחרת. רבי אחי בר יאשיה
18 אומר, מגילתה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו כשירה להשקות
19 בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבביתא
20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
21 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
24 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
26 סוטה אחרת.
27 אמר רב פפא לדחות, דילמא לא היא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
28 לומר עד כאן לא קאמר תנא קמא ה'ם שלא ניתן להשתמש
29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אלא בין דאיתניק
30 לשום רחל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
31 לשם רחל לא הדרא מינתקא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
32 שבעולם להיות מיוחדת לשום אלא שכן התייחדה כבר לשם רחל.
33 אבל תורה - פרשת סוטה שבתורה, דסתמא כתיבה שנכתבת
34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו ה'י נמי דמחוקין
35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
36 אמר רב נחמן בר יצחק לדחות באופן אחר, דילמא לא היא - אין
37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עד כאן
38 לא קאמר רבי אחי בר יאשיה ה'ם - שניתן להשתמש במגילת
39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אלא במגילה, לפי דאיתניק
40 לשום אלות בעולם שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אבל תורה
41 דלתלמוד כתיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה ה'י נמי
42 דלא מחוקין.
43 מקשה הגמרא, ורבי אחי בר יאשיה שאמר שניתן להשתמש
44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לית ליה -
45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לגרש
46 בו את אשתו ונמלך חזר בו מהגירושין. אם כן אבא בן עזיר, ואמר
47 לו שמי בשמך וישם אושתך - הרי שם העיר שלי
48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
50 ואגרש בו אני את אשתך. פסול לגרש בו. שצריך שתהא כתיבת
51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
52 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה', ודורשים 'לה', 'לשמה', אם כן,
53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לה'
54 'לשמה'. מתרצת הגמרא, אמר, ה'ם - גבי גט 'וכתב לה' אמר
55 ר'המנא, כיון שהזכירה התורה כתיבה בענין כתיבה לשמה.
56 שואלת הגמרא, ה'ם נמי כתוב 'ועשה לה' ומדוע לא נדרוש

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לחשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דבר אחר
דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
עבירה מכבה מצוה - מעשה עבירה מכבה את שבר המצוה שלא
תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
ואין עבירה מכבה תורה - שבר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שנאמר "מים רבים לא יוכלו
לכבות את האהבה" - מים רבים הם משל לעבירות, והאהבה זו
התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שבר התורה.
מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
להניצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה
בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם
מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוסף,
לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, ומצוה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה, מגינה עליו מן היסורים ומצילה -
ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
משגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אגוני מנגא - מן היסורים
אצולי לא מצילה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
שלא יזיקה המים. ומה שאמר התנא בברייתא שהמצוה אינה מגינה
אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
תורה בין בעידנה דעסיק בה - בין בשעה שעוסק בה ובין בעידנה
דלא עסיק בה - ובין בשעה שאינו עוסק בה מנגא ומצילה -
מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
מקשה הגמרא, מתקין לה רבה, אלא מעתה - אם זכות תורה
עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דואג
ואחיתופל שנעשו רשעים, מי לא עסקי בתורה, אם כן אמאי לא
הניגה עליהו התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאם רשעים
גמורים. אלא אמר רבא חילוק אחר, תורה בעידנה דעסיק בה -
בשעה שעוסק בה מנגא ומצילה - מגינה עליו מיסוריה ומצילה
אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אגוני מנגא אצולי לא מצילה -
מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
כן מצוה, בין בעידנה דעסיק בה בעידנה דלא עסיק בה, אגוני
מנגא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
על הסוטה, אך אצולי לא מצילה - אינה מצילתו מן החטא. ובזה
מוכן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
רבינא אמר - מיישב באופן אחר, לעולם הזכות העומדת לסוטה
היא זכות תורה. ודקאמר - ומה שהקשית שהרי היא אינה
מצווה ועושה, נהי דפקודי לא מפקדיא - אמנם היא עצמה אינה
מצווה ללמוד תורה, אך באגרא דמקורן ופתנין בניהו - בשכר
שטורחות להביא את בניהן לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה,
ונתן להו לנבריהו - וממתינות לבעליהן שיצאים לעיר אחרת
ללמוד תורה עד דאתו מבי מרשא - עד שחזורים מבית המדרש,
מי לא פלגאן בהדיהו - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
התורה שלהם, שהוא שכר של מצווה ועושה.
הגמרא חזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, ומאי הנמשל
להגיע לפרשת דרבים שהוזכר התנא. ומשיבה, אמר רבי חסדא,
זה תלמיד חכם ויום מיתה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא
מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנתו
היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידו של יצר הרע
להחטיאו. רב נחמן בר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל
לתלמיד חכם ויראת חטא - שהגיע לידי יראת חטא. מר זוטרא
אמר, זה משל לתלמיד חכם דפסקא ליה שפעלתא אליבא

הן (תהו) [תהו] ארבה לשלוחך - ועל ידי הצדקה, היא אורך
זמן לשלוחך, שלא תמהר לפקוד אותך הרעה. ובתיב, בלא מנא
על נבוכדנצר מלכא - לבסוף הגיעו כל הפורעניות על נבוכדנצר,
ובתיב "לקצת רחין הרי עשר" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו
שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לעולם התנא של
משנתו סובר כשיטת רבי ישמעאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
ואשכח קרא - ומצא מקרא כתוב דאמר ותני - שהקב"ה מאריך
אפו עד ג' פעמים, דכתיב "בה אמר ה' על שלשה פשעי אדם" -
הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן ג' שנים.
שואלת הגמרא, ומאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אף על פי שאין
רציה לדבר ובר לדבר, מדוע אין זו ראייה גמורה. ומשיבה, דלמא
שאני עובדי בוככים כגון נבוכדנצר ואדם דלא מפקדי דינא
עליהו - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
אבל עם ישראל מודקד הקב"ה בעולם הזה וממהר לפרוע מהם
בעולם הזה.
שנינו במשנה, ויש זכות תולה ג' שנים בו.
שואלת הגמרא, זכות דמאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
מזיקים לה. אליבא זכות דתורה - שהיתה עוסקת בתורה. הא
אינה מצווה ועושה היא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, וכיון
שאינה מצווה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
לה שהמים לא יזיקוה. אלא נאמר שהכוונה היא, לזכות דמצוה
שעשתה, גם על כך קשה, וכי זכות דמצוה מי מנגא בורי האי
- האם יש בכוחה להגין כל כך מן הפורענות והתניא, את זו דרש
רבי מנחם בר יוסי, נאמר "כי נר מצוה ותורה אור", תלה -
המשיל הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה באור, את המצוה
המשיל בנר, לומר לה מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה -
להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אף המצוה אינה
מגינה אלא לפי שעה - ממקצת פורעניות, ואת התורה המשיל
באור - לומר לה מה אור היום מגין לעולם - מכל הפגעים
הבאים לו בעולם, אף תורה מגינה לעולם - שמצילה אותו מן
החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. ואומר - הפסוק שאחריו
המדבר בענין מעלותיה של התורה, "בהתהלךך תנחה אתך
ובשכבך תשמור עליך והזקיפת היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
הכתוב, "בהתהלךך תנחה אתך" - זה העולם הזה - שהתורה
תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל צרות. "בשכבך תשמור עליך" זו
מיתה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, והזקיפות
היא תשיחך לעתיד לבא - לאחר המיתה תליץ התורה בעדך
להגן מפני יסורי הגיהנם. משל לאדם, שהיה מחלף באשון לילה
ואפילה ומן היתירא מג' דברים, א. מן הקוצים ומן הפחיתים -
גומות ומן הפקקנים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
ומחנה רעה ומן הליסטים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
לילה, ג. ואינו יודע באיזה דרך מחלף - מחמת שאינו בקי מספיק
בשבילי הדרכים. נודמנה לו אבוקה של אור, כיון שמאירה לו
את הדרך העומדת לפניו, ניצל מן הקוצים ומן הפחיתים ומן
הפקקנים שהם הסכנות האורבות ממזגת שאינו רואה, כך, מי
שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורעניות. אולם ועדיין מתירא
מחנה רעה ומן הליסטים שדרךן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
ואינו יודע באיזה דרך מחלף. בין ששעלה עמוד השחר, ניצל
מחנה רעה ומן הליסטים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, ועדיין
אינו יודע באיזה דרך מחלף, עד שהגיע לפרשת דרבים ושם
הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

תוספות

רש"י

הן תהי ארכא לשלוחך וזו תהא אורך וזו לשלוחך שלא יבאו עליך הפורענות. וכן עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צורכים מזונות ומפרנסים, ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לך נחבון, שראא את ישראל בגולה מחזרין על הפתחים וכתוב בלא פסא. כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר לקצת ירחין תרי עשר.

אלמא תלה לו הזכות י"ב חדש: לעולם מתני

דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא ואשבח קרא דאמר ותי. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא כתוב שהקדח מאריך זמן ג' פעמים, הלכך הו' להו ג' שנים: דלא ספקיד דינא עליה. אין ממחרין מן השמים לפסוק עונותם עליהם בעולם הזה, אלא מן ישראל ממחרין לפרע בעיה ומדקדקין אחריהם: וכות דפאי. מגינה כל כח וכות דתורה. שהיתה עוסקת בתורה: הא לא ספקיד. דכתיב ולמחרת אותם את בניכם ונקדי (י) ולא את בניתיכם, וכיון דאיתא מצוה אין שברה גדול במצוה ועושה: היא תשיחך. תליץ בערך את זכותה פתחים. גמול: נודפנה לו אבוקה של אור. כך וכה לקים מצוה נצל ממקצת פורענות: ועדין סתירא סתירא רעה וזו חליטתם. שדרכן לילך בלילה פן יפגעו בו. דכתיב תשת לחוש ויהי לילה בו תרמוש כל חיות יער וסאסא קדו הגיע עמוד השחר. ואף כאן וכה לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדין אינו יודע ב'. שקא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו יצדיר פורענות: הגיע לפרשת דרכים. ושם הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פרש מן התורה עד יום מותו נצל מקלו, והכי מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מכבה ואין עבירה מכבה. שבר מי שעסק בתורה קדם לכן, אלמא מצוה לא מנגא בלי האם לכבות את האהבה. זו תורה דכתיב (וי) ויביאני אל בית ה' ודגלו עלי אהבה. וזו סוד: אמר רב יוסף. לעולם מגינה על היסורין תורה, ומאי איתא מגינה דקאמר ת"ק ובל"ק מן החטא שלא יתקפנו יצדיר קאמר: מצוה בעידנא דעסיק בה. והיינו לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומצלא מיצדיר שלא יכשילנו לטא: בעידנא דלא עסיק בה. משנמנה המצוה ואינו עוסק בה אגוני מנגא מן הפורענות, אצולי לא מצלא. ודקתני בהרייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהמן דהיסורין קאמר, אלא מלוטל שבר לעתה: אמאי לא תגן עליה. מוצר הרע שהחטיאם ועשאם רשעים וגו' כדאמר אמאי לא תחילו מן העבירות: לעולם וכות דתורה. ולא שעוסקת בתורה, אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקה דפקרין ואימתיא, שטורחת על בנייה להביא לבית הספר לחוש מקרא ולשנות משנה: ועדין לגביריה. וממתינות לבעליהן שיוצאין לעיר אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מהו מדמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו מצוה, עמוד השחר היינו תורה, אלא פרשת דרכים מאי היא: ויום המיתה. והוא תלמיד חכם ביום מותו, ודע שלא פירש לפרק מעליו על תורה: ויראת חטא. וד"ק עלה עמוד השחר נצול מן החטא ב', וכה לתורה נצול מיצדיר ומן החטא. ועדין אינו יודע באיזו דרך מהלך, אם יזכה שיוסיעוהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה ובמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר וכה לך נצול מכלם: לאמר אלהים עובד. כך היו אומרים עליו, אלהים עובד, שקא על אשת איש ואין אנו נענשים עליו, רדפו והפסדו כי אין מצלי, אין לו זכות שיצילנו, שהעברה בפתה וכו' ותי: לא יראה בך, עברה, ואם יראה ושב מאחריה שפענו אחי עוניה. תנא הוא במשנה קמיתא וכו' וזו למד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכותו למועד של שמעון, לך הוא נקרא על שם עוניה אחיו, וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש בסמי יומא וק' ליה:

הן תהוה ארכא לשלוחך וכתוב: "כלא מוטא על נבוכדנצר מלכא" וכתוב: "לקצת ירחין תרי עשר". לעולם ר' ישמעאל, ואשבח קרא דאמר ותני, דכתיב: "כה אמר ה' על שלשה פשעי אדום". ומאי "אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר"? דלמא שאני גוים דלא מפקדי דינא עליהו: ויש זכות תולה ג' שנים כו': וכות דמאי? אילמא וכות דתורה? הא אינה מצוה ועושה היא! אלא וכות דמצוה וכות דמצוה מי מנגא כולי האי? והתניא, את זו דרש ר' מנחם בר יוסי: "כי גר מצוה ותורה אור" תלה הכתוב את המצוה בגר, ואת התורה באור. את המצוה בגר לומר לך: מה גר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלךך תנחה אתך" וגו' "בהתהלךך תנחה אתך" זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליה" זו מיתה, "הקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים ומחיה רעה ומן חליטתין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודפנה לו אבוקה של אור נצל מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים, ועדין מתירא מחיה רעה ומן חליטתין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. ביון שעלה עמוד השחר נצל מחיה רעה ומן חליטתין, ועדין אינו יודע באיזה דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים נצל מכלם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שגאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, דואג ואחרותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הניגה עליה? אלא אמר רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא אצולי לא מצלא. רבינא אמר: לעולם וכות תורה, ודקאמרתי אינה מצוה ועושה, נהי דפקדי לא מפקדא, באגרא דמקרינן ומתנינן בנייה ונמרון להו לגביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר וזמרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמענתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר רב יוסף: דרשה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואילמלא דרשה דואג ואחרותופל הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרש? "ולא יראה בך ערות דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי "בוז יבזו לו"? אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא בהלל ושכנא. דכי אתא רב דימי אמר: הלל ושכנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שכנא עבר עסקא. לסוף, אמר ליה: תא נערוב ולפלונו, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן אש את כל הון ביתו" וגו':

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא. ותמה מאי האי דקתני בהרייתא תלה את המצוה בגר מה גר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מוצר הרע אצולי לא מצלא אלא לפי שעה. הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלאה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן הפורענות מצוה נמי מנגא לעולם ואי דמצלא מוצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה. זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמענתא אליבא דהלכתא. תימה ודאך נצול מכלן והלא לא נצול מוצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה וי"ל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועסק בה ומתירא כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה: והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא מצוה אגוני מנגא מן הפורענות אפילו בעידנא דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהמן מן היסורין קאמר אלא מלוטל שבר לעתיד לבא כמו שפרש"י.

בן

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא. ותמה מאי האי דקתני בהרייתא תלה את המצוה בגר מה גר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואומר "בהתהלךך תנחה אתך" וגו' "בהתהלךך תנחה אתך" זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליה" זו מיתה, "הקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים ומחיה רעה ומן חליטתין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודפנה לו אבוקה של אור נצל מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים, ועדין מתירא מחיה רעה ומן חליטתין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. ביון שעלה עמוד השחר נצל מחיה רעה ומן חליטתין, ועדין אינו יודע באיזה דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים נצל מכלם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שגאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, דואג ואחרותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הניגה עליה? אלא אמר רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא אצולי לא מצלא. רבינא אמר: לעולם וכות תורה, ודקאמרתי אינה מצוה ועושה, נהי דפקדי לא מפקדא, באגרא דמקרינן ומתנינן בנייה ונמרון להו לגביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר וזמרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמענתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר רב יוסף: דרשה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואילמלא דרשה דואג ואחרותופל הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרש? "ולא יראה בך ערות דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי "בוז יבזו לו"? אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא בהלל ושכנא. דכי אתא רב דימי אמר: הלל ושכנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שכנא עבר עסקא. לסוף, אמר ליה: תא נערוב ולפלונו, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן אש את כל הון ביתו" וגו':

אומר

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא. ותמה מאי האי דקתני בהרייתא תלה את המצוה בגר מה גר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואומר "בהתהלךך תנחה אתך" וגו' "בהתהלךך תנחה אתך" זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליה" זו מיתה, "הקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים ומחיה רעה ומן חליטתין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודפנה לו אבוקה של אור נצל מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים, ועדין מתירא מחיה רעה ומן חליטתין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. ביון שעלה עמוד השחר נצל מחיה רעה ומן חליטתין, ועדין אינו יודע באיזה דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים נצל מכלם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שגאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, דואג ואחרותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הניגה עליה? אלא אמר רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא אצולי לא מצלא. רבינא אמר: לעולם וכות תורה, ודקאמרתי אינה מצוה ועושה, נהי דפקדי לא מפקדא, באגרא דמקרינן ומתנינן בנייה ונמרון להו לגביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר וזמרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמענתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר רב יוסף: דרשה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואילמלא דרשה דואג ואחרותופל הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרש? "ולא יראה בך ערות דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי "בוז יבזו לו"? אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא בהלל ושכנא. דכי אתא רב דימי אמר: הלל ושכנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שכנא עבר עסקא. לסוף, אמר ליה: תא נערוב ולפלונו, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן אש את כל הון ביתו" וגו':

למה

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף בא עמוד ב

תוספות

רש"י

בן עזאי אומר חייב אדם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא בראא בן עזריה דדריש (ומינה ג.)
הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה; מטרתה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל חזן מתין בה ג' מיתות אמר לה אין

אומר בן עזאי: חייב אדם ללמוד את וכו' ר'
אליעזר אומר: כל המלמד את בתו תורה מלמדה
ותפלות: תפלות סלקא דעתך? אלא אימא: כאלו
למדה תפלות. אומר ר' אבהו: מאי טעמיה דר' אליעזר
דכתיב: "אני חכמה שכנתי ערמה" פיון שנכנסה
חכמה באדם נכנסה עמו ערמומיות, ורפנן האי "אני
חכמה" מאי עבדי ליה? מופעי ליה לכדרי ויסי
בר' חנינא, דאמר ר' יוסי בר' חנינא: אין דברי
תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליה,
שנאמר: "אני חכמה שכנתי ערמה". אומר ר' יוחנן:
אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו במו
שאינו, שנאמר: "החכמה מאין תמצא": ר' יהושע
אומר: רוצה אשה וכו'. מאי קאמר? הכי קאמר: רוצה
אשה בקב ותפלות עמו, מתשעת קבין ופרישות: הוא

בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבות
ממני ג' מנות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרוף
ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים:
רוצה אשה בקב ותפלות. פרי"ח רוצה אשה
שיהא בעלה חמר והוא מצוי אצל
בכל שבת לתת לה עונתה ולא יביא לה אלא קב
חסים בלבד ולא יהא גמל שהלך בדרך חרוקה
ואינו נוטל לה עונה אלא אחת לשלשים יום
ואע"פ שמביא לה לשכור ט' קבין חביבה עליה
העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם ר' האי המשרה אשתו ע"י
שליש לא יפחות לה מקביום חזקין מן שבת
לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (מסות קטז סז)
ועונתה מצוי לה ואילו המורד על אשתו (ספ טז)
מוסיפין על כותבתה ג' ידירים בשבת ושער בנינו
הוא ד' סאין בסלע וסלע ד' ידירים נמצאת סאה
בדנינו ונ' סאין בנ' ידירים שהן י"ח קבין הרי
שחבמים עמרו על סוף דעתה שהיא רוצה
בתפלות ועמו שני קביום מירח קביום שיפרשו
ממנה דקביום אחד מט' ב"ח קבין:
היכי דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילין
אצילנו עד כשהוא חולץ תפילין הוציא זה את
נפשו: **זה** הנותן ידו לעני להשלים לו מאתים
זו. הא דרבי אבדו והא דרבי יוחנן ומבריה ממונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים וחו גרס
התם דתלמידי מדר' בון הוו לו מאתים וזו חסר
דבר והוא רבי יליף למזכיר עמיה דוד לתלת שנים
מעשר מסכניו חזן זמן עבדין ביה תלמידיו עין
בישא ומלוחן ליה אתא בעי מזכיר עמיה דוד דהוא
יליף א"ל רבי אית ל שיעורא אמר זה מבת
פרושים נגזר ביה רמז לתלמידיו ואעלונה
לפילין וחסרונה חזן קרס חכה עמיה דוד דהוא

היה אומר: חסיד שוטה כו'. היכי דמי חסיד שוטה? כגון דקא טבעה איתתא כנהרא
ואמר: לאו אורח ארעא לאסתפולי בה ואצולה. היכי דמי רשע ערום? אומר ר' יוחנן:
זה המטעים דבריו לדין קודם שיבא פעל דין חברו, ר' אבהו אומר: זה הנותן דינר
לעני להשלים לו מאתים וזו, דתנן מי שיש לו מאתים וזו לא יפול לקט שכחה ופאה
ומעשר עני. היה לו מאתים חסר דינר, אפילו אלף נותנין לו פאחת הרי זה יפול. ר'
אסי אומר ר' יוחנן: זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין. אומר ר' אסי אומר ר' יוחנן:
יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי' אומר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים כרפן שמעון בן גמליאל. דתניא "נכסי לך, ואחריו, לפלוני", וירד הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד הלוקחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין
לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר קמא אומר רב ששת: זה המכריע אחרים
באורחותיו. ר' יריקא אומר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אומר: זה

ליף שניו בתרא בחרת ומסתב פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים וזו והוא נושא ונותן בהן ה"ו לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הוא אמר חמשים דעבדין טבין מן מאתן דלא עבדין: **יתומים**
שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. ונראה דוקא לענין מוזן הבנות אמרינן מה שמכרו מכרו אבל לענין מוזן האשה כיון דמשתעבד לה בעל למונות בחייו הנכסים בחוקתם שאינם יכולין למכור
כדאמר' בפ' הושא (מסות קנ) יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומי' מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דרה בו בחי הבעל אבל ממונות בכל יום צריכה למונות ולא דמו ממונות אשה למדור והוא הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמשלטי לא משתעבדי למונות
ואמר' בפ' מציאת האשה (ספ טז) בין מכור בין משכנן אין מוציאין למונות והאי דנקט בנכסים מועטין אורחא דמילתא נקט דלא מוזכר אינש נכסים משום הפסד ממונות היכא דאיכא נכסים
מרובים רבי פ' בתוספתו דר' יוחנן פליג אהדא דמסקינן בפרק ב' דיני גירות (ספ קט) אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
כמותו וגבי נכסים מועטין תניא התם (ק"ה) ובפרק מי שמת (נ"ב ק"ה) אמר אדמון כי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחזקיה לפרש כך
אליבא דאדמון טפי מאליבא דרבנן: **אבי'** אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרש"ב. רשב"ם פ' בש נחלוך (נ"ב ק"ה) משום דגרס לעבור על דברי הנותן וערום דאדמון מעשיו הרי
הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו הדינו ראשון לא מיקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר איסוריה שהרי השליטו הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו וקשיא
לפירושו בסוף פרק מי שהיה נשוי (מסות ק"ה) דאמר אביי נכסי לך ואחריו לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום בעל כלום ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איהו רשע
ערום זה המשיא כו' מי קאמר תינשא נישת קאמר אלמא מדמי מוכר עצמו למשיא ומיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר אסור לעשות לכתחילה אע"ג דלא נקרא רשע
בדקתני התם אין לו לראשון אלא אכילת פירות בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' כרש"ב מכלל דאביי ס"ל כרש"ב ודחי אמר אביי נמי בהדיא בפרק מי שהיה נשוי
(נ"ב ספ) בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום לוקח כלום ובש נחלוך (נ"ב ק"ה) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יט"ז ק"ה) אמר אביי נקטינן בעל
בנכסי אשתו צריך הרשאה אע"ג דפירות ידידה הוי הגוף צריך הרשאה דמשמע דס"ל דלאו כקנין הגוף דמי יש לתרץ דוקא גבי אחריו ס"ל לאביי דבקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
כקנין הגוף דמי מתרצינן אליביה אחריו שאני ופי' רשב"ם דאחריו משמע גוף ופירות נתן לראשון דהא בהדיא פי' אחריו ירש פלוני ואף הוא פסק שם כרש"ב וז"ל בעלמא סבירא לן דלאו
כקנין הגוף דמי דפסקי' בפרק החולץ (יבמות ק"ה) הכא אחריו שאני וכן עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקינן כ"ל פרק החולץ ובהא דאחריו קיימא לן כרש"ב דפסקי' אהלכתא
לקמיה ולא פליג ר"ל ומדאמי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איהו רשע וכו' ולקמן נמי הדיא אתתא דהוא לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אלו איהו אקניה לבנו קטן
כרש"ב עד אפילו רשב"ג לא קאמר מהתם שמעינן דהלכה כרשב"ג הלכך בעינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ל דלאו כקנין הגוף דמי חזקא היינו טעמא דאחריו שאני ולא תקשי הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיב נמי הדיא דאלו הן הגופות (פסחים ק"ה) אמר רב כהנא משום ר"ע איו עני ורשע ערום זה המשיא בתו בוגרת ויש לומר דעני ורשע לא קא

חשיב:

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

זכויותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא
תשא שמע שוא', ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
בא לדון איתו.
רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים זוז -
בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים זוז
אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יפול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
היה לו מאתים חסר דינך, כיון שבעת הוא עני, אפילו אלף נותנין
לו באחת, אם כולם נחוצים לו, הרי זה יפול, והרי הוא רשע ערום
שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למבור
בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד
שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם
הבנים והבנות כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
מרויבין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
ניזונות מהן עד שיתבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במונות
הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנין שמזהירה
מועילה. דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, יתומים שקדמו ומכרו
בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
בחזקתן, מה שמכרו מכרו.
אבתי אמן, רשע ערום, זה המשיא עצה למבור בנכסים ברכין
שמעון בן גמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנייני לך
ואחריו לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את
הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
שמכר הנכסים לאחר, אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
למכורם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
לאחר מותו לאחריך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
רב יוסף בר חמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכרע
אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
לאחרים. עולא אומר, זה

שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את זכו רבי
אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
דברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
אימא, כאילו מלמדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
ערמומית ולעשות דבריה בהצנע.
אמר רבי אבהו מאי מעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דבתיב "אני חכמה שכנתי
עקרתי", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - ב'ין
שנכנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמה' - נכנסה עמו ערמומית.
והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
זנות בהצנע
שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עברי ליה - מה דורשים
ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לכדברי יוסי ברי חנינא. דאמר
רבי יוסי ברי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא במי
שמעמיד עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
שנאמר "אני חכמה שכנתי ערמה".
אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו
במי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
שנאמר "והחכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמים
עצמו כאין - כלום.
שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
קבין ופרישות זכו. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזיון במונות מועטים (קב) ושיהיה
בעלה מצוי לה, מתשעת קבין ופרישות - מלזיון במונות מרובים
ובשפע גשמי, ולא יאה בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
הוא היה אומר חסיד שושן ורשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
דמי חסיד שושן. משיבה הגמרא, בגן דקא סבעה איתתא
בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
לאיתבולי בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
אותה.
שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי
יוחנן, זה הממעים דבריו לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
לצדד לזכותו קודם שכא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, זכר לדבר יש,
דבתיב לאחר שפתר דינאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
מקום מלכי ישפר ערך - תיטב עצתי בעינך, (וחמיר) (וחמירא)
בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמש על ידי
שתיתן צדקה, ועניתך במוחן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, דברי
הכרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
ונורעה ורע" ולהלן הוא אומר "ורע יעבדנו יספר", מכאן שהזכות
תולה לה כדי זמן פקידת ורע הראוי לספר - היינו, הראוי לחיות
ולבא לידי סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין

ישעיה פרק כד כא-כג

כא וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְהוָה עַל־צִבְאָה הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל־מַלְכֵי הָאָרֶץ עַל־הָאָרֶץ: כב וְאֶסְפָּה אֲסִיר עַל־בֹּר וְסִגְרוּ עַל־מִסְגָּר וַיִּמְרָב יָמִים יִפְקְדוּ: כג וְחִפְרָה חִלְבָּנָה וּבֹשֶׁת הַחֲמָה כִּי־מִלֶּךְ יְהוָה צְבָאוֹת בָּהֶר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנָגַד זִקְנֵיו פָּבוֹד: (פ)

ישעיה פרק כה א-ה

א וְהָיָה אֱלֹהֵי אֲתָה אֲרֻמְמָךְ אֹרְחָה שְׁמֹךְ כִּי עֲשִׂיתָ פֶלֶא עֲצוֹת מִרְחוֹק אֲמוֹנָה אֲמֹן: ב כִּי שָׁמַת מַעִיר לְגַל קָרְיָה בְּצִוְרָה לְמַפְלָה אֲרָמוֹן זָרִים מַעִיר לְעוֹלָם לֹא יִבְנֶה: ג עַל־כֵּן יִכְבְּדוּךְ עַם־יְצִי קָרְיָה גוֹיִם עָרִיצִים יִירָאוּךְ: ד כִּי־הָיִיתָ מַעֲזוֹ לְדָל מַעֲזוֹ לְאֶבְיוֹן בְּצַר־לּוֹ מַחְסֵה מִזֶּרֶם צַל מַחְרָב כִּי רוּחַ עָרִיצִים בְּזֶרֶם קִיר: ה בְּחֹרֵב בְּצִיּוֹן שְׁאוֹן זָרִים תִּכְנִיעַ חֹרֵב בְּצַל עֵב וּמִיר עָרִיצִים יַעֲנֶה: (פ)

רש"י

בלע"ז: (ב) כי שמת. הר שער מעיר לגל: ארמון זרים מעיר. מעון שעשו בעירך שהחריבוה תתן ארמונותיה חורבן אשר לעולם לא יבנה: (ד) מחסה מזרם. כיסוי אהל להציל מזרם וצל להגין מחורב ומהו אותו זרם הוא רוח עריצים כי רוחם דימה לזרם השוטף בקיר ומפילו: (ה) כחורב בציון. בעת יובש שמייבש הזרעים להתמולל כן תכניע שאון זרים: חורב בצל עב. כשהמים מתקשרים בענן עב בימי השרב שהכל שמחים בו כן יענה שיר הצדיקים על זמיר עריצים ומפלתן: זמיר. ל' לא תזמור (ויקרא כה):

מצודת ציון

(כא) יפקוד. כמו והוא פקד עלי (עזרא א): (כב) אסיר. כאסיר ותחסר כ"ף הדמיון: על בור. אל בור: על מסגר. כמו במסגר על במקום ב"ת וכן על חרבכם (יחזקאל לג) ור"ל במנועל המסגר: (כג) וחפרה. ענין בושה ור"ל שכהה מאורה כי המתבייש יכהה מאור פניו: כי. כאשר: (א) אומן. ענינו דבר המתקיים כמו יתד במקום נאמן (לעיל כב): (ב) לגל. תל ודגור: ארמון. היכל ופלטרין: זרים. נכרים וכן יקראו האומות כמ"ש וגם אל הנכרי (מ"א ח): מעיר. מהיות עיר וכן כי שודד מבית (לעיל כג): (ג) עריצים. חזקים כמו כגבור עריץ (ירמיה כ): (ד) מעוז. חוזק: מזרם. ענין שטיפת המים כמו כזרם מים (לקמן כח): מחורב. ענין יובש החמימות כמו בחורבני קיץ (תהלים נב): רוח. ענין כעס כמו אל תבהל ברוחך (קהלת ז): קיר. כותל: (ה) בציון. מל' ציה ושמה: שאון. ענין המייה: זרים. נכרים והם האומות בא"י: עב. ענן: זמיר. ענין כריחה כמו וכרמך לא תזמור (ויקרא כה): יענה. ענין הכנעה כמו מאנת לענות. (שמות י):

מצודת דוד

(כב) ואוספו וכו'. יהיו מאוספים לקבל שלומים כדרך שמאספין בלילה את כל האסירים אל בור בית הסוהר וסוגרין אותם במסגר עד הבוקר שיוצאין איש איש לעבודתו ר"ל האסיפה שיתאספו יחד על ה' ועל משיחו האסיפה ההיא תהיה לרעתם כאסיפת האסירים: ומרוב ימים יפקדו. אז יפקד עליהם פורעניות על העונות שעשו מימים רבים: (כג) וחפרה חלבנה. אל מול העכו"ם תחפור חלבנה והחמה, רצה לומר יחשך מאורם בעיני העכו"ם לפי רוב הצרות הבאות עליהם וכן נאמר במפלת בבל כי כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אורם (לעיל יג): כי מלך וכו'. ר"ל כאשר תגלה מלכותו בעשות נקם באנשי גוג: ונגד זקניו כבוד. ולנגד זקני עמו יהיה לכבוד ולתפארת מה שהשכילו לרעת מאז שה' הוא האלהים: (א) ה' אלהי אתה. בראות הנביא הנבואה ההיא התחיל לקלס למקום ואמר ה' אלהי אתה וכו': עצות מרחוק. העצות שיעצת מזמן רחוק אשר הבטחת ע"י הנביאים היא אמונה אמיתית וקיימת כי כן נעשה: (ב) מעיר לגל. אותו מקום שהיה עיר שמתו להיות גל אבנים כדרך החורבה: קריה

בצורה. עיר מבצר שמת להיות מפלה: ארמון זרים. מקום הארמונות של הבבליים יהיה נשבר מעיר ולעולם לא יבנה עוד לשוב לקדמותו: (ג) על כן. בראות ממשלתך יכבדוך כל עם חזק ואנשי ערי העכו"ם החזקים יפחדו ממך: (ד) כי היית. כי בכח זרועך היית למעוז בעת צר לישראל עם דל ואביון: מחסה. היית להם למחסה מזרם מים ולצל מחום השמש ור"ל הצלתם מיד העכו"ם המכאובים לישראל: כי רוח. המקרא מפרש מהו הזרם אמר שכעס העריצים דומה הוא לזרם מים השוטפים בחוזק להפיל הקיר: (ה) כחורב בציון. כעין החורב והחום אשר היא במקום ציה מבלי מצוא מחסה שהיא מצירה עד מאוד כן מאד תכניע גאון הזרים המשמיעים קול שאון: חורב בצל עב. כמו החורב תהיה נכנעת ומתקרר בבוא צל העבים כן תכריח תכניע את העריצים:

משלי פרק לא כז-לא

כֹּזֵפוּיָהּ הַלִּיכּוֹת בֵּיתָהּ וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל: כֹּזֵמוּ בְּנִיָּה וַיֵּאֱשְׁרוּהָ בְּעֵלְיָהּ וַיְהַלְלֶהָ: כֹּמ רַבּוֹת
בָּנוֹת עָשׂוּ חֵיל וְאֵת עָלִית עַל־פִּלָּנָה: ל שֶׁקֶר הַחֵן וְהַבֵּל הִפִּי אִשָּׁה יִרְאֵת־יְהוָה הִיא תִתְהַלֵּל:
לֹא תִנּוּלָה מִפְּרִי יְדֶיהָ וַיְהַלְלוּהָ בְּשַׁעְרִים מַעֲשִׂיהָ:

איוב פרק א א-ב

א אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ־עֹזִין אִיּוֹב שְׁמוֹ וְהָיָה | הָאִישׁ הַהוּא תָם וְיִשְׂר וִירָא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע: ב וַיִּוָּלְדוּ
לוֹ שִׁבְעָה בָנִים וְשְׁלֹשׁ בָּנוֹת:

רש"י

בן ברכאל הבוזי והרי הוא שאמר איוב (לקמן לא) ובז
משפחות יחתיני זה הוא ממשפחתי שמחתה דברי והיינו
דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא, ד"א
בארץ עוץ בארץ שנוטלין ממנו עצות רעות על הקב"ה
שנא' (בראשית י) מן הארץ ההיא יצא אשור ומה עצה
נטלו שהיו אומרים לא כל הימנו ליטול את העליוני'
וליתן לנו את התחתונים אלא בואו לארץ שנער ששם
אלוהות הרבה שנא' בה (ירמיה ג) ארץ פסילים היא
ונעשה מגדל וראשו מגיע בשמים ונעשה לנו שם
(בראשית יא) ואין שם האמור כאן אלא עבודת כוכבים
שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שמות כג) מה
עשה הקב"ה ישב עליהם בדין והעמיד עליהם עדים
שנא' וירד אלהים לראות את העיר ואת המגדל (בראשית
יא) וכי צריך ירידה לפני המקום לראות והכתיב עיני ה'
משוטטות בכל הארץ (זכריה ד) אלא ללמד הלכה לדורות
שאינן דנין אלא ע"פ עדי ראיה שנאמר או ראה או ידע
(ויקרא ה) והיה. פשוטו כמו ויהי ומשמעו לעבר
ולהבא: תם וישר. אבל בדברים שבין קונו ובינו לא
היה צדיק לכך נאמר וירא אלהים וסר מרע:

מצודת ציון

(כז) צופיה. ענין הבטה כמו צופות רעים וטובים (לעיל טו):
(כח) קמו. ענין התעוררות לדבר מה כמו קום נא שבה (ראשית
כז): ויאשרוה. ענין שבח והלול כמו אשרי האיש (תהלים א):
(כט) עשו. עניינו קנין וכניסה כמו ואת הנפש אשר עשו
בחרן (ראשית יב): חיל. עושר: עלית. מלשון עליון: (ל) שקר.
והבל. עניינם דבר שאין בו ממש: תתהלל. מלשון הלול
ושבח:

לזאת תנו לה מפרי ידיה ר"ל שלמו לה גמול מעשיה
להללה ולשבחה: ויהללוה וגו'. ר"ל כשרון מעשיה יהללו אותה בשערים מקום מושב החשובים ואין א"כ מהצורך לפרסם
שבחה כי מעשיה הם המעידים עליה והם המהללים אותה וכל הענין אמורה גם למשל על הנפש המשכלת שהיא עוזרת לבעליה
כאשה לבעלה: (א) עוץ. יתכן שהיא ארם נהרים כי נחור היה ארון הארץ כמ"ש אל ארם נהרים אל עיר נחור (בראשית כד)
ועוץ היה בכור נחור כמ"ש את עוץ בכורו (שם כב) וע"כ קראו שם הארץ ע"ש בנו הבכור כי לו משפט הממשלה: תם וישר.
עם הבריות: (ב) שבועה בנים. אף זה יחשב לברכה שהיו בניו הזכרים כפולים מהנקבות ועוד יותר:

מצודת דוד

(כז) צופיה. מבטת בהליכות אנשי ביתה ומישרת דרכם
בצניעות וביראת ה' ולחם עצלות. ר"ל לא תשהה באכילתה
להתעכב בה זמן הרבה כדרך העצל אלא תמהר בה וחוזרת
למלאכתה: (כח) קמו. בעבור כ"ז קמו בניה ובעלה
ומשבחים ומהללים אותה: (כט) רבות. וכה יאמרו הן אמת
יש הרבה בנות אשר קנו וכנסו הון רב במעשה ידיהן אבל את
גדלת לעלות על כולהן: (ל) שקר החן. חן האשה ויפיה הם
שקר והבל ר"ל אין בהם תועלת רב עד להלל את האשה

באלה אבל אשה יראת ה' היא הראויה להללה בזה: (לא) תנו לה. לזאת תנו לה מפרי ידיה ר"ל שלמו לה גמול מעשיה
להללה ולשבחה: ויהללוה וגו'. ר"ל כשרון מעשיה יהללו אותה בשערים מקום מושב החשובים ואין א"כ מהצורך לפרסם
שבחה כי מעשיה הם המעידים עליה והם המהללים אותה וכל הענין אמורה גם למשל על הנפש המשכלת שהיא עוזרת לבעליה
כאשה לבעלה: (א) עוץ. יתכן שהיא ארם נהרים כי נחור היה ארון הארץ כמ"ש אל ארם נהרים אל עיר נחור (בראשית כד)
ועוץ היה בכור נחור כמ"ש את עוץ בכורו (שם כב) וע"כ קראו שם הארץ ע"ש בנו הבכור כי לו משפט הממשלה: תם וישר.
עם הבריות: (ב) שבועה בנים. אף זה יחשב לברכה שהיו בניו הזכרים כפולים מהנקבות ועוד יותר:

ח הכותב נכסיו לעבדו – יצא בן חורין. שיר קרקע כל שהוא – לא יצא בן חורין. רבי שמעון אומר: לעולם הוא בן חורין, עד שיאמר: הרי כל נכסי נתונין לאיש פלוני עבדי, חוץ מאחד מרובא שבהם.

פ ר ק ר ב י ע י

א הפאה נתנת במחבר לקרקע. בְּדִלִית וּבְדִקְלָל, בַּעַל הַבֵּית מוֹרִיד וּמַחֲלֵק לַעֲנִיִּים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִם בְּחִלְקֵי אַנְוִיִּים. אִפְּלו תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אֹמֵרִים לְחֵלֶק וְאַחַד אֹמֵר לָבוֹ – לִזְוֵה שׁוֹמְעִין, שְׁאִמֵּר בְּהִלְכָּה.

פירוש ברטנורא

ח הכותב כל נכסיו לעבדו. שכתב כל נכסי נתונים לפלוני עבדי, הרי העבד בכלל הנכסים ונתן לו את עצמו. והא דקאמר עבדי היינו עבדי שהיה כבר: שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין. דכל היכא נחית לשירותא אמרינן לדידיה נמי שייר, וכי אמר כל נכסי לך אשאר נכסים קאמר ולחנופי ליה קאתי ולא שחרוריה, כיון דלא אמר ליה עצמך ונכסי. ואפילו אין לו שום נכסים אלא העבד והקרקע ששייר מכל מקום לא יצא לחירות, דכיון דאין מתקיים דבור כל נכסי דהא אתא חוץ ובטל ליה דלא פלגין דבורא והוי בטל לגמרי ולא קנה לא עצמו ולא נכסים: ר"ש אומר לעולם הוא בן חורין. בין אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע ששייר, ובין יש לו נכסים אחרים לעולם הוא בן חורין. ומוקימין דבור כל נכסי בעבד לבדו כשאין לו נכסים אחרים, ולא אמרינן דבמה שאמר חוץ בטל דבורו שאמר כל נכסי, דפלגין דבורא, ומוקימין ליה בעבד ויצא בן חורין: חוץ מאחד מרובא. ולא פירש מהו משייר, דהתם אמרינן דאחד מרובא דקאמר היינו עבד, ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מרובא בנכסים ואע"ג דשוי מפי, ואין הלכה כר' שמעון:

ד א הפאה ניתנת במחבר. דכתיב (ויקרא יט) לעני ולגר תעזוב, הנח לפניהם והם יבכו: בדלית. גפן המודלית על גבי עצים או על גבי אילנות: מוריד ומחלק. דכתיב (שם) תעזוב אותם, אותם שאין בהם סכנה אתה עוזב לפניהם ואי אתה עוזב אותם שיש סכנה בעלייתם, אלא מוריד מן האילן ומחלק להם: בחילקי אנוויים. על שם שאילנות של אנוויים חלקים ואין בהם קשרים כשאר אילנות קרוין חילקי אנוויים. ואין הלכה כר"ש: אפילו תשעים ותשעה. ארישא

משניות מבוארות – קהתי

הוא בן חורין – אפילו שייר קרקע כל שהוא, ואפילו אין לו נכסים אחרים אלא אותה קרקע ששייר, לעולם קנה העבד את עצמו ויצא בן חורין, ואף שהדיבור "כל נכסי" אינו מתקיים אלא בעבד לבדו שקנה את עצמו, אין זה מבטל דיבורו, שסובר רבי שמעון: מפלגים את הדיבור ("פלגין דיבורא"), או שאין השיור פוגם בגט השחרור, עד שיאמר: הרי כל נכסי נתונין לאיש פלוני עבדי, חוץ מאחד מרובא שבהם – כלומר שלא פירש כלל את מה ששייר לעצמו אלא התנה בדבר סתם, ואפילו הוא דבר מועט, כגון "חוץ מאחד מרובא שבנכסי", אנו אומרים שנתכוון בזה לעבד, ואף על פי ששוה העבד יותר מאחד מרובא, אפשר שבעיניו אינו נחשב אלא כערך זה (ר"ש; ברטנורא), או משום שנכנס בחלק ההוא ששייר גם חלק מגוף העבד שהוא מנכסיו, ונמצא שאין זה שטר כריתות (ומב"ט; הגר"א).

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנה זו באה ללמד כיצד ניתנת הפאה לעניים.

הפאה – של תבואה וקטניות וכיוצא בהן, וכן פאת הכרם והאילנות (ומב"ט), נתנת במחבר לקרקע – בעל הבית מניחה מחוברת לקרקע והעניים באים ותולשים אותה בעצמם, שנאמר: "לא תכלה פאת שדך בקצרך" – בשעת הקצירה. ומכאן שמצוות הפאה במחבר לקרקע. ויש למדים מהכתוב "לעני ולגר תעזוב" – הנח לפניהם והם יבכו (יתלשו, יחטפו). אבל בְּדִלִית – גפן המודלית על גבי קנים או על גבי אילנות וכיוצא בזה, וּבְדִקְלָל – תמר, שהוא אילן גבוה, בַּעַל הַבֵּית מוֹרִיד – את הפאה מן האילן, ואינו מניחה במחבר, משום שיש באילנות אלו סכנה לעניים, שכשיעלו עליהם וידחקו זה את זה כדי לחטוף ולקטוף את הפאה עלולים הם ליפול ולבוא לידי סכנת נפשות, וּמַחֲלֵק לַעֲנִיִּים – לאחר שבעל הבית הוריד את הפאה לא יניחנה לפני העניים שיחטפוה, שמא יראה עני שהוא קרוב או מכור ויניחנה לפניו (וירושלמי), אלא צריך הוא לחלק אותה להם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִם בְּחִלְקֵי אַנְוִיִּים – באילנות של אנוויים שהם חלקים בלא קשרים, וקשה לעלות עליהם, אף באלו בעל הבית מוריד ומחלק לעניים. ויש מפרשים: בחילקי אנוויים – בעצי אגוז פרח שהם גבוהים מאד (ומב"ט), ויש סכנה בעלייתם. ברם, אין הלכה כרבי שמעון. אִפְּלו תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אֹמֵרִים לְחֵלֶק – משנתנו חוזרת לענין הפאה הניתנת במחבר, ששינוי ברישא, והיא באה להשמיענו שאפילו תשעים ותשעה מן העניים אומרים, שבעל הבית יקצור את הפאה ויחלק אותה להם, וְאַחַד אֹמֵר לָבוֹ – שייניח את הפאה במחבר,

ב א ו ר מ ש נ ה ח

משנה זו עוסקת בעבד כנעני; והשווה הכתוב עבדים כנענים לשדה אחוזה, שנאמר בהם (ויקרא כה, מו): "והתנחלתם אותם לבנים אחריכם לרשת אחוזה", ומכאן שעבדים נחשבים כנכסים של בעליהם. כן ההלכה שאין קניין לעבדים, ומה שקנה עבד קנה רבו.

הכותב נכסיו לעבדו – הכנעני, כגון שכתב: "כל נכסי נתונים לפלוני עבדי", או שכתב לו: "כל נכסי נתונים לך", יצא בן חורין – יצא העבד לחירות, לפי שהעבד עצמו אף הוא בכלל הנכסים, כמו שהזכרנו למעלה, וכיון שכתב לו כל נכסיו, קנה את עצמו ויצא בן חורין וקנה כל שאר הנכסים. שִׁיר – אבל אם שייר רבו לעצמו, קִרְקַע פֶּל שְׁהוּא – והוא הדין מיטלטלים (גמרא בבא בתרא קנ, א), לֹא יֵצֵא בֶן חוֹרִין – לא יצא העבד לחירות, ולא קנה ממילא גם את הנכסים, שאין קניין לעבד כנעני, וכל מה שקנה העבד, קנה רבו. יש מפרשים שאפילו אם פירש את הקרקע ששייר לעצמו, כגון שכתב לעבדו: "כל נכסי נתונים לך חוץ ממקום פלוני", לא יצא בן חורין. שהואיל ושייר, אנו אומרים שגם את העבד שייר, ומה שכתב "כל נכסי נתונים לך" כוונתו היתה לשאר נכסיו ולא לעבד עצמו, שלא נתכוון לשחררו. ואפילו אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע ששייר, מכל מקום לא יצא לחירות, שזה שכתב "חוץ..." מבטל לגמרי את הדיבור "כל נכסי נתונים לך", וסובר התנא של משנתנו שאין מפלגים את הדיבור ("לא פלגין דיבורא"); הלכך לא קנה כלום (ר"ש; ברטנורא); או הטעם הוא (לפי מסקנת הגמרא גיטין ט, א), שכיון ששייר אין זה שטר שחרור גמור, שכן בענין שחרורו של עבד למדים מגט אשה, שצריך "ספר כריתות", וכן כותב הרמב"ם (הל' עבדים ז, א): "גט שחרור צריך שיהיה עניינו דבר הכורת בינו לבין אדוניו ולא יישאר לאדון בו זכות"; והואיל ויש כאן שיעור בדיבור "כל נכסי" הבא לשחררו, שאינו מתקיים כולו, הרי זה כאילו שייר בגופו של העבד (וש"י; "תפארת ישראל"), או שעל ידי השיור נשארה זכות לאדון בתוך שטר השחרור (הרי"ף), לפיכך אין זה "ספר כריתות" ואינו יוצא בו לחירות. יש מפרשים, שהמדובר במשנתנו דווקא כשלא פירש את הקרקע ששייר, אלא כגון שכתב: "כל נכסי נתונים לך חוץ מקרקע כל שהוא", והואיל ואין אנו יודעים איזו קרקע שייר, אנו אומרים שהנתכוון בזה לעבד עצמו. שכן עבדים הוקשו לקרקעות, כמו שהזכרנו למעלה, ולפיכך לא יצא בן חורין. אבל אם כתב לו "כל נכסי נתונים לך חוץ משה פלונית", הואיל ופירש את הקרקע ששייר, יוצא העבד לחירות (ושב"ט, בבא בתרא קמט, ב). רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: לַעֲוִלָם

ב בְּדִלִית וּבִדְקָל אֵינוֹ כֵּן; אֶפֶּלּוֹ תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אוֹמְרִים לָבוֹ וְאַחַד אוֹמֵר לְחֶלֶק – לָזֶה שׁוֹמְעִין, שְׁאֹמֵר בְּהֶלֶכָּה. ג נָטַל מִקְצַת פָּאָה וְזָרְקָה עַל הַשָּׂאָר – אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם. נָפַל לוֹ עָלֶיהָ, וּפְרַשׁ טָלִיתוֹ עָלֶיהָ – מַעֲבִירִין אוֹתָהּ הַיָּמִנָּה. וְכֵן בְּלֶקֶט, וְכֵן בְּעֶמֶר הַשִּׁבְכָּה.

ד פָּאָה, אֵין קוֹצְרִין אוֹתָהּ בְּמַגְלֹת, וְאֵין עוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקִרְדָּמוֹת, בְּדִי שֶׁלֹּא יָכוּ אִישׁ אֶת רַעְהוֹ. ה שְׁלֹשׁ אַבְעִיּוֹת בְּיוֹם: בַּשָּׁחַר וּבַחֲצוֹת וּבִמְנַחָה. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּדִי שֶׁלֹּא יִפְחָתוּ. רַבִּי

פירוש ברטנורא

קא, בפאה הניתנת במחזור:

ב בְּדִלִית וּבִדְקָל, שמצותן בתלוש:

ג נָטַל, אחד מן העניים מקצת פאה שלקט כבר וזרק לו על השאר כדי לקנות: **אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם**, אפילו במה שלקט, דקונסין אותו ומוציאין ממנו התלוש והמחזור: **נָפַל לוֹ עָלֶיהָ וְכֵר**, אע"פ דארבע אמות של אדם קנות לו בסממא ובצדי רשות הרבים, הכא בשדה חבירו לא תקינו ליה רבנן שיקנו לו ארבע אמותיו. אי נמי כיון דנפל עליה גלי דעתיה דבנפילה נחא ליה דלקני, בארבע אמות לא נחא ליה דלקני:

ה שלש אבועיות ביום, שלש פעמים מתגלה בעל הבית ונראה בתוך שדהו כדי שיקחו העניים פאה. אבועיות לשון גלוי, נבעו מצפוניו (עובדיה א) מתרגמינן אנליין מטמורו: **בשחר**, מפני המוניקות שבניהם ישנים בשחר ואז יש להם הנאי לקט: **ובחצות**, מפני התניקות שדרךן לצאת בחצות והולכים ללקוט פאה: **ובמנחה**, מפני הוקנים ההולכים על משענתם ואין מנעים לשרה עד שעת המנחה: **שלא יפחתו**, משלש עתים הללו. והלכה שאין נותנין פאה אלא

משניות מבוארות – קהתי

דקונסין אותו ומוציאין ממנו את התלוש ואת המחזור, משמע, איפוא, שדעת הרמב"ם היא, שאין רבי מאיר חולק על סתם משנתו אלא מפרש אותה, כרס, יש סוברים, שרבי מאיר בא אמנם לחלוק, כלומר שסתם משנתו אינה סוברת כרבי מאיר שקונסים אותו, ולכן מפרשים הם: **אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם** – אין לו כלום בפאה שזרק עליה, אבל מה שלקט לא הפסיד (ר"ש).

במסכת בבא מציעא אמרו: תקנת חכמים היא שארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום. ושאלו שם: הרי שנינו (במשנתנו): "נפל עליה" מעבירין אותו הימנה. והשיבו שתי תשובות: (א) כיון שנפל גילה דעתו שבנפילה נוח לו לקנות ולא בארבע אמות (לא נתכוון לקנות בתורת תקנת חכמים, כסבור שנפילתו יפה לו – רש"י). (ב) לא תיקנו חכמים שארבע אמות קונות לאדם אלא במקום שהוא רשות לכל אדם, כגון בסימטא או בצדי רשות הרבים, אבל בשדה חבירו אין ארבע אמות קונות לו (שהרי אין לאדם שם ארבע אמות מיוחדות, שהרבה חברים יש לו בתוכה עומדים אצלו – רש"י).

באור משנה ד

משנה זו באה ללמדנו, שהפאה הניתנת במחזור לקרקע – העניים תולשים אותה בידיים, ואסור להם להשתמש בכלי קצירה וכדומה.

פָּאָה – שמיני בעל השדה במחזור לקרקע, כגון מתבואה או מקטניות וכדומה, **אֵין העניים קוֹצְרִין אוֹתָהּ בְּמַגְלֹת, וְאֵין עוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקִרְדָּמוֹת** – מנגל היינו סכין עקומה לקצירת התבואה; קרדום הוא כעין מכוש בעל שני קצוות, שאחד משמש לחפירה ואחד לכריית הענפים, או שהוא כלי המשמש לחפירה בלבד ("קרדום לחפור בו"). יש מבארים שהפסיקה "ואין עוקרין אותה בקרדומות" מכוונת לפאה של קטניות (הגר"א); ויש מבארים, שהכוונה לפאת בצלים ושומים שדרך לעקור אותם בקרדומות (עיין "מלאכת שלמה"). **בְּדִי שֶׁלֹּא יָכוּ אִישׁ אֶת רַעְהוֹ** – במגלות ובקרדומות כבואם לכוז את הפאה.

באור משנה ה

משנתנו באה ללמד שהעניים לוקטים את הפאה בשלושה זמנים ביום.

שְׁלֹשׁ אַבְעִיּוֹת בְּיוֹם – שלושה זמנים ביום קבעו חכמים למתן פאה לעניים, כלומר שבזמנים אלו נותנים בעלי השדות רשות לעניים לתלוש את הפאה שהניחו בשדותיהם. "אבועיות" – מפרש הרמב"ם: בקשות, מלשון "אם תבעוין בעיר" (שע"ה כא, יב), כלומר זמני ביקוש (או חיפוש) הפאה על ידי העניים. ויש מפרשים לשון גלוי, על פי הכתוב "נבעו מצפוניו" (עובדיה א, ז), שתרגמו איתגליין מיטמורו – נגלו מטמוניו; כלומר ש"אבועיות" מובגן גילויים (הופעות), ופירוש הדברים: "שלש אבועיות"... – שלש פעמים מתגלה (כלומר: מופיע) בעל הבית בתוך שדהו, כדי שיקחו העניים פאה (ר"ש; ברטנורא); וטעם הופעת בעל הבית, לפי שאין העניים רשאים לתלוש הפאה אלא

והעניים יחטפוה כל אחד כפי יכולתו, לָזֶה שׁוֹמְעִין – לאותו עני שאומר לכוז, ואפילו הוא חזק וזריז מחבריו ("תורת כהנים" קדוש"ס), שְׁאֹמֵר בְּהֶלֶכָּה – שהרי כך ההלכה, שהפאה ניתנת במחזור לקרקע.

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת: "אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לכוז – לזה שומעין, שאמר כהלכה", באה משנתנו ללמד, כי בדלית ובדקל הדין הוא להיפך.

בְּדִלִית וּבִדְקָל – כמבואר במשנה הקודמת, **אֵינוֹ כֵּן** – אין הדין כך; אלא **אֶפֶּלּוֹ תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה** – מן העניים, **אוֹמְרִים לָבוֹ** – שיעלו העניים בעצמם על האילן לחטוף את הפירות של הפאה, **וְאַחַד אוֹמֵר לְחֶלֶק** – שבעל הבית יוריד ויחלק להם, **לָזֶה** – שאומר לחלק, **שׁוֹמְעִין** – ואפילו הוא זקן וחלש, שמחמת חלישתו אמר לחלק, מכל מקום שומעים לו, שְׁאֹמֵר בְּהֶלֶכָּה – שבדלית ובדקל ההלכה היא כך שבעל הבית מוריד ומחלק לעניים, כמו ששנינו במשנה הקודמת.

באור משנה ג

משנתנו באה ללמד, שאם בא אחד מן העניים לכוז את הפאה בדרך בלתי הוגנת, קונסים אותו ומוציאים מידו את הכל.

נָטַל – אחד מן העניים, **מִקְצַת פָּאָה** – שלקט כבר, **וְזָרְקָה עַל הַשָּׂאָר** – על הפאה שעדיין לא תלושה, כדי להעלימה מעיניהם של עניים אחרים ולזכות בה בדרך זו, **אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם** – שקונסים אותו ונוטלים ממנו אפילו את הפאה שכבר לקט (ירושלמי; תוספתא). **נָפַל לוֹ עָלֶיהָ** – הפיל את עצמו על הפאה, **וּפְרַשׁ טָלִיתוֹ עָלֶיהָ** – או שפרס עליה את בגדו העליון, כדי לזכות בה, **מַעֲבִירִין אוֹתָהּ הַיָּמִנָּה** – מוציאין את הפאה מרשותו, שאינו זוכה בה בדרך זו. ויש גורסים: מעבירין אותו הימנה – שמעבירים את העני מהפאה שרצה לזכות בה בנפילתו עליה או על ידי טליתו. **וְכֵן בְּלֶקֶט, וְכֵן בְּעֶמֶר הַשִּׁבְכָּה** – הדינים הללו ששנינו במשנתנו נוהגים גם בלקט ובשבכחה (עיין בפתחה למסכתנו). לפי הרמב"ם יוצא, שגם בסיפא הדין הוא שקונסים אותו ולוקחים מידו כל מה שנטל, שכן כותב הרמב"ם (הלי) **מתנות עניים ב, יח**: "עני נטל מקצת הפאה וזרק על השאר, או שנפל עליה, או שפירש טליתו עליה, קונסים אותו ומעבירים אותו ממנה, ואפילו מה שנטל לוקחים אותו מידו וייתן לעני אחר" (עיין "תוספות יום טוב").

בארנו למעלה: אין לו בה כלום – שקונסים אותו ונוטלים ממנו אפילו את הפאה שכבר לקט. כך מפרש הרמב"ם על פי דברי רבי מאיר בתוספתא, שכן שנינו שם: "נטל מקצת פאה וזרק על השאר, אין לו בה כלום. רבי מאיר אומר: קונסין אותו ונוטלין הימנו זו וזו". וכן מובא בירושלמי: "תנו בשם רבי מאיר:

עקיבא אומר: לא אמרו אלא כְּדִי שְׁלֹא יוֹסִיפוּ. שֶׁל בֵּית נֶמֶר הָיוּ מְלָקְטִין עַל הַחֶבֶל, וְנוֹתְנִים פָּאָה מִכָּל אוֹמֵן וְאוֹמֵן.

ו נִכְרִי שֶׁקָּצַר אֶת שְׂדֵהוּ וְאַחֵר כֶּךָ נִתְגַּזַּר, פְּטוּר מִן הַלָּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפָּאָה; רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בְּשִׁכְחָה, שְׁאִין הַשִּׁכְחָה אֵלָּא בִּשְׁעַת הָעֶמּוּר.

ז הַקִּדִּישׁ קָמָה וּפְדָה קָמָה – חֵיב. עֶמְרִין וּפְדָה עֶמְרִין – חֵיב. קָמָה וּפְדָה עֶמְרִין – פְּטוּרָה, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבְתָהּ הִיָּתָה פְּטוּרָה.

פירוש ברטנורא

בשלש עתים הללו, אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהם: של בית נמר. שם מקום, כדכתיב (במדבר לב) את בית נמרה. קושרים חבל בצד הקמה וקוצרים והולכים עד שיכלה החבל ומניחים פאה לכל החבל, וחוזרים וקושרים ומניחים פאה, והיינו מכל אומן ואומן כלומר מכל שורה ושורה ועל זה מוכיחין אותן לשבח:

1 עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁקָּצַר אֶת שְׂדֵהוּ וכו'. דכתיב גבי לקט ופאה ובקצרכם פרט לשקצורו עובדי כוכבים, וגבי שכחה כתיב (דברים כד) כי תקצור קצירך ושכחת עומר, מכאן אמרו עובד כוכבים שקצר שדהו ואחר כך נתגזר פטור: שאין השכחה אלא בשעת עומר. ובשעת עומר מיהא גר היה וחייב בכל המצות, ורבנן סברי הואיל ואיכא שכחה בעומר ואיכא שכחה בקמה כדכתיב (שם) ושכחת עומר בשדה לרבות שכחת קמה, את שישנו בשכחת קמה ישנו בשכחת עומר, והאי עובד כוכבים שקצר שלא היה בשכחת קמה דאותה שעה עובד כוכבים היה אע"פ שעכשיו נתגזר אינו בשכחת עומר. ואין הלכה כרבי יהודה:

2 קָמָה וּפְדָה עוֹמְרִים פְּטוּרָה. דמקרא דממעטין קציר עובדי כוכבים ממעטין נמי קציר הקדש דלאו קצירך הוא ולענין שכחה פלגי רבי יהודה ורבנן

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ו

כתוב במתנות עניים (ויקרא יט, ט): "ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור ולקט קצירך לא תלקט", ודרשו: "ובקצרכם" – פרט לשקצורו נכרים, כלומר שנכרים הקוצרים לעצמם אינם חייבים בפאה ובלקט. וכן כתוב בשכחה (דברים כד, יט): "כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר" וגו', ודרשו: "קצירך" – פרט לשל נכרים. מכאן באה משנתנו ללמד, שאם נכרי נתגזר לאחר שקצר שדהו, אף על פי שהשבלים עורן מונחות בשדה, הרי הוא פטור ממתנות עניים. נִכְרִי שֶׁקָּצַר אֶת שְׂדֵהוּ וְאַחֵר כֶּךָ נִתְגַּזַּר – אף על פי שעדיין לא אגד את השיבולים לעמרים, פְּטוּר מִן הַלָּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפָּאָה – שחייב נתינתם חל בשעת הקציר, ואז היה עדיין גוי ולא נתחייב במתנות עניים, כמו שהבאנו למעלה. כאן נקט התנא "לקט שכחה ופאה" לפי הסדר המצוי והרגיל, שבתחילת הקצירה כבר אפשר להיות לקט, אבל שכחת העומר ואפילו שכחת קמה, אין זה שכיח שתהא בתחילת הקצירה; ואחר כך באה פאה, שמקומה בסוף השדה. ברם, בתורה נאמר תחילה בפ' קדושים "לא תכלה פאת שדך" ואחר כך "ולקט קצירך לא תלקט", ובפ' תנא נאמר דין שכחה, שהתורה נקטה כסדר אזהרתך, להזהיר את בעל השדה שלא יקצור כל שדהו, וכשקצר השדה לא ילקט את הלקט, שכן דרך ללקט אחר הקצירה, וכן אם שכח עומר או קמה, שאין זה כל כך שכיח, לא ישוב לקחתו (יְתוּסְפוּת יוֹם טוֹב), רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בְּשִׁכְחָה – עומר ששכח הגר בשדהו חייב להניחו לעניים, שְׁאִין הַשִּׁכְחָה אֵלָּא בִּשְׁעַת הָעֶמּוּר – בשעה שעושה את העומרים; ויש מפרשים: בשעה שאוסף העומרים לעשות מהם גדיש, ובשעת העימור הרי כבר היה גר ונתחייב בשכחה. ברם, דעת תנא קמא, שכל שלא נתחייב בחיובי קמה והם לקט ופאה, לא נתחייב גם בחובת העומר והיא השכחה (דמב"ט). ובירושלמי מבואר טעמו של תנא קמא, שהואיל ודרשו חכמים מהכתוב "ושכחת עומר בשדה" – לרבות שכחת קמה, כלומר שגם קמה שנשכחה דינה כעומר שנשכח, שיש להניחה לעניים, לפיכך מי שישנו בשכחת קמה ישנו בשכחת עומר, אבל גר זה שלא נתחייב בשכחת קמה, שהרי בשעת הקצירה היה עדיין גוי, אף בשכחת עומר אינו חייב. ההלכה כותנא קמא.

באור משנה ז

כבר הזכרנו ששדה של הקדש פטורה ממתנות עניים, שאין ההקדש בכלל "ובקצרכם", "קצירך". משנתנו דנה במקדיש תבואתו ופדאה, אם הוא חייב במתנות עניים.

הַקִּדִּישׁ קָמָה – כלומר שנתן להקדש תבואת שדהו כשהיא קמה (במחזור לקרקע), וּפְדָה קָמָה – ופדאה אחר כך מההקדש בעודה

בנוכחותו וברשותו של בעל הבית ("מלאכת שלמה"; "משנה ראשונה"). ויש עוד פירושו: "אבעיות" – לקיטות, שכן על הפסוק "ונותרת בת ציון... כמלונה במקשה" (ישעיה א, ח) מביא רש"י את התרגום: "במקשיא בתר דאבעיותה", לאחר שלקטוהו. כלשון המשנה "שלש אבעיות ביום". ומכאן שלפי רש"י "אבעיות" שבמשנתנו היא לשון ליקט, ופירוש הדברים: שלושה זמנים ביום ללקיטת הפאה: בַּשְּׁתִּיר וּבַחֲצוֹת וּבִמְנַחָה – הטעם לשלשת הזמנים מבואר בירושלמי: (א) בשחר – מפני המניקות. כלומר בשביל המניקות שילדיהן ישנים עדיין והן פנויות ללכת לשדה ללקט פאה (דמב"ט), ויש מפרשים: מפני המניקות – שצריכות לאכול בתחילת היום (דמב"ט). (ב) בחצות היום – מפני התינוקות. כלומר בשביל ילדי העניים שמתעוררים משנתם בשעה מאוחרת ואינם מגיעים לשדה אלא בצהריים. (ג) במנחה – מפני הזקנים. ההולכים לאט לאט ואינם מגיעים לשדה עד שעת המנחה. רַבִּין גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ – חכמים שלושה זמנים אלו, אֵלָּא כְּדִי שְׁלֹא יִפְתְּחוּ – משלשת הזמנים. דעת רבן גמליאל, שעיקר התקנה היא לטובת העניים, שכולם יוכלו לזכות בפאה, הלכך אם בעל השדה רוצה להוסיף עוד זמנים לליקוט הפאה, הרשות בידו, ובלבד שיודיע לעניים על כך. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֵלָּא כְּדִי שְׁלֹא יוֹסִיפוּ – עליהם עוד זמנים, שלדעתו הוקבעו זמנים אלו לטובת בעל השדה, שלא יטרידוהו העניים יותר מדי, ולכן אם הוא רוצה לפחות מזמנים אלו ולקבוע שלא יבואו העניים אלא פעמיים או פעם אחת ביום, הרשות בידו, ובלבד שיודיע לעניים (מחר"י בן מלכי צדק). ההלכה היא שאין נותנים פאה אלא בשלשת הזמנים הללו בלבד, אין פוחתים מהם ואין מוסיפים עליהם, כדי שתהיינה שעות ידועות שבהן באים העניים לשדות (דמב"ט). שֶׁל בֵּית נֶמֶר – אנשי בית נמר, והוא שם מקום, כמו שכתוב (במדבר לב, לו): "בית נמרה"; ויש מפרשים שהוא שם משפחה, הָיוּ מְלָקְטִין – כלומר: קוצרים, עַל הַחֶבֶל – על פי החבל, כלומר שהיו קוצרים את השדה שורות שורות על ידי סימון בחבל, וְנוֹתְנִים פָּאָה מִכָּל אוֹמֵן וְאוֹמֵן – מכל שורה ושורה של הקמה הנקצרת. והזכירו דבר זה לשבח, שעל ידי כך יכלו העניים למצוא פאה בכל זמן ולא היו צריכים להמתין ולצפות אימתי יניחו הפאה (יְתוּסְפוּת יוֹם טוֹב). ויש אומרים, שהואיל ונתנו פאה מכל אומן ואומן, יכלו לזכות בפאה כל סוגי העניים שהזכרנו לעיל. יש גורסים: היו מְלָקְטִין – כלומר שהיו מניחים לעניים ללקוט. בעל "משנה ראשונה" כותב: ולי נראה שאינו דומה נותן מאה פרוטות לעניים מאה פעמים לנותן פעם אחת, שמאה פעמים נחשבות למאה מצוות, ואף כאן נזכרו לשבח, שכל פעם קיימו המצוה.

ח כִּי־יֵצֵא בֹ: הַמִּקְדִּישׁ פְּרוֹתָיו עַד שְׁלֹא בָּאוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת, וּפְדָאָן – חֲבִיבִין. מִשְׁבָּאוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת, וּפְדָאָן – חֲבִיבִין. הַקִּדְיִשָּׁן עַד שְׁלֹא נִגְמְרוּ וְגִמְרָן הַגִּזְבָּר, וְאַחֲרֵי כֵן פְּדָאָן – פְּטוּרִין, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִין. ט מִי שֶׁלֶקֶט אֶת הַפָּאָה, וְאָמַר: הֲרִי זֶה לֹאִישׁ פְּלוֹנִי עָנִי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: זָכָה לוֹ. וְחֻכְמִים אָמְרִים: יִתְּנָהּ

פירוש ברטנורא

בהקדיש קמה ופדה עומרים כי היכי דפליגי בעובד כוכבים שקצר שדהו ואחר כך נתגיר:

ח עד שלא באו לעונת המעשרות. היינו מרוח כשהוא משהו פני הכרי ברחת, אם באותה שעה היו ביד הגזבר פטורים, ואם לאו אין ההקדש פטורין: וּגִמְרָן הַגִּזְבָּר. שנגמרו בעודן ביד הגזבר:

ט רבי אליעזר אומר זכה לו. פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעשיר שלקט פאה לזכות בה לעני. דרבי אליעזר סבר אמרין תרי מגו, מגו דאי בעי מפקר

משניות מבארות – קהתי

כמפורש במסכת מעשרות פרק א: הזמן הראשון הוא בתחילת הבשלתם, בעודם במחובר (עיין מעשרות א, ב-ג), כגון בתבואה משהביאה שליש גידולה, שאז חלה עליה חובת תרומה ומעשר לגבי אכילת קבע, אבל לא לגבי אכילת ארעי. הזמן השני הוא משנעשו "גורן", כמבואר במסכת מעשרות (שם ה-ח), כלומר לשנגמרה מלאכתם לענין מעשרות, כגון בתבואה, לאחר מירוח הכרי בגורן, כפי שבארנו כבר (לעיל א, ו), נגמרה מלאכתה לענין חיובה במעשרות, ואסור לאכול ממנה אפילו אכילת עראי, עד שמפריש ממנה תרומה ומעשר. מכאן יש מפרשים. משמנתנו כולה עוסקת בענין הזמן הראשון, וזהו המוכן של "עונת המעשרות", כגון בתבואה – משהביאה שליש, ובאה המשנה ללמד, שתבואת הקדש שנפדתה קודם שהביאה שליש, או תבואה שהוקדשה לאחר שהביאה שליש בידי הדיוט – חייבת במעשרות, אבל אם הביאה שליש ברשות הקדש, כלומר שבזמן חיובה היתה התבואה של הקדש, פטורה היא ממעשרות (ידושלמי; רמב"ם; מלאכת שלמה). אך לפי פירוש זה קשה לשון הסיפא: "הקדישן עד שלא נגמרו, וגמרו הגזבר...", ולכן נדחקים לפרש: עד שלא נגמרו – היינו עד שלא הביאו שליש, "וגמרו הגזבר" – כלומר ונגמרו ביד הגזבר (רמב"ם), היינו שהביאו שליש בעודם ברשות הקדש, ואחר כך פדאן – וכגון שקצרם מיד לאחר שפדאם קודם שגדלו ברשותו, שבכגון זה פטורים לדברי הכל. אבל אם גדלו עוד ברשותו ונגמרה מלאכתם בידו, כגון תבואה שפדאה לאחר שהביאה שליש בידי הקדש ונגמרו בישולה ברשותו, והוא מירחה, נחלקו בזה רבי עקיבא וחכמים שלדעת רבי עקיבא אף בכגון זה פטורה כל התבואה ממעשרות, מאחר שהביאה שליש ברשות הקדש, ואילו לדעת חכמים רק השליש הראשון שגדל ברשות ההקדש פטור ממעשרות, ולכן חייב הוא במעשרות לפי חשבון שהוסיפה התבואה ברשותו (עיין רמב"ם הל' תרומות א, יב, בלוקח תבואה מן הנכרי אחר שהביאה שליש). ברם, יש מפרשים, שאמנם ברישא מדובר בזמן הראשון – ב"עונת המעשרות", אבל בסיפא מדובר בענין הזמן השני, דהיינו בגמר מלאכתם למעשר, ולכן בא כאן שינוי הלשון: "עד שלא נגמרו" – במקום "עד שלא באו לעונת המעשרות", "וגמרו הגזבר" – במקום "והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר", כלומר שהסיפא באה ללמדנו שהמקדיש פירותיו קודם שנגמרה מלאכתם למעשר, כגון בתבואה קודם שמירחה בכרי, וגמרו הגזבר – של ההקדש, כגון שהגזבר מירח את התבואה, ואחר כך פדאן – מן ההקדש, פטורין – מאחר שנגמרה מלאכתם ביד הגזבר של ההקדש ("משנה ראשונה"). ויש מפרשים שכל המשנה כולה עוסקת בענין הזמן השני, דהיינו ב"גמר מלאכתם" של הפירות למעשר, וזוהי כוונת הלשון "עונת המעשרות", כגון בתבואה – מירוח הכרי בגורן, ובאה המשנה ללמד, שתבואת הקדש שנפדתה קודם מירוח, או תבואה שהוקדשה לאחר מירוח, חייבת במעשרות, ואילו אם המירוח נעשה ביד הגזבר של הקדש, פטורה התבואה ממעשרות (ר"ם; ברטנורא).

באור משנה ט

עני שלקט פאה בשביל עני אחר, הכל מודים שזכה לו, שהואיל ויכול לזכות בה

קמה, והוא קצר אותה, חֲבִיב – בפאה ובלקט ובשכחה, שחיובם חל בשעת הקצירה, ובשעה זו לא היתה התבואה של הקדש. וכן אם הקדיש עֲמָרִין – אגודות שיבולים קצורות, וּפְדָה עֲמָרִין – ופדה אחר כך את העמרים מיד ההקדש, חֲבִיב – בשכחה, שכן בשעת העימור לא היו של הקדש, ומכל שכן שחייב בפאה ובלקט, שהרי כבר נתחייב בהם בשעת הקצירה. אבל אם הקדיש קָמָה וּפְדָה עֲמָרִין – שהקדיש תבואתו כשהיא קמה ונקצרה התבואה ונאגדה לעמרים בהיותה ברשות ההקדש, ואחר כך פדה את העמרים מיד הקדש, פְּטוּרָה – התבואה מפאה ומלקט ומשכחה, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָהּ הִיְתָה פְּטוּרָה – בשעת חיוב התבואה במתנות עניים, דהיינו בשעת קצירה ועימור, היתה זו תבואה של הקדש, הפטורה ממתנות עניים. ויש מפרשים: "פטורה" – מפאה (לדברי הכל), אבל לענין שכחה נחלקו רבי יהודה וחכמים, כשם שנחלקו במשנה הקודמת בנכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגיר, שלדעת חכמים פטורה אף משכחה, מהטעם שביארנו שם, ואילו רבי יהודה מחייב בשכחה, שאין השכחה אלא בשעת העימור (ברטנורא; רמב"ם), ומפרש בעל "תפארת ישראל": בשעת העימור – היינו בשעה שאוסף את העמרים לעשות מהם גדיש, ובשעה זו לא היתה התבואה של הקדש. ברם, לפי הפירוש הראשון שהבאנו במשנה הקודמת: "בשעת העימור" – בשעה שעושה העמרים, יוצא שאף בשעת העימור היתה התבואה של הקדש, ואם כן לדברי הכל פטורה אף מן השכחה, כמו שביארנו למעלה (עיין תוספות ובי עקיבא אגיר; תוספות אנשי ס"ם).

באור משנה ח

כיון שלמדנו במשנה הקודמת בענין המקדיש תבואה ופדאה, שאם בשעת חיובה במתנות עניים היתה ביד הקדש, פטורה התבואה ממתנות עניים, ואם לאו – חייבת, באה משנתנו להשמיע שאף לענין מעשרות הדין כך. וכבר העירונו לעיל (א, ו) שלשון "מעשרות" כולל גם תרומה.

כִּי־יֵצֵא בֹ: דומה לדין ששינוי במשנה הקדמת, הַמִּקְדִּישׁ פְּרוֹתָיו עַד שְׁלֹא בָּאוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת – אם נתן פירותיו להקדש קודם שבאו לשעת חיובם במעשרות, כמבואר במסכת מעשרות פרק א, וּפְדָאָן – אחר כך מיד ההקדש קודם שבאו לעונת המעשרות, חֲבִיבִין – הפירות במעשרות, שאף על פי שפירות הקדש פטורים מן המעשרות, מכל מקום הואיל וכאשר באו לעונת המעשרות לא היו בידי הקדש, הרי הם חייבים; וכן אם הקדיש פירותיו מִשְׁבָּאוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת – לאחר שכבר חלה עליהם חובת המעשרות ברשותו, וּפְדָאָן – אחר כך, חֲבִיבִין – הפירות במעשרות, שהואיל וכבר נתחייבו במעשרות קודם שהקדישם, אין ההקדש מפקיעם מידי חיובם. הַקִּדְיִשָּׁן עַד שְׁלֹא נִגְמְרוּ – קודם שנתחייבו במעשרות, וְגִמְרָן הַגִּזְבָּר – כלומר שנגמרו ונתחייבו במעשרות בהיותם ביד גזבר ההקדש, וְאַחֲרֵי כֵן פְּדָאָן – מיד ההקדש, פְּטוּרִין – ממעשרות, שֶׁבִּשְׁעַת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִין – בשעה שחלה על הפירות חובת המעשרות היו אלה פירות של הקדש הפטורים ממעשרות.

בענין "עונת המעשרות" שבמשנתנו, יש חילוקי דעות בין המפרשים, שכן שני זמנים קבעו חכמים בתבואה ובפירות לענין חיובם במעשרות,

לַעֲנִי שְׁנֵמָצָא רֹאשׁוֹן. הִלָּקְטָ וְהִשְׁכַּחַה וְהִפָּאָה שֶׁל נֹכְרִי חֵיב בְּמַעֲשְׂרוֹת, אֲלֵא אִם בֵּן הַפְּקִיר.
 י אִיזְהוּ לִקְטָ? הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַקְּצִירָה. הִיָּה קוֹצֵר, קָצֵר מְלֵא יָדוֹ, תִּלְשׁ מְלֵא קְמָצוֹ, הִפְהוּ קוֹץ וְנִפְל מִיָּדוֹ לְאַרְץ
 – הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. תוֹךְ הַיָּד וְתוֹךְ הַמַּגֵּל – לַעֲנִיִּים. אַחֵר הַיָּד וְאַחֵר הַמַּגֵּל – לְבַעַל הַבֵּית. רֹאשׁ הַיָּד
 וְרֹאשׁ הַמַּגֵּל – רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֹמֵר: לַעֲנִיִּים; רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר: לְבַעַל הַבֵּית.

פירוש ברטנורא

לנכסיה והיו עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה. ומגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, ורבנן סברי חד מגו אמרינן תרי מגו לא אמרינן, אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו. והלכה כחכמים: של עובד כוכבים חייב במעשרות. דהואיל ואין העובד כוכבים חייב בלקט שכחה ופאה הוה להו כשאר תבואה של עובד כוכבים שחייבת במעשר: אלא א"כ הפקיר. לעניים ולעשירים, דהפקר פטור מן המעשר. ומתניתין ר"מ היא דאמר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשר. ואין כן הלכה:

י הנושר בשעת הקצירה. שבלים הנופלים בשעת הקצירה: הבהו קוץ. כל היכא דנושר מחמת אונס אינו לקט, דכתיב (ויקרא יט) ולקט קצירך, אין לקט אלא מחמת קציר: תוך היד. אנשר קא, כלומר תוך היד ונשר, תוך המגל ונשר, דהנושר מתוך היד ומתוך המגל לעניים. אבל הנושר מאחר היד מנדנד ידו ומאחר המגל מכח תנועת המגל, לבעל הבית, דאין זה בדרך קצירה: ראש היד. כשירו מלאה ויש שבלים בין ראשי אצבעותיו לפס ידו, הנושר משם, וכן הנושר מראש המגל: רבי ישמעאל אומר לעניים. דרמי לתוך היד ולתוך המגל: ורבי עקיבא אומר לבעל הבית. דמרמי ליה לאחר היד ולאחר המגל. והלכה כרבי עקיבא:

משניות מבוארות – קהתי

לעצמו, הרי הוא זוכה גם לחברו. משנתנו דנה בעשיר שלקט פאה בשביל עני; ונחלקו בזה רבי אליעזר וחכמים.

מי שלקט את הפאה – כלומר עשיר, שאינו זכאי ללקט פאה, ואמר: הרי זו לאישי פלוני עני – פאה זו אני לוקט בשביל פלוני עני, רבי אליעזר אומר: זכה לו – זכה בפאה לאותו עני; וטעמו הוא, שאף על פי שאינו זכאי ללקט פאה לעצמו, מכל מקום אליו רצה יכול היה להפקיר נכסיו בשעה זו, והיה זוכה בפאה לעצמו, וכיון שיכול היה לזכות לעצמו, הריהו זוכה גם לעני שלקט בשבילו. סברה זו נקראת בתלמוד סברת "מיגו" (מתוך), ונמצא לדעת רבי אליעזר שאומרים פעמים "מיגו" – מתוך שיכול היה להפקיר נכסיו ולהיות עני, הריהו זכאי ללקוט פאה, ומתוך שיכול היה לזכות בפאה לעצמו, הריהו זוכה לחברו. ויחזיקו אומרים: יתננה לעני שְׁנֵמָצָא רֹאשׁוֹן – יתן את הפאה לעני אחר הנמצא ראשון בשדה, כי לא זכה לאותו עני שלקט בשבילו, שלדעת חכמים "מיגו" אחד אומרים, אבל פעמים "מיגו" אין אומרים, כלומר שאמנם עני הלוקט בשביל חברו הריהו זוכה לו, מתוך שיכול לזכות בה לעצמו, אבל עשיר שלקט בשביל עני, אינו זוכה לו, שאין אומרים "מתוך... ומתוך"... (כפי שבארנו בדברי רבי אליעזר). הִלָּקְטָ וְהִשְׁכַּחַה וְהִפָּאָה שֶׁל נֹכְרִי – אם גוי בארץ ישראל הניח לעניים לקט שכחה ופאה, אף על פי שגוי פטור מהם, חֵיב בְּמַעֲשְׂרוֹת – הלקט והשכחה והפאה הללו חייבים בתרומה ובמעשר, אֲלֵא אִם בֵּן הַפְּקִיר – שאם הניח הגוי חלק מתבואתו בתוך הפקר, כלומר שכל הרוצה יכול לזכות בה, בין עני ובין עשיר, בכגון זה פטור ממעשרות, שהפקר פטור מן המעשר. הרמב"ם מפרש, שמשנתנו רבי מאיר היא, הסובר שאין קניין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות, ולפיכך הלקט והשכחה והפאה שלו חייבים במעשרות (כדין כל תבואה שנותן לישראל). ברם, מה שהוכריז מפקיר, יש לו דין הפקר שפטור מן המעשר. וכן מובאת דעה בירושלמי, שעל כל פנים יש לנכרי קניין נכסים, דהיינו קניין בפירות, ולכן אם הפקיר פירותיו, הפקרו הפקר. ויש שמפרשים משנתנו אף לדברי האומר: "יש קניין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות", אלא שדין זה אינו אלא מן התורה, אבל מדברי סופרים תבואת הגוי חייבת במעשרות, ולכן שנינו כאן שהלקט והשכחה והפאה שלו חייבים במעשרות, כלומר מדרבנן (עיינו "מלאכת שלמה"). מכל מקום נמצאנו למדים ממשנה זו, שהלקט והשכחה והפאה של ישראל פטורים ממעשרות, כמו שכבר הזכרנו בכמה מקומות.

באור משנה י

החל במשנתנו ועד משנה ו בפרק הבא עוסקת מסכתנו בדיני לקט. משנתנו באה ללמד, מה נקרא "לקט" שצריך להניחו לעניים.

אִיזְהוּ לִקְטָ – שאמר תורה (ויקרא יט, טז, כג, כב): "ולקט קצירך לא תלקט, לעני ולגר תעזוב..."? הַנוֹשֵׁר בְּשַׁעַת הַקְּצִירָה – שיבולים הנופלות על הארץ בשעת הקצירה, כפי שיבואר להלן במשנתנו. ודווקא שבולת אחת או שתיים ששורר – הרי זה לקט, אבל שלש שיבולים שנשור כאחת אינן לקט (כמבואר להלן ו, ה). הִיָּה קוֹצֵר – את קצירו, וכאשר קָצֵר מְלֵא יָדוֹ – מלא זרועו (רמב"ם), שדרך הקוצר לאחוז שיבולים במלא ידו אחת ולקצור בידו השניה, או תִּלְשׁ מְלֵא קְמָצוֹ – תלש בידו מלא הקומץ; הִפְהוּ קוֹץ וְנִפְל מִיָּדוֹ לְאַרְץ – נדקר בקוץ ומתוך הכאב הרפה ידו ונשרו ממנה שיבולים, הָרִי הוּא – מה שנשר, שֶׁל בַּעַל הַבֵּית – שהנושר מחמת אונס אין לו דין לקט, שנאמר: "ולקט קצירך" – אין לקט אלא הנושר מחמת קצירה (רוב המפרשים). ויש מבארים הטעם, הואיל ונפל מידו לאחר שכבר קצר מלא ידו או תלש מלא קמץ, לפיכך אין לו דין לקט, שאין לקט אלא הנושר בשנות הקצירה (הראב"ד), כמו ששינוי למעלה. תוֹךְ הַיָּד וְתוֹךְ הַמַּגֵּל – כאן באה המשנה לבאר את הרישא: הנושר בשעת הקצירה מתוך היד ומתוך המגל, הרי זה לַעֲנִיִּים – שהוא לקט. אבל אַחֵר הַיָּד – הנושר מחוץ לאחיות היד, מאחוריה, וְאַחֵר הַמַּגֵּל – מגבו, הרי זה לְבַעַל הַבֵּית – שהנושר שלא בדרך הקצירה אינו לקט. ויש מבארים הטעם, לפי שאין זה בשעת הקצירה, שכן הנושר אחר היד ואחר המגל לא היה בכונתו לקצור (הראב"ד). בירושלמי מובאות שתי דעות בפירוש הפיסקאות: "תוך היד ותוך המגל... אחר היד ואחר המגל". לדעה אחת: "תוך היד ותוך המגל" – היינו הנושר מתוך שניהם, מתוך היד וגם מתוך המגל, כלומר הנופל מתוך השיבולים שהקצר אוחז בידו האחת, והוא קוצרן במגל שבידו השנייה, וזהו לקט שמניחים לעניים. אבל "אחר היד ואחר המגל" – היינו אחר היד או אחר המגל, כלומר הנושר מאחורי היד ואפילו תוך המגל, או אחר המגל ואפילו תוך היד, אינו לקט. הדעה השנייה מפרשת להיפך: "תוך היד או תוך המגל. לעניים; אחר היד ואחר המגל, לבעל הבית", כלומר שלדעה זו הנושר מתוך יד הקוצר ואפילו אחר המגל, או הנושר מתוך המגל ואפילו אחר היד, הרי זה לקט. וכן מפרש גם הרמב"ם בפירושו למשנתנו: "מה שיפול ממה שיהיה בתוך היד או המגל הוא לקט, ומה שיפול מאחורי היד ומאחורי המגל הוא לבעל הבית". ברם ב"משנה תורה" כותב הרמב"ם: "הנופל מאחר המגל או מאחר היד אפילו שבולת אחת אינה לקט" (הלי' מנות עניים ד, א). ויש מפרשים, שהמדובר כאן בשני עניינים שונים, בתולש ביד או בקוצר במגל, וזהו ששינוי: תוך היד – שתלש בידו ונשר מתוך ידו, ותוך המגל – או שקצר במגל ונשר מתוך המגל, הרי זה לעניים. אחר היד – תלש בידו ונפלה שיבולת על ידי הכאה באחורי ידו, ואחר המגל – או שקצר במגל ונפלה שבולת על ידי הכאה בגב המגל, הרי

יֵא חֲרִי הַנְּמָלִים שְׁבִתוֹךְ הַקָּמָה – הָרִי הֵן שֶׁל בַּעַל הַבֵּית; שְׁלֹאֲחֵר הַקּוֹצְרִים – הָעֲלִיּוֹנִים לְעֵנִים, וְהַתְּחַתּוֹנִים שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: הֵבֵל לְעֵנִים, שְׁסָפֵק לָקֵט לָקֵט.

פ ר ק ח מ י ש י

א גְּדִישׁ שְׁלֹא לָקֵט תַּחְתּוֹ – כָּל הַנוֹגֵעַ בָּאָרֶץ, הָרִי הוּא שֶׁל עֲנִיִּים. הָרוּחַ שֶׁפָּזְרָה אֶת הָעֵמָרִים – אֲמָרִים

פירוש ברטנורא

יֵא חֲרִי הַנְּמָלִים. דרך הנמלים לכנס תבואה בחוריהן: שבתוך הקמה. עד שלא התחילו לקצור: של בעל הבית. שאין לעניים בקמה כלום: שלאחר הקוצרים. לאחר שהתחילו לקצור חיישין שמא הביאו שם הנמלים מן הלֵקט. הלכך החטים העליונים שבחורים או שבלים העליונים לעניים דיש שם מן הלֵקט, אבל חטים התחתונים לבעל הבית דמן הקמה היה. ואילו הן עליונים כל שהן לבנים, ואילו הן תחתונים הירוקים שנוטים להשחיר ונכרים שהם שונים: ר"מ אומר הכל לעניים. שאי אפשר לגורן בלא ירוקן, ושמא אלו הירוקים מן התבואה חדשה שקצרו עכשיו שיש בה חלק לעניים: שספק לקט לקט. דכתוב (שם) לעני ולגר תעזוב הנח לפניהם משלך. והלכה כר"מ:

ה א גְּדִישׁ שְׁלֹא לוקט תחתיו. מי שאסף והגדיש את העומרים למקום אחד בתוך השדה שעדיין לא לקטו שם העניים את הלֵקט: כל הנוגעות בארץ לעניים. דקנסותו רבנן לפי שהגדיש על גב הלֵקט, ואפילו הגדיש חטים על גבי לקט של שעורים היו כל הנוגע מן החטים בארץ לעניים: הרוח שפזרה

משניות מבוארות – קהתי

בריב"ו – בריבו אין אתה מטהו, אבל מטהו אתה במתנותיו. ויש למדים ממה שכתוב במתנות עניים: "לעני ולגר תעזוב" – ... הנח לפניהם משלך, כלומר גם דברים שהם ספק מתנות עניים (ידושלמי). בעל "תוספות יום טוב" מפרש, שהכלל "ספק לקט לקט" אינו שנוי במחלוקת, ואף תנא קמא סובר כך, אלא שלדעת תנא קמא אין ספק כלל לגבי "התחתונים" שבחורים (הירוקים) שמן הקמה הביאום הנמלים לחוריהם, ואילו לרבי מאיר, אף "התחתונים" בכלל ספק הם, כמו שבארנו לעיל, ולכן הכל לעניים. ההלכה כרבי מאיר.

בענין "ספק לקט לקט" שלמדים מהכתובים שהבאנו לעיל כותב המלבי"ם: יש הבדל בין משפט ובין צדק. המשפט הוא כפי שורת הדין מבלי להשקיף על הנידונים ועל העת והמקום, רק יקוב הדין את ההר; והצדק הוא מה שנוטים מן הקו המשפטי אל חוקי הצדק, להביט על הענין והנידון וכפי צורך העת והמקום והיושר וכדומה. והנה בדבר שיש בו ספק, על פי שורת הדין – המוציא מחבירו עליו הראיה, ומכאן ראוי שספק לקט יהיה לבעל הבית, שיש להעמידו בחזקת הבעלים כמו שהדין הוא בכל ספק ממוון, וזה כפי המשפט. וכשאנו דנים שספק לקט לעניים אנו נוטים אפוא מן המשפט אל הצדק שהוא לפנים משורת הדין. מכאן, יש למד דין זה ממה שכתוב: "עני ורש הצדיק". שהרי יש מציאות לפעמים שנלך עמו על פי הצדק ולא במשפט. ויש מדייק ולמד ממה שכתוב: "לא תטה משפט אביונו בריבו" – דיוקא בדבר ריב, שהוא דין ודברים שבין אדם לחבירו, אין אתה מטה משפט אביון, אבל במתנות עניים שהוא ענין צדקה יכול אתה להטות קו המשפט. מכל מקום לדברי שניהם אין זה דין אלא לפנים משורת הדין. ויש אומרים שאצלם זה וברורה משנת רבי שהוא באמת דין גמור, ולמדים אותו מהכתוב: "לעני ולגר תעזוב", שהוא הלימוד של הספרא (תורת כהנים), ואחרים מביאים את הכתוב: "לגר ליתום ולא למנה יהיה" – בין משלך בין משלו תן לו, שכן בספרי (פי תצא) למד ספק לקט לעניים מפסוק זה. ושני הדורשים צריכים זה לזה, ורוצה לומר שהואיל ואמרה תורה "תעזוב אותם" נסתלק ממנו רשות בעל הבית, כי העזיבה היא ההוצאה מרשותו להיות הפקר, ונסתלקה אפוא חזקת בעל הבית; ועל ידי שאמרה תורה "לגר ליתום ולא למנה יהיה" נעשו העניים בעלי כוחה מן הדבר הנעזב ומופקר, וממילא כל ספק הוא בחזקתם. (התורה והמצוה – קדוש יט. כב.)

באור משנה א

משנתנו דנה בלקט שכוסה עד ידי גדיש (ערימת התבואה שנקצרה), או שנתערבו בו שיבולים מעומרי בעל השדה שפירסם הרוח.

גְּדִישׁ שְׁלֹא לָקֵט תַּחְתּוֹ – אם בעל השדה עשה גדיש במקום שעדיין לא ליקטו שם העניים את הלֵקט, **כָּל הַנוֹגֵעַ בָּאָרֶץ** – כל השיבולים של הגדיש הנוגעות בארץ, **הָרִי הוּא שֶׁל עֲנִיִּים** – בירושלמי מבואר הטעם, שקנס הוא שקנסתו חכמים לבעל השדה, לפי שעשה גדיש על גבי הלֵקט של העניים וכיסהו. ואפילו אם הגדיש הוא ממין אחר, כגון שהגדיש חטים על גבי לקט של שעורים, מכל מקום קנסתו שכל מה שנוגע בארץ מן השיבולים שבגדיש הרי הוא של עניים; ופסטר מן המעשרות כדן לקט, שהפקר בית דין הפקר.

זה לבעל הבית. וכן כותב בעל "ספר החינוך": "מצוה לעזוב הלֵקט לעניים, והוא מה שנופל מתוך המגל בשעת הקצירה או מתוך היד בשעת תלישה" (מצוה וי"ח). ויש סוברים, שמדברי הרמב"ם ב"משנה תורה", שהבאנו לעיל, וכן מפירושיהם של הרב מברטנורא ובעל "תוספות יום טוב" משמע שאף הם מפרשים כך: בתולש או בקוצר (יתוספות אנשי סמי). ברם, לפי הרמב"ם: התולש היינו בדברים שדרכם להיתלש, אבל התולש דברים שדרכם להיקצר, פסור מלקט (עיון גמרא חולין קלז, א). **רֹאשׁ הַיָּד וְרֹאשׁ הַמִּגְלָה** – הנושר מראשי האצבעות, ממקום שהאצבעות דבוקות לכף היד וכן הנושר מקצה המגל, **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: לְעֵנִים** – שזה דומה לנושר מתוך היד ומתוך המגל, והרי זה לקט, **רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: לְבַעַל הַבֵּית** – שלדעת רבי עקיבא הרי זה כנושר אחר היד ואחר המגל, ואין לו דין לקט. ההלכה כרבי עקיבא.

באור משנה יא

משנה זו באה ללמדנו, שספק לקט – לקט.

חֲרִי הַנְּמָלִים – שהנמלים אגרו שם שיבולים או גרגרי תבואה, **שְׁבִתוֹךְ הַקָּמָה** – אם החורים נמצאים בשטח הקמה, **הָרִי הֵן** – השיבולים או הגרגירים, **שֶׁל בַּעַל הַבֵּית** – שאין לקט אלא הנושר בשעת הקצירה; ובכלל אין לעניים מתנה בתוך הקמה (רמב"ם). **שְׁלֹאֲחֵר הַקּוֹצְרִים** – יש מפרשים "שבתוך הקמה". היינו בשטח שעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם, ו"שלאחר הקוצרים". היינו החורים הנמצאים בשטח שכבר נקצר (רמ"י); ויש מפרשים: שבתוך הקמה – קודם שהתחילו לקצור את השדה, ושללאחר הקוצרים – לאחר שהתחילו לקצור (ר"ם; ברטנורא), **הָעֲלִיּוֹנִים** – כל מה שיש בחורים למעלה, **לְעֵנִים** – שמא מן הלֵקט גררוהו הנמלים (רמב"ם), **וְהַתְּחַתּוֹנִים** – וכל מה שיש בחורים למטה, **שֶׁל בַּעַל הַבֵּית** – שאנו אומרים שלפני הקצירה גררוהו הנמלים מן הקמה. בירושלמי מבואר: העליונים – היינו אלה שהם לבנים, כמראה תבואה בשלה, שניכר בהם שהובאו על ידי הנמלים מתוך התבואה שנקצרה, ולכן לעניים הם, שמא מן הלֵקט גררום, והתחתונים – היינו אלה שהם ירוקים. כמראה התבואה לפני בישולה, שמוכח הדבר שהנמלים קרסמום מהקמה, ולכן שייכים הם לבעל הבית; וכיון שדרך הלבנים להיות למעלה והירוקים למטה נקט התנא "עליונים ותחתונים". **רַבִּי מֵאִיר אָמַר: הֵבֵל לְעֵנִים** – כל מה שנמצא בחורים שייך לעניים, ומבואר הטעם בירושלמי, "שאי אפשר לגורן לצאת בלא ירוקים", כלומר שמן הנמנע הוא שלא יהיו בתבואה שנקצרה גם ירוקים, ומכאן שגם "התחתונים" שבחורי הנמלים בכלל הספק הם, שמא מן הלֵקט גררום, הלכך הכל לעניים, **שְׁסָפֵק לָקֵט לָקֵט** – דין זה למדים ממה שכתוב (תהלים פב, ג): עני ורש הצדיק – ודרשו: הצדיקוהו במתנותיו (גמרא חולין קלז, א). ויש דורשים מהכתוב (שמות כג, ו): "לא תטה משפט אביוןך

אותה פמה לקט היא ראוייה לעשות, ונותן לעניים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לעניים בכדי נפילה. ב שבלת שבקציר וראוייה מגיע לקמה: אם נקצרת עם הקמה – הרי היא של פעל הפית; ואם לאו – הרי היא של עניים. שבלת של לקט שנתערבה בגדיש – מעשר שבלת אחת ונותן לו. אומר רבי אליעזר: וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו? אלא מוכה את העני בכל הגדיש, ומעשר שבלת אחת ונותן לו.

פירוש ברטנורא

את העמרים. על גבי הלקט: כדי נפילה. כדי שיעור שרגיל ליפול בשעת קצירה, שהם ארבעה קבין לכור זרע, והכור הוא ל' סאין. ומשום דאמר ת"ק אומרים כמה לקט ראוייה לעשות קא משמע לן רבן שמעון בן גמליאל אין הדבר צריך אומר שכבר קצוב ועומד כדי נפילה, בשלשים סאין של זרע רגיל ליפול ממנו בשעת קצירה ארבעה קבין וכך יתן לעניים:

ב שבלת שבקציר. שיר בקצירתו שבלת אחת שלא קצר, וראש אותה שבלת מגיע לקמה, אם אותה שבלת נקצרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית, שהקמה מצילתה דלא קרינן בה לא תשוב לקחתו (דברים כד): מעשר שבלת אחת ונותן לו. לפי שחייב ליתן לו דבר מתוקן כמו שהיתה שבלת של לקט דפטורה מן המעשרות ואף על פי שעדיין לא נתמרח חל שם מעשר עליו כמו מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שחל עליו שם מעשר אף ע"פ שעדיין לא נתמרח. וכיצד הוא עושה, מבאי שתי שבלים מגדיש זה שנתערבה בו שבלת של לקט, ואומר על אחת מהן אם זו לקט מוכב, ואם לאו הרי מעשרותיה קבועים בזה השנית, ונותן לו את הראשונה. ובירושלמי פריך וניהוש שמא זאת השניה שקבע עליה המעשרות של לקט היא, וכיון שהיא פטורה מן המעשר אין המעשרות קבועים בה שאין מפרשים מן הפטור על החיוב, ומשני שלוקח שבלת שלישית ואומר אם השניה שקבעתי בה המעשרות היא לקט ואינה יכולה להיות מעשר, הרי זו השלישית מעשר על הראשונה: א"ר אליעזר וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו. רבי אליעזר לדבריהם דרבנן קאמר להו, לדרכו דפליגו עלי בעשר שלקט פאה לעני שאני אומר וזה לו ואתון אמריתו דלא וזה לו, היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו, דהא אין בעל השדה יכול לזכות לו את הלקט לפי דבריהם, ונמצא דלקט זה לא בא ברשותו של עני, אלא לדבריהם מוכה את העני בכל הגדיש על מנת להחזיר דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, ונמצאת אותה שבלת שהיא לקט באה ליד העני ויכול להחליפה באחרת. ורבנן אמרי הכא עשו את שאינו זוכה כזוכה, וחשבינן להאי שבלת של לקט כאילו באה לידו של עני, אע"ג דלא זכה בה, לענין זה שיכול להחליפה באחרת. והלכה כחכמים:

משניות מבוארות – קהתי

הוא, שיש לשיבולת זו דין שכחה, שכשם שיש שכחה בעמרים כך יש שכחה בקמה, כמו שכבר הזכרנו לעיל (ד, ו); אבל לקט אינו נוהג אלא בתלוש. שבלת של לקט שנתערבה בגדיש – והרי הגדיש חייב במעשרות, ואילו השיבולת של לקט פטורה ממעשרות, מצינו שבלת אחת ונותן לו – לעני השיבולת המעשרת, לפי שהוא חייב לתת לעני שיבולת מתוקנת כמו השיבולת של לקט שהיתה פטורה מן המעשרות. וכיצד הוא מעשר? "מפריש שתי שיבולים (מהגדיש) ואומר על אחת מהן: אם הלקט היא זו, הרי היא לעניים, ואם אינה לקט, הרי המעשרות שחייבת בהן שיבולת זו קבועים בשיבולת שנייה. וחוזר ומתנה כן על שיבולת שנייה; ונותן אחת מהן לעני והאחרת תהיה מעשר." (רמב"ם הל' מתנות עניים ד, י. ועיי' ר"ש שו"ן באריכות בענין זה לפי הירושלמי). אומר רבי אליעזר: וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו – שהרי אותה שיבולת של לקט לא באה עדיין ליד העני, והיאך הוא מחליפה בשיבולת אחרת? בירושלמי מבואר, שרבי אליעזר שואל כאן לדברי החכמים הסוברים (לעיל ד, ט), שאין עשיר יכול לזכות לעני את מתנות העניים, ומכאן שבעל הגדיש אינו יכול לזכות לעני את השבולת של לקט שנתערבה בגדישו, אם כן היאך מחליף העני דבר שלא ברשותו? אלא מוכה את העני בכל הגדיש – בעל השדה נותן לעני את כל הגדיש, שהשיבולת של לקט בתוכו, בתור מתנה על מנת להחזיר, והלכה היא שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, ונמצאת השיבולת של לקט באה ברשותו של העני ויכול אפוא להחליפה באחרת, ומעשר שבלת אחת ונותן לו – כמו שבארנו למעלה. כרם, חכמים סוברים, שבענין זה עשו את שאינו זוכה כזוכה, משום תקנת העני, ולכן יכול הוא להחליפה באחרת. והלכה כחכמים.

הרות שפזרה את העמרים – ונתערבו שיבולים של בעל השדה בשבלי הלקט, ואין יודעים כמה לקט היה, אומרים אותה – מעריכים את השדה, פמה לקט היא ראוייה לעשות – מהי כמות הלקט שיכולה להיות בשדה זו, ונותן לעניים – לפי הערכה זו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לעניים בכדי נפילה – כשיעור הלקט שרגיל ליפול בשעת הקצירה, והוא קצוב ועומד: אחד מארבעים וחמישה של הקציר (בבא מציעא קה, ב). הגר"א מפרש שהמחלוקת בין תנא קמא לרבן שמעון בן גמליאל היא בזה, שלדעת תנא קמא אומרים דווקא אותה שדה, כמה לקט היא ראוייה לעשות, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל אין אומרים אותה אלא בכדי נפילה מרוב השדות, דהיינו ארבעה קבים לכור (כור = 180 קבים), וזהו אחד מארבעים וחמישה כפי שביארנו.

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה לדרן בספק לקט. כרם, לגבי הרישא של המשנה נחלקו המפרשים: לפי הרמב"ם גם ברישא מדובר בלקט, וכן גם דעת הגר"א. אבל לפי מפרשים אחרים עוסקת הרישא בדין שכחה, והובא כאן אגב דיני ספק לקט.

שבלת שבקציר – שיבולת שנשארה בקציר ולא נקצרה, כגון שנשמטה מן המגל, וראוייה מגיע לקמה – והראש של אותה שיבולת, כשהיא נכפפת, מגיע לקמה שבצידה: אם נקצרת עם הקמה – אם שיבולת זו יכולה להיקצר ביחד עם הקמה הסמוכה לה, דהיינו שיכול הקוצר לתפוס בידו שיבולת זו ביחד עם שבלי הקמה הסמוכה ולקצרן כאחת, הרי היא של פעל הפית – כדן הקמה: ואם לאו – אבל אם אינה נקצרת עם הקמה, הרי היא של עניים – לפי הרמב"ם, משום ששיבולת זו דינה כלקט; ומכאן, שלקט נוהג כגון זה אף במחובר. אבל לפי מפרשים אחרים הטעם

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' ב

8 בפירוש לענין קידושין.
9 הגמרא מביאה דין נוסף העולה מדעת רבי: אומר אבני, ולמעשה
10 דרב שיש ספק בלשון מעבשיו ולאחר זמן אם כוונתו ל'תנא' או
11 ל'חזרה', אם בא אחד ואמר לה 'חרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר
12 שלשים יום, ובא אחר ואמר לה 'חרי את מקודשת לי מעבשיו
13 ולאחר עשרים יום',

1 דתנא תנא, וכוונתו לקדשה כבר מעבשיו ובתנאי שלא יחזור בו.
2 וכן אי אומר שמא לא חל'ה' ברי, הוה אמינא שרק ה'תם' הוא שאמר
3 שמא לא שכוונתו לתנאי ולא לחזור בו ולומר שתתגרש לאחר
4 מיתה, כיון ד'תנא' ג' חל לאחר מיתה, ואין אדם אומר דבר שלא
5 יכול להתקיים, אבל הקא ד'יש קידושין לאחר שלשים, אמא
6 ששמא לא מדי ליה לרב שיש ספק, ויתכן שכוונתו לחזור בו
7 ולקדשה רק לאחר שלשים יום, צריכא, לכן הוצרכו לחלוק

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

למעלה מעשרה טפחים – תירוצא הוא. שפירש שדי מזיו שכינתו – "פרשו" נטריקון קא דריש. אינך משובתי הרגל – הואיל ולא עמדת בביתך אצל אשתך. משבח אני את העצלנין – אף על פי שלא בשביל הרגל מתעכבים, שהרי כל ימות השנה אינן יוצאין מחמת עצלות. – אף על פי כן משבחן אני. מדוע את הולכת וגו' – בעלה של שונמית אמר לה, כשאמרה לו "אלכה וארוצה עד איש האלהים ואשובה". הא דאזיל ואתי ביומיה – ומשמח שמחת החג עם אשתו – חייב להקביל פני רבו, כגון עיר שבתוך התחום, או על ידי עירוב.

דף ה עמוד א. תניא, רבי יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה – לארץ, ולא עלו משה ואליהו למרום, שנאמר (תהלים קטו טז) 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', הרי שמקום שכינה בשמים ומקום בני אדם בארץ, וכיון שמבואר בפסוק שהשכינה ירדה על הכפורת מוכח שמעשרה טפחים ולמעלה נחשב למקום נפרד ואינו בכלל 'למטה', ואם כן הוא הדין לגבי מחיצה שרק אם יש בה עשרה טפחים או יותר נחשבת לרשות בפני עצמה, ולכן סוכה שגבוהה פחות מעשרה אין על הדפנות שם 'מחיצה' ופסולה.

מקשה הגמרא: וכי לא ירדה שכינה למטה, והכתיב (שמות יט כ) בפרשה שקודם מתן תורה 'וירד ה' על הר סיני', ומפורש שהשכינה ירדה למטה. מתרצת הגמרא: אין כוונת הפסוק לומר שהשכינה ירדה עד להר ממש, אלא שכביכול ירדה עד למעלה מעשרה טפחים מההר. מוסיפה הגמרא ומקשה מפסוק אחר: והכתיב (זכריה יד ד) בנבואת זכריה לעם ישראל שלעתיד 'בוא הקדוש ברוך הוא ויעמדו רגליו ביום ההוא על הר הוֹתִים', ומפורש בפסוק שתד השכינה על ההר. מיישבת הגמרא: שאף בפסוק זה הכוונה היא שתד השכינה רק עד למעלה מעשרה טפחים מהקרקע, ולא על הקרקע ממש.

ממשיכה הגמרא ומקשה על דברי רבי יוסי שאמר שלא עלו משה ואליהו למרום, וכי לא עלו משה ואליהו למרום, והכתיב (שמות יט ג) בפרשה שעלה משה לקבל את התורה, 'ומשה עלה אל האלהים', ומפורש בפסוק שעלה משה למרום. מיישבת הגמרא: שאכן משה רבינו לא עלה אלא רק עד למטה מעשרה טפחים – שהיה מופלג מהשמים עשרה טפחים. מוסיפה הגמרא להקשות מהפסוק שמבואר בו שאלהו עלה למרום, והכתיב (מלכים ב' ב יא) 'ויעל אליהו בכערה השמים', ובפשטות כוונת הפסוק שעלה אליהו לשמים ממש. מיישבת הגמרא: שאף כאן הכוונה שהוא עלה והגיע רק עד למטה מעשרה טפחים מהשמים.

מקשה הגמרא מפסוק אחר: והכתיב (איוב כו ט) 'מאחז פני כפא פרשו עלי ענני', ואמר רבי תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו וענניו עליו, ובפשטות כוונת הפסוק שמשה עלה למרום. מיישבת הגמרא: שגם כאן לא עלה משה למרום ממש, אלא רק עד למטה מעשרה טפחים. ממשיכה הגמרא ומקשה: הלא מכל מקום 'מאחז פני כפא' כתיב, וכיון שכסא כבודו של הקב"ה נמצא בשמים ממש, אם כן משה שאחז בכסא על כרחך שהיה בשמים ממש ולא למטה מעשרה טפחים. מיישבת הגמרא: אכן משה עלה רק עד למטה מעשרה טפחים, אלא שאישתרבובי אישתרבב ליה כפא – נמשך הכסא והגיע עד למטה מעשרה טפחים מהשמים, ונקמ ביה – ואחז בו משה.

דף יד עמוד ב הגמרא מביאה דברי אגדה הקשורים ל'עתר': אמר רבי (אליעזר) [יצחק] למה נמשלה תפלתן של צדיקים בעתר, כמו שנאמר בתפילת יצחק 'ויעתר יצחק לה', לומר לך מה עתר זה – כשם שתפקידו של כלי ה'עתר' להיות מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת רחמנות:

תנו רבנן, מעשה ברבי אלעאי שחלף להקביל פני רבי אליעזר רבו בלוד ברנל, אמר לו רבי אליעזר, אלעאי, אינך מהאנשים שהם שובתי הרגל. שהיה רבי אליעזר אומר, משבח אני את העצלנין שאין יוצאין מביתיהן ברנל, אף על פי שהם עושין כן מחמת עצלות ולא מחמת הרגל וגם בשאר ימות השנה אינם יוצאים מבתיהם, והטעם משום דכתיב 'ושמחת אתה וביתך', והיינו שיש ברגל מצות שמחה איש ואשתו ולכן לא יעזוב את ביתו. מקשה הגמרא: איני, והאמר רבי יצחק מניין שחייב אדם להקביל פני רבו ברנל, שנאמר אצל האשה השונמית, שמת בנה, ורצתה לילך לאלישע הנביא בשבילו, ואמר לה בעלה 'מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת'. ויש לדייק מכלל זה דבראש חדש ושבט מיחייב איניש לאקבולי אפי רביה – מחויב אדם להקביל פני רבו, ואם כן הוא הדין ברגל יש חיוב להקביל פני רבו, שלא גרע רגל משבת וראש חודש, וקשה שהרי מדברי רבי אליעזר שלא יעזוב את ביתו ברגל, מוכח שאין מצוה להקביל פני רבו ברגל. מתרצת הגמרא: לא קשיא הא דאזיל ואיתי ביומיה – רבי יצחק עוסק באופן שהרב קרוב לביתו והולך להקביל פניו וחוזר לביתו בו ביום לשמוח עם אשתו, הא – מה שאמר רבי אליעזר משבח אני את העצלנים, היינו באופן דאזיל ולא אתי ביומיה – שהרב רחוק ממנו וצריך לילך אליו בערב יום טוב ואינו יכול לחזור בו ביום, ועל ידי כך יבטל מצות שמחה עם אשתו.

לגבי איסור אכילה, אם נשחטה חולין בעזרה.
ממשיכה הברייתא לברר: מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת לאסור באכילה
גם אֶת הַעֲוִפּוֹת חולין שנשחטו בעזרה. תִּלְמוּד לומר 'וְשִׁחְטוּ' וְשִׁחְטוּ
אוֹתוֹ, וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ, ומייתור הפסוקים הללו יש ללמוד אף איסור
אכילה בעופות חולין שנשחטו בעזרה. שכשם שמרבים מיייתרים
אלו את עצם האיסור לשחוט חולין בעזרה, אחד לבעלי מומין
ואחד לחיה ואחד לעופות, כך מרבים מן הייתורים הללו גם את
הדין הזה, שאם עבר ושחטם, נאסרו באכילה. וכמו חולין תמימים
הראויים למזבח שנשחטו בעזרה, שנאסרו באכילה. הרי למדנו
מדברי הברייתא איסור אכילה.
ממשיכה הברייתא: יָבֹל – שְׁמָא נִלְמַד מִן הַפֶּסֶק שֶׁלֹא יִשְׁחַט
לכתחילה, וְאִמְנָם אִם עָבַר וְשִׁחְטוּ, וְיִשְׁלִיכֵנוּ לְפָנֵי קָלְבִּים – מותר לו
ליהנות מהם, ויכול להשליכם לכלבים. ומנין שנאמר בחולין
שנשחטו בעזרה גם איסור הנאה. משיבה הברייתא: תִּלְמוּד לומר
(שמות כב, ל) וְכִשְׁר בְּשֹׁדֶה טֶרֶף לא תאכלו לְכָלֵךְ תִּשְׁלִיכֶן
אוֹתוֹ, ויש לדרוש "אוֹתוֹ" – את בשר הטריפה אֶתָּה מְשַׁלֵּךְ לְכָלֵךְ,
משום שאינו אסור בהנאה. וְאִי – ואין אֶתָּה מְשַׁלֵּךְ לְכָלֵךְ בשר
חולין שֶׁנִּשְׁחַטְמוּ בְּעִזְרָה, אלא הוא אסור בהנאה.
אֲשֶׁכְּחִינָהוּ וְ- מִצָּא מִר יְהוּדָה, לְרֵב יוֹסֵף וְלִרְבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִיה דְּרַבָּה
בִּר בִּר הִנֵּה דִּהּוּ קִיָּי אֶפְיָתָהּ דְּבִי רַבָּה – שהיו עומדים בפתח
ביתו של רבה, אָמַר לְהוּ מִר יְהוּדָה, תִּנְיָא – למדנו בברייתא,
הַמְּקַדֵּשׁ אֵשֶׁה בִּאֲחַד מן הדברים האלו, דְּהֵינּוּ בְּפֶטֶר הַמִּזְבֵּחַ, בְּבִשְׂרָה
בְּחֻלִּין שֶׁנִּשְׁחַטְמוּ בְּעִזְרָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁהִיא מְקוּדָּשֶׁת,
כִּיוֹן שֶׁאֵין בְּדִבְרֵיהֶם הִלְלוּ אִסּוּר הִנָּה מִן הַתּוֹרָה, אלא מדרבנן
בְּלִבָּד. וְהַכְּמִים חולקים ואומרים שֶׁאֵינָה מְקוּדָּשֶׁת, כִּיוֹן שֶׁהֵם
אסורים בהנאה.
הוסיף מר יהודה לבאר את הברייתא: אֵלֶּיָּא – מוכח מכאן שחולין
שֶׁנִּשְׁחַטְמוּ בְּעִזְרָה לְשִׁטַּת רַבִּי שְׁמַעוֹן, לֹא אֶדְוִיָּתָא – אין אסורים
בהנאה מן התורה. אלא היא גזירה דרבנן שלא ינהג מן החולין
הללו ובחולין שֶׁנִּשְׁחַטְמוּ בְּעִזְרָה, משום שחששו חכמים שאלו הראויים שהוא
שוחט בעזרה ונהנה מן הבשר, יטעו לומר שאלו קדשים שנפסלו
ולא נורק דמם, והם מותרים בהנאה. ויבואו ליהנות מקדשים
פסולים. ולכן אמר רבי שמעון שאם קידש בהם מקודשת, כיוון
שמן התורה הם מותרים בהנאה. ממשיך מר יהודה: וְרַבִּינָהוּ –
אקשה לכם ממה שלמדנו במשנה נוספת (תמורה פ"ז מ"ד), רַבִּי
שְׁמַעוֹן אומר, חולין שֶׁנִּשְׁחַטְמוּ בְּעִזְרָה יִשְׁרְפוּ בֹאשׁ, ואין די להם
בַּקְבּוּרָה. וְכֵן חֵיה שֶׁנִּשְׁחַטְמוּ בְּעִזְרָה דִּינָה בְּשִׁרְפָה. והרי שגם רבי
שמעון מודה שאיסורם הוא מן התורה, ולפיכך התמורו כחכמים
לדונם בשריפה כקדשים פסולים, ולא בקבורה כשאר איסורי
הנאה, משום שחששו שאם יקברום, יטעו הראויים ויסברו שהם
קדשים פסולים וכן דינם, להיקבר. ויבואו לקבור קדשים פסולים.
ואף שבחיה שנשחטה בעזרה לא יטעו הראויים, מכל מקום כיוון
שהיא אסורה מן התורה, לפיכך השווה את דינה לדינם של שאר
חולין שנשחטו בעזרה, ואמר שתישרף.
אבל אם נאמר שלשיתר רבי שמעון אין איסורן אלא מדרבנן, אם
כן מדוע החמירו לדון את החיה שנשחטה בעזרה בשריפה. ואמנם
בבהמת חולין גזרו שְׁמָא יאמרו שדינם של קדשים פסולים
בַּקְבּוּרָה. אבל בחיה לא שייך לגזור כן, כיוון שאין מקריבים אותה
בעזרה. ולא יטעו להחליף בינה לבין קדשים. ואם מן התורה היא
מותרת, וגם אין חשש שיטעו הראויים, אם כן מדוע דינה בשריפה.
אלא מוכח שאף רבי שמעון מודה שחולין שנשחטו בעזרה
אסורים מן התורה. ואם כן קשה מדוע אמר בברייתא הקודמת
שאם קידש בהם מקודשת. מספרת הגמרא שרבי יוסף ורב שמואל
בריה דרבה בר בר חנה אֲשִׁיתֵיקוּ, ולא ידעו לענות תשובה על
קושייתו. אָתוּ – נכנסו רבי יוסף ורב שמואל בריה דרבה בר בר חנה
לְקַמְיָה דְּרַבָּה, והציגו לפניו קושיא זו של מר יהודה. אָמַר לְהוּ רַבָּה,
פְּלִגְנָא אֲוִקְמִינֵי – קנטרן שרגל לחלוק על חביריו השתיק אתכם.
אך באמת אין זו קושיא. משום שֶׁהָאֵל בְּמֵאִי עֲקָרִין – מה שאמר

הָרִאשִׁים לְקַרְבֵּי, שאותם אסור לשחוט בעזרה. כיוון שבאלו הפסוק
עוסק, שיש היתר לשחטם סתם, לצורך בשר חולין שלא לקרבן,
אבל דווקא בריחוק מקום ולא בעזרה. אך מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת
בהמות בְּעִלִּי מוֹמִין שאינם ראויים לקרבנות, ועליהם לא היה צריך
היתר לשחטם סתם לחולין, ואף במדבר שחטום סתם. ואם כן לא
נאמר בהם סייג זה, שמותר לשחטם רק בריחוק מקום דהיינו חוץ
לעזרה, וכי היא מותר לשחוט בעלי מומין חולין בעזרה. עונה
הברייתא, מְרַבָּה אֵי מסברא לאסור גם אֶת הַבְּעִלִּי מוֹמִים, שאסור
לשחוט חולין בעלי מומין בעזרה, אף שלא נכללו בפסוק של
'ריחוק מקום', שֶׁכֵּן מכל מקום הם מאותו מִין הַמְּכַשֵּׁר – הכשר
להקריבה. ויש לנו ללמוד ב'מה מצינו' שכפי שאסור לשחוט חולין
תמימים בעזרה, כך אסור גם לשחוט שם חולין בעלי מומין. כיוון
שהם מאותו המין.
ממשיכה הברייתא לברר: מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת לאסור לשחוט
בעזרה גם אֶת הַחֵיה כגון צבי ואיל, שהרי גם במדבר היה אפשר
לשחטם לשם חולין. ואם כן לא בהם עוסק הפסוק המתיר לשחוט
בריחוק מקום, ואם כן אי אפשר ללמוד דהיינו איסור שחיטתם
בעזרה. וגם אינם אותו המין שנאמר שכשם שנאסרו בהמות כך
נאסור גם חיות. עונה הברייתא: מְרַבָּה אֵי מסברא לאסור אֶת
הַחֵיה, משום שֶׁהִיא בְּשִׁחְטָה בְּכַהֲנָה – שכן דומה היא לבהמה בזה
שהיא צריכה שחיטה. וכיון שכך יש לנו להשוותם אף לגבי
שחיטה בעזרה, ולומר שהאיסור לשחוט חולין בעזרה הוא בכל
דבר שניתר בשחיטה.
ממשיכה הברייתא לברר: מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת לאסור לשחוט
בעזרה אֶת הַעֲוִפּוֹת, שלא הוזכרו במפורש בתורה שצריכים
שחיטה, ולא נאסרו לבני ישראל במדבר. ולא בהם עסק הפסוק
המתיר לשחוט רק 'בריחוק מקום'. עונה הברייתא: תִּלְמוּד לומר –
לכך באו שלוש המיעוטים, 'וְשִׁחְטוּ פֶתַח אֹהֶל' וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ
'וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ', אחד בא ללמד ולמעט שדווקא אותו תשחט פתח
אֹהֶל מוֹעֵד, ולא חולין בעלי מומין. אחד בא ללמד ולמעט שאין
לשחוט חיה בעזרה. ואחד בא ללמד ולמעט שאין לשחוט עופות
בעזרה.
עד כאן למדנו מהברייתא איסור שחיטת חולין בעזרה, עתה
מבררת הברייתא מנין שיש איסור אכילה מחולין אלו. ממשיכה
הברייתא: יָבֹל – האם נאמר שנלמד מהפסוק רק שֶׁלֹא יִשְׁחַט
חולין בעזרה לכתחילה, וְאִמְנָם אִם עָבַר וְשִׁחְטוּ יֵהָא מוֹתֵר לֹאכֻלָּם.
תִּלְמוּד לומר – לכך מלמדנו הפסוק (דברים שם) 'כִּי יִרְחַק מִקֶּדֶךָ
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִכָּר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וְכָתַבְתָּ גִּזְרֵי וְאִמְרָתְךָ
בְּשַׁעֲרֶיךָ בְּכָל אוֹת נִפְשֶׁךָ, אֲשֶׁר מֶה שֶׁאַתָּה זֹכֶה – שוחט בְּרִחוּק
מִקְוֶה – מחוץ לעזרה אֶתָּה אוֹכֵל, וְאִי – ואין אֶתָּה אוֹכֵל מֶה שֶׁאַתָּה
זֹכֶה – שוחט בְּמִקְוֶה קְרִיב. כלומר שיש ללמוד מכאן ולמעט, פְּרָט
לְחֻלִּין שֶׁנִּשְׁחַטְמוּ בְּעִזְרָה שאותם אין אתה אוכל.
ממשיכה הברייתא: וְאִין לִי עֲדִיין ראיות מן הפסוקים אֵלֶּיָּא לאסור
באכילה חולין תְּמִימִים שנשחטו בעזרה נח.
הָרִאשִׁים לְקַרְבֵּי על המזבח ואם היו קדושים, ונשחטו בעזרה. אבל
מִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת איסור אכילה בְּעִלִּי מוֹמִין חולין שנשחטו
בעזרה, שהם לא היו ראויים להיקרב על המזבח אפילו היו
קדושים, ושְׁמָא לא יאסור מחמת שנשחטו בעזרה כשהם חולין.
משיבה הברייתא: מְרַבָּה אֵי מסברא לאסור את הַבְּעִלִּי מוֹמִין אף
שאינם ראויים להקריבה, כִּיוֹן שֶׁכֵּן – מכל מקום הם מאותו מִין
הַמְּכַשֵּׁר – הכשר להקריבה, ולכך יש לנו להשוותם אף באיסור
אכילה.
ממשיכה הברייתא לברר: וּמִנֵּין אנו יודעים לְרִבּוֹת אֶת הַחֵיה
שנשחטה בעזרה שתהא אסורה באכילה. וכגון צבי ואיל, שאינם
קריבים על המזבח, ושְׁמָא אף אם עבר ושחטם באיסור בעזרה, לא
יאסרו באכילה. משיבה הברייתא, מְרַבָּה אֵי מסברא לאסור אֶת
הַחֵיה באכילה, כִּיוֹן שֶׁהִיא בְּשִׁחְטָה בְּכַהֲנָה, וכיוון שהיא דומה
לבהמה בפרט זה שהיא צריכה שחיטה כמותה, יש להרבותה גם

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רש"י

1 תלמוד לומר כ' - כיון דאיתרבו הנך מנייהו לענין איסור שחיטה - איתרבו נמי לענין
2 אכילה בתמימים. ואי אתה משליך לבלב וכו' - והכי משמעו חולין מנייהו דאילו האי
3 קרא מיירי בבשר הוציא חוץ ממחיצתו, כגון עובר שחוציא את ידו בשחיטה אמו וליפנין
4 לה (חולין סחא) מהאי קרא לאיסורא; "ובשר בשדה" - כגון שיצא בשר חוץ למחיצתו
5 בגלוי, כשדה שאין לו מחיצה - הרי הוא
6 כטריפה, ולא תאכלו. ומיעט בסיפה "לבלב"
7 תשליכן אותה - למעוטי חולין שנשחטו
8 בעורה, ודריש הכי; אותו הוא דנאסר ביציאת
9 מחיצה, ו"לבלב תשליכן אותו" - דמותר
10 בהנאה, ולא חולין שנשחטו בעורה, הנאסרין על
11 ידי כניסת מחיצה - דאסורין אף בהנאה. תניא
12 המקדש בפטר חמור כו' - ברייתא היא. רבי
13 שמעון אימר מקודשת - בפטר חמור מחיים. רבי
14 שמעון לטעמיה דאמר לעיל (נבג). מותר
15 בהנאה, ובבשר בחלב - רבי שמעון לטעמיה,
16 דאמר לעיל (שם); ומותר בהנאה. ובחולין בעורה
17 - קסבר: איסורו לאו דאורייתא, לא איסור
18 שחיטתו ולא איסור הנאתו. ולא דריש בריחוק
19 מקום הכי, אלא מדרבנן; דילמא אתי למימר
20 קדשים שנפסלו לאחר שחיטה הן, שלא נורק
21 דמן, וקא מתהני מנייהו, ואתי ליהנות מקדשים
22 שלא נורק דמן. יאשרו - ולא סגי להו בקבורה.
23 אלמא איסורו מן התורה, דאין מדרבנן - מי
24 מחמירין כולי האי? נהי דבבהמה גזור אטו
25 פסולי המוקדשין, דלא נימור קדשים פסולין
26 נקברים. אלא חיה, אי עיקר איסור דידה לאו
27 דאורייתא - מהיכא תיתי? הא ליכא למיגזר
28 אטו קדשים, ולמה היא בשריפה, ואפילו
29 בקבורה? אלא דאי איסורו מן התורה, ושריפתו
30 מדברי סופרים. בבהמה גזור - דילמא אתי
31 למימר קדשים פסולין לקבורה, והתורה אמרה
32 ישרפו. ובהה נמי גזור - שלא תחלוק בין
33 חולין שנשחטו בעורה, שהשחו חכמים דברין
34 בכל מקום, שלא יפקדו בהם. פלגא - כקטור,
35 רגיל לחלוק על חבירי. הכא במאי עסקין -
36 דאמר רבי שמעון מקודשת - שנמצאת טריפה.
37 ורבי שמעון לטעמיה, דאמר לענין כיוסו הדם
38 (חולין פהא), ואותו ואת בנו (שם אהא), ותשלומי
39 ארבעה וחמשה (בבא קמא עא.א); שחיטה
40 שאינה ראויה לאכילה - לא שמיא שחיטה,
41 וכל חיוב איסור הכי על ידי שחיטה אינו חל
42 עליה, הילכך, איסור חולין הללו - על ידי
43 שחיטה בא עליה, והא לאו שחיטה היא. את
44 השריפה - טריפה הניכרת. מנל - דלא תפסי
45 דמיוה. שאמה מחיה - גרסינן. יצא בשר -
46 מקודשת שביעית. דבפירות גופייהו כתיב בו
47 "תהיה" - בהווייתו תתא, אבל חלופיהו כתיב
48 יצאין חולין. ופירי עצמו - הפירי הראשון
49 אסור לאחר הביעור, שלא יצא מקודשתו.
50 משנה ובפתנות - חרורע וחללים והקיבה.
51 ואפילו הוא ישראלי - וקא סלקא דעתך אף על
52 פי שאין לו בכל אלו אלא טובת הנאה, שבידו
53 לתתם לכל מי שירצה. וגם היא לא זכתה אלא
54 בטובת הנאה זו שהיא צריכה ליתנם לכהן
55 והמעשר ללוו, ובמקדש טובת הנאה זו.
56 דקסבר: טובת הנאה ממון. גמרא אינו ממון
57 - לקדש בו האשה. כפי שחורפו דמין -
58 הואיל ועומדת לתרום ונגמרה מלאכתו ככך.
59 חובה הבחן בחייו בתרומה שבו, שלא הוטל עליו
60 אלא להפרישה ולקיימה לעצמו - אף יורה זה
61 יפרישהו ומכירתו לביתו, וכן היא תמכרה.
62 והוא הדין נמי דמצי לאוקמה בתרומה שנפלה
63 לו מבית אבי אמו כהן, אלא הא קשיא ליה: אם
64 כן מאי קא משמע לן מתניתין? פשיטא דמקודשתו

קעט (שטיינזלץ)" אבן ישראל - מהדורת תוספות

1 אלמא חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא - ואם תאמר: הא משמע דאיכא איסורא
2 דרבנן, דהכי משמע לישנא, ואם כן היאך מקדש בחיין והאמר רב בפרק קמא
3 דפסחים (א.י), דהמקדש משש שעות ולמעלה, ואפילו בחיט קרדיגיתא, דאינם אסורים אלא
4 מדרבנן - אין חוששין לקדושין ויש לומר: דהתם איכא מידא שעות דאורייתא, לפי מה
5 שפירש רבינו תם התם. אבל הכא - ליכא אלא
6 איסורא דרבנן. ולפירוש הקונטרס נמי לא קשה
7 מידי למסקנא, דהא אפילו לרבי שמעון אינה
8 מקודשת. וכן חיה שנשחטה בעורה - ועל
9 כרחק דאורייתא נשריפם, כדמכח פרק "כיוסו
10 הדם" (חולין פהבג), דקאמר התם: אי אמרת
11 בשלמא דחולין שנשחטו בעורה דאורייתא -
12 היינו דגורין חיה אטו בהמה, וניחא מה דקאמר
13 "וכן חיה". אלא אי אמרת לאו דאורייתא - מאי
14 "וכן חיה"? היא גופא אינה אלא דרבנן, ואנן
15 נגזרין: וישני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין
16 - תימא: ודניי הוה שני כתובים הבאים כאחד?
17 לא אתי שביעית מעבודה וזה, דאיכא למפרך:
18 מה לעבודה וזה שכן אסורה בהנאה! ויש לומר:
19 מכל מקום נכתוב שביעית, וניתני עבודה וזה מניח.
20 וכדאי גזנא מיקרי שפיר שני כתובים הבאים
21 כאחד בכמה דוכתי, ולא בעינן שיהא כל אחד
22 יכול ללמוד. ואם תאמר: אכתב, לא כי תביב
23 עבודה וזה לא היה ידעין דינא דעבודה וזה
24 משביעית, שדרי אינם שוים. דשביעית אחרון
25 אחרון נתפס, והראשונים יוצאים לחולין,
26 ובעבודה וזה (עבודה וזה נדב), איכא למאן
27 דאמר חליפין חליפין חליפין אסורין. ואפילו לאו
28 דאמר חליפין חליפין מותרים - אכתי לא תביב
29 כשביעית, שדאחרון נתפס! ויש לומר: מדכתיב
30 (דברים ז) "כי חרם הוא", דמשמע מינה ולדרא
31 אתא, - לומר דעבודה וזה ושביעית הוה שני
32 כתובים הבאים כאחד. דליכא למימר דאיעריך
33 לגופיה לאשמועינן דחליפין חליפין מותרים -
34 דהא ידעין מדכתיב (שם) "במזבח", דמשמע
35 שאינו עושה כיוצא בו אלא פעם אחת.
מבנין

אוקמינכי. הכא במאי עסקין - כגון שנשחטה ונמצאת טריפה. ורבי שמעון לטעמיה, דתניא:
השוחט את הטרופה, וכן השוחט ונמצאת טריפה - זה וזה חולין בעורה. רבי שמעון מתיר
בהנאה, וחכמים אסורים. "מכרן וקידש בדמיהו מקודשת". מנל? מדגלי רחמנא בעבודה וזה
"ותיה חרם פמיהו" - כל שאמרת מהייה הימנה חרי הוא פמיהו, מכיל דכל איפודים שפותרה
- שרו. ונילף מיהו! - משום דהוה עבודה וזה ושביעית שני כתובים הבאים כאחד, וכל
שני כתובים תפסו פאחד אין מלמדן. עבודה וזה הא דאמרן, שביעית מאי היא - "ויכל היא
קדש תהיה לכם" מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה. אי מה קודש תופס
את דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית תופסת דמיה ויוצא לחולין - תלמוד לומר "תהיה" -
בהווייתה תהא. פיצד? לקח בפירות שביעית בשר - אלו ואלו מתבצעים בשביעית, בבשר דגים
- יצא בשר נכנסו דגים. פדגים יין - יצאו דגים נכנסו יין, ביין שמן - יצא יין נכנסו שמן. הא
פיצד? אחרון אחרון נתפס בשביעית, ופירי עצמו אסור. הניחא למאן דאמר אין מלמדן, אלא
למאן דאמר מלמדן מאי איפא למימר? - מיעוטי פתיב; פתיב הכא "פי חרם הוא" ופתיב
התם "ויכל היא" היא - אין, מידי אחרניא - לא. משנה המקדש בתרומות, ובמעשרות,
ובמתנות, ובמי חטאת, ובאפר חטאת - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראלי. גמרא אמר עולא:
טובת הנאה אינה ממון. איתביה רבי אבא לעולא: המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות,
במי חטאת, ובאפר פרה - הרי זו מקודשת, ואפילו ישראלי! - אמר ליה: הכא בישראלי
שנפלו לו מקלים מבית אבי אמו כהן. וקא סבר: מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון.
בעא מיניה רבי חייה בר אבין מרב הגאון: טובת הנאה ממון, או אינה ממון? - אמר ליה:
תניתיה, המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה - הרי זו מקודשת,
ואפילו ישראלי. - אמר ליה: ולא אוקמינא בישראל שנפלו לו מקלים מבית אבי אמו כהן?

1 **מימיו** מי מערה — פירש בקונטרס: מים סרוחים. ובהם דחק לפרש כן, דמצו לפרש מי
2 מערה ממש, כלומר מכונסים ואינם מים חיים, ואנן מים חיים בעינן, ואפרו אפר
3 מקלה — פירוש: שעבר על דברי תורה, דכתיב (דברים ד) "ראה למדתי אתכם חוקים
4 ומשפטים" מה אני בחנם — אף אתם בחנם, וזה שעשה בשכר — עבר על דברי תורה, ומקרא
5 ממש לא נפק ליה, דהא לא שמעיתן מיניה היכא
6 דעבר בשכר ולא מהני, אלא אסמכתא בעלמא
7 הוא, דלא מהני אפילו דיעבר.

הדרן עלך האיש מקדש

8 **האומר** והלך וקידשה לעצמו מקודשת — ואם
9 תאמר: מה חידוש יש כאן? פשיטא
10 ויש לומר: דמיירי כגון דאמר השליח לאשה
11 בשעת קדושין: פלוני שלחני לקדשך לו. ובתוך כך
12 אמר לה: הרי את מקודשת לי. והיא ידעה
13 דקידשה לנפשה, דאם לא כן לא היתה מקודשת
14 לו. ואשמעיתן חידוש, דמזו דתימא: הא דאמר
15 "לך" — לצורך משלחו קאמר, קא משמע לן דלא.
לקדושי

1 **אמר ליה: הוצאה אתה. איכסיה, הוא סבר: משמע אתא**
2 **קאמר ליה.** - אמר ליה: הכי קאמינא: רב אסי דהוציל
3 קאי פותיך. גימא פתנאי: הוגב טבלו של חבריו -
4 משלם לו דמי טבלו של חבריו, דברי רבי. רבי יוסי
5 ברבי יהודה אומר: אינו משלם אלא דמי חולין שבו.
6 מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר: טובת הנאה -
7 קמוז, ומר סבר: טובת הנאה אינה קמוז? - לא, דכולי
8 עלמא טובת הנאה אינה קמוז, והקא בטבליים שגפלו
9 לו מבית אבי אמו כהן, ובמתנות שלא הורמו כמי
10 שהורמו דמיין, קמיפלגי. מר סבר: כמי שהורמו דמיין,
11 ומר סבר: לאו כמי שהורמו דמיין. ואיבעית אימא:
12 דכולי עלמא כמי שהורמו דמיין, וטובת הנאה אינה
13 קמוז, והקא בדשמואל קמיפלגי. דאמר אחת פוטרת את חברי. דמר אית ליה
14 דשמואל, ומר אית ליה דשמואל. ואיבעית אימא: דכולי עלמא אית להו דשמואל, והקא היינו
15 מעמא דרבי - דקנסוהו רבנן לגב. ואיבעית אימא: דכולי עלמא אית להו דשמואל, והקא היינו
16 מעמא דרבי יוסי ברבי יהודה - דקנסוהו רבנן לבעל הבית, דלא איבעי ליה לשהויה לטיבליה.
17 תנן: המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר פרה - הרי זו מקודשת,
18 ואף על פי ישראל. ורמינהו: הנוטל שכר לדון - דיניו בטבליים, להעיד - עדותו בטלה,
19 להוות ולקדש - מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה! - אמר אביי: לא קשיא, כאן - בשכר
20 הבאה ומילוי, כאן - בשכר תואה וקידוש. דיקא נמי, דקתני הקא "כמי חטאת ובאפר פרה"
21 וקתני הקם "להוות ולקדש", שמע מינה.

הדרן עלך האיש מקדש

22 **האומר לחבירו יצא וקדש לי אשה פלונית,** והלך וקדשה לעצמו - מקודשת
23 לשני. וכן האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום" ובא
24 אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקודשת לשני, בת ישראל לכהן - תאכל בתרומה.
25 "מעבדיו ולאחר שלשים יום", ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקודשת ואינה
26 מקודשת, בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל - לא תאכל בתרומה. **גמרא** "האומר
27 לחבירו: יצא וקדש". תנא: מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג רמאות. ותנא
28 דידן, "הלך" נמי דקתני - הלך ברמאות. - מאי שנא הקא דקתני "האומר לחבירו"
ומאי

לא רמיא עליה, ושרי למשקל אגרא, ומקודשת. ומתניתין דבכורות — בשכר הוא וקידוש, דליכא טירחא, ושכר לימוד מצוה הוא נוטל, והתורה אמרה (דברים ד) "ראה למדתי
אתכם וגו' כאשר צונו וגו'" מה אני בחנם — אף אתם בחנם (נדרים לזא). דיקא נמי — דמתניתין לא אחזקה וקידוש קאי, דקתני "מי חטאת ואפר חטאת" — שעדיין אינן מערבין.

הדרן עלך האיש מקדש

49 **משנה** האומר מקודשת ואינה מקודשת — לשניהם. דאסורה לשניהם, אלא אם כן נתן האחד גט. ולאדם אחר אסורה עד שיתנו שניהם גט. ובגמרא פליגי בה, ומפרש טעמא. בת
50 ישראל לכהן לא תאכל בתרומה — שמא אינן קדושין. ובת כהן לישראל נמי לא תאכל בתרומת בית אביה, שמא דוו קידושין, וור פוסל בקדושין את בת כהן מן התרומה.
גמרא ומאי

1 הוצאה את הוא סבר משמע אתא קאמר ליה — מוצא את משמעה זו, נראה שאין אתה
2 חכם בה. אי נמי: קטיל קני באגנא את, לשון הוצא דפנא (סוכה בגא). לימא כתנאי
3 — טובת הנאה ממון או אינה ממון. משלם לו דמי טבילו — אף דמי תרומה ומעשר
4 שבו. אלא דמי חולין שבו — אבל בתרומה ומעשר אמר ליה: לאו בעל דברים ידידי
5 את, וכשיבא כהן גם הוא לחובעו — ידחה,
6 ויאמר: לא לך אתננה, כי אם לכהן אחר. הכי
7 גרסינן: לא דכולי עלמא טובת הנאה אינה פסון
8 והכא במתנות שלא הורמו קמיפלגי — וכגון
9 שנפל לו טבל זה מבית אבי אמו כהן. רבי סבר:
10 כמי שהורמו דמיין, וזכה אבי אמו בתרומה
11 ומעשרות שבו, שאף מעשר ראשון לכהנים
12 מדיקנסיהו עורא ללויים. ורבי יוסי סבר לאו כמי
13 שהורמו דמיין — וצריך היורש הזה לתת לכהן,
14 ואין לו בהן אלא טובת הנאה, והיא אינה ממון.
15 ואיבעית אימא דכולי עלמא כמי שהורמו דמיין
16 וטובת הנאה אינה פסון — והכא לא דנפל לו
17 מבית אבי אמו כהן עסקין, אלא שגרלו בארצו.
18 וטעמא דרבי, משום דאית ליה דשמואל, דאמר:
19 חטה אחת פוטרת את חברי. דליכא אפר ליה
20 בעל הטבל אל הגב: כולה ידידי הוא, דפטרנא
21 נפשי בחטה אחת לתרומה. וכי פליג רבי עליה
22 דרבי יוסי ברבי יהודה — בתרומה לחדה פליג,
23 אבל במעשר — מודה דלאו בעל דברים ידידי
24 הוא. ורבי יוסי אית ליה דשמואל — הליכך
25 בתרומה נמי לא מצי תבע ליה. והוא הדין דמצו
26 לאוקמיה נמי בטבליים שנפלו לו, ודכולי עלמא
27 כמי שלא הורמו דמיין, וטובת הנאה אינה
28 ממון, וקמיפלגי בדשמואל. אלא אי אוקמת
29 הכי — אוקמת ליה מתניתין דקתני מקודשת
30 דלא בתרומה. דכיון דטובת הנאה אינה ממון
31 ומתנתו שלא הורמו כלא הורמו דמיין — היכי
32 מיקדשא? הא אין לו בתרומה אלא טובת
33 הנאה, ואפילו נפלו לו טבליים מבית אבי אמו
34 כהן. אבל השתא, דאמרין כמי שהורמו דמיין,
35 ופלוגתיהו בטיבאל דאחי מארעיה — מתרצא
36 מתניתין כדשנינן לעיל, ודברי הכל קנסוהו
37 לגב — שלא תהא תרומה אצלו ממון שאין
38 לו תובעים, ונמצא חוטא נשכר. להוות ולקדש
39 — משנה היא בבכורות: הנוטל שכר לדון
40 — דיניו בטלים, להוות ולקדש — מימיו מי
41 מערה ואפרו אפר מקלה. להוות — על הטמא,
42 ולקדש — מי חטאת כשנותן האפר במים קרי
43 קדושה. מי מערה — סרוחים הם. אפר מקלה
44 — כלומר, סתם אפר שבא מן הקלוי באש.
45 בשכר הבאה — האמר ממקום למקום, ושכר
46 מילוי המים. דמילתא דטירחא היא, ורחמנא
47 לא רמיא עליה, ושרי למשקל אגרא, ומקודשת. ומתניתין דבכורות — בשכר הוא וקידוש, דליכא טירחא, ושכר לימוד מצוה הוא נוטל, והתורה אמרה (דברים ד) "ראה למדתי
אתכם וגו' כאשר צונו וגו'" מה אני בחנם — אף אתם בחנם (נדרים לזא). דיקא נמי — דמתניתין לא אחזקה וקידוש קאי, דקתני "מי חטאת ואפר חטאת" — שעדיין אינן מערבין.

קידושין דף נח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קפא

שָׁכַר כְּדִי לְדוֹן, כָּל דִּינֵי שְׁדֵּן בְּמִלִּים, וְכֵן הִנּוּטֵל שְׂכָר כְּדִי לְהַעֲדִי, 56
עֲדוּתוֹ בְּמִלָּה, וְכֵן הִנּוּטֵל שְׂכָר כְּדִי לְהוֹזֵת מִי אִפְר פֶּרֶה עַל הַטֶּמֶא, 57
וְלִקְדָּשׁ – אוֹ לַתָּת אַתְּ אִפְר הַפֶּרֶה עַל מִים חַיִּים, מִיָּמִיו שֶׁנִּטַּל 58
עֲבוּרִם שְׂכָר הֵם כְּמִי מְקַרְה – מִים סְרוּחִים, וְאִפְרֵי שֶׁנִּטַּל עֲבוּרוֹ 59
שְׂכָר הוּא כְּאִפְר מְקַלָּה – סַתֵּם אִפְר הַקְּלוֹי בְּאֵשׁ וְאִין בּוֹ חֲשִׁיבוֹת 60
שֶׁל אִפְר פֶּרֶה. וְקִשְׁה, שְׁבַמְשַׁנְתִּינוּ שְׁנִינוּ שֶׁהַמְּקֻדָּשׁ אִשָּׁה בְּמִי פֶּרֶה 61
וְאִפְר פֶּרֶה, מְקֻדָּשֶׁת, וּמִבּוֹאֵר שְׁלֵמִי חֲטַאת וְאִפְר חֲטַאת יֵשׁ שׁוּי 62
מִמוֹנִי שֶׁאִפְשָׁר לִיטוֹל עֲבוּרִם שְׂכָר. אֲבִי מִיִּישׁב אַתְּ הַסְתִּירָה בֵּין 63
הַמִּשְׁנִיּוֹת: אֲמַר אֲבִי, לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן – בְּמִשְׁנִיתִנוּ, אִינוּ מְקֻדָּשָׁה 64
בְּשׁוּיִם, אֲלֵא בְּשִׁכָּר הַכָּהָה – עֲבוּר הַלֵּיכָתוֹ לִירוּשָׁלַיִם לְהַבִּיא אַתְּ 65
הָאִפְר, וּבְשִׁכָּר מִלִּיּוֹ הַמִּים, וּמְקֻדָּשָׁה בְּמֵה שְׁאִינוּ נִטַּל מִמֶּנָּה שְׂכָר 66
עֲבוּר זֶה. וְכִיּוֹן שֶׁהַהֲבָא וְהַמִּלּוֹי אֵינֶם עֵצֶם הַמְּצוּה, וְאִינוּ מְחוּבִּב 67
לְטֵרוּחַ בּוֹה, מוֹתֵר לִיטוֹל שְׂכָר עֲבוּר זֶה. אֲבֵל כָּאֵן – בְּמִשְׁנָה 68
בְּבִכּוּרוֹת מְדוּבָר בְּשִׁכָּר הַזֹּהָה וְקִדּוּשׁ – שֶׁנִּטַּל שְׂכָר עֲבוּר מַעֲשֵׂה 69
הַהוּזָה, וְעֲבוּר נִתְיֵת הַמִּים בְּאִפְר, שְׁבַמְעִשִׁים אֲלוֹ אִין טִירְחָה, 70
וְנִמְצָא שֶׁהַשְּׂכָר הוּא עֲבוּר עֵצֶם מַעֲשֵׂה הַמְּצוּה, וְאֵת זֶה אֲסוּר 71
לִיטוֹל. 72
הַגְמָרָא מְבִיאָה רֵאִיָּה לְחִילּוֹק זֶה: דִּיקָא נָמִי – כִּךְ גַּם מְדוּיִיק, דִּקְתָּנִי 73
הָכָא – שְׁבַמְשַׁנְתִּינוּ כְּתוּב 'הַמְּקֻדָּשׁ בְּמִי חֲטָאת וּבְאִפְר פֶּרֶה', 74
וּמִשְׁמַע שֶׁהֵם עֲדִיין אֵינֶם מְעוּרְבִים, וְאִינֶם רֵאִיִּים לְטֵהֵר טֵמֵא מֵת, 75
וְצִרִיךְ לומר שֶׁהַשְּׂכָר הוּא עֲבוּר הַטִּירְחָה שֶׁבַהֲבַאת הָאִפְר וּמִלּוֹי 76
הַמִּים, וְקָתְנִי הָתֵם – וּבְמִשְׁנָה בְּבִכּוּרוֹת כְּתוּב 'לְהוֹזֵת וְלִקְדָּשׁ', 77
וּמִשְׁמַע שֶׁנִּטַּל שְׂכָר עַל עֵצֶם מַעֲשֵׂה הַמְּצוּה. וְשִׁמְעֵי מִיָּתָה שְׂכָן הוּא 78
הַבִּיאוֹר בְּמִשְׁנִיּוֹת: 79

הדרן עלך האיש מקדש

מִשְׁנִיתִנוּ עוֹסֶקֶת בְּאִשָּׁה שְׁנֵי אֲנָשִׁים רָצוּ לְקִדְשָׁהּ, אוֹ אֶף עֲשׂוּ בָּהּ 80
מַעֲשֵׂה קִדּוּשִׁין, לְמִי הִיא מְקוּדָּשֶׁת. 81

משנה

הָאוֹמֵר לְחִבְרִי, צֵא וְקִדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ וְקִדָּשָׁהּ 83
לְעִצְמוֹ וְלֹא לְמַשְׁלָהּ, הִרִי הִיא מְקוּדָּשֶׁת לְשָׁנִי – לְשִׁלִּית. וְכֵן הָאוֹמֵר 84
לְאִשָּׁה 'חֲרִי אַתְּ מְקוּדָּשֶׁת לִי וְיַחְדָּלוּ הַקִּדּוּשִׁין לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם', 85
וְכֵא אֲדָם אַחֵר וְקִדָּשָׁה בְּתוֹךְ אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם, הִרִי הִיא מְקוּדָּשֶׁת 86
לְשָׁנִי וְלֹא לְרֵאשׁוֹן. כִּיּוֹן שֶׁעֲדִיין לֹא חָלוּ קִדּוּשֵׁיו. וְכִיּוֹן שְׂכָר, אִם 87
הִיתָה הָאִשָּׁה בֵּת יִשְׂרָאֵל וְהִתְקַדְּשָׁה בַּפֶּעַם הַשְּׁנִיָּה לְבָהֶן, תֵּאָכֵל 88
בְּתִירוּמָה בְּדִין אֶשֶׁת כֹּהֵן. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה 'חֲרִי אַתְּ מְקוּדָּשֶׁת לִי 89
מֵעַכְשָׁיו וְלְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם', וְכֵא אַחֵר וְקִדָּשָׁה בְּתוֹךְ אוֹתָם שְׁלֹשִׁים 90
יוֹם, הִרִי הִיא 'מְקוּדָּשֶׁת וְאִינָה מְקוּדָּשֶׁת' – סַפֵּק מְקוּדָּשֶׁת לְשִׁנִּיהֶם. 91
וְלִכֵּן אִם אִשָּׁה זֹאת הִיא בֵּת יִשְׂרָאֵל וְהִתְקַדְּשָׁה לְבָהֶן – שֶׁאֲחֵר מֵהֶם 92
הִיא כֹּהֵן, אוֹ שְׁהִיתָה בֵּת בֶּן־יִשְׂרָאֵל וְהִתְקַדְּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל, בְּשָׁנִי אוֹפְנִים 93
אֲלוֹ לֹא תֵּאָכֵל בְּתִירוּמָה, וּבֵת יִשְׂרָאֵל אֲסוּרָה מִחֲשֵׁשׁ שֶׁלֹּא חָלוּ 94
קִדּוּשֶׁיהָ לְבָהֶן וְדִינָה כִּזְרָד, וְבֵת כֹּהֵן אֲסוּרָה מִחֲשֵׁשׁ שֶׁחָלוּ 95
קִדּוּשֶׁיהָ לְיִשְׂרָאֵל, וְנִאֲסְרָה בְּתִירוּמָה: 96

גמרא

שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: הָאוֹמֵר לְחִבְרִי צֵא וְקִדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְהִלֵּךְ 98
וְקִדְּשָׁה לְעִצְמוֹ מְקוּדָּשֶׁת לְשָׁנִי. הֵנָּה בְּתוֹסְפָתָא (יְבָמוֹת פ"ד ה"ג) 99
מִה שֶׁעָשָׂה הַשְּׁלִיחַ עָשׂוֹ, וְחָלוּ קִדּוּשֵׁיו. אֲלֵא שֶׁנֶּהֱבֵי בּוֹ מִנְהַג רִמָּאוֹת, 100
בְּכִךְ שֶׁקִּדְּשָׁה לְעִצְמוֹ וְלֹא לְמַשְׁלָהּ. מוֹסִיפָה הַגְמָרָא, וְגַם תָּנָא דִּידֵין 101
רִמּוֹ לְדִין זֶה, וְלִשְׁוֹן 'חֲלָד' נָמִי דִּקְתָּנִי בְּמִשְׁנָה יֵשׁ לְפִרְשָׁה כִּךְ, שֶׁ'חֲלָד 102
בְּרִמָּאוֹת' שׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: מָאי שְׁנָא הָכָא, בְּמִשְׁנִיתִנוּ דִּקְתָּנִי לִשְׁוֹן 103
הָאוֹמֵר לְחִבְרִי, שְׁמִשְׁמַעוּתָהּ שְׁאִינוּ שְׁלִיחַ מִיּוֹחַד לְעַנְיָן זֶה, 104

אֲמַר לִיהִי רַב הוֹנָא, הוֹצֵאתָ אֶתְּ, אִיבָסִיף – נִתְבַּיֵּשׁ רַבִּי חִיַּיא בִּר 1
אֲבִין, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סָבֵר שֶׁרַב הוֹנָא מְשַׁמְעָתָא קְאָמֵר לִיהִי – אִמֵּר 2
שְׁמוּצָא הוּא מְשֻׁמְעָה זֶה, כְּלוּמַר שְׁאִינוּ חֹכֵם בְּסוּגִיא זֶה, אֲמַר לִיהִי 3
רַב הוֹנָא, לֹא לְכִךְ נִתְבַּוְּנִיתִי, אֲלֵא הָכִי קְאָמִינָא – כִּךְ הִיתָה כּוֹנֵנִתִי, 4
שֶׁרַב אִסִּי דְּהוּצָל – מִזְהֵר הוּצָל קְאִי קְוִתָּךְ – סוֹבֵר כְּמוֹךְ 5
שְׁבַמְשַׁנְתִּינוּ מְדוּבָר בְּטַבְלִים שִׁירֵשׁ מֵאֲבִי אִמּוֹ כֹּהֵן. הַגְמָרָא מְבִיאָה 6
שְׁנַחֲלֻק בּוֹה תְּנַאִים: יִנְמָא בְּתַנָּא, שְׁשִׁינוּ בְּבִרְיִיתָא, הִגֻּבֵּב מְקַלֵּי 7
– פִּירוֹת שֶׁלֹּא הוּפְרָשׁוּ מֵהֶם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֻׁרוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ, מִשְׁלֵם 8
לֹא אֶת דְּמֵי מְקַלֵּי שֶׁל חֲבִירוֹ, כְּלוּמַר, גַּם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹת 9
וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת שִׁבְחָם, דְּבִרִי רַבִּי. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִינוּ 10
מִשְׁלֵם אֲלֵא אֶת דְּמֵי הַחֻלְיִין שְׁבֻ, אֲבֵל אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ אִינוּ 11
מִשְׁלֵם, מִפְּנֵי שֶׁהִגֻּבֵּב אֹמֵר לִבְעַל הַפִּירוֹת, אִין אַתָּה בְּעַל דְּבָרִים 12
לְתַבּוּעַ מִמֶּנִּי פִירוֹת אֵלּוּ, שְׁאִינֶם שֶׁלֵּךְ אֲלֵא שֶׁל הַכְּהֵנִים. וּמִבִּאֲרַת 13
הַגְמָרָא, מָאי לֹא הָאָה קְמִיפְלִי – הָאֵם לֹא נִחְלָקוּ בְּמַחֲלוּקָתָא זֶה, 14
דְּמֵי רַבִּי שְׂכָר שְׁטוּבָת הַנָּהָה מְמוֹן, וְלִכֵּן חִיִּיב הִגֻּבֵּב לְשַׁלֵּם עַל 15
הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת, וְיָר – רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבֵר שְׁטוּבָת 16
הַנָּהָה אִינָה מְמוֹן, וְבְעַל הַפִּירוֹת לֹא הִפְסִיד בְּגִיבִיתָם, וְלִכֵּן הִגֻּבֵּב 17
אִינוּ מִשְׁלֵם עַל תְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת. הַגְמָרָא מְבִיאָה אַרְבַּעַה 18
אוֹפְנִים לְדַחוּת שֶׁהַתְּנַאִים לֹא נִחְלָקוּ הָאֵם טוֹבֵת הִנָּה מְמוֹן אוֹ 19
לֹא. אוֹפֵן רֵאשׁוֹן: לֹא, דְּכּוּלִּי עֲלֵמָא – בֵּין רַבִּי וּבֵין רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי 20
יְהוּדָה סוֹבְרִים שְׁטוּבָת הַנָּהָה אִינָה מְמוֹן, וְהָכָא – בְּגוּבֵב טַבֵּלוֹ שֶׁל 21
חֲבִירוֹ, מְדוּבָר בְּמְקַבְלִים – בְּפִירוֹת טַבֵּל שֶׁנִּפְּלוּ לֹא בִירוּשָׁה מְבִיָּת אֲבִי 22
אִמּוֹ בָּהֶן, וּבְמִתְּנוּת שְׁלֵא הוֹרָמוֹ וְהוּפְרָשׁוֹ בְּמִי שְׁהוֹרָמוֹ דְּמִין 23
קְמִיפְלִי – וְנִחְלָקוּ הָאֵם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֻׁרוֹת שֶׁלֹּא הוּפְרָשׁוּ, הֵם 24
כֵּאִילוֹ כְּבֵר הוּפְרָשׁוּ, וְהֵם מְמוֹן הַכֹּהֵן, יָר – רַבִּי סָבֵר שְׁכֵמִי שְׁהוֹרָמוֹ 25
דְּמִין – שֶׁהֵם כֵּאִילוֹ כְּבֵר הוּפְרָשׁוּ, וְזִכָּה בְּהֵם אֲבִי אִימּוֹ הַכֹּהֵן, וְלִכֵּן 26
גַּם לְנֹכַח הַיּוֹרֵשׁ יֵשׁ בְּהֵם וְכוֹת מְמוֹן, וְהִגֻּבֵּב חִיִּיב לְשַׁלֵּם לוֹ אֶת 27
דְּמִיהֶם, וְיָר – רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה סָבֵר שְׁקוּדֵם שֶׁהוּפְרָשׁוּ לֹא 28
בְּמִי שְׁהוֹרָמוֹ דְּמִין – אֵינֶם חֲשׁוּבִים כֵּאִילוֹ כְּבֵר הוּפְרָשׁוּ, וְהַכֹּהֵן לֹא 29
זִכָּה בְּהֵם, וְלִכֵּן יֵשׁ בְּהֵם רַק טוֹבוֹת הִנָּה אִנָּה מְמוֹן, וְלִכֵּן הִגֻּבֵּב 30
אִינוּ מִשְׁלֵם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשֻׁרוֹת. 31

אוֹפֵן שְׁנִי: וְאִיבָעִית אִימָא, דְּכּוּלִּי עֲלֵמָא סוֹבְרִים שְׁמִתְנוֹת שֶׁלֹּא 32
הוֹרָמוּ בְּמִי שְׁהוֹרָמוֹ דְּמִין, וְטוֹבוֹת הַנָּהָה אִינָה מְמוֹן, וְהָכָא – בְּגוּבֵב 33
טַבֵּלוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, לֹא מְדוּבָר שְׁקִיבֵל טַבֵּל בִירוּשָׁה מֵאֲבִי אִימּוֹ 34
הַכֹּהֵן, אֲלֵא שֶׁהַפִּירוֹת שֶׁנִּגְבּוּ גְדוֹל בְּשִׁדְּהוֹ, וְגִידֵינוּ דְּשִׁמּוּאֵל 35
קְמִיפְלִי – נִחְלָקוּ, דְּאִפְרֵי שְׁמוּאֵל, מִן הַתּוֹרָה חִטָּה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה 36
פּוֹטְרָת אֶת כָּל הַכֹּהֵן, דְּמֵי – רַבִּי אִיתִי לִיהִי דְּשִׁמּוּאֵל, וְיִכּוּל בְּעַל 37
הַפִּירוֹת לְטַעוֹן לִגְבֵּב שֶׁהִיא פּוֹטֵר אֶת כָּל הַכֹּהֵן בְּחִטָּה אַחַת, וְנִמְצָא 38
שֶׁהִגֻּבֵּב הִפְסִיד לוֹ אֶת כָּל פִּירוֹתָיו, וְלִכֵּן חִיִּיב לְהַחְזִיר לוֹ אֶת כָּל דְּמֵי 39
טַבֵּלוֹ, וְיָר – רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה לִית לִיהִי דְּשִׁמּוּאֵל, אֲלֵא סוֹבֵר 40
שִׁישׁ שִׁיעוֹר לְתִירוּמָה, וְנִמְצָא שֶׁהִגֻּבֵּב הִפְסִיד לוֹ רַק אֶת דְּמֵי 41
הַחֻלְיִין. אוֹפֵן שְׁלִישִׁי: וְאִיבָעִית אִימָא, דְּכּוּלִּי עֲלֵמָא לִית לְהוֹ דְּשִׁמּוּאֵל 42
– אֵינֶם סוֹבְרִים כְּשִׁמּוּאֵל, וּמַעֲיָקֵר הַדִּין הִגֻּבֵּב פְּטוֹר מִלְּשַׁלֵּם אֶת 43
דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ, וְהָכָא הִינּוּ מַעְמָא דְּרַבִּי, מִשּׁוּם דְּקִנְסוּהוּ רַבֵּן לִגְבֵּב 44
שִׁישְׁלֵם גַּם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ, כְּדִי שֶׁהִגֻּבֵּב לֹא יִרְוּחַ מִגְּבִיבָתוֹ. 45

אוֹפֵן רְבִיעִי: וְאִיבָעִית אִימָא, דְּכּוּלִּי עֲלֵמָא אִיתִי לְהוֹ דְּשִׁמּוּאֵל שְׁמֵן 46
הַתּוֹרָה חִטָּה אַחַת פּוֹטֵרֶת אֶת כָּל הַכֹּהֵן, וּמַעֲיָקֵר הַדִּין חִיִּיב הִגֻּבֵּב 47
לְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי תְּרוּמוֹהָ, וְהָכָא הִינּוּ מַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, 48
מִשּׁוּם דְּקִנְסוּהוּ רַבֵּן לִבְעַל חֲבִירוֹ, מִשּׁוּם דְּלֹא אִיבָעִי לִיהִי לְשִׁהוּיָהּ 49
לְיִבְיָלִיָּה – שֶׁלֹּא הִיא לוֹ לְהַשְׁחִית אֶת הַפִּירוֹת כְּשֶׁהֵם טַבֵּל, אֲלֵא 50
הִיא עֲלִיוֹ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִיד. 51
הַגְמָרָא חוֹזֵר לְדוֹן בְּדַבְרֵי מִשְׁנִיתִנוּ: תָּנֵן, הַמְּקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּתִירוּמוֹת, 52
וּבְמַעֲשֻׁרוֹת, וּבְמִתְּנוּת כְּהוֹנֵה, וּבְמִי חֲטָאת, וּבְאִפְר פֶּרֶה אֲדוּמָה, חֲרִי 53
זֶה מְקוּדָּשֶׁת, וְאֵת עַל פִּי שֶׁהַמְּקַדֵּשׁ הוּא יִשְׂרָאֵל. 54
מְקֻשָּׁה הַגְמָרָא: וְיִמְיָהּ מִמִּשְׁנָה אַחֲרָת (בְּבִכּוּרוֹת כ"ט). דִּיין הַנּוּמָל 55

הקרקע. אמר ליה, ונפיק לא מונגיא לה – אני רוצה למוכרה לרב
גידל, כיון דארעא קמייתא היא – כיון שזו הקרקע הראשונה
שקניתי בחיי, ולא מסמנא מילתא – אין זה סימן יפה לאדם למכור
את מקומו הראשון, אלא אי בעי – אם רצונו של רב גידל לקבלה
במתנה, נישקליה – יטלנה. מסימת הגמרא, רב גידל לא נחית לה –
לא ירד לקרקע, משום דקתיב (משלי טו כו) וְשֹׁנֵא מִתְּנַת יְחִיָּה,
ורבי אבא לא נחית לה, משום דתפיך בה רב גידל, לא מר נחית לה
ולא מר נחית לה, ומיתקריא – היו מכנים אותה 'ארעא דרבנן' –
קרקע החכמים, והיתה הפקר לתלמידים:
מבואר לעיל (מז). שאדם שהלוח מעות לאשה אינו יכול לקדשה
במעות אלו, כיון שכבר זכתה בהם בעת ההלואה, ולא קיבלה
עתה ממון נוסף. אך המפקיד מעות ביד אשה יכול לקדשה בהם
כל זמן שהם קיימים, כיון שהיא זוכה בהם רק עתה, אך אם הם
אבדו אינו יכול לקדשה בהם.
שנינו במשנה: וכן האומר לאשה התקדשי לי בו' לאחר שלשים
יום ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני: הגמרא
מבררת מה הדין אם לא קדשה אחר בתוך שלשים יום. מבררת
הגמרא: לא פא אחר וקדשה בתוך אותם שלשים יום, מהו, האם
לאחר שלשים יום חלו קידושיו. אומרת הגמרא, רב ושמואל
דאמרי תרוניהו – אמרו שניהם, מקודשת לאחר שלשים יום, ואף
על פי שבאותו זמן כבר נתאבדו – נאכלו המעות של הקידושין.
מאי טעמא, כיון שהיו זויי – מעות אלו, לא למקדש במלוה דמו,
שאינה מקודשת, ולא למקדש בפקדון דמו, שאם אבד הפקדון
קודם הקידושין אינה מקודשת. מבארת הגמרא, לפקדון לא דמו,
כיון שמעות פקדון שאבדו, פרושתא דמרא קא מתאבד – ברשות
בעליהם נאכלו, ונמצא שלא קיבלה עתה כלום, ולכן אינה
מקודשת, ואילו הני – מעות אלו פרושתא דידה קא מתאבד –
ברשות האשה נאכלו, שהרי נתנם לה מתחילה כדי שתקדש לו
לאחר שלשים יום. למקדש במלוה נמי לא דמו, כיון שכלוה
לצורך הוצאה נתינה, שיוציאם הלוה לצרכיו, וכיון שהם של
האשה אינו יכול לקדשה בהם, אבל הני – מעות אלו, מתחילה
בתורת קידושין נתיבניהו ניהלה – ניתנו לה, ונמצא שהשתמשה בהם
בתורת 'כסף קידושין' שהוא שלה, ולכן אף שעתה כבר נאכלו,
היא מקודשת.
הגמרא דנה האם האשה יכולה לחזור בה בתוך אותם שלשים
יום. מסתפקת הגמרא: אדם שקדש אשה לאחר שלשים יום, ולא
פא אחר וקדשה בינתיים, ויחזרה בה האשה בתוך הזמן ואמר
שאינה רוצה להתקדש לו מהו, האם בטלים הקידושין. מביאה
הגמרא מחלוקת, רבי יוחנן אמר, חוזרת, כיון שאיתא [בא] הדיבור
של האשה ומבטל את דיבור הבעל שקדשה. ריש לקיש אמר, אינה
חוזרת, כיון שלא איתי דיבור ומבטל דיבור, וחלים הקידושין.
מקשה הגמרא, איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש ממשנה בתרומות
(פ"ג מ"ד), אדם שמינה שליח להפריש תרומה מפירותיו, וביטל
המשלח את השליחות, אם עד שלא תרם השליח ביטל המשלח את
שליחותו, אין תרומתו של השליח תרומה. והא הכא, דדיבור ודיבור
הוא – יש כאן רק דיבור של ביטול השליחות כנגד הדיבור של
המינוי, וקאמי דיבור הביטול ומבטל את דיבור המינוי. מתרצת
הגמרא, שגם ריש לקיש מודה שדיבור מבטל דיבור רגיל, אך שאני
דיבור של קידושין, שיש עמו נתינת מעות ליד האשה, דכי מעשה
דמו – שנתניהו נחזשבת כמעשה קטן, אף שלא חלו הקידושין מיד,
ולא איתי דיבור האשה ומבטל את מעשה הקידושין של הבעל.
מקשה הגמרא, איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש, ממשנה בגיטין
(לב), השולח נט לאשתו, והניע הבעל עצמו בשליח, או ששלה
אחריו שליח, ואמר לו לשלוח הראשון נט שנתית לך בטל הוא,
הרי זה בטל ואין השליח יכול לגרש בו. והא נתינת הנט ליד השליח,
דכי נתינת מעות הקידושין ליד האשה דמי, שהרי בשניהם היה
מעשה נתינה, ועדיין לא חלו הקידושין או הגירושין, וקתיי הרי זה
בטל, ומוכח שדיבור מבטל גם דיבור שהיה עמו מעשה קטן.

ומאי שנא הָתָם במשנה לעיל (נב) דקתינ לשון 'האומר לשלוחו'
לקדש לו אשה במקום פלוני, שאם קדשה במקום אחר אינה
מקודשת, ולא האומר 'לחבירו'. משיבה הגמרא, הכא, רבותא
והידושן קא משמע לו, והתם רבותא קא משמע לו, מבארת
הגמרא, הכא רבותא קא משמע לו בלשון 'חבירו', כיון דאי הָתָם
שלוחו, הָתָם אָמְנָא שדוקא בשלוחו אם קדשה השליח לעצמו
הוא דהוי 'רמא' כמבואר לעיל (נזח). כיון דקמכך דעתיה – דעתו
של המשלח סומכת עליו שיקדשה לו, דקבר המשלח, שבודאי
עבר לי – יעשה לי את שליחותי, שהרי מינתינו לשם כך, אבל
האומר 'לחבירו' שאם יודמן אצל אשה זו יקדשה, דלא סמכך
דעתיה של המשלח שיקדשה, שהרי יתכן שלא יודמן אצלה,
אימא לא ליהוי 'רמא', וחדש התנא בלשון 'חבירו', שאף בזה הוא
מכונה רמאי. וכן הָתָם רבותא קא משמע לו בלשון 'שלוחו', כיון
דאי הָתָם לשון האומר 'לחבירו', הָתָם אָמְנָא שדוקא בחבירו שלא
שלחו במיוחד לקדשה לו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה
מקודשת, כיון דקבר המשלח שחבירו 'לא מר' ללכת למקום אחר
ולא מינהו כשליח למקום זה, אבל באומר לשלוחו, דמרח לקדשה
אף במקום אחר, אימא שמה שאמר לו לקדשה במקום פלוני רק
'מרמא מקום' הוא לו היכן היא נמצאת, אך רשאי לקדשה אף
במקום אחר, קא משמע לו התנא שאף 'שלוחו' אינו יכול לקדשה
במקום אחר.

הגמרא מביאה כמה מעשים הדומים לנידון זה: רבין חסידא אָויל
קדושי ליה איתתא לבריה – הלך לקדש אשה לבנו, וקדשה
לנפשיה – קדשה לעצמו. מקשה הגמרא, והתנא בברייתא (נזח)
ששליח שקדש את האשה לעצמו מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו
מנהג רמאות, ולא יתכן שרבי חסידא נהג כך. מתרצת הגמרא,
לא יהיבהו ניהליה – לא הסכימו לקדשה לבנו, ולכן היה רשאי
לקדשה לעצמו. מקשה הגמרא, איבעי ליה לאודועי – היה לו
להודיע זאת לבנו ותחילה, כדי שלא יחשוד בו. מתרצת הגמרא,
קבר רבין חסידא. שמו אדחכי וקחי – עד שילך להודיע ויחזור
לקדשה, אָתָא איניש אַחֲרֵינָא מקדש לה – יבוא אדם אחר ויקדשה,
ולכן היה רשאי לקדשה מיד.

מביאה הגמרא מעשה נוסף: רבא בר בר חנה יהיב ליה זויי – נתן
מעות לרב, ואמר לו זבנה ניהלי להאי ארעא – קנה לי קרקע
מסוימת, אָויל – הלך רב וזבנה לנפשיה – קנאה לעצמו. מקשה
הגמרא, והתנא 'מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג רמאות', ולא
יתכן שרב נהג כך. מתרצת הגמרא, קרקע זו, בפאנא אַחֲרֵינָא הָתָם
לית – היתה במקום של אנשים אלימים שאינם מוכרים קרקע לכל
אדם, אמנם לרב, נהגי ביה כבוד ומכרו לו, אבל לרבא בר בר חנה,
לא נהגי ביה כבוד ולא רצו למוכרה לו. מקשה הגמרא, איבעי ליה
לאודועי – היה רב צריך להודיע זאת ותחילה לרבה בר בר חנה,
שלא יחשוד בו. מתרצת הגמרא, קבר רב, אַחֲרֵינָא וקחי – עד שילך
להודיעו ויחזור לקנותה, אָתָא איניש אַחֲרֵינָא וכן לה – יבוא אדם
אחר ויקנה את הקרקע.

מביאה הגמרא מעשה דומה: רב גידל הוה תפיך ביהאיה ארעא –
השתדל לקנות קרקע מסוימת, אָויל רבי אבא, זבנה – קנאה לעצמו.
אָויל רב גידל, קבליה – התלונן ואמר את טענותיו על רבי אבא לרבי
זורא. אָויל רבי זורא, וקבליה לרב יצחק נפחא, שהיה רבו של רבי
אבא, שויכחינו. אמר ליה רב יצחק נפחא, הָתָם, עד שעלה אצלנו
להלך להקביל פני רבו, כי סליק – כשעלה רבי אבא לרגל, אשכחיה
– מצאו רב יצחק נפחא, אמר ליה רב יצחק נפחא, עני המהפך
בחדרה וי עוגה, כלומר, משתדל לזכות בה מההפך, ובא אדם
אחר ונטלה הימנו, מאי – מה דינו של הרוקח. אמר ליה רבי אבא,
נקרא ששע, מפני שירד לחיי חבירו. שאל אותו רב יצחק נפחא,
ואלא מר, מאי טעמא עבר הכי – מדוע עשית מעשה דומה לזה,
שקנית את השדה שהשתדל רב גידל לקנותה. אמר ליה, לא הָתָם
ידענא – לא ידעתי שרב גידל רצה לקנותה. אמר לו רב יצחק
נפחא, הָתָם נמי שנודע לך הדבר, נתיבך ניהלה מר – תן לו את

קידושין. האומר – פרק שלישי דף נט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

גמרא ומאי שנא התם – בפרק "האיש מקדש". דקתני האומר לשלווה – "צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני, והלך וקדשה במקום אחר – אינה מקודשת". מאי שנא התם דנקט לשון שליחות, ששלחו לשם כך, והבא נקט "חברתי" שלא שלחו לשם כך, אלא אם יודעו לו במקום פלוני דרך אצלנה דסבר – האי משלה: לא טרח האי שליח לבקשה לי במקום אחר, ולא סמכה דעתיה לשוויה שליח אלא באותו מקום. מראה מקום הוא לו – אם תמצאנה שם – קדשה לי שם, ואיני מטריחך למקום אחר. ומיהו, אם עבד – עבד, לא יחבוה ניהליה – לא רצו ליתנה לצורך בנו. ומקשינן: איבעי ליה לאודועיה – להוציא עצמו מן מנהג רמאות. כמאן דאלימי – בקעה של בעלי זרוע היתה, ולא יניחו לכל אדם לקנות קרקע אצלם. מהפך בתחא ארעא – מחור עבדי לקנותה. קבליה – קבל עליה, סיפר דבריה צעקתו לרבי זורא. להגל – כשדורשין בהלכות הדרגל הוי מקבלין פני הרב. עני המהפך בחררה – מחור אחריה לכות בה מן ההפך, או שיתנהג לו בעל הבית. נקרא רשע – שיויר לחיי הבירוי. לא הוי ידענא – שרב גידל מתעסק בה. דאינעם קמייחא – זו היא לי ראשונה בלקחתי מעולם. ולא מספמא מילתא – אינה סימן טוב שימכור אדם מקחו הראשון. ארעא דרבנן – הפקר לתלמידים. ואף על פי שנתאבלו המעות – בתוך שלשים יום, דכי בעו קידושין למיחל – ליתניהו למעות, אפילו הכי חילי. לא למלוה דמו – דנימא: המקדש במלוה אינה מקודשת. ולא לפקדון דמו – דנימא: אם לא נשתיר בה שוה פרוטה אינה מקודשת, כדאמר ב"האיש מקדש" (קדושין מו,א). "התקדשי לי בפקדון" והלכה ומצאתו שנגנב או שנאבד, אם נשתיר בו שוה פרוטה – מקודשת בו. להוצאה ניתנה – מקמי דניתחלי קידושין. וכי אמר לה "התקדשי לי בה" – לאו דידה היא, ולא מידי ידית לה. אבל אלו – לא ניתנו לה להוציאן, אלא על מנת שתתקדש בהן. ולהכי, כי אבדה – דידה אבדה, ולכי מטא זמנא – מקדש. וחזרה בה – בתוך שלשים אמר: אי אפשי בהן. ביטל אם עד שלא תרם ביטל – האומר לשלווה: צא ותרומ, וחזר ובטל מלדחיה לשלווה, או בפניו או שלא בפניו. דכי מעשה דמו – ואף על פי שלא חלו מיד – הוי מעשה מידא לחול אחר שלשים. והא דקרי ליה דיבור – משום דלאו מעשה ממש הוא. והניק בשליח – רבותא אשמעינן, אף על פי שלא יצא אחריו לכך שם אלא שפגע בו, ואמר לו – הרי בטל, ולא אמרין לפקדון צעורי בעלמא קא מכיז, והכי מפורשת בפרק "השולח". כל כמה דלא מצי גיבא – ליד האשה, לאו מידי הוא. וירדן ליד מוטא במחשבה – כגון גולמי כלים, דאמר ב"הכל שחשקין" (תולין כה,א): כל שעתיד לשוף לשבץ ולגרר, ואמר התם דאבתי חסרון מלאכה וזהו וטהורים, ואם חישב עליה שלא לשוף ואלא לשבץ – הציאתו מחשבה זו ליד גמר מלאכה מכאן ולהבא. ואין עולין ממוטאן – משקבלוה. אלא בשינוי מעשה – שיעשה בה מעשה לקלקלם, שישרבם או ינקבם. וכן עד שלא יקבלו מוטאה – אין עולין מתורת קבלת מוטאה שירדו במחשבה זו, אלא בשינוי מעשה, עד שיתחיל לשוף לשבץ ולגרר. מעשה

קפג

קידושין. האומר – פרק שלישי דף נט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

לכדושי איתתא לבריה – ומיירי דארכיו ארצי קמיה ושתיק. דלשויה שליח אמר לעיל (מהב, ד) דלא חציף איניש דמשוי אביו שליח. אבל הכא דארכיו ארצי ושתיק – איבא למימר דסמך עליו. עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה כו' – פירש בקונטרס: דמיירי בחררה של הפקר. וקשה, מהא דתנן ב"שנים אוהיו" (בבא מציעא יא,א): ראה את המציאה ונפל לו עליה, או שפירש טליתו עליה, ובא אחר ונטלה – הרי היא שלו. וכן דאקאמר התם (שם): מי שליטת מקצת הפאה ופירש טליתו עליה – מעבירין אותו הימנה. ואמאי? עני מהפך בחררה הוא! ואומר רבינו תם: דאיסור דמהפך דנקט הכא לא שייך אלא דוקא כשדורצה העני להרויח בשכירות, או כשדורצה לקנות דבר אחד וחבירו מקדים וקונה, והוי דומיא דרב גידל. ומשום הכי קאמר דנקרא רשע, כי למח מחזור על זאת שטרחה בה הבירוי – לך ויחטבר במקום אחר. אבל אם היתה החררה דהפך – ליכא איסור, שאם לא זכה בואת – לא ימצא אחרת. ומיהו, קשה מהוהא דפרק "לא יפטר" (בבא בתרא כא,ב). דקאמר התם: מרחיקין מן הדג כמלא ריצת הדג, אף על פי שהוא של הפקר! ונראה דהתם היינו טעמא מפני שהוא יורד לאומנתו, כי ההיא דקאמר דהתם (שם): האי בר מבואה דאוקי ריחא, ואתא בר מבואה ואוקי בהדיה – מצי לעכובי עליה, דקאמר ליה: דקא פסקת לחיותאי. ועוד אמר רבינו מאיר אביו של רבינו תם: דמיירי בדג מת, שכן דרך הדייגים להשיג במצודות דג מת, והדיגים מתאספים שם סביב אותו הדג. וכיון שזה פירש מצודתו תחילה, ועל ידי מעשה שעשה זה מתאספים שם סביב, ודאי אם היה הבירוי פורש – הוה כאלו גחל לו, ויכול לומר לו: תוכל לעשות כן במקום אחר. ומכאן נראה למחור דרב רבינו יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו כל זמן שהמלמד בביתו, שאמאן שהוא שכיר שם – לך המלמד במקום אחר להשתכר שם. אם לא שם המלמד הבית דאין רצונו לעכב המלמד שלו. אבל אם שכר בעל הבית מלמד אחד – יכול בעל הבית אחר לשכור אותו מלמד עצמו, ואינו יכול לומר לו הבעל הבית: לך שכור מלמד אחר. דנימא ליה: אין רצוני אלא לזה, שדרי כבודמה לי שזה ילמוד בני יפה ממלמד אחר. מיד

רבי אבא לא נחית לה – משום דהפך דה רב גידל. לא מר נחית לה, ולא מר נחית לה, ומיתקריא ארעא דרבנן. "וכן האומר לאשה התקדשי לי כו'". לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים, מהו? רב ושמואל דאמרי תרין: מוקדשת, ואף על פי שנתאבלו המעות. מאי טעמא? הני זוי לא למלוה דמו, ולא לפקדון דמו. לפקדון לא דמו – פקדון ברשותא דמרא קא מתאפלי, והני ברשותא דידה קא מתאפלי. למלוה נמי לא דמו – מלוה להוצאה ניתנה, הני בתורת קידושין ותיבניהו ניהליה. לא בא אחר וקידשה וחזרה בה, מהו? רבי יוחנן אמר: חוזרת, אתי דיבור ומכבט דיבור. ריש לקיש אמר: אינה חוזרת, לא אתי דיבור ומכבט דיבור. איתביה רבי יוחנן לריש לקיש: ביטל, אם עד שלא תרם ביטל – אין תרומתו תרומה. והא הכא, דדיבור ודיבור הוא, וקאתי דיבור ומכבט דיבור! – שאני נתינת מעות ליד אשה, דכי מעשה דמו, ולא אתי דיבור ומכבט מעשה. איתביה: השולח גט לאשתו והגיע בשליח, או ששלח אחריו שליח, ואמר לו "גט שנתי לך בטל הוא" – הרי זה בטל. והא נתינת גט ליד שליח דכי נתינת מעות ליד אשה דמי, וקתני: הרי זה בטל! – התם נמי, כל כמה דלא מציא גיבא לידה – דיבור ודיבור הוא, אתי דיבור ומכבט דיבור. איתביה: ריש לקיש לרבי יוחנן: כל הפכים יורדן ליד מוטאן במחשבה, ואין עולים מידי מוטאן אלא בשינוי מעשה. מעשה

1 מיד מחשבה מיקחא תפיק — תימזה: ליפרוך נמי גבי תרומה לעיל, לרבי יוחנן דקאמרא אם
2 עד שלא תרם ביטל — אין תרומתו תרומה, אבל אם משתרים ביטל — תרומתו
3 תרומה. ואפילו תרם השליח במחשבה, דהא תרומה ניטלת באומד ומחשבה, אלמא לא אתי
4 דיבור ומבטל דיבור ויש לומר: דמחשבה דתרומה היה יודע דכמעשה דמי, דכתיב (במדבר

5 יח) "ונחשב לכם", והוי כאילו תרם בידים ואפילו

6 מעשה אינו מוציא, ואפילו תרם אחד כך כריו

7 אחד מחשבת השליח. אבל גבי טומאה — אין

8 המחשבה מטמאתו, אבל מביאתו לידי תורת

9 קבלת טומאה. ואותה הבאה — יכולה להתבטל,

10 דהביל מודים דעל ידי המעשה מתבטלת. אם כן

11 תתבטל על ידי מחשבה! לא קידשה עצמה

12 חזורה בה מנו — נראה לפרש: חזורה בה כלא

13 אמירתה לשליח. דאי אמירה לשליח "אין רצוני

14 שתקדשני" — פשיטא דאינה מקודשת, דאטו

15 משום דאמרה לו "תהיה לי שליח לקדשני" לא

16 מציא חזרות?

17 אם ביטל עד שלא תרם בו — הבא לא משני

18 בדלעיל: שאני נתינת מעות ליד האשה

19 דכמעשה דמי — היינו משום דהבא ליכא נתינת

20 מעות אלא דיבור לבד. **מתורת** גט לא בטליה

21 — פירוש: דמסתמא אינו מתכוין לבטל אלא

22 השליח. ולפי זה, אם אמר בפירוש "אני מבטל הגט

23 עצמך" — שהוא בטול, ופסול לגרש בו. ובפרק

24 "השולח" (גיטין לבב), גרסי: גיטא גופיה מי קא

25 בטל, משמע שאין הגט מתבטל. וצריך לפרש:

26 אתה סבור שהגט יכול ליפסל בבטול? ולא היא.

27 דהרי הוא כמו מעות שאינן מתבטלות, דמאחר

28 דהגט כתוב כהלכתו — אינו יכול לבטלו, ואם

29 יצאה — יחזור ויגרש בו.

אפילו

1 **מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, מחשבה אין**
2 **מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה. בשלמא**
3 **מיד מעשה לא מפקה - דלא אתי דיבור ומבטל**
4 **מעשה, אלא מיד מחשבה מיהא תפיק! - שאני**
5 **מחשבה דטומאה, דכי מעשה דמי, וכדרב פפא. דרב**
6 **פפא רמי: פתיב "כי יתן" וקרנין "כי יתן" הא פיצד?**
7 **"כי יתן" דומיא ד"כי יתן", מה יתן - דניחא ליה,**
8 **אף יתן - דניחא ליה. רב וביד מתני להא שמענתא**
9 **אהא: וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה,**
10 **והלכה היא וקדשה את עצמה, אם שלח קדמו**
11 **- קידושיה קידושין, ואם של שלוחה קדמו - אין**
12 **קידושיה קידושין. לא קדשה את עצמה וחזרה בה,**
13 **מהו? רבי יוחנן אמר: חזרה, וריש לקיש אמר: אינה**
14 **חוזרת. רבי יוחנן אמר: חזרה, אתי דיבור ומבטל**
15 **דיבור. ריש לקיש אמר: אינה חוזרת, לא אתי דיבור**
16 **ומבטל דיבור. איתביה רבי יוחנן לריש לקיש: ביטל,**
17 **אם עד שלא תרם ביטל - אין תרומתו תרומה! אמר**
18 **רבא: הכא במאי עסקינן - בגון שקדם בעל הבית**
19 **ותרם את פריו, דהוה ליה מעשה. איתביה ריש**
20 **לקיש: כל הפלים יורדים לידי טומאתן במחשבה,**

21 **ואין עולין מטומאתן אלא בשנינו מעשה, מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, מחשבה**
22 **אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה. בשלמא מיד מעשה לא מפקה - לא אתי**
23 **דיבור ומבטל מעשה, אלא מיד מחשבה מיהא תפיק! - אמר ליה: שאני מחשבה דטומאה,**
24 **דכי מעשה דמי, וכדרב פפא. דרב פפא רמי: פתיב "כי יתן" וקרנין "כי יתן", הא פיצד?**
25 **"כי יתן" דומיא ד"יתן", מה יתן? דניחא ליה, אף יתן? נמי דניחא ליה. איתביה רבי**
26 **יוחנן לריש לקיש: השולח גט לאשתו והגיע בשליח, או ששלח אחריו שליח, ואמר לו "גט**
27 **שנתתי לך בטל הוא" - הרי זה בטל. תיובתא דריש לקיש! תיובתא. והילכתא פוותיה דרבי**
28 **יוחנן, ואפילו בקמפיתא. ואף על גב דאיכא למימר: שאני נתינת מעות ליד אשה דכמעשה**
29 **דמי, אפילו הכי אתי דיבור ומבטל דיבור. קשיא הילכתא אהילכתא: אמרת: הילכתא פרבי**
30 **יותן, וקיימא לן: הילכתא פרב נחמן. דאיבעיא להו: מהו שיחזור ויגרש בו? רב נחמן אמר:**
31 **חזור ומגרש בו, רב ששת אמר: אינו חזור ומגרש בו. וקיימא לן הילכתא פוותיה דרב נחמן!**
32 **- נהי דבטליה מתורת שליח, מתורת גט לא בטליה. "מקודשת לשני". אמר רב: מקודשת**
33 **לשני לעולם. ושמואל אמר: מקודשת לשני עד שלשים יום, לאחר שלשים יום פקעי קידושי**
34 **שני, ונמרי קידושי ראשון. תיב רב חסדא וקא קשיא ליה: קידושי שני במאי פקעי? - אמר**
35 **ליה רב יוסף: מר ארישא מתני לה, וקשיא ליה. רב יהודה אסיפא מתני לה, ולא קשיא**
36 **ליה: "מעבשיו ולאחר שלשים יום וכו'" אמר רב: מקודשת, ואינה מקודשת לעולם. ושמואל**
37 **אמר: מקודשת ואינה מקודשת אלא עד שלשים יום, לאחר שלשים פקעי קידושי שני ונמרי**
38 **קידושי ראשון. לרב מספקא ליה אי תנאה תואי אי חזרה תואי, לשמואל פשיטא ליה דתנאה**
39 **תואי. ובפלוגתא דהני תנאי, דתניא: "מהיום ולאחר מיתה" - גט ואינו גט, דברי חכמים.**
40 **רבי אומר: כזה גט. - ונימא רב: הלכה פרבנן, ונימא שמואל: הלכה פרבי! - צריקא, דאילו**
41 **אמר רב: הלכה פרבנן - הוה אמינא: התם דלרחוקה קאתי, אבל הכא דלקרובה קאתי**
42 **- אימא מודה ליה לשמואל, דתנאה תואי. ואי אמר שמואל: הלכה פרבי - הוה אמינא:**
43 **התם הוא דאין גט לאחר מיתה, אבל הכא דיש קידושין לאחר שלשים - אימא מודה ליה**
44 **לרב, צריקא. אמר אבין: ולטעמיה דרב, בא אחד ואמר לה "הרי את מקודשת לי מעבשיו**
45 **ולאחר שלשים יום" ובא אחר ואמר לה "הרי את מקודשת לי מעבשיו ולאחר עשרים יום"**

1 מעשה מוציא מיד מעשה — התחיל לשוף — ביטל מזה תורת גמר מלאכה לשם כלי,
2 בין שירד להו על ידי מעשה — שהחליק וגילה דעתו שאין מחוסרין עוד תיקון, בין שירד
3 להו על ידי מחשבה. מחשבה אינה מוציאה — חשב עליון לשוף לשבץ אחר שחיוב
4 עליון שלא לשוף שלא לשבץ — אין יוצאין מידי מחשבתן הראשונה. דכי מעשה דמיא
5 — דרחמנא קרייה מעשה, דכתיב "כי יתן" והיינו
6 בידים, ואף על גב דמחשבה בעלמא הוא,
7 דאפילו נפלו ממילא וניחא ליה — הוי הכשר,
8 ומיקרי "כי יתן". להא שמענתא — דרבי יוחנן
9 וריש לקיש, וכן היא שנתנה בו — משנה היא,
10 לקמן בפרק בתרא. וחזרה בה — בין בפני שליח
11 בין שלא בפניו. אינה חוזרת — ולקמן מותבין
12 ליה מהא דהשולח גט. ואפילו בקמפיתא — גבי
13 מתניתין לא בא אחד וקידשה וחזרה בה —
14 קיימא לן הילכתא כרבי יוחנן, דאתי דיבור
15 ומבטל דיבור. מהו שיחזור ויגרש בו — בגט,
16 לאחר שאמר לשליח: שנתת לי גט בטל הוא.
17 לעולם — אין בטלין לאחר שלשים, שהרי ניתן
18 לה זמן לחול בתוך שלשים, שיהו כולן פנוין
19 מקידושי ראשון. ושמואל אמר בו — לקמן פריך
20 עלה רב חסדא. מר ארישא — דמתניתין, ולא
21 אמר "מעבשיו" מתני לה להך פלוגתא, ומשום
22 דכישא ליה למר מאי דקשיא ליה. מקודשת
23 ואינה מקודשת לעולם — ואפילו לאחר שלשים
24 עומדת בספק קידושי שניהם, ואסורה לשניהם
25 בלא גט האחד, כדמפרש טעמא לקמן. ושמואל
26 אמר — אינה בספיקא אלא עד שלשים יום.
27 שמו ימות הראשון ולא יגמרו הקדושין, ונמצאו
28 קדושי שני חיילי למפרע. מספקא ליה — האי
29 קדושי שלשים אי תנאה תואי אם לא אחזר בי
30 בתוך שלשים — יחזו קדושין מעבשיו. אי חזרה
31 הוי — ממאי דקאמר "מעבשיו", וקאמר: איני
32 אומר "מעבשיו" אלא התקדשי לי לאחר
33 שלשים. והלכך, לעולם היא בספיקא, דאי הוי
34 תנאה — קידושי ראשון חיילי, קדושי שני לא
35 חיילי. ואם חזרה הוי — קידושי שני חיילי,
36 קידושי ראשון לא חיילי. לשמואל פשיטא ליה
37 דתנאה הוי — הילכך: כל שלשים יום הוי
38 קידושין תלויין, שמו יחזור בו. משלשים ואילך
39 — גמרו. שני ואינו שני — מספקא ליה האי "ולאחר
40 מיתה" אי הוי תנאה: מהיום ויהיה גט אם אמות,
41 ולכשימות נמצא גט למפרע מאותו יום, אי
42 חזרה הוי, חזרו בו מהיום ואמרו: לא ניבן לאחר
43 מיתה — ולא אמר כלום, דאין גט לאחר מיתה
44 — דכיון דמית היכי מגרש? כזה גט — דתנאה
45 הוי. התם — הוא דאיכא לספוקי ולמימר חזרה
46 הוי, משום דלרחוקה אתי, וקשה בעיניו לרחקה
47 ולגרשה, ולהכי הדר ביה ממעבשיו. אבל
48 הכא, דלקרובה קאמו — כל מה דמצי קידושי
49 מקרב לה. ובי אמר "לאחר שלשים" — לא חזר
50 ביה ממעבשיו. התם — הוא דאמר תנאה הוא
51 ולא חזרה, דאדם יודע דאין גט לאחר מיתה,
52 ומיזי כדרי לא עביד איניש דאמר. אבל הכא —
53 דיש קדושין לאחר שלשים יום, אם לא קדשה
54 אחר בנתיים — אימא דילמא הוי חזרה, ולא
55 רצה לקדשה מעבשיו שמו דעתו על אחרת,
56 וימלך בתוך שלשים יום, קמשמע לן. ולטעמיה
57 דרב — דמספקא ליה בחזרה ותנאה, בא אחד
58 ואמר "מעבשיו ולאחר שלשים" ובא אחר ואמר
59 "מעבשיו ולאחר עשרים", שכלו של שני בתוך
60 של ראשון. ואם דראשון חזרה — הוה להו דשני
61 קידושין, דהא ראשון הדר ביה ממעבשיו.

לִיד הַאִשָּׁה, דְּמַעֲשָׂה דְּמִי, שְׁהָרִי יֵשׁ בָּאָן מַעֲשָׂה קֹטָן, אֲפִילוּ הָכִי
 אֲתִי דִּיבּוּר וּמַבְטֵל דִּיבּוּר. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, קְשִׁיָּא הִלְכְתָּא אֲחִילְכְתָּא,
 אֲמַרְתָּ הִלְכְתָּא בְּרַבִּי יוֹחָנָן שְׁדִיבּוּר מַבְטֵל דִּיבּוּר, וְקִיָּמָא לֵן
 שְׁהִילְכְתָּא בְּרַב נַחֲמָן בַּהֲלַכָּה שְׁתּוּבָאָר לַחֲלֹן, דְּאִיבִיעָא לְהוּ לַגְּבִי
 בַּעַל שְׁשֹׁלֹחַ גֵּט לֵאשְׁתּוּ וּבִטְלוּ, מְהוּ שְׁיִחוּר הַבַּעַל וְיִגְרַשׁ בּוֹ –
 בְּאוּתוּר גֵּט, רַב נַחֲמָן אָמַר, חֲזוּר הַבַּעַל וּמִגְרַשׁ בּוֹ, וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר,
 אֵינּוּ חֲזוּר וּמִגְרַשׁ בּוֹ, וְקִיָּמָא לֵן בְּגִטִּין (לִב): שְׁהִילְכְתָּא בְּתוּתָה דְּרַב
 נַחֲמָן, וְהִבְיָנָה הַגְּמָרָא שְׁתַּמּוּ הוּא כִּיּוֹן שְׁאִין דִּיבּוּר מַבְטֵל דִּיבּוּר.
 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, שְׁאִין טַעְמָא שֶׁל רַב נַחֲמָן מְשׁוּם שְׁאִין דִּיבּוּר מַבְטֵל
 דִּיבּוּר, אֲלֵא נְהִי דְּבִטְלִיָּה מְתוּרַת שְׁלִית – אָף שְׁבִיטֵל אֵת שְׁלִיחוּתוֹ
 לַגְרֵשָׁה, אֲבָל אֵת הַגֵּט עֲצָמוּ מְתוּרַת גֵּט לֹא בְּטִלִּיָּה, וְלֹכֵן אֲפֻשֵׁר
 לַגְרֵשׁ בּוֹ;
 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (נַח): הָאוּמֵר לֵאשָׁה הָרִי אֵת מְקוּדֶשֶׁת לִי לֵאחֲרֵי
 שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְבֵא אַחֵר וְקִדְּשָׁה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, מְקוּדֶשֶׁת לְשִׁנִּי;
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַחְלוקֶת בְּבִיאוֹר דְּלִיָּא אָמַר רַב, מִה שְׁשֵׁנִי
 שְׁמִקְדֶּשֶׁת לְשִׁנִּי, הֵינִי לְעוֹלָם, כִּיּוֹן שְׁקִידָתָא לִפְנֵי שַׁחֲלוּ קִידוּשִׁי
 הָרֵאשׁוֹן. וְשְׁמוּאֵל אָמַר, מְקוּדֶשֶׁת לְשִׁנִּי רַק עַד סוֹף שְׁלִשִׁים יוֹם,
 וְלֵאחֲרֵי שְׁלִשִׁים יוֹם פְּקַעֲנִי – פּוֹקַעִים, מִתְבַּטְּלִים קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי, וְנִמְרִי
 – חֲלִים לַגְּמָרִי קִידוּשִׁי הָרֵאשׁוֹן. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְהִבֵּי רַב חֲסֵדָא, וְקָא
 קְשִׁיָּא לִיה עַל דְּבִרֵי שְׁמוּאֵל, קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי בְּמֵאָה פְּקַעֲנִי – כִּיצַד הֵם
 מִתְבַּטְּלִים, וְהִרִי קִדְּשָׁה לִפְנֵי שַׁחֲלוּ קִידוּשִׁי הָרֵאשׁוֹן. מְבִיאָה
 הַגְּמָרָא בִּיאוֹר אַחֵר מַחְלוקֶת רַב וְשְׁמוּאֵל, אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף לִב
 חִסְדָא, מִר אֲרִישָׁא מְתִנִּי לָהּ – מִר שׁוֹנָה אֵת מַחְלוקֶת לַגְּבִי
 הָרִישָׁא וְלֹכֵן קְשִׁיָּא לִיה קוּשִׁיָּא זֶה, וְאֵילוּ רַב יְהוֹדָה, אֲפִסְפָּא מְתִנִּי לָהּ,
 וְלֹא קְשִׁיָּא לִיה קוּשִׁיָּתָךְ. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, שְׁנִינוּ בְּסִיפָא, הָאוּמֵר
 לֵאשָׁה הָרִי אֵת מְקוּדֶשֶׁת לִי מִעֲכָשְׁי וְלֵאחֲרֵי שְׁלִשִׁים יוֹם וְכוּ', אִם
 בֵּא אַחֵר וְקִדְּשָׁה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, מְקוּדֶשֶׁת וְאֵינָה מְקוּדֶשֶׁת;
 כְּלוּמַר סַפֵּק מְקוּדֶשֶׁת, וְכוּזָה נַחֲלָקָא אָמַר רַב, 'מְקוּדֶשֶׁת וְאֵינָה
 מְקוּדֶשֶׁת' לְעוֹלָם. וְשְׁמוּאֵל אָמַר, 'מְקוּדֶשֶׁת וְאֵינָה מְקוּדֶשֶׁת' אֲלֵא עַד
 סוֹף שְׁלִשִׁים יוֹם, כִּיּוֹן שִׁיתָּבֵן שִׁימוֹת הָרֵאשׁוֹן וִיחֲלוּ קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי,
 אֵךְ לֵאחֲרֵי שְׁלִשִׁים יוֹם, פְּקַעֲנִי בּוּדָאוֹת קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי, וְנִמְרִי – חֲלִים
 לַגְּמָרִי קִידוּשִׁי הָרֵאשׁוֹן. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, לְרַב מִסְפָּקָא לִיה – רַב
 הִסְתַּפֵּק לַגְּבִי לִשׁוֹן 'מַעֲכָשִׁי וְלֵאחֲרֵי שְׁלוֹשִׁים יוֹם' שְׁאִמֵּר הָרֵאשׁוֹן,
 אִי לִשׁוֹן 'תְּנַנְהָ' הוּא, וְכֵאלוּ קִדְּשָׁה בְּתַנְאִי שְׁלֵא יִחוּזוֹר בּוֹ בְּאוֹתוֹם
 יָמִים, וּמִמִּילָא אִם לֹא חֲלוּזָר בּוֹ חֲלוּ קִידוּשִׁי הַגְּמָרִי, אִי לִשׁוֹן 'תְּחַרְהָ'
 הוּא, שְׁחֹזֵר בּוֹ מִמָּה שְׁקִדְּשָׁה 'מַעֲכָשִׁי' וְרִצּוֹנוֹ לְקִדְּשָׁה רַק
 לֵאחֲרֵי שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וּמִמִּילָא יִכּוֹל הַשֵּׁנִי לְקִדְּשָׁה בִּינְתֵימִי, וְכִיּוֹן
 שִׁישׁ סַפֵּק בְּלוּשׁוֹן הָרִי הֵיא סַפֵּק מְקוּדֶשֶׁת לְשִׁנִּים לְעוֹלָם.
 וְלְשְׁמוּאֵל, פְּשִׁיטָא לִיה דְּלִשׁוֹן זֶה תְּנַנְהָ הוּא, וְקִדְּשָׁה בְּתַנְאִי שְׁלֵא
 יִחוּזוֹר בּוֹ, וְלֹכֵן רַק בְּתוֹךְ הַזְּמָן הֵיא סַפֵּק מְקוּדֶשֶׁת, שְׁמֵא יִחוּזוֹר בּוֹ
 הָרֵאשׁוֹן וִיחֲלוּ קִידוּשִׁי הַשֵּׁנִי, אֵךְ לֵאחֲרֵי שְׁלוֹשִׁים יוֹם וְלֹא חֹזֵר בּוֹ,
 חֲלוּ קִידוּשִׁי הַגְּמָרִי.
 הַגְּמָרָא תוֹלָה אֵת מַחְלוקֶת רַב וְשְׁמוּאֵל מַחְלוקֶת תְּנַאִים:
 וּמַחְלוקֶת תְּלוּיָה בְּפִלּוּתָא דְּהֵנִי תְּנַאִי, דְּתַנְאִי בְּתוּסְפָתָא (גִּטִּין)
 פִּי'ה דְּהֵנִי), הַנּוֹתָן לֵאשְׁתּוּ גֵט וְאוּמֵר לָהּ 'הָרִי זֶה גִּטִּךְ מִהֵיּוֹם וְלֵאחֲרֵי
 מִיתָה' הָרִי זֶה גֵּט וְאֵינִי גֵט – סַפֵּק גֵּט, דְּבִרֵי חֲכָמִים. רַבִּי אוֹמֵר, בְּתָה,
 גֵּט – גֵּט כּוּזָה הוּא כִּשְׁר. וְהֵינִי כִיּוֹן שְׁחֲכָמִים הִסְתַּפְקוּ כְּסַפְקוֹ שֶׁל
 רַב, הֵאֵם כּוּוֹנְתוֹ לַגְרֵשָׁה בְּתַנְאִי שִׁימוֹת, וּמִמִּילָא כְּשִׁמְתָּ חֵל הַגֵּט
 לַמַּפְרַע, אוֹ שְׁחֹזֵר בּוֹ מִלְשׁוֹן 'מִהֵיּוֹם' וְרִצּוֹנוֹ לַגְרֵשָׁה לֵאחֲרֵי מִיתָה.
 וְכִיּוֹן שְׁאִין מֵת יִכּוֹל לַגְרֵשׁ אֵינָה מִגּוּרֶשֶׁת. וְאֵילוּ דַּעַת רַבִּי כְּסִבְרָת
 שְׁמוּאֵל שְׁבוּדָאִי כּוּוֹנְתוֹ לַגְרֵשָׁה בְּתַנְאִי שִׁימוֹת, וְלֹכֵן כְּשִׁמְתָּ חֵל
 הַגֵּט לַמַּפְרַע. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא, אִם כֵּן לְמַה נַּחֲלָקוּ רַב וְשְׁמוּאֵל לַגְּבִי
 מִשְׁתַּנִּינֵי, וְנִימָא רַב רַק 'חֲלָכָה בְּרַבָּנִי', וְנִימָא שְׁמוּאֵל רַק 'חֲלָכָה
 בְּרַבִּי', וּמִזְבֵּן שְׁכַשְׁם שְׁנַחֲלָקוּ בְּגִירוּשִׁין יִחֲלָקוּ בְּקִידוּשִׁין. מִתְרַצָּת
 הַגְּמָרָא, צְרִיכָא, הוֹרַצְרוֹ לַפְרֵשׁ אֵת מַחְלוקֶת בְּקִידוּשִׁין, כִּיּוֹן
 דְּאֵילוּ אָמַר רַב 'חֲלָכָה בְּרַבָּנִי', תְּהוּ אֲפִסְפָּא שְׁרַק הֵתָם יִתְכֵן שְׁהַתְּכוּן
 לַחֲזוֹר בּוֹ וּלְגְרֵשָׁה לֵאחֲרֵי מִיתָה, כִּיּוֹן דְּלְחֻזְקָה קָאִית – הוּא בֵּא
 לַגְרֵשָׁה וְלַחֲרָקָה, וְרִצּוֹנוֹ לַדְּחוּת זֹאת, אֲבָל הָכָא דְּלְחֻזְקָה קָאִית
 – שְׂבֵא לְקִדְּשָׁה וּלְקַרְבָּה אֵלִיו, אֲפִסְפָּא שְׂרַב מוֹדָה לִיה לְשְׁמוּאֵל,

מוֹסִיפָה הַמִּשְׁנָה, מַעֲשָׂה שְׁנַעֲשָׂה בְּכָל מוֹצֵיא בֵּין מִיד מַעֲשָׂה וּבֵין
 מִיד מַעֲשָׂה שְׁהַחֲשִׁיבוּהוּ כְּכָלִי גְמוּר, אֲבָל מַעֲשָׂה לְבַטְלוּ מִתּוֹרַת
 כָּלִי אֵין מוֹצִיָּאָה לֹא מִיד מַעֲשָׂה וְלֹא מִיד מַעֲשָׂה שְׁהַחֲשִׁיבוּהוּ כְּכָלִי
 גְמוּר. וְקִשָּׁה, בְּשִׁלְמָא מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה לֹא מַסְפָּקָה – אֵינָה
 מוֹצִיָּאָה, כִּיּוֹן דְּלֹא אֲתִי דִּיבּוּר וּמַבְטֵל מַעֲשָׂה, וְאִין מַחֲשָׁבָה עַדִּיפָה
 מִדִּיבּוּר, אֲלֵא מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה מִיָּתָא תְּפִיָּק – מַכֵּל מִקּוֹם
 תּוֹרִצָּא, כְּשֵׁם שְׁלַרְבִּי יוֹחָנָן דִּיבּוּר מַבְטֵל דִּיבּוּר. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא,
 שְׁאִין מַעֲשָׂה דְּמִיָּמָא, דְּכִי מַעֲשָׂה דְּמִי – דִּינָה כְּמַעֲשָׂה, וְכִדְּרַב
 פְּסָא, דְּרַב פְּסָא רַמִּי – הַקְשָׁה סְתִידָה, בְּפִסְקוֹ הַמְלַמֵּד שְׁפִירוֹת
 מִקְבֵּלִים טוּמָאָה רַק אִם נִרְטְבוּ אַחֲרֵי שְׁנַתְּלוּשׁ נִאֲמַר (וִיקְרָא יֹא לַח)
 וְכִי יִתֵּן מִים עַל זֶרַע, וְכֵתִיב 'כִּי יִתֵּן', וְלֹא 'יִתֵּן', בְּאוּפֵן שְׁאֲפֻשֵׁר
 לְקִרְוֹא 'יִתֵּן', כְּלוּמַר בְּכוּוֹנָה וְקִרְיָנִי 'כִּי יִתֵּן', וְהֵינִי נְתִינָה מֵאִלִּיָּה,
 הָא בִּיצָה, אֲלֵא יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ, 'כִּי יִתֵּן' – נְתִינָה מֵאִלִּיָּה מוֹעִילָה רַק
 אִם הֵיא דוּמִיָּא דְּכִי יִתֵּן, וְהֵינִי מִה 'יִתֵּן' מִשְׁמַעוּתוֹ דְּנִיחָא לִיה
 בְּנִתְיָנָה, אָף 'יִתֵּן' דְּנִיחָא לִיה, מִצָּמַצַּמ שְׁמַחֲשֵׁבוּ שְׁהוּא רּוֹצָה
 בְּנִתְיָנָה זֶה נַחֲשֶׁבֶת בְּנִתְיָנָה בִּידִים, וּמוּכַח שְׁמַחֲשָׁבָה הַמְכַשִּׁירָה
 לְקַבֵּל טוּמָאָה דִּינָה כְּמַעֲשָׂה.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה לִשׁוֹן אַחֲרָת מַחְלוקֶת זֶה: רַב וְכִיד מְתִנִּי לָהּ
 שְׁמִעְתָּתָא אָהָ – שׁוֹנָה אֵת מַחְלוקֶת רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישִׁי לְקִישׁ עַל
 הַמִּשְׁנָה לְקַמֵּן (עֵט). וְכֵן הֵיא – אִשָּׁה שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לְשִׁלּוּחָהּ
 לְקִדְּשָׁה, וְחִלְכָּה הֵיא וְקִדְּשָׁה אֵת עֲצָמָה לְאִדָּם אַחֵר, אִם הַקִּדְּוִשִׁין
 שְׁלָהּ קִדְּמוּ, קִידוּשִׁיָּהּ קִידוּשִׁיָּהּ, וְאִם הַקִּדְּוִשִׁין שְׁלֵי שְׁלּוּחָהּ קִדְּמוּ, אֵין
 קִידוּשִׁיָּהּ קִידוּשִׁיָּהּ, וְכוּזָה נַחֲלָקָא, אִם לֹא קִדְּשָׁה אֵת עֲצָמָה לְאִחֵר,
 וְחֻזְרָה מִה מְמִינוּי הַשְּׁלִיחָה, מְהוּ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חֲזוּרָה, וְרִישִׁי לְקִישׁ
 אָמַר, אֵינָה חֲזוּרָה, מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר חֲזוּרָה, כִּיּוֹן
 שְׁאֲתִי דִּיבּוּר הָאִשָּׁה וּמַבְטֵל אֵת דִּיבּוּר מִיָּנִי הַשְּׁלִיחָה, כִּיּוֹן שְׁאִין עֲמוּ
 מַעֲשָׂה כָּלִל, וְרִישִׁי לְקִישׁ אָמַר אֵינָה חֲזוּרָה, כִּיּוֹן שְׁלֵא אֲתִי דִּיבּוּר
 וּמַבְטֵל דִּיבּוּר, אָף שְׁלֵא הֵיא עֲמוּ שׁוּם מַעֲשָׂה.
 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲתִיבָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישִׁי לְקִישׁ מַמִּשְׁנָה בְּתִרּוּמוֹת
 (פ"א מ"ד), הַמִּנְהַג שְׁלִיחַ הַתְּפִירִישׁ תְּרִימוֹה מִפְּרִיטוֹתֵי, וּבִפְּטָל אֵת
 הַשְּׁלִיחוֹת, אִם עַד שְׁלֵא תִרַם הַשְּׁלִיחַ בִּפְטָל, אֵין תְּרִימוֹתוֹ תְּרִימוֹה,
 וּמוּכַח שְׁדִיבּוּר מַבְטֵל דִּיבּוּר. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, אָמַר רַבָּא, הָכָא
 בְּמֵאָה עֶשְׂרִינָן, בְּגוֹן שְׁקָרָם פְּעִל הַכִּתִּי, וְתִרַם אֵת בְּרִי' עֲצָמוּ, דְּתָהוּ
 לִיה מַעֲשָׂה הַמַּבְטֵל אֵת הַשְּׁלִיחוֹת, וְלֹא רַק דִּיבּוּר. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא,
 אֲתִיבָּהּ רִישִׁי לְקִישׁ, מַמִּשְׁנָה בְּכָלִים (פ"ב מ"ט), כֵּל הַכָּלִים יוֹרְדִין
 לִידִי קִבְּלָת מוֹטָאָתָן בְּמַעֲשָׂה בְּלִבָּה, וְאֵין עוֹלִים מְטוּמָאָתָן – מַלְקָל
 טוּמָאָה, אֲלֵא בְּשִׁנִּי מַעֲשָׂה, וּמוֹסִיפָה הַמִּשְׁנָה, מַעֲשָׂה מוֹצִיָּאָה אֵת
 דִּין הַכָּלִי בֵּין מִיד מַעֲשָׂה וּבֵין מִיד מַעֲשָׂה, אֲבָל מַעֲשָׂה אֵין מוֹצִיָּאָה
 אֵת דִּין הַכָּלִי לֹא מִיד מַעֲשָׂה וְלֹא מִיד מַעֲשָׂה. וְקִשָּׁה, בְּשִׁלְמָא
 מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה לֹא מַסְפָּקָה – אֵינָה מוֹצִיָּאָה, כִּיּוֹן שְׁלֵא אֲתִי דִּיבּוּר
 וּמַבְטֵל מַעֲשָׂה, אֲלֵא מַחֲשָׁבָה מִיד מַעֲשָׂה מִיָּתָא תְּפִיָּק – מַכֵּל מִקּוֹם
 תּוֹרִצָּא, כְּשֵׁם שְׁלַרְבִּי יוֹחָנָן דִּיבּוּר מַבְטֵל דִּיבּוּר. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא,
 אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁאִין מַעֲשָׂה דְּמִיָּמָא דְּכִי מַעֲשָׂה דְּמִי, וְכִדְּרַב
 פְּסָא, דְּרַב פְּסָא רַמִּי, בְּפִסְקוֹ וְכִי יִתֵּן מִים עַל זֶרַע (שם) כְּתִיב 'יִתֵּן'
 לֹא וְכוּ', וּפְשֻׁטָּתָהּ הַקְרִיאָה הֵיא 'כִּי יִתֵּן', וְקִרְיָנִי 'כִּי יִתֵּן', הָא בִּיצָה,
 אֲלֵא יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ 'כִּי יִתֵּן' דוּמִיָּא דְּכִי יִתֵּן, מִה 'יִתֵּן' מִשְׁמַעוּתוֹ
 דְּנִיחָא לִיה בְּנִתְיָנָה זֶה, אָף 'יִתֵּן' גַּם דְּנִיחָא לִיה, וּמוּכַח שְׁמַחֲשֵׁבֶת
 הָאִדָּם הַרּוֹצָה בְּנִתְיָנָה הַמִּים נַחֲשֶׁבֶת כֵּאלוּ נִתְּנִים בִּידִים, כִּיּוֹן
 שְׁלַעֲנִין קִבְּלָת טוּמָאָה דִּין הַמַּחֲשָׁבָה כְּמַעֲשָׂה. מַקְשָׁה הַגְּמָרָא,
 אֲתִיבָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישִׁי לְקִישׁ, מַמִּשְׁנָה בְּגִטִּין (לִב). הַשְּׁוֹלֵחַ גֵּט
 לֵאשְׁתּוּ, וְהֵנִיעַ הַבַּעַל בְּשִׁלְיָהּ אוֹ שְׁשֹׁלֹחַ אֲחֵרֵי שְׁלִית, וְאָמַר לוֹ גֵּט
 שְׁתִּיתִי לָךְ בְּטָל הוּא, חֲרִי זֶה בְּטָל וְאֵין שְׁלִיחָה יִכּוֹל לַגְרֵשׁ בּוֹ, וְקִשָּׁה
 עַל רִישִׁי לְקִישׁ הָאוּמֵר שְׁדִיבּוּר לֹא מַבְטֵל דִּיבּוּר. מִסִּימָתָה הַגְּמָרָא,
 אֲבָן תִּיּוֹבָתָא דְּרִישִׁי לְקִישׁ – קוּשִׁיָּא זֶה עַל רִישִׁי לְקִישׁ, תִּיּוֹבָתָא –
 קִשָּׁה, וְאִין עֲלִיָּה תְּשׁוּבָה.
 הַגְּמָרָא מִבְּאֵרֵת אֵת הַהֲלַכָּה בְּנִידוּן זֶה, אוּמֵרֵת הַגְּמָרָא: וְהִילְכְתָּא
 בְּתוּתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן שְׁדִיבּוּר מַבְטֵל דִּיבּוּר, וְאֲפִילוּ בְּמִיָּתָא – בְּאוּפֵן
 הָרֵאשׁוֹן, לַגְּבִי הַמְקִדֵּשׁ אִשָּׁה לֵאחֲרֵי זְמַן שְׁהֵיא יִכּוֹלָה לַחֲזוֹר בָּהּ
 בִּינְתֵימִים, וְאָף עַל גֵּט דְּאִיבָא לְמִיָּמֵר שְׁשִׁאֵי נְתִינָה מְעוֹת הַקִּדְּוִשִׁין

מסרתו להוציא את האשה מבעלה, ומיתה גם כן מועילה להוציא,
וכשהתחיל הגט לחול יצאה מרשות בעלה ונפטרה מיבום, ואף
שלא הסתיימו הגירושין ועדיין אסורה לאחרים, מכל מקום מה
ששייר הגט באישות, נמרתו המיתה, ובמיתתו הותרה לאחרים,
ואינה זקוקה ליבום. מקשה הגמרא, אמר ליה אביי, מי דמי – וכי
גט ומיתה דומים, שאפשר לצרפם כדי לפטרה מיבום, והרי גט
מוציא מרשות הלבם, שהרי נעשית גרושת אחיו ואסורה לו,
ואילו המיתה של בעלה מנגסה לנשות הלבם, וכיון שסוים
הגירושין תלוי במיתה, והמיתה מחייבת ביבום, אין לצרף את
המיתה לגט כדי לפטרה מיבום.
הגמרא מיישבת באופן אחר את הקושיא מהמשנה: אלא אמר
אביי, ה"מ – בגיטין, פקדא מאי שאינה מתייבמת, אף שלרבי יוחנן
לא חל הגט, נזרדה משום אדם שיגרש בלשון דומה, ויאמר הרי זה
גיטך מהיום אם מתי, שאם מת הרי זה גט גמור, שהרי גירשה
מעכשיו בתנאי שימות, והיא אסורה על אחי בעלה. וחיששו שאם
באומר מהיום ולאחר מיתה תתייבם האשה, יטעו לומר שאף
באומר מהיום אם מתי תתייבם, ולכן תיקנו שתחלוץ ולא תתייבם.
מקשה הגמרא, ונזרד להיפך, שבאומר מהיום אם מתי, דתחלוץ,
אף שהיא פטורה, אפי' – מחמת האומר מהיום ולאחר מיתה שהיא
זקוקה לחליצה, ואם באומר 'מהיום אם מתי' לא תחלוץ, יטעו
ויפטרו מחליצה גם באומר 'מהיום ולאחר מיתה'. מתרצת הגמרא,
אם אהא אומר שבאומר מהיום אם מתי חולצת, יטעו לומר שגם
מתייבמת, וכיון שלפ' האמת היא פטורה מיבום, יעברו באיסור
אשת אח. מקשה הגמרא, אם כן ה"מ – באומר מהיום ולאחר
מיתה, נחשוש שאם אהא אומר שחולצת, מתייבמת, ויטעו לומר
שגם באומר מהיום אם מתי תתייבם, ושם היא אסורה. מתרצת
הגמרא, באומר מהיום ולאחר מיתה תתייבם, ואין כך כלום,
שהרי היא באמת זקוקה ליבום, ואף שלכתחילה אמרו שתחלוץ,
רק חששו דרבנן הוא, שמה יאמרו שגם באומר מהיום אם מתי
מתייבמת, אך מחמת חשש זה לא החמירו לומר שלא תחלוץ:

משנה

משנתינו מונה תנאים מסוימים, שתולה בהם הבעל את חלות
הקידושין, ואופן קיומם: האומר לאשה, הרי את מקדשת לי
בפרוטת, על מנת שאאתן לך מאתים וזו, הרי זו מקדשת, והוא –
המקדש יתן לה מאתים וזו, שהרי לא קבע זמן עד מתי יתן. אך אם
אמר על מנת שאאתן לך מאתים וזו מאתים – מעכשיו ועד שלשים יום,
אם נתן לה מאתים וזו בתוך שלשים יום, הרי היא מקדשת. ואם
לא – אם לא נתן לה בתוך שלשים יום, אינה מקדשת וכן אם אמר
לה על מנת שיש לי מאתים וזו, הרי זו מקדשת ובלבד שאכן יש
לו, אף אם הם במקום רחוק ואינו יכול להראותם לה. ואם אמר
לה על מנת שאראך – אראה לך מאתים וזו, הרי זו מקדשת ובלבד
שיראה לה מאתים וזו משלו. ואם היה אדם זה 'שולחני' העוסק
בהחלפת מטבעות, והראה לה מאתים וזו שמונחים על השלחן
שלפניו, שאינם שלו, אינה מקדשת, שלא היתה כוונתה אלא
שיראה לה משלה:

נמרא

הגמרא מבארת מדי כוונת המשנה 'הוא יתן': איתמר, רב הונא
אמר, הרייה מקודשת מעתה, והוא יתן לה מאתים וזו אימתי
שירצה. רב יהודה אמר, אינה מקודשת עתה, אלא רק לכשתתן לה.
מבארת הגמרא את סברותיהם: רב הונא אמר 'הוא יתן', מכיון
שמאתים וזו אלו תנאה הוי' – אינם אלא תנאי לקיום הקידושין,
וממילא מקיים תנאה ואילו – מקיים תנאו והולך לכשירצה, וחלים
הקידושין למפרע. רב יהודה אמר שהרייה מקודשת רק לכשתתן,
כיון שלדעתו אין כוונת המקדש שיחולו הקידושין אלא לאחר
שיתן לה. וממילא רק לבי יחייב – לאחר שיתן לה מאתים וזו הוי'
קידושי' – חלים הקידושין, חששא מיהא – אבל עתה, קודם התינה
לא הוי קידושי.

ובא אחר, ואמר לה 'הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחר צעקה
ימים', הדין הוא כך, מהמקדש הראשון, וכן מאחריו, צריכה האשה
גט, כדי להתירה להנשא, אך מהאדם האמצעי שקידשה אינה
צריכה גט, מה פקדו, אי לשון 'מעכשיו ולאחר זמן' תנאה הוא,
רק קידושי דקמא – של הראשון הם קידושי, כיון שהתקיים תנאו
וחלו קידושי למפרע, אבל דתנך – של השנים האחרים לאו
קידושי, שהרי בשעת שקידשה כבר היתה מקודשת לראשון. ואי
לשון תנך הוא, שכל אחד חזר בו מלשון 'מעכשיו', אם כן רק
קידושי דבתרא – של האחרון הם קידושי, שהרי זמנו היה עשרה
ימים וקדם לאחרים, אבל דתנך – של השנים הראשונים לאו
קידושי, שהרי כשבא זמנם לחול כבר היתה מקודשת לאחרון. אך
קידושי האמצעי בודאי לא חלו, ואינה צריכה ממנו גט. שואלת
הגמרא, פשיטא שכך הדין, כיון שזו לשון מסופקת, ומה חידש
אביי. משיבה הגמרא, מהו דתמא שלדעת רב האי לישנא של
מעכשיו ולאחר זמן, משמע גם תנאה, ומשמע גם תנך, ותלוי
הדבר בכוונת האדם, ותיבצי גימא – ותצטרך גט מכל חד וחד
מהמקדשים, כיון שיתכן שהראשון התכוון ל'חזרה' ולקדשה
לאחר שלשים, והשני התכוון ל'תנאי' ולקדשה מעכשיו, ונמצא
שקידושי חלו לפני הראשון, קא משמע לן אביי שאין פירוש לשון
זו תלוי בכוונת כל אדם ואדם, אלא או שאצל כולם הכוונה
לתנאי, או שאצל כולם הכוונה לחזרה.

הגמרא מבארת דעה שלישית בדיון המקדש מעכשיו ולאחר זמן:
עולא אמר בשם רבי יוחנן, בני אדם המקדשים בלשון זו, אפילו אם
מאה אנשים קידשו אשה אחת, שהראשון אמר 'מעכשיו ולאחר
מאה יום', והשני אמר 'מעכשיו ולאחר תשעים ותשעה יום', וכן
הלאה, קידושי כולם תופסין בה בודאות, וכן אמר רבי אסי, אמר
רבי יוחנן, אפילו מאה תופסין בה. אמר ליה רב משירא ברביה דרב
אמי לרבי אסי, אפסקה לך – אסביר לך מהו פקדא דרבי יוחנן, שזו
נפשיה כי שרנא דלביני – אנשים אלו עשו את עצמם כמו שורות
של לביני בבנין, שאין מניחים לבינה שלמה על גבי לבינה שלמה,
שבאופן כזה אין שורות הלבינים אחוזות זו בזו, ותיפול השורה
החיצונית ואחריה כל השורות, אלא מניחים את הלבינה
הראשונה שבשורה השניה באופן שרק חציה מונח על הלבינה
שתחתיה, וחציה באויר, ומשאירים רווח ללבינה שתבוא לצד
לבינה זו, ואת אותה לבינה מניחים חציה על לבינה אחת וחציה
על לבינה שניה, ועל דרך זו מונחות כולן, וכשהלבינים משולבות
זו בזו, אין הכותל נופל, וכך גם כאן, דכל חד וחד מהמקדשים, ורואה
לחבריה שכן – השאר 'רווח', זמן פנוי לחבירו, שיוכלו גם קידושי
לחפוס בה. והיינו כיון שמשמעות לשון 'מעכשיו ולאחר זמן' היא
שיתחילו הקידושין לחול עכשיו, ויסיימו לחול בסוף הזמן, וכיון
שבינתיים אינה מקודשת לגמרי, יכולים אחרים לקדשה.
אדם שמת ללא בנים, חייבת אשתו להתייבם לאחי בעלה, או
שתחלוץ לו ותהיה מותרת בכך להנשא לאחר. אך אם גירשה
לפני שמת אין מצות יבום, ואסורה האשה על אחי בעלה.
מקשה הגמרא: מתיב רב חנינא על רבי יוחנן, מהמשנה בגיטין
(עב), המגרש את אשתו 'מהיום ולאחר מיתה', גט זה הוא גט
ואינו גט' – ספק גט, ולכן אם מת המגרש ללא בנים, אשתו חולצת
מחשש שלא חל הגט והיא זקוקה ליבום, ולא מתייבמת, מחשש
שהגט חל והיא פטורה מיבום, ואסורה על אחי בעלה. פשלתא לרב
הסובר שזו לשון ספק, משנה זו פסיקא ליה, שמוכח ממנה שזוהו
ספק גט. ואף לשמואל הסובר שזו לשון תנאי, מכל מקום גמי יש
ליישב, שמשנה זו היא מני רבנן היא, הסוברים (לעיל נח) שלשון
זו היא ספק, ואין דאמרי, כלומר שמואל עצמו סובר דרבי (שם)
שזו לשון תנאי. אלא לרבי יוחנן דאמר שלשון זו 'שיורה' הוי,
ומתחילים הגירושין לחול עכשיו ומסתיימים לאחר מיתתו, הרי
כל גימא דמשירי בה – שנשאר בו חלק שלא חל, ולא כלום הוא –
אינו חל כלל, וכיון שאין הגט יכול לסיים לחול לאחר מיתתו, אם
כן כשמת היא עדיין אשתו, ואף יבומי מייבם, ומדוע אמרה
המשנה שחולצת ולא מתייבמת. מתרצת הגמרא, אמר רבא,
באמת אין הגט חל לגמרי קודם מיתתו, ואינה מתייבמת כיון שגט

קידושין. האומר – פרק שלישי דף ס עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
רש"י תוספות

ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר עשרה — והוא הדין בהאי אחר אם קדשה סתם, הואיל
ולא בא אחר אחריו — מזה לי ולתנא. אלא סידרא נקט ותנא. אי חזרה הו' דבתרא הו'
קידושין — שלא בא אחר אחריו, וגמור קידושין לאחר עשרה. האי לישנא משמע תנא
ומשמע חזרה — שתי לשונות במשמע: יש אומרה בלשון תנאי, ויש אומרה בלשון חזרה,
ואיכא למימר להאי תנא ולחאי חזרה, ותבעי
גיטא מכל חד וחד. דלמא קמא לחזרה מבין, ו
וחלו של שני. ושני לתנא איכוב, ושלו קיימין,
ואין של ראשון ושל אחרון קידושין, ובעיא גיטא
מאמצעי. ואיכא למימר דקמא תנא ושלו
קיימין, ואיכא למימר דכולהו חזרה, ושל אחרון
לבד קיימין. קא משמע לן דלא תרייהו
משמע מינה, אלא ספק תנא ספק חזרה, ואי
תנא הוא — לכולהו הוי תנא, ואין לשון
חזרה כלל. ואי חזרה הוי — לא הוה ביה לישנא
דתנא כלל, וממה נפשך אמצעי לא הו'
קידושין. אסברה לך ב' — דהא ליכא למימר
טעמא דרבי יוחנן משום דקסבר שתי לשונות
במשמע, ומספקא ליה לגבי האי גברא בתנא
ולגבי האי בחזרה, דאם כן לא שייך למיתני
'תופסין', דאין תפיסה אלא באחד מן, ואנן
הוא דלא ידעינן הי ניהו. ומדקתני "תופסין" —
משמע דסבירא ליה שיש בה צד קידושין
לכולהו. דשוי נפשייהו כי שרנא דליבני —
המסדר לבנים ורחב כולן שוה, אינו מסדר ממש
זו על זו, דאם כן הרי שורה החיצונה נופלת
וחבירתה אחריה. אלא מסדר תחילה זו אצל זו,
וחזרו ומסדר עליה שורה אחרת, ונתון החיצונה
משוכה לחזק כדי שישאר ריח בתחתונה להיות
שניה יושבת מקצת עליה ומקצת על שאצלה,
ונשאר ריח גם בשניה להיות שלישית מקצת
עליה, וכן כולם. הכא נמי, כל אחד מצא מקום
זמן פניו לקדושין, ותפסו כולן לאוסרה. חולצת
— שמא אינו זן וקוקה לביים. ולא מתייבמת —
שמא גט הוא והוא לא גרשת אחיו, והרי היא
לו בברת — שאין עליה זיקת יבום. הא מני רבנן
היא — דמספקא להו אי תנא אי חזרה. גיטא
דשייר ביה לא כלום הוא — דרחמנא אמר
(דברים כד) "כריתות". אם מתי — פשיטא לן
דתנא הוא, והוי גיטא למפרע לכשימות. הרי
זה גט — ואינה צריכה חליצה משמות. אטו
מהיום ולאחר מיתה — דפשיטא לרבי יוחנן
דשיורא הוא, ולא הוי גט כלל. ומשני: אם אתה
מצריכה חליצה אתו נמי ליבומה — דאמר:
מדאצרכה חליצה — קים להו לרבנן דלאו גיטא
הוא, ואתו ליבומי גרשה, והא בברת. ופרכינן:
הכא נמי ב' מהיום ולאחר מיתה' נידוש דלמא
אני ליבומה, שאם אתה אומר חולצת —
מתייבמת. ומשני: תתייבם ואין בכך כלום, דגיטא
דשייר ביה — לאו גיטא הוא כלל. והא דקתני לא מתייבמת — חששא דרבנן היא, דגזרו אטו "מהיום אם מתי". "אחזקה דיבם מוקמינן לה" לא שייך למיתני הכא, אלא ביבמות גבי
מילתא אחריני דמשום ספקא. בפרק "ארבעה אחין" (יבמות לא.א.) אבל הכא, דאפילו ספקא ליכא — לא בעי חזקה, דהא דאי יבמה היא. **משנה** הרי את מקודשת לי — בפרטה
זו, על מנת שאתן לך מאתים זוז. הכי גרסינן: **ואם הראה על השלחן אינה מקודשת** — והכי פירושה: ואם היה שולחני, והראה לה מעות שאינן שלו והעל שולחן שלפניו — אינה
מקודשת, דלא נתכונה זו אלא לראות משלו. **גמרא** אמר רב הונא והוא יתן — לכשריצה, וקידושין חלין למפרע משעת קידושין. ומיהו, מודה רב הונא דאם מת קודם שניתן —
אינה צריכה חליצה, שחיי לא קיים תנאו. וקיבלה קידושין מאחר — קודם שיקיים תנאו, ואחר כך עמד זה וקיים תנאו. לרב הונא לא הו' קידושין — שני קידושין, דהא גמרו קידושין
ראשון למפרע. לרב יהודה הו' קידושין — שני קדושין, שחיי הראשון לא נתכוון לקדשה בפרטה אלא במאתים זוז. ור' ליה לרב יהודה באומר "על מנת" כאומר "מעכשיו" דמי,
דחרי קדמו קידושין שני.

מכנסה לרשות יבם! אלא אמר אבוי: התם טעמא מאי — גזירה משום "מהיום אם מתי" הרי זה
גט. — ונגזור "מהיום אם מתי" דתחלוץ, אטו "מהיום ולאחר מיתה"! — אם אתה אומר חולצת
— מתייבמת. — הכא נמי אם אתה אומר חולצת — מתייבמת. — תתייבם, ואין בכך כלום, חששא
דרבנן הוא. **משנה** האומר לאשה "הרי את מקודשת לי על מנת שאאתן לך מאתים זוז" הרי
זו מקודשת, והוא יתן. "על מנת שאאתן לך מאתים זוז" — נתן לה בתוך שלשים יום, — נתן לה בתוך שלשים —
מקודשת, ואם לאו — אינה מקודשת. על מנת שיש לי מאתים זוז — הרי זו מקודשת, ויש לו. "על
מנת שאראד מאתים זוז" — הרי זו מקודשת, ויראה לה. ואם הראה על השלחן — אינה מקודשת.
גמרא איתמר, רב הונא אמר: והוא יתן, רב יהודה אמר: לכשיתן, רב הונא אמר: והוא יתן;
תנאה הוי, מקיים תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשיתן; לבי יהיב הו' קידושין, השתא מיהא
לא הו' קידושין. מאי בינייהו? איכא בינייהו: שפשטא ידה וקבלה קידושין מאחר. לרב הונא
לא הו' קידושין, לרב יהודה הו' קידושין. ותנן נמי גבי גיטין פי האי גוונא: האומר לאשה
"הרי זה גיטא על מנת שתתני לי מאתים זוז" — הרי זו מגודשת והיא תתן. איתמר, רב הונא
אמר: והיא תתן, רב יהודה אמר: לכשתתן. רב הונא אמר: והיא תתן; תנאה הוי, מקיימא
תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשתתן; לבי יהיבא ליה הוא דהוי גט, השתא מיהא לא הוי גט.
מאי

מכנסה לרשות יבם! אלא אמר אבוי: התם טעמא מאי — גזירה משום "מהיום אם מתי" הרי זה
גט. — ונגזור "מהיום אם מתי" דתחלוץ, אטו "מהיום ולאחר מיתה"! — אם אתה אומר חולצת
— מתייבמת. — הכא נמי אם אתה אומר חולצת — מתייבמת. — תתייבם, ואין בכך כלום, חששא
דרבנן הוא. **משנה** האומר לאשה "הרי את מקודשת לי על מנת שאאתן לך מאתים זוז" הרי
זו מקודשת, והוא יתן. "על מנת שאאתן לך מאתים זוז" — נתן לה בתוך שלשים יום, — נתן לה בתוך שלשים —
מקודשת, ואם לאו — אינה מקודשת. על מנת שיש לי מאתים זוז — הרי זו מקודשת, ויש לו. "על
מנת שאראד מאתים זוז" — הרי זו מקודשת, ויראה לה. ואם הראה על השלחן — אינה מקודשת.
גמרא איתמר, רב הונא אמר: והוא יתן, רב יהודה אמר: לכשיתן, רב הונא אמר: והוא יתן;
תנאה הוי, מקיים תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשיתן; לבי יהיב הו' קידושין, השתא מיהא
לא הו' קידושין. מאי בינייהו? איכא בינייהו: שפשטא ידה וקבלה קידושין מאחר. לרב הונא
לא הו' קידושין, לרב יהודה הו' קידושין. ותנן נמי גבי גיטין פי האי גוונא: האומר לאשה
"הרי זה גיטא על מנת שתתני לי מאתים זוז" — הרי זו מגודשת והיא תתן. איתמר, רב הונא
אמר: והיא תתן, רב יהודה אמר: לכשתתן. רב הונא אמר: והיא תתן; תנאה הוי, מקיימא
תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשתתן; לבי יהיבא ליה הוא דהוי גט, השתא מיהא לא הוי גט.
מאי

מכנסה לרשות יבם! אלא אמר אבוי: התם טעמא מאי — גזירה משום "מהיום אם מתי" הרי זה
גט. — ונגזור "מהיום אם מתי" דתחלוץ, אטו "מהיום ולאחר מיתה"! — אם אתה אומר חולצת
— מתייבמת. — הכא נמי אם אתה אומר חולצת — מתייבמת. — תתייבם, ואין בכך כלום, חששא
דרבנן הוא. **משנה** האומר לאשה "הרי את מקודשת לי על מנת שאאתן לך מאתים זוז" הרי
זו מקודשת, והוא יתן. "על מנת שאאתן לך מאתים זוז" — נתן לה בתוך שלשים יום, — נתן לה בתוך שלשים —
מקודשת, ואם לאו — אינה מקודשת. על מנת שיש לי מאתים זוז — הרי זו מקודשת, ויש לו. "על
מנת שאראד מאתים זוז" — הרי זו מקודשת, ויראה לה. ואם הראה על השלחן — אינה מקודשת.
גמרא איתמר, רב הונא אמר: והוא יתן, רב יהודה אמר: לכשיתן, רב הונא אמר: והוא יתן;
תנאה הוי, מקיים תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשיתן; לבי יהיב הו' קידושין, השתא מיהא
לא הו' קידושין. מאי בינייהו? איכא בינייהו: שפשטא ידה וקבלה קידושין מאחר. לרב הונא
לא הו' קידושין, לרב יהודה הו' קידושין. ותנן נמי גבי גיטין פי האי גוונא: האומר לאשה
"הרי זה גיטא על מנת שתתני לי מאתים זוז" — הרי זו מגודשת והיא תתן. איתמר, רב הונא
אמר: והיא תתן, רב יהודה אמר: לכשתתן. רב הונא אמר: והיא תתן; תנאה הוי, מקיימא
תנאה ואזיל. רב יהודה אמר: לכשתתן; לבי יהיבא ליה הוא דהוי גט, השתא מיהא לא הוי גט.
מאי

איכא בנייהו שנתקיע הגט או שנאבד – ולא רצה לשנוי; איכא בנייהו דפושטה ידה וקבלה קידושין מאחר, כדלעיל. דאם כן היה צריך לומר דלרב הונא צריכה גט משני, ולרב יהודה אינה צריכה גט משני. והא ליתא, דהא אפילו לרב יהודה נמי צריכה גט מספק וכדפירש רבינו יצחק. פרק "מי אסחור" (גיטין ע"א). לכשתתן – דמגורשת ואינה מגורשת עד שתתן. ולעיל נמי גבי קידושין לא

מאי בנייהו? איכא בנייהו שנתקיע הגט או שנאבד.
לרב הונא הוי גט, לרב יהודה לא הוי גט. וצריכא:
דאי אשמעינן גבי קידושין – בהא קאמר רב הונא,
משום דלקרובה קאתי, אבל גירושין דלרחה קאתי
– אימא מורי ליה לרב יהודה. ואי איתמר בהך – בהך
קאמר רב הונא, משום דאיהו לא כספי ליה למתבעה,
אבל הכא, דאיהו כספא לה למיתבעה – אימא מורי
ליה לרב יהודה, צריכא. מיתבי: "הרי זה גיטך על
מנת שתתני לי מאתים וזו" – אף על פי שנתקיע הגט
או שנאבד – הרי זו מגורשת, לאחר לא תנשא עד
שתתן. ועוד תנא: אמר לה "הרי זה גיטך על מנת
שתתני לי מאתים וזו" ומת, נתנה – אין וקוקה לך, לא
נתנה – וקוקה לך. רבן שמעון בן גמליאל אומר:
נותנת לאחיו, או לאביו, או לאחר מן הקרובים. עד
כאן לא פליגי, אלא דמר סבר: "לי" – ולא ליוזרשי,
ומר סבר: אפילו ליוזרשי. דכולי עלמא מיהא תנאה
הוי, תויבכתא דרב יהודה! – אמר לך רב יהודה: הא
מני – רבי היא, דאמר רב הונא אמר רבי: כל האומר
"על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי, ופליגי רבנן עליה,
ואנא דאמרי כרבנן. גופא: אמר רב הונא אמר רבי:
כל האומר "על מנת" פאומר "מעכשיו" דמי. אמר
רבי ירמיה: פי הוינן בבבלי הוה אמרין, הא דאמר רב
הונא אמר רבי כל האומר "על מנת" פאומר
"מעכשיו" דמי – פליגי רבנן עליה. פי סלקי להתם
אשפחיה לרבי אסי דתיב וקאמר לה משמיה דרבי
יוחנן: הכל מודים פאומר "על מנת" פאומר "מעכשיו"
דמי. לא נחלקו אלא מיהו ולאחר מיתה. והתנא:
מיהו ולאחר מיתה" – גט ואינו גט, דברי חכמים,

רבי אומר: פוה גט. – ולרב יהודה, דאמר ב"על מנת" נמי פליגי, אדמיפלגי ב"מיהו ולאחר מיתה" גיפלגי ב"על מנת"? – להודיעך כח דרבנן! – כח דהיתירא עדיף. "על מנת שאיתן לך מכאן וכו'". פשיטא! מהו דתיבא: לאו תנאה הוא, ולווייה קאמר, קא משמע לן. "על מנת שיש לי מאתים וזו וכו'". וניחוש שפא יש לו? ועוד, תנא: חיישנן שפא יש לו? – לא קשיא; הא – בקידושין ודאי, הא – בקידושין ספק. "על מנת שאראד מאתים וזו וכו'". תנא: לא נתפונה אלא לראות משלו. ואם הראה לה על השלחן אינה מקודשת". פשיטא! לא צריכא, דאף על גב דנקט דמי בעיקרא. **משנה** "על מנת שיש לי בית פור עפר" – הרי זו מקודשת, ויש לו. "על מנת שיש לי במקום פלוני", אם יש לו באתו מקום – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת. "על מנת שאראד בית פור עפר" – הרי זו מקודשת, ויראנה. ואם הראה בבקעה – אינה מקודשת. **גמרא** וניחוש שפא יש לו! ועוד, תנא: חיישנן שפא יש לו! – לא קשיא; הא – בקידושין ספק. למה לי למיתנא גבי ארעא, ולמה לי למיתנא גבי וזו? – צריכא, דאי אשמעינן גבי וזו – משום דעבדי אינשי דמצעני. אבל ארעא, אימא: אי דאית ליה ארעא – קלא אית ליה, קא משמע לן. "על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו'". פשיטא! – מהו דתיבא: אמר לה "מאי נפקא לך מינה, אנא מרחנא ומיתנינא", כמשמע לן. "על מנת שאראד בית פור עפר". תנא: לא נתפונה זו אלא לראות משלו. ואם הראה בבקעה אינה מקודשת". פשיטא! לא צריכא דנקיט בדיסחורא. גבי הקדש תנן: המקדש

מאי בנייהו – על כרחיך לרב הונא נמי אסורה לינשא עד שתתן, שמא לא יתיקיים התנאי, וגט בטל, ובניה ממזרים. דלקרובה אתי – ומיהו לקרבה אלו, וגמר קידושין בפרטה שנתן לה. אימא מודה ליה לרב יהודה – דלא גמר למיהו גטא עד שתתן, אולי יתפייסו ביתיים, שאין אדם ממנה לרחק את אשתו. בהך קאמר רב הונא – דמגורשת מיד, לא חשש הבעל לעכב גירושיה עד שקבל המעות, משום דלא כספי למתבע לה. אימא מודה ליה לרב יהודה – שדאי לא נתרצית בקידושיה עד שיתן. שנתקיע – קודם שנתנה. נתנה – קודם שמת. אבל לכולי עלמא תנאה הוי – ואפילו תנא קמא מודה שאם פירש "על מנת שתתן לי או ליוזרשי", שאפילו מת – נותנה ליוזרשי ופטורה מן החליצה, דהוה ליה על למפרע משקבלתו. כאמר מעכשיו – על מנת כך וכך דמי. כי סלקי להתם – כשעליתי לארץ ישראל. לא נחלקו – כלומר, לא מספקא להו לרבנן אי תנאה אי חורה, אלא ב"מזדים ולאחר מיתה". והתנא – בנחורא. פשיטא – דאם לא נתן לה בתוך שלשים יום אינה מקודשת. לאו תנאה הוא – ולא קפדה שלשים יום, אלא לזווייה בעלמא קאמר. ויש לו – משמע שיש עדים שיש לו. הא לאו הכי אינה מקודשת, ומוותרת לאחר. ואמאי? ניוחש שמא יש לו קידושין ודאי הוי – אם אנו יודעים שיש לו. ונפקא מינה, שאם בא אחר וקידשה – אינה מקודשת. וכי לא ידיענן – חיישנן שמא יש לו, ואינה מותרת לאחר. ומיהו, צריכה גט מן השנא, דשמא לא הוי הראשונים קידושין. לא נתבונה זו אלא לראות משלו – לפיכך אם הראה על השלחן שלפניו, והוא שולחני והמעות אינם שלו – אינה מקודשת. בעיקרא – למחצית שבר, הוי לפניו על שולחנו להחליק ולהשתכר. **משנה** בית כור – מקום הראוי לזרוע שלשים סאין, וחשבין לכל סאתים מאה על חמשים, כחצר המשכן, חמשים על חמשים לבית סאה. ובית כור אלף וחמש מאות אורך על חמשים רוחב. ואם אתה מרביע תמצאנו מאתים ושבעים ושלשה וחמשה טפחים על מאתים ושבעים ושלשה וחמשה טפחים ועוד דבר מעוט. ואם הראה בבקעה – הרי לך קדש גדולה, ובה ממה בתי כורין, ואין אחד מןן שלו. **גמרא** וזו הוא דעבדי אינשי דמצעני – והתם הוא דחוינא אי יש לו – הווי קידושין ודאי, לא חוינא – הווי קידושין ספק. אבל ארעא – אי לא ידיענן דיש לו – אפילו קידושין ספק ליכא, דמאן דאית ליה ארעא – קלא אית ליה, קא משמע לן. מיתננו גבי הרדי – לזמירא דארעא כי וזו, מה התם יש לו – ודאי, אין לו – ספק, אף קרקע יש לו – ודאי, אין לו – ספק. מאי נפקא לך מינה – אם רחוק הוא? אלא טרחנא ומיתנא התבונה לבית. בדיסחורא = ארסות.

בשעת

שוב אין הגירושין יכולים לחלו.
מתרצת הגמרא: אִמְרָ לָךְ רַב יְהוּדָה, אף שמוכח מברייתא זו כדברי רב הונא, מכל מקום אין להקשות על שיטתי, כיון שהא מני – שברייתא זו כשיטת רבי היא. דאמר רב הונא, אִמְרָ רַבִּי, כָּל הָאוֹמֵר עַל מִנַּת פְּאוֹמֵר מַעֲבָשׁוֹ דְּרַבִּי – התולד את חלות הדבר בעל מנת שיעשה כך וכך, כוונתו שיחול כבר מעבשיו על מנת שיתקיים התנאי לבסוף, ולכן שנינו בברייתא שאפשר לקיים את התנאי לאחר לבקרת הגט, ולאחר מיתת המגרש, ופליגי רבנן עליה – אמנם חכמים חולקים על רבי וסוברים שאין כוונתו שיחול המעשה מיד, ונאמר דאמר – ואני סבור בדעת רבנן.
הגמרא מביאה שתי שיטות במה נחלקו רבנן על רבי: גופא, אִמְרָ רַב הוֹנָא אִמְרָ רַבִּי, כָּל אִדָּם הָאוֹמֵר עַל מִנַּת פְּאוֹמֵר מַעֲבָשׁוֹ דְּרַבִּי. אִמְרָ רַבִּי וְרָא, כִּי יוֹחֵנְן כָּבְדֵּל הוּא אֶסְרִין – כשהיינו בבבל היינו אומרים שהא דאמר רב הונא אִמְרָ רַבִּי, כָּל הָאוֹמֵר עַל מִנַּת פְּאוֹמֵר מַעֲבָשׁוֹ דְּרַבִּי, פְּלִיגִי רַבְנָן עֲלֵיהּ – חכמים חולקים וסוברים שאין כוונת האומר אלא שיחול לאחר קיום התנאי. אמנם כִּי פְּלִיגִי לְהִתָּם – כשעליתי לארץ ישראל, אֲשַׁכְּחִיהּ – מצאתי לרבי אָסִי דְּרִיתִיב וְקֶאֱמֵר לֵה – שהיה יושב ואומר מִשְׁמִיחָ דְּרַבִּי יוֹחֵנְן כֵּן, הַכֹּל מוֹדִים פְּאוֹמֵר עַל מִנַּת שְׁפָאוֹמֵר מַעֲבָשׁוֹ דְּרַבִּי, וְלֹא נִחְלָקוּ חֲכָמִים עַל רַבִּי אֱלָא באופן שאמר המגרש שיחולו הגירושין מִהֵיוֹם וְלֵאחֲרָ מִיְּתָה. שחשפתן חכמים אם מה שאמר ו'לאחר מיתה', כוונתו לתלות את הגירושין בתנאי שימות, או שחור בו, ורצונו שיחולו הגירושין לאחר מיתה, שאז שוב אינו יכול לגרשה, ולכן אמרו שהיא ספק מגורשת.
הגמרא מביאה סיוע לדעת רבי יוחנן מברייתא: וְהִתְנָא, האומר 'הרי זה גיטך מִהֵיוֹם וְלֵאחֲרָ מִיְּתָה', הרי זה גִּט וְאִינוּ גִּט, כלומר, הרי זה ספק גט, דְּכֵרִי חֲכָמִים. רַבִּי אוֹמֵר, כֹּה גִּט – הרי זה גט כשר, שודאי לא נתכוון אלא לתלות את הגירושין בכך שימות. נמצא מוכח מהברייתא שמחלוקת רבי וחכמים היא כשגירסא אשתו מדיום חכמים מיתה, ולא בכל תנאי, שאם לא כן הוי מפרשים מחלוקתם בכל מגרש על תנאי, ולא רק במגרש מדיום ולאחר מיתה.
מקשה הגמרא: וְלָרַב יְהוּדָה, דְּאִמְרָ שְׁפָעַל מִנַּת, נָמִי פְּלִיגִי – גם כן נחלקו רבי וחכמים אם כוונתו שיחולו הגירושין מיד או רק לאחר קיום התנאי, אֲדִמִּיפְלִגִי – עד שפירשו מחלוקתם במגרש את אשתו מִהֵיוֹם וְלֵאחֲרָ מִיְּתָה, נִפְלִיגִי עַל מִנַּת – היה להם לפרש מחלוקתם לגבי המגרש את אשתו בתנאי, שלדעת רבי חלים הגירושין מיד, ולדעת חכמים ספק אם חלים הגירושין מיד או לאחר קיום התנאי, וממילא נלמד שכל שכן במגרש 'מדיום' ולאחר מיתה יסברו חכמים שיתכן שכוונתו לגרשה רק לאחר מיתה, ואין הגירושין חלים. מתרצת הגמרא, משום כך הביאה הברייתא את מחלוקתם לגבי מגרש 'מדיום' ולאחר מיתה, כדי להודיעך את פה סברתו דְּרַבִּי, דְּבִמְגֵרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ מִהֵיוֹם וְלֵאחֲרָ מִיְּתָה נָמִי – גם כן כִּי הָרִי זֶה גִּט, אף על פי שאמר בפירוש 'לאחר מיתה' שהוא זמן שאינו ראוי לגירושין, וכל שכן בגירושין על תנאי.
הגמרא חוזרת ומקשה, ונִפְלִיגִי עַל מִנַּת, וכדי להודיעך את פה סברתם דְּרַבְנָן, שאף כשגירשה בתנאי רגיל, חוששים שכוונתו שיחולו הגירושין רק לאחר קיום התנאי. מתרצת הגמרא, פֶּה דְּהִתְרָא עֲדִיף – יש חידוש גדול יותר בדעת רבי, שמיתר אותה להנשא, ואינו חושש לאיסור 'יבמה לשוק', שהרי בזה מתבאר שדעתו ברורה, מה שאין כן בדעת חכמים יש לומר, שאין סברתם ברורה בעיניהם לגמרי, ומכל מקום אסרו את האשה מספק שמה כוונת המגרש שיחולו הגירושין רק לאחר מותו, וממילא אשתו זקוקה ליבום: [*]
שנינו במשנה, עַל מִנַּת שְׁאֵתָן לָךְ מִכָּאֵן וְכוּ' ועד שלשים יום, נתן לה בתוך שלשים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: שואלת הגמרא: פְּשִׁיטָא – הרי פשוט הוא שאין חלים הקידושין אלא אם כן נתן לה בתוך שלושים יום, שהרי כך התנה עמה, ומדוע הוצרך התנא להשמיענו זאת. משיבה הגמרא, מֵהוּ דְּרִיתִיבָא, שמה שהוסיף

מבררת הגמרא: מֵהוּ בְּיָנִיחוּ – איזה חילוק דין ישנו ביניהם, הרי אף לדעת רב הונא אסורה היא להינשא, מחשש שלא יתקיים התנאי, ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים. מבארת הגמרא: אִמְרָ בְּיָנִיחוּ, באופן שְׁתַּקְרַע הַגִּט או שְׁאֵבָר מִן הָאִשָּׁה, קודם שנחנה האשה מאתים זו, וְלָרַב הוֹנָא, אף שאבד או נקרע הגט קודם קיום התנאי, מכל מקום כשהתקיים התנאי הָיָה גִּט למפרע מזמן נתינתו, מה שאין כן לְרַב יְהוּדָה שהגירושין חלים רק בעת נתינת המאתים זו, יש צורך שבאותה שעה יהיה הגט ברשות האשה, ומאחר ובאותה שעה כבר נקרע הגט או אבד, לֹא הָיָה גִּט. מבארת הגמרא מדוע הוצרכו רב הונא ורב יהודה לכפול מחלוקתם גם בקידושין וגם בגיטין: וְצִירָא, כיון דְּאִי אֲשַׁמְעִין – אם היו משמיעים לנו את דעתם רק לְגַבִּי קִידוּשִׁין, היינו סוברים שרק כָּהָא – במקרה זה קֶאֱמֵר רַב הוֹנָא שהקידושין חלים מיד בשעת הקידושין, מִשּׁוֹם דְּלְקִרְוֵהָ קֶאֱמֵר – שכיין שבא הוא לשאת אותה לאשה, מן הסתם מתכוין הוא שיחולו הקידושין מעבשיו, שהרי חפץ הוא בה כעת. אֲבָל לגבי גִּירוּשִׁין, דְּלְקִרְוֵהָ קֶאֱמֵר – שבמעשה זה הוא מרחיקה ממנו, ומגרשה, אִמְרָ מוֹדִי לֵה – היה מקום לומר שרב הונא מודה לְרַב יְהוּדָה שכוונת הבעל שיחולו הגירושין רק בעת קיום התנאי, שמה יתפייסו ביניהם. לכך השמיענו רב הונא שאף לגבי גירושין רצונו שיחול הגט לאלתר.
ממשיכה הגמרא לבאר: וְאִי אִתְרַב כָּהָא – אם היתה מחלוקתם נאמרת רק לגבי גירושין, היינו אומרים שרק כָּהָא – בגירושין קֶאֱמֵר רַב הוֹנָא שחלים הגירושין מיד, מִשּׁוֹם דְּאִיהוּ לֹא כְּסִיף לֵיהּ לְמִתְבַּעָה – כיון שהבעל לא מתבייש לתבוע מהאשה את המעות, ולכן אין סברא שיעכב את חלות הגירושין עד לקיום התנאי, אֲבָל כָּהָא – כאן, בקידושין דְּאִיהּ כְּסִיפָא לֵה לְמִתְבַּעָה – היא מתביישת לבקש מבעלה שיקיים את תנאו ויתן לה מאתים זו או שיפטורנה ממנו לגמרי, יתכן שאין רצונה להתקדש לו מיד אלא רק לכשיקיים הבעל את התנאי, ויתן לה מאתים זו, וְאִמְרָ מוֹדִי לֵה – היה מקום לומר שרב הונא מודה לְרַב יְהוּדָה שחלים הקידושין רק בקבלת המאתים זו, צִירָא – לכך הוצרכו להשמיענו את מחלוקתם גם בקידושין וגם בגירושין.
הגמרא מקשה על שיטת רב יהודה: מִיְּתִיבִי, שנינו בתוספתא (גיטין פ"ה ה"ה), המגרש את אשתו ואומר לה הָרִי זֶה גִּיטְךָ, עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זוּ, אָף עַל פִּי שְׁתַּקְרַע הַגִּט או שְׁאֵבָר קודם שנחנה מאתים זו, הָרִי זֶה מְגִירָשָׁתְךָ, באם קיימה את התנאי לאחר מכן. ומכל מקום לֹאִדָּם אֲחֵר לֹא תִנְשָׂא עַד שְׁתַּתְּנִי לוֹ מֵאֵתִים זוּ ותקיים את התנאי, כיון שיש לחשוש שמה לא תקיים את התנאי, ויתברר שהריהי אשת איש. הרי לנו בפירוש שלא כדעת רב יהודה, שהרי אף אם נקרע הגט הריהי מגורשת.
ועוד יש להקשות מדתנאי (שם). אִמְרָ לָךְ הָרִי זֶה גִּיטְךָ עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זוּ, ומה הבעל ללא בנים. אם קיימה את התנאי ונתנה לו מאתים זו, חלו הגירושין ואין היא זקוקה לְיָבָם, אבל אם לא נתנה לו מאתים זו קודם שמת, הרי לא חלו הגירושין, כיון ששוב אין בידיה אפשרות לקיים התנאי, וזקוקה לְיָבָם כדין אלמנה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אף אם לא נתנה לו מאתים זו בחייה, הריהי נותנת מאתים זו לְאֶחָיו, או לְאֶבְיָיו, באם אביו קיים, או אם אין לו אב או אח נותנת לְאֶחָד מִן הַקְּרֹבִים שהוא יורשו, ובכך ייחשב לה שקיימה את התנאי, ויחולו הגירושין למפרע. הגמרא מסיימת את הקושיא, ומדייקת, עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל אֱלָא דְּמֵר – תנא קמא כָּבֵר שכוונת המגרש בתנאי, שתתן דווקא 'לִי' ולא לְיֹרְשִׁי, ולכן כשמת אין לה אפשרות לקיים את התנאי. וְכֵן רבן שמעון בן גמליאל כָּבֵר שכוונת המגרש שתוכל לתת אֶפְּסִילוֹ לְיֹרְשִׁי. ומשמע דְּכֹוּלָּא עֲלִמָא מִיְּהָא תִנְחָא הָיָה – שעל כל פנים לדעת כולם כוונתו היתה שהגירושין יחולו מיד בשעת נתינת הגט, ונתינת המאתים זו אינם אלא תנאי בלבד, ולכן ניתן לקיימו אף אחר מיתת הבעל, והרי זה הַיִּזְבָּה דְּרַבִּי יְהוּדָה האומר שכוונת המגרש שיחולו הגירושין רק לאחר נתינת מאתים זו, שהרי אם כן כיון שבאותה שעה כבר מת,

הגמרא מביאה משנה הדנה באופן דומה, לגבי מכירת קרקע: **נָבִי**
מִכָּר הֶנֶן בְּמִשְׁנָה בִּבְבֵּא בְּתֵרָא (דף קב), **אִם הָאִמְרָא לְחִבְרִי, בֵּית**
כּוֹר עָפָר אֵינִי מוֹכֵר לָהּ, וְהָיוּ שָׁם ו' בְּקִרְקָעָן נִקְעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה
טַפְחִים, או סָלְעִים נְכוּחִים עֲשָׂרָה טַפְחִים, אִין אוֹתָם נִקְעִים וְסָלְעִים
נִמְדָּדִים עָמָה לְהַשְׁלִים לְשִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, אִלָּא עֲלִיו לִתַּת בֵּית כּוֹר
קִרְקָע, בְּלֹא אוֹתָם נִקְעִים וְסָלְעִים. אֲבָל אִם הָיוּ הַנִּקְעִים וְהַסָּלְעִים
פְּחוּתִים מִכָּאֵן – עֲמוּקִים או גְּבוּדִים פְּחוּת מַעֲשֵׂרָה טַפְחִים, הִרְיָם
נִמְדָּדִים עָמָה, וְעוֹלִים לְשִׁיעוֹר הַבֵּית כּוֹר.
וְאִמְרָא מִרְ עוֹקְבָא בִּרְ הָמָא בְּבִיאור מִשְׁנָה זֹה, שְׂאוֹתָם נִקְעִים
הַעֲמוּקִים יוֹתֵר מַעֲשֵׂרָה טַפְחִים, אִינָם נִחְשָׁבִים כְּחֶלֶק מִהַקְרָע, אִף
עַל פִּי שְׂאִין הַנִּקְעִים מְלֵאִים מִיָּם, וְאִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בָּהֶם. מִבְּרֵית
הַגְּמֵרָא, מֵאִי טַעְמָא – מֵהַ טַעַם שֶׁאִף כִּשְׁאִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בִּנְקָעִים,
אִין הֵם מְשֻׁלְּמִים לְשִׁיעוֹר הַבֵּית כּוֹר. מִבְּאֵרֵת הַגְּמֵרָא, אִמְרָא רַב
פָּפָא, לְפִי שְׂאִין אֲרֵם רוֹצֵה בְּכָךְ, שִׁיתֵּן אֶת מַעוֹתָיו בְּשִׁדְּהָ אַחַת –
שִׁיתֵּן הוּא מַעוֹת עַל מִנַּת לְקִנּוּת בָּהֶם שְׂדֵה אַחַת, וְיִרְצָה לוֹ הַמִּקּוֹם
בְּשָׁנִים וּבְשָׁלֹשׁ מִקּוֹמוֹת חֲלוּקִים זֶה מִזֶּה, מִחֲמַת הַנִּקְעִים שָׁבוּ, עַל
אִף שֶׁכֵּל הַמִּקּוֹמוֹת רְאוּם לִזְרִיעָה, כִּיּוֹן שִׁישׁ בּוֹה טִירַחָה מְרוּבָה,
לְחִירוֹשׁ וְלִזְרוֹעַ וּלְקַצֹּר בְּשָׁנִי שְׁדוֹת, יוֹתֵר מִבְּשֵׁדָה אַחַת, אִלָּא
בּוֹדָאי הִיתָה כּוֹנוֹנוֹת לְקִנּוּת בֵּית כּוֹר בְּלֹא נִקְעִים.
לְאַחַר שֶׁהִתְבָּאֵר שִׁישְׁנו חֲלוּק דִּין בֵּין הַמְדִּישׁ אֶת שְׂדֵהוּ, לְבִין
הַמוֹכֵר לְחִבְרִי בֵּית כּוֹר, וַיֵּשׁ בָּה נִקְעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפְחִים.
שִׁלְגִי הַקֵּדֶשׁ, רַק אִם הֵם מְלֵאִים מִיָּם, אִין הֵם נִמְדָּדִין עִם הַקֵּרְקָע,
מֵה שֶׁאִין כֵּן לִגְבִי מִכָּר, אִף אִם אִינָם מְלֵאִים מִיָּם, אִין הֵם עוֹלִים
לְשִׁיעוֹר. עוֹבֵרֵת הַגְּמֵרָא לְדוֹן בְּדִינוֹ שֶׁל הַמְדִּישׁ אִשֶּׁה בְּתַנָּאי שִׁישׁ
לוֹ קִרְקָע בֵּית כּוֹר, וַיֵּשׁ בָּה נִקְעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפְחִים שְׂאִינָם
מְלֵאִים מִיָּם, הָאֵם עוֹלִים הֵם לְשִׁיעוֹר.
מִבְּרֵית הַגְּמֵרָא: הָמָא מֵאִי – כָּאֵן, בְּמִקְדָּשׁ אִשֶּׁה בְּתַנָּאי שִׁישׁ לוֹ
קִרְקָע בְּשִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, כִּיצַד דְּנִים אֶת הַנִּקְעִים הַלֵּל, לְהִקְדֵּשׁ
מְדִמֵּינָן לָהּ – הָאֵם יֵשׁ לְדִמּוֹת אֶת דִּינוֹ לְהַקְדֵּשׁ, שְׂאֵם אִין הַנִּקְעִים
מְלֵאִים מִיָּם, הִרְיָם עוֹלִים לְשִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, וְהִתְקִין הַתַּנָּאי, אוֹ
לְמִכָּר מְדִמֵּינָן לָהּ – או שְׂמָא יֵשׁ לְדִמּוֹת אֶת דִּינוֹ לְמִכָּר, שְׂאִף אִם
הַנִּקְעִים רִיקִים וְרֵאוּם לִזְרִיעָה, אִין הֵם עוֹלִים לְשִׁיעוֹר. מְשִׁיבָה
הַגְּמֵרָא, מִסְּתַבְּרָא שֶׁלְּהַקְדֵּשׁ מְדִמֵּינָן לָהּ, שְׂאֵם אִין הַנִּקְעִים מְלֵאִים
מִיָּם, הִרְיָם עוֹלִים לְשִׁיעוֹר. שְׂהִרִי טַעַם הִדְּבַר שֶׁבִּמְכָר אִין
הַנִּקְעִים מְצֻטְרָפִים, הִיינוּ כִּיּוֹן שְׂאִין הַלּוּקָח רּוֹצֵה שִׁשְׁדֵּהוּ תִירָאָה
כְּשֵׁנִים או שְׁלֹשָׁה שְׁדוֹת, שִׁישׁ לוֹ טִירַחָה בְּכָךְ, וְכֹאֵן אִין שִׁיךְ טַעְנָה
זֹה, כִּיּוֹן דְּאִמְרָא לָהּ – הַבַּעַל לְאַשְׁתּוֹ, מֵה אֲכַפֵּת לוֹ, הִרִי אִמְרָא מְרַחֵנָּה
וְיִרְצָנָה וְיִמְיִיתֵנָּה – אִלָּא אֲשֶׁרִיחַ וְאֲזַרְעַ בְּשִׁדְּהָ זֶה וְאֲבִיא לָהּ אֶת פִּירוֹת
הַקֵּרְקָע, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּאשֶׁה אִין שׁוּם טוֹרַח מִנְקָעִים אִלּוּ, הַתְקִיִּים הַתַּנָּאי
וְהִרְיָה מִקְדוּשָׁתָּה:

משנה

אחרי שבבשר ישראל את ארץ גלעד שבעבר הירדן ביקשו בני גד
 ובני ראובן לקבלו בנחלתם, תמורת חלקם בארץ ישראל, והסכים
 משה רבינו לתת להם בתנאי שיעברו חלוצים לפני אחיהם
 למלחמה בכיבוש ארץ ישראל, וכמו שכתוב (במדבר לב כט-ל)
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אֵם יַעֲרְבוּ בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֲתָכֶם אֶת הַיִּרְדֵּן
 כָּל חֲלוּץ לְמַלְחָמָה הָאֶרֶץ לְפָנֶיכֶם וְנִתְּנָתְכֶם לָהֶם
 אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאֶחָדָהּ, וְאֵם לֹא יַעֲרְבוּ חֲלוּצִים אֲתָכֶם וְנִתְּנָהוּ
 בְּתִכְכֶּם בְּאֶרֶץ בְּנֵעֵן. מִשְׁתַּנִּינו מִבִּיָּאָה מִחֲלוּקַת תַּנָּאִים הָאֵם צִירִךְ
 הַתַּנָּאי לְהִיּוֹת כְּפוּל, כֵּשֶׁם שֶׁכַּפֵּל מִשֶּׁה רְבִינוּ:
 רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כָּל תַּנָּאי שְׂאִינוּ כְּפוּל, בְּתַנָּאי שֶׁעֲשֵׂה מִשֶּׁה עִם בְּנֵי
 גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן, כְּלוּמֹר, שֶׁלֹּא כָּפֵל הַמַּתְנָה אֶת שְׁנֵי הַצַּדִּידִים, שְׂאֵם
 יִתְקִים הַתַּנָּאי יְחוּל מַעֲשֵׂהוּ וְאֵם לֹא יִתְקִים הַתַּנָּאי לֹא יְחוּל
 מַעֲשֵׂהוּ, אִינוּ תַּנָּאי הַמוֹעִיל, וְאֵם לֹא הַתְקִים הַתַּנָּאי, הַמַּעֲשֵׂה
 קִיִּים. שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּתַנָּאי בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן, שְׂהִיָּה כְּפוּל, שְׂאִמְרָא
 (במדבר לב כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אֵם יַעֲרְבוּ בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן
 אֲתָכֶם אֶת הַיִּרְדֵּן כָּל חֲלוּץ לְמַלְחָמָה לְפָנֶיךָ ה' וְנִבְכַּשְׁתָּה הָאֶרֶץ
 לְפָנֶיכֶם, וְנִתְּנָתְכֶם לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאֶחָדָהּ, וְכִתְּבִי (שם לב ל)

הַמְדִּישׁ שְׂדֵהוּ בְּשַׁעַת הַיּוֹבֵל – בּוֹמֵן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹחַ, וְרוֹצֵה לְפָדוֹתוֹ,
 נִתֵּן מִזֶּרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים – הִרְיָהוּ נוֹתֵן עֲבוּר קִרְקָע, בְּשִׁיעוֹר
 שֶׁאִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בּוֹ חוֹמֶר שְׁעוּרִים, חֲמִישִׁים שְׁקָל כֶּסֶף, וְאֵם הָיוּ
 בְּקִרְקָע נִקְעִים – גּוֹמוֹת עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפְחִים, או סָלְעִים נְכוּחִים
 עֲשָׂרָה טַפְחִים, אִין הַנִּקְעִים או הַסָּלְעִים נִמְדָּדִין עָמָה – עִם הַשְּׂדֵה,
 לְהִיפּוֹדוֹת לְפִי שִׁיעוֹר זֶה, אִלָּא נִפְדִּין בְּשׁוּיָם. אִךְ אִם הָיוּ הַנִּקְעִים
 או הַסָּלְעִים פְּחוּת מִכָּאֵן – עֲמוּקִים או גְּבוּדִים פְּחוּת מַעֲשֵׂרָה
 טַפְחִים, הִרְיָם נִמְדָּדִין עָמָה, לְהִיפּוֹדוֹת אִף הֵם לְפִי זֶרַע חוֹמֶר
 שְׁעוּרִים בְּחִמְשִׁים שְׁקָל כֶּסֶף.
 הַגְּמֵרָא מְבַרֵּרֵת אֶת טַעַם הַדִּין שְׂאִין הַנִּקְעִים נִמְדָּדִין עָמָה: וְהָיוּ
 בָּהּ – בְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה הִתְקַשּׁוּ בְּבִיאור מִשְׁנָה זֹה, נִהֵ דְבַחֵיהּ אֲרַעָא לֹא
 קָרְשׁוּ – אֲכַן מִסְּתַבֵּר שְׂאִין לְמַדּוֹד אֶת דְּפִנוֹת הַנִּקְעִים בִּיחִיד עִם
 הַשְּׂדֵה, וְלִהְיוֹשִׁיבִים כְּחֶלֶק מִשְׁטַח הַשְּׂדֵה, אִךְ מִכָּל מִקּוֹם נִקְרְשׁוּ
 בְּאִפִּי נִפְשֵׁיהֶוּ – מִפְּנֵי מֵה לֹא נִמְדּוֹד עַל כָּל פָּנִים אֶת קִרְקָעִית
 הַנִּקְעִים בְּלִבָּד בְּפִנִי עֲצָמָם, לְהִיפּוֹדוֹת אִף הֵם לְפִי זֶרַע חוֹמֶר
 שְׁעוּרִים.
 הַגְּמֵרָא מוֹכִיחָה מִבְּרִייתָא, שֶׁאִף שְׂדֵה קִטְנָה חֲשׁוּבָה לְהִיפּוֹדוֹת
 בְּשִׁיעוֹר זֶה: וְכִי תִּפְסָא – וְאֵם תִּרְצָה לּוֹמַר וְלִישֵׁב, שֶׁכָּמָה חֵלֶק הָיוּ
 כֹּל עוֹד שְׂאִין בְּקִרְקָע שִׁיעוֹר בֵּית כּוֹר, שְׂהוּא זֶרַע חוֹמֶר שְׁעוּרִים,
 לֹא חֲשִׁיב לְהִיפּוֹדוֹת כְּפִי שִׁיעוֹר זֶה, אִלָּא נִפְדָּה בְּשׁוּיָו. וְלִכְּן נִקְטָה
 הַמִּשְׁנָה שְׂאִין נִמְדָּדִין עָמָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּחְשָׁבִים כְּשִׂדָּה בְּפִנִי עֲצָמָה,
 וּמִשְׁנָה נִפְדִּים בְּשׁוּיָו. וְיִמְיִיתֵהוּ – הִרִי זֶה נִסְתֵּר מִדְּבַרִי הַבְּרִייתָא,
 שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה (ויקרא כו טו) וְאֵם שִׁדְּהָ אֶחָדָהּ יִקְדִּישׁ אִישׁ לָהּ,
 וְלִכְאוּרָה הַמִּיִּלָּה 'שְׂדֵה' מִיּוֹתֵרֵת, שְׂהִרִי יִכְלֵה הַתּוֹרָה לּוֹמַר וְאֵם
 מֵאֲחוּחוֹת יִקְדִּישׁ אִישׁ לָהּ, וְכָה תִּלְמַד לְמִכָּר. מִבְּאֵרֵת הַבְּרִייתָא,
 לְפִי שְׂאִמְרָא בְּאוּתוֹ פְּסוּק שִׁשִּׁיעוֹר הַפְּדִיּוֹן הוּא זֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים
 בְּחִמְשִׁים שְׁקָל כֶּסֶף, אִם כֵּן אִין לוֹ לְלַמּוֹד מִן הַפְּסוּק שְׂאִינוּ פּוֹדִה
 אֶת הַקֵּרְקָע לְפִי שׁוּיָה, אִלָּא בְּשַׁעַת הַיּוֹבֵל בְּעֵינֵי הָהָא, דְּהִיינָהּ, זֶרַע
 חוֹמֶר שְׁעוּרִים שְׂהוּא בֵּית כּוֹר. מִיּוֹן לְרִבּוֹת אִף אִם הַקֵּדֶשׁ שִׁיעוֹר
 קִטְנָה, וּבְכוּן לָתֵךְ – חֲצִי כּוֹר, וְחֲצִי לָתֵךְ – רִבַּע כּוֹר, או אִף
 שִׁיעוּרִים קִטְנִים יוֹתֵר מִכָּאֵה, או תִּרְבֵּךְ – חֲצִי סָאָה, וְחֲצִי תִּרְבֵּךְ,
 וְאִפִּילוֹ אִם הַקֵּדֶשׁ רַק רִבְעָה תִּרְבֵּךְ – שְׂהוּא שִׁיעוֹר קִטְנָה יוֹתֵר, מִיּוֹן
 שֶׁאִף בּוֹה פְּדִיּוֹנו כְּשִׁיעוֹר הַיִּחַס שֶׁל חֲמִישִׁים שְׁקָל כֶּסֶף לְכוֹר,
 תִּלְמּוֹד לְמִכָּר 'שְׂדֵה' מִכָּל מִקּוֹם – שֶׁכֵּכֵל שְׂדֵה נֶאֱמַר שִׁיעוֹר פְּדִיּוֹן
 זֶה, אִפִּילוֹ בְּשִׂדָּה קִטְנָה יוֹתֵר, וְאֵם כֵּן הַשְּׂאֵלָה בְּמִקּוּמָה עוֹמֵדֵת,
 מִשׁוּם מֵה אִין נִמְדָּדִין עָמָה עַל כָּל פָּנִים קִרְקָעִית הַנִּקְעִים.
 מִתִּרְצַת הַגְּמֵרָא: אִמְרָא מִרְ עוֹקְבָא בִּרְ הָמָא, הָמָא בְּנִקְעִים מְלֵאִים מִיָּם
 עֲקִינָן – הַמִּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בְּנִקְעִים מְלֵאִים מִיָּם, וְלִכְּן אִינָם נִפְדִּים
 לְפִי חֲשׁוֹבֵן זֶרַע חוֹמֶר שְׁעוּרִים בְּחִמְשִׁים כֶּסֶף, מִשׁוּם דְּלֹא בְּנֵי
 יִרְעָה יִנְהִי – אִי אִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ בָּהֶם כָּלֵל, וּמִתּוֹךְ שֶׁכְּתִבָּה הַתּוֹרָה
 שֶׁהִשְׁעִיעוֹר הוּא זֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים נִלְמַד שֶׁלֹּא נִתֵּן שִׁיעוֹר זֶה אִלָּא
 בְּקִרְקָע הִרְאִיָּה לִזְרִיעָה, וְלִכְּן אִמְרָה הַמִּשְׁנָה שֶׁנִּקְעִים אִלּוּ אִינָם
 נִמְדָּדִים יַחֲדָהּ עִם שְׂאֵר הַשְּׂדֵה, אִלָּא נִפְדִּים בְּפִנִי עֲצָמָם בְּשׁוּיָם.
 דִּיקָא נָמִי – וְאִף כֵּן מִדּוּקִי מִדְּבַרִי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכוּוֹנֵתָה לְנִקְעִים מְלֵאִים
 מִיָּם, דְּקִתְּנִי דִּימְיָא דְּסָלְעִים נְכוּחִים – שְׂהִי הַמִּשְׁנָה נִקְטָה נִקְעִים
 וְסָלְעִים, וּמִשְׁמַע שְׂשׁוּיָם הֵם, וְכֵשֶׁם שֶׁסֵּתֵם סָלְעִים קִשִּׁים הֵם וְאִינָם
 רְאוּיִים לִזְרִיעָה, מִסְּתַבֵּר שֶׁאִף בִּנְקָעִים מְדוּבֵר שְׂאִי אִפְשָׁר לְזוֹרֵעַ,
 וְהִיינוּ בְּכוּנוֹן שְׂהֵם מְלֵאִים מִיָּם, שְׂמַע מִיָּתָה.
 הַגְּמֵרָא שְׁבֵה וּמִקְשָׁה: אִי חֲכִי – אִם אֲכַן בְּכוּן הַדִּין, שֶׁכֵּל שְׂאִינוּ
 רְאוּי לִזְרִיעָה, הִרְיָהוּ נִפְדָּה בְּשׁוּיָו, אִם כֵּן אִפִּילוֹ אִם הַנִּקְעִים
 וְהַסָּלְעִים פְּחוּת מִיָּן – מַעֲשֵׂרָה טַפְחִים נָמִי – גֵּם נֶאֱמַר שְׂאִינָם
 נִמְדָּדִים יַחֲדָהּ עִם הַשְּׂדֵה, אִלָּא נִפְדִּים בְּשׁוּיָם, שְׂהִרִי טוֹף כֵּל טוֹף
 גֵּם רְאוּי לִזְרִיעָה. מִתִּרְצַת הַגְּמֵרָא, קִנְהוּ – אוֹתָם נִקְעִים
 הַפְּחוּתִים מַעֲשֵׂרָה טַפְחִים 'אִנְגִּי דְּאֲרַעָא' מִיָּקִי – נִקְרָאִים 'אִגְנוֹת
 וְקַעֲרוֹת' הַקֵּרְקָע, וְהַסָּלְעִים הַפְּחוּתִים מַעֲשֵׂרָה טַפְחִים 'שְׂרָא
 דְּאֲרַעָא' מִיָּקִי – נִקְרָאִים בְּלִטּוֹת הַקֵּרְקָע. הִרִי שְׁקִירוּיִים הֵם עַל שֵׁם
 הַקֵּרְקָע כּוֹלָה, וְאִינָם נִחְשָׁבִים כְּמִקּוֹם חֲשׁוֹב בְּפִנִי עֲצָמָם, אִלָּא
 בְּטָלִים אֲגַב הַקֵּרְקָע, וְלִכְּן דִּינָם לְהִיפּוֹדוֹת בְּשִׁיעוֹר זֶה שֶׁל זֶרַע
 חוֹמֶר שְׁעוּרִים בְּחִמְשִׁים שְׁקָל.

ש"י
קידושין. האומר - פרק שלישי דף סא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)
תוספות

בשעת היובל — בזמן שהיובל נהוג, שכל שדה אחוזה פרויטן שוה מגזירת הכתוב, אחת
יפה ואחת רעה. אבל בזמן שאין היובל נהוג — נפדין בשוין. נקעים — כמין גומות. נדי
דבריה **אֵרַעָה לֹא קָרִישׁ** — להיות נמדדים בקרקע שוה, להיות קטפרס שלחן נמדד לעלות
בחסבון. נקרישו **בְּאֵפִי נִפְשִׁיהוּ** — להיות נמדדין לפי מה שיש בן, ולא יעלה מדרון שלחן
בחשבון. שדה מה תלמוד לומר — והוא ליה
למכתב "ואם מאחוחתי קריש" וגו', וכתב
זאם משהו אחוחתי. **בְּעֵינֵי הוּא** — כדי שר
חומר שעורים. לתך — חצי כור. תרקב — חצי
סאה. דלאו בני וריעה ניהו — וכתב הכתוב
זרע, ומדי דלאו בני וריעה ניהו — אינן נפדים
בדמים הללו, אלא בשווה. דומיא דסלעים —
ססתם סלע אף ראי לזריעה, דקשה הוא. **נֶאֱמַר**
דֹּלְאוּ בְּנֵי וְרִיעָה קריין אגנות הקרקע,
שחמיה ממתנין לתוכן. כמו "וישם באגנות"
(שמות כד). **שִׁירָא דִּארְעָא** — מקום הסלעים אין
להם שם סלעים לעצמן, אלא על שם הקרקע
הם נקראים "שיראות הקרקע". **הַבָּא מֵאִי** —
גבי קרדיש אשה, אם יהו בו סלעים ונקעים של
שדרה טפחים ואינן מלאים מיס. להקדש מרמינן
לח — ונמדדין עמה. **לֹא לְמִכֵּר מִרְמִינָן** לה — ואל
נמדדין. **מִשְׁנָה בָּהּ תִּמְכֹּר** — שאין כפול
בְּתַנָּא בְּנֵי גֵר וּבְנֵי רֵאוּבֵן אֵינִי תַנָּא — ואף על
פי שלא נתיקים התנאי נתיקמו הדברים, כגון:
"היה זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז" ולא
פירש לכפול "ואם לא תתני לי לא ידא גט" —
אף כאן תנאי של מאתים זוז כלל, ואפילו לא
תנה — היה גט. וכמו שמצינו שהוצרך משה
לערוך עליו השלום לכפול "ואם לא יעברו
הלוצים אתכם ונאחזו בתוככם" — שמע מינה
דאי לא כפל — היתה מתנתו קיימת, ונחלין
ארץ גלעד אפילו לא יעברו את הירדן. אף על
פי שאמר "אם יעברו ותתנם" לית לן "מכלל הן
אתה שומע לאו". והוא הדין נמי דבעינן תנאי
קודם למעשה. מדרלא אמר "תנו להם אם
יעברו". משמע דאם אמר הכי — לא אתי תנאה
ומבטל מעשה דמתנה דקדימה. ושמעין נמי
דבעינן הן קודם ללא, דלא אמר תחילה "אם
לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ותתנם" רבי
הניא **אמר** — אתנאי כפול לחודיה פליגי. למימר
דאין צריך לכפול, דמכלל הן נשמע לאו. וזה
שכפלו — משום צורך היה הדבר אמרו, מפני
דבר אחר. שאמלמל כאן שכפלו — יש במשמע
שאם לא יעברו אף בארץ כנען שמעבר הירדן
והלאה, שהיו קצין בה מפני מקנה רב שלחן —
אף בה לא יטלו. דהכי הוה שמעינן לה: אם
יעברו — ותתנם להם את ארץ הגלעד בבשיל
כל חלקם, הא אם לא יעברו — יהיו נקשים, ולא
יטלו חלק לא כאן ולא כאן כלל. לכך פירש
שאם לא יעברו — לא יפסידו חלקם בכך, ר"ל
אתה שומע מכלל לאו, אם אינו מפרש לבדו,

51 ויטלו כאן וכאן על פי הגורל. **גמרא** שפיר קאמר לה — קושטא היא: דזכי וילף רבי
52 מאיר מינה דבעינן בפילה? הא שפיר קאמר ליה רבי חנינא דכפילה לאו למכפל אתא,
53 שלא יטלו ארץ גלעד כולה — דהא מכללא שמעינן לה, אלא למימר: ונאחזו בארץ כנען,
54 אפילו אין עוברין למלחמה אמר לך רבי מאיר אי סליקא עתה — קרא לפרוש אתא,
55 דאפילו לא יעברו לא יפסידו חלקם בכל ארץ ישראל, ולאו לתנאי כפול אתא. להחזיק
56 את התנאי שאם לא יעברו לא תהא מתנת ארץ גלעד מתנה, ואשמעין דמכלל קן אי
57 אתה שומע לאו אם איננו מפרשו. לבתוב ואם לא יעברו ונאחזו בלחכיכם — ועל כרחך
58 דהיינו מפרשו: שאם לא יעברו — לא יפסידו. באי ללמינן.

למה

לא יעברו. אלא אפילו בארץ כנען, שלא ייפו כחם אם יעברו, שהרי בשביל זה לא נתן להם ונאחזו בתוכנו

חֲבִי גְרִיסִינָה הַמְקַדֵּשׁ שְׁדוּה בִשְׁעַת הַיּוֹבֵל — פִּירוּשׁ: בּוֹמֵן שֶׁהַיּוֹבֵל נִהְיָ, וְלֹא גְרִיסִין
בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל — דָּאֵם כֵּן מִשְׁמַע דְּמִיירִי בִּשְׁנָה עֲצֻמָּה שֶׁל יוֹבֵל,
וְהָאֵם פְּלִיגָּה רַב וְשִׁמּוּאֵל בְּמִסְכַּת עֵרְכִין (בבא, דף אבא): אֵינָה קְדוּשָׁה כָּל עֵרְקָה, וְחָדָא אִמְרַה:
קְדוּשָׁה וְיוֹצֵא. אֵין נִמְדָרִין עֲמָה — פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרֵס: לְחַיּוּת גִּנְאָלִים בְּדִין חוֹמֵר שְׁעוּרִין, אֲבָל
לִיגָאֵל בְּשׁוּרִיין — מִיחָדָּה קְדִישִׁי. דָּאֵין לֹמַר דְּלֵא
קְדִישִׁי כָּלֵל, דְּהָא לֹא גָרַע מְבוֹר וְלֹא מְבוֹר וְשׁוֹבֵר, דְּתַנּוּ
סוּף פֶּרֶק "וְמוֹכֵר אֶת הַבַּיִת" (בבא בתרא עא.א.)
הַמְקַדֵּשׁ שְׁדוּה — הַקְדִּישׁ כּוֹלֵו, וְאִפְּלוּ בּוֹר וְגַת
וְשׁוֹבֵר, וְכָל שֶׁכֵּן סְלֵעִים וְנִקְעִים. נִקְדְּשׁוּ בִּאֲפִי
נִפְשִׁיחֵיהּ — פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרֵס: לְחַיּוּת נִמְדָרִים לִפְי
מָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן, וְלֹא יַעֲלֶה מִדְּרוֹן שְׁבוּן חֲשׁוֹבֵן, כִּי
אֵם קִרְקֵיטִת הַדְּבָעִים. וְבִירֵשׁ פֶּרֶק "בֵּית כּוֹר" (בבא
בתרא גכג, דף ארבע רבוי שְׁמוּאֵל כֵּן מֵאִיר דְּחִבִּי
פִּרְי: מִדִּי בִּרְחֵי אֵרֵעָא לֹא קְדִישִׁי, כְּלוּמַר אֵם אִינוּ
רוּצָה לְמִדְּרוּ עֲמָה, לִפִּי שְׁדֵּי שְׁדָּה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה
יֻכּוֹל לִפְרוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְנֵי עֲצֻמָּה אֲכִילוּ
הַקְדִּישׁ שְׁנֵי שְׁדוּת, שִׁיבּוֹל לִפְרוֹת זֶה בְּלֹא זֶה —
נִקְדְּשׁוּ בִּאֲפִי נִפְשִׁיחֵיהּ, מְכָל מְקוֹם כְּשִׁירֵצָה יִפְדָּה
אוּתָן נִקְעִים בִּפְנֵי עֲצֻמָּה, לִפִּי חֲשׁוֹבֵן בֵּית זֶרַע חוֹמֵר
שְׁעוּרִין בְּחֻמְשֵׁים שֶׁקֶל כֶּכֶף, וְלֹא תִּירָדָה, דְּמִשְׁמַע
מִתּוֹךְ פִּירוּשׁוֹ דְּהַמְדִּיקֵי שְׁדָּה אֶחָד שֶׁאֵין בּוֹ נִקְעִים
שֶׁאֵין יֻכּוֹל לִפְרוֹתוֹ לְחֻצָּאֵין, וְלִיתָא, דְּהָא אִמְרִינָן
לְעִיל בְּפֶרֶק קִמָּא (בבא, דף אבא): הַמְקַדֵּשׁ שְׁדָּה אַחוּרָה לֹהֶ
וְנֹאֵל לְחֻצָּאֵין, לִכְךָ נִרְאֶה בְּפִירוּשׁ הַקּוֹנְטֵרֵס. אֵי
הֲכִי אִפְּלוּ פְחוּת מִכָּאֵן נִמִּי — קִשָּׁה קִצֵּת מֵאִי "אֵי
אִמְרַת בִּשְׁלָמָא" אֵיכָא הֲכָא? דְּהָא אִפְּלוּ מִיירִי
כָּלֵל מְלֵאִים מִיֵּם תַּקְשִׁי נִמִּי מִסְּלֵעִין! וְנִמִּי
לְרַבִּינוּ יִצְחָק לִפְרֵשׁ: אֵי אִמְרַת בִּשְׁלָמָא דְּלֵא
קְפִידִין אֶרְאִי לִירֵיעָה — נִיחָא, דְּפִחוּת נִמְדָרִין
עֲמָה. אֲבָל הִשְׁתָּא דְּבַעֲינָן רֵאיוּ לִירֵיעָה — פְּחוּת
מִכָּאֵן נִמִּי, אִמְרַת נִמְדָרִין עֲמָה? בָּל תִּנְאִי שְׁאִינוּ
כִּתְנָאֵי יֵגֵד גַּד וְבִנֵי רֵאוּבֵן אִינוּ תִנְאֵי — פִּירֵשׁ
בְּקוֹנְטֵרֵס: וְאִפְּלוּ לֹא תִנְקִים תִּנְאֵי תִנְקִימוּ
הַדְּבָרִים, הִיאֵיל וְאֵין תִּנְאֵי כְּפוֹל, כִּנּוּן "חֲרִי זֶה
יִגִּיךְ אִם תִּתֵּן לִי מִתַּנִּים זֶה" וְלֹא פִירֵשׁ כְּפוֹל
"וְאִם לֹא תִתֵּן לֹא יִהְיֶה גֵט" — אֵין כָּאֵן תִּנְאֵי שֶׁל
מִתַּנִּים זֶה כָּלֵל, וְאִפְּלוּ לֹא תִתְּנֶה לֹא מִתַּנִּים זֶה
— הִי זֵט. כְּמוֹ שֶׁמִּצְנֵנוּ שֶׁמִּשְׁדָּה הוֹצִיךְ כְּפוֹל "וְאִם
לֹא יַעֲבִיר חֲלוּצִים וְתֹאחוּ בְּתוּכֶכֶם בָּאֵרֶץ כְּנַעַן" —
שֶׁמֶשׁ מֵדֵינָה אֵין בְּכֹלֵהָ — הִיחֹת מִתְּנִתּוּ קִידְמָה,
וְהוּא תוֹלִיךְ אֶרֶץ הַגֹּלֶעַד, וְאִפְּלוּ לֹא יַעֲבִיר הוֹרֵדָה,
וְאֵף עַל פִּי שְׁאִמֵּר "אֵם יַעֲבִיר וְנִתְּנָה לָהֶם אֶת אֶרֶץ
הַגֹּלֶעַד" דְּמִשְׁמַע: הֵם אֵם לֹא יַעֲבִיר — לֹא, לִית
לֵיהּ "מְכַלֵּל הֵן אֶתְּהָ שׁוֹמֵעַ לֹאִר". וְהוּא הִדִּין נִמִּי
דְּבַעֲינָן תִּנְאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֶׂה, מְדֵלֵא אִמֵּר "תֵּנוּ לָהֶם
אֵם יַעֲבִיר", מִשְׁמַע דָּאֵם אִמֵּר הֲכָא, שֶׁ לֹא אֵתָא
תַּנְאֵי וּמִבְּסֵל מִקְדֵּשׁ דְּמִתְּנָה דְּקִדְמִיָּה. וְשִׁמְעִינָן
נִמִּי דְּבַעֲינָן עַד עוֹד לֵלֵא, מְדֵלֵא מִרְחָלָה "אֵם
לֹא יַעֲבִיר אֶל תִּתְּנוּ וְאִם יַעֲבִיר וְנִתְּנָה" — מִחֲכָא
נִלְמוּד דְּרַבִּי מֵאִיר בְּעִי כְּפוֹל, וְהֵן קוֹדֵם לֵלֵא,
וְתִנְאֵי קוֹדֵם לְמַעֲשֶׂה. רַבִּי חֲנִינָא כֵּן גְּמִילָאֵל אִמְרַה: צִירֵךְ הִדְּבַר לֵאמֹרָה, שְׁלֵאמָלָא כֵּן יֵשׁ
בְּמִשְׁמַע שְׁאִפְּלוּ בָּאֵרֶץ כְּנַעַן לֹא יִנְחֹל. פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרֵס: דִּאתְנָאֵי כְּפוֹל לְחֻדְיָה פְּלִיגָּה, אֲבָל
לְעוֹלָם כֵּן תֵּנוּ קוֹדֵם לְמַעֲשֶׂה. וְקִשָּׁה: דְּהָא אִמֵּר סוּף פֶּרֶק "הַשׁוֹכֵר אֶת הַתְּפִלִּים" (בבא
בבא עזא, דף א) מֵאֵן שְׁמַעְתָּ לִי דְּאִמְרַת עֵרְכִין לְמַעֲשֶׂה — רַבִּי מֵאִיר הוּא, מִשְׁמַע
דְּרַבִּי חֲנִינָא כֵּן ג

56 [תוספות ישנים. שאלמלא כן בש במשמע אף בארץ כר' — פירש רש"י: שהיו
57 קצין בה. ואין נראה לרבינו תם, אלא דהכי
58 פירושו: שאפילו בארץ כנען לא ינחלו; לא מבעיא בארץ גלעד לא ינחלו, דכיון שהיה להם
59 ייפוי כח בארץ גלעד אם יעברו, דבשביל זה נתנה להם — אם כן דין הוא שהורע כחם אם
60 ירצו כנען — אפילו הכי הורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות ד"ואם לא יעברו
61 אלץ כנען".

א' לא כתב ארץ כנען הזה אמינא בתוככם בארץ גלעד - פירש בקונטרס: דאם לא יעברו - יטלו חלקם כפי המגיעם בארץ גלעד שנאחזו בה כבר, והם סייעו (ואתכם) לכבשה, אבל בארץ כנען - כלל וכלל לא, שהרי לא סייעו לכבשה, קא משמע לן דאף על פי כן יטלו, וכן איוז סברא דהא שישבו בבתיהם וירשו עם אחיהם שיצאו למלחמה (ועוד):

דאינו דומה למשל דמיתין תוספות ישנים. לכך נראה לרבינו יצחק לפרש דפשיטא דקרא הכי: אם יעברו חלוצים בראשי הצבא, להיות ראשונים במלחמה, בשכר טובה זו שיעשו עם אחיהם - נתנו להם ארץ הגלעד, ואם לא יתאמצו יותר מאחיהם - ונאחזו. והכי נפרש: דאי לא כתב "בארץ כנען" הזה אמינא שאם לא יעברו חלוצים בראש המלחמה ולא יסייעו בכיבוש הארץ, אלא כשאר שבטים - כלל וכלל לא יטלו מארץ כנען, קמשמע לן דאף על פי כן יטלו, וקשה: הדידי תיסק אדעתיה שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו אחיהם: ויש לומר: דסלקא דעתך אמינא: כיון שהוקצה ארץ כנען לשאר שבטים, שהרי מאותה שנה ששאלו בני גד ובני ראובן ארץ גלעד נעשו כמו שסלקו עצמן מלחלוק בארץ כנען, ונימא שאם לא יקימו נתנם - לא יחיה חלק בה, קא משמע לן "בארץ כנען", לומר שיתלו חלקם כשאר שבטים כאן וכאן, ואם תאמר: לכתוב קרא "בארץ כנען" בלבד, ולא נכתוב "ונאחזו בתוככם" וממילא ידענו, כיון שנותנים חלקם בארץ שהוקצה לשאר שבטים כל שכן שיתלו חלקם בארץ גלעד שלא הוקצה לשאר שבטים: ויש לומר: דאדורבה, הוא אמינא: בארץ כנען שלא נתייפה כחם - דין הוא שיתלו, אבל בארץ גלעד שנתייפה כחם בה - יקנסו ממנה, ולא יקחו בה כלל, לכך נכתבו שניהם.

בשלמא לרבי מאיר דיינו דכתיב אז נתקנה מאלתי אלא לרבי חנינא למה לי - תימא: מה ענין זה אצל מחלוקת? והלא לא היה תנאי, אלא בפירוש אמר שישבע לו שיקא אשה לבנו ממשפחתו, ואם לא פירש הקרא: נתקנה מאלתי אם לא יתנו לך - הייתי אומר שהיה עובר שבועה בין יתנו ובין לא יתנו, אם לא היה מביא אשה, ומה שפירש הקונטרס קשה להבין, שהרי משמע מתוך פירושו שאם הלך אליעזר למשפחת אברהם, והם לא ירצו ליתן לו - שיהא מותר בבנות כנען, וזה אינו. ודלפי זה סלקא דעתך אמינא דרבי חנינא בן גמליאל איירי בענין אחר ממה שאמר רבי מאיר תוספות ישנים, לכן פירש רבינו יצחק: בשלמא לרבי מאיר דלית ליה "מכלל" הן אתה שומע לאר, אף על פי שסברא הוא כשארם מתנה עם חבריו לא תעשה זה אתן לך, זה, ואם לא תעשה לא אתן לך" - כמו כן כאן, אף על פי שהוא סברא שלא השביעו אלא על מנת שיתנו - הוצרך לפרש: אם לא יתנו תהיה נקי, אבל לרבי חנינא דאזיל בתר סברא לפי דעת בעלי התנאים - למה פירש "אם לא יתנו לך?" פשיטא, אם לא ירצו ליתן ידיהה נקי! ולמורנו דרב רבי יצחק נראה ששתי שבועות השביעו: אחת - שיקא אשה לבנו ממשפחתו, ושבועה אחרת - שאם לא יתנו - לא תקח אשה מבנות כנען, ודייק מדכתיב "ונקית משבותי ואת" - משמע שיש שבועה אחרת.

בשלמא

למה לי אם תיטיב (לא תיטיב) - שנמעת מכללם. סלקא דעתך כו' - כלומר, מכללם לא הוה נפקא לן אלא ביטול מתנה: הא אם לא תיטיב - לא תשא שכר, ופוערנותא נמי לא תשקול, להכי איצטריך כפילה דינא דפוערנותא. בשלמא לרבי מאיר - דאמר מכללם לא שמעין, היינו דכתיב "אז נתקנה מאלתי", לפי שהשביעו: אם לא בית אבי תלך - תחול עליך שבועה, ומכללם לא שמעין דאם תלך לא תחול. למה לי - לפירושו: אם תלך נתקנה? אלא דאי לא כפילה לא הוה מבטל תנאה לשבועה, דאפילו תלך - תחול עליו, אם יקח לו אשה מבנות כנען, היכא דניחא לה - לאשה, ולא ניחא להו - לקרובים. נייתי - להכי נכתב האי - למיתלי נמי בקרובים, ואם לא יתנו לך קרובים, והיית נקי, למה לי - ואם

למה לי - "בארץ כנען", דמשמע מיעוטא - למעוטי שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען, (והרי משמע נמי מ'ונאחזו בתוככם' שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ ישראל, אלא קרא יתירא הוא למורש ביה תנאי כפול), שמע מינה הוצרך לכפול ולומר: אם לא יעברו - לא יזא דבריה כלום, ואי לא כפלו - היתה מתנתו קיימת, דמכלל הן לא נשמע לאו, ורבי חנינא - אמר לך: לעולם לא בא לכפול אלא לפרש, שאפילו לא יעברו - לא יפסידו נחלתם מכל ארץ ישראל, ואם כתב "ונאחזו בתוככם" ותו לא - הוה אמנא: ואם לא יעברו - יטלו כפי המגיעם בארץ הגלעד שנאחזוהם בה כבר, והם סייעו אתכם לכבשה, אבל בארץ כנען - כלל לא, לא בתוכה יטלו ולא בארץ גלעד כנגדה, להכי כתב "בארץ כנען" - שאף בארץ כנען יטלו, אף על פי שלא סייעו לכבשה, אבל למעוטי שלא יטלו ארץ הגלעד כנגדה - לא איצטריך, דמכלל הן הוה שמעין לאו, כל היכא דאית לכו משמע, תניא, אמר רבי חנינא בן גמליאל: מושל למה הדרב דומה - לאדם שהיה מחלק נכסיו לבניו, אמר: פלוני בני יירש שדה פלונית, ופלוני בני יירש שדה פלונית, ופלוני בני יתן מאתים וזו יירש שדה פלונית, ואם לא יתן - יירש עם אחיו בשאר נכסים. מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים - כפילו גרם לו. - והא לא דמיא מושל למתניתין; התם קתני: יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו - אלא: בפילה לארץ גלעד נמי מהני, והכא קתני: מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים - כפילו גרם לו, אלא: בפילה לשאר נכסים הוא דקמהני! - לא קשיא; הא - מקמי דנימא ליה רבי מאיר "ונאחזו", הא - לבתר דנימא ליה רבי מאיר "ונאחזו". בשלמא לרבי מאיר - היינו דכתיב "אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבי", אלא לרבי חנינא למה לי? סלקא דעתך אמינא: אם תיטיב - אם לא תיטיב - לא אנרא ולא דינא, קא משמע לן, בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב "אז נתקנה מאלתי", אלא לרבי חנינא בן גמליאל - למה לי? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: היכא דניחא לה לדידה ולא ניחא ליה לדידהו - מייתי בעל פרחיהו, קא משמע לן, "אם לא תאבה האשה" למה לי? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: היכא דניחא להו לדידהו ולא ניחא לה לדידה - מייתי בעל פרחיה, קא משמע לן, בשלמא לרבי מאיר - היינו דכתיב "אם בחקתי תלכו" ו"אם בחקתי תמאסו", אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: "אם בחקתי תמאסו" - לא ברבך, ברבך, קא משמע לן, בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב "אם תאבו ושמעתי וגו'" ו"אם תמאסו וגו'" - אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא "אם תאבו" - טובה, ואם תמאסו" - לא טובה ולא רעה, קא משמע לן, מאי

הרב

לי "בארץ כנען"? אמר ליה רבי חנינא: ליטול חלק בארץ כנען אתני. דאי לא כתביה הוה אמינא: ונאחזו בתוככם - בארץ גלעד. שאת - משאת שכר, ואם לא תיטיב לפתח - פוערנות מוכנת לבא, אלא: כפילה בענין, ואם לא כפילה, מיכי אמר אם תיטיב שאת" הוה שמעין דאפילו אם לא תיטיב - נמי שאת, דתנאי שלא כפלו אינו מבטל מתנה.

למה לי אם תיטיב (לא תיטיב) - שנמעת מכללם. סלקא דעתך כו' - כלומר, מכללם לא הוה נפקא לן אלא ביטול מתנה: הא אם לא תיטיב - לא תשא שכר, ופוערנותא נמי לא תשקול, להכי איצטריך כפילה דינא דפוערנותא. בשלמא לרבי מאיר - דאמר מכללם לא שמעין, היינו דכתיב "אז נתקנה מאלתי", לפי שהשביעו: אם לא בית אבי תלך - תחול עליך שבועה, ומכללם לא שמעין דאם תלך לא תחול. למה לי - לפירושו: אם תלך נתקנה? אלא דאי לא כפילה לא הוה מבטל תנאה לשבועה, דאפילו תלך - תחול עליו, אם יקח לו אשה מבנות כנען, היכא דניחא לה - לאשה, ולא ניחא להו - לקרובים. נייתי - להכי נכתב האי - למיתלי נמי בקרובים, ואם לא יתנו לך קרובים, והיית נקי, למה לי - ואם

בחקותי תמאסו? שנמע מכלל ברכה קלחלו

קידושין דף סא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים רביעי) קצג

למה לי, אלא שמע מינה שלתנאי בפול הוא דאמא – שהוסיף משה
 תיבות אלו, כיון שצריך היה לכפול את התנאי כדי לקיימו, ולולי
 שהיה משה כופל, היו נוטלים את ארץ הגלעד כולה על אף שלא
 קיימו התנאי.
 הגמרא מבארת מה ישיב רבי חנינא על דברי רבי מאיר: ורבי חנינא
 בן גמליאל (אמר) סבור שאכן אין צריך לכפול התנאי, ומכל מקום
 אי לא כתב רחמנא – כתבה התורה 'בארץ כנען', אלא רק 'ונאחזו
 בתככם', הוה אמינא שכונת התורה באומרה 'ונאחזו בתככם',
 שיקבלו חלק עם שאר השבטים רק בארץ גלעד שסייעו בכיבושה,
 אבל בארץ כנען שלא סייעו בכיבושה, כלל לא ינחלו, לכן הוצרכה
 התורה לפרש 'בארץ כנען' לומר שאף אם לא יסייעו בכיבוש ארץ
 כנען, ינחלו גם בה ככל השבטים.
 הגמרא שבה ומבארת מה ישיב רבי מאיר על דברי רבי חנינא: ורבי
 מאיר סבור, שלשון התורה 'ונאחזו בתככם', כל היקף דאית לכו
 משמעו, שבכל מקום שינחלו שאר השבטים, ינחלו
 עמם אף בני גד ובני ראובן, ולא הוצרכה התורה להוסיף ולפרש
 'בארץ כנען', אלא משום שצריך היה לכפול את התנאי כדי
 לקיימו.
 הגמרא מביאה ברייתא בה מבאר רבי חנינא את דבריו בדרך
 משל: תנאי, אמר רבי חנינא בן גמליאל, מיל, למה הדבר – תנאו
 כל משה רבינו דומה, לאדם שהיה מחלק את נכסיו לבניו, ואמר
 פלוני בני יירש לאחר מיתתי שדה פלונית, ופלוני בני יירש שדה
 פלונית, ופלוני בני יתן לשני אחיו מאתים וזו יירש שדה פלונית,
 ואם לא יתן מאתים וזו יירש עם אחיו בשאר נכסים, כלומר,
 שיחלקו בשוה אף בשתי השדות שניתנו להם. מבארת הברייתא,
 כי – איזה דיבור גרם לו – לכן השלישי יירש עם שני אחיו בשאר
 הנכסים כשלא קיים את התנאי, בפילו של התנאי גרם לו, שהרי
 בתחילה אמר האב שיתן מאתים וזו יירש את השדה השלישית,
 והיה אפשר להבין שאם לא יתקיים התנאי יחלוק עם אחיו וזו
 בשדה השלישית, אך לא יקבל חלק בשתי השדות הראשונות,
 וכל שכן שלא היה מקבל חלק בשדה השלישית, כנגד חלקו בשני
 השדות שניתנו לאחיו, ובכך שכפל את תנאו פירש האב שאם לא
 יתן מאתים וזו יחלוק עם אחיו גם בשאר הנכסים. וכך משה רבינו
 הנחיל לעשרת השבטים את ארץ ישראל ובעין האב שהנחיל
 לשני בניו שתי שדות, ולבני גד ובני ראובן הנחיל את ארץ גלעד
 בתנאי שיעברו חלוצים למלחמה בארץ כנען ובעין השדה
 שהונחלה לבן השלישי בתנאי שיתן מאתים וזו, והיה אפשר
 להבין שאם לא יתקיים התנאי לא ינחלו כלל בארץ כנען, ואף לא
 בארץ הגלעד כנגדה, אלא חלק שוה לשאר השבטים בארץ
 הגלעד בלבד. וכפילת התנאי חידשה שאף ללא קיום התנאי ינחלו
 עם שאר השבטים בארץ כנען.
 הגמרא מקשה שדברי רבי חנינא במשנה, אינם שוים למשל.
 מקשה הגמרא: והא לא דמיא – והרי אין דומה המיל, למיתנין –
 לדברי רבי חנינא במשנה, שהרי התיב קתני – במשנתנו שנינו
 שאם לא היה התנאי כפול יש במשמע שאם לא יתקיים התנאי,
 אפילו בארץ כנען שמאסו בה לא ינחלו, וכל שכן שלא ינחלו בארץ
 גלעד שרצו בה. אלמא – מוכח שפסילה של התנאי לארץ גלעד נמי
 קתני – הועילה גם להנחילם בארץ גלעד, כיון שללא הכפילות לא
 היו נוחלים לא בארץ גלעד ולא בארץ כנען, ואילו קמא –
 בברייתא קתני – אמר רבי חנינא שמי גרם לו – לבן השלישי לירש
 עם שני אחיו בשאר נכסים – בשתי השדות הראשונות, בפילו גרם
 לו, אלמא – הרי מבואר מלשון 'שאר נכסים' שפסילה של התנאי
 לשאר נכסים הוא דקמתני – הועילה רק לגבי שיחלוק עם אחיו גם
 בשתי השדות שקיבלו, מה שאין כן בשדה השלישית היה חולק
 עמם אף ללא שפירש כן האב. ומשמע שדעת רבי חנינא שאף
 בנמשל היו בני גד נוחלים בארץ גלעד שסייעו בכיבושה, אף ללא
 כפילת התנאי, ונמצא שאין דברי רבי חנינא במשנתנו שוים
 לדברי רבי חנינא בברייתא.
 מיישבת הגמרא: לא קשיא, הא – דברי רבי חנינא במשנה, שללא

הכפילות לא היו בני גד נוחלים אפילו בארץ גלעד, נאמרו מקמי
 דנימא ליה רבי מאיר 'ונאחזו' – לפני שאמר לו רבי מאיר, שאם
 היתה כוונת התורה לחדש שאף ללא קיום התנאי ינחלו עם שאר
 השבטים, היה די באמירת 'ונאחזו בתככם', והיה סבור רבי חנינא
 שלדעת רבי מאיר כל הפסוק נאמר לכו, ולכן השיב לו רבי חנינא
 שלולי הפסוק 'ונאחזו בתככם' בארץ כנען היונו סוברים שללא
 קיום התנאי לא ינחלו כלל בשום מקום. והא – דברי רבי חנינא
 במשל שבברייתא נאמרו לקרר דנימא ליה – אחרי שאמר לו רבי
 מאיר שלצורך חידוש זה היה די לומר 'ונאחזו בתככם', ואילו
 תיבות 'בארץ כנען' לא נאמרו אלא משום שיש צורך לכפול את
 התנאי. וכלפי שלב זה, אמר רבי חנינא את המשל, שכשם שהבן
 השלישי לולי שפירש האב, היה נוחל רק בשדה השלישית. אף כך
 לולי שהוסיפה התורה את התיבות 'בארץ כנען' היו בני גד נוחלים
 רק 'בתככם', והיינו בארץ גלעד, והוצרכה התורה לומר 'בארץ
 כנען', לחדש שינחלו אף בארץ כנען.
 הגמרא מביאה כמה מקומות בתורה שמצינו תנאי כפול, ומבארת
 משום מה הוצרכו לכופלם לדעת רבי חנינא. שואלת הגמרא:
 בשלמא לרבי מאיר הסובר שמכלל הן אתה שומע לאו, היינו – זו
 הסיבה דקתיב (בראשית ד ו) שכפל ה' את דבריו לקין אחיו שהרג
 את הבל ואמר לו 'אם תיטיב, שאת' – תקבל שכר, ואם לא תיטיב,
 לפתח חמאת רבין' – הפורענות מוכנה לבא. כיון שלולי שכפל את
 התנאי, היינו אומרים שאף אם לא ייטיב יטול שכר, שהרי תנאי
 שאינו כפול אינו מבטל את המצוה. אלא לרבי חנינא הסובר
 שמכלל הן אתה שומע לאו, למה לי לכפול ואם לא תיטיב,
 משיבה הגמרא, ללא הכפילות שלקא דעתך אמינא שאם תיטיב,
 אנא – תקבל שכר, ואם לא תיטיב, לא אנא ולא דינא – אכן לא
 תקבל שכר, אך גם לא תענש, קא משמע לן שאם לא ייטיב יענש.
 שואלת הגמרא: בשלמא לרבי מאיר, היינו דקתיב כששלח אברהם
 אבינו את אליעזר לקחת אשה ליצחק בנו, והשביעו שלא יקח
 אשה מבנות כנען, ותלה את חלות השבועה בתנאי שלא יקח
 מקודם אל משפחתו, הוצרך אברהם להוסיף ולומר (בראשית כד
 מא) 'אז תנקה מאלתי כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית
 נקי מאלתי', כיון שאם לא היה כופל ומפרש זאת, היתה השבועה
 חלה על אליעזר אף אם היה מקיים התנאי. אלא לרבי חנינא בן
 גמליאל האומר שמכלל הן אתה שומע לאו, למה לי – למה הוצרך
 אברהם לומר בפירוש שאם לא יתנו לו אשה יפטר משבועתו,
 והיה תלה את השבועה באם לא יקח תחילה אל משפחתו, ומכלל
 זה נשמע שאם קיים זאת והלך, הריהו פטור מן השבועה, ויכול
 לקחת מבנות כנען. משיבה הגמרא, איצטריה, כיון ששלקא דעתך
 אמינא, היקא דניחא לה לדידה – האשה עצמה רוצה להנשא
 ליצחק ולא ניהא ליה לדידהו – ובני משפחתה לא רוצים בכך,
 מייתי בעל דקתנייהו – יצטרך אליעזר להביאה בעל כרחם, קא
 משמע לן – לכן אמר אברהם 'אז תנקה מאלתי וכו' ואם לא יתנו
 לך והיית נקי מאלתי, שאם בני משפחתה לא ירצו בכך יהיה נקי
 משבועתו.
 מקשה הגמרא לדברי הכל: כיון שכבר נאמר שאם לא יתנו לו
 אשה ממשפחת אברהם יפטר מהשבועה, אם כן הפסוק (שם כד
 ח) 'ואם לא תאבה האשה לקחת אחריה ונקית משבעתי זאת' למה
 לי. מתרצת הגמרא, איצטריה פסוק זה, כיון ששלקא דעתך אמינא
 – היה אפשר לומר שהיקא דניחא להו לדידהו – בני משפחתה
 רוצים שתנשא ליצחק ולא ניהא לה לדידה – והאשה עצמה אינה
 רוצה בכך, ניייתי בעל דקתה – היה אליעזר צריך להביאה בעל
 כרחו, קא משמע לן שאף אם האשה אינה רוצה לבוא, אין
 השבועה חלה עליו.
 הגמרא שבה להקשות מתנאי נוסף, לדעת רבי חנינא. מקשה
 הגמרא: בשלמא לרבי מאיר, היינו דקתיב (ויקרא כו ג) 'אם פקחתי
 תלכו' הרי שיתברכו בכל הברכות המנויות שם, וגם (ויקרא כו טו)
 'ואם פקחתי תמאסו' הרי שיתקללו בכל הקללות המנויות שם, כיון
 שמכך שתלתה התורה את הברכות בכך שיקיימו את המצוות,

הקידושין אלא אם יתקיים התנאי. תחילת המשנה תדון באדם
שלא התנה את תנאו בפיו, אלא חשבו בליבו.

משנה

המקדש את האשה, ואמר לאחר שקידשה, כסבור הייתי לפני
שקידשתיה שהיא כהנת – שיחוסה חשוב, ולכן קידשתיה, ונמצא
שהרי היא לוי, ורצונו לבטל את הקידושין. וכן אם אמר כסבור
הייתי שהאשה שקידשתי היא לוי, ולכן קידשתיה, ונמצא שהרי
היא כהנת. וכן אם אמר שקידשה מחמת מחמת שהיא ענייה,
ונתברר שהרי היא עשירה. או שקידשה מחמת שחשב שהיא
עשירה, ונתה החבר שהרי היא ענייה, ורצונו לבטל את הקידושין
מחמת טעותו. אין הקידושין בטלים בכל אופנים אלו, אלא הרי זו
מקודשת, מפני שלא היא המענה קודם שקידשה, אלא המקדש
הטעה את עצמו, שמדעתו חשב שהיא כהנת או עשירה, וכיון
שלא פירש בפיו שמקדשה על דעת כן, לא חל תנאו, שהרי דברים
שבלב אינם דברים, וכאילו שלא התנה כן.

כעת תדון משנתנו באדם המקדש אשה בזמן שאין הקידושין
בניהם יכולים לחול, מחמת חסרון בו או בה, ורצונו שיחולו
הקידושין לאחר זמן כשיוכלו לחול: גוי האומר לאשה בת ישראל
הרי את מקודשת לי, ויחולו קידושין אלו לאחר שאתגירה, או בן
ישראל שאומר לגויה הרי את מקודשת לי לאחר שתתגיירי. וכן
עבד כנעני המקדש בת ישראל ואומר שיחולו הקידושין לאחר
שאשתחרר, או בן ישראל המקדש שפחה כנענית ואומר שיחולו
הקידושין לאחר שתשתחררי. וכן אדם המקדש אשה ואומר
לה שיחולו הקידושין לאחר שתמית בעליה, או אדם המקדש את
אחות אשתו שאין קידושין תופסים בה בחיי אשתו, ואומר לה
שיחולו הקידושין לאחר שתמית אשתי שהיא אחותיך. או המקדש
יבמה, אשה שמת בעלה ולא השאיר אחריה זרע, והיא זקוקה
ליבום או חליצה מאחי בעלה כדי להתירה להנשא לאחר, ואומר
לה שיחולו הקידושין לאחר שתיחלץ ליך בך – אחי בעלך, בכל
אופנים אלו אינה מקודשת אף אם יתקיים התנאי, לפי שבשעה
שקידשה חלה היתה האשה יכולה להתקדש לו, והרי הקידושין
דבר שלא בא לעולם, ואינם יכולים לחול.

וכן האומר לחבירו, אם ילדה – אם תלד אשתך נקבה, הרי זו – הבת
מקודשת לי, אינה מקודשת לפי שהבת עדיין איננה בעולם. (אם)
היתה אשת חברי מעוברת, ובשעת הקידושין כבר עברו שלשה
חדשים מעיבורה והוצר עובר – ידוע שיש עובר, הרי דבריו של
המקדש קיימים, ולכן אם אכן ילדה האשה נקבה, הרי היא
מקודשת:

גמרא

הגמרא מביאה גידון דומה לגידון המשנה, באדם שתורם תרומה
על פירות שעדיין לא התחייבו בתרומה, ורוצה שיחולו מעשיו
לאחר שיתחייבו הפירות בתרומה:

לגבי תרומות ומעשרות נאמר בתורה (דברים יח ד) 'ראשית דגןך
תירשך ויצהרך', ומלשון 'דגןך' שמשמעותו דיגן ואסיפה של
התבואה, יש לדרוש שרק פירות שכבר נתלשו מהקרקע וראויים
לאסיפה חייבים בתרומה, אבל פירות המחוברים לקרקע אינם
חייבים בתרומה, ואם הפריש תרומה מן התלוש על המחובר
לקרקע, אין התלוש תרומה, והוא טבל בידי הבעה, וכן אין
המחובר תרומה, ולכשיתלש צריך שוב לתרום עליו. תנן התם
במסכת תרומות (פ"א מ"ה), אין תרומין מן התלוש – מפירות שכבר
נתלשו מהקרקע והתחייבו בתרומות ומעשרות, על המחובר – על
פירות שעדיין מחוברים לקרקע, ופטורים מתרומות ומעשרות.
ואם תרם, אפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה.

בגאמנייה רב אסי מרבי יוחנן, האם באופן שיש לאדם פירות
תלושים ופירות מחוברים, ואמר, פירות עיונה זו שהם תלושים,
יחיי תרומה על פירות עיונה זו – ערוגה אחרת, שהם מחוברים,

ה'הרב תאכלו' שמשמעה שיאכלו חרבות, והוא דבר שלא יתכן.
מבארת הגמרא: אומר רבא, כוונת הפסוק שמאכלם יהיה מילחא
גלליה – מלח גס, ונתחא דשערי אקושיא – לחם שעורים קשה
ויבש, ובצלי – ובצלים, ואמר מר, פת פוהי תריבה – פת גדולה
יבשה, הנאכלת במלח ובצלים, קשים – מזיקים לגוף בחרבות.

הגמרא עוברת להקשות לדעת רבי מאיר: בשלמא לרבי חנינא בן
גמליאל הסובר שמכלל הן אתה שומע לאו, תינינו – זו הסיבה
דכתיב לגבי סוטה השוטה את המים המרים, שאומר לה הכהן
(במדבר ה יט) 'אם לא שָׁכַב איש אתך ואם לא שְׁמִית מִמָּה תחת
אִשְׁךָ הִנֵּנִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה', ואינו צריך לפרש את
הצד השני כיון שמכלל זה נשמע שאם אכן זינתה, לא תקנה ממים
אלו. אלא לרבי מאיר הסובר שצריך לפרש את שני הצדדים, הִנֵּנִי
מִיַּנֵּי לִי – היה הכהן צריך להוסיף ולומר שאם זינתה תיחנק
מתחתית המים. מתרצת הגמרא, אומר רבי תנחום, 'הִנֵּנִי' פתיה ללא
יוד, ולא 'הינני', והיינו כדי שנדרוש תיבה זו אף כאילו נכתב
'חנקי'. והרי זה מתפרש כתחילת הפסוק שלאחריו, והיינו 'חנקי'
ואת כי שטית, שאם זינתה תחנק מהמים.

הגמרא שבה ומקשה לאידך גיסא: בשלמא לרבי מאיר, תינינו
דכתיב 'הִנֵּנִי' ללא יוד, וכמו שנתבאר שהרי זה כאילו נכתב
'חנקי', ולהשמיענו בפירוש שאם זינתה תחנק. אלא לרבי חנינא בן
גמליאל למה לי דרשה זו, והרי מכך שאם לא זינתה תינקה, נשמע
שאם זינתה תיחנק. מתרצת הגמרא, אף לדעת רבי חנינא אצטרף,
כיון ששלמא דעתא אמנא, אם לא שָׁכַב איש אתך הִנֵּנִי, ואם שָׁכַב
לא הִנֵּנִי ולא תיחנק – לא תהיי מנוקה לגמרי אך גם לא תענשי, אלא
אִסְרוּהָ בַּעֲלָמָה – איסור בלבד יש כאן, קא משמע לן, שאם זינתה
תיחנק.

הגמרא מקשה מתנאי נוסף, לדעת רבי חנינא: בשלמא לרבי מאיר,
תינינו – זה הטעם שלגבי דין הזאת מי טהא על טמא מת כפלה
התורה את שני הצדדים, דכתיב (במדבר יט יב) 'הוא יתחטא בו
ביום השלישי וביום השביעי ומה ואם לא יתחטא וגו' ביום השלישי
וביום השביעי לא יטהר', כיון שמכלל הן אין שומעים לאו, והיינו
אומרים שאף אם לא קיים את התנאי, דהיינו ההזאה, מכל מקום
נטהר. אלא לרבי חנינא בן גמליאל, למה לי לכתוב זאת, והלא
מכלל הן אתה שומע לאו. מתרצת הגמרא, אצטרף, כיון ששלמא
דעתא אמנא, שמצות הטהא לכתחילה היא בשלישי ובשביעי, והיא
דעבר בחד מיניהו עבר – אך גם אם עשה הזאה רק באחד מימים
אלו, מכל מקום נטהר, קא משמע לן – הוצרכה התורה לפרש
שאם לא יזע עליו גם בשלישי וגם בשביעי לא יטהר.

מבארת הגמרא פסוק נוסף, מפני מה הוצרכה התורה לאומרו: כיון
שכבר נאמר 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי ומה ואם לא יתחטא
הפסוק (שם יט) 'והיה הטהר על המטא ביום השלישי וביום
השביעי', למה לי – מה בא למדינו. משיבה הגמרא, אצטרף, כיון
ששלמא דעתא אמנא, שאפשר להזות עליו אף בימים אחרים,
והפסוק 'ביום השלישי' נכתב רק למעוטי שאין להזות קודם לכן,
ביום השני לטומאתו, 'וביום השביעי' נכתב רק למעוטי שאין להזות
ביום השלישי, כיון דקא מעט האדם בימי טהרה שלו, שעברו מזמן
שנטמא, אבל היכא דעבר – אבל אם היה ביום השלישי וביום
השביעי לטומאתו, דקא מפיש – שמרבה בכך האדם בימי טהרה,
כלומר שמרחיק יותר משעה שנטמא עד ההזאה השנייה, אמנא
שפיר דמי – היינו אומרים שתועיל הזאתו, קא משמע לן שההזאה
יתעשה דווקא ביום השלישי והשביעי.

במשיכה הגמרא ושאלת: כיון שכבר למדנו שההזאה נעשית רק
בימים השלישי והשביעי, סיום הפסוק (שם) 'והטאו ביום השביעי
ובכס בגדי ורחץ במים וטהר בצרב' למה לי. משיבה הגמרא,
אצטרף, כיון ששלמא דעתא אמנא, שהני מילי – דין זה שצריך שתי
הזאות נאמר רק להיתר אכילת קדשים, אבל לאכילת תרומה בחד
נמי סגי – די בהזאה אחת, קא משמע לן הפסוק 'והטאו ביום
השביעי', שאף כדי לאכול בתרומה צריך שתי הזאות: במשניות
הקודמות התבאר שאפשר לקדש אשה בתנאי, ולא יחולו

קידושין. האומר – פרק שלישי דף סב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קצה
רש"י תוספות

חרב תאכלו – משמע: אכילתכם הוא, חרב תהיו נשבעים. גלגליתא = גסה. היינו דכתיב **אם לא שכם הנקי** – לא כפל "ואם שכם לא הנקי", אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה. דאי משום דסמך ליה "ואת כי שטית" וגו' – ההוא לא מפרש ביה קללה אשבעה קמייאת, אלא אשבעה דבתריה קאי, דסמך ליה "והשביע הבןך את האשה בשבועת האלה". וקמייאת שבעה שאן בה אלה, דהכי

כתיב "והשביע אותה הבןך" וגו', ואיר פירש קללה, אלא מכלל ברכה. אמר: **לרבי מאיר** – "ואם שכם הנקי" מביע ליה. הנקי כתיב – בלא יוד, למידרשיה כמקרא לשבועה ראשונה: אם לא שכם – תזאת נקיה. ובמסורת נמי מידרש אשבעה קמייאת, למישרייה אקרא דבתריה ולמימר: הנקי ואת כי שטית, כלומר: אם שטית תתחנקי. **אלא לרבי תנאי** – דלא בעי כפילה, למה ל' למיכתב בי האי לישנא, ואיכא למידרשיה הכי וחכ'י נכתוב "ותחיד" או לשון אחר: סלקא דעתך **אמינא** מצות הוזה כשלישי ובשביעי **ואי עבר בחד מנייהו עבר** – דרישא דקרא לאו בלישנא דתנאא כתיב, דלא כתיב "אם יתחטא בר" למשמע מניה: הא אם לא יתחטא – דא יטעה, אלא "הוא יתחטא בר", ואיכא למימר לשון ציווי בעלמא הוא. והוה הפהור על הטמא וגו' למה לי – לאו לרבי חנינא פריך, אלא לדברי הכל בעי לה. למעוטי ששי – שלא ריחוק הואתו מטומאתו. הכי גרסינן: אבל חיבא דעבר כשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה **אימא שפיר** דמי – ולא גריס: ברביעי ובשמיני, דהא ודאי שפיר דמי, דכל מה שמשעה הוזה ראשונה אין בכך כלום, ובלבד שלא ירבה ושלא ימעט בימים שבין הוזה להוזה, כדאמר גבי בן הקדוש שבעה לפני יום הכפרים (יומא חב). בשלמא ראשון – שמוא שלישי, שני – שמוא שלישי. ואף על גב דאיכא לספקי נמי שמוא עשירי או יותר הוא, ואי גרסינן הכי – לענין מצות הוזה במונה הוא דגרסינן. דקא מפיש בימי טהרה – מרחיק והולך מיום מגע הטומאה. **משננה** שלא הפעו – אלא הוא טענה את עצמו. וכיון דלא פירש – לאו כל כמיניה, דהוה להו דברים שבלב. לאחר שחלוץ ליד יבמך – קסבר האי תנא: אם קידושין תפסינן ביבמה לשוק, אינה מקודשת – דהוה ליה דברים שלא באו לעולם, ועכשיו אין בידו לקדשה. **גמרא** מחובר אינו חיוב בתרומה ד"ראשית דגן" כתיב (דברים יז), מדי דמדינן, שנאסף כבדי. הלכך לא חל שם תרומה על התלוש שהופרש עליו, וטבל הוא ביד כהן, ויכול לתרום עליה ממקום אחר, ויכול חולין, והמחבר שהופרש עליו לא נתקן, ולכשיחלוץ צריך לתרום. פירות ערוגה זו מחוברים – כלומר, או אטמו: פירות ערוגה זו מחוברים יחיו תרומה בר, ונתלשו מהו – שתחת תרומה למפרע, מי הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם, או לא? כל שביר – כי הא, שבירי בתלוש ולהפרש מדי.

צריך

"חַרֵב תֹאכְלוּ"? אָמַר רַבָּא: מִיִּלְחָא גְלַלְיִיתָא, נִהְמָא דְשַׁעְרֵי אַקוּשָׁא, וּבְצִלֵי. דְאָמַר מֶר: פֶּת פּוֹרְנֵי חֲרִיבָה בְּמִלְחָ וּבְצִלִים - קָשִׁים לְגֹנֵף בְּחֻרְבוֹת. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל הָיִינוּ דְכָתִיב "אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֶתְךָ וְאִם לֹא שָׁמִית טַמְאָה תַחַת אִישׁךָ הַנֶּקִי", אֶלָּא לְרַבִּי מֵאִיר "הַנֶּקִי" מִיִּבְעֵי לֵיהּ! - אָמַר רַבִּי תַנְחֻם: "הַנֶּקִי" כְּתִיב. - בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הָיִינוּ דְכָתִיב "הַנֶּקִי", אֶלָּא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל לָמָּה לִּי? - אֶצְטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: "אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ" - הַנֶּקִי, "וְאִם שָׁכַב" - לֹא הַנֶּקִי וְלֹא הַנֶּקִי, אֶלָּא אִיסוּרָא בְּעִלְמָא, קָא מְשַׁמַּע לָן. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הָיִינוּ דְכָתִיב "הוּא יִתְחַטֵּא בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְטָהַר, וְאִם לֹא יִתְחַטֵּא" וגו', אֶלָּא לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל לָמָּה לִּי? אֶצְטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: "וְטָהַר עַל מִיִּנְיֵהוּ" - עֶבֶר, קָא מְשַׁמַּע לָן. "וְהָיָה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" לָמָּה לִּי? - אֶצְטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: שְׁלִישִׁי - לְמַעוּטֵי שְׁנֵי, שְׁבִיעִי - לְמַעוּטֵי שְׁשִׁי, דְקָא מְמַעֵט בַּיּוֹם טָהָרָה. אֲבָל הֵיכָא דְעֶבֶר בְּשִׁלְשִׁי וּבְשִׁמְוִי, דְקָא מְפִישׁ בַּיּוֹם טָהָרָה - אֲמִינָא שְׁפִיר דְמִי, קָא מְשַׁמַּע לָן. "וְהַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי" לָמָּה לִּי? - אֶצְטְרִיךְ, סֶלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: הֵינִי מִיִּלֵּי - לְקַדְשִׁים, אֲבָל לְתַרוּמָה - בְּחַד נְמִי סִיגָא, קָא מְשַׁמַּע לָן. **משננה המקדש את האשה ואמר: פסבדו הייתי שהיא כהנת - והרי היא לוייה, לוייה והרי היא כהנת, ענייה והרי היא עשירה, עשירה והרי היא ענייה - הרי זו מקודשת, מפני שלא הטעתו. **האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר" או "לאחר שתתגיר"**, "לאחר שיקדשתי בעליך" או "לאחר שתתגרר", "לאחר שיקדשתי בעליך" או "לאחר שתקדשתי", "לאחר שיקדשתי לך" וכו' - **אם ילדה אינה מקודשת**. וכן **האומר לחבירו: "אם ילדה אשתך נקבה הרי זו מקודשת לי"** - אינה מקודשת. **אם היתה אשת חברו מעוברת, והופר עובריה - דבריו קיימין, ואם ילדה נקבה - מקודשת. גמרא תנן התם: אין תורמין מן התלוש על המחובר, ואם תרם - אין תרומתו תרומה. בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן: אמר "פירות ערוגה זו תלושים יהיו****

תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים", "פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לבשיתלשו" ונתלשו, מהו? אמר ליה: כל שביר - לאו במחוסר מעשה דמי. **אייתיביה: האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר" או "לאחר שתתגיר"**, "לאחר שיקדשתי לך" וכו' - **אם ילדה אינה מקודשת**. **אם היתה אשת חברו מעוברת, והופר עובריה - דבריו קיימין, ואם ילדה נקבה - מקודשת. גמרא תנן התם: אין תורמין מן התלוש על המחובר, ואם תרם - אין תרומתו תרומה. בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן: אמר "פירות ערוגה זו תלושים יהיו**

בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו דכתיב אם לא שכם הנקי – פירש בקונטרס: שלא כפל "אם שכם לא הנקי" אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה. דאי משום דסמך ליה "ואת כי שטית" וגו' – ההיא לא מפרש ביה קללה אשבעה קמייאת, אלא אשבעה בתרייתא קאי, דסמך ליה "והשביע הבןך את האשה בשבועת האלה" וגו'. ושבעה קמייאת אין בה אלה, דהכי כתיב "והשביע אותה הבןך" ולא פירש בה קללה, אלא מכלל ברכה. וקשה: דהא כל תנאי מבני גו' ומבני ראובן נגריין, ואם כן בעינן קודם ללאו, והכא הוה לאו קודם לך, דהא "אם לא שכם" כתיב ברישא: ויש לומר: ד"אם לא שכם" חשוב הן, שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן, דמיא ד"אם יעברו" – שאנו רוצים שיעברו, ואם לא יעברו – יפסידו. כן אנו רוצים שתתקיים דברים שלא שכם איש אותה והוה הן, ואם שכם תפסיד – והוה לאו. **הנקי** כתיב – פירש בקונטרס: וחכי כופל: ואם לא שכם – הנקי, ואם שכם – הנקי כי שטית. דקאי "הנקי" א"זאת כי שטית" דכתיב בתריה. וקשה: דאם כן הוה ליה מעשה קודם לתנאי, ואנן אמרינן במתניתין דרבי מאיר בעי תנאי קודם למעשה! לכן פירש רבינו יצחק: דלא קאי כלל א"זאת כי שטית" דכתיב בתריה, אלא כתיב "הנקי" דהוי כאילו היה כתיב "הנקי", והבןך היה חור וכו'פול: אם שכם – הנקי. והשתא הוי תנאי קודם למעשה. **[חנקי** כתיב – פירש רבינו חננאל דהכי קאמר: "אם לא שכם" וגו' תחת אישך, כלומר תשאר תחת אישך. "ואת כי שטית" וגו' מבלעדי אישך – כלומר תלכי ממנו. והוי תנאי קודם למעשה. ואף על גב דהוי לאו קודם לך – הא אמרינן מהכא (סנהדרין לבב, לגא), פותחין בכותב תחילה. תוספות שנים.

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב "הוא יתחטא וגו' ואם לא יתחטא" – תימנה: מה ענין זה למחלוקת? אפילו לרבי מאיר למה לוי? והלא דרבהב מקומות כתיב (ויקרא יד) "ורחץ במים וטהר" ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהרו ויש לומר: דלא דמי, דהתם מילתא דפשיטא. כיון דמצוה הוא שצוה הקדוש ברוך הוא, אם לא עשה – לא יצא. אבל הכא משמע קצת שהוא לשון תנאי, מדכתיב "הוא יתחטא" והוי כאילו כתיב: אם יתחטא בו – יטהר. ולא כתיב ויתחטא ויטהר – ואו הוי ציווי כמו "ורחץ וטהר". **אין** תורמין מן התלוש על המחובר – פירש בקונטרס: המחובר אינו חיוב בתרומה, דכתיב (דברים יז) "ראשית דגןך" דבעינן מידי דמדינן, ואם כן הוי מן החיוב על הפטור. וקשה: דאם כן, לדבריו בתלוש נמי, קודם שנמחר לא הוי תרומה, שהרי לא מדינן וליתא, דהא אמר בעלמא (עירובין לבב), מעשר ראשון שהקדימו בשבולים – פטור מתרומה גדולה, דמשמע דמהני ועוד קשה: מהזאי דאמר (תרומות פרק א משנה י) התרום מדבר שנגמר מלאכתו, דהיינו אחר מירוח, על דבר שלא נגמרה מלאכתו, דהיינו קודם מירוח – תרומתו תרומה, לכן נראה לרבינו יצחק: הא דמחבר פטור – נפקא לן מדכתיב "ממנו", דדריש בספרי: "ממנו" – ולא מן המחובר. דהא קרא בתלוש מיירי, ועל כרחך אתא למימר: ממנו אפילו בדיעבד נמי אסור, דאי משום לבתחילה אתא – תיפוק לי משום דכתיב "הנקי", ומחובר לאו מדינן הוי, אלא שמע מינה דפסול אפילו בדיעבד מחובר, וההיא דמעשר שהקדימו בשבולים דמהני בדיעבד – מיירי בתלוש, וקודם מירוח.

גר צריך שלשה משפט כתיב ביה כדון — נראה דוקא בקבלת מצות הוא דבעינן שלשה, אבל בטבילה — בחד טוגיא, אם כבר קיבל עליו המצות, וראיה מההיא דיבמות (מבד), דקאמר תתם: ההוא דהוה קרי ליה בר אמנאי, פירוש: משום דמל ולא טבל. אמר רבי יוחנן: בן לוי: מי לא טבל לקרי? כלומר, וכי לא ראה קרי מימיו דצריך לטבול — אם כן משמע מדפנקס בטבילת קרי, משמע דלא בעינן שלשה.

ומידו, ודמיון מהא דאמר (שם מבד): דמושיבין אותה במים עד צוראה, ושני תלמידי חכמים יושבים במחיצו ומודיעין לה מקצת מצות קלות ומקצת חמורות, ופריך: והא בעינן שלשה ומשני: תני שלשה. אלמא משמע דלטבילה נמי בעינן שלשה ויש לומר: דודאי למצוה בעינן שלשה, אבל לא לעכב, אי נמי יש לומר: דהא דבעי שלשה — היינו טעמא משום קבלת מצות, ואם תאמר: משום קבלת מצות נמי, אמאי בעינן שלשה? הרי הודאות והלואות דכתיב בן משפט, ואפילו הכי אמרינן בסנהדרין (א.א.) דין אפילו יחיד! ויש לומר: דיש לנו להשוות לגזילות חבולות לדעולם בעי שלשה, דכל היכא דאיכא לאקשר לקולא ולחומרא — לחומרא מקשינן, ואם תאמר: אם כן ליבעי ממוחזק כמו גזילות חבולות! ויש לומר: דשליחותיהו עבדינן, כדאמרין בגיטין (פסב), עוד אמר הרב רבינו נתנאל: דבגר כתיב "לדורותיכם" — דמשמע בכל ענין, אף על גב שאינן ממוחזק, דעל כרחך השתא ליכא ממוחזק, שהרי אין סמוכין, ר"ל דורותיכם" משמע לדורות עלמ.

אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחות כו' — תימה: אמאי לא משני נמי הכא: מי יימר דמדוקקי לה תלתא, כדמשני לעיל, ואם כן אינו בידו ויש לומר: דטוגיא זו אתיא במאן דאמר ביבמות (מבד), עבר אין חייב בקבלת מצות לאחר שחרור, לפי שהיה חייב קודם שחרור במצות שאשה, אם כן בשעת קיימנו דהו מטבילין אותו כדי לקבל המצות, וטבילה דלאחר שחרור — היינו טבילת גר, והדיא לא בעי שלשה.

נהי ובידו לגרשה בידו לקדשה — הוא הדין נמי דמצוי לשנוי לעיל הכי.

ואמר רבי חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת — פירש בקונטרס: דאריי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב, דאילו רבנן — אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואם כן, אפילו מעוברת לאו כלום הוא. ואם תאמר: מנא ליה לרבי חנינא דאריי כשאין אשתו מעוברת ורבי אליעזר בן יעקב היא? ודלמא אריי אף כשאשתו מעוברת, ורבנן היא, ואם כן אמאי קאמר "לא שנו"? ויש לומר: משום דבבבלי ברייתא דבסבא "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיד" כו' דקתני, רבי מאיר אומר: מקודשת, ולא תני בהדיהו זו "אם ילדה אשתך נקבה" כו' — אלמא קסבר דאפילו רבי מאיר מודה דאניה מקודשת היכא דאמר ליה "אם ילדה אשתך נקבה", ורבי מאיר ורבי אליעזר אמרי דבר אחד, כדאמר לקמן, ולפיכך אתא רבי חנינא לפרש דלא אמר רבי אליעזר בן יעקב אלא כשאין אשתו מעוברת וכו', כדפרישית, דהא רבי אליעזר בן יעקב מודה היכא דאמר לו "אם ילדה אשתך נקבה" לאו כלום הוא. ונראה דאף על גב דהלכה כרבי אליעזר בן יעקב בעלמא, דקב ונקי הוא, הכא לית הלכתא כותיה, ולא כבבולו תניא דאמר ליה מונה דבר שלא בא לעולם, דהא פליגי בבבא מציעא (סוה) רב נחמן ורב הונא במוכר פירות דקל לחבייהו, רב הונא אמר: עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו, משבא לעולם — אין יכול לחזור בו, ואדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ורב נחמן אמר: אפילו באו לעולם יכול לחזור בו, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, והלכה כרב נחמן בדיני, ואם כן אין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

צריך שלשה — ישראלים, שנוקקין לו להטבילו ולהודיעו מקצת מצות קלות וחמורות, כדאמר ביבמות (מבד), משפט כתיב ביה — "משפט אחד ידיה לכם כגר כאורח". מי יימר דמדוקקי ליה — הלכך לאו בידו הוא, הכי נמי יהוה קידושין — הואיל ובידו לשחררה ולקדשה. הכי גרסינן: מעיקרא בחמה והשתא דעת אחת — הלכך אין מחוסר מעשה

גדול מזה, הכי גרסינן: הנותן פרוטה לאשתו ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך אינה מקודשת — אם גירשה, הכי נמי דהו קידושין לרבי יוחנן? בידו לקדשה — בתמיה; וכי בידו לקדשה אם יגרשנה? שמא לא תתירצה בקידושי תפשוט דבעי רבי אושעיא — מהא דאמרן: דמשום דאין בידו לקדשה משיגרשה — לא הוה קידושין, ולא מידי. תפשוט דבעי רבי אושעיא נמי — דלא הוה קידושין דהשתא חלין לכשיגרשנה, דלמא כי חזי דתפסי ב' — כלומר, להכי מספקא ליה לרבי אושעיא בהא, משום דאיכא למימר: דלמא סבירא לן מנא דאי בעי לקדושי השתא מקדשי — תפסי בה קידושין לאחר מכן השתא. אבל המקדש את אשתו לא חזיא השתא לתמספס קדושי, שהרי מקודשת ועומדת, תניא בנזירות דרבי יוחנן — דכל שבזי לאו כמחוסר מעשה דמי, אבל אם אמר לכשתלשו תרומה ונתלשו דבריו קיימין — הואיל ובידו לתלוש ולהפריש, הרי על כן אפילו מה שאין בידו, דקסבר: אדם מקדשי ומקנה דבר שלא בא לעולם, לכשיבטלו שלש — שעדיין לא הביאו שלש, ואין בידו ביטול ולהפריש. דתבואה שלא הביאה שלש — לאו תבואה היא, כדגמר בראש השנה (ג.א.) מירעשת את התבואה לשלש, אל תקרי שלש אלא לשלש. אלא בשחת — שאף על פי שלא נתבטלו הגרעינים שלש, או אפילו עדיין לא לבלבו החיטים — שחת מידא הוי, וראוי לקדור ולהאביל לבתומה, דמדיד דמינבר וחושבו דא. אבל באגם — שאינה אלא צמחים רכים, ולקמן מפרש מאי לשון אגם, לא — דכיון דלא חשיב — לא חזיל עליה שם תרומה למפרע, דבגללא — שהוא מבצל ועולה מן הארץ, ויש בו כדי לכוף, וחבידו בערוביה (כטג), דלא איביצול יזרחא — שלא לזרז זרת, כמאן אלא — דאורי חנינא קאמ במאן פריש רבי חנינא אמנתין דאם אשתו מעוברת דבריו קיימין, אלמא, דבר שלא בא כלל לעולם — הוא דאין מקנה, אבל בא מקצתו — מקנה. כמאן אי כרבה — סבירא ליה, דאוקמא לרבי אליעזר בן יעקב בשחת — הכא מעוברת נמי כדאמר רבי יוחנן, וכדריה אליעזר בן יעקב, ואי כרב יוסף סבירא, וכליה דאפילו באגם אמרה רבי אליעזר — הכא אפילו לא הוכר אמר רבי חנינא מקודשת, לדברי רבי אליעזר בן יעקב, וכדריה אליעזר בן יעקב קיימא לן, דמשנתו קב ונקי. דבי כבישא — שדה של בית הבעל, שדייה בנמי גשמים, אבל בשחת דבי שקיא — של שדה בנמי גשמים, שהרביה להשקות — לא אמר, דעבידא דפסדיה כי לא משקה לה כדמיבעי לה, הלכך כמי שלא באה לעולם כלל הוא, אפילו שחת דבי שקיא — הואיל והגיע לכלל שחת, ודברי הכל — בין לרבה בין לרבי יוסף דוכר עוברא בעינן, דומיא דשחת, דהא נמי כשחת דבי כבישא הוא, שגמור בידו שמים, שלא בא לעולם — ביאת גמורה, כי הכא דלא הביא שלש.

לא

דבר שלא בא לעולם, ורב נחמן אמר: אפילו באו לעולם יכול לחזור בו, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, והלכה כרב נחמן בדיני, ואם כן אין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

1 זר, צריך שיהיו שלשה דיינים בטבילתו, להודיעו מקצת מצות. מאי
2 מעשה, שנאמר (ויקרא כד כב) 'משפט אחד יהיה לכם בגר בארץ
3 יהודה', 'משפט' כתיב פה בגר, והרי הוא 'בדין', וכשם שאין משפט
4 בפחות משלשה, לכן גם בגירות צריך שיהיו שלשה דיינים. ולפי
5 שצריך שלשה דיינים בגירות, א"כ אין הגירות בידו, שהרי מי ימר
6 מהפוקקו ליה הני תלתא – מנין שישכמו שלשה דיינים לגיירו
7 ולהודיעו המצוות, ולכן אף המקדש לאחר שיתגייר אין הקידושין
8 חלים.

9 מקשה הגמרא: מתקף לה רבי אמא בר מלל, אלא מעתה – לשיטת
10 רבי יוחנן, שאדם יכול לקדש אשה שאינה ראויה להתקדש, אם
11 בידו לגרום שתהיה ראויה להתקדש ויחולו הקידושין כשתהיה
12 ראויה להתקדש, אם כן, הנותן פרוטה לשפחתו הכנענית, ואמר
13 הרי את מקודשת לי ויחולו הקידושין לאמר שאשתהדרה, הכי נמי
14 דהוי קידושין – האם גם באופן זה יחולו הקידושין כיון שבידו
15 לשחררה ולקדשה.

16 מתרצת הגמרא: הכי השתא – וכי הדבר דומה, והרי התם, לגבי
17 שפחה כנענית, מעיקרא קודם שהשתחררה הרי היא שפחה והיא
18 בפחמה, והשתא אחר שהשתחררה הרי יש כאן דעת אחרת,
19 והיא כבריה חדשה, וא"כ אף שאמר רבי יוחנן שכל שבידו לאו
20 כמחוסר מעשה, מכל מקום כאן אף שהדבר בידו הוא כמחוסר
21 מעשה, והוא כדבר שלא בא לעולם ואין הקידושין חלים.

22 מקשה הגמרא: ואילא הא דאמר רבי אשיעאי, שהנותן פרוטה
23 לאמר לה, הרי את מקודשת לי לאחר שאנדרשה, אינה
24 מקודשת, ולכאורה, אם גירשה האם הכי נמי – גם כאן לדעת רבי
25 יוחנן שבכל מקום שהדבר בידו חלים דבריו אף שעתה אין
26 המעשה ראוי לחול, האם יחלוק על דבריו ויסבור דהוי קידושין,
27 מחמת שבידו לגרשה ולקדשה לאחר שיגרשה.

28 דוחה הגמרא: נהי דבדיו של בעל לפרשה שהרי האשה מתגרשת
29 בעל כרחו, אך האם בידו לקדשה לאחר שיגרשה, שהרי תכן
30 שלא תתמצה להתקדש לו, וכיון שאין קידושין בידו אינו יכול
31 לחול עתה. ואף רבי יוחנן יודה לדברי רב אושעיא. מבררת
32 הגמרא: לסברא זו שאף אם יגרשה אינו בידו לקדשה ולכן אינה
33 מקודשת תפשוט את הספק דבצי רב אושעיא, באדם הנותן שתי
34 פרושות לאשה פנויה, ובפרטה אחת שנתן אמר לה התקדשי לי
35 היום, ובפרטה אחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאנדרשה, האם
36 חלים הקידושין השניים לאחר שתתגרש. ותפשוט מיה –
37 מהסברא שאמרה הגמרא ניתן לפשוט דהקידושין השניים לא הוי
38 קידושין – לא יחולו לכשיגרשה, כיון שאין בידו עכשיו לקדשה
39 לאחר שתתגרש.

40 דוחה הגמרא: דלמא באופן זה יש סברא אחרת שמחמתה יחולו
41 הקידושין השניים, כי היכי דתפסי קידושין השתא – כשם שאם
42 היה רוצה לקדשה עכשיו היו הקידושין חלים, שהרי היא פנויה,
43 כך כשקדשה לזמן שאחר הגירושין, תפסי נמי אותם קידושין
44 מעכשיו לאחר כן – לאחר שתתגרש, ואינו דומה לנותן פרטה
45 לאשתו לקדשה לאחר שיגרשה, כיון שעתה היא נשואה לו ואין
46 בידו לקדשה.

47 הגמרא מביאה ראיה לדברי רבי יוחנן: תניא בתוספתא (תרומות
48 פ"ב ה"ז) פותיה דרבי יוחנן, אין תורמין תרומה מן התלוש מהקרקע,
49 על המחובר, ואם עבר ותרם מן תרומתו תרומה. ביצר, אדם שיש
50 לו שתי ערוגות, באחת מזן הפירות מחוברים לקרקע ובשניה
51 נתלשו הפירות, ואמר, פירות ערוגה זו שהם תלושין מהקרקע יהיו
52 תרומה על פירות ערוגה זו – השניה, המחוברת. או שאמר שפירות
53 ערוגה זו שהיא עדיין מחוברת, יהיו תרומה על פירות ערוגה זו
54 התלושין, לא אמר כלום – לא חלה הפרשה, ואכל אמר שתחול
55 התרומה לבשיתלוש הפירות ובין שהפריש מהמחוברים על
56 התלושים או להפך, ונתלוש הפירות, דבריו קיימין וחלה
57 הפרשה. ומוכח כרבי יוחנן, שכיון שבידו האדם לתלוש את
58 הפירות ולהפריש תרומה, לכן אף אם לא עשה כן אלא נתלשו
59 לאחר זמן, חלה תרומתו.

מביאה הגמרא את המשך התוספתא: יתר על כן – חידוש גדול
יותר אמר רבי אליעזר בן עזקב, שאפילו אמר האדם שפירות ערוגה
זו התלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת שעדיין לא
צמחו לגמרי, או שאמר פירות ערוגה זו מחוברת שעדיין לא צמחו
לגמרי יהיו תרומה על פירות ערוגה זו שהם כבר תלושין, לבשיתלוש
הפירות המחוברים שליש – גיענו לשליש גידולם, ונתלוש, שאז
חל עליהם חיוב תרומה, והביאו הפירות המחוברים שליש ונתלוש, שהרי
דבריו קיימין וחלה תרומתו, ואף שהדבר כעת אינו בידו, שהרי
בזמן ההפרשה עדיין לא הביאו הפירות שליש ואף אם יתלשם
כעת לא יתחייבו בתרומה, אעפ"כ דבריו קיימין, כיון שלדעת רבי
אליעזר בן עזקב יכול אדם להקדיש ולהקנות דבר שעדיין לא בא
לעולם לגמרי.

מביאה הגמרא מחלוקת בדעת רבי אליעזר בן עזקב: אמר רבה, לא
אמר רבי אליעזר בן עזקב, אלא יכול להפריש תרומה מתבואה,
שלא קניענה לשליש גידולה, ואמר, בתבואה שכבר גדלה מעט,
והיא שחת – ראויה לקצירה למאכל בהמה, שכיון שיש לה
חשיבות ניתן לומר שכשתביא שליש תהיה תרומה, ואכל ב'אגם' –
תבואה שעתה התחילה לצמח, והצמחים עדיין רכים ואינם
ראויים לכלום לא אמר, ואף לדעתו אי אפשר לתרום מתבואה
זו, שכיון שאינה חשובה לא חל עליה שם תרומה למפרע. ורב
יוסף אמר, שדברי רבי אליעזר בן עזקב נאמרו אפילו ב'אגם', שכיון
שהתחילה התבואה לגדול, ניתן לתרום ממנה ועליה.

הגמרא מבררת את לשון רב יוסף: מאי משמע – מהכין משמע
דהאי 'אגם' שאמר רב יוסף לישנא דבוצלנא הוא – הכונה מלשון
דבר המבצבץ ועולה מן הקרקע, ויש בו שיעור מועט לכופפה, אמר
רבי אליעזר, דאמר קרא (ישעיה נח ה) 'הכזה יהיה צום אבןרהו יום
ענות אדם נפשו תלבף באגמון ראשו', כלומר, וכי רצון ה' רק
שיכופף אדם את ראשו כ'אגמון', שזו מחט כפופה שצדים בה
דגים, והרי רצון ה' בתשובה אמיתית. ומצינו שאמר הכתוב
'אגמון' והכונה למחט כפופה, ואף כאן 'אגם' הוא כינוי לתבואה
שגדלה מעט והיא עדיין רכה וניתן לכופפה, ועדיין אינה ראויה
אף למאכל בהמה.

מבררת הגמרא: ב'אגם' אולא – כשיטת מי נאמרו דברי רבי חנינא
על הא (דתניא) [דתנן] במשנתנו, האומר לחבירו, אם ילדה – תלך
אשתך נקבה, הבת מקודשת לי, לא אמר כלום – ואין הקידושין
חלים. ואמר רבי חנינא על דין זה, לא שנו – לא נאמר דין זה
במשנתנו אלא כשאין אשתו מעוברת עדיין, ואכל אם כשקדש את
הבת היתה אשתו מעוברת, דבריו של המקדש קיימין, ואם ילדה
נקבה הרי היא מקודשת לו. ומשמע מדבריו שאין אדם מקנה דבר
שלא בא לעולם כלל, אבל דבר שמקצתו בעולם, אף שעדיין אינו
גמור אדם מקנה, ולכן אם אשתו מעוברת אף שעדיין לא נולדה
הבת, מקודשת הבת, כיון שמקצתו בא לעולם. ומבררת הגמרא,
ב'אגם' – כשיטת מי נאמרו דבריו.

הגמרא מבארת שרבי חנינא יכול לסבור כדעת רבה וכדעת רב
יוסף שנחלקו בדעת רבי אליעזר בן עזקב שמשנתו קב ונקי.
מבארת הגמרא: אי רבי חנינא סובר כשיטת רבה שאומר שניתן
להפריש תרומה רק מתבואה שכבר גדלה לפחות שליש, אם כן
גם כאן אין כוונת רבי חנינא שבכל אופן שהאשה מעוברת
הקידושין חלים, אלא אין הקידושין חלים אלא אם כשקדשה
הזכר עוברתה של האשה, והיינו לאחר שליש זמן עיבורה, שכבר
ניכר שהיא מעוברת, והווי שיעור זמן חשוב בעיבורה הדומה
לשיעור גדילה של 'שחת' בתבואה, והוא כדבר שמקצתו בעולם,
ולכן מקודשת, אבל לפני כן הוא כדבר שלא בא לעולם, ובתבואה
שגדלה כאגם. ואי – אם רבי חנינא סובר כרב יוסף שניתן להפריש
תרומה אף מתבואה שגדלה רק כשיעור מועט של 'אגם', אם כן
אף כאן חלים הקידושין כשהיא מעוברת ואף על פי שעדיין לא
הזכר עוברתה כלל, שבה העובר נחשב כבר כבא לעולם.

הגמרא מביאה לשון אחרת במחלוקת רבה ורב יוסף בדברי רבי
אליעזר בן עזקב: ואיכא דאמרי – יש שאומרים שלדברי שניהם יש

גמרא

נאמר בתורה (דברים כג טז) 'לא תקיף עבד אל אדוניו, רבי אומר, בלוקח עבד על מנת לשחררו כשיכנס לרשותו, היתוב מדרב, שכיין שלקחו על מנת כן, חל שחרורו כשכנס לרשותו, והזהירה התורה לבית דין שלא יסיגרו העבד לבעליו להשתעבד בו.

מבררת הגמרא: היכי דמי, אמר רב נחמן בר יצחק, כגון דקתב ליה – הלוקח לעבד שטר שחרור קודם שקנאו, וכתב בו 'לכששאלך – לכשאקנה אותך, הרי עמך קניי לך מעבדיו, ובוזה הזהירה התורה – לא תסיגר עבד אל אדוניו. והרי שאף שבשעת כתיבת השטר הוא אינו עבדו ואינו יכול לשחררו, ושחרורו הוא דבר שלא בא לעולם, אעפ"כ לכשיקנה את העבד יזכה העבד בעצמו וישתחרר. ומוכח שלדעתו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

אביי מוכיח שלרבי מאיר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: רבי מאיר, דתניא בברייתא, גוי האומר לאשה ישראלית הרי את מקודשת לי לאחר שתתגייר, או ישראל האומר לגויה הרי את מקודשת לי לאחר שתתגייר, וכן עבד כנעני המקדש אשה ישראלית ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שאשחרר, או ישראל המקדש שפחה כנענית ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שתשחררי, וכן המקדש אשת איש ואמר שיחולו קידושיה לאחר שישמות בעליה, או המקדש אחותו ואמר שיחולו קידושיה לאחר שתמות אחותיה – שהיא אשתו עתה, ותהיה מותרת לו, וכן המקדש יבמה, ואמר שיחולו קידושיה לאחר שישלחין לה יבמה, אינה מקודשת, כיון שבשעת הקידושין אין האשה ראויה להתקדש זה לזה. רבי מאיר אומר מקודשת לכשיגיע הזמן שהקידושין יכולים לחול, ומוכח שלדעתו אדם יכול לעשות קנין בדבר שלא בא לעולם.

רבי יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת וכתנא קמא. רבי יהודה הנשיא אומר שבאופנים אלו מקודשת, מלבד המקדש אחותו או אשת איש שמדברנן אין הקידושין חלים, ומבאר ומה פסע אומר חכמים שבאופנים אלו אינה מקודשת, משום אינה שבושדנה האשה שבעלה קידש את אחותה או כשידע הבעל שאשתו התקדשה לאחר כדי שיחולו הקידושין לאחר מיתתם, יחשבו שאחד מחכה למיתת השני, ותהיה שנאה ביניהם, ולכן אמרו חכמים שהקידושין בטלים בהם.

מקשה הגמרא: ונחשוב נמי – שאביי ימנה את רבי יהודה הנשיא עם התנאים הסוברים שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם. מתרצת הגמרא: היינו רבי תינן רבי יהודה הנשיא, וכבר החשיב אביי לעיל שרבי סובר שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

מקשה הגמרא: ונחשוב נמי רבי עקיבא סובר שאדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, דתניא בברייתא, לגבי אשה שאמרה לבעלה 'קונים שאני עושה לפני' – כאיסור 'הקדש' יהיו עליך הדברים שאעשה, אין בעלה צריך להפיר נדרה, שהרי האשה משועבדת לבעלה למעשי ידיה, ואינה יכולה לאסור עליו את שלו. רבי עקיבא אומר, יפר הבעל את נדרה, שמה תעדיף עליו ותר מן הרהור לו – שמה תעשה מלאכה מעבר לשיעבודיה, ויאסור עליו בהקדש מחמת הנדר. ומכך שאמר רבי עקיבא שאם לא יפר את נדרה יאסור עליו מעשי ידיה היתרים, ואף שבשעת הנדר לא היו מעשי ידיה בעולם, מוכח שסובר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. וא"כ מדוע לא מנה אביי את רבי עקיבא בין התנאים הללו.

מתרצת הגמרא: האימור עלה – על דברי רבי עקיבא, אמר רב הונא בריה דרב יהושע, שאין מדובר שהקדישה את מעשי ידיה, אלא באומרת 'קדשו ידי לעושיהם' – לה שבראם, ונדרים עצמן אינהו בעולם בשעת הנדר, והאיסור חל עליהן:

משנה

האומר לאשה, הרי את מקודשת לי, על מנת שאדבר עליה לשלשון שיותורו על חובך, וכן האומר על מנת שאעשה עמך – אעבוד עבורך בפועל ליום אחד, אם אכן קיים תנאו ודבר עליה לשלשון, וכן אם קיים תנאו ועשה עמה בפועל, מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת:

משנה

המקדש על מנת שירצה אבא – שאבי המקדש יסכים לקידושין, אם רצה האב, מקודשת. ואם לאו אינה מקודשת. ואם מת האב קודם שגילה דעתו אם הוא רוצה בקידושין, הרי זו מקודשת. אם מת הן המקדש לפני שגילה האב את דעתו, מלפנין האב לומר:

לא תפניד – אזהרה לבית דין שלא יסגירוהו לבעליו להשתעבד בו. לבשאקחך – דבר שלא בא לעולם הוא. בלוקח עבר על מנת לשחררו – דאי בשחררו ובא להשתעבד בו – לא קרי ליה קרא "עבר". משום איבה – איבת אחותה ואיבת בעלה. ואשאר ארבי מאיר סבירא ליה. קונם שאני עושה לפיך – מעשה ידי יהיו לפיך כהקדש – אין בעלה צריך להפר, שאין נדרה חל, שהרי משועבדת

לו. שמה תעריף – על מעשה ידיה יותר מן הראוי לו, ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו. ובכתובות (סדב) אמרין: מה היא ערשה לו – משקל חמש סלעים שתי ביהודה, שתי עשר סלעים בגליל. ולכי אתיא העדפה – קדשה, אף על גב דלא באה לעולם בשעת הנדר. לעושיהם – למי שבראם. ומיהו, במידי דמשתעבדי ידיה לבעל – לא מצי לאקדושינהו. משנה אעשה עמך כפועל – בפעולת יום אחד. גמרא והוא שנתן לה פרוטה – ואמר לה: התקדשי לי בפרוטה זו על מנת כו'. והא אתא לאשמועינן תנא דידן, דבשכר דיבור או בשכר פעולה – לא מקדשה, דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ומלה הוא. ולקמן מפרש הדין שמע לה ריש לקיש ממתניתין. שהרבכתך – כבר נתחייבה לו והוי מלה גבה. שאריכיכ – והרכיבה. בצוותא – שלא אשב יחדי. דימוס – בנין. על מנת – תנאה משמע, ולא בשכר. משנה על מנת שירצה אבא – אבוי של חתן. רצה האב – בגמרא מפרש לה. פלמין וכו' – כדי לעקור את הקידושין למפרע, ולא תזקק ליבם.

גמרא

"לא תסגיר עבד אל אדניו", רבי אומר: בלוקח עבד על מנת לשחררו תפתיב מדבר. היכי דמי? אמר רב נחמן בר יצחק: כגון דכתב ליה "לבשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעבשיו". רבי מאיר – דתניא: האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר" "לאחר שתתגיר" "לאחר שאשתחרר" "לאחר שישמיות בעליך" "לאחר שישמיות אחותיך" "לאחר שישחלוץ לך יבמיו" – אינה מקודשת, רבי מאיר אומר: מקודשת. רבי יוחנן הסגלר אומר: אינה מקודשת, רבי יהודה הנשיא אומר: מקודשת, ומה פעים אומר "אינה מקודשת" – משום איבה. ונחשוב נמי רבי יהודה הנשיא! – היינו רבי, היינו רבי יהודה הנשיא. – ונחשוב נמי רבי עקיבא, דתניא: "קונם שאני עושה לפיך" – אין צריך להפר, רבי עקיבא אומר: יפר, שפא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו. – האייתמר עקה: אמר רב הונא בריה דרב יהושע: פאומרת "יפדשו ידי לעושיהם" – וידים איתנהו בעולם. משנה האומר לאשה "הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון", ונאעשה עמך כפועל. דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת. גמרא אמר ריש לקיש: והוא שנתן לה שוה פרוטה. – "ובשכר" לא? והתנאי: "בשכר שהרבכתך על החמור" "שהושבתך בקרון" או "בכפינה" – אינה מקודשת. "בשכר שארביכך על החמור" – מקודשת! וכי תימא: הכא נמי בריהב לה שוה פרוטה – והא "בשכר" קאמר! ועוד תנאי: "שכ עמי בצוותא ואקדש לך", "שחוק לפניך" "קוד לפניך" "עשה פדימוס הוה", שמין אם יש בו שוה פרוטה – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת! וכי תימא: הכא נמי בריהב לה שוה פרוטה – והא שמין אותו קאמר, תויבתא דריש לקיש! – אמר לך ריש לקיש: האי תנא פרא סבר: אינה לשכירות אלא לבסוף, ותנא דידן סבר: ישנה לשכירות ועד סוף, ובדיהב לה? אמר רבא: מתניתין קשיתיה; מאי איריא דתני "על מנת" ניתני "בשכר" אלא שמע מינה: כל "על מנת" – היכא דיהב לה הוא. משנה "על מנת שירצה אבא", רצה האב – מקודשת, ואם לאו – אינה מקודשת. מת האב – הרי זו מקודשת. מת הבן – מלמדין האב לומר שאינו רוצה. גמרא מאי "על מנת שירצה אבא"? אילימא עד דאמר אבא "אין", אימא מצינא: מת האב – הרי זו מקודשת, והא לא אמר "אין"! אלא: על

כגון דכתב ליה לבשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעבשיו – הבא משמע דלמאן דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם – מכל מקום צריך הוא לומר "מעבשיו", וכן משמע בפרק קמא דבבא מציעא (טו,ב). דקאמר חתם, אמר רבא: שדה זו לבשאקחנה תהא קנויה לך מעבשיו. וקשה: דהא מילתא דרבי מאיר בסמוך, גבי "לאחר שאתגיר" "לאחר שתתגיר" כו', דאמר רבי מאיר מקודשת, ולא קאמר דליבעי למימר "מעבשיו", ואמאי צריך לומר בשדה ובעבד טפי מבגד? וכי תימא דהא דקאמר מקודשת – היינו היכא דאמר "מעבשיו", ואף על גב דליתיה בברייתא, וכדאשכחן בפרק "האשה שנפלה" (כתובות פב,א) גבי "משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך עד לאחר שלשים יום", ומוקי לה דאמר "מעבשיו", ואף על גב דליתיה במלתיה – הא לא נהירא לומר כן; דמסברא מהני, למאן דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כדבר שבא לעולם, דלא מצינו חלוק דבר. ודבר שבא לעולם – לא מצריכין לומר "מעבשיו", דהא אמר במתניתין: הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום, לא בא אחר וקידשה – מקודשת, ואף על גב דלא אמר "מעבשיו", דהא ר' יוחנן קשיא לדוכותיה; לכתב אומר רבינו יצחק: דלא דמי; דלגבי קידושין היינו טעמא דלא בעי למימר "מעבשיו" – משום דסתם קידושין בבסוף, וקנין מנות לא מתבטל, כדאמר לעיל: לא בא אחר וקדשה – מקודשת, ואף על גב דנתאבלו המעות, אבל הכא, גבי שחרור של עבד ודמי, דהתם רוב קנינים בשטר, ואם לא אמר "מעבשיו" – דהא אמינא אם נתקער השטר בתוך הזמן – העבד לא יהא משוחרר, וגבי שדה נמי – לא יהא קנין לו. להכי נקט בשדה ובעבד לישנא דמתינו בכל ענין, אפילו נקער השטר, וחינו כשאמר לו "מעבשיו", ודבר רבינו משה פירש: דלכא נקט "מעבשיו" גבי שדה ועבד – לאשמועינן דסבר רבבי מאיר, דאמר: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אף על פי שרצה שיחול הקנין מעבשיו – קנה. דאי לא נקט "מעבשיו" – הוה אמינא דאיתא אפילו כרבנן, וצריך לעשות קנין אחר השחרור, ואם תאמר: כיון שלא חל הקנין, אמאי הוהיה הכתוב שלא להסגיר עבד לא אדוניו? הא לא שחירא ליה מכל מקום, כשפירשו או קניניה – שליוותיה עבדן, דניחא ליה דליק בהימנותיה, כדאמרין בפרק קמא דבבא מציעא (טו,ב) גבי גול שדה וחור ולקחה מבעלים הראשונים כי ומוסיק: דניחא ליה דליק בהימנותיה. אבל גבי קידושין לא שייך למימר הכי, ולכן לא בעי אמר "מעבשיו". ומיהו, קשה לפירוש רבינו יצחק דפירש "מעבשיו" מהני אפילו נתקער הגט – אם כן למח לי ב'משוך פרה זו מעבשיו לאחר שלשים יום', דקא מוקי לה רבי יוחנן אפילו בעומדת באגם, ומקום ראי

למשיכה, פירוש: ולא מיבעיא בחצירו. הא אפילו ברשות הרבים קיימא – קנה, כיון דאמר "מעבשיו" יש לו לומר: דרבי יוחנן לטעמיה לעיל בפרקין (א,ס). "מעבשיו" ולאחר שלשים יום – שירא הוי, והכי קאמר: מעבשיו יתחילו הקידושין, ולא יגמרו אלא עד לאחר שלשים יום. וכמו כן אמר גבי "מעבשיו" דמשיכה. וכיון דלא קנה לגמרי – צריך שיהו בשעת גמר המשיכה במקום ראי למשיכה. ומפיוס הכי מוקי לה רבי יוחנן דהתם בעומדת באגם, דראוי למשיכה, אבל ברשות הרבים – לא. והא דקאמר הכא דאפילו נקער השטר מהני, והואיל ואמר ליה: "מעבשיו" – אתיא כשמואל, דאמר לעיל (נט,ב) תנא הוי. וצריך לדקדק אליבא דרבי יוחנן איך אנו קונן שום דבר לאחר זמן, כגון שידוכים ושאר תנאים? דהא אפילו אמר ליה "מעבשיו" לא מהני לרבי יוחנן אם חור בו, או אם הוא קנין סודר, כיון שאין הסודר ביד הקונה בסוף הזמן, דהדרא סודרא למריה. דהכי נמי אמר (נדרים מח,ב) גבי ההוא גברא שרצה להקנות נכסים לבריה על מנת שיהא בר בריה צורבא מרבנן (הוא). וקאמר חתם דלא קני, מהאי טעמא, דאימת קא קני – כי הויא בריה צורבא מרבנן, והויא שעתא כבר הדרא סודרא למריה. ואמר ר' רבינו משה: דשמא "על מנת" מהני אפילו לרבי יוחנן, ולא הוי שירא אלא תנאי. ולכן טוב לומר "על מנת מעבשיו". ה"ב גרסין: קונם מה שאני עושה לפיך – ולא גרסין: אני עושה. כיון ודבלאו דמשועבדת לבעלה – לא מצית למיסר בקונם. י"פ שמוא תעדיף – תימיה הלא אינו מיפר אלא דברים שבניו לבניה וענינו נפש! ויש לומר: דהא נמי דברים שבניו לבניה, שלפי שאי אפשר לצמצם לדיחנות משלה מה שהיא חייבת לו, ואי אפשר שלא ידנה יותר מן הראוי לו, ואסר אף בשאר מעשה ידיה – ולכן צריך להפר. וי"ד איתנהו בעולם – הוי כמקדשי דקל לפירותיה, דמהני אפילו למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והוא הדין דמצוי לשנוי: שאני קונמת דקדושת הנוף גניזה, כדמשני בפרק "אף על פי" (כתובות טז,א).

אלא על מנת שישתוק אבא - פירש בקונטרס: שישתוק בשעת שמיעה. ואין לפירש שישתוק לעולם - דאם כן היינו שלא ימחה, דבסמוך, ודיכי אמר בהם: רצה האב מקודשת? והרי שמו ימחה אחר כך ויבטל הקידושין? אלא שמע מינה שישתוק - בשעת שמיעה קאמר. ודיכי פירושא דמתניתין: רצה האב, כלומר ששתק בשעת שמיעה - מקודשת, לא רצה האב, אלא מיתה - אינה

מקודשת. מת האב - מקודשת. פירוש: מת האב קודם השמיעה. דאין לומר אחר השמיעה, ושתק ולא מיתה - דאין זה חידוש. ואם תאמר: מאחר דמת קודם השמיעה, היאך היא מקודשת? דלמא אי הוה שמע הוה מחוה ויש לומר: דיש לנו לרון דעתו שלא ימחה. ואם תאמר: אם כן מאי פריך "הוא לא אמר אבא רצו"? אמאי לא אמרין: דעתו היה לומר "אין" אחר הוה שמע, כדצריכין למימר גבי שתיקה כדפירשתי? ואומר רבינו משה: דיש לחלק בין היכא דמחוסר אמירה, להיכא דלא מחוסר אלא שתיקה.

והא שתיק - וליכא למימר: מלמדיון האב - היינו קודם שמיעה, שכלמדין משמע לאחר שמיעה. להכי פריך: והא שתיק, ומאי אהני ליה תו אחרי כן? תוספות ישנים. **ולא** מוקמינן בתרי תנאי - דלא כרבי יוחנן בפרק "המפקד" גבי חבית. תוספות ישנים.

כיון דאיכא חד בהדיא ארתותי מירתת - ואף על גב דעל כרחך איכא חד מנייהו דמשער, מידו אותו שכישש - מיתירא לכונסה, ונותן גט. **לקמלא** לא הימניה - ואם תאמר: והא כתיב באותה פרשה דאמר "בתי נתתי לאיש הזה" וסקלוד, אלמא לקטלא נמי הימניה רחמנא! ויש לומר: דסקלוד מיירי היכא דאיכא עדים, מידו - דאיסורא הימניה רחמנא, כדכתיב "את בתי נתתי לאיש".

ולא לעונשין - תימה: היכי מייתי דרב חסדא לשעמיה? הא מסתמא רב אסי לא פליג אמיתיותין דלקמן דאשבויה לא הימנה, ולמכות ולעונשין אין להאמינו טפי משבדיוהו. תוספות ישנים.

בני זה בן שלש עשרה שנה ויהא אחד - פירש בקונטרס: דמיירי שיהבי שתי שערות, ואפילו הכי צריכין אנו לידע שנותיו, שהרי שנים בלא שערות אין מעולין עד שלשים ושש שנה, דהיינו רוב שנותיו, וסימנים בלא שנים, דהיינו שלש עשרה שנה. שומא ניהו. ואף על פי כן קאמר האב אמרה דלמכות ועונשים אינו נאמן. פירוש: דלמכות דלמכות דלא הותרו בו, ולעונשים היכא דחתרו בו, וקשה: דאם כן כל הנשים הבאות לפנינו לחלוץ, היאך יחלוצנו? אף על גב שיש להם סימנים, כיון שאין אנו יודעים שנותיהם - לא מוהני, דשמן היובם קטן, ראישי כתיב בפרשה, דמשמע ולא קטן. וכל האנשים הבאים על העריות היאך הן נהרגים, ואף על גב שיש להם שערות - מכל מקום אין אנו יודעים שנותיהן? ושמא הם קטנים! ואומר רבינו יצחק: דאי איכא ריבוי

שנים ויום אחד - נאמן לקרבן, אבל לא למפות, ולא לעונשין. תניא פויתיה דרב חסדא: "בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד" "בתי זו בת שלש

על מנת שישתוק אבא, אימא סיפא: מת הבן - מלמדיון את האב לומר שאינו רוצה, אמאי? והא שתיק. אלא: אמר לה "על מנת שלא ימחה אבא". רישא בחד מעמא ומציעתא, וסיפא בחד מעמא?! אמר רבי ינאי: אין. אמר ריש לקיש: שמע מינה לדרבי ינאי דחקין ומוקמינן מתניתין בתרי מעמא ואליבא דחד תנא, ולא מוקמינן בתרי תנאי ובהד מעמא. רב יוסף פר אמי אמר: לעולם חד מעמא הוא, ומאי "על מנת שירצה אבא" - על מנת שלא ימחה אבא מכאן ועד שלשים יום. משנה "קדשתי את בתי ואינו יודע למי קדשתי" ובא אחד ואמר "אני קדשתי" - נאמן, זה אמר "אני קדשתי" וזה אמר "אני קדשתי" - שניהם נותנים גט, ואם רצו - אחד נותן גט ואחד פונם. **גמרא אמר רב: נאמן ליתן גט ואין נאמן לבנוס. נאמן ליתן גט - אין אדם חוטא ולא לו, ואין נאמן לבנוס - אימא יצרו תוקפו. רב אסי אמר: אף נאמן לבנוס. ומודה רב אסי באומרת "נתקדשתי ואינו יודע למי נתקדשתי" ובא אחד ואמר "קדשתי" - שאין נאמן לבנוס. תנן: רצו, אחד נותן גט ואחד פונם, תיובתא דרב! - אמר לך רב: שאני התם, דכיון דאיכא אחר בהדיא - איתרותי מירתת. תניא פויתיה דרב אסי: "קדשתי את בתי ואינו יודע למי קדשתי" ובא אחד ואמר "קדשתי" - אף נאמן לבנוס. נכנסה, ובא אחר ואמר "אני קדשתי" - לא כל הימנו לאוסרה עליו. האשה שאמרה "נתקדשתי ואינו יודע למי נתקדשתי", ובא אחד ואמר "אני קדשתי" - אין נאמן לבנוס מפני שהיא מחפה עליו. איבעיא להו: מהו לסקול על ידו? רב אמר: אין סוקלין, ורב אסי אמר: סוקלין. רב אמר: אין סוקלין; פי הימניה רחמנא לאב - לאיפסורא, לקמלא - לא הימניה. רב אסי אמר: סוקלין; לכולה מילתיה הימניה רחמנא לאב. אמר רב אסי: ומודינא פאומרת "נתקדשתי" - שאין סוקלים. ואמר רב אסי: הני שמעתתא דידך מרפסן איגרי. השתא, ומה במקום שאם פא לבנוס - פונם, אמרת סוקלים, מקום שאם פא לבנוס - אין פונם, אינו דין שפוקלין? ולא היא; לאב - הימניה רחמנא, לידעה - לא הימנה. ורב חסדא אמר: אחד זה ואחד זה אין סוקלין. ואודא רב חסדא למעמיה. דאמר רב חסדא: "בני זה בן שלש עשרה שנים ויום אחד" "בתי זו בת שלש**

שנים ויום אחד - נאמן לקרבן, אבל לא למפות, ולא לעונשין. תניא פויתיה דרב חסדא: "בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד" "בתי זו בת שלש עשרה שנה ויום אחד" נאמן

גמרא על מנת שישתוק - כשישמע. רצה האב - ששתק בשעת שמיעה - מקודשת, לא רצה - שמיחה. והא שתיק ליה - וחלו קידושין. אלא על מנת שלא ימחה אבא - דר סיפא דקתני "מלמדיון" לא מתוקמא ברישא ב"על מנת שישתוק", אלא ב"על מנת שלא ימחה". וכל כמה דמחי עקר להו, שהרי לא קבע זמן למחאה. דרישא ליכא לאוקמא בהכי, דאם כן מאי "רצה האב"? והלא יש בידו למחות לעולם, דעל כן קידושין לעולם. ועל כרחך הכי קתני: דעל מנת שישתוק אבא: שתק - הרי זו מקודשת, לא שתק אלא מיתה לאלתר - אינה מקודשת, ואם אמר "על מנת שלא ימחה אבא: מת האב עד שלא מיתה - הרי זו מקודשת, אבל כל ימי חייו אינה קידושין. מת הבן - מלמדיון וכו'. ר' מוקמינן בתרי תנאי - לאוקמי באומר: ר' על מנת שירצה אבא" כדקתני, ומי ששנה זו לא שנה זו, ובמשמעות לשון קמפלגי, תנא דרישא סבר: לשון שתיקה הוא, וכיון ששתק - חלו קידושין מיד, ורחנא דסיפא סבר: לשון לא ימחה הוא, ואינם קידושין עד שימות. ומאי על מנת שירצה על מנת שלא ימחה - וכשקבע זמן למחאותו. הלכך, רצה האב - שעברו שלשים ולא מיתה - הרי זו מקודשת, לא רצה - שמיחה תוך שלשים - אינה מקודשת. מת האב בתוך שלשים - מקודשת, דאמרין תו מאן מחי. מת הבן בתוך שלשים - מלמדיון את האב כו'. **משנה** שניהם נותנים גט - להיתירא לאחרים. **גמרא** אמר רב: הא דהניא בא אחד ואמר אני קדשתי - נאמן ליתן גט קאמר, דנאמן וסמכין עליה שהוא קדשה, וגייטו גט. שאין אדם חוטא - בדבר שאינו נהנה ממנו להיתיר אשת איש חנם. אף נאמן לבנוס - דלא חציף למימר לפני האב שקבל הקידושין "אני הוא", דמירתת דלמא מבחיש ליה, ואמר "ידיענא דלאו את יתבת לי קידושין". כיון דאיכא אחר בהדיא - שאומר "אני קדשתי" מירתת מעיקרא, שמא יכיר האב שחבירו קדשה ולא הוא. והאי קושטא אמה, ושכנגדו שכישש - יא לכונסה ונותן גט. קדשי את בתי - קטנה, והוא לא ידע למי. נאמן לבנוס דמירתת, דאבודא לא יחפה עליו. אלא האשה שקבלה קידושין ואינה יודעת ממנו, ובא אחד כו' - לא מירתת, דידוע הוא שתהא מחפה עליו ותתירצה בו, ותבחישי את כל הבא לומר עד "אני הוא". מהו לסקול על ידו - של האב, כלומר: על פיו, אם אמר "קדשתי את בתי" ועדי קידושין אין באין לפנינו, וחינתה, מהו להחזיק על פיו כדן נערה מאוסרה, וליסקול? פי הימניה רחמנא. לאב - "את בתי נתתי לאיש הזה" (דברים כב). לאיסורא - לאוסרה על כל העולם. באומרת נתקדשתי - וחינתה אחר כך, שאין סוקלין אותה על פיה, ואף על פי שהחזיקה עצמה קודם הנותן בחזקת ארוסה. ותעמא מפרש ואויל. **מרפסן איגרי** = משברות גגין ועליות. כלומר, קשות לשמיעתן, שאינם מנינים טעמים. **מכאן** שאם בא - האומר לפני האב "אני קדשתי" - אמרתי נאמן לבנוס, וכונס. אלמא לא מחזיקין לה כל כך על פי האב במקדשות. שנחמיר עליה לאוסרה על זה - אמרינא סוקלין על פי האב. מקום שאם בא לבנוס אינו בונס - כגון שאמרה "נתקדשתי ואינו יודעת למי", שהחמירו עליה לאוסרה למי שבא ואמר "אני קדשתי", אלמא בחזקת מקודשת היא, ואין אנו יודעים למי - אינו דין שאם זינתה סוקלים? ולא היא וכו' - רב אסי קא מסיק למילתיה, ואומר: ולא היא, אין זו קושיא למבין בטעמי שמעתי. לאב הימניה - הלכך סוקלין. לידעה לא הימנה - ואין סוקלין. ולענין דיני נפשות לא קטלינן משום חששא, ולענין איסורא טעמא אחרינא הוא, דשירותא לנפשה חתיכה דאיסורא. והאי לא מירתת - מפני שנחפה עליו, ולכניא בנ מירתת. **לשעמיה** - דאמר: אין האב נאמן להחזיק את הבן ליעש על פיו, לא הוא ולא אחר. בן תשע שנים - ביאתו ביאה לחייב אחת מן העריות מיתה וקרבן, וכן קטנה בת שלש ביאתה ביאה לחייב גדול האב עליה והוא ערוה עליו למיתה וקרבן, אם יש עדים שהיא בת שלש, וכן הקטן והוא בן תשע שנים. אבל על פי האב - נאמן הוא לקרבן לשונג. **אבל לא למפות** - וליענש מיתה אם בא עליה מויד. בן שלש עשרה וכת שתיים עשרה - נדריהן נדר והקדישן הקדש. ולענין עונשין של כל המצוות, אם הביאו שתי שערות - סימן הוא, והרי הם גדולים לכל דבר. אבל קודם לכן - אין נדרין נדר, ואין הקדישן הקדש, ואם הביאו שתי שערות - חוששין שמא שומא בעלמא הן, ואין עונשין בכך על שום עבירה. ולחרימים

למי קידשתיה, והיא אשת איש האסורה להנשא לאחר, וְאָמַר אֶחָד
וְאָמַר אֶמְנִי קִידָשְׁתִּיהָ, נֶאֱמַר אוֹתוֹ אָדָם וְהִיא מוּחֶזֶקת כַּמְקוּדֶשֶׁת לוֹ,
וְאִם יָמוּת אוֹ יִתֵּן לָהּ גֵּת תּוֹתֵר לְכָל הָעוֹלָם. אִם בָּאוּ שְׁנַיִם לִפְנֵינוּ,
זֶה – אֶדְם אֶחָד וְאָמַר אֶמְנִי קִידָשְׁתִּיהָ לְבֵת זֶה שְׂאִין אֲבִיהָ יוֹדֵעַ לְמִי
קִידָשָׁהּ, וְזֶה – אֶדְם נֹסֵף וְאָמַר אֶמְנִי הִיא שְׂאִין קִידָשְׁתִּיהָ, כִּיּוֹן שְׂאִין אֲנִי
יודעים מִהָאִמָּת, לְכֵן מִסְפָּק שְׁנֵיהֶם נִתְּנִים לָהּ גֵּת כְּדִי לְהַתִּירָהּ
לְהִנָּשֵׁא אַחֲרָה. וְאָם רָצוּ – אִם הִסְכִּימוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַטּוֹעֵנִים
שְׂקִידָשׁוֹ, אֶחָד מֵהֶם נִתֵּן גֵּת וְאֶחָד – חֲבִירוֹ בִּזְמַן – נוֹשֵׂא אוֹתָהּ;

גמרא

מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בביאור משנתנו: אָמַר רַב, דִּין
זֶה הָאִמּוֹר בְּמִשְׁנֵיתֵנוּ, שֶׁהָאִמּוֹר שְׂהוּא קִידָשָׁהּ נֶאֱמַר, הוּא רַק לִיתֵּן
גֵּת וְלִהְיֶיהָ לְהִנָּשֵׂא לְעוֹלָם, וְאִין נֶאֱמַר בְּדַבְּרֵיוֹ אִם רָצוֹנוּ לְכָנּוּם –
לִישָׂא אוֹתָהּ. וּמִבְּאֵר רַב אֵת דְּבָרֵיו, נֶאֱמַר לִיתֵּן גֵּת – כִּיּוֹן שְׂחֻקָּהּ
שְׂאִין אֶדְם חֻטָּא לְהַתִּיר אִשְׁתּוֹ אִישׁ לֹלָא גֵּת, וְלֹלָא לוֹ – כְּשֶׁאִין לוֹ
הַנָּהָה מִהַחֻטָּא, וּלְפִי שָׂאֵם אִין הִיא אִשְׁתּוֹ אִינוּ נִהְנֶה מְדַבְּרֵיו, וְלֹא
הִיא חֻטָּא בִּזְמַן, יֵשׁ לְהִאֲמִינוּ שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ וְרָצוֹנוּ לְהַתִּירָהּ. וְאִין
נֶאֱמַר לְכָנּוּם – כִּיּוֹן שְׂאִימָא – אֲפֻשֶׁר לֹמַר שְׂרִירָא תֻּקְפָּא – יִצְרוּ
גֹרֵם לוֹ לְכֹנְסָה אֶף שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ אִישׁ, וְהוּא מִשְׁקַר בְּאִמּוֹר
שְׂקִידָשָׁהּ.

רַב אִסִּי חוֹלֵק עַל רַב וְאָמַר, אֶף נֶאֱמַר לְכָנּוּם אֵת הַבֵּת, כִּיּוֹן שְׂוֹדָאִי
דְּבָרֵיו אֲמִיתִים, שֶׁהִרִי לֹא הִיָּה מַעֲזִי לְשַׁקֵּר בְּפָנֵי הָאֵב שְׂקִיבֵל אֵת
הַקִּידוּשִׁין וְלֹמַר שְׂהוּא הַמְקֻדֶּשֶׁת, מִחֻשׁ שֶׁאֵף שֶׁהָאֵב לֹא זֹכֵר מִי
הַמְקֻדֶּשֶׁת, מְכַל מְקוֹם יֹאמַר שִׂידוּעַ שֶׁלֹּא הוּא נִתֵּן לוֹ אֵת הַקִּידוּשִׁין
עֲבוּר בְּתוֹ וְיִתְפַּס בְּשַׁקְרוֹ.

מוסיפה הגמרא: וּמוֹדֵת רַב אִסִּי בְּאִמְרַת 'נִתְּנָה קִידָשְׁתִּי, וְאִינוּ יוֹדֵעַת
לְמִי נִתְּנָה קִידָשְׁתִּי, וְכֹא אֶחָד וְאָמַר קִידָשְׁתִּיהָ, שְׂאִין אוֹתוֹ אֶדְם נֶאֱמַר
לְכָנּוּם – לִישָׂא אוֹתָהּ, וְכַטְעַם שִׁיבּוּאֵר.

מקשה הגמרא על רַב, תֵּנִן בְּמִשְׁנֵיתֵנוּ, שָׂאֵם בָּאוּ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם וְכָל
אֶחָד אֹמֵר אֲנִי קִידָשְׁתִּיהָ, אִם רָצוּ שְׁנֵיהֶם בִּכְךָ, אִזְ אֶחָד מֵהֶם נִתֵּן
לָהּ גֵּת, וְאֶחָד – הַשְּׁנִי בִּזְמַן – נוֹשֵׂא אוֹתָהּ, וּמוֹכַח שֶׁהָאִמּוֹר
שְׂקִידָשָׁהּ נֶאֱמַר אֶף לְכֹנְסָהּ, וְהַיּוֹבֵחָא דְרַב – שְׂסוּבֵר שֶׁהָאִמּוֹר
שְׂקִידָשָׁהּ אִינוּ נֶאֱמַר לְכֹנְסָהּ. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אָמַר לָךְ רַב, שְׂאִין
הָתָם – שׁוֹנֵה הָדִין בְּאִפּוֹן זֶה שִׁישׁ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם הַטּוֹעֵנִים שְׂקִידָשׁוֹ,
שְׂבֻזָּה יֵשׁ סְבָרָא לֹמַר שֶׁהָאֵדָם שְׂרוּצָה לְכֹנְסָהּ הוּא הַמְקֻדֶּשֶׁת
הָאֲמִיתִי, וְחֲבִירוֹ הוּא הַמְשַׁקֵּר, דִּכְיוֹן דְּאִיבָא אַחֲרָה בְּהִירָה – שְׂכִיּוֹן
שִׁישׁ עֲמֹ אֶדְם נֹסֵף הַטּוֹעֵן שְׂקִידָשָׁהּ אִירְתּוֹתִי מִירְתִּי – אֶחָד מֵהֶם
שֶׁמִּשְׁקֵר חֻשׁ שֶׁהָאֵב יִכְיֵר שְׂחִבְרֵיו הוּא הַמְקֻדֶּשֶׁת הָאֲמִיתִי וְיִכְחִישׁ
אֵת דְּבָרֵיו, וְלִכְּן מִסְכִּים לַגְּרָשָׁה, וּמִסְתַּבֵּר שֶׁהִרְצָה לְכֹנְסָהּ הוּא
הַמְקֻדֶּשֶׁת הָאֲמִיתִי. מְבִיָּא הַגְּמָרָא רֵאשִׁי לְדַבְּרֵי רַב אִסִּי: תֵּנִיָּה
בְּבִירֵיתָא בְּזוּתִיהָ דְרַב אִסִּי, אֶדְם הָאִמּוֹר קִידָשְׁתִּי אֵת בְּתִי הַקְּטַנָּה
וְאִינוּ יוֹדֵעַ לְמִי קִידָשְׁתִּיהָ, וְכֹא אֶחָד וְאָמַר אֲנִי קִידָשְׁתִּיהָ, אֶף נֶאֱמַר
לְכָנּוּם – לִישָׂא אוֹתָהּ. אִם בְּנִסָּה אוֹתוֹ אֶדְם, וְכֹא אֶדְם אַחֲרָה וְאָמַר
אֲנִי קִידָשְׁתִּיהָ, לֹא כָּל הַיָּמִינוּ לְאֻסְרָהּ עָלָיו – אִין הַשְּׁנִי נֶאֱמַר לְאֻסּוֹר
אֵת הָאִשָּׁה לְרֹאשׁוֹן שֶׁאִמְרָה שְׂקִידָשָׁהּ, כִּיּוֹן שְׂכַבֵּר הוֹתֵרָהּ לְהִנָּשֵׂא
לוֹ. אֲבָל הָאִשָּׁה שְׂאִמְרָה 'נִתְּנָה קִידָשְׁתִּי, וְאִינוּ יוֹדֵעַת לְמִי נִתְּנָה קִידָשְׁתִּי, וְכֹא
אֶחָד וְאָמַר אֲנִי קִידָשְׁתִּיהָ, אִין נֶאֱמַר לְכָנּוּם אֵת הָאִשָּׁה, מִכְּפִי שְׂאִין
חֻשׁ לְשַׁקֵּר, שֶׁהִרִי אֶף אִם תְּכִיר בּוֹ שְׂאִינוּ הַמְקֻדֶּשֶׁת, מְכַל מְקוֹם
הִיא מְחַפָּה עָלָיו – תַּסְתִּיר אֵת שְׂקֵרוֹ, וְתִתְרַצֵּה לְהִנָּשֵׂא לוֹ. וְהִינּוּ
כְּשִׁיתֵר רַב אִסִּי שְׂרַק כְּשֶׁהָאֵב אֹמֵר שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְמִי קִידָשׁ אֵת בְּתוֹ
יֵשׁ סְבָרָא לְהִאֲמִין לְאֶדְם הָאִמּוֹר שְׂקִידָשָׁהּ, כִּיּוֹן שְׂבֻדָּאִי לֹא הִיָּה
מַעֲזִי לְשַׁקֵּר מִחֻשׁ שִׁיכְחִישׁוּ הָאֵב, שֶׁהִרִי הָאֵב וְדָאִי לֹא יִחַפֵּה
עָלָיו, אֲבָל כְּשֶׁהָאִשָּׁה אֹמֶרֶת שְׂאִינָה יוֹדֵעַת לְמִי הַתְּקֻדָּשָׁה, אִין
נֶאֱמָנוּת לְאֶדְם הָאִמּוֹר שְׂקִידָשָׁהּ, כִּי יִתְכֵן שְׂהוּא סוּמֵךְ עַל כֶּךָ
שֶׁהָאִשָּׁה תַּחֲפֶה עָלָיו וְתִתְרַצֵּה לְהַתְּקֵדֶשׁ לוֹ וְאֶף אִם יָבֹא אַחֲרָה
וְיֹאמַר שְׂהוּא קִידָשָׁהּ תְּכַחֲשׁוּ.

במשנה התבאר שהאב נאמן לומר שקידש את בתו, ועל ידי דבריו
דינה כ'אשת איש'. עתה דנה הגמרא אם נאמן אף לחייב מיתה את
הבא עליה:

אִיבָעִיָּא לָהּ, מַהוּ לְסָקוּל עַל יָדוֹ – הָאֵם נֶאֱמַר הָאֵב לֹמַר שְׂקִידָשָׁהּ

אלא כוונת המקדש שאמר 'על מנת שירצה אבא' היא על מנת
שישתוק אבא כשישמע שקידשה, וכלומר, שקידשה על מנת
שלא יתנגד אביו לקידושין, ומה שאמר 'רצה האב' הכוונה שלא
מחה כשישמע, ומה שאמר 'ואם לאו' הכוונה שמחה, ולכן גם
במציעתא שמת האב מקודשת לפי שלא הספיק להתנגד ולא
מחה.

מקשה הגמרא: אִיבָעִיָּא סִיפָא, שְׂנֵאמַר בִּהּ שָׂאֵם מִתְּ הֵבֵן קוּדֶם שְׂגִילָה
הָאֵב אֵת דַּעְתּוֹ, מְלִמְדִין אֵת הָאֵב לְמַחֲוֹת וְלֹמַר בְּפִירוּשׁ שְׂאִינוּ רֹצֵה
בְּקִידוּשִׁין אֵלּוּ, וְאִם שְׂתִיקָה הָאֵב מִסְפִּיקָה כְּדִי לְקַיֵּם אֵת תְּנָאוֹ שֶׁל
הֵבֵן, אִיבָעִיָּא מוֹעִילָה מִחֲתוֹ עֵתָהּ, לְאַחֲרָה שְׂמַת הֵבֵן, וְהָאֵב שְׂתִיק –
וְהִרִי כְּבֵר שְׂתִיק הָאֵב בְּתַחֲלִילָה כְּשִׁשְׁמַע עַל הַקִּידוּשִׁין, וְחָלוּ
הַקִּידוּשִׁין. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אִלָּא הִסִּיפָא עוֹסֶקֶת בְּאִפּוֹן שְׂאִמְרָה לָהּ
שְׂמִקְדָּשָׁהּ עַל מִנְתָּ שְׂאִי יִמְחָה אִיבָעִיָּא בְּקִידוּשִׁין אֵלּוּ, וְלִכְּן אֶף לְאַחֲרָה
שְׂמַת הֵבֵן יִכּוֹל הָאֵב לְמַחֲוֹת וְלַעֲקוֹר אֵת הַקִּידוּשִׁין, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא קִבַּע
הֵבֵן זְמַן עַד מוֹתִי יִכּוֹל הָאֵב לְמַחֲוֹת, וְלִכְּן כָּל זְמַן שֶׁהָאֵב לֹא מִיחָה
אִינָה מְקוּדֶשֶׁת כִּי עֲדִיין יִכּוֹל לְמַחֲוֹת, וְרַק אִם מוֹת הָאֵב וְלֹא מִיחָה
מְקוּדֶשֶׁת, וְלִכְּן אִם מוֹת הֵבֵן מִלְמְדִין אֵת הָאֵב לְמַחֲוֹת וְלֹמַר שְׂאִינוּ
רֹצֵה בְּקִידוּשִׁין אֵלּוּ. אֲבָל בְּרִישָׁא הִיָּה כוּוֹנֵנוּ עַל מִנְתָּ שִׁישְׂתוֹק
אֲבִיו, וְלִכְּן אִם לֹא מִחָה בְּתַחֲלִילָה מְקוּדֶשֶׁת, וְאִם מִחָה אִינָה
מְקוּדֶשֶׁת. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי הִרְשָׁא בְּתֵרָא מְעָמָא – בְּטַעַם אֶחָד,
כְּלֹמֶר בְּאִפּוֹן שְׂקִידָשָׁהּ בְּתַנָּא 'שִׁישְׂתוֹק' הָאֵב כְּשִׁשְׁמַע עַל
הַקִּידוּשִׁין, וְאִילוּ מְעָמָא שְׂמַת הָאֵב קוּדֶם שְׂמַחָה וְסִיפָא שְׂמַת הֵבֵן
קוּדֶם שְׂמַחָה אֵלּוּ, עוֹסֶקֶת בְּתֵרָא מְעָמָא – בְּטַעַם אֶחָד, כְּלֹמֶר
בְּאִפּוֹן אַחֲרָה מְהִירָשָׁא, וְהִינּוּ כְּשִׂקִידָשָׁהּ בְּתַנָּא מְפֻרָשׁ שֶׁלֹּא יִמְחָה
הָאֵב. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יִנָּאי, אִין – אֲכֵן מִשְׁנֵיתֵנוּ עוֹסֶקֶת
בְּשְׁנֵי אֹפְנִים שׁוֹנִים שֶׁל אֲמִירַת הַתְּנָאִי, וּבְרִישָׁא הִיָּה הַתְּנָאִי שֶׁלֹּא יִמְחָה
שִׁישְׂתוֹק הָאֵב, וּבְמִצִּיעֵתָא וְסִיפָא הִיָּה הַתְּנָאִי שֶׁלֹּא יִמְחָה
הָאֵב. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, מִכְּךָ שֶׁאִמְרָה רַבִּי יִנָּאי שְׂמִשְׁנֵיתֵנוּ עוֹסֶקֶת
בְּשְׁנֵי אֹפְנִים שׁוֹנִים, וְלִכְאֹרָה הִיָּה יִכּוֹל לֹמַר שְׂמִשְׁנֵיתֵנוּ עוֹסֶקֶת
בְּאִפּוֹן שֶׁאִמְרָה לְשׁוֹן 'עַל מִנְתָּ שִׁישְׂתוֹק אֲבָא, וְנִאֲמַרְהָ עַל יְדֵי שְׁנֵי
תְּנָאִים, וְלַדַּעַת הַתְּנָאִי שֶׁל הִרְשָׁא מְפֻרָשִׁים אֵת כוּוֹנֵת הַמְקֻדֶּשֶׁת
שָׂאֵם יִשְׁתּוֹק אֲבִיו יִחֻלוּ הַקִּידוּשִׁין, וְלִכְּן אִם רָצָה הָאֵב חָלוּ
הַקִּידוּשִׁין וְאִינוּ יִכּוֹל לְחַזּוֹר וְלִמְחֹחֵת. וְאִילוּ הַתְּנָאִי שֶׁל הַמִּצִּיעֵתָא
וְהִסִּיפָא סוּבֵר שְׂמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן זֶה הִיא שָׂאֵם לֹא יִמְחָה הָאֵב יִחֻלוּ
הַקִּידוּשִׁין, וְלִכְּן אֶף אִם שְׂתִיק הָאֵב בְּתַחֲלִילָה עֲדִיין הוּא יִכּוֹל לְחַזּוֹר
לְמַחֲוֹת, וְרַק כְּשִׁמְתָה הָאֵב חָלוּ הַקִּידוּשִׁין, וְכֵן אִם מוֹת הֵבֵן יִכּוֹל
הָאֵב לְמַחֲוֹת וְלִבְטֵל אֵת הַקִּידוּשִׁין, וּמִכְּךָ שֶׁלֹּא תִירֵץ רַבִּי יִנָּאי, כִּי
שְׂמַע מִיָּה – נִיתֵן לְלַמּוֹד לְקִידָשִׁי יִנָּאי, כְּשִׁישׁ קוּשִׁיהָ מִתַּחֲלִילָה
הַמְשֻׁנָּה לְסוּפָה, דְּחִקִּין וּמוֹקְמִין מְהִירָשָׁא בְּתֵרָא מְעָמָא – מוֹטֵב
לְהַדְחֵק וְלִבְאֵר שֶׁהַמְשֻׁנָּה עוֹסֶקֶת בְּשְׁנֵי אֹפְנִים שׁוֹנִים, וְעַל יְדֵי זֶה
תְּבֹאֵר הַמְשֻׁנָּה אִלָּיָא דְּחֵד תֵּנָּא – לְשִׁיתּוֹ שֶׁל תְּנָא אֶחָד, וְלֹא
מוֹקְמִין בְּתֵרָא תֵּנָּא, וְכֹחֵר מְעָמָא – וְלֹא מְבַאֲרִים שֶׁהַמְשֻׁנָּה עוֹסֶקֶת
בְּאִפּוֹן אֶחָד, אֲלֹא שְׂנִשְׁנָתָה עַל יְדֵי שְׁנֵי תְּנָאִים שׁוֹנִים, כִּיּוֹן שְׂוֹזֵהוּ
דּוּחַק גְּדוֹל יוֹתֵר. מִיִּישְׁבַת הַגְּמָרָא אֵת הַמְשֻׁנָּה בְּאִפּוֹן נֹסֵף. רַב יוֹסֵף
כֵּר אִמְרָה, לְעוֹלָם חֵד מְעָמָא הוּא – כָּל הַמְשֻׁנָּה עוֹסֶקֶת בְּאִפּוֹן
אֶחָד, וְכַתְּנָא אֶחָד, וְכֹא 'עַל מִנְתָּ שִׁישְׂתוֹק אֲבָא, עַל מִנְתָּ שְׂאִי יִמְחָה
אֲבָא מְכָאֵן – מוֹזֵם הַקִּידוּשִׁין וְעַד בְּעוֹד שְׂלִשִׁים יוֹם, וְהַמְבֹאֵר
בְּרִישָׁא 'רָצָה הָאֵב מְקוּדֶשֶׁת, הִינּוּ כְּשֶׁלֹּא מִחָה עַד שְׂעִבְרוּ שְׁלִשִׁים
יוֹם, וְכֵן שֶׁאִמְרָה 'לֹא רָצָה הָאֵב אִינָה מְקוּדֶשֶׁת, הִינּוּ כְּשִׁמְחָה
תּוֹךְ שְׁלִשִׁים. וְהַמְבֹאֵר בְּמִצִּיעֵתָא שָׂאֵם מוֹת הָאֵב חָלוּ הַקִּידוּשִׁין
הִינּוּ כִּיּוֹן שֶׁלְאַחֲרָה שְׂמַת בּוֹדָאִי לֹא יִמְחָה, וְלֹא יִתְבַּטְלוּ הַקִּידוּשִׁין.
וְהַמְבֹאֵר בְּסִיפָא שָׂאֵם מוֹת הֵבֵן יִכּוֹל אֵת לְמַחֲוֹת אֶף שְׂבַתְחִילָה
שְׂתִיק, הִינּוּ כְּשִׁמְתָה בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים יוֹם מוֹזֵם הַקִּידוּשִׁין;

משנתנו דנה באשה המוחזקת כמקודשת ולא ידוע למי, אם נאמן
אדם לומר שהוא המקדש. התורה האמינה לאדם האומר שקידש
את בתו הקטנה, ולמדו זאת מהפסוק (דברים כב טז) 'וְאָמַר אֲבִי
הַנְּעָרָה אֶל הַקְּנָיִם אֵת בְּתִי נִתְּנִי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וְיִשְׁאָנָהּ';

משנה

האומר קדשתי את בתי הקטנה, והרי הוא נאמן בדבריו, ואינו יודע

נֶאֱמַן הָאֵם לְהַרְמִים – שֶׁל הָבֵן אוּ הַבַּת, שֶׁהֵנָדֵר חָל, וְלִהְרָמִים – אִם
הַקְדִּישׁוּ מִנְכִּסֵּיהֶם בְּלִשׁוֹן חֶרֶם הַקְדִּישָׁם חָל, וְהִמְמוֹן שִׁיךְ לִבְדֵּק
הַבֵּית, וְלִהְרָשׁוֹת – אִם הַקְדִּישׁוּ מִנְכִּסֵּיהֶם לִבְדֵּק הַבֵּית, וְלִהְרָמִים –
אִם אָמְרוּ 'עֲרִכִי עָלִי' חֵיבִים לְשֹׁלֵם עֲרִכָם, אֲכָל הָאֵם לֹא נֶאֱמַן
לְחִיבֵם מִבֹּת אִם עֲבָרוּ בְּאִסּוּר 'לֹא תַעֲשֶׂה', וְכֵן אֵינוֹ נֶאֱמַן לְעֹנְשֵׁי
– לְחִיבֵם מִיתָה, אִם עֲבָרוּ אִסּוּר הַמַּחֲיִיבִים מִיתַת בֵּית דִּין. הֲרִי
רֵאִיָּה לְרַב חֲסָדָא שֶׁאֵין הָאֵם נֶאֱמַן לְעֹנֵשׁ:

משנה

הָאוֹמֵר קִדְּשָׁתִי אֶת בְּתִי הַקַּטְנָה, אוּ קִדְּשָׁתִי וְגִרְשָׁתִי – קִיבִלְתִּי
עֲבֹרָה גַּט, כְּשֶׁהָיָה הִיתָה קַטְנָה, וְעַתָּה הֲרִי הִיא קַטְנָה, נֶאֱמַן,
וְכַשְׁמֵר קִידְּשָׁתִי דִּינָה כֹּאשֶׁת אִישׁ, וְאִסּוּרָה לְכָל אָדָם, וְכַשְׁמֵר
שֶׁאֵף הַתַּגְרֵשָׁה, דִּינָה כְּגֹרֶשֶׁה שֶׁאִסּוּרָה לְכַהֲנָה. אֲבָל אִם אָמַר
קִדְּשָׁתִי וְגִרְשָׁתִי כְּשֶׁהָיָה קַטְנָה, וְעַתָּה בִּשְׁעַת אֲמִירָתוֹ הֲרִי הִיא
גְּדוּלָּה וְאֵין הָאֵם יָכוֹל לִקְבֹּל עֲבֹרָה קִידּוּשִׁיהָ וְגִטָּה, וְלֹא אָמַר כֵּן
כַּשִּׁיתָה עֵדִין קַטְנָה, אֵינוֹ נֶאֱמַן לֹמַר שֶׁקִּיבֹל קִידּוּשִׁיהָ וְגִטָּה,
וּמוֹתֶרֶת לְכַהֲנָה.
מִן הַתּוֹרָה אֲשֶׁה שֶׁנִּבְעֵלָה לְגוֹי אִסּוּרָה לְכַהֲנָה כַּמְבֹאֵר בִּבְמֹת
(סוֹח), וְחַכְמִים גִּזְרוּ שֶׁאֲשֶׁה שֶׁנִּשְׁבַּתָּה לְגוֹיִם תֵּיִאסֵּר לְכַהֲנָה,
מִחֲשֵׁשׁ שֶׁנִּבְעֵלָה, כַּמְבֹאֵר בְּכַתּוּבוֹת (כב): הָאוֹמֵר שְׁבַתוֹ נִשְׁבִּית
בֵּין הַגּוֹיִם, וּפְדִיָתָהּ, וְהִיא אִסּוּרָה לְכַהֲנָה, בֵּין שֶׁהָיָה קַטְנָה – עַתָּה
כַּשִּׁמְעִיד עָלֶיהָ אֲבִיהָ וּבֵין שֶׁהָיָה גְּדוּלָּה, אֵינוֹ נֶאֱמַן וּמוֹתֶרֶת
לְכַהֲנָה:

גמרא

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: מֵאִי שֶׁנָּא רִישָׁא שְׁהָאב נֶאֱמַן שְׁבַתוֹ הַקַּטְנָה גְּרֹשָׁה,
וּלְפִסְלָה לְכַהֲנָה, וּמֵאִי שֶׁנָּא סִיפָא שְׁהָאב נֶאֱמַן עַל בְּתוֹ הַגְּדוּלָּה
שֶׁהַתַּגְרֵשָׁה בְּקַטְנוּתָהּ, וְעַל בְּתוֹ גְּדוּלָּתָה אוּ קַטְנָה שֶׁנִּשְׁבַּתָּה. מִתַּרְצָה
הַגִּמְרָא: בְּרִישָׁא שְׁהַבַּת קַטְנָה, הַקִּידּוּשִׁין וְהַגִּירוּשִׁין בִּידֵיהָ – בִּידֵי
הָאֵם, וְלִכֵּן נֶאֱמַן, וְאֵין חֲשֵׁשׁ שֶׁמֶּא רְצוּנוֹ לְפִסְלָה לְכַהֲנָה, שֶׁאֵם כֵּן,
יָכוֹל לְפִסְלָה כַּעַת. אֲבָל בְּסִיפָא שְׁהִיא גְּדוּלָּה, לֹא בִּידֵיהָ לְקַדְּשָׁה
מִשְׁגֻּלָּה, וְכִיּוֹן שְׁהִיא בְּחֻזְקַת פְּנוּיָה וּמוֹתֶרֶת לְכַהֲנָה אֵינוֹ נֶאֱמַן
לְפִסְלָה. וְכֵן אֵינוֹ נֶאֱמַן לֹמַר שֶׁנִּשְׁבַּתָּה אֵף כַּשִּׁהְיָה קַטְנָה, לְפִי
שֶׁאֵין בִּידוֹ לַעֲשׂוֹתָה 'שְׁבוּיָה'.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְלֹא, וְכֵן אֵין בִּיד הָאֵם לְאִסּוּרָה לְכַהֲנָה וּלְעִשׂוֹתָה
כְּשְׁבוּיָה, וְהֲרִי כַּשִּׁהְיָה קַטְנָה בִּידוֹ לְהִשְׁאִיף לְחָלָל – כֵּן הַמַּחְזוּל
מִקְדוּשַׁת כְּהֹנָה, שְׁנוֹלֵד מֵאִסּוּר כְּהֹנָה כֹּאֲלֻמָּה לְכַהֵן גְּדוֹל,
דְּבִנְשׂוּאִים אִלּוּ קָא פְּסִלָּה מִקְהֹנָה – נִפְסַלֵת לְכַהֲנָה, שְׁהִרִי בַת
יִשְׂרָאֵל הַנִּשְׁוָאָה לְחָלָל נַעֲשִׂית 'חָלָלָה', וְדִינָה כְּשְׁבוּיָה הַפִּסְלוּ
לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְאֵף אִם הִיא בַת כֶּהֱן וְתַתְּגַרֵּשׁ וְתַחֲזוֹר לְבֵית אֲבִיהָ
נִפְסַלֵת מֵאֲכִילַת תְּרוּמָה. מִתַּרְצָה הַגִּמְרָא: הָא לֹא קִשְׁיָא, הֵתַנָּא
בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ סוֹבֵר כְּרִבִּי דִּקְסָתָא בֵּין יְהוּדָה, דְּאָמַר, בְּנֹת יִשְׂרָאֵל הֵם
כְּ'מִקְנֵה מִתְּרָה' לְחָלָלִין – שַׁעַל יְדֵי נִשְׁוָאִי לְבַת יִשְׂרָאֵל, אֵין פִּגְמוֹ
עוֹבֵר לְבִנְתוּתִי, וְהֵן מוֹתֵרוֹת לְכַהֲנָה, וְלַחֲלֹן (עז). מְבֹאֵר שֶׁאִדָם
שְׁבַתוֹ מוֹתֵרֶת לְכַהֲנָה, וְמַת, אֵף אֲשֶׁתוֹ מוֹתֵרֶת לְהַנְשֵׂא לְכַהֵן, וְכִיּוֹן
שְׁבַתוֹ שֶׁל חָלָל שֶׁנִּשְׁאָר בַּת יִשְׂרָאֵל מוֹתֵרֶת לְכַהֲנָה כֵּן גַּם אֲלֻמָּתוֹ
מוֹתֵרֶת לְכַהֲנָה, וְלִכֵּן אֵף אִם יִשְׁאֵנָה הָאֵם לְחָלָל לֹא תִפְסַל
לְכַהֲנָה, וְלִכֵּן בְּמִשְׁנָה אֵין הָאֵם נֶאֱמַן שְׁבַתוֹ נִשְׁבַּתָּה, לְפִי שֶׁאֵינוֹ
בִּידוֹ לְפִסְלָה לְכַהֲנָה.

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהֲרִי בִידוֹ לְהִשְׁאִיף לְמִקְנֵה, וּלְפִסְלָה מִהַכְּהֹנָה
וּמֵאֲכִילַת תְּרוּמָה וּלְעִשׂוֹתָה כְּשְׁבוּיָה, וְאֵף שֶׁאִסּוּר לְהַנְשֵׂא לְמִמּוֹר,
אֵךְ אִם נִישְׁאֵת תּוֹפְסִין קִידּוּשִׁיהָ, וּמִכִּיּוֹן שִׁיכּוֹל הָאֵם לְהִשְׁאִיף
בְּאִסּוּר וּלְפִסְלָה מִהַכְּהֹנָה וּמֵאֲכִילַת תְּרוּמָה, מִדּוּעַ לֹא יִהְיֶה נֶאֱמַן
גַּם שֶׁנִּשְׁבַּתָּה. מִתַּרְצָה הַגִּמְרָא: הֵתַנָּא בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ סוֹבֵר כְּרִבִּי עֲקִיבָא,
דְּאָמַר (יְבֻמּוֹת מט.) אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבִי לְאִוִין – אֵין אָדָם יָכוֹל
לְקַדֵּשׁ אֲשֶׁה שֶׁאִסּוּרָה עָלָיו בְּאִסּוּר 'לֹא', וְלִפִּי שְׁבַת יִשְׂרָאֵל
אִסּוּרָה לְהַנְשֵׂא לְמִמּוֹר אֵין הַקִּידּוּשִׁין חָלִים כָּלָל, וְלִפִּי שֶׁאֵין בִּידֵי
הָאֵם לְפִסְלוֹ אֶת בְּתוֹ הַקַּטְנָה מִהַכְּהֹנָה, אֵף אֵינוֹ נֶאֱמַן לֹמַר

שֶׁנִּשְׁבַּתָּה וּלְפִסְלָה מִן הַכְּהֹנָה. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהֲרִי אֵף לְרִבִּי
עֲקִיבָא יֵשׁ אֹפֶן שֶׁבִידוֹ שֶׁל אֲבִיהָ לְהִשְׁאִיף וּלְפִסְלָה מִהַכְּהֹנָה, וְהֵינּוּ
קַטְנָה אֲלֻמָּנָה, לְכַהֵן גְּדוֹל שֶׁאִסּוּר בְּאִסּוּר 'לֹא', וְהַקִּידּוּשִׁין תּוֹפְסִים,
וְכַשִּׁיתָה רִבִּי סִימָא, דְּתֵינָא בְּבִרְיָתָא רִבִּי סִימָא אוֹמַר, מִן הַכָּל –
מִכָּל וְלֹד הַנּוֹלֵד מִנִּישׂוּאֵי אִסּוּר 'לֹא' עוֹשֶׂה רִבִּי עֲקִיבָא אֶת הוֹלֵד
כְּ'מִקְנֵה', לְפִי שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחִיבִי לְאִוִין, חִוִּין מוֹלֵד אֲלֻמָּנָה
לְכַהֵן גְּדוֹל שֶׁאֵינוֹ מִמּוֹר, וְהִטַּעַם שֶׁהָרִי אֲמָרָה תּוֹרָה בְּאִסּוּר נִישׂוּאִין
לְכַהֲנָה (וִיקָרָא בֹא יִדִּטו) 'אֲלֻמָּנָה וְגִירוּשָׁה וְחָלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה
לֹא יִקָּח', וּבִפְסוֹק אַחֲרָיו נֶאֱמַר 'וְלֹא יִחָלֵל יָרֵעוּ בְּעַמִּי', וּמִסְמִיכוֹת
הַפְּסוֹקִים נִלְמַד שֶׁכֵּהֵן גְּדוֹל הַנּוֹשֵׂא אֲלֻמָּנָה, 'חָלוּלִים' עוֹשֶׂה – גּוֹרֵם
שִׁיחָיו בְּנוֹי 'חָלוּלִים', מַחְזוּלִים מִהַכְּהֹנָה, וְאֵין עוֹשֶׂה בְּנִישׂוּאִין אִלּוּ
אֶת בְּנוֹי 'מִקְנֵי', וּמִכָּךְ שֶׁאֵין הוֹלֵד מִמּוֹר מוֹכַח שֶׁקִּידּוּשִׁין
תּוֹפְסִים, וְנִמְצָא שֶׁבִידוֹ לְהִשְׁאִיף אֶת בְּתוֹ קַטְנָה אֲלֻמָּנָה לְכַהֵן גְּדוֹל
וּלְפִסְלָה לְכַהֲנָה כְּ'חָלָלָה', וְאֵם כֵּן גַּם נֶאֱמַן לְהַעֲדִיר עָלֶיהָ וּלְחָלָלָה
מִן הַכְּהֹנָה, וּמִדּוּעַ שֶׁנִּינוּ שֶׁאֵין אֵם נֶאֱמַן לֹמַר שְׁבַתוֹ נִשְׁבַּתָּה
וּפִסְלוּהָ לְכַהֲנָה.

מִתַּרְצָה הַגִּמְרָא: הֵתַנָּא בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ סוֹבֵר כְּרִבִּי יִשְׁכָּב בְּשִׁית רִבִּי
עֲקִיבָא, דְּאָמַר רִבִּי יִשְׁכָּב, בּוֹא וְנִנְיֹוּ עַל עֲקִיבָא בֵּן יוֹסֵף שְׁהוּא
מִרְבָּה פְּסוּלִין בִּישְׂרָאֵל, שְׁהָיָה אוֹמַר כָּל שֶׁאֵין לוֹ בִּיָּאָה בִּישְׂרָאֵל –
שָׁבָא עַל אֲשֶׁה אִסּוּרָה, הוֹלֵד מִמּוֹר, מִשְׁמַע שֶׁאֵף אֲלֻמָּנָה לְכַהֵן
גְּדוֹל הוֹלֵד מִמּוֹר, לְפִי שֶׁהִבִּיָּאָה אִסּוּרָה, וְאֵין הַקִּידּוּשִׁין תּוֹפְסִים
בָּהּ, וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְפִסְלוֹ מִן הַכְּהֹנָה, וְלִכֵּן אֵינוֹ נֶאֱמַן. דְּהוּחָה
הַגִּמְרָא: תֵּינָח לְרִבִּי יִשְׁכָּב, אִי לְטַעְמָה דְּנִפְשִׁיָּה – אִם אָמַר דְּבִרְוִי
כְּדִי לְפַרֵשׁ אֶת דְּבָרֵי עֲצֻמוֹ בְּשִׁית רִבִּי עֲקִיבָא, שְׁפִיר – יִפָּה
מִתַּבָּאֵר הַמִּשְׁנָה, שְׁהִרִי מִשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו הִיא שְׁלֹא רַק בְּאֻלְמָנָה
לְכַהֵן גְּדוֹל הוֹלֵד מִמּוֹר, אֲלֹא בְּכָל בִּיָּאָה אִסּוּרָה, וְאֵף בְּאִסּוּר
עֲשֶׂה, וְאִפְשָׁר לְתַרְץ אֶת הַמִּשְׁנָה שֶׁכִּיּוֹן שֶׁקִּידּוּשִׁי עֲבִירָה אֵינִם
קִידּוּשִׁין וְאֵין בִּיד הָאֵם לְהִשְׁאִיף בְּתוֹ לְמִי שֶׁמַּחֲלָלָה בְּבִיָּאָתָה, לִכֵּן
אֵינוֹ נֶאֱמַן לְפִסְלָה. וְלֹא אִי לְאִפְסִין מִשְׁטַעֲמָא דְּרִבִּי סִימָא קָאָתִיר –
אִם רִבִּי יִשְׁכָּב אָמַר דְּבִרְוִי רַק כְּדִי לְבַטֵּל אֶת שְׁבַתוֹ שֶׁל רִבִּי סִימָא
בְּשִׁית רִבִּי עֲקִיבָא, וְלֹמַר שֶׁאֵף בְּאֻלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל הוֹלֵד מִמּוֹר,
אֵף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לִשׁוֹן 'חָלוּל', אֵךְ יִתְכַּן שֶׁרַק בְּנִישׂוּאִים אִלּוּ שִׁישׁ
בְּהֵם אִסּוּר 'לֹא תַעֲשֶׂה' הוֹלֵד מִמּוֹר וְאֵין הַקִּידּוּשִׁין תּוֹפְסִים, אֲבָל
בְּנִישׂוּאִין הָאִסּוּרִים בְּעִשְׂהָ, יְחִילוּ הַקִּידּוּשִׁין, וְאֵם כֵּן מִשְׁנֵיתֵינוּ
קִשָּׁה, שְׁהָרִי בִידוֹ שֶׁל הָאֵם לְהִשְׁאִיף לְחִיבִי עוֹשֶׂה כְּגֵרִים מִצְרִיִּים אוּ
אֲדוּמִיִּים עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְגִירוּתָם שֶׁאִסּוּרִים בְּעִשְׂהָ, וְכִיּוֹן
שֶׁבְּנֵיהֶם אֵינִם מְזוּרִים, הִרִי שֶׁהַקִּידּוּשִׁין תּוֹפְסִים בָּהּ, וְעַל יְדֵי
נִישׂוּאִין אִלּוּ תִפְסַל לְכַהֲנָה כַּמְבֹאֵר אֶת חָלָל (עז): וְעַל בִּידוֹ
לְהִשְׁאִיף לְחִיבִי עֲשֶׂה, נֶאֱמַן גַּם לְהַעֲדִיר עָלֶיהָ שֶׁנִּישׂוּאָה נִישׂוּאִין
כֹּאֲלֵהּ, וּמִדּוּעַ אֵינוֹ נֶאֱמַן לֹמַר שֶׁנִּשְׁבַּתָּה וּפִסְלוּהָ לְכַהֲנָה. מִתַּרְצָה
הַגִּמְרָא: אָמַר רַב אִשִּׁי, וְתִפְסַרְבָּא – וְכִי אֵתָה סוֹבֵר שֶׁהִטַּעַם שֶׁבְּרִישָׁא
הָאֵם נֶאֱמַן לֹמַר שְׁבַתוֹ מִגְּרִישָׁת מִשּׁוּם דְּבִידוֹ הוּא, וְהִרִי לֹא יִתְכַן
כֵּן, שְׁהִרִי נָהִי – אֵף דְּבִידוֹ לְקַדְּשָׁה לְמִי שִׁירְצָה, וְכִי בִידוֹ לְהִשְׁאִיף,
שֶׁאֵף שִׁיכּוֹל הָאֵם לִקְבֹּל גִּטָּה, אֵךְ עֵיקַר הַגִּירוּשִׁין תְּלוּי בְּרַצוֹן
הַבַּעַל, וְאֵינִם בִּידֵי הָאֵם, וּמִדּוּעַ נֶאֱמַן הָאֵם לֹמַר שֶׁהַתַּגְרֵשָׁה. וְעוֹד
קִשָּׁה, שֶׁאֵף הַקִּידּוּשִׁין עֲצֻמָם אֵינִם בִּידֵי הָאֵם, שְׁהִרִי אִילוּ אָמַר הָאֵם
– הַפְּסוּל לֵה לֹא נִיָּחָא בְּנִיָּה וְאֵינוֹ רּוֹצֵה לְקַדְּשָׁה, מִי מִצִּי מִקְדָּשׁ
נִיָּחִילָה בְּעַל פְּרִיָּחָה – וְכִי יָכוֹל הָאֵם לְהַכְרִיחוֹ לְקַדְּשָׁה, וְכִיּוֹן
שֶׁהַקִּידּוּשִׁין וְהַגִּירוּשִׁין אֵינִם בִּיד הָאֵם, וְדֹא אֵין זֶה הִטַּעַם בְּרִישָׁא
שֶׁהָאֵם נֶאֱמַן.

וְלֹא אָמַר רַב אִשִּׁי בְּאוֹפֶן אַחֵר, בְּרִישָׁא שְׁהַבַּת קַטְנָה, וְחִמְנָא חִמְנָה
– הַתּוֹרָה אֲמַנְיָה לֹאֵב לֹמַר שֶׁקִּידֵּשׁ אֶת בְּתוֹ, דְּכַרְבִּי רַב הוּנָא,
דְּאָמַר רַב הוּנָא, אָמַר רַב, מִנֵּין לֹאֵב שֶׁנֶּאֱמַן לְאִסּוּר אֶת בְּתוֹ הַקַּטְנָה
אוּ הַגְּדוּלָּה מִן הַתּוֹרָה, וְלֹמַר שֶׁהִיא אֲשֶׁת אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כב
טז) 'וְאָמַר אֲבִי הַנְּעֻרָה אֶל הַזָּקֵנִים אֶת בְּתִי נְתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה',
וְכַשְׁמֵר הָאֵם שֶׁנִּתְּנָה לְאִישׁ' וְלֹא אָמַר לְמִי, אֲמָרָה לְכָל הָעוֹלָם,
שְׁהִרִי אֵין יוֹדְעִים לְמִי קִידְּשָׁה, וְכַשְׁמֵר 'הַזֶּה', הַתּוֹרָה לֹאֵרֵם זֶה.
וּמוֹכַח שֶׁהָאֲמִנָּה הַתּוֹרָה לֹאֵב לְאִסּוּר בְּתוֹ, אֵךְ פְּסוֹק זֶה עוֹסֵק בְּבִתּוֹ
הַנְּעֻרָה, וְלִמּוּדִים מִמֶּנּוּ רַק עַל בְּתוֹ הַקַּטְנָה אוּ הַגְּדוּלָּה שֶׁנֶּאֱמַן הָאֵם
לֹמַר שֶׁמְקוּדָּשָׁת, וְלֹא נֶאֱמַן לְכַתּוֹ הַגְּדוּלָּה, וְלִכֵּן, בְּרִישָׁא שְׁמִדּוּבֵר

ולחרמים – אם החרימו מנכסיהם – הוי חרם לבדק הבית וקדשים. וכן אם אמר "ערכי עלי" – נעריך. אבל לא לפנות – להחזיק שערוהו בחזקת סימן. ללקות ולהעניש. משנה גישה – קבלתי את גיטה. והרי היא קטנה – עבשיו. כשאמר עליה כך. נאמן – לפסולה מן הכהונה. והרי היא גדולה – משגלה אמר כן, ובקטנותה לא אמר – אינו נאמן, ומותרת לכהן. נשבית – הרי היא פסולה לכהונה, משום ספק זונה. ובגמרא מפרש טעמא.

גמרא רישא בידו – בערונה קטנה בידו לקדשה לאחר, ולחזור ולקבל גט דימנה. הלכך נאמן, דמה לו לשקר, אבי עי – פסול לה. סיפא לאו בידו – לקדשה משגולה, ולא למוסרה ביד נכרי, לא גדולה ולא קטנה. והרי בידו – כשהיא קטנה. להשיאה לחלל – לגדול מאלמנה לכהן גדול, דאמר לקמן בפרק בתרא (עד.ב.) עמוני ומואבי כותי נתן חלל וממור מצרי ואדומי שבאו על כהנת לוייה וישראלית – פסולה. כרבי דוסתאי בן יהודה – סבירא ליה לתנא דין, דאמר לקמן (ע.א.) בנות ישראל מקוה טהרה לחללין, דבת חלל רכב כשרה לכהונה, שאשתו טהרה את זרעו. וכיון דבתו כשרה – אלמנתו כשרה, דכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו. והלכך, אין בידו לפסול בתו קטנה מן הכהונה. ואם תאמר: דרי בידו לפסלה בקידושין וגירושין? הנתן מכהונה פסיל לה, מתרומה לא פסיל, אף בת בהן היא. אבל נשבית – פסולה לא מן התרומה. והרי בידו להשיאה לממור – דקיימא לן (קדושין סח.א.) קידושין תופסין בחיבי לאוין. וכיד האב להשיאה לו בעבירה, ותפסל מן התרומה. אין קידושין תופסין בחיבי לאוין – דאין ביד האב להשיאה אלא למי שקידושין תופסין בה. והא דרבי עקיבא לקמן בפרקין (ס.) הכי גרסינן: הרי בידו להשיאה אלמנה לכהן גדול וכרבי סימא – כלומר, אם אלמנה היא – הרי בידו להשיאה לכהן גדול, ואפילו לרבי עקיבא. דאף על גב דחיבי לאין היא – מודה רבי עקיבא דקידושין תופסין לו בה. ובכרבי סימא – דאמר: מן הכל, שון חיבי לאוין, עשה רבי עקיבא הולד ממזר. דקסבר: אין קידושין תופסין בחיבי לאוין, חוץ מאלמנה לכהן גדול. שהרי אמרה תורה אלמנה לא יקח – וסמך ליה "ולא יחלל זרעו בעמיו", דמשמע חללין הוא עושה זרעו, שמוחללין מן הכהונה, ואינו עושה ממזרין. וכיון דאין הולד ממזר – שמע מינה סבירא ליה קידושין תופסין בחיבי לאוין דכהונה. דהא אין קידושין תופסין – הוי הולד ממזר, כדתנן בפרקין (קדושין סו.ב.) כל שאין לה קידושין עליו – הולד ממזר. כרבי יששב – מתניתין כרבי ישבא אליבא דרבי

נאמן לגדרים ולחרמים ולקדושות ולערכים, אבל לא למכות ולעונשין. משנה "קדשתי את בתי" "קדשתי וגרשתי" "קדשתי קטנה" והרי היא קטנה – נאמן. "קדשתי וגרשתי" "קדשתי קטנה" והרי היא גדולה – אינו נאמן. "נשבית ופדיתיה", בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה – אינו נאמן. גמרא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? – רישא – בידה, סיפא – לאו בידה, – ולא? והרי בידו להשיאה לחלל, דקא פסלה מכהונה! – הא לא קשיא, פרבי דוסתאי בן יהודה. דאמר: בנות ישראל מקוה טהרה לחללין. – והרי בידו להשיאה לממור! – פרבי עקיבא, דאמר: אין קידושין תופסין בחיבי לאוין. – הרי בידו להשיאה אלמנה לכהן גדול, וכרבי סימא. דתניא, רבי סימא אומר: מן הכל עושה רבי עקיבא ממזר, חוץ מאלמנה לכהן גדול, שהרי אמרה תורה "לא יקח" "ולא יחלל" – חלולים עושה, ואין עושה ממזרים! – פרבי יששב, דאמר: בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף שהיה אומר:

כל שאין לו ביאה בישראל – הולד ממזר. – הניחא לרבי יששב, אי למעמיה דנפשיה – שפיר, אלא אי לאפקי מטעמא דרבי סימא קאמי – הרי בידו להשיאה לחיבי עשה! – אמר רב אשי: ותסברא רישא משום דבירו הוא? נהי דבירו לקדשה, בירו לגרשה? ועוד: אילו אמר הא דלא ניהא בגויה, מי מצי מקדש ניהליה בעל כרחיה? אלא אמר רב אשי: רישא רחמנא הימניה, כרב הונא. דאמר רב הונא אמר רב: מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה – שנאמר "את בתי נתתי לאיש הוה", "לאיש" – אסרה, "הוה" – התירה. בגישהוין – הימניה רחמנא לאב, בשבוייה – לא הימניה. משנה מי שנאמן בשעת מיתתו י"ש לי ניקא מתניתין דלא פרבי נתן, דתניא: בשעת קידושין אמר י"ש לו בנים בשעת מיתה אמר אין לו בנים, בשעת קידושין אמר אין לו אחים אחרים – נאמן להתיר, ואין נאמן לאסור, דכרי רבי. רבי נתן אומר: אף נאמן לאסור. אמר רבא: שאני התם, כיון דבשעת מיתה קא הדר ביה – אימא קושטא קאמר. אמר ליה אבוי: ולאו כל דכן הוא? השתא, ומה התם דקא מרע ליה לדבוריה – אמרת קושטא קאמר, מתניתין דלא קא מרע ליה לדבוריה – לא כל שפן? אלא אמר אבוי: מתניתין דלא מוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני. דאמרין: כיון דלא מוחזק לן בבני ולא באחי, אמר "יש לי בנים" – נאמן, "יש לי אחים" – אינו נאמן, לאו כל כמיניה דאסר לה אפולי עלמא. ברייתא רמחוק

רבי שערות – סמכין ארביי שערות, דאין דרכם לכא קודם שלש עשרה שנה. אי נמי: אם הם גדולים בקומה – יש לסמוך על הסימנים והקומה, ואפילו אין לו כי אם שתי שערות. אבל הכא מיירי שלא הביא רק שתי שערות ולא הגדיל בקומה, ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין – אינו נאמן. עוד פירש רבינו יצחק שיטה אחרת: דבמקום סימנים אין צריך עדות שנים, ואם תאמר: אם כן מה אנו צריכין שנאמנותו של אביו? ויש לומר: דמריי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב, או על כל הערה, והיה גדול כשעשה את העבירות, אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים, ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאדא הוה חזן דהוה שנים או סימנים דהיינו שתי שערות. והא דלא חשיב סימנים – חד מינייהו נטק. לנדרים – דעד אחד נאמן באיסורין. תימה: הא אין נאמן אלא בדבר שבכוח ויש לומר: כיון דסופו ליגדל – עשאוהו כדבר שבידו, מיהו, קשה מאי איריא אבא אפילו אחד נמי ויש לומר: דאב דייק טפי לדעת שניו, לפי שעליו מוטל להשיערו לאחרים, ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים. [כרבי] דוסתאי וכו' – פירש רש"י: כיון שבתו כשרה – אלמנתו כשרה וכו'. ורבינו יצחק אומר טעם אחר: דאם היה פוסלה בביאתו – לא היה הבנים כשרים, דהוה ליה כחלל שנשא חללה, ולכולי עלמא הולד חלל. תוספות רשנים. רבי

עקיבא סבירא ליה, דאמר: בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף שהיה אומר: כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר – כל איש בישראל שאין ביאתו מותרת באשה שבא עליה – הולד שנולד מאותה ביהא ממזר. הניחא אי טעמא דנפשיה קאמר – ולאו לאפקי מדברי סימא לחודיה אתי, לאיפולגי אחיבי לאוין דכהונה לחודיהו, אלא כלל הוא עדי, שכל ביאה שהיא בעבירה הולד ממזר, ושפיר מותרצין למתניתין דאין קידושין עבירה קידושין ואין ביד האב להשיא בתו למי שמחללה בביאתו. אלא אי לאפקי מרבי סימא אתי – ולא להוסיף אלא אחיבי לאוין דכהונה, אבל במצרי ואדומי תוך שלשה דורות. שון חיבי עשה – מודה דקידושין תופסין לו בה – הרי בידו להשיאה לחל, וכן מחללין אותה מתרומה ומן הכהונה, כדלקמן (עד.ב.) ותסברא – דהא שניא דלעיל שניא הוא, וטעמא דרישא משום דבירו הוא? נהי דבירו לקבל קידושין מאיש שבא לקדשה. אילו אמר האי גברא לא ניהא לי – לקדשה, מי מצי וכו'. לאיש אסרה – על הכל, שאין אנו יודעים למי. וכו' אמר "הוה" – התירה לזה. לנישואין הימניה – אם נערה אם קטנה, אבל בבוגרת לא משתעי קרא, ד"נערה" כתיב, הלכך לא מזהימן משגולה. כשהיה – לא הימנהו כלל. משנה יש לי בנים – ואין אשתו זקוקה ליבם. יש לי אחים – זקוקה ליבם, והיא היתה עד הנה בחזקת שאינה זקוקה. גמרא בשעת קידושין אמר י"ש לי בנים – כדי שלא תדא מן הייבום, ותתירצה לו. ומיהו, כשקידשה לא אמר "על מנת", בשעת קידושין אמר שאין לו אחים – ואין לדא מן הייבום. נאמן להתיר כו' – כלומר, נאמן במה שאמר בשעת קידושין, ואין נאמן במה שאמר בשעת מיתה. שאני התם – בברייתא, כיון דהדר ביה מדיבורא קמא בשעת מיתה – קושטא קאמר, שלא ידע תלד בו. אבל מתניתין שלא אמר בשעת קידושין "אין לי אחים", כי אמר השתא "יש לי" – אינו נאמן, דלצערורא קא מכיין, דקא מרע לדיבוריה – בשעת קידושין. דלא מוחזק לן – הא גברא בשעת מיתה לא באחי ולא בבני, וקיימא את אחיהן בחזקת שאינה זקוקה לייבום. הלכך אמר "יש לי בנים" אחזקה קמייתא הוא דקא מוקים לה, הלכך נאמן, ואי אתי אח לאחר מכאן, ואמר "אחזה דמיתנא אנא" – לאו כל כמיניה, דהאני דיבור לחזקה. אמר י"ש לי אחים – ואין לי בנים, לאו כל כמיניה דמפקין לה מוחזקה. ברייתא – דקאמר רבי נתן נאמן לאסור.

קידושיין. האומר - פרק שלישי דף סד עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רש"י תוספות

רבי סבר מה לי לשקר - פירש הקונטרס: דשעת קידושין כעדים דמו, ועקר ליה לחזקה, דהא מחזקין ליה מעיקרא באחי ולא בבני, וקיימא לה הך איתתא בחזקת שאין זקוקה ליבם, וכי אחי בשעת מיתה לאפוקה מחזקתה - לאו כל במיניה. ורבי נתן סבר: "מה לי לשקר" בחזקה דמי, ולא אתי חזקה ועקרה חזקה. פירוש: מעיקרא דות האי אתתא בחזקה

שזקוקה ליבם, שהרי מחזקין לו באחי ולא בבני. וכי הדר ואמר בשעת קידושין "יש לי בנים", אי לאו דהדר ביה בשעת מיתה - הוה מחזקין, דאמר: "מה לי לשקר"? אי למיפטר מהיבם קאתי - מצי למיפטר בגיטא שעה אחת קודם מיתתו. ואין נראה לרבינו יצחק שנאמר "אחיו בנה שאמר בשעת קידושין, שהרי דעתו לקיימה. אלא נראה לפרש: מגו דאי בעי - יתבול לה גט בשעת קידושין לגרשה כל זמן שירצה. אף על גב דאסור לגרש בגט יושן - מכל מקום כיון דרעבד מהני, חשיב שפיר מגו. תוספות ישינים: אבל כי הדר ביה בשעת מיתה - אוקמא אחזקה קמייתא. דסבר: "מה לי לשקר" בחזקה דמי, ואין לו לעקור החזקה שהיתה קודם הקדושין. מיהו, אי לא הדר ביה - שריא לעלמא, משום דאין אדם חוטא ולא לו. ואילו היתה זקוקה - הוה הדר בשעת מיתה. ואם תאמר: אם כן אמאי מוקי מתניתין דלא מחזקין באחי? אפילו מחזקין לו באחי יתא נאמן במה שאמר "יש לי בנים" מטעם דפירש הקונטרס, דאין אדם חוטא ולא לו ויש לומר: משום דתנן במתניתין "יש לי אחים" אינו נאמן - משום הכי צריך לאוקמה בבחי. אי נמי יש לומר: דאי מחזקין לו באחי - לא יתא נאמן במה שאמר בשעת מיתתו "יש לי בנים", דבשעת מיתה לא שייך לממר פטר לה בגיטא, דשמא אין לו בת. ואם

דמחזקין לו באחי ולא מחזקין לו בבני, דאמרין: "מה לי לשקר". מאי קאמר - למיפטר מהיבם, מצי אמר: פטרנא לך בגיטא. רבי סבר: "מה לי לשקר" כי עדים דמי, ואתו עדים עקרי חזקה. ורבי נתן סבר: "מה לי לשקר" - כי חזקה דמי, לא אתי חזקה ועקרה חזקה לנמרי. משנה המקדש את בתו סתם - אין הבגרות בכלל. מי שיש לו שתי בתי בנות מושתי נשים, ואמר "קדשתי את בתי הגדולה, ואינו יודע אם גדולה שבגדולות, או קטנה שבקטנות, או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות שבקטנות" - פולן אסורות, חוץ מן הקטנה שבקטנות, דכרי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: פולן מותרות, חוץ מן הגדולה שבגדולות. "קדשתי את בתי הקטנה ואינו יודע אם קטנה שבקטנות, או קטנה שבגדולות, או גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנות שבגדולות" - פולן אסורות, חוץ מן הגדולה שבגדולות, דכרי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: פולן מותרות, חוץ מן הקטנה שבקטנות. גמרא הא קטנות - בכלל, שמינה מינה: קידושין שאין מסורים לביאה הוה קידושין! - הכא במאי עסקין - כשאין שם אלא גדולה וקטנה.

והא "בגרות" קתני - מאי "בגרות" - בגרות דעלמא. - פשיטא, בגרות מאי עבידתיה? - הכא במאי עסקין - דשיותיה שליח; מהו דתימא: כי מקבל קידושין - אדעתא דידה קא מקבל, קא משמע לן: לא שביק איניש מידי דאית ליה הנאה מיניה, ועביד מידי דלית ליה הנאה מיניה. - מי לא עסקין דאמרה ליה "קדושי לך"? - אפילו הכי, לא שביק איניש מצוה דרמיא עליה, ועביד מצוה דלא רמיא עליה. "מי שיש לו שתי בתי בנות". וצריכא, דאי אשמעינן קמייא - בהך קאמר רבי מאיר, דכיון דאיכא זוטרא מינה - ליהך "גדולה" קרי לה, אבל בהא - איכא מודי ליה לרבי יוסי, ד"קטנה" - ליהך קטנה דכילוה קרי לה. ואי איתמר בהא - בהא קאמר רבי יוסי, אבל בהך - איכא מודי ליה לרבי מאיר, צריכא. למימרא דרבי מאיר סבר מוחית איניש נפשיה לספקא ורבי יוסי סבר לא מוחית איניש לספקא? והאיכא שמעינן להו, דתנן: הנודר "עד הפסח" - אסור עד שניינע, "עד שיהא פסח" - אסור עד שניינא, "עד פני פסח"; רבי מאיר אומר: אסור עד שניינע, רבי יוסי אומר: עד שניינא! אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב: מוחלתת השיתה. והתניא, זה הכלל: פל שזמנו קבוע, ואמר "עד פני", רבי מאיר אומר: עד שניינא, רבי יוסי אומר: עד שזמנו קבוע, אמר אביי: מחלוקת בשתי בתי בנות, דכרי תפל גדולה ממש, קטנה ממש, אמצעית - בשמיה קרי לה. אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי: אלא מעתה,

מקדשתו מאי עבידתה? דאב בבתי בגורת? אי אמרת בשלמא דאיכא טובא - אצטריך לאשמעינן משום דיוקא דידה: הא קטנות בכלל, לא למימרא דקדושין שאין מסורין לביאה, הוה קידושין. אלא השתא לא איתו אצטריך ולא דיוקא דידה: אדעתא דהא מקבל - ואף היא בספק, והוה ליה קידושין שאין מסורין לביאה, קא משמע לן. דאית ליה תנא - בספק קידושיה שלו. מי לא עסקין - קושיא היא: וכי לא משמע נמי ממתניתין דאפילו אמרה לו "קידושי ידך" - קתני נמי דאין הבגרות בכלל? ומשנה אין אפילו הכי לא שביק איניש - בתו קטנה דרמיא עליה להשיאה. ומצוה הוא עליו, דתביב "זאת בגותיכם תנו לאנשים" (וימיה בט). דלא רמיא עליה - אלא שליח בעלמא הוא, והוא יש לה דעת להשיא את עצמה. וצריכא - לאיפולוגי ביקדשתי את בתי הגדולה, וביקדשתי את בתי הקטנה. בהאי קאמר רבי מאיר - כולן בספק, דשבת הוא לאדם לקרות בתו בלשון "גדולה", אם יש קטנה ממנה. אבל קטנה איכא מודה לרבי יוסי - דכל שהוא יכול לקרות בתו "גדולה" - אין קורא אותה "קטנה". עד הפסח - לענין נדרים: קונס שאינו נהנה לך עד הפסח - אסור עד שניינע, ומשנבנס ליל ראשון - מותר. ואם אמר "עד שיהא פסח" - אסור עד שניינא פסח. דכיון דאמר לישא יתירה - בעוד שיהא פסח קאמר. נדר עד פני הפסח רבי מאיר אומר עד שניינע - ומשיגעין אין כאן פני פסח. ואף על פי שכל יום ויום של פסח פני הוא לחבירו - לא מוחית איניש נפשיה לספקא, שיהא צריך לשאול איזה הוא. וכי קאמר "פני" - קמא דכחלה קאמר, שהוא פני שבכולן. ורבי יוסי אומר עד שניינא - דכל מה דאין הוה פני תלמודי, ולא ידעו הוה תלמודי פני לטפס. מוחלתת השיתה - דך דנדרים. התניא - בניחותא. כל שזמנו קבוע - מספר ימי משך זמנו קבועים, כגון פסח ויום טוב, למעוטי קיץ וקציר וצדיר. דאם אמר "עד פני", או אפילו "עד שיהא" - אינו אסור אלא עד שניינע. דכיון דאין משך זמנו קבוע, שזמנו מחדר כלכות קייצו וקצירו וזה מאחר - לא נתכוין זה אלא לתחילתו, משיתחילו העם לקצור. מחלוקת בשתי בתי בנות - התם הוא דאיכא למימר: כל בת ראשונה עביד איניש דקרי גדולה לגבי בת שניה, וכל בת שניה עביד איניש דקרי קטנה לגבי בת ראשונה. אבל בת אחת - שנולדו מאשה אחת. אמצעית בשמה קרי לה - "פלוגית בת" הוא אומר, ואין קורא לה לא גדולה ולא קטנה.

דמחזקין לו באחי נברא באחי - ולא שיש עדים בדבר, אלא חזקה בעלמא, כך שמענו עליו קודם קידושין. וכי אמר בשעת קידושין: יש לי בנים ואין לי אחי, אי לא דהדר ביה בשעת מיתה - הוה מחזקין ליה, דאמרין: מה לי לשקר. מאי קאמר - כלומר, למאי קא מהני ליה האי דידבר? אי למיפטר מהיבם הוא דאית - מצי אמר לה: פטרנא לך בגיטא מחיים סמוך למיתתה. וכי הדר ביה בשעת מיתה - כדא פליגי. רבי סבר מה לי לשקר - דשעת קידושין - באילו באו עדים בדבר ודמי, ועקר ליה לחזקה. דהוה מחזקין ליה מעיקרא באחי בלא בנים, וקיימא לה הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה, וכי אחי בשעת מיתה לאפוקה מחזקה - לא כל במיניה. ורבי נתן סבר ב' - ולא אתא חזקה דמה לו לשקר? ועקרה חזקה קמייתא דהוה קאי בה קודם קידושין, לאוקמה לך בחזקת שאינה זקוקה, למיפטר דיבוריה בשעת מיתה. ומיהו, אי לא הדר ביה - הוה שריא לעלמא: נהי דלא אתי חזקה ועקרה חזקה לגמרי - אורעי מיהא איתרעא, וכל במה דלא איתבשח דיבוריה קמא - מחזקין, דאין אדם חוטא אלא לו, ואילו אית ליה אחי - הוה הדר ביה בשעת מיתה. משנה המקדש את בתו סתם - "בתי מקדשת לך", ולא פירש איזו מהם. אין הבגרות בכלל - ומותרת לכל אדם, ואין צריכה גט מזה, לפי שאינה ברשות האב לקדשה. משתי נשים - שנשא שניה לאחר מיתת הראשונה. גדולות - כת הראשונה. קטנות - כת שניה. כולן אסורות - כן טלסק דעתך אפילו דן מאה, שכל אחת קריה גדולה אצל קטנה הימנה. ובגמרא פריך: אמאי לא תנא ספיקא, אמצעית בששתי הבנות. שזן גדולות לגבי קטנות שבכולן, כולן מותרות - דלא מחית איניש לממר מילתא דלית ביה ליד שאלה וכלבנים, ורבי מאיר "גדולה" - גדולה שבגדולות קאמר. גמרא הכי נמיני: הא קטנות בכלל - ואפילו יש שם שתי קטנות, דאיכא לספוקי הוה מנייה, והוה ליה קידושין שאין מסורין לביאה, דכל אחת ספק אחת אשה - אפילו הכי הוה בכלל ספק קדושין, וצריכות גט. בשאין שם אלא גדולה וקטנה - בגורת וקטנה, דכיון דבגורת לא קידש - שוב אין כאן ספק, ומותר בקטנה. והא בגויות קתני - דמשמע טובא. ודכוותיה תידוק: הא קטנות - טובא בכלל בגויות דעלמא - של כל איש ואיש המקדשים את בנותיהן סתם - אין הבגרות בכלל, הא קטנות בכלל. ובכון דליכא אלא חדא קטנה. והאי דמתרין: בשאין שם אלא גדולה וקטנה - הוא דקין דאי הוה בגורת טובא, כיון דאין בכלל קטנה - הוה ליה קידושין. אלא להכי נקט אחת גבי בגורת - משום דמביעי ליה למידק קטנות דומיא דגדולות. פשיטא - דכיון דאין שם אלא גדולה וקטנה - דגדולה אינה מקדשת וקטנה אמצעית

והאי לא קידש האב, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר.
 רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כּוֹלֵן הַבְּנוֹת שִׁבְכָת הַשְּׁנִיָּה וְהַבַּת הַקְּטָנָה שִׁבְכָת
 הָרִאשׁוֹנָה מוֹתֵרוֹת, חוּץ מִן הַגְּדוֹלָה שִׁבְכָת הַגְּדוֹלוֹת. לִפִּי שֶׁאִין אָדָם
 עָשׂוּי לְקֹדֶשׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ שֶׁמִּעֲדוּרָת סְפִיקוֹת לִמֵּי מִבְּנֻתוֹ הִיחָה
 כּוֹנֵנָהּ, וְלֹכֵן מִפְּרָשִׁים דְּבָרֵינוּ שֶׁאִמְרָ 'גְּדוּלָּה' שֶׁהַכּוֹנֵנָה לְבַת הַגְּדוּלָּה
 מְכּוּלָּן, שֶׁאִין גְּדוּלָּה מִמֶּנָּה.
 אֲדָם שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ, וְאִמְרָ לְמַקְדֵּשׁ 'קִדְּשָׁתִי לְךָ אֶת בְּתוּלָתִי הַקְּטָנָה',
 וְעַתָּה אוֹמֵר הָאֵב, אֵינִי יוֹדֵעַ אִם קִידֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתָהּ הַקְּטָנָה שִׁבְכָת
 הַקְּטָנָה, שֶׁאִין קְטָנָה מִמֶּנָּה, אִם שֶׁקִּידֵּשׁ אֶת הַבַּת הַקְּטָנָה שִׁבְכָת
 הַגְּדוֹלוֹת, שֶׁגַּם אוֹתָהּ אִפְשָׁר לְכַנֵּן בְּשֵׁם 'קְטָנָה' כִּיּוֹן שֶׁהִיא
 הַקְּטָנָה שִׁבְכָת הָרִאשׁוֹנָה. אִם שֶׁקִּידֵּשׁ אֶת הַבַּת הַגְּדוֹלָה שִׁבְכָת
 הַקְּטָנָה, שֶׁגַּם אוֹתָהּ אִפְשָׁר לְכַנֵּן 'קְטָנָה', שֶׁהִיא הִיא קְטָנָה מִן
 הַבַּת (הַקְּטָנָה) [הַקְּטָנָה] שִׁבְכָת הַגְּדוֹלוֹת, הִרִי בּוֹלֵן אֲסוּרוֹת מִסְּפָק,
 חוּץ מִן הַבַּת הַגְּדוֹלָה שִׁבְכָת הַגְּדוֹלוֹת, שֶׁאִין גְּדוּלָּה מִמֶּנָּה וְהִיא
 אִפְשָׁר לְכַנֵּן 'קְטָנָה', וְבוֹדָאי שֶׁאוֹתָהּ לֹא קִידֵּשׁ הָאֵב, דְּכָרִי רַבִּי
 מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כּוֹלֵן מוֹתֵרוֹת – כְּלוֹמֵר, הַבְּנוֹת שִׁבְכָת
 הָרִאשׁוֹנָה, וְהַגְּדוּלָּה שִׁבְכָת הַשְּׁנִיָּה, וְדָאִי אֵינִן מְקוּדָּשׁוֹת, חוּץ מִן
 הַבַּת הַקְּטָנָה שִׁבְכָת הַקְּטָנָה שֶׁאִסּוּרָה לְהִנְשֹׂא, שֶׁאוֹתָהּ הִתְכוּן
 הָאֵב בְּאִמְרוֹ 'קְטָנָה':

גמרא

שִׁנְיָנוּ בְּמִשְׁנָה שֶׁאֲדָם שִׁישׁ לוֹ כִּמְהַ בְּנוֹת וְקִידֵּשׁ אֶת 'בְּתוּ' סָתָם, אִין
 הַכּוֹנֵנָה לְאַחַת מִבְּנֻתֵינוּ הַבּוֹגֵרוֹת. מִדִּיִּיקָה הַגְּמָרָא: הָאֵב בְּנוֹתֵינוּ
 הַקְּטָנָה בְּכָלִל הַסְּפָק, וּמִשְׁמַע שֶׁאִין אֵם יֵשׁ לוֹ כִּמְהַ בְּנוֹת קְטָנוֹת
 כּוֹלֵן בְּכָלִל הַסְּפָק שֶׁמֶת הַתּוֹקֵדוֹ, שֶׁמֶעַת מִיָּנָה – מִשְׁמַע מִדִּין זֶה,
 שֶׁקִּידוּשֵׁן שֶׁאִין מְסוּרִים לְבִיָּאָה – שֶׁאִינִם נּוֹתִינִם לְמַקְדֵּשׁ אִפְשָׁרוֹת
 לִישֹׂא אֶת הָאִשָּׁה שֶׁקִּידֵּשׁ, הוּוֹ קִידוּשֵׁן טוֹבִים, שֶׁהִרִי כֵּאֵן אִין
 הַמַּקְדֵּשׁ יוֹדַע אִיזוֹ בַּת מִהַקְטָנוֹת קִידֵּשׁ, וְאִינוּ יוֹכֵל לִיקַח אֶחָת מִזֵּן
 מִחֲשֵׁשׁ שֶׁמֶת קִידֵּשׁ אֶת הַשְּׁנִיָּה, וְזוֹ אֲסוּרָה עֲלֵיו בְּאִסּוּר אֲחֻת
 אִשְׁתּוֹ, וּמִשְׁמַע מִהַמִּשְׁנָה שֶׁחָלוּ הַקִּידוּשֵׁן עַל אֶחָת מִזֵּן, אֵלָּא
 שֶׁלֹּא יוֹדַע מִי הִיא, וְלֹכֵן צָרִיכָה גִט. דּוּחָה הַגְּמָרָא, הֵבָא בְּמֵאִיר
 עֲסָקִינָן, בְּהַמָּה עוֹסֵק שֶׁמֶת הַתּוֹקֵדוֹ, שֶׁמֶעַת מִיָּנָה שֶׁאִין אֵלָּא בַּת אֶחָת גְּדוֹלָה
 וְבַת אֶחָת קְטָנָה, וְבִאֲפֻסֵּן זֶה וְדָאִי לֹא קִידֵּשׁ אֶת הַגְּדוּלָּה שֶׁהִיא
 אִינָה בְּרִשְׁתּוֹ לְקֹדֶשׁ, וְזוֹה וְדָאִי הִיחָה כּוֹנֵנָהּ לְבַתוֹ הַקְּטָנָה וְהִיא
 מְקוּדָּשֶׁת קִידוּשֵׁן גְּמוּרִים.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָאֵב 'בּוֹגֵרוֹת' – בִּלְשׁוֹן רַבִּים קָתְנִי שֶׁאִינִן בְּכָלִל
 הַסְּפָק, וְנִיתָן לְדִיִּיק מִכֵּן שֶׁגַּם הַבְּנוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסְפָק, הֵם 'קְטָנוֹת',
 וְאִין הַמִּשְׁנָה מְדַבֵּר עַל קְטָנָה אֶחָת בִּלְבַד. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מֵאִיר
 לְשׁוֹן 'בּוֹגֵרוֹת', וְדִעְלָמָא, שֶׁכֵּל הַבְּנוֹת הַבּוֹגֵרוֹת שֶׁל
 הַמַּקְדִּישִׁים אֶת בְּנוֹתֵיהֶם סָתָם אִינִן בְּכָלִל הַסְּפָק, וְאִין מְדוּבָר בְּאֲפֻסֵּן
 שֶׁהִיוּ לוֹ רַק בַּת גְּדוּלָּה וְבַת קְטָנָה.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִם כֵּן שִׁישׁ לוֹ רַק בַּת אֶחָת גְּדוּלָּה וְבַת אֶחָת קְטָנָה,
 שֶׁשִּׁיָּמָא – שֶׁאִין הַגְּדוּלָּה מְקוּדָּשֶׁת אֵלָּא הַקְּטָנָה, שֶׁהִרִי בְּנוֹת בּוֹגֵרוֹת
 שֶׁל הָאָדָם, מֵאִיר עֲבִידֵיהֶם – אִיזוֹ שִׁיכּוֹת יֵשׁ לֹאֵב בְּבִנּוֹתֵינוּ
 הַבּוֹגֵרוֹת, וְהִרִי אִינוּ יוֹכֵל לְקֹדֶשׁ. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: הֵבָא בְּמֵאִיר
 עֲסָקִינָן, בְּאֲפֻסֵּן עֲבִידֵיהֶם שְׁלִיָּחִים – שֶׁהַבַּת הַבּוֹגֵרָה מִיִּתְנָה אֶת אִבִּיהָ
 כְּשִׁלְיָה לְקֹדֶשׁ, וְהָאֵב יוֹכֵל לְקַבֵּל קִידוּשֵׁן גַּם עֲבוּרָה מִחֻמַּת
 שְׁלִיחָתָהּ, וְגַם עֲבוּר הַקְּטָנָה מִדִּין תּוֹרָה, וְמִזֵּן דִּיִּיקָה כִּי מְקַבֵּל
 קִידוּשֵׁן – כִּשְׁקִיבֵל הָאֵב קִידוּשֵׁן, יִתְכֵּן שֶׁאֲדַעְתָּא דִּיִּיקָה קָא מְקַבֵּל –
 עַל דַּעַת שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ בְּהֵם הַגְּדוּלָּה שֶׁמִּיִּתְנָה אוֹתוֹ כְּשִׁלְיָח, וְכֵן יִתְכֵּן
 שֶׁקִּיבֵל כִּדִּי לְקֹדֶשׁ אֶת הַקְּטָנָה, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא יוֹדַע לִמֵּי מִזֵּן קִיבֵל
 קִידוּשֵׁן הִרִי אֵלּוֹ 'קִידוּשֵׁן שֶׁאִין מְסוּרִים לְבִיָּאָה', שֶׁאִינִם חֲלִים, קָא
 מִשְׁמַע לָן – הַשְּׁמִיעָנוּ הַתְנָא בְּמִשְׁנֵינוּ שֶׁבוֹדָאי לֹא הִתְכוּן הָאֵב
 לְקֹדֶשׁ אֶת הַגְּדוּלָּה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא שִׁכְבִּי אֵינִישׁ מִיָּדִי דִּיִּיקָה לִיָּה הִתְנָא
 מִיָּנָה – אִין אֲדָם מִנִּיחַ מִלְעֲשׂוֹת דְּבַר שִׁישׁ לוֹ הִנָּא מִמֶּנָּה, כִּשְׁבָלִית
 קִידוּשֵׁן עֲבוּר הַקְּטָנָה שֶׁכֵּסֶף הַקִּידוּשֵׁן שִׁיךְ לֹאֵב, וְעִבְדֵי מִיָּדִי דִּיִּיקָה
 לִיָּה הִתְנָא מִיָּנָה – וְעוֹשָׂה בְּמִקּוֹמוֹ דְּבַר שֶׁאִין לוֹ הִנָּא מִמֶּנָּה, וְהִינִי
 לְקֹדֶשׁ אֶת בְּתוּלָתָהּ הַגְּדוּלָּה שֶׁכֵּסֶף הַקִּידוּשֵׁן שִׁיךְ לָהּ, וְלֹכֵן אִמְרָ
 הַתְנָא שֶׁבוֹדָאי קִידֵּשׁ אֶת הַקְּטָנָה וְלֹא אֶת הַבּוֹגֵרָה.

דְּקוֹדֵם הַקִּידוּשֵׁן הִיחָה הַמַּקְדֵּשׁ מוֹתֵק לָן בְּמֵאִיר – שִׁמְעוּ שִׁישׁ לוֹ
 אֲחִים, וְלֹא מוֹתֵק לָן בְּכָנִי – וְלִפִּי חֻזְקָה זֹו אִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לִיבוֹם, וְאִם
 אִמְרָ בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁן אִין לִי אֲחִים אוֹ יֵשׁ לִי בָנִים וְלֹא תוֹדֵק אִשְׁתּוֹ
 לִיבוֹם, הִיחָה נֶאֱמָר, אִם לֹא הִיחָה חֹזֵר בֹּו בְּשַׁעַת מִיתָהּ, כִּיּוֹן דְּאִפְרִינָן
 שֶׁאֲדָם זֶה יוֹכֵל לְטַעֵן 'מָה לִּי לְשִׁקְרָ', שֶׁאִם כָּל רִצּוֹנוֹ רַק לְפִטוּרָה
 מִיבוֹם וְלֹכֵן אִמְרָ שֶׁאִין לֹא אֲחִים אוֹ שִׁישׁ לוֹ בָּנִים, אִינוּ צָרִיךְ לְשַׁקֵּר
 כִּדִּי לְפִטוּרָה מִיבוֹם, שֶׁהִרִי, מֵאִיר קָאִמְרָ – מְדוּעַ אִמְרָ כֵּן, רַק כִּדִּי
 לְמִיָּסְפָּרָה בְּדִבְרֵינוּ מִיָּבָם – מַחֲזִיבָה לְהַתִּיבָם, וְהִרִי מִצִּי אִמְרָ –
 לֹאִשְׁתּוֹ בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁן 'פְּטָרָא' לָךְ בְּגִיָּמָא' – שִׁפְטָרְנָה מִהִיבָם עַל
 יָדִי גִט סוֹמֵךְ לְמִיתָתוֹ, וְלֹכֵן אִין לְחֲשׂוֹשׁ שִׁמְשָׁק, וְנֶאֱמָר שִׁישׁ לוֹ
 בָּנִים אוֹ אִין לֹא אֲחִים וְאִשְׁתּוֹ פְּטוּרָה מִיבוֹם.
 אִךְ אִם חֹזֵר בֹּו סוֹמֵךְ לְמִיתָתוֹ וְאִמְרָ שֶׁאִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לִיבוֹם, נִחְלָקוּ
 רַבִּי נָתָן וְרַבִּי אֵם נֶאֱמָר בְּדִבְרֵינוּ הָאֲחֵרוֹנִים, רַבִּי כְּבָר שִׁטְעָנָה 'מָה לִּי
 לְשִׁקְרָ' שֶׁהִיא לֹא בְּשַׁעַת הַקִּידוּשֵׁן כִּשְׁאִמְרָ שֶׁאִין אִשְׁתּוֹ זְקוּקָה
 לִיבוֹם, כִּי עִידִים דְּמִי – כּוּחָה גְּדוּלָּה כְּנֶאֱמָנוֹת עִידִים, וְאִתּוֹ עִידִים –
 בִּאֵה נֶאֱמָנוֹת זֹו שֶׁל הַבַּעַל שֶׁכּוּחָה כְּנֶאֱמָנוֹת עִידִים, וְעִקְרֵי חֻזְקָה –
 וְעִקְרֵי אֶת הַחֻזְקָה שֶׁהִיא זְקוּקָה לִיבוֹם, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּאֲחֵר דְּבָרֵינוּ
 הָרִאשׁוֹנִים הוֹחֻזָּקָה שֶׁאִינָה זְקוּקָה לִיבוֹם, אִין דְּבָרֵינוּ שֶׁאִמְרָ סוֹמֵךְ
 לְמִיתָתוֹ מִצִּיָּאִים אוֹתָהּ מִחֻזְקָתָהּ וְלִהְצִיבָה לִיבוֹם. וְרַבִּי נָתָן כְּבָר,
 שֶׁחֻזְקָת 'מָה לִּי לְשִׁקְרָ' שֶׁהִיא לוֹ בְּקִידוּשֵׁן כִּי 'חֻזְקָה' דְּמִי – כּוּחָה
 שֶׁהִיא לְחֻזְקָה, וְכִיּוֹן שֶׁלִּפְנֵי דְּבָרֵינוּ שֶׁאִמְרָ בְּקִידוּשֵׁן הַחֻזְקָה הָאִשָּׁה
 כּוּזָּקָה לִיבוֹם, שֶׁכֵּן לֹא אִתּוֹ חֻזְקָה – שֶׁל מָה לִּי לְשִׁקְרָ, שֶׁאִמְרָ
 בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁן שִׁישׁ לוֹ בָּנִים וְאִין לֹא אֲחִים וְלֹכֵן לֹא תוֹדֵק אִשְׁתּוֹ
 לִיבוֹם, וְעִקְרָה אֶת הַחֻזְקָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוֹחֻזָּקָה הָאִשָּׁה כּוּזָּקָה
 לִיבוֹם, לְגִמְרָה, וְלֹכֵן אִם לֹא הִיחָה חֹזֵר בֹּו מִדְּבָרֵינוּ בְּשַׁעַת מִיתָהּ הִינִי
 מֵאֲמָנִים לְדְּבָרֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים וְהִיחָה מוֹתֵרָת לְעוֹלָם לֹאֵא יוֹם
 וְחִלְצָהּ, לִפִּי שֶׁאִין שֶׁאִין חֻזְקָה עוֹקֵרָת אֶת חֻזְקָה הָרִאשׁוֹנָה
 לְגִמְרָה, מִיָּמָה הִיא עוֹשָׂה בְּהִרְעוּתָא, וְלֹכֵן כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הוֹכַח
 דִּיבּוּרָו הָרִאשׁוֹן נֶאֱמָר, לִפִּי שֶׁאִין אֲדָם חוּטָא וְלֹא לוֹ, וְאִילוּ הִיוּ לוֹ
 אֲחִים וְדָאִי הִיחָה חֹזֵר בֹּו מִדְּבָרֵינוּ בְּשַׁעַת מִיתָהּ. וְלֹכֵן כְּשֶׁחֹזֵר בֹּו
 בְּשַׁעַת מִיתָהּ וְאוֹמֵר שֶׁהִיא זְקוּקָה לִיבוֹם נֶאֱמָר לְאִסּוּרָה וְלִהְצִיבָהּ
 עַל חֻזְקָתָה הָרִאשׁוֹנָה לְפָנֵי הַקִּידוּשֵׁן שֶׁהִיחָה בְּחֻזְקָה זְקוּקָה לִיבוֹם:
 הַתּוֹרָה נִתְנָה אִפְשָׁרוֹת לְאֲדָם לְקֹדֶשׁ אֶת בְּתוּלָתָהּ אוֹ הַנְּעִרָה
 לְמִי שִׁירְצָהּ, לֹא דַעַתָּה, אִךְ לֹא אֶת בְּתוּלָתָהּ הַבּוֹגֵרָה, שֶׁהִיא בַּת
 שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים. מִשְׁנֵינוּ עוֹסֵקת בְּאֲדָם שִׁישׁ לוֹ
 כִּמְהַ בְּנוֹת, וְקִיבֵל קִידוּשֵׁן עֲבוּר אֶחָת מִזֵּן, וְלֹא פִירֵשׁ כָּלִל, אוֹ
 שֶׁלֹּא פִירֵשׁ בְּמִדּוּקָה, לֵאמֹר בַּת כּוֹנֵנָה.

משנה

אֲדָם הַמִּקְדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ – שֶׁקִּיבֵל קִידוּשֵׁן עֲבוּר אֶחָת מִבְּנֻתֵינוּ,
 וְלֹא פִירֵשׁ לֵאמֹר בַּת מִזֵּן, וְסָפֵק לֵאמֹר בַּת כּוֹנֵנָהּ, וְדָאִי שֶׁאִין בְּנוֹתֵינוּ
 הַבּוֹגֵרוֹת בְּכָלִל לְשׁוֹנוֹ, כִּיּוֹן שֶׁאִין הַבּוֹגֵרָה בְּרִשְׁתּוֹ הָאֵב וְאִינוּ יוֹכֵל
 לְקַבֵּל קִידוּשֵׁן עֲבוּרָה, וּמוֹתֵרוֹת לְכָל אָדָם.
 מִי שִׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי בָתִּים קְטָנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים, תַּחֲלִילָה נִלְדוּ לוֹ כִּמְהַ בְּנוֹת
 מֵאִשָּׁה אֶחָת, וְאַחֵר מִיִּתְנָה אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה נִשָּׂא אִשָּׁה שְׁנִיָּה וְנִלְדוּ
 לוֹ בְּנוֹת נוספות מִמֶּנָּה, וְנִמְצָא שֶׁהַקְּטָנָה שִׁבְכָת הָרִאשׁוֹנָה גְּדוּלָּה
 מִהַגְּדוּלָּה שִׁבְכָת הַשְּׁנִיָּה, וְאִמְרָ אוֹתוֹ אֲדָם מִקְדֵּשׁ בְּשַׁעַת
 הַקִּידוּשֵׁן 'קִדְּשָׁתִי לְךָ אֶת בְּתוּלָתִי הַגְּדוּלָּה', וְאִינוּ אֲדָם, אֵינִי יוֹדֵעַ אִם
 קִידֵּשְׁתִּי אֶת הַגְּדוּלָּה שִׁבְכָת הַגְּדוּלוֹת, כְּלוֹמֵר בְּכַת הָרִאשׁוֹנָה שִׁבְכָת
 גְּדוּלוֹת מִבְּנוֹת הַבַּת הַשְּׁנִיָּה, אִם שֶׁקִּידֵּשְׁתִּי אֶת הַגְּדוּלָּה שִׁבְכָת הַקְּטָנָה –
 בְּכַת הַשְּׁנִיָּה שִׁבְכָת הַקְּטָנָה מִהַבַּת הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁגַּם אוֹתָהּ אִפְשָׁר
 לְכַנֵּן בְּשֵׁם 'גְּדוּלָּה' כִּיּוֹן שֶׁהִיא הַגְּדוּלָּה שִׁבְכָת הַשְּׁנִיָּה, אִם שֶׁחָלוּ
 הַקִּידוּשֵׁן עַל הַבַּת הַקְּטָנָה שִׁבְכָת הַגְּדוּלוֹת, וְאִף שֶׁהִיא קְטָנָה
 מֵאֲחֻתָּהּ שֶׁבְּאוֹתָהּ כַּת, אִפְשָׁר לְכַנֵּן 'גְּדוּלָּה' כִּיּוֹן שֶׁהִיא גְּדוּלָּה
 מִן הַבַּת (הַגְּדוּלוֹת) [הַגְּדוּלוֹת] שִׁבְכָת הַקְּטָנָה, שֶׁהִרִי הַבְּנוֹת שִׁבְכָת
 הַשְּׁנִיָּה קְטָנוֹת מִהַבַּת הַקְּטָנָה שִׁבְכָת הָרִאשׁוֹנָה. בּוֹלֵן אֲסוּרוֹת – כָּל
 בְּנוֹתֵינוּ מִשְׁתֵּי הַכְּתוּת אֲסוּרוֹת לְהִנְשֹׂא מִסְּפָק וְצִרְיָכוֹת גִּט, לִפִּי שֶׁכֵּל
 אֶחָת מִזֵּן קְרִיָּה גְּדוּלָּה כְּלִפִּי הַקְּטָנָה מִמֶּנָּה, חוּץ מִן הַקְּטָנָה שִׁבְכָת
 הַקְּטָנָה, שֶׁאִין קְטָנָה מִמֶּנָּה וְאִי אִפְשָׁר לְכַנֵּן 'גְּדוּלָּה', שֶׁאוֹתָהּ

המשך ביאור למסכת קידושין ליום ראשון עמ' א

הגמרא מרחיבה בביאור דין זה. **כיצד** מתקיים דין זה שהפירות
תופסים את דמיהם והם עצמם נשארים בקדושתם, **לָקַח** - קנה
בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית בָּשָׂר, אֱלוֹ וְאֵלוֹ - הפירות והבשר **מִתְבַּעְרִים**
בְּשְׁבִיעִית, כלומר נתפסה קדושת הפירות גם בבשר ויש לבער הן
את הפירות והן את הבשר כשיגיע זמן הביעור. ואם הלך המוכר
וקנה **בְּבָשָׂר שְׂקִיבֵל** ותמורת הפירות **דָּגִים**, אזי **יֵצֵא הַבָּשָׂר**
מקדושתו ו**נִכְנָסוּ הַדָּגִים** בקדושת שביעית תחת הבשר. ואם הלך
המוכר שוב וקנה **בְּדָגִים הִלְלוּ יוֹן, יֵצֵאוּ הַדָּגִים** מקדושתם ו**נִכְנָסוּ**
הַיּוֹן תחתיהם. וכן אם הלך עתה המוכר וקנה **בְּיֵין שָׁמֶן, יֵצֵא הַיּוֹן**
מקדושתו ו**נִכְנָסוּ הַשָּׁמֶן** תחתיהם. מסכמת הגמרא, **הָא כִּיצַד** - מה
הוא הכלל, לעולם **אֶחָדוֹן אֶחָדוֹן** - המוחלף האחרון **נִתְפָּס**
הקדושת **שְׁבִיעִית**, ובנוסף על האחרון גם **פְּרִי עֲצָמוֹ** - פירות
השביעית בעצמן **אֲסוּר** בהנאה לאחר זמן הביעור, ומשום שהפרי
עצמו אינו יוצא כלל מקדושתו, כמו שלמדנו לעיל 'תהיה
בהיותה תהא'.

הגמרא שבה להקשות מדוע אין למדים איסורי הנאה מעבודה
זרה. מקשה הגמרא: הִנֵּהא שאין למדים את שאר איסורי ההנאה
מעבודה זרה ושביעית, לִפִּי מָאן דְּאָמַר שני כתובים הבאים כאחד
אֵין מְלַמְדִין, וכפי שנתבאר לעיל, שכיוון שאינם מלמדין, אפשר גם
לדייק וללמוד להיפך, שדווקא בהם נאמר שדמיהם אסורים
כמותם, ולא בשאר איסורים. **אֲלָא לְמָאן דְּאָמַר** שגם שני כתובים
הבאים כאחד **מְלַמְדִין**, ומאן דאמר זה חולק וסובר שאפשר ללמוד
גם משני כתובים, אם כן **מָאן אֵיכָא לְמִימַר**, מדוע לא נלמד
מעבודה זרה ושביעית גם לשאר איסורים, שכשם שבעבודה זרה
ובשביעית דמיהם אסורים בהנאה, כך יהא גם בכל איסורי ההנאה
בתורה, שאם מכרן יהיו דמיהם אסורים.

תמרת הגמרא: לא נחלקו אם שני כתובים מלמדין או אין
מלמדין, אלא במקומות אחרים. אבל בעבודה זרה ובשביעית
מִיעוּפֵי בְּתִיבֵי - נאמר הלימוד בלשון של מיעוט, שדווקא פה כן
הוא הדין ואין ללמוד למקום אחר. וכיוון שכך, אף הסובר בשאר
מקומות שאפשר ללמוד משני כתובים הבאים כאחד, מודה הוא
כאן שאי אפשר ללמוד מעבודה זרה ושביעית. **בְּתִיב הָכָא** -
בעבודה זרה (שם) **כִּי תֵרֶם הוּא, וּבְתִיב הָהֶם** - בשביעית (שם)
יֻכַּל הוּא, וְהִי מֵיעוּט התורה שדווקא **הָיָא** (עבודה זרה
ושביעית), **אֵין** - יהא הדין כך, שהאיסור תופס את דמיו. אבל **מִידי**
אֲחֵרִינָא - שאר הדברים שנאסרו בהנאה **לֹא** - אין האיסור נתפס
בדמים, ומותרים בהנאה. ולפיכך אם מכר את איסורי ההנאה
וקידש בדמיהם, הרי זו מקודשת:

משנה

המשנה הקודמת מנתה דברים שאשה לא מתקדשת בהם, משנה
זו מונה דברים שנתחדש שאפשר לקדש בהם אשה:
הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה, בְּתֵרוּמוֹת - תרומה גדולה או תרומת מעשר,
וּבְמַעֲשֵׂרוֹת - מעשר ראשון או מעשר עני, **וּבְמִתְּנוֹת** - זרוע לחיים
וקיבה, הניתנים לכהנים, **וּבְמִי תִּטָּאת** שנתנו בהם אפר פרה
אדומה, להזות על טמא מת, **וּבְאִפֶּר תִּטָּאת** - אפר פרה אדומה,
הֲרִי זֶה מְקוֹדֵשֶׁת, וְאִפִּילוּ אם המקדש הוא **יִשְׂרָאֵל**, שאין לו זכות
ממון בדברים אלו, אלא רק טובת הנאה שיכול לתת אותם למי
שירצה, וגם האשה ישראלית.

גמרא

הגמרא דנה האם טובת הנאה נחשבת ממון: **אָמַר עוֹלָא, טוֹבֵת**
הֵנָּה - הזכות של ישראל שיכול לתת מתנתו כהונה למי שירצה,
אֵינָהּ נחשבת **מִמּוֹן** לקדש בה אשה.
רבי אבא מקשה על עולא: **אִיתִיבֵיהּ רַבִּי אָבָא לְעוֹלָא**, שנינו
במשנתינו, **הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּתֵרוּמוֹת וּבְמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמִתְּנוֹת וּבְמִי**
תִּטָּאת וּבְאִפֶּר פְּרָה, הֲרִי זֶה מְקוֹדֵשֶׁת, וְאִפִּילוּ אם המקדש הוא
יִשְׂרָאֵל ויש לו רק טובת הנאה. ומבואר שטובת הנאה ממון.
אָמַר לִיה עוֹלָא, הָכָא - במשנה מדובר ב**יִשְׂרָאֵל שְׁנַפְלִי** לוֹ בירושה

רבי שמעון שהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת, היינו כְּנוֹן
שְׁנִשְׁתַּחֲוֶה בהמת החולין בעזרה ו**נִמְצָאת תְּרִפָּה, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן** שאמר
שבשר זה אינו אסור בהנאה והמקדש בו חלו הקידושין, הוא
לְמַעֲמִיָּה - לשיטתו במקום אחר, **דְּתַנָּי -** למדנו בברייתא, **הַשּׁוֹחֵט**
אֶת הַתְּרִיפָה שרואים שהיא טריפה קודם השחיטה, כגון שנחתכו
רגליה וכן **הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָאת** אחר השחיטה שהיא תְּרִיפָה בבני
מעיים, **זֶה וְזֶה** אם הם חולין ושחטם **בְּעוֹרָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר** אותם
בְּהִנָּה, וְחֻכְמִים חולקים ואֲסִירִים אותם בהנאה. ומבואר שרבי
שמעון סובר שהשוחט בעזרה בהמת חולין שהיא טריפה, הרי היא
מותרת בהנאה, כיוון שהיא שחיטה שאינה ראויה ואין שמה
שחיטה, ואין בהמת החולין נאסרת בשחיטה כזו. ויש להעמיד
שאף מה שאמר שהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה הרי היא
מקודשת, היינו באופן שאותן החולין נטרפו, והרי הם מותרים
בהנאה, ולפיכך היא מקודשת. אבל אם לא נטרפו החולין אלא
נשחטו שחיטה ראויה כדינם, מודה גם רבי שמעון שהם אסורים
מן התורה. ולפיכך אף היה שנשחטה בעזרה דינה בשריפה: שנינו
במשנה: **מִכֶּכֶּן** את האיסורי הנאה ו**קִדְּשׁ** את האשה **בְּרִמְיָהּ**, הרי
זו **מְקוֹדֵשֶׁת**: מבררת הגמרא: **מִלָּן** שאין איסור נתפס בדמים,
ומותרים הם בהנאה. משיבה הגמרא, **מִדְּלִי רְחֻמָּא -** ממה
שיגלתה התורה **כְּעֻבְדוֹת בּוֹכְבִּים** (דברים ז, כו) **וְהָיִית חֵרֶם כְּמֹהוּ**,
שדורשים מן הלשון 'והיית' **שָׁבֵל** מה **שְׂאֵתָה מִתְּיִי הַיָּמָה** - כל
מה שיש לך מן העבודה זרה, כלומר אפילו דבר אחר שיש לך
כתוצאה מן העבודה זרה, כגון שהחלפת את העבודה זרה בדבר
אחר, **הֲרִי** המוחלף הוא **חֵרֶם כְּמֹהוּ** - כמו העבודה זרה, שהוא
גם אסור בהנאה. ומלימוד זה יש לדייק וללמוד שדווקא בעבודה
זרה כן הוא הדין, שגם דמי האיסור או דבר אחר שקיבלת תמורתו
נאסרים בהנאה, **מִלָּל דָּבָל** שאר **אִסוּרִים שְׁבִתְרֵיהּ שְׁוִי** -
מותרים, שבשאר איסורי הנאה שבתורה לא נאמר דין זה, ואין
הדמים נתפסים באיסור, אלא רק הם עצמם אסורים, אבל
חליפיהם ודמיהם מותרים.

שואלת הגמרא: וְיִלָּלָה מִיָּה - ונלמד מעבודה זרה לכל שאר
האיסורים, שכמו שמצינו בעבודה זרה שגם דמיהם אסורים, כך
יהא גם הדין בשאר איסורי הנאה. משיבה הגמרא: אי אפשר
ללמוד מעבודה זרה לשאר איסורים **מִשּׁוּם דְּתוֹה עֻבְדוֹת בּוֹכְבִּים**
וּשְׁבִיעִית שְׁנֵי כְּתוּבִים הֵנָּה, שְׁבִשְׁנֵי כְּתוּבִים אֵלוֹ (עבודה
זרה ושביעית) בלבד נאמר חידוש זה, שדמיהם אסורים בהנאה.
והרי שניהם 'באים כאחד' שהם שווים בדין זה, וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִים
הֵנָּה, אֵין מְלַמְדִין - אין למדים מהם למקומות אחרים.
ולפיכך אין למדים חידוש זה של איסור הדמים לגבי שאר איסורי
הנאה.

הגמרא מבררת היכן הם ה'כתובים הבאים כאחד'. אומרת
הגמרא: הכתוב שבו נאמר **שְׁבִעֻבְדוֹת בּוֹכְבִּים** גם הדמים נאסרים
בהנאה, הוא **הָא דְּאָמַרְן, וְהָיִית חֵרֶם כְּמֹהוּ**, שממנו למדנו לעיל
'כל שאתה מדידה הימנה הרי הוא כמוהו'. אמנם **שְׁבִיעִית** שזכרה
קודם שהיא תופסת את דמיה כמותה, **מָאן הָיָא** - מהיכן למדים כן.
משיבה הגמרא: נאמר בתורה (ויקרא כה, יב) **יֻכַּל הוּא קִדְּשׁ תְּיָהּ**
לָכֶם, וְהִי שְׁפִירוֹת השביעית נקראו 'קודש', ויש ללמוד מפסוק זה
להשוות את קדושת פירות השביעית לקודש, **מָה קִדְּשׁ תּוֹפֵס אֶת**
דְּמִי, שֶׁאִם מכר את הקודש, דמיו נאסרים כמותו, **אָף -** כך גם
שְׁבִיעִית תּוֹפֵסֶת את דְּמִיָּהּ, שאם מכר פירות שביעית, נעשים
הדמים קדושים כמותם.

שואלת הגמרא: **אִי** - אם דינו של שביעית כקודש, אם כן מדוע
לא נשווה את דינם לגמרי, ונאמר **מָה** - כשם שקודש תּוֹפֵס אֶת
דְּמִי וְהַקּוֹדֵשׁ עצמו יֵצֵא לְחוּלִין ומותר בהנאה, **אָף -** כך גם
שְׁבִיעִית תּוֹפֵסֶת את דְּמִיָּהּ והיא עצמה יֵצֵא לְחוּלִין, ואם כן תפקע
קדושת שביעית מן הפירות שנמכרו, כיוון שהדמים נעשו קדושים
במקומם, וכמו שמצינו לגבי קודש. עונה הגמרא: **תְּלִמּוּד לִמְר -**
לכך נאמר בתורה (שם) **וְהָיִיתָ, וְהִינִי תְּהוֹיָתָה תְּהָא, שֶׁאִין**
קדושת הפירות פוקעת אפילו אם נמכרו, אלא הם נשארים
בהיותם, קדושים כפי שהיו.

בשיעור זה, מקודשת בודאי, והא – התוספתא עוסקת בקידוש
 ספק, ולכך נקטה שאף אם לא ידוע בבירור, מכל מקום יש
 לחשוש שמא יש לו קרקע כזו, ומספק אסורה להנשא לאחרים
 ללא גט מהמקדש.
 הגמרא מבארת, מפני מה כפל התנא דין זה בין במעות בין בקרקע.
 שואלת הגמרא: למה לי ל'מיתנא גבי ארעא, ולמה לי ל'מיתנא גבי
 זוזי – מפני מה הוצרך התנא לכפול בין במעות בין בקרקע, דין זה,
 שאם קידשה על מנת שיש לו, ואכן ידוע לנו שיש לו, הריהי
 מקודשת ודאי, ובאם אין ידוע לנו, על כל פנים הריהי מקודשת
 מספק, וכי יש סברא לחלק בזה בין מעות לקרקע.
 מתרצת הגמרא: צריכא, כיון דאי אשמינן דין זה, שאף אם אין
 ידוע לנו שיש לו, הריהי מקודשת מספק לנפ' זוזי, היינו סבורים
 שדוקא במעות כן הדין משום דעבדי אינשי דמנעני – אנשים
 נוהגים להטמין את ממונם, ועל כן יש לחשוש שמא אכן יש לו
 והצניעם, אבל אם קידשה בתנאי שיש לו ארעא – קרקע, אימא –
 היה מקום לומר, אי דאית ליה ארעא – אם אכן היתה לו קרקע,
 בודאי קלא אית ליה – היה לכך קול ופרסום, וממילא לא תהיה
 מקודשת אפילו מספק, קא משמע לן – לכך השמיענו התנא, שאף
 באופן כזה חוששים שיש לו קרקע שאינה ידועה לנו, ומקודשת
 מספק;
 שנינו במשנה, על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו' קרקע
 באותו מקום מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: הגמרא מבארת
 מה חידשה לנו המשנה בדין זה. שואלת הגמרא: פשיטא – הרי
 פשוט הוא שאם אין לו קרקע באותו מקום, לא נתקיים התנאי,
 ואינה מקודשת. מתרצת הגמרא: מהו דתניא – היינו יכולים לומר,
 שאף אם יש לו קרקע במקום אחר, ייחשב בכך שקיים התנאי, כיון
 שהבעל אמר לה – לאשה, מאי נפקא לך מינה – מה חילוק יש לך
 אם הקרקע נמצאת במקום שאמרת או במקום אחר, הרי אף
 שמקום זה רחוק יותר אנא מרחקא ומייתנא – אני אטרח ואביא את
 פירות הקרקע לכאן, וממילא אין מקפדת האשה בכך. קא משמע לן
 – לכך השמיע לנו התנא, שאף על פי כן אינה מקודשת, ולא נחשב
 בכך שקיים את התנאי;
 שנינו במשנה, על מנת שאראה בית בור עפר הרי זו מקודשת,
 ויראה לה. ואם הראה בבקעה אינה מקודשת:
 הגמרא מבארת את טעם המשנה: תאנא – שנינו בתוספתא (פ"ג
 ה"ה) שהטעם שאינה מקודשת כשהראה לה קרקע של אחרים,
 כיון שלא נתבוננה זו אלא לראות קרקע משלו, ולא שיראה לה
 קרקע של אחרים;
 שנינו במשנה, ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: הגמרא מבארת
 מה חידשה לנו המשנה בדין זה. שואלת הגמרא: פשיטא – הרי
 פשוט הוא שלא נתבונה אלא שיראה לה קרקע שלו. מתרצת
 הגמרא, לא צריכא – לא הוצרך התנא להשמיענו שאם הראה לה
 קרקע שאינה שייכת לו כלל שאינה מקודשת, אלא החידוש הוא
 שאף דנקיט דרסתורא – שאותו אדם לקח את הקרקע בארסות,
 והוא עובד בה עבור בעל הקרקע ומקבל בשכרו חלק מפירות
 הקרקע, אינה מקודשת כיון שאין זו קרקע שלו ממש.
 הגמרא עוברת לדון לגבי המקדש אשה בתנאי שיש לו בית כור
 עפר, ויש לו בית כור, אלא שחלקו אינו ראוי לזריעה, האם קיים
 בכך את תנאו. ובהקדמה לכך מביאה הגמרא משניות שדנות
 באופן דומה, שעל פיהם יש לדון בנידונה:
 אדם המקדש 'שדה אחוה' (דהיינו, שהגיעה לו בירושה) בזמן
 שהיבל נוהג, הריהו פודה אותו לפי הערך האמור בתורה (ויקרא
 כז טז) 'זרע חמר שוערים בקמשים שקל כסף', כלומר, קרקע
 הראויה לזרוע בה 'חומר שוערים', והוא שיעור המכונה 'בית כור',
 נפדית בחמישים שקלים. ואין חילוק אם קרקע זו טובה ושוה יותר,
 או שהיא גרועה ושוה פחות.
 לנפ' דין תקדש, תנן במשנה בערבין (כה).

הבעל 'מכאן ועד שלשים יום', לאו תנאה הוא – אין זה תנאי ממש,
 שאם יתן לה לאחר שלשים יום לא יחולו הקידושין, ולזרונה
 קאמר – ולא רצתה האשה שיאמר לשון זה, אלא כדי לזרזו
 שיקיים את תנאו במהרה, אבל לא היתה כוונתה שיתן בדיוקא
 בתוך שלשים יום, קא משמע לן התנא, שאף זמן נתינת המעות הוא
 מעיקר מהתנאי: [*]
 שנינו במשנה, על מנת שיש לי מאתים זוז וכו' הרי זו מקודשת, ויש
 לו: משמעות לשון המשנה 'יש לו' היא, שרק אם יש עדות ברורה
 שיש לו הריהי מקודשת, אבל בלא עדות אינה מקודשת ומותרת
 להנשא לאחר. מקשה הגמרא: מפני מה מותרת היא להנשא,
 וניחוש – נחשוש שמא יש לו מאתים זוז, ואם כן הריהי מקודשת.
 ועוד קשה, שהרי תניא בתוספתא (פ"ג ה"ה) שהמקדש בתנאי שיש
 לו מאתים זוז, אף אם לא ידוע לנו שיש לו מאתים זוז תישינן –
 מכל מקום חוששים אנו שמא יש לו מאתים זוז וחלו קידושי,
 ואסור לה להנשא לאחר בלא שתקבל גט מאדם זה, וממשנתינו
 משמע שרק אם ידוע שיש לו, מקודשת.
 מתרצת הגמרא: לא קשיא, ואין מחלוקת בין משנתינו לתוספתא,
 אלא הא – משנתנו עוסקת בקידושין ודאי, ולכך אמרה שרק אם
 ידוע בעדים שיש לו מאתים זוז, הריהי מקודשת, מה שאין כן הא
 – התוספתא עוסקת בקידושין ספק, ולכך נקטה שאף אם לא ידוע
 בבירור שיש לו מקודשת מספק, כיון שיתכן שיש לו: [*]
 שנינו במשנה, על מנת שאראה מאתים זוז וכו' הרי זו מקודשת,
 ויראה לה. ואם הראה על השולחן אינה מקודשת: הגמרא
 מבארת את טעם המשנה: תנא בתוספתא (פ"ג ה"ו) טעם הדבר
 שאם הראה לה מעות שאינם שלו על השולחן אינה מקודשת,
 כיון שלא נתבוננה האשה בתנאי זה אלא לראות משלו, ולא
 שיראה לה של אחרים;
 שנינו במשנה, ואם הראה לה על השולחן אינה מקודשת: שואלת
 הגמרא: פשיטא – הרי פשוט הוא שלא היתה כוונתה שיראה לה
 מעות של אחרים, אלא שיראה לה מאתים זוז שלו, ומדוע הוצרך
 התנא להשמיענו דין זה. מתרצת הגמרא, לא צריכא – לא הוצרך
 התנא להשמיענו בסתם מעות של אחרים, שאינה מקודשת, אלא
 החידוש הוא דאף על גב שיש לו שייכות לממון זה, וכגון דנקט דמי
 בעיפא – שקיבל מאתים זוז אלו על מנת שיעשה בהם עסקאות
 ויקבל חצי מהרווחים, שאין מעות אלו שייכים לו לגמרי, לא
 התקיים התנאי ואינה מקודשת;
 משנה.
 משנתנו מונה תנאים נוספים, שתולה בהם הבעל את חלות
 הקידושין, ואופן קיומם:
 האומר לאשה, הרי את מקודשת לי על מנת שיש לי בית בור עפר
 – קרקע הראויה לזרוע בה כור תבואה, הרי זו מקודשת, ובלבד
 שאכן יש לו קרקע בשיעור זה. ואם אמר לה על מנת שיש לי קרקע
 במקום פלוני, אם יש לו באותו מקום, הרי היא מקודשת, ואם לאו,
 אף אם יש לו קרקע במקום אחר, אינה מקודשת. ואם על מנת
 שאראה – אראה לך בית בור עפר, הרי זו מקודשת ובלבד שראתה
 קרקע בשיעור זה משלו. ואם הראה לה קרקע כזו בבקעה – מקום
 שיש בו שדות רבות, אך אין אף אחת מן השדות שלו, אינה
 מקודשת: נמראשנינו במשנה הרי היא מקודשת 'יש לו'.
 ומשמעות הלשון הוא, שרק אם יש עדות ברורה שיש לו קרקע
 הריהי מקודשת, אבל בלא עדות אינה מקודשת ומותרת להנשא
 לאחר. מקשה הגמרא: מפני מה מותרת היא להנשא, וניחוש –
 נחשוש שמא יש לו קרקע כזו, והריהי מקודשת. ועוד קשה, שהרי
 תניא בתוספתא (פ"ג ה"ה) שאף שאין עדים תישינן שמא יש לו
 קרקע כזו, ויתכן שהיא מקודשת. מתרצת הגמרא, לא קשיא, ואין
 מחלוקת בין המשנה והתוספתא, אלא הא – משנתנו עוסקת
 בקידושין ודאי, ולכך אמרה שרק אם ידוע בעדים שיש לו קרקע

במשנה אחרת התבאר שכל אחד מהם אומר סברא הפוכה
מהסברא שסובר כאן, דתנן במסכת נדרים (ס), אדם הנודר שלא
ליהנות מאדם פלוני 'עד הפסח', הרי הוא אסור ליהנות ממנו עד
שניני – עד שיתחיל חג הפסח, ומשנכנס ליל ראשון של פסח מותר
ליהנות ממנו. ואם נדר 'עד שיהא פסח' אנו מפרשים את אריכות
לשונו כאילו אמר שישאר האיסור כל זמן שעדיין לא יצא הפסח,
ולכן הוא אסור ליהנות ממנו עד שניני – עד שימרו ימי הפסח.
ואם נדר 'עד פני פסח' – עד לפני פסח, ניתן לפרש דבריו בשתי
דרכים, או שהתכוין שיחול הנדר עד לפני הפסח או שהתכוין עד
לפני כל יום ויום מימות הפסח, ונחלקו רבי מאיר ורבי יוסי בדיו.
רבי מאיר אומר, אסור ליהנות ממנו עד שניני – עד שיתחיל הפסח.
שמשעה הגיע הפסח שוב אין זה 'פני הפסח', ורבי יוסי אומר שכיון
שאפשר לפרש את לשון נדרו שישאר האיסור עד לפני הרגע
האחרון של פסח, לפי שכל רגע ורגע הוא עדיין רגע שלפני הפסח,
שהרי הרגע שבא אחריו הוא עדיין פסח, ויש להסתפק כן עד
הרגע האחרון ממש של פסח, ולכן חל נדרו עד שניני הפסח.
ומוכח ממשנה זו שרבי מאיר הוא הסובר שאין אדם עושה דברים
בצורה מסופקת, ורבי יוסי סובר שאדם עשוי להחיל דינים בצורה
מסופקת, וסברותיהם במשנה זו הפוכים מהסברות במשנתנו.
מתרצת הגמרא: אמר רבי חנינא בר אבדימי, אמר רב, מוחלפת
השימוע' יש להחליף את שיות התנאים במשנה בנדרים, ולגרוס
שרבי מאיר סובר שאיסור הנדר הוא עד שיצא אסור, ורבי יוסי
סובר שאין אדם עושה דברים שיכולים לחול באופן מסופק,
ובוראי התכוין שיחול הנדר רק עד תחילת הפסח, ובוזה שיטתם
כסברתם במשנתנו.
מוכיחה הגמרא: והתניא – וכן שנינו בתוספתא (נדרים פ"ד ה"ו)
את מחלוקתם בצורה הפוכה מהגירסא בנדרים, שם נאמר לגבי
הנדר עד זמן מסוים, זה הכלל, כל דבר שמשך זמנו קבוע – מספר
ימי קבוע, כמו פסח, הנדר שיהיה הדבר אסור עליו, ואמר
שיתקיים האיסור 'עד פני' – עד לפני אותו דבר, כגון האומר עד
פני הפסח, רבי מאיר אומר, שאיסורו קיים עד שניני – עד שיתיים
אותו הזמן, ורבי יוסי אומר שאיסורו קיים עד שניני – עד שיתחיל
אותו הזמן, והיינו כסברותיהם במשנתנו.
מבאר עתה הגמרא כיצד יסברו רבי מאיר ורבי יוסי, באופנים
שאינם מבוארים במשנה: אמר אביי, מחלוקת זו שנחלקו רבי מאיר
ורבי יוסי, היא רק באדם שיש לו שתי בתי גנות – שכל קבוצה
נולדה מאשה אחרת, שלדעת רבי מאיר אדם עשוי לכנות כל בת
מהכת הראשונה כ'גדולה', כיון שהיא גדולה מבנות הכת השניה,
וכן עשוי לכנות כל בת מהכת השניה כ'קטנה' מחמת שהיא קטנה
מבנות הכת הראשונה, אבל באדם שיש לו בת אחת של כמה בנות
שנולדו מאשה אחת, לדברי הכל – לרבי מאיר ולרבי יוסי, אם
קידש את 'הגדולה' כוונתו לגדולה ממש, ואם קידש את 'הקטנה',
כוונתו לקטנה ממש. ואין מפרשים שכוונתו לאמצעית, שגדולה
מהקטנה ביותר, וקטנה מהגדולה ביותר, לפי שכשכל הבנות נולדו
מאשה אחת, לבת האמצעית בשמה קרי לה אביה מכנה אותה
בשמה, ואינו מכנה אותה כ'גדולה' או 'קטנה'.
מקשה הגמרא: אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי, אלא מעתה –
לדברך שכשיש כמה בנות מאותה אשה אין האמצעיות מכונות
'גדולה' או 'קטנה', מדוע במשנה אמר רבי מאיר שאדם שיש לו
שתי בתי גנות וקידש את 'הגדולה' כל הבנות בספק מלבד
הקטנה שבקטנות, והרי לדברך אדם מכנה את בתו האמצעית
בשמה, ואם כן לא רק הקטנה שבקטנות מותרת, אלא אף הבת

מקשה הגמרא: מי לא עסקין אף באופן דאמר ליה הבת לאביה
שיקדשנה וכסף קדושין לה, והרי באופן זה האב נהנה גם מקידושי
הגדולה, ומשמע שבכל אופן רק הקטנה מקודשת ולא הגדולה.
מתרצת הגמרא: אפילו הכי – מסתבר שקידש את הקטנה ולא את
הגדולה, כיון שלא שביק איניש מצוה דמין עליה – אין אדם מניח
מלקיים מצוה המוטלת עליו, והיינו לקדש את בתו הקטנה, שזו
מצוה עליו מדברי קבלה שנאמר (ירמיהו כט ו) ואת בנותיכם תנו
לאנשים, ועבד מצוה דלא דמין עליה – שאינה מוטלת עליו, והיא
לקדש את בתו הגדולה שאינו מצווה להשיאה, שהרי יש לה דעת
להשיא עצמה, ולכן אמר התנא שהקטנה מקודשת ולא הגדולה:
שנינו במשנה. מי שיש לו שתי בתי גנות משתי נשים, ואמר
קדשתי את בתי הגדולה, ואינו יודע אם גדולה שבגדולות או
גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות
שבקטנות, כולן אסורות, חוץ מן הקטנה שבקטנות, דברי רבי
מאיר. רבי יוסי אומר, כולן מותרות, חוץ מן הגדולה שבגדולות.
קדשתי את בתי הקטנה וכו'.
מבררת הגמרא, מדוע הביא התנא במשנתנו את מחלוקת רבי
מאיר ורבי יוסי בשני אופנים אלו, אף שהם דומים: וצריך –
הוצרך התנא להביא שנחלקו גם כשקידש את בתו 'הגדולה', וגם
כשקידש את בתו 'הקטנה', כיון דא' אשמעין התנא את המחלוקת
במקדש, בקידש את בתו 'הגדולה', היינו סבורים שדווקא ספק
קאמר רבי מאיר שכלבד הקטנה שבקטנות כל בנותיו ספק
מקודשות, דכיון דאיכא זמנא מנה – שכיון שיש לכל אחת מהן
אחות שהיא קטנה ממנה, לכן להך גדולה קרי לה – דרך האב
לכנותה כ'גדולה', ששבח הוא לו לכנות את בנותיו כ'גדולות'
כשיש קטנות מהן, אבל קהא – באופן שבסיפא, שקידש את בתו
ה'קטנה', איכא מודי ליה רבי מאיר לרבי יוסי, דמה שאמר האב
קטנה, כוונתו רק להך קטנה בקולו – לקטנה שבכל בנותיו קרי
לה – מכנה אדם בשם 'קטנה', והיינו הקטנה שבקטנות, שאין קטנה
ממנה, אבל את שאר בנותיו שיש קטנות מהן הוא מכנה
כ'גדולות', כיון שיכול לקרואן 'גדולות', וא"כ יתכן שרבי מאיר
יודה שרק הקטנה שבקטנות מקודשת. ולכן הוצרך התנא לומר
בפירוש שגם כשקידש את בתו ה'קטנה' סובר רבי מאיר שכל
בנותיו ספק מקודשות, מלבד הגדולה שבגדולות.
וכן אי איתמר קהא – רק את המחלוקת שבסיפא, באופן שקידש
את בתו 'הקטנה', היינו סבורים שדווקא קהא קאמר רבי יוסי
שהקטנה מקודשת בודאי, כיון שאב רגיל לכנות כ'קטנה' רק את
בתו הקטנה ביותר, אבל קהא – באופן שהובא ברישא, שקידש את
בתו 'הגדולה', איכא – שגם מודי ליה רבי יוסי לרבי מאיר שכל
בנותיו בחזקת ספק, כיון שדרכו של האב לכנות כ'גדולה' כל בת
שיש קטנה ממנה, ולכן צריך התנא להשמיענו שאף באן סובר
רבי יוסי שהבת הגדולה ביותר מקודשת בודאי, והשאר אינן כלל
בספק קידושין.
מבררת הגמרא במה נחלקו רבי מאיר ורבי יוסי: למימרא – האם
אפשר ללמוד מהאומר במשנתנו דרבי מאיר האומר שהמקדש
את בתו 'הגדולה' או 'הקטנה' גורם שכמה מבנותיו יהיו בספק
קידושין, סבר מחית איניש נפשיה לספיקא – אדם עשוי לעשות
דבר שאינו ברור, למרות שהוא נכנס מחמתו למצב מסופק, ולכן
יתכן שקידש כל אחת מהבנות שניתן לכנותה כגדולה או כקטנה.
ואילו רבי יוסי האומר שלעולם הקידושין חלים בודאות על אותה
בת שכוניו זה מתאים לה ביותר, סבר שלא מחית איניש לספיקא –
אין אדם עושה דבר שגורם לספק, ולכן ברור שכוונתו היתה
לקדש את אותה בת שמכונה כך. והרי האיפכא שמעין להו –

28 דוחה הגמרא: **אמר רבא, שאני התם** בברייתא, שבה אמר רבי נתן
 29 שהבעל נאמן לחזור בו ולאוסרה, **בין דבשעת מיתה קא הדר ביה**
 30 – חוזר בו ואסרה, **אימא קושטא קאמר** – יש סברא שאומר אמת,
 31 כדי שלא יסמכו על דבריו הראשונים להתייר, שלא יהיה העון
 32 בו, אבל במשנה שלא התייר בתחילה, אף רבי נתן מודה שאינו
 33 נאמן כעת לאוסרה, שהרי אינו אומר כן כדי שלא יהא העון בו,
 34 אלא לצערה.
 35 מקשה הגמרא: **אמר ליה אביי לרבא, ולא כל דבן הוא** – וכי אין
 36 זה 'כל שכן', שאם בברייתא הבעל נאמן לאוסרה, ודאי שכן הוא
 37 במשנה, שהרי **השתא יש לדון ומה התם** – בברייתא, דהבעל פטר
 38 את אשתו מיבום, ועתה **קא מרע ליה לדבוריה** – מקלקל את דיבורו
 39 הראשון שאמר בקידושין, ומחייב את אשתו ביבום, ו**אמר**
 40 **קושטא קאמר** – שמסתבר שדבריו האחרונים אמת, ונאסרת על
 41 פיה, אם כן **במיתתו, דלא קא מרע ליה לדבוריה** – שאין הבעל
 42 מקלקל דיבורו, שהרי מעולם לא פטרה מיבום, ועתה מחייבה
 43 בדבריו ביבום, האם לא **כל שכן** שיש לסמוך על דבריו ולאוסרה.
 44 מבאר אביי את משנתו כרבי נתן ובאופן אחר: **אלא אמר אביי,**
 45 **מיתתו** – עוסקת באופן דבשעת מיתה לא מוחזק לן **באחי ולא**
 46 **מוחזק לן בבני** – לא ידוע שיש לו אחים או בנים, ולכן האשה
 47 בחזקת שאינה צריכה יבום, **דאמרין, בין דלא מוחזק לן בעלה**
 48 **בשעת מיתה בבני, ולא באחי, ואם כן אשה זו היא בחזקת אינה**
 49 **זקוקה ליבום, ולכן אם אמר 'יש לי בנים', ומשאירה בחזקתה**
 50 **שאינה זקוקה ליבום, נאמן ומותרת.** אבל אם אמר **'יש לי אחים',**
 51 ואין לי בנים ורוצה להוציאה מחזקתה לחזקת איסור ולזקוקה
 52 ליבום, **אינו נאמן, כיון שלא כל בניה – אין לו נאמנות לומר**
 53 **דבר דאמר ליה אבולי עלמא ואינו יכול להוציאה מחזקתה**
 54 **שהחזקה, ונשארת בחזקת היתר הראשון.**
 55 ממשיך אביי לבאר, אבל **הברייתא נחלקו רבי ורבי נתן** בנאמנות
 56 בעל שבקידושין פטר את אשתו מיבום, ובשעת מיתה חייבה
 57 ביבום, ואמר רבי נתן שהבעל נאמן לאסור, עוסקת באופן

1 **בנישואין** – שהאב אומר שבתו הקטנה או הנערה נישאה או
 2 התגרשה, בזה **הימניה רחמנא לאב** – כמבואר בדברי רב הונא,
 3 ובסיפא בגדולה ואין בידו לקדשה לא האמינות התורה, אבל
 4 **בשבוייה** – לומר שנשבתה ופסולה לכהונה, לא **הימניה** – התורה
 5 לאב, ולכן אין האב נאמן שנשבתה, בין בגדולה ובין בקטנה: מי
 6 שמת ללא בנים ויש לו אח, אשתו זקוקה להנשא לאחי המת, והוא
 7 יבום, או שיחלוץ לה ואז מותרת להנשא לאחר:

משנה

9 **מי שאמר בשעת מיתתו, 'יש לי בנים' ואין אשתי תצטרך יבום אחר**
 10 **מותי, נאמן.** אך אם הוחזק שאין לו אחים ואשתו פטורה מיבום,
 11 ואמר **'יש לי אחים' ואשתי תצטרך להתייבם, אינו נאמן** והאשה
 12 מותרת להנשא אחר מיתתו, ואינה צריכה יבום:

גמרא

13 מוכיחה הגמרא, **אלמא אדם נאמן להתייר את אשתו, ולכן כשאומר**
 14 **שיש לו בנים נאמן, ואין נאמן לאסור אשתו, ולכן כשאומר יש לי**
 15 **אחים אינו נאמן לחייב את אשתו יבום.**
 16 מבררת הגמרא: **נימא מיתתו דלא קרבי נתן, דתניא בברייתא, אם**
 17 **בשעת קידושין אמר הבעל שיש לו בנים מאשה אחרת, ולא תצטרך**
 18 **להתייבם כשימות, ובשעת מיתה אמר שאין לו בנים, ואשתו**
 19 **תזדקק ליבום, או שבשעת קידושין אמר הבעל שאין לו אחים ואם**
 20 **ימות ללא בנים לא תצטרך להתייבם, ובשעת מיתה אמר שיש לו**
 21 **אחים, ואשתו חייבת ביבום, הבעל נאמן במה שאמר בשעת**
 22 **הנישואין להתייר את אשתו, ואין נאמן לאסור אותה במה שאמר**
 23 **בשעת מיתה, דקרבי רבי. רבי נתן אומר, שהבעל אף נאמן לאסור**
 24 **את אשתו מלהנשא כשאמר בשעת מיתתו שאין לו בנים או שיש**
 25 **לו אחים, ולכאורה אין משנתו כרבי נתן, שהרי מבואר בה שאין**
 26 **הבעל נאמן לאסור את אשתו.**

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אייר, תשי"ח

ברוקלין

שלום וברכה!

המענה למכתבו - שנתקבל באיחור זמן בהרבה יותר על הרגיל - בעת רצון יקרא הפ"נ שלו ע"ד
 בנו... שיי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבי"מ זי"ע להמצטרך לו וביחוד להטבת
 מצב בריאותו בקרוב.

ולפלא מ"ש שמתיעץ עם רופא ומוסיף שאינו מומחה להמחוש שלו כ"א רופא פנימי, ואף
 שכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ, מובן וגם פשוט שהמיעץ העיקרי צ"ל מומחה במקצוע, והרי כמה
 מומחים במקצוע זה נמצאים באה"ק ת"ו. ואם בנוגע לטפול רגיל יש לעשות כנ"ל עאכ"כ בטפול
 בתרופה חדישה שבכלל תרופות כאלו צריכים זהירות יתירה, וכמו שהראה המציאות.

מובן שבאם יורה רופא מומחה טפול בסממני רפואה הנמצאים רק בארצות הברית - אזי
 ישתדלו לשלחם מכאן, ובלבד שהרופא יכתוב במפורט שם הסממנים (בלשון ספרי הרפואה, ובאותיות
 לאטיין) בצירוף הידיעות הנצרכות לזה. ולדוגמא שמזכיר במכתבו על כדורים ובכמה מסממנים אלו
 ישנם כדורים בעלי גודל שונה וכיו"ב. וכשיאמר לרופא מומחה שכתוב עדי"ז למעבר לים בודאי ידע
 איך לפרט הסממנים.

אגרות קודש

בכלל נכונה ההצעה שלמשך איזה זמן עכ"פ ימעט הנ"ל בלימוד ויתעסק בעבודה גופנית או עכ"פ בעבודה משרדית, ובאם ממאן בזה כמו שכותב במכתבו, הרי יש לברר שזהו ענין שלפעמים עת לעשות לדי' ע"י הפרו תורתך וכמ"ש ג"כ המורה הגדול הוא הרמב"ם ה' דיעות סוף פ"ג וריש פרק ד'.

כיון שע"פ תוכן מכתבו מתעסק כת"ר ברפואת הנפש לבניך אלו התלמידים, הרי מובן ע"פ מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכ"פ ככה שכרו בהנוגע לרפואה לבניך כפשוטו, ועוד זאת אשר ע"פ לשון הרמב"ם יש לנפש בריאות וחולי כמו שיש לגוף (שמונה פרקים להרמב"ם פרק ג' והלכות דיעות פ"ב), הנה רואים ברפואת הגוף שאפשר ע"י סממנים מרים או מתוקים, והחילוק מובן, ובפרט כשהטפול הוא לא חד פעמי. ובכלל מחולקים בזה דרך המוסר ודרך החסידות, שהמוסר התוכן שלו כשמו מוסר כפשוטו, ז.א.

ההדגשה על הענינים ומדות הלא טובים וכו' משא"כ דרך החסידות הדגשה על רום ויוקר הנפש, (אלא שזהו דורש שלילה כל הדברים המונעים לרוממות הנפש).

שלכן מהנכון ביותר שיקבע כת"ר קביעות לעצמו בלימוד תורת החסידות, אף שתקוטי שבלא"ה מעיין בזה מזמן לזמן, אבל לא זהו ענין קביעות ובפרט כהוראת רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע, שקביעות פירושה לא רק בזמן אלא והוא העיקר הקביעות בנפש, ובמילא גם בהשפעה על תלמידיו ינקוט בקו זה, והרי התורה דרכי' דרכי נועם, ואין לך דבר העומד בפני הרצון. ובפרט שהרי זכה (כלשונו במכ"ו) הרבה לשמוע שיחות רמות מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

ב"ה, א' אייר, תשי"ח
ברוקלין
ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מיום ו' עם המוסגר בו.

בעת רצון אזכירה על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך לה מתאים לתוכן כתבה.

ונראית בעיני הסברא שכותבת ע"ד קנין בית, ולא שכירות, שהרי חבל על דמי השכירות שמשלמים לאחרים בה בשעה שיכולים בכסף זה לשלם המשכנתא, ויהי רצון שגם בזה תבשר טוב.

תקוטי שבעלה הרב ש' סיפר לה ולב"ב ש' בכלל נקודות מההתועדות שהי' נוכח, שהרי כמה פעמים שמענו מכ"ק רבונינו נשיאינו שזוהי מהתכלית ומטרת ההתועדות, שיבאו הדברים גם לבני ביתם של אלו המתועדים, וביחוד שהרי נדבר גם כן על דבר זכותן ואחריותן של בנות ישראל, ואחכה לבשורות טובות גם בזה, שהרי הדברים מעוררים להוספה בפעולות נשי ובנות ישראל אשר ב...ובזה גם במסגרת נשי חב"ד.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

לפלא שכותבת בסיום מכתבה שכתבה מכתב ארוך ולא שלחה אותו, שהרי ממה נפשך כיון שכבר נכתב וכו'.

ב"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח וו"ח אי"א נוי"מ וכו'
מוה"ר חיים דב שי המכונה ד"ר מנטל

שלום וברכה!

בנועם הנני לאשר קבלת ספרו "סטאדיס אין דהי היסטארי אוו דהי סנהדרין". ואף שלא הי' הזמן גרמא לעיין בו אפילו בחפזה, אמרתי לאשר קבלתו, ובפרט אשר גם בהשקפה ראשונה ניכר שהשקיע בו רוב עמל.

ועל דרך זה, מענין לענין באותו ענין, תקותי שמשקיע עמל רב גם במושפעי, בפרט שלאחרונה קבלתי ידיעות אשר המצב בנוגע להשקפת עולם בין הנוער בסביבתו דורש תיקון רב, ובעיקר השגחה מעולה. כמובן אין זו אלא שמועה, אבל מוצאה ממקור שע"ע אפשר הי' לסמוך עליו.

וכיון שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, הרי ביחד עם התפקיד והאחריות נותנים מלמעלה כוחות מתאימים, ורק שצריך להוציאם מהכח אל הפועל. ויהי רצון שיעשה בזה מתוך חיות והתלהבות, וכדרישת תורת החסידות בכל עניני קדושה.

ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, כמה פעמים ככה, ויהי רצון שיראה ברכה גם בעניניו הפרטיים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה.

ב"ה, ועש"ק ה' אייר, תשכ"א
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מבדר"ח אייר והקודמו.

וע"פ ענין פרשת שבוע זה: אשה כי תזריע וילדה זכר, וידוע פירוש רבנו הזקן בזה, דהרמז בעבודת הבורא, אשר כשבאים הענינים באתערותא דלתתא דעבודת כנסת ישראל, בני ישראל, אזי וילדה זכר, דבר של קיימא.

יהי רצון שבבואינו מחדש הגאולה, יהי כאמור גם בנוגע לגאולתן של ישראל, אשר הקב"ה מעמיד להן (מעוררן על האמת, אשר היצה"ר שהועמד ע"י הקב"ה לנסות את האדם, הנקרא) מלך (דעיר קטנה הוא הגוף, וגוזר עליו גזירות) שגזירותיו קשות (כהר גבוה וקשה) כהמן (שביקש להשמיד ולהרוג בגו"ר, כי הוא יצה"ר הוא מלאך המוות) וישראל עושין תשובה (בשעתא חדא וברגעא חדא ומתוך שמחה) ומחזירן למוטב (מקור הטוב) ומיד גאלין, גאולה שאין אחרי' גלות, כי אמיתית ושלימה תהי' שיר לשון זכר.

בברכה לבשו"ט בכל הענינים אודותם כותב הכללים והפרטים גם יחד.

מ. שניאורסאהן

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

- 1 ה נהגו לומר ולהזכיר אליהו הנביא במוצאי שבת אחר הבדלה²⁷ להתפלל שיבא ויבשרנו הנא לה שאין
2 אליהו בא בערב שבת שלא לבטל ישראל מעסקי צרכי השבת וגם בשבת אינו בא אם יש אסור תחומין
3 למעלה מעשרה טפחים²⁸ ועליהם אנו מתפללים פיון שעבר השבת ויכל לבא לא²⁹ שיבא ויבשרנו:

חלק ב סימן רצה הבדלה שעושה ש"ץ סעיף ה
מתוך שולחן ערוך אדמו"ר הזקן עם ביאורי הלכה, הוצאת קה"ת

ביאורי הלכה

[א] ויכול לבא - היינו שיכול לבוא בוודאות לכל הדיעות.

ציונים והוספות

- (27) בסידור אדמו"ר לא הובאה הזכרת אליהו הנביא לאחר
הבדלה ולכך רבים אינם מקפידים על הזכרה זו, וראה להלן
סי' ש ס"ב.
(28) כדלקמן סי' תד ס"א: ספק אם יש (איסור) תחומין
למעלה מ' טפחים או לאו מפני שאפשר שהילוך גבוה י'
טפחים אינו נקרא הילוך.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת – לפי לוח "רב יומי"

- 1 ט המתארח בחצר אפילו נתארח בבית בפני עצמו ואוכל
2 וישן שם בביתו אם לא נתארח דרך קבע אלא לשלשים
3 יום או פחות אינו אוסר על בני החצר והוא והם מותרים
4 לטלטל בחצר בין מביתו בין מביתיהם ואפילו אם האורחים
5 רבים ובעל הבית אחד כולם טפלים אצלו ונעשים כאנשי
6 ביתו אפילו אם הבתים שמתארחים בהם אינם שלו אלא של
7 נכרים או של ישראלים שאינם דרים שם.
8 ויש אומרים שהאורח שמתארח בבית או חדר בפני עצמו אינו
9 טפל לבעל הבית להיות כאנשי ביתו אלא שכל שלא נתארח
10 בדרך קבע אין לו חלק בחצר ואינו אוסר על בעל הבית
11 לטלטל מביתו לחצרו אבל לטלטל מבית האורח לחצר אסור
12 בין לו בין לבעל הבית שכיון שהשכירו לו בית זה לאיזה זמן
13 שכירות ליומו ממכר הוא והרי זה בית שלו וכשמוציא משם
14 לחצר בעל הבית הרי זה כמוציא מרשות לרשות (והוא הדין
15 אם השאילוהו לו בענין שאינם יכולים לסלקו תוך משך זמן
16 שאלתו ואינו דומה לאנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב
17 שכשמבטל להם רשות ביתו מותר גם הוא להוציא מביתו
18 לחצר מפני שנעשה אצלם כאורח כמו שיתבאר בסי' ש"פ לפי
19 שהמבטל סילק עצמו מרשות ביתו ונתנו להם משא"כ אורח
20 שלא ביטל ולא סילק עצמו ובני החצר ג"כ אינם יכולים
21 לסלקו הרי רשות ביתו מיוחדת לו ורשות חצר מיוחדת להם
22 ואסור להוציא מרשות זו לזו עד שיערבו):
23 י אבל לאחר שלשים יום אוסר על בני החצר אם הוא
24 בענין שאינם יכולים לסלקו תוך משך זמן שכירותו או
25 שאלתו.
26 ומכל מקום אפילו אם קובע ליותר משלשים יום אינו אוסר
27 עד לאחר שלושים יום אבל לא תוך שלשים אפילו אם רגיל
- לבא לכאן ולקבוע לעולם ליותר משלשים במה דברים
אמורים באורח ישראל אבל אכסנאי נכרי הרגיל לקבוע
אוסר מיד כמו שיתבאר בסימן שפ"ד ויש אומרים שגם
ישראל הרגיל לקבוע אוסר מיד ולענין הלכה בדברי סופרים
הלך אחר המיקל.
וכל זה כשיש בעל הבית אחד קבוע בחצר שאז האורחים
שבבתים אחרים שבחצר זו בטלים אצלו אבל אורחים לבדם
ביחד אוסרים זה על זה מיד אם יש לכל אחד חדר מיוחד
לאכילה ואם יש נכרי דר בחצר צריכים לשכור ממנו רשותו
כמו שיתבאר בסי' שפ"ב.
וכל זה במקום שאין שם עירובי חצרות של רבים אבל
במקום שהקהל מערבים עירובי חצרות בתחלת שנה לכל
השנה אין האורחים המתוספים שם אוסרים עליהם ולא זה
על זה מפני שלב בית דין מתנה עליהם שיהא להם חלק
בעירוב כמו שנתבאר בסי' שס"ו:
חלק ב סימן שע דיני שיתוף בעירוב:
א דירה בלא בעלים אינה דירה ואינה אוסרת בחצר וגם
מותר לטלטל ממנה לחצר שיש בה דיורים אחרים
שעירבו ביניהם ואינו כמוציא מרשות לרשות לפיכך אחד
מבני חצר שהניח ביתו והלך עם כל בני ביתו ושבת בחצר
אחרת אפילו היתה סמוכה לחצרו אם הסיח לבו ואין דעתו
לחזור לביתו בשבת הרי זה אינו אוסר על בני החצר שביתו
שמה אם עירבו ביניהם אע"פ שהוא לא עירב עמהם
ומותרים לטלטל גם מביתו לחצר.
ואפילו אם אח"כ נמלך וחזר לביתו בשבת אינו אוסר שכיון
שכבר הסיח מלבו בכניסת השבת הרי שבת זו כיון שהותרה
הותרה ושוב לא תאסר כמו שנתבאר בסי' שס"ב.

אפילו אם המוריש עירב כבר בחייו לפי שכיון שמת בטל
עירובו:

ד ישראל וגר שהיו דרים בחצר ועירבו יחד ומת הגר
מבעוד יום והחזיק ישראל אחר בנכסיו אפילו לא החזיק
עד שחשכה אסור עד שיבטל רשותו כשאר יורש שיוכל
לבטל כמו שנתבאר בסי' שפ"א ואע"פ שבכניסת השבת כל
זמן שלא נכנס ישראל זה בביתו של גר היתה דירה בלא
בעלים ולא היתה אוסרת אין אומרים בה שבת כיון שהותרה
הותרה הואיל והיתה ראויה להחזיק בה מבעוד יום והיתה
תלויה ועומדת ולא היה אז התירה ברור שתהא מותרת כל
השבת.

אבל אם משחשכה מת הגר אין המחזיק אסור שכיון
שבכניסת השבת היה מותר מחמת עירובו של גר אנו
אומרים שבת כיון שהותרה הותרה ובלבד שלא היה גוסס
מבעוד יום כמו שיתבאר:

ה אחד מבני החצר שהוא גוסס אע"פ שאינו יכול לחיות
בו ביום אסור עד שיוכו לו בפת ויערבו עליו ואם מת
בשבת אין אומרים בו שבת כיון שהותרה הותרה כיון שאין
העירוב ראוי להתקיים כל השבת שרוב גוססין למיתה
ולפיכך אם ירשו אחד מבני החצר שלא עירב עמהם אסור
אפילו אם לא נכנס עדיין לדור בו או אם ירשו אחד מן
השוק ונכנס לדור בו:

ו וכן קטן אסור אף על פי שאינו יכול לאכול כזית.
אבל אורח אינו אסור כמו שנתבאר בסימן ש"ע:

חלק ב סימן שעא כשאחד מבני חצר נפרד משם או מת:

א לא אסרו לטלטל מרשות היחיד של זה לרשות היחיד
של זה בלי עירוב אלא בבתיים שתשמישן מיוחד ותדיר
אבל הגגות שהן סמוכין זה לזה בלי הפסק רשות הרבים
ביניהם וכן החצרות הסמוכות וכן הקרפיות וכן כל כיוצא
בהם מהמקומות שאין תשמישן מיוחד ותדיר כולן רשות
אחת הן לכלים ששבתו בתוכם שמותר לטלטל ממקום זה
שאינן תשמישו תדיר למקום אחר שאין תשמישו תדיר
אפילו הם של בעלים הרבה ולא עירבו יחד ובלבד שלא
יטלטל מתוכם לבית בלי עירוב אם הם של בעלים מחולקים
לפי שהבית חלוק מהם ואינו רשות אחת עמהם וכן מהבית
לתוכם.

כיצד מטלטל הוא מחצר זו לחצר אחרת אע"פ שלא עירבו
יחד ואפילו אם גם כל אחת ואחת בפני עצמה ג"כ לא
עירבה או מחצר זו לגג של בית אחר שאינו בחצר זו ולא
עירבו יחד והוא שיטלטל על הגג ממש מלמעלה אבל על
תקרת הבית תחת גג העליון דינו כשאר חדרים או מחצר
לראש הכותל שבין שתי חצרות שראש כותל זה דינו כגג
או מחצר של זה לקרפף של אחר והוא שאינו יותר מבית
סאתים או שהוקף לדירה אפילו הוא יותר מבית סאתים או
מחצר למבוי המתוקן בלחי או קורה אע"פ שלא נשתתפו

במה דברים אמורים כשהלך מביתו מבעוד יום אבל אם
הלך משחשכה אסור כשחזור.
ונכרי שהלך מביתו יתבאר בסי' שפ"ג:

ב אחד מן השוק שהיה לו בית בחצר שלא היה דר בה
ולכן לא עירב בה ומת והניח רשותו לאחד מבני אותה
חצר אם מת מבעוד יום אין הזוכה אסור לפי שהעירוב
שעירב על בית שלו מתיר גם בית שירש מבעוד יום שאף
שהעירוב נעשה קודם הירושה, מכל מקום הרי קניית
העירוב הוא בכניסת השבת ואז ירשו כבר אבל אם מת
משחשכה אסור הזוכה בו על בני החצר וגם הוא אסור
לטלטל בחצר בין מבית שלו בין מבית זה ואע"פ שעירב
עמהם אינו מועיל לזה שירש בשבת אחר קניית העירוב
ואפילו אם זה הזוכה לא נכנס עדיין בבית זה לדור בו אין
זו דירה בלא בעלים שכיון שהוא דר בחצר זו וראוי
להשתמש בבית זה שירשו אנו חושבין אותו כאילו נכנס
לדור בו.

ואע"פ שבכניסת השבת כשהיה מורישו חי ולא היה דר בו
היתה דירה בלא בעלים ולא היתה אוסרת על בני החצר אין
אומרים בזה שבת כיון שהותרה הותרה לפי שאין אומרים
כן אלא כשבשעה שהותרה היה הדבר ברור שלא תחזור
ותיאסר כגון מי שהלך מביתו מבעוד יום והסיה מלבו שלא
לחזור עד מוצאי שבת שבשעה שהסיה מלבו הדבר ידוע
בודאי שלא יחזור והותרה אז לכל השבת ולכן אינה חוזרת
ונאסרת כשנמלך אחר כך וחזר, אבל כאן אין הדבר ידוע
בודאי בכניסת השבת שלא יבא בעל הבית זה לביתו בשבת
ואין אומרים שכיון שלא בא בכניסת שבת הסיה מלבו
ובודאי לא יבא כל השבת:

ג אחד מבני החצר שמת בשבת ולא הניח בני בית בביתו
אם עירב אפילו ירשו אחד מבני השוק ונכנס לדור בו
בשבת אינו אסור אף על פי שהוא לא עירב בחצר זו לפי
ששבת כיון שהותרה בעירוב המוריש הותרה ובלבד שלא
היה המוריש גוסס מבעוד יום כמו שיתבאר.

ואם המוריש לא עירב וירשו אחד מן השוק כל זמן שאינו
בא לדור בו אינו אסור בא לדור בו בשבת אסור שלא שייך
כאן שבת כיון שהותרה הותרה (כיון שלא הותרה בתחלתה
ועוד) מטעם שנתבאר למעלה.

ואם ירשו אחד מבני החצר אסור אף על פי שלא נכנס עדיין
לדור בו מטעם שנתבאר למעלה ואפילו אם עירב עם בני
החצר בשביל בית שלו אין עירוב זה מועיל לבית זה שירשו
בשבת אחר קניית העירוב.

במה דברים אמורים כשהיורש דר בבית אחר בחצר זו אבל
אם היה דר בבית זה עם המוריש ונתן לעירוב משלו בשביל
בית זה של המוריש הרי זה מועיל כמו שנתבאר בסימן ש"ע
שבני ביתו של אדם יכולים לערב משלהן בעד ביתו.

ואם מבעוד יום מת המוריש וירשו אחד מן השוק שאינו
מערב עם בני החצר הרי זה אסור אם נכנס לדור בו בשבת

20 ששבתו ברשות שאינה מעורבת עם הבית.
21 (ואפילו שבתו ברשות המעורבת עם הבית והוציאם ממנה
22 לרשות אחרת שאינה מעורבת עם הבית אסור להכניסם
23 מאותה רשות לבית או להיפך אם לא שיניחם תחלה ברשות
24 המעורבת עמו ומשם יכניסם לבית וכן להיפך.
25 וכן כלים ששבתו בבית והוציאם בדרך מלבוש לרשות
26 שאינה מעורבת עמו אסור לטלטלם לבית אם לא יניחם
27 תחלה ברשות המעורבת עמו) וכן להיפך:
28 ב קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית הוא
29 ואסור לטלטל ממנו לקרפף אחר כמוהו להכניס
30 ולהוציא מזה לזה כי אם ב' אמות בזה וב' אמות בזה כמו
31 בשאר ב' כרמלית כמו שנתבאר בסי' שמ"ו:
32 ג שתי חצרות שרוצות לערב יחד להתיר לטלטל מזו לזו
33 אף כלים ששבתו בבתים אין צריכין עירוב אחר אלא
34 העירוב שעשו כבר כל אחת לעצמה יוליכנו אחד מבני
35 החצר בשביל כולם ויתננו באחד מבתי שניה והוא שעירבו
36 בני חצר השניה לעצמן ובני חצר השניה ג"כ אינן צריכין
37 פת אחר כדי לערב עם זו אלא העירוב שעשו כבר מתירין:
חלק ב סימן שעב דין שיתופי הדירות לעירוב:

1 בו שדינו ג"כ כחצר שאינה מעורבת ולא ככרמלית כמו
2 שיתבאר בסימן שפ"ח וכן מטלטל מגג זה לגג של אחר
3 הסמוך לו אפילו גבוה או נמוך ממנו הרבה או מגג של זה
4 לחצר של אחר או למבוי שלא נשתתפו בו או לקרפף של
5 אחר וכן מקרפף של זה לקרפף של אחר.
6 וכל זה בכלים ששבתו באחד מרשויות אלו אבל כלים
7 ששבתו בבית והוציאן לאחת מרשויות אלו אפילו בהיתר
8 כגון לחצר מעורבת של בית זה ואפילו הוציאם בדרך
9 מלבוש אסור לטלטלם לחצר אחרת או לגג של אחר או
10 לקרפף המוקף לדירה של אחר (שהכלים ששבתו בבית בכל
11 מקום שהם דינם כאילו הם בבית שאסור לטלטלם ממנו
12 למקום אחר שלא עירבו עמו).
13 אבל לקרפף שלא הוקף לדירה אפילו הוא פחות מבית
14 סאתים אין עירוב מועיל שאפילו הוא שלו אסור להוציא
15 לתוכו כלים ששבתו כמו שנתבאר בסי' שנ"ח.
16 וכן כלים ששבתו באחת מרשויות אלו אסור להכניסם לבית
17 אחר שלא עירב עם רשות זו ששבת הכלי בתוכו.
18 ואפילו הכניסם דרך מלבוש לרשות שעירבה עם הבית כגון
19 לחצר מעורבת של בית זה אסור לטלטלם משם לבית כיון

לקוטי תורה

ולהבין ענין התפילה.

20 בחינת "אברהם" שכל אחד הוא מדת האהבה
21 - שזוהי מדת אברהם שקראו הקב"ה "אברהם"
22 אוהבי"; ובכל אחד ואחד מישראל, יהי' מי שיהי',
23 יש בנפשו פנימה מדת האהבה לה'.
24 כלומר:
25 בתוך כל אדם מישראל חקוקה אהבה טבעית
26 להקב"ה, כמו אהבת בן להוריו שאינה אהבה
27 הנולדת על ידי התבוננות (כמו: בטובות שהוריו
28 עושים עבורו), אלא אהבה טבעית החקוקה בלבו,
29 ונקראת "אהבה עצמית", כלומר, שהבן קשור עם
30 הוריו בכל עצמותו ומהותו להיותם "עצם אחד"
31 ("עצמי ובשרי"), וקשר זה הוא יסוד האהבה
32 שביניהם; וכך יש לבני ישראל אהבה טבעית
33 להקב"ה, כי נשמות ישראל הן "חלק אלקה ממעל
34 ממש", היינו שקשורות עם אלקות בעצם מהותן.
35 אלא שאהבה זו היא "אהבה מסותרת", כי אף
36 שנמצאת בכל אדם בנפשו פנימה, מכל-מקום היא
37 "מסותרת" בלבו, ואינה נרגשת בגלוי בכל עת, לפי
38 ש"היא בהעלם ובהסתור ובכחינת שינה".
39 וצריך לעוררה משינתה.

1 ויש להקדים תחילה ביאור ענין עבודת
2 התפילה ("מדת לילה") - היינו, ביאור ענין
3 הדביקות באלקות הנפעל על ידי התפילה.
4 דכתיב וישכם אברהם בבוקר.
5 אמרו חז"ל אברהם אבינו תיקן תפלת שחרית,
6 שנאמר "וישכם אברהם בבוקר".
7 והנה, הפירוש הפשוט בזה הוא, שאברהם
8 אבינו השכים בבוקר כדי להתפלל תפלת שחרית;
9 אבל לפי הביאור הפנימי, הכתוב מלמדנו את ענינה
10 ותוכנה של תפלת שחרית.
11 פירוש: בלב כל אחד ואחד מישראל, יש
12 בחינה ומדה של אברהם אבינו אלא שהיא בבחינת
13 "שינה", ובכל בוקר בתפלת שחרית היא עת רצון
14 וזמן מסוגל ומוכשר לעורר אותה משינתה.
15 [ופירוש ענין בחינת אברהם שאותה צריך כל אדם
16 לעורר בנפשו בתפלת שחרית:]
17 דהיינו שאהבה מסותרת שבלב כל אחד ואחד
18 מישראל היא בהעלם ובהסתור, ובכחינת שינה.

39 אדם הישן, שהמחשבה שלו היא בבחינת
40 הסתלקות למעלה מהמות, ואינה מלוכשת
41 במוחו כלל, ולכן החלומות הם דמיונות בלבד.

42 אבל בחקיצו נכנס המחשבה זו בתוך המוח,
43 ומלוכשת בתוך מוחו לחשוב בהם כרצונו,
44 משא"כ בחלום אין בו בחירה ורצון כלל.

45 ענין ה"שינה" של אהבה מסותרת זו להקב"ה,
46 הוא בדוגמת ענין השינה כפשוטו.

47 בעת השינה כל כחות הנפש מסתלקים מן הגוף,
48 אלא שאינם מסתלקים לגמרי ח"ו (כמו בעת המיתה)
49 אלא הם כמו "מרחפים" למעלה מן הגוף, בבחינת
50 "מקיף".

51 כלומר:

52 כשאדם ער, כחות נפשו פועלים באברי הגוף
53 (כמו - כח הראי' בעין; שמיעה - באוזן, וכיוצא
54 בזה בשאר כחות הנפש) באופן כזה שהכח הוא
55 "בהתלבשות" באבר, פירוש, שהכח נרגש ונתפס
56 בתוך האבר עד שאי אפשר להפריד ביניהם.

57 משא"כ בעת השינה, כחות הנפש מתעלמים מן
58 האברים והם רק בבחינת "מקיף" עליהם מלמעלה,
59 ולכן אין הכחות והאברים פועלים פעולתם באופן
60 מסודר כו'.

61 ולדוגמא - כח המחשבה של הנפש, שממנו
62 באות כל המחשבות במוחו של אדם, הנה בשעה
63 שהוא ער יש לו בחירה לחשוב במוחו רק מחשבות
64 כאלו שהוא רוצה בהן, והמחשבות עצמן מסודרות
65 כראוי, כי כח המחשבה "מלוכשת" במוחו ופועל על
66 ידו כאדם העושה בתוך שלו.

67 משא"כ בשעת השינה, כשכח המחשבה הוא
68 "למעלה מהמות", ואינו שולט על מוחו, אין האדם
69 מסוגל לחשוב במוחו מחשבות מסודרות, ואינו
70 בעל בחירה על מוחו לבחור איזה מחשבות הוא
71 רוצה לחשוב - אלא כל מחשבותיו בעת השינה הן
72 רק חלומות אשר שוא ידברו ואינם אלא דמיונות,
73 עד שניתן "להרכיב ב' ענינים הפכיים כמו ספינה
74 רצה באויר".

1 וזהו עיקר עבודת האדם בתפלתו, לעורר אהבה
2 זו מ"שינתה" (על-ידי התבוננות בגדולת ה',
3 כמבואר לקמן).

4 כמו שכתוב אם תעירו ואם תעוררו את האהבה
5 עד שתחפץ, שיש זמן ועת לחפיצה ותשוקה של
6 אהבה מסותרת הנ"ל.

7 וזהו שנאמר "השבעתי אתכם וגו' אם תעירו
8 ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ":

9 לפי פשוטו, הכתוב מדבר על התעוררות וגילוי
10 אהבת הקב"ה לבני ישראל בעת שהקב"ה ירצה
11 ו"יחפץ" לגאלם מגלותם;

12 אך לפי הפירוש הפנימי כוונת הכתוב היא
13 להתעוררות אהבתם של ישראל לאביהם שבשמים,
14 ועל זה אומר "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה
15 עד שתחפץ", פירוש, האדם צריך להעיר ולעורר
16 את האהבה הזאת לה' (כיון שמצד עצמה היא
17 "מסותרת" ובבחינת "שינה");

18 אמנם, לא ניתן להעיר אהבה זו "עד שתחפץ",
19 כלומר, עד שיגיע הזמן והעת "לחפיצה ותשוקה
20 של אהבה מסותרת" זו - כי בכל יום ויום יש זמן
21 מיוחד שהוא מוכשר ומסוגל להתעוררות האהבה
22 הטבעית להקב"ה.

23 דהיינו בשחרית.

24 מבואר בזהר שבכל יום ויום בעת הבוקר היא
25 עת רצון למעלה, שמתעוררים חסדים העליונים,
26 ולכן בשחרית הוא הזמן המסוגל "לעורר" את
27 ה"אהבה המסותרת" משינתה.

28 וזהו וישכם אברהם בבוקר.

29 וזהו התוכן הפנימי בכתוב "וישכם אברהם
30 בבוקר" - שבכל בוקר מתעוררת ("משכימה")
31 ומתגלית מדת החסד שהיא מדתו של אברהם,
32 הנקראת "בוקר דאברהם"; וגילוי מדת החסד בזמן
33 זה נותן כח לכל אדם לעורר את האהבה המסותרת
34 שבלבו.

35 ולכן למדו חז"ל מכאן תפלת שחרית, כי זהו
36 כל ענינה של תפלת שחרית ("תפלת אברהם"),
37 להעיר ולעורר את האהבה המסותרת שבלב.

38 וענין ה"שינה" של אהבה זו הוא כמו למשל

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

42 לו טרף לנפשו שזהו עצמית רצונו וחפצו וכאשר בא
 43 על המצאה ושכל ממש במה לפרנס א"ע זהו טעם גלוי
 44 שבעבורו יכול לומר שחפץ בעסק זה וכל זה נק' רצון
 45 הנולד שנולד תמיד בכמה שינויי אופנים פרטיים
 46 לפעמים כך ולפעמים כך דהיינו שישתנה מחסד לדין
 47 ומדין לחסד שכאשר יתחכם באופן שפיזור המעות טוב
 48 למצוא בזה טרף יפזר יותר ולפעמים להיפוך שיעלה
 49 בכח התחכמות שיקמץ ולא יפזר ובאמת לפי תמצית
 50 נקודת הרצון העצמי שחפץ רק בחיי נפשו אין הפרש
 51 לו בין שיחיה ע"י פיזור או ע"י קימוץ וכן לרחק הדבר
 52 המזיק לפרנסה זו יהיה בזה אופנים של רצונות
 53 מחולקים פעמים בריחוק ביותר ולפעמים בקירוב
 54 שבזה דוקא ינצל ממנה אמנם כללותו ב' קוין ברצון
 55 הנולד מן התחכמות איך לחיות לקרב לדבר הטוב
 56 ולהתרחק מדבר המזיק כמו שהיה ברצון עצמי הנ"ל
 57 רק שמשתנים באופנים שונים כפי הוראת התחכמות
 58 זאת כו' ומסתעף מן המוח אל הלב בכמה שינויי
 59 אופנים אלו ממש להתפעל בלב באוי"ר אהבה להטוב
 60 ושנאה ויראה בלב מהרע המזיק ומן הלב אל המעשה
 61 שהוא לקרב ולרחק וכן בפיזור וקימוץ דהיינו כל מה
 62 שאפשר לשמור א"ע מן הנזק בפועל ממש יש בזה
 63 אופנים מתחדשים ומשתנים לפי אופן הצריך לו וכן
 64 בבקשת מעשה ועסק המועיל לפרנס א"ע יש בזה
 65 שינויי אופנים רצונות נולדים תמיד ומשתנים מחסד
 66 לדין ומדין לחסד הכל ע"פ שינוי אופן טעם הכמוס
 67 לרצון העצמי שבנפש עצמה וד"ל. והנמשל מכ"ז יובן
 68 בדרך קצרה בענין כלל הנ"ל דכתר שבכתר נבדל בערך
 69 מחילוק הקוין שהוא כמו בחי' עצמות הרצון בחיים
 70 שלמעלה מהטעם ולא יחפץ בהיפוכו דחו"ג הללו כא'
 71 הן בלי התחלקות כלל (כמו אנכי ולא יהיה לך בדיבור
 72 אחד נאמר) רק בח"ס דכתר שהוא כמו בחי' טעם
 73 כמוס להביא בהתחלקות אופנים שונים הן המה ב'
 74 הקוין שמתחלקים מחכמה שבכתר לימין חכמה חסד
 75 נצח שהוא עד"מ בהתחכמות הממציא כל מה שיועיל
 76 לו לפרנס א"ע בכמה פרטים קירוב בימין איך שיחי'
 77 באופן זה ומסתעף במוח חכמה בגלוי שכל ומשם
 78 להתפעל בלב שהוא בחי' קו הימין חכמה חסד ואח"כ
 79 במעשה שהיא בנצח לעשות כל מה שאפשר להיות
 80 מזה טוב ולהיפוך בקו השמאל נובע מבחי' ח"ס
 81 רצונות פרטים ולהתרחק מכל ההיפוך כו' והוא בחי'
 82 הגבו' שבקו השמאל בג"ה בכלל ובפרט עד שבא אל

1 (ד) ומעתה יש להבין למה במל' אייר מפנימית הכתר
 2 שאינו נמשך לג' הקוין כלל כנ"ל אחר
 3 שנק' רק בחי' מראה לבן שאינו מקבל רק מג' הקוין
 4 ולא מלמעלה מהם כלל. אך הנה יש להבין תחלה ענין
 5 וביאור הכלל הנ"ל דכתר שבכתר אינו בא להתחלקות
 6 ג' קוין רק מחכ' שבכתר לבד כנ"ל. והנה ידוע דאין
 7 טעם לרצון ולא טעם ושכל גלוי לבד אלא גם לא טעם
 8 כמוס כידוע ביאור זה עד"מ אדם החפץ רוצה להרויח
 9 שיהיה פרנסה לנפשו להחיות' שרצון זה למעלה
 10 מהטעם לגמרי כי זה שרוצה לחיות אין זה רצון שנולד
 11 אלא רצון עצמי וטבעי בכל נפש החי שתמצא טרף
 12 לנפשה בכל עוז בלי ישונה מבלי יחולק באופן פרטי
 13 דוקא אלא יהיה איך שיהיה וכמ"כ ממש טבע הנפש
 14 החי לברוח ולמאוס בכל דבר המזיק וטורף לחיי נפשו
 15 היפוך החיות שכמו שהרצון עצמי לחיות כך היפוך
 16 הרצון בעצמית וטבעית שלא ימות כו' וב' הפכים אלה
 17 כא' הם ממש דמה שרוצה לחיות ואינו רוצה למות
 18 הכל א' דמה שיחפץ בחיים היינו מה שאינו חפץ
 19 במות ומה שאינו חפץ במות היינו מה שרוצה לחיות
 20 בלי יפרדו זה מזה לעולם והיו לאחדים אע"פ שלזה
 21 בוחר וחפץ ובוזא מואס ובורח שניהם מכא' מעצמות
 22 הנפש וא"כ לכאורה יפלא מ"ש ראה נתתי לפניך
 23 החיים והטוב המות והרע ובחרת בחיים דמשמע
 24 שתלוי בבחירה שיוכל לבחור היפוכו למאוס בחיים
 25 וטוב ולבחור במות ורע וזה היפך הטבע בנפש כל חי
 26 ומסתמא גם בניצוץ האלקי ברוח האדם ודאי שחפץ
 27 בחיי האלקי בטבעית הנפש הזאת וכל דבר נמשך
 28 לשורש היותו וכמו נה"ט שתחפץ בקיומה משרשה
 29 כו' ולא יפול בזה ענין בחירה כלל וכלל אך צריך לומר
 30 דמ"ש ובחרת בחיים קאי על רצון הנולד שנק' טעם
 31 כמוס לרצון עכ"פ. והענין הוא דודאי ב' מיני רצון
 32 העצמיות הנ"ל לחפץ בחיים ולמאוס במות א"צ
 33 בחירה כלל אך הרצון הזה עצמו הנה הוא בא למטה
 34 יותר בהתלבשות והוא הטעם והשכל בהעלם תחלה
 35 איך שיבוא טרף נפשו לפועל ממש ויתחכם הרבה בזה
 36 עד שיבא על המצאות השכל וחכמה איך שיפרנס א"ע
 37 בזה הרי כח התחכמות זאת נובעת רק מכח עצם הרצון
 38 שחפץ בחיים ואינו רוצה במות כו' ונק' התחכמות זו
 39 בחי' ח"ס כח המשכיל כל שכל כידוע (וכמו השוחד
 40 שיגרום השכלות חדשות מכח המשכיל כידוע) והוא
 41 טעם כמוס ונעלם לגלוי רצון העצמי שבו ועל ידו יבוא

- 1 בחי' המעשה בפ"מ וכל התחלקות זה נק' גוונין
- 2 שמאירים במל' שהוא סוף מעשה כידוע אבל בסוף
- 3 מעשה שהכל נמשך שם הרי ידוע דכללות הכל נכלל

שער הבחירה. ראה נתתי לפניך. יג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

- 1 **והנה** כ"ז הוא רק בחי' העלאה דק"ש עולה וזבח, וע"ז
- 2 אמרו כל הקורא ק"ש כו' כאלו הקריב עולה בלא
- 3 כו' פי' שאף שיש לו ההעלאה כרשפי אש, אינו יוצא
- 4 בזה עדיין, כי עיקר המכוון הוא שיהי' גילוי אלקות
- 5 מלמעלמ"ט וכמארז"ל שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה
- 6 בתחתונים, וזהו"ע התפלין וכמארז"ל הוקשה כל התו'
- 7 כולה לתפלין, וכמ"ש למען תהי' תורת ה' בפיך, כי ע'
- 8 התפלין שהם למעלה ד' מוחין כמארז"ל הקב"ה מניח
- 9 תפלין, ומצות תפלין הוא שנכתבים הד' פ' קדש בחכ'
- 10 כו' על קלף גשמי ודיו ואותיות גשמיים, כל התו' כולה
- 11 הוקשה לתפלין, שהעיקר הוא דוקא מעשה הגשמי,

- 12 שהגם שא"א להמשיך בלא העלאה תחלה, אבל עיקר
- 13 המכוון הוא ההמשכה שאחר ההעלאה, וזהו מנחה
- 14 ונסכים שאחר העלאת הקרבן, ובכלל היינו בחי' התו'
- 15 שנק' מים, כי בחי' ההעלאה דקרבנות הוא בחי' אש,
- 16 ובחי' תו' הוא בחי' מים שיורדים ממקום גבוה למקום
- 17 נמוך, וזהו"ע ז' קולות שבמ"ת, קול ה' על המים,
- 18 וזהו"ע ואם רץ לבך שוב לאחד, אם רץ לבך היינו בחי'
- 19 ההעלאה דק"ש ברשפי אש, העיקר המכוון בזה הוא
- 20 שוב לאחד היינו עסק התו' המשכת האלקות
- 21 מלמעלמ"ט, וזהו"ע ארץ כנען ל' הכנעה ושפלות, היינו
- 22 השפלות והמשכות אלו מלמעלמ"ט בדברים גשמיים.

כי תבאו אל ארץ מושבותיכם

בע"ה שבת שלח תרט"ו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

- 1 **ויקח** לו יעקב מקל לבנה לח ולזו וערמון ויפצל בהן
- 2 פצלות לבנות מחשוף הלבן כו' ברהטים בשקתות
- 3 המים כו' ויחמו הצאן אל המקלות ותלדנה הצאן
- 4 עקודים נקודים וטלואים כו' ויתן פני הצאן אל עקור.
- 5 וצ"ל האיך בירר יעקב מלבן בחי' גבוהות דאיתא בכתבי
- 6 האריז"ל דעקודים נקודים הם בחי' עולמות שלמעלה
- 7 מאצי', ומשמעות הכתוב שבירר זה ע"י המקלות וצ"ל
- 8 מהו"ע המקלות. אך בזהר נתבאר באריכות, ותוכן

- 9 הדברים כי לבנה ולח הם חסדים, ולזו וערמון הם גבורות
- 10 והוא אע"ל בינייהו. והפי' הוא כי יעקב בחר לו קו
- 11 האמצעי תפארת שעולה עד הכתר כי תפארת הוא בריח
- 12 התיכון המברית מקצה העליון כתר עד קצה התחתון מל'
- 13 ומשם ממשיך לבי"ע כדי שיהי' בבי"ע ג"כ גילוי אלקות,
- 14 ויעקב המשיך המשכת מ"ד מכתר עליון לבי"ע שזהו
- 15 המקלות ששם ברהטים בי"ע ופעל בבי"ע העלאת מ"ן
- 16 ועי"ז ותלדנה הצאן עקודים כו'.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

מתבטל שאינו על פי טעם ודעת ואינו בבחינת הגבלה
 כו'. וכמו עבד שמסור לגמרי לאדונו, ולא כשכיר
 שעבודתו היא בשביל השכר שיקבל.
 ואמיתית הביטול הוא ענין ביטול הקטן לגבי הגדול
 שמתבטל בכל עצמותו (ער פארלירט זעך הוא מאבד
 את מציאותו), דמשפיע ומקבל שהם בערך אחר לשני
 הרי המקבל בטל אל המשפיע ועל-ידיהו הוא בלי לקבל
 כו', אך הוא על פי טעם ודעת שיש למקבל חישוב
 שכלי, שמתבטל בכדי להיות בלי כו'. מה שאין-כן
 הביטול דקטן לגבי הגדול אינו על פי טעם ודעת,
 והביטול הוא בכל עצמותו כו' (והיינו כאשר הקטן עומד לפני גדול שמוכרל בערך כו').
 - שהרי קטן וגדול הקרובים זה לזה, עדיין יש כאן ערך
 ביניהם, ולכן הקטן מרגיש עצמו ל'מציאות' כלפי
 הגדול. אבל כאשר מדברים על קטן וגדול שאין ביניהם
 ערך כלל מצד גודל הריחוק ביניהם, ביטול הקטן הוא
 בכל מהותו ולא על פי טעם ודעת.
 וזה שכתוב במדרש רבה משל למלך שהיה אוהב את
 הקטן יותר מכולם, שבחינת ה'קטן' שאותה אוהב
 הקדוש-ברוך-הוא יותר מכל, היינו בחינת ביטול העצמי
 הנוכח לעיל, שכאשר הביטול הוא על פי טעם ודעת,
 הוא ממשיך מלמעלה יחס מדוד ומוגבל, ואילו כאשר
 הביטול הוא עצמי שלא על פי טעם ודעת, מתגלית
 האהבה העליונה למעלה מכל מדידה והגבלה.
 והוא מה שהגדול עושה את עצמו לקטן, - כלומר,
 כאשר מדברים אודות 'קטן' כזה שאין לו שכל והבנה
 מצד עצמו, אין זה חידוש שמבטל את עצמו כיון שאין
 לו שום ערך וחשיבות עצמית והביטול שלו מתבקש,
 אבל כאשר מדברים אודות בעל שכל והבנה שמבטל את
 עצמו למעלה מטעם ודעת, זה החידוש שמעורר את
 האהבה העליונה. דקטן מצד עצמו אין לו דעת, והגדול
 בדעת בבחינת מוחין ומדות שעושה את עצמו לקטן,
 היינו שמניח את עצמו בבחינת הנחת עצמותו הרי זה
 ביטול שלמעלה מטעם ודעת כו'.
 והביטול העצמי זה ענין קבלת עול מלכות שמים דראש
 השנה, דהנה ענין קבלת עול מלכות שמים בדרך כלל
 גם במשך כל השנה הוא שאינו על פי טעם ודעת, -
 האדם מחליט שהוא מקבל על עצמו את מלכות ה'
 מעבר לכל סיבה וחישוב שכלי כזה או אחר, אלא מתוך
 ביטול מוחלט.
 וכידוע ההפך ביטול דאוהב אל הנאהב לביטול העבר

ובכדי לבאר זאת, מקדים לבאר מהי הדרך להמשכת
 עצמות אין-סוף. דבכדי להמשיך בחינת עצמות אור
 אין-סוף זהו דוקא על-ידי העדר הכלים כיון שאם
 מכינים כלים להמשכת השפע, יהיה האור מדוד ומוגבל
 לפי ערך הכלי. ולכן, כאשר רוצים להמשיך אור בלתי
 מוגבל, זה דוקא על-ידי העדר הכלים, דהעדר הכלי זהו
 בלי לעצמות אור אין-סוף כו',
 והוא ענין הביטול שלמעלה מטעם ודעת שזהו אמיתית
 ענין הביטול כו'. - בעבודת ה', ענין העדר הכלים הוא
 מה שאדם מתבטל לקדוש-ברוך-הוא לא על פי גבולות
 השכל. ביטול על פי שכל הוא הכנת כלי להמשכת
 האור, וביטול שלמעלה מטעם ודעת נקרא העדר
 הכלים.
 דהנה הביטול שעל פי טעם ודעת אינו ביטול אמיתי -
 ומביא לזה כמה טעמים:
 שהרי השכל מחייב בן (וממילא הוא בבחינת מציאות
 בביטולו כו'), - אדם שהגיע למסקנה שכלית שצריך
 להתבטל לקדוש-ברוך-הוא, מלבד זאת שיתכן שיגיע
 זמן שיביין את הדברים אחרת, הרי כללות סיבת הביטול
 היא ענין מוגבל. שהרי יש סיבות עמוקות יותר לביטול
 שאינם מצד ההבנה השכלית. ולכן גם לאחר הביטול
 הוא נשאר עדיין בגדר של מציאות, כיון שהביטול הוא
 מצד שמציאותו מבינה שכך צריך זאת.
 וגם דענין הביטול הוא בשביל שעל-ידיהו נעשה כלי
 לגילוי אור כו', שגם זה השכל מחייב שצריכים להיות
 בלי כו', - מטרת הביטול הנובע מהשכל היא שהאדם
 יעשה כלי לגילוי האור, כיון שגם השכל מבין את
 ההכרח בכך שהאדם יהיה כלי לקבלת האור. וכמו אדם
 שמבין בשכלו שבשביל להחכים הוא צריך להיות
 בתנועת הקשבה, ביטולו למורה גופא הוא מצד הבנתו
 השכלית.
 וגם יש בזה הגבלה באופן ו'כמות' הביטול, שזה לפי
 אופן השכל שמחייב ומביא את הביטול, ולפי אופן
 שרוצה להיות בלי לפי אופן בזה הוא הביטול שלו כו',
 ככל שההבנה שלו יותר עמוקה הביטול שלו גדול יותר,
 וככל שרוצה יותר להיות כלי הביטול שלו גדול יותר.
 דמשום כל זה הביטול שעל פי טעם ודעת אינו ביטול
 אמיתי כו' כיון שהוא מותנה ותלוי בדבר מוגבל
 במהותו.
 ואמיתית הביטול הוא בהביטול דהנחת עצמותו כלומר,
 שמניח את כל עצמותו ומהותו מול הדבר שאליו

1 לאֲדוֹנוֹ, דְּבִאוּהוּב וְנֵאָחֵב הוּא מַפְנֵי שִׁיּוּדַע הָעֵיְלוֹי שְׁלוֹ –
2 הָאוּהֵב מִכִּיר אֶת מַעֲלַת הַנֶּאֱחָב וְלִכֵּן אוֹהֵב אוֹתוֹ וּמַפְנֵי
3 שִׁמְקֵבֵל מִמֶּנּוּ שִׁישׁ לוֹ סִיבָה לֵאחֹב אוֹתוֹ בְּגִלְל שִׁמְקֵבֵל
4 מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן הִבְיּוּל הוּא לִפְי אֹפֶן הִידִיעָה וְהַחֲשֵׁנָה
5 שְׁלוֹ, כִּכֵּל שִׁמְכִיר יוֹתֵר בְּמַעֲלָתוֹ, הוּא אוֹהֵבוּ יוֹתֵר וּלְפִי
6 אֹפֶן כּוֹזָה נַעֲשֶׂה כְּלִי לִקְבֵּל מִמֶּנּוּ כּו'. אֲבָל הִבְיּוּל דְּעֵבֵד
7 אֵינוֹ מִצֵּד הָעֵיְלוֹי שֶׁל הָאֲדוֹן וְלֹא לִקְבֵּל אִיזָה דְּבֵר, רַק
8 מַפְנֵי שֶׁהוּא עֵבֵד כּו'.

9 דְּכִמּוּ כֵּן הוּא בִקְבֻלַּת עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּכֻלָּל וּבִפְרָט
10 בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם כְּפֹר דִּקְבֻלַּת עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם הוּא

ספר המאמרים ה'תש"י

ה'הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ור'בנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

1
2
3
4

1 **"וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמָדוּ מֵרְחוֹק".** וַיֵּרָא
2 בְּמַכְלִיתָא¹, "אֵין נֹעַ אֵלָא זֵיע, שְׁנָאֻמֵּר (יִשְׁעִי
3 כד, כ) נֹעַ תְּנוּעַ הָאָרֶץ, וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ", דְּהוּהִי הַזֶּה
4 עֲצָמִית [עֲצָמִית] הָבָא מִגְּדָל הַיֵּרָאָה וְהַפְּסָחָה. וְצָרִיף
5 לְהַבִּין, הֵלֵא רֵאִיָּה הוּא אֶחָד מִכַּחוֹת וְהַחוּשִׁים הַיּוֹתֵר
6 נִעְלִים אֲשֶׁר בּוֹ שׁוּרָה כַּחַת הַתַּעֲנוּג בְּאֶפֶן מִיָּחָד וַיִּנָּעֶלָה
7 יוֹתֵר מִמָּמּוֹ כָּכֵל הַחוּשִׁים, וְהִינּוּ דָעַם הַיּוֹת דְּבִכְלָלוֹת
8 הַחוּשִׁים שׁוּרָה בְּהֵם כַּחַת הַתַּעֲנוּג בְּהַפְלָגָה יוֹתֵר מִמָּמּוֹ
9 כַּכַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, וּכְמוֹ שְׁאֵנוּ רֹאִין בְּמִחוּשׁ דְּבִכְחַת וְחוּשׁ
10 הַדְּבוּר לְגִלּוֹת, וּבִפְרָט לְבָאֵר וְלַהֲסָבִיר אֵיזָה דְּבִר הַשְּׁפָלָה
11 לְזוּלָתוֹ, הֵנָּה יֵשׁ בָּזָה עֲנָג נִפְלָא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּמּוֹ
12 הַתַּעֲנוּג שִׁישׁ בְּהַשְּׁפָלָת הַהַשְּׁפָלָה לַעֲצָמוֹ, דְּהֵגֵם דְּכֹאֲשֶׁר
13 הָאָדָם מִשְׁכִּיל אֵיזָה הַשְּׁפָלָה הָרִי הוּא מִתְּעַנֵּג עַל זֶה
14 בְּמָאֵד, מִפְּלִמְקוֹם אֵינוֹ בְּעָרְףָּה כָּלָל לְהַתַּעֲנוּג שְׂבִדְבוּר
15 כְּשִׁמְבָאֵר וּמִסְבִּיר אֵיזָה עֲנָנָה לְזוּלָתוֹ, עַד שֶׁהַתַּעֲנוּג
16 שְׂבִדְבוּר פּוֹעֵל תְּשׁוּקָה וְחִרְצוֹת בְּהַהַשְּׁפָלָה שְׁלַעֲצָמוֹ,
17 הֵינּוּ דְמִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ וְשׁוֹקֵד בְּהַשְּׁפָלָתוֹ לַעֲצָמוֹ בְּכַדִּי
18 שְׁיוּכָל לְהַסְבִּיר לְזוּלָתוֹ, הָרִי שְׂבִכְחַת וְחוּשׁ הַדְּבוּר יֵשׁ בָּזָה
19 תַּעֲנוּג רַב, מִפְּלִמְקוֹם אֵינוֹ דּוֹמָה כָּלָל לְהַתַּעֲנוּג שִׁישׁ
20 בְּרֵאִיָּה, דְּהַתַּעֲנוּג שְׂבִרֵאִיָּה הוּא נִפְלָא הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּאֵין־

17 דגבה מעל גבה שומר וגבה עליהם, דמהפדרגה
18 התחתונה שבעליון נמשכה מדרגה העליונה שבתחתון,
19 אשר בן הוא גם בנשמת האדם שיורדת ונמשכת מעולם
20 לעולם, וכמו נשמת אברהם בחדס דבריאה שנמשכה
21 ונתנהו מחסד דאצילות, דעולם הבריאה הוא רק פצין
22 ודגמא לעולם האצילות [האצילות], וכן בכל הנבראים
23 שלמטה שהם רק דגמת שרשם ומקורם הרוחני, ומכל-
24 מקום הנה כל פרטי עניני הנבראים שלמטה הוא פצין
25 ודגמא לגבי שרשם ומקורם הרוחני, דבאור וחיית
26 הנפש המתלבש באברי הגוף יש כחות וחושים, הנה
27 הכחות המתלבשים בהאברים הנה נמשך בהם מהות
28 החיות של הנפש, ובהחושים המתלבשים בהאברים
29 הוא רק הארת הנפש בלבד, ומכל-מקום הנה יש יתרון
30 בהחושים לגבי הכחות בענין התענוג, דענין התענוג
31 הוא בהחושים יותר מפקמו בהכחות, אשר בן הוא
32 בשרשם באורות דאצילות.

ל"ז שני דחג השבועות, ה"ש"ת

1 ובעלי סגלה אחת וכלם הם בתבנית וציור כללי אחד,
2 מפל-מקום הנה בכל אחד ואחד מהם יש איזה דבר
3 פרטי בציורו, מהם גם הנפרים לעין הוואה בהשקפה
4 ראשונה ומהם אשר צריכים להסתפל יותר, עד אשר לא
5 ימצאו שיהיו שני עצבים דומים זה לזה בשונה ממש,
6 וכמו באדם בכל אדם הנה טבעו הקדוש-ברוך-הוא
7 בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחברו,
8 הנה בדגמא כזה הוא גם בעצבים, אשר כזה אנו רואים
9 גדלות הבוהא ברוך הוא, וכל פרטי הציורים שבעשב
10 הוא מהמזל הרוחני שהוא מקור העשב שלמטה, ועם
11 היות דפרטי עניני הציורים והטעם שבעשב דלמטה
12 הגשמי אינו בערך ענינו בהמזל הרוחני, ומכל-מקום
13 הנה כל פרטי עניני העשב וציורו הפרטי בא מהמזל
14 הרוחני אלא שהוא מהגשמיים שברוחניות המזל
15 הרוחני, וכן הוא בכל הנבראים שלמטה דיש להם
16 מקוריותם ושרשים למעלה מעלה עד רום המעלות,

ספר השיחות - ה"ש"ת"תש"א בלה"ק

23 לעבור עם בני ביתו מליובאוויטש - שם גר -
24 ולהתיישב בליאזנא ללמוד עם נכדו.
25 ו. אבי - הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק - סיפר,
26 כשאב-הסבא, רבנו הזקן למד אצל הרה"צ ר' ישכר
27 בער מקאביליניק - חתנו של ר' יוסף המגיד - היה
28 בליובאוויטש מלמד דרדקי, ר' שמשון מסמיליאן,
29 שאופן לימודו מצא אז מאד חן בעיני הרבי, על שימת
30 לבו על דקדוק, ואשר בכל יום לפני שהילדים
31 עוזבים את ה"חדר" מספר להם המלמד ר' שמשון
32 סיפור מהגמרא או מהמדרש בציון מוסר השכל
33 ביראת שמים או במדה טובה.
34 שנים מאוחר יותר, באחת הפעמים שהיה הרבי
35 במזריטש, פגש שם את ר' שמשון מסמיליאן ונודע
36 לו שר' שמשון היה מקושר אל הבעל-שם-טוב נ"ע
37 ובמשך עשרים שנה - ת"ק-תק"כ - ביקר ר' שמשון
38 הרבה פעמים אצל מורנו הבעל-שם-טוב נ"ע. אחרי
39 הסתלקות המגיד ממזריטש, נהיה הר' שמשון חסיד
40 של הרבי.
41 החסיד ר' שמשון מלמד היה חלוש מאד,
42 המלמדות הזיקה לו קשות. כשהגיע הר' שמשון לגיל
43 שבעים מסר את המלמדות לבנו החסיד ר' אברהם.
44 בשנת תק"ן כשנהיה הר' שמשון בן שבעים וחמש

1 ח. אבי - הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש - סיפר מה
2 ששמע מהחסיד ר' אברהם ב"ר שמשון מלמד:
3 א. ערב יום כיפור תקנ"ג, הלך הרבי לבקר ציון
4 הקבר של בתו הרבנית דבורה לאה.
5 ב. הרבי הורה לקחת את הילד על הידים וללכת
6 אתו למקום הקדוש.
7 הרבי אמר: כמו שגדולים¹¹⁴ צדיקים במיתתן
8 יותר מבחייהם, כך גדולה ברכתם של צדיקים
9 במיתתן יותר מבחייהם. כל הנוכחים אז בבית
10 העלמין נחרדו ברעד ובבכיה פנימית. כשהרבי עמד
11 ליד קבר בתו הרבנית דבורה לאה בהחזיקו ביד הילד,
12 אמר הרבי בקול של בקשה: דבורה לאה בת שטערנא
13 היום ערב יום כיפור, ברכי את בן יחידך היתום
14 מנחם מענדל בן דבורה לאה, שזה הקטן גדול יהיה
15 בתורה בנגלה ובנסתר בהצלחה במעשים טובים
16 ובאריכות ימים ושנים, בקשי רחמים עבורי ועבור
17 קהל עדת החסידים ועבור תורת הבעל-שם-טוב נ"ע.
18 ד. באותו יום כיפור - כפי שסיפר החסיד ר'
19 אברהם ב"ר שמשון מלמד - צם הסבא כל המעת
20 לעת כמו כל המבוגרים.
21 ה. מוצאי יום כיפור קרא הרבי את החסיד ר'
22 אברהם ב"ר שמשון מלמד, ואמר לו, שהוא מציע לו

יג. הרבי עם כל בני הבית ובני המשפחה שהיו אז
בליאזנא וכן קהל גדול של חסידים, הלכו אז אל
המקום הקדוש.
כשבאו למקום הקדוש, ניגשו, הרבי עם הילד
ואביו הר' שלום שכנא, קרוב לציון הקבר של הרבנית
דבורה לאה.
בהגיעם אל הקבר, אמר הרבי בקול רם ושמח:
מזל טוב, דבורה לאה בת שטערנא, היום אני
מכניס את בןך מנחם מענדל בן דבורה לאה לתורה.
ברכי אותו, כשם שנכנס לתורה כן יכנס לחופה
ומעשים טובים באריכות ימים ושנים.
אמן, הכריז כל הקהל בקול.
יד. בבואם מבית החיים הורה הרבי להביא את
הילד לבית הכנסת הקטן שבחצר. הרבי - מספר הר'
אברהם - הורה לי ללמוד עם הילד הפרשה
הראשונה מספר ויקרא, והרבי שקע בדביקות
כשהוא נסמך על זרועות קדשו.
טו. כשגמרתי ללמוד עם הילד את הפרשה, נתן
הרבי לילד עוגת דבש וביצה קשה. על העוגה היו
רשומים - בחקיקה - פסוקים שונים, כך גם על
הביצה היו רשומים פסוקים שונים.
טז. הילד שאל את הרבי, מדוע המילה 'ויקרא'
היא באלף זעירא?
הרבי היה בדביקות שעה ארוכה, ולאחר מכן
פתח עיני קדשו ואמר:
אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה, והקב"ה
מעיד עליו¹¹⁵ שחכמתו מרובה מחכמת מלאכי
השרת. אדם הראשון ידע מעלת עצמו ובתוכו
התגאה על כך, וכך נכשל בחטא עץ הדעת. משה רבנו
שנשמתו היתה חכמה דאצילות ממש שהאירה גם
בעולם הגשמי, כפי שרז"ל אומרים¹¹⁶ שנתמלא
הבית, ממלא כל עלמין, אורה, באור ה', ה' דאצילות
שבערך ה'סובב' לגבי בריאה יצירה עשיה. גם משה
רבנו ידע מעלת עצמו, ולא זו בלבד שלא התגאה בכך
בתוכו, אדרבה, זה גרם לו לב נשבר ונדכה שהיה
שפל בעיני עצמו, בחשבו, שאם יהודי אחר, לא בנו
של עמרם ולא דור שביעי לאברהם אבינו, היתה לו
נשמה גדולה וזכות אבות כפי שיש לו - היה הלז
יותר טוב מאשר הוא. זה מה שהקב"ה אומר
בתורה¹¹⁷ 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר
על פני האדמה'. מכל אדם, אף הפשוט והקטן בדעת,
מדד את עצמו משה רבינו, שאילו היה לו מעלות

שלח אותו הרבי כ"משפיע" לביעשנקוביץ'.
ז. הרבי אמר לחסיד ר' אברהם מלמד, שעל-פי
התורה, אין לשנות מקום אף לא מבית לבית, בלי
הסכמת האשה, ובפרט לשנות מקום מעיר לעיר,
מוכרח להיות אימליך בדביתהו, לכן הוא מציע לו,
ללכת לסוכות לביתו - כך היה הר' אברהם שוהה
אצל הרבי בליאזנא כל חודש תשרי - ובהסכמת
אשתו יבואו הוא ובני ביתו לליאזנא, אך בינתיים -
אומר הרבי לר' אברהם - מצד טעמים כמוסים הוא
רוצה שמחר, מחרת יום כיפור, ביום שכל העולם
קורא לו "בשם השם", להכניס את נכדו מנחם מענדל
בן דבורה לאה ל"חדר".
ח. למחרת יום כיפור התפלל הרבי בהשכמה,
בזמן מוקדם יותר מאשר בכל יום.
ט. הרבי עצמו התפלל לפני העמוד וקרא בעצמו
פרשת השבוע - היה זה יום חמישי פרשת האזינו -
והילד אמר כל הקדישים, מקדיש דרבנן לפני
התפילה עד לקדיש דרבנן שאחרי לימוד המשניות על
ידי הרבי.
י. ידוע שמחוץ לזמנים מיוחדים, היה הרבי מדייק
מאד על הסדר של כהן, לוי וישראל.
יא. בקריאת הפרשה, ביום חמישי, פרשת האזינו,
י"א תשרי תקנ"ג, לא שמר הרבי על הסדר של כהן,
לוי, ישראל. לקריאת פרשת האזינו - במקום כהן -
הורה הרבי לחסיד ר' ברוך שלמה השמש לקרוא את
הרבי עצמו. לקריאת פרשת הצור תמים - במקום לוי
- הורה הרבי לקרוא את הרה"צ ר' שלום שכנא -
חתנו של הרבי, אביו של הילד, ולקריאת פרשת זכור
ימות עולם, הורה הרבי לקרוא את הילד - בזה
הנוסח - מנחם מענדל בהרב ר' שלום שכנא ובן
דבורה לאה, ואת ר' אברהם ב"ר שמשון.
פרשת זכור ימות עולם קרא הרבי בהתעוררות
מיוחדת, כל מילה - מספר הר' אברהם מלמד -
נקלטה לי בראש ובלב. כשהרבי קרא את הפסוק
"מצאנו בארץ מדבר וגו'" וכאשר הרבי קרא את
המחצית השניה של הפסוק 'יסובבנהו יבוננהו יצרנהו
כאישון עינו', זלגו שתי טיפות דמע על הגליון
התחתון של ספר התורה, והרגשתי שהברכיים
רועדות בי.
יב. אחרי התפילה הורה הרבי, לעטוף את הילד
בטלית שלא יוכל לראות שום דבר, ולהוביל אותו על
הידיים לקבר אמו.

13 יקריב מכם קרבן לה' והורה לערוך סעודה באמרו
14 שכולם יהנו מסעודת מצוה זו.
15 יח. כשעזב הרבי את בית הכנסת, נטל הקהל את
16 ידיו וישב מסביב לשולחנות בברכת המוציא.
17 זקני החסידים הושיבו את הילד על כסא מעל
18 לשולחן וביקשוהו לחזור על תירוץ סבו על קושייתו
19 מדוע כתוב ויקרא באלף זעירא.
20 בקול נערי רם, חזר הילד על דברי התורה של
21 הרבי.
22 החסיד הישיש ר' ראובן סנדר עמד והכריז: ימלא
23 השי"ת כל הברכות שבירך הרבי את נכדו מנחם
24 מענדל בן דבורה לאה, וכל הקהל ענה אמן ואמן.
שביעי של פסח בסעודת היום

1 הנשמה וזכות אבות שלו - שלא ביגיעת עצמו - היה
2 הלז בודאי יותר טוב ממנו.
3 בתמונות האותיות שנתן הקב"ה בסיני, ישנם
4 שלושה סוגי אותיות: אתון ברבין, אתון בינוני
5 ואתון זעירין, התורה נכתבה באתון בינוני. הכוונה
6 היא שעל האדם להיות בינוני, ועל ידי תורה מגיעים
7 למדרגת בינוני. אדם הראשון שעל ידי הכרת מעלת
8 עצמו נכשל בחטא עץ הדעת, כתוב אצלו אדם באלף
9 רבתי, ואילו משה רבינו שעל ידי העבודה של הכרת
10 שפלות עצמו הגיע לדרגה הנעלה ביותר של ענוה -
11 כתוב אצלו ויקרא באלף זעירא.
12 יז. הרבי אמר מאמר חסידות על הפסוק 'אדם כי

אגרות קודש

8 הלא צריכים רשיון מהמדיסטים ראם שהסידור הוא
9 רכושם הפרטי, וההדפסה בפולין עולה בזול הרבה יותר
10 מכמו באה"ק ת"ו. והשי"ת יתן להם פרנסתם בריוח
11 ובמנוחה בגו"ר.
12 בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
13 **מזכיר: יחזקאל פייגין.**

1 ב"ה, כ"ז תמוז תרנ"ץ
2 אטוואצק
3 שלום וברכה!
4 במענה על מכתבו בדבר הדפסת סידור תו"א, הנה
5 מלבד שצריכים לדייק בחשבון המסחרי, מאכין א
6 ריכטיקע קאלקולאציע אם יש חשבון בכלל, ובפרט
7 להדפיס עשרת אלפים שהוא מספר גדול, הנה לבד זאת

אג"ק מוהר"צ כרץ יד

המשך ביאור למסכת קידושין ליום חמישי עמ' א

19 וכן עבד המקדש ישראלית ואומר לה הרי את מקודשת לי לאַחַר
20 שְׁאֲשַׁתְּחַרְרָהּ, או ישראלי המקדש שפחה ואומר לה הרי את
21 מקודשת לי לאַחַר שְׁתַּשְׁתַּחֲרַרְרִי, וכן המקדש אשת איש ואומר לה
22 הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁיִמּוֹת פְּעֻלָּה, או המקדש את אחות
23 אשתו ואומר לה הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁתַּמּוֹת אַחֻתִּי, וכן
24 המקדש יבמה ואומר לה הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁיִחְלוּן לִיךְ
25 יְבִמִיךְ, בכל אלו אינָה מְקוּדָּשֶׁת. ומבררת הגמרא, בְּשִׁלְמָא בּוֹלְהוּ -
26 ברוב האופנים שנשנו במשנה יתכן לומר כי אין הקידושין חלים
27 אף לדברי רבי יוחנן, כיון שהחלת הקידושין לאו בְּיָדוֹ - שהרי אין
28 ביד העבד או השפחה להשתחרר, וכן אין ביד האשה להמית
29 בעלה או אחותה, ולכן אינה מקודשת, אֵלָא מֵה שִּנְיָנוּ לגבי גֵּר
30 - בגוי שקדש אשה ואמר שיחולו הקידושין לאחר שיתגייר,
31 שאינה מקודשת, ולכאורה לדברי רבי יוחנן מדוע אינה מקודשת,
32 והרי הגירות הֵי בְּיָדוֹ - תלויה רק ברצונו, וא"כ יכולים קידושיו
33 לחול מיד אחר שיתגייר.
34 מתרצת הגמרא: גֵּר נָמִי לאו בְּיָדוֹ - גם התגיירותו של הגוי אינה
35 תלויה רק בדעתו, דְּאִמְרַי רַבִּי חֵיָא בְּרַ אֲבָא, אִמְרַי רַבִּי יוֹחָנָן

1 או שאמר פִּירוֹת עֲרוּנָה זו שהם מְחוּבְּרִים יְהִיו תְּרוּמָה עַל פִּירוֹת
2 עֲרוּנָה זו - ערוגה אחרת, שהם תְּלוּשִׁים, ותחול התרומה
3 לְכַשְׁתִּילָשׁוּ הפירות המחוברים, וְעַתָּה נִתְּלָשׁוּ אותם פירות, מֵהוּ -
4 האם לאחר שנתלשו הפירות חלה התרומה למפרע, או שכיון
5 שבעת ההפרשה היו הפירות מחוברים, הוי דבר שלא בא לעולם
6 ואינה תרומה.
7 אִמְרַי לִיה רבי יוחנן לרב אסי, אכן באופן כזה דבריו קיימים, ובין
8 כשהפריש מתלוש על המחובר ובין כשהפריש מהמחובר על
9 התלוש, לאחר שנתלשו הפירות המחוברים והתחייבו בתרומה,
10 חלה הפרשתו, והטעם, כיון שפָּל דְּבַר שְׁבִידוֹ של האדם לעשותו,
11 אף אם עדיין לא נעשה, לאו בְּמַחוּסָר מַעֲשֵׂה דְּמִי - אינו נחשב
12 למחוסר מעשה, ולכן אף שכאן היו הפירות מחוברים בשעת
13 הפרשה, מ"מ כיון שבידו של האדם לתלושם ויתחייבו בתרומה,
14 ניתן להפריש עליהם או מהם תרומה אף קודם שנתלשו בפועל,
15 ותחול ההפרשה לאחר שיתלשו.
16 מקשה רב אסי על דברי רבי יוחנן ממשנתנו: אִיתִיבָהּ, שנינו
17 במשנתנו, גוי האומר לאִשָּׁה הִרִי אֶת מְקוּדָּשְׁתִּי לִי לאַחַר שְׁאֲתַנְיִי, או
18 בן ישראל האומר לגויה הרי את מקודשת לי לאַחַר שְׁתַּתְּנִי, ו

פרק ב' משנה א

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והיו זהיר במצוה מלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והיו מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

נקודות משיחות קודש

מלמעלה. ואילו עבודת חודש אייר ספירת העומר, עבודת האדם בבירור וזיכרון הנפש הבהמית; ונקודה זו מתאימה לפרק שני, "שיבור לו האדם".

לפי האמור יש לבאר גם המשך המשנה - "והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה", שיש לדקדק בזה: לכאורה אין כאן מילי דחסידותא? אלא, התנא אינו מדבר מצד קבלת עול, שלגבה אין הבל בין קלה לחמורה, אלא מצד השכל והרגש, שלגביהם יש הבל בין קלה לחמורה; והוא מלמדנו, שאמנם זו קלה וזו חמורה, אך למרות זאת יש לזהר בקלה כבחמורה, שכן שלימות העבודה היא כאשר גם השכל והרגש חדורים עם קבלת עול.

והנה, בעומק יותר יש לומר, שב"בור לו האדם" עצמו ישנן שתי דרכים כלליות, היינו שניתן לזכך את הנפש הבהמית ולהגיע לדרגת "בור לו האדם" בשני אופנים, והדרך הישרה היא - "כל שהיא תפארת לעושי".

דרך אחת היא - שהאדם נלחם בחושך של נפשו הבהמית, באמצעות תעניות וסיגופים וכיוצא בהם, המחלישים ומבטלים את התאוה לתענוגי העולם, ומביאים לזיכרון הגוף והנפש הבהמית. דרך זו היא אמנם דרך על פי תורה, אולם איננה "דרך ישרה", כבחנינת "אשר עשה האלקים את האדם ישר"⁴ שכן היא תוצאה של חורבן (בית המקדש). ובלשון הרמב"ם⁵ שסיבת התעניות היא "הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" על החטאים שגרמו לחורבן. ואף בתענית פרטית כך - יש לצום "בזמן שתבוא צרה", הבאה "בגלל מעשיהם הרעים"⁶. וכדברי הרמב"ם⁷, שמי שאומר ש"לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה" - הרי זו "דרך רעה ואסור לילך בה"⁸.

הדרך השני, שהיא דרך ישרה, היא - הוספת אור וטוב וקדושה. האדם אינו עוסק רק בשבירת הגוף והנפש הבהמית בלבד, אלא הוא מסביר להם כיצד שמירת התורה והמצוה טובה בשבילים ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), עד שגם הם יבינו וירגישו זאת, והוא מנצל אותם להוספה בעבודת ה' (כגון באכילה לשם שמים וכיוצא בזה). ואז נדחה בדרך ממילא החושך והרע של הנפש הבהמית, והיא מתבררת. וכמבואר בחסידות⁹ שבדורות אלו אין להרבות בתעניות, אלא "עזוב תעווב עמו"¹⁰. וחסידות מסבירה את יוקר התורה ונחיצותה כך שגם הנפש הבהמית מסוגלת להבין זאת. הדרך הישרה היא, איפוא, שבמצבו בהווה (עם גוף ונפש בהמית שעדיין לא נתבררו) - יעסוק אדם בתורת החסידות, ולימוד זה יתן לו את ההסברים הנכונים, כך שגם גופו ונפשו הבהמית ירגישו שהתורה היא דרך טובה וישרה¹¹.

השאלות במשנתנו: א. "איזו היא דרך ישרה" - הרי מובן מאליו שהדרך הישרה היא דרך התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי ישרים דרכי ה'". ב. "שיבור (שיבורר, רע"ב) לו האדם" - כלום זהו דבר שניתן לאדם עצמו לברר ולהחליט בשכלו? הרי על זה ניתנה לנו התורה! ג. "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם" (שיהא נוח לו והיו נוחין בני אדם ממנו, רע"ב) - כיצד אפשר לומר שבחירה והחלטה זו תלוי בכך שאדם מרגיש שהנהגה מסוימת יפה, טובה ונוחה (לו ולאחרים). ומה גם שרבי² מדייק "כל שהיא תפארת", שמשמעו שכל דבר שהוא "נוח לו" הוא הדרך הישרה!

והביאור:

איזו היא דרך ישרה - מהי השלימות בקיום המצוות, שהן דרך ישרה ("כי ישרים דרכי ה'"),

שיבור לו האדם - כאשר האדם בוחר בהן, הוא מקיים אותן לא רק מתוך קבלת עול, אלא הוא מבין בשכלו כיצד הן "דרך ישרה" ובוחר בהן. שכן, למרות שיסוד כל התורה הוא קבלת עול מלכות שמים, בזה בלבד עדיין לא די, אלא על האדם להבין ולהרגיש בשכלו ומדותיו את הטוב, היוקר והנחיצות של התורה. וגם נפשו הבהמית צריכה להבין ולהרגיש זאת, כנאמר³ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (בשני יצריך, רש"י).

כל שהיא תפארת לעושי - יש לקיים את התורה כך שיהי ניכר שהיא מפארת ומאירה את מקיים המצוה.

ותפארת לו מן האדם - החיות והטוב טעם בעסק התורה והמצוה צריכים להיות עד כדי כך, שגם האנשים שסביבו רואים על ידו את יופי התורה.

והנה, ענין זה (שגם השכל יבין את יוקר התורה) הוא שלב שני; ראשית חכמה היא קבלת עול, ורק לאחר מכן יש להשתדל להגיע לידי הבנה שכלית. וזהו אחד הרמזים בכך שמשנתנו מופיעה בתחילת פרק שני: התחלת פרק ראשון היא "משה קבל תורה מסיני", שבזה מודגש קיום התורה מתוך קבלת עול, היות שכך קבל משה מסיני; ולאחר מכן בא השלב השני, בחירה שכלית בתורה - "שיבור לו האדם".

לפי זה יומתק מה שפרק ראשון נלמד בכל שנה בחודש הראשון, ניסן (בשבת האחרונה של חודש זה), ואילו פרק שני נלמד בחודש השני, אייר (בשבת הראשונה שבו). שכן, הנושא המרכזי של חודש ניסן הוא - יציאת מצרים, שבאה מלמעלה, לא על ידי עבודת האדם; וזה מתאים לנקודה המודגשת בתחילת הפרק הראשון, "משה קבל תורה מסיני", קיום התורה מצד ציווי

(1) הושע יד, י. (2) להעיר שבמשנה הבאה נקרא רבי יהודה הנשיא (ראה שבת לב, ב שרבי יהודה הנשיא היינו רבי). ואכ"מ. (3) ואתחנן ו, ה. (4) קהלת ז, כט. (5) הלכות תעניות רפ"ה. (6) שם רפ"א. (7) הלכות דעות רפ"ג. (8) ומה שמצינו בצדיקים מסויימים (שעבודתם היתה בדרך ישרה) שפרשו מכמה עניני העולם - יש לומר, שפרשו זה אינה צער אצלם, אלא חלק מטבעם. (9) אגה"ת פ"ג. (10) ראה הוספות לבתר שם טוב סט"ז. (11) ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 419.

פרשת קדושים

יט « וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^א דבר אל־כל־עדת בני־ישראל ואמרת אל־הם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם: ^ב איש אמו ואביו תיראו ואת־שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם: ^ג אל־תפנו אל־האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם: ^ד וכן תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחהו: ^ה ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד־יום השלישי באש ישרף: ^ו ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה: ^ז ואכליו עונו וישא פראת־קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ^ח ובקצרכם את־קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצר ולקט קצירך לא תלקט: ^ט ובקמך לא תעולל ופרט בקמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם: ^י ישראל יא לא תגנבו ולא־תכחשו ולא־תשקרו איש בעמיתו: ^{יא} ולא־תשבעו בשמי לשקר וחללת את־שם אלהיך אני יהוה: ^{יב} לא־תעשק את־רעך ולא תגזל לא־תלון פעלת שכיר אתך עד־בקר: ^{יג} לא־תקלל חרש ולפני עזר לא תתן מבשל ויראת מאלהיך אני יהוה: ^{יד} ע"כ בחול

~ נקודות משיחות קודש ~

בזמן שקוראים ולומדים פרשיות "אחרי־קדושים", יש בקו הוראה פחיים לכל אדם מישראל - מבצלי מדרגה גבוהה, שלא יאמרו די להתעלות בעבודתם; ולאילו הרחוקים מאד מדרגה זו, שאל יפלו ברוחם שלא יוכלו לעלות בקוֹדֶשׁ כל־כך וישארו במדרגתם הפתומה, אלא שגם הם יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי ועד לאין־צרוף, ועד לדרגה ש"קדושתו למעלה - (היא) מקדושתכם" - בפרוש הידוע בזה, ועל־דרך הפירוש, דע מה למעלה ממך. פירוש: דע, כל מה שלמעלה - הכל הוא ממך.

שני ^{טו} לא־תעשו עול במשפט לא־תשא פני־דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:

טו לא־תלך רכיל בעמך לא תעמד על־דם רעך אני יהוה: ^{טז} לא־תשנא את־אחיד בלבבך הוכח תוכיח את־עמיתך ולא־תשא עליו חטא: ^{יז} לא־תקם ולא־תטור את־בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יהוה: ^{יח} את־חקתי תשמרו בהמתך לא־תרביע בלאים שדך לא־תזרע בלאים ובגר בלאים שעטנו לא יעלה עליך: ^{יט} ואיש פיישכב את־אשה שכבת־זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן־לה בקרת תהיה לא וימתו פירא חפשה: ^כ והביא את־אשמו ליהוה אל־פתח אהל מועד איל אשם: ^{כא} וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני יהוה על־חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוסי שיחות ח"ה ע' 45, ע"פ ביאורי החומש)

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

שלשה לשון הרע הורגת: "האומרו והמקבלו וזה שאומר עליו" (רמב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שאומר עליו", וזהי הוא לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר: תכונתו של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן נסתרים. ולכן, כאשר שני אנשים מדברים על תכונותיו ומעשיו הרעים של אדם שלישי - הם גורמים בכך שתכונות אלו יבואו לידי גלוי, ובכך נגרם לו נזק.

שלישי ^{כב} וכי־תבאו אליה־ארץ ונטעתם פל־עץ מאכל וערלתם ערלתו את־פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: ^{כג} ובשנה הרביעית יהיה כל־פריו קדש הלולים ליהוה: ^{כד} ובשנה החמישית תאכלו את־פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם: ^{כה} לא תאכלו על־הדם לא תנחשו ולא תעונו: ^{כו} לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנד: ^{כז} ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני יהוה: ^{כח} אל־תחלל את־בתך

לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֹּאֶה הָאָרֶץ זִמָּה:
 ֙ אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקֹּדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:
 ֔ אֲלֹתֵיכֶם אֲלֹהֵיכֶם וְאֵלֵי־הַיִּדְעֹנִים אֲלֹ-
 תִבְקָשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 ֖ מִפְּנֵי שִׁבְתְּךָ תִּקּוּם וְהִדְרִית פָּנַי זָקֵן וִירֵאתִי
 מִיֵּלְדִיד אֲנִי יְהוָה: ֥

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 46)

שֶׁלֹש שָׁנִים . . . הַרְבִּיעִית . . . הַחֲמִישִׁית (יט, כג-כה) שֶׁלֹש שָׁנִים - בִּהְיוֹת הַפְּרוֹת אֲסוּרִים בְּאֲכִילָה, רוּמִזוֹת לַעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שְׁעָקָה תְּפִלַּת הַעֲמִידָה, שָׁבָה עוֹמֵד אָדָם כְּעֶבְדָּא קַמִּי מְרִיָּה וְאִין לוֹ קָשָׁר לְמָה שְׁסָבִיב. רְבִיעִית - שָׁבָה אוֹכְלִים אֶת הַפְּרוֹת בְּקִדּוּשָׁה וּבִשְׁהִירָה, רוּמִזַּת לְיִצְיָאָה מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, שָׁאֵז מִתְקַשֵּׁר הָאָדָם עִם סְבִיבָתוֹ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבִמְצוּוֹת. חֲמִישִׁית - שָׁבָה הַפְּרוֹת הֵם חֵלִין, רוּמִזַּת לַעֲסוּק בְּמִשְׁקָה הַיּוֹם בְּעוֹנֵי הַרְשׁוֹת.

רְבִיעִי ֖ וְכִי־יִגְוֹר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תִזְנוּ אֹתוֹ: ֙ בְּאַזְרוּחַ מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹד פִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאָרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ֙ לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוּרָה: ֙ מֵאֲזוּנֵי צֶדֶק אֲבִי־צֶדֶק אֵיפֹת צֶדֶק וְהֵין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם: ֙ וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וְעָשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: ֙

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם ג' עמ' 187)

אֵיפֹת צֶדֶק . . . יִהְיֶה לָכֶם (יט, לו) וְכֵן כְּתִיב בְּפָרֶשֶׁת תִּצְאָה: "לֹא יִהְיֶה לָךְ . . . אֵיפֹה וְאֵיפֹה". וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, שְׁאֲסוּר שִׁיחִיו לְאָדָם שְׁתֵּי 'מִדּוֹת': בְּצִרְכֵי הַגּוֹף - אִם יֵשׁ לוֹ מְנָה רוּצָה מֵאֲתִים, אֵף בְּצִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ - נִתֵּן לְהִסְתַּפֵּק בְּמוֹעֵט. וְהִנֵּה, כָּל אֲסוּר יֵשׁ דִּגְמָתוֹ בְּהֵתֵר, כְּמֵאֲמֹר "כָּל דָּאֲסֵר לֵן בְּחִמְנָא שְׂרָא לֵן כְּוֹתִיחָה". וְאֵף בָּאֵן יִשְׁנֹן 'אֵיפֹה' וְאֵיפֹה' גַּם בְּקִדּוּשָׁה: יֵשׁ לְהִתְשִׁיב אֶת צִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ וְיִתֵּר מִצִּרְכֵי הַגּוֹף.

חֲמִישִׁי ֖ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ֙ וְאֵל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַרְ אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזֵּרְעוֹ לְמִלְךָ

מוֹת יוֹמָת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמָהוּ בְּאֶבֶן: ֙ וְאֲנִי אֶתֶּן אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכֵּיתִי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עִמּוֹ כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ לְמַעַן טַמְּא אֶת־מִקֹּדְשֵׁי וְלַחֲלֹל אֶת־שֵׁם קֹדְשִׁי: ֙ וְאִם הֵעֵלַם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתֵתוֹ מִזֵּרְעוֹ לְמִלְךָ לְבִלְתִּי הָמִית אֹתוֹ: ֙ וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכֵּיתִי אֹתוֹ וְאֵת | כָּל־הַיּוֹנִים אַחֲרָיו לְזִנּוֹת אַחֲרֵי הַמִּלְךָ מִקֶּרֶב עִמָּם: ֙ וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְגַּח אֱלֹהֵי־אֲבֹתַי וְאֱלֹהֵי־הַיִּדְעֹנִים לְזִנּוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת־פָּנַי בְּנִפְשׁ הַהוּא וְהִכֵּיתִי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עִמּוֹ: ֙ וְהִתְקַדְּשֹׁתֶם וְהִיִּיתֶם קֹדְשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י' עמ' 322)

וְאֲנִי אֶתֶּן אֶת פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא (כ, ג) פָּנַי שְׁלִי, פִּנְיָה אֲנִי מִקַּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ (רש"י) מִשְׁמַע, שְׁפָנִי" הוּא רַק לְשׁוֹן 'פָּנַי' וְלֹא לְשׁוֹן 'פָּנִים'. וְלֹא פָרֶשׁ "רוּגְזִי" (כְּתִרְגוּמוֹ), וּכְפִירוּשׁוֹ עַל הַפְּסוּק (וישלה לב, כא) "אֲכַפְרָה פָּנָיו" ("אֲבַשֵּׁל רְגָזוֹ") - כִּי שֵׁם נֶאֱמַר "אֲכַפְרָה". וְלִהְיוֹת מִפְּרוּשׁוֹ עַל הַפְּסוּק (תהלים לד, יז) "פָּנֵי ה' בְּעוֹשֵׁי רָע" ("פָּנֵי, פָּנִים שֶׁל יָדַע"). אֲבָל פְּרוּשׁוֹ לְנִי"ף אֵינוֹ בְּדִיוק גְּמוּר עַל כִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא כְּמוֹ פְּרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה.

שִׁישִׁי ֖ וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְעָשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה מִקֹּדְשְׁכֶם: ֙ כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל אֶת־אֲבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו בּוֹ: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאָף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאָף אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוֹמָת הַנֶּאֱפָה וְהַנֶּאֱפָת: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲבִיו עֵרוֹת אָבִיו גִּלָּה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיתָם בָּם: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כָּלָתוֹ מוֹת יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּכַל עָשׂוֹ דְּמִיתָם בָּם: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זִכְרֵ מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיתָם בָּם: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא בְּאִשׁ יִשְׁרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן

וְלֹא־תִהְיֶה זְמָה בְּתוֹכְכֶם: ^{טו} וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכֶבֶתוֹ בִּבְהֶמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַבְּהֶמָה תִּהְרֹגוּ: ^{טז} וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֶמָה לְרַבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגַּת אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֶמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהם בָּם: ^{יז} וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחָתּוֹ בֶּת־אָבִיו אוֹ־בֶת־אָמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֲרוּתָהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינַי בְּנֵי עַמֶּם עֲרוֹת אִחָתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: ^{יח} וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֲרוּתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הֵעִרָה וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם: ^{יט} וְעֲרוֹת אִחוֹת אִמָּךְ וְאִחוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה כִּי אֶת־שְׂאֵרוֹ הֵעִרָה עֲנָם יִשָּׂאוּ: ^כ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתּוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטָאִם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ: ^{כא} וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתִּי אִחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אִחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ: ^{כב} וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֹתְכֶם שָׁמָּה לְשִׁבְתָּ בָּהּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 130)

אֶפְשִׁי, וְזֶה אֲעֲשֶׂה שְׂאֵבִי שְׂבֻשִׁים גָּזַר עָלִי (רש"י כ, כו) כֶּתֶב הַרְמָב"ם, שֶׁהַדְּבָרִים אֲמֹרִים רַק בְּחֻקִּים (כְּגֹן חֲזִיר וְכֻלָּאִים), אֲכַל בְּדָבָר שֶׁהוּא רַע גַּם מִצַּד הַשְׂכָּל (כְּגֹן גִּנְזָה וְרִצְיָיָה) יֵשׁ לוֹמַר "אִי אֶפְשִׁי". וְלִפִּי זֶה אֶפְשֶׁר לְבָאֵר מֵה שְׂאֵמְרוּ רַ"ל "אֶלְמָלִי לֹא נִתְּנָה תוֹרָה, הֵינְנוּ לְמִדִּים צְנִיעוּת מִחֻתוֹל", דְּלִכְאוּרָה, 'לִמְאִי נִפְקָא מִינָה' ? אֵלָּא לְלַמֶּדְךָ, שִׁישׁ לְקִים אֵת הַמִּצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּצְנִיעוּת בְּאִפְּן כְּזֶה שֶׁהֶאֱדָם רוֹצֶה בְּכָף מִצַּד עֲצָמוֹ, "אִי אֶפְשִׁי".

שְׂבִיעִי ^כ וְלֹא תִלְכוּ בַּחֲקֵת הַגֹּזִי אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשִׁלְחַ מִפְּנִיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֵלֶּה עָשׂוֹ וְאֶקֶץ בָּם: ^{כא} וְאָמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמָתְכֶם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ

אֲנִי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֹתְכֶם מִן־הָעַמִּים: ^{כב} וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֶמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֶמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא: ^{כג} וְהִייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יִהְיֶה וְאִבְדַּל אֹתְכֶם מִן־הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי: ^{כד} וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בֵּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאִבְּן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהם בָּם: פפפ

חצי קריש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אֲמַן בְּעֶלְמָא דִּי כְּרָא כְּרֻעֹתָהּ וְיִמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וְצִמְח פּוֹרְקָנָה וְיִקְרַב מוֹשִׁיחָה. אֲמַן בְּתִיכּוֹן וּבִיּוֹמִיכוֹן וּבְחִי רַבִּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעִנְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאָמְרוּ אֲמַן: אֲמַן יֵהָא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ רַבָּא מְבָרַךְ לַעֲלָם וּלְעַלְמֵי עָלְמִיָּא. וְיִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשָּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמָה דְּקֻדְשָׁא בְּרִיד הוּא. אֲמַן לַעֲלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנִחְמַתָּא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאָמְרוּ אֲמַן: אֲמַן

מפטיר ^{כה} וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֶמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֶמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא: ^{כו} וְהִייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יִהְיֶה וְאִבְדַּל אֹתְכֶם מִן־הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי: ^{כז} וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בֵּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאִבְּן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהם בָּם: פפפ

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י וז"ב סימן.

בעת הגבחה הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבחה הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִי־חִים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נַעַם, וְכָל־נְתִיבֶתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְאֻלָּהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנּוֹאמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזכור שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

ג) הַלְדֹרֶשׁ אוֹתִי אַתָּם בָּאִים, הָאֵם בָּאתֶם לְדֹרֶשׁ אוֹתִי בַתְּפִלָּה. אִם אֲדֹרֶשׁ לָכֶם, אִם אֶהְיֶה נִדְרָשׁ לָכֶם לְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתְכֶם. ד) הַתְּשַׁפֵּט אוֹתָם, הָאֵם תִּתְנוּבַח עִמָּהֶם לְהוֹדִיעַם שֶׁחָצַק עִם ה' (וְקַבֵּל תִּשְׁלֹן לְחֻזְקָה). בֶּן אָדָם, כִּנּוּי לְיִחְזָקָל הַנְּבִיא. אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם, וְאֵת עֲשֵׂה, הוֹדִיעַם גַּם אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם עִם מֶה שֶׁהוֹסִיפוּ הֵם. ה) וְאֵשָׂא יְדֵי לָהֶם, כְּמוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם".

הפטרה לפרשת קדושים לקריאה בציבור ולשמו"ת ביחזקאל פרק כ

בְּנִי־יְהוֹי דְּבִרְיָהוּהָ אֵלַי לֵאמֹר: ג) בְּנֵי־אָדָם דִּבְרִי אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה הַלְדֹרֶשׁ אוֹתִי בַתְּפִלָּה אַתָּם בָּאִים חִי־אֲנִי דְעוּ חֲרִיבֵי נִשְׁבַּע אִם־אֲדֹרֶשׁ אֶהְיֶה נִדְרָשׁ לָכֶם אֲקַבֵּל תְּפִלָּתְכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוֹה: ד) אִם לֹא בָאתֶם לְדֹרֶשׁ ה' רַק שֶׁחָנְבִּיא יִשְׁפּוֹט אוֹתָם הַתְּשַׁפֵּט אוֹתָם הָאֵם תִּתְנוּבַח עִמָּהֶם לְהוֹדִיעַם שֶׁחָצַק עִמָּדִי הַתְּשַׁפּוֹט בְּנֵי־אָדָם אִם תִּרְצֶה לְשַׁפּוֹט אוֹתָם בְּרִשְׁעֵתָם, הוֹכַח אוֹתָם עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְגַם אֶת־תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם: ה) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה בְּיוֹם בְּחָרִי בְּאִשֶּׁר בְּחָרְתִּי בְּיִשְׂרָאֵל בְּחִיּוֹתָם כְּמִצְרַיִם, אוֹ וְאֵשָׂא יְדֵי בִשְׂבוּעָה לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאֹדַע לָהֶם נִדְעָתִי לָהֶם עַל יְדֵי נְבִיא שֶׁשְׁלַחְתִּי לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֵשָׂא יְדֵי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוֹה אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי אֶהְיֶה לְמַנְהִיג וּמְשִׁיבִי

כ) בְּנִי־יְהוֹי דְּבִרְיָהוּהָ אֵלַי לֵאמֹר: ג) בְּנֵי־אָדָם דִּבְרִי אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה הַלְדֹרֶשׁ אוֹתִי אַתָּם בָּאִים חִי־אֲנִי אִם־אֲדֹרֶשׁ לָכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוֹה: ד) הַתְּשַׁפֵּט אוֹתָם הַתְּשַׁפּוֹט בְּנֵי־אָדָם אֶת־תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם: ה) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה בְּיוֹם בְּחָרִי בְּיִשְׂרָאֵל וְאֵשָׂא יְדֵי לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ

עטרת מרים

עלֵכֶם: וְאֵן בְּלוֹם הַהוּא שֶׁשֶׁבַעֲתֵי לָהֶם שְׁאֵהִיָּה לָהֶם לְמַנְהִיג וּבִשְׁתֵּי אֵן
נִשְׁאֵתִי יְדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי
הַפְּשִׁטִּי אוֹתָהּ לָהֶם שְׁהִיא וְבֵת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְגַם עֵצִי הַמְּפֹאָה הִיא
לְכֹל־הָאֲרָצוֹת: וְנֹאמֵר אֲלֵהֶם עַל יְדֵי אֶחָד (שְׂמוֹ-א ב' כו רש"י) אִישׁ

שְׁקוּצֵי עֵינָיו שְׁעִינוּ מֵרֹאשׁ לוֹ
הַשְּׁלִיכוֹ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל־
תַּפְּסָאוֹ לָלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, וְעַן אֲשֶׁר
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִיתֶם קְדוֹשִׁים
כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי: ח וַיִּמְרֹדְבִי הַשִּׁעִים
מִיִּשְׂרָאֵל שָׁמָּה בְּשִׁלֶּשֶׁת יָמִי אִפְּלָה
וְלֹא אָבֹו וְלֹא רָצוּ לְשִׁמְעַי אֲלֵי
אִישׁ אֶת־שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא
הַשְּׁלִיכוֹ וְאֶת־גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא
עָזְבוּ וְאָמַר בַּעֲבוּר זֶה חֲשַׁבְתִּי
לְשַׁפֵּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכָלֹת
אִפִּי בָהֶם בַּתּוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם:
ט וְאָעֵשׂ אֲבָל עָשִׂיתִי לְמַעַן שְׁמוֹ
לְבַלְתִּי הַחֵל יִחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכָם בְּאֶמְרִים מְבֹרָאִים
יְכוּלֵת ה' לְהוֹצִיאֵם, אֲשֶׁר נִודַעְתִּי
אֲלֵיהֶם לְיִשְׂרָאֵל לְעֵינֵיהֶם
לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
יא וְאֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶכְאֵם
אֶל־הַמִּדְבָּר שָׁשָׁם הוֹדָה לָהֶם חֲזָקִי ה'
וּמִצֻּחִי, וְשֵׁם רֵאֻוֹ חֲשִׁכְתָּה וְהַנִּסִּים
הַמִּתְמַדִּים: יב וְאַתָּן לָהֶם אֶת־
חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי הוֹדַעְתִּי
אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם
וְחִי בָהֶם בְּחַיִּים חַשְׁמַשִּׁים וְהַרְחִיקֵם:
יג וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם
לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם
שֶׁהִנֵּחַלְתִּי לָהֶם יוֹם מְנוּחָתִי לְמַנְחָה הִיא
לְאוֹת בֵּינֵינוּ עַל הַתְּשׁוּנָה וְהַשְׂרָת
הָאֱלֹהִת עֲלֵיהֶם מִצְדִּי, לָדַעַת כִּי אֲנִי
יְהוָה מְקַדְּשָׁם שֶׁהֵם מִצְדֵּם צָרִיכִים
לְהַתְקַדֵּשׁ מִעַנְגִּים הַבְּשָׂרִים אֶל
הַרוּחָנִיּוֹת וְהַקְדִּישָׁה: יד וַיִּמְרֹדְבִי
בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בַּחֻקֹּתַי
לֹא־חָלְכֻוּ נִסּוּ אוֹתִי בַעֲגֹל וּבִקְפִידִים
מִלְּקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹמִירוּ מִן הַמֶּן
וְאֶת־מִשְׁפָּטַי מֵאִסּוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת־

שי למורא

(ו) **אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר חֲפֹשְׁתִּי אוֹתָם לָהֶם. צָבִי הִיא, תַּפְאֶרֶת וְתִמְדָּה הִיא. (ז) וְאָמַר אֲלֵהֶם, אֲהֲרֹן נָבֵא לָהֶם נְבוּאָה זוֹ קִדְּם שֶׁנִּלְחַד הַקִּבְּ"ה עַל מֹשֶׁה בַּפֶּה. שְׂקוּצֵי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ, הִשְׁלִיכוּ אֶת הַשֶּׁקֶץ וְהִתְעוּב שֶׁעִינֵיכֶם מֵרְאוֹת לָכֵם. כִּי הָעֵינַיִם הֵם סֶרְסָרִים לַעֲבָרָה. (יג) וְאֵת שְׁבֹתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד, לִפְנֵי**

שְׁבַשְׁבֶּת וְרִשְׁוֹנָה נֶאֱמַר "וַיְהִי בַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעֵם לְלֶקֶט" (שמות
17.12), וְשֶׁבֶת שֶׁנֶּהָה חֹלֵל מְקַשֵּׁשׁ
הָעֵצִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וַיִּמְצְאוּ אִישׁ
מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים בַּיּוֹם הַשֵּׁבִית" (במדבר
17.12). (יד) לְבַלְתִּי הִחַל, שְׁלֹא
יִחַלֵּל (טו) לְבַלְתִּי הִבִּיא אוֹתָם
אֶל הָאָרֶץ, זֶה הָיָה כַּעֲבוֹר עֵין
הַמֶּרְגְּלִים. (טז) אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם,
אַחֲרֵי הָעֲבוֹדוֹת הַזֹּרוֹת שֶׁעָבְדוּ
בְּמִצְרַיִם.

מִצָּרִים וְאֵשׁ יְדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּבַיּוֹם הַהוּא נִשְׁאֲתִי
יְדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־
אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זִכָּת חֶלֶב וּדְבַשׁ
צִבִּי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: וְאָמַר אֱלֹהִים
אִישׁ שְׁקוּצָי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבָגְדוּלִי
מִצָּרִים אֶל־תַּפְטָּמָא אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ח וַיִּמְרוּ-בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמָע אֵלַי אִישׁ אֶת-שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא
הִשְׁלִיכוּ וְאֶת-גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עֲזָבוּ וְאָמַר לִשְׁפָד חֲמַתִּי
עֲלֵיהֶם לְכָלֹת אִפִּי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן
שְׁמִי לְבַלְתִּי הִחַל לַעֲיֹנֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-הִמָּה בְּתוֹכָם אֲשֶׁר
נֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לַעֲיֹנֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאוֹצִיאֵם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֲבֵאֵם אֶל-הַמִּדְבָּר: יא וְאַתָּן לָהֶם אֶת-חֲקוֹתִי
וְאֶת-מִשְׁפָּטֵי הַדֹּעֲתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי
בָּהֶם: יב וְגַם אֶת-שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי
וּבֵינֵיהֶם לִדְעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשָׁם: יג וַיִּמְרוּ-בִי בֵּית-יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר בְּחֲקוֹתַי לֹא-הָלְכוּ וְאֶת-מִשְׁפָּטִי מָאִסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת-שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד וְאָמַר לִשְׁפָד
חֲמַתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלֹתָם: יד וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי
הִחַל לַעֲיֹנֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לַעֲיֹנֵיהֶם: טו וְגַם-אֲנִי
נִשְׂאתִי יָדַי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-נָתַתִּי זִבְתַּח־חֶלֶב וּדְבַשׁ צִבִּי הִיא לְכָל-הָאֲרָצוֹת: טז יַעַן

שְׁבַתְתִּי חֲלָלוּ מְאֹד שֶׁצִּיאוֹ לִקְלוֹט הַמֶּן וְאָמַר לְשַׁפֵּךְ חֲמִתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יְיָ וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבָלְתִּי הַחֵל לֵב יִחְלֹל לַעֲוֵי הַגּוֹיִם הַמַּעֲזִירִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לַעֲוִיֵּיהֶם: שׁוּ וּגְמֹאֲנִי נִשְׁאֲתִי יְדֵי בִשְׁבוּעָה לָהֶם בַּמִּדְבָּר בְּדֶבֶר הַמִּדְבָּרִים לְבָלְתִּי הִבֵּי אוֹתָם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי וְכַת חֵלֶב וּדְבַשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת וְהִיא תִּסְמַע כִּי...: שׁוּ יָעֵן בְּמִשְׁפַּטִּי מֵאִסּוֹ וְאֶת־חֻקּוֹתַי לֹא־יִחַלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שְׁבַתּוֹתַי

עטרת מרים

חללו כּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם הֶעֱבִיִם
שֶׁעָבְדוּ בַּמִּצְרַיִם לָבֶם הַלֵּךְ:
י וַתַּחֲסֵם עֵינֵי חֲמִלְתִּי עֲלֵיהֶם
מִשְׁחַתָּתָם מִהְיוֹת מִשְׁחִית אוֹתָם וְלֹא־
עָשִׂיתִי אוֹתָם כֶּלֶה בַּמִּדְבָּר כִּי
הִשְׁאֲרִיתִי בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם לְהִבְיֹאם אֶל
הָאָרֶץ: י וַאֲמַר אֶל־בְּנֵיהֶם
בַּמִּדְבָּר חֲבִנִים שֶׁל הַדּוֹר שֶׁיֵּצְאוּ
מִמִּצְרַיִם, בְּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שֶׁבְּדוּ
מִלָּבֶם אֲשֶׁר לֹא צִוָּה ה' אֶל־תֵּלַכוּ
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ
וּבְגִלּוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי

בְּמִשְׁפָּטִי מֵאֲסוּ וְאֶת־חֻקּוֹתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי
חִלְלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם לָבֶם הַלֵּךְ: י וַתַּחֲסֵם עֵינֵי עֲלֵיהֶם
מִשְׁחַתָּתָם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם כֶּלֶה בַּמִּדְבָּר: יח וַאֲמַר אֶל־בְּנֵיהֶם
בַּמִּדְבָּר בְּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־תֵּלַכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־
תִּשְׁמְרוּ וּבְגִלּוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
בְּחֻקּוֹתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי
קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹכֵן יִשְׁמְעוּ אֵלַי בְּחֻקּוֹתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק:
נֵאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֵאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲרֵי לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֵאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שִׁמְחֵנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֲרֵיהֶם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְּשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּפֶה גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְּשָׁה וּלְמַגּוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

תחילת זמן קידוש לבנה:
מוצאי שבת קודש, ו' אייר

לוח זמנים לשבת פרשת קדושים בחו"ל (אמור באה"ק) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
באר שבע (ק)	05:46	05:50	08:34	08:31	09:12	09:09	10:22	10:20	19:25	19:29	19:53	19:58	19:09	20:09
חיפה (ק)	05:42	05:46	08:31	08:28	09:09	09:07	10:20	10:18	19:30	19:35	19:56	20:00	19:04	20:12
ירושלים (ק)	05:43	05:47	08:31	08:28	09:10	09:07	10:20	10:18	19:29	19:34	19:53	19:57	18:53	20:09
תל אביב (ק)	05:44	05:49	08:33	08:30	09:11	09:09	10:21	10:20	19:27	19:32	19:55	20:00	19:11	20:11
אוסטריה, וינה (ק)	05:16	05:24	08:09	08:02	09:06	09:02	10:22	10:20	20:18	20:27	20:57	21:06	20:07	21:23
אוסטרליה, מלבורן (ח)	07:13	07:07	09:02	09:04	09:40	09:42	10:33	10:35	17:27	17:21	17:55	17:50	17:04	18:01
אוקראינה, אודסה (ק)	05:24	05:32	08:17	08:11	09:11	09:07	10:27	10:24	20:16	20:23	20:53	21:01	20:04	21:17
אוקראינה, דונייצק (ק)	04:51	04:59	07:44	07:37	08:41	08:36	09:57	09:54	19:52	20:00	20:31	20:40	19:41	20:56
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	05:01	05:09	07:53	07:46	08:51	08:47	10:07	10:05	20:04	20:13	20:44	20:53	19:53	21:10
אוקראינה, זיטומיר (ק)	05:20	05:29	08:11	08:03	09:13	09:09	10:31	10:28	20:36	20:45	21:17	21:27	20:25	21:45
אוקראינה, קייב (ק)	05:11	05:21	08:03	07:54	09:06	09:01	10:23	10:20	20:29	20:38	21:11	21:21	20:19	21:39
איטליה, מילאנו (ק)	05:54	06:01	08:47	08:41	09:39	09:35	10:54	10:51	20:42	20:49	21:15	21:23	20:30	21:39
אקוודור, קיטו (ח)	06:07	06:07	08:37	08:37	09:07	09:07	10:09	10:09	18:14	18:14	18:37	18:37	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	07:40	07:35	09:34	09:36	10:11	10:13	11:05	11:07	18:06	18:01	18:33	18:28	17:44	18:39
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	08:46	08:40	10:29	10:31	11:09	11:12	12:01	12:03	18:43	18:37	19:14	19:08	18:20	19:21
ארה"ב, בולטימור (ק)	05:53	05:59	08:45	08:41	09:29	09:26	10:42	10:40	20:07	20:13	20:39	20:45	19:54	20:58
ארה"ב, ברוקלין (ק)	05:39	05:46	08:32	08:27	09:17	09:14	10:30	10:28	19:59	20:05	20:32	20:39	19:46	20:52
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	05:40	05:46	08:32	08:27	09:17	09:14	10:31	10:28	20:00	20:06	20:33	20:39	19:47	20:53
ארה"ב, דטרויט (ק)	06:11	06:18	09:04	08:59	09:51	09:48	11:05	11:03	20:40	20:46	21:14	21:21	20:27	21:35
ארה"ב, האוסטון (ק)	06:29	06:33	09:16	09:14	09:53	09:51	11:03	11:01	20:04	20:08	20:31	20:35	19:50	20:46
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	05:51	05:56	08:41	08:38	09:20	09:18	10:31	10:29	19:41	19:46	20:10	20:15	19:27	20:27
ארה"ב, מיאמי (ק)	06:35	06:39	09:21	09:19	09:56	09:54	11:05	11:03	19:56	20:00	20:22	20:26	19:41	20:37
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	05:34	05:40	08:26	08:21	09:12	09:09	10:26	10:23	19:57	20:03	20:30	20:37	19:44	20:51
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	06:04	06:10	08:56	08:52	09:41	09:38	10:55	10:52	20:23	20:29	20:56	21:02	20:10	21:16
ארה"ב, שיקגו (ק)	05:31	05:37	08:23	08:19	09:10	09:07	10:24	10:22	19:57	20:03	20:31	20:38	19:44	20:51
בוליביה, לה-פס (ח)	06:48	06:46	09:05	09:05	09:36	09:37	10:35	10:35	18:11	18:09	18:35	18:34	17:52	18:43
בלגיה, אנטוורפן (ק)	05:53	06:02	08:43	08:34	09:49	09:44	11:07	11:04	21:16	21:26	21:59	22:10	21:06	22:29
בלגיה, בריסל (ק)	05:54	06:04	08:45	08:36	09:50	09:45	11:08	11:04	21:15	21:24	21:57	22:08	21:05	22:26
ברזיל, סאן פאולו (ח)	06:33	06:30	08:42	08:43	09:15	09:16	10:12	10:13	17:40	17:37	18:01	17:58	17:20	18:08
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	06:20	06:17	08:30	08:31	09:02	09:04	10:00	10:01	17:25	17:22	17:50	17:47	17:04	17:57
בריטניה, לונדון (ק)	05:10	05:19	08:00	07:50	09:06	09:01	10:25	10:21	20:37	20:47	21:18	21:29	20:30	21:48
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	05:10	05:20	07:56	07:43	09:11	09:06	10:31	10:27	20:52	21:02	21:38	21:50	20:45	22:11
גרמניה, ברלין (ק)	05:12	05:22	08:00	07:49	09:11	09:05	10:30	10:26	20:47	20:57	21:30	21:41	20:37	22:01
גרמניה, פרנקפורט (ק)	05:40	05:49	08:32	08:23	09:34	09:29	10:51	10:48	20:56	21:04	21:37	21:47	20:45	22:05
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	06:38	06:35	08:44	08:45	09:17	09:19	10:14	10:15	17:39	17:36	17:58	17:55	17:18	18:05
הודו, מומבאי (ח)	06:04	06:07	08:46	08:45	09:19	09:18	10:26	10:25	19:03	19:06	19:28	19:31	18:47	19:41
הודו, פונה (ח)	06:01	06:04	08:43	08:41	09:15	09:14	10:22	10:21	18:59	19:01	19:23	19:26	18:43	19:36
הונגריה, בודפשט (ק)	05:08	05:16	08:00	07:54	08:56	08:52	10:12	10:09	20:05	20:13	20:43	20:52	19:54	21:09
טורקיה, איסטנבול (ק)	05:43	05:50	08:36	08:31	09:21	09:18	10:35	10:32	20:05	20:11	20:37	20:44	19:52	20:58
יוון, אתונה (ק)	06:15	06:21	09:07	09:03	09:49	09:47	11:02	11:00	20:23	20:28	20:54	20:59	20:09	21:12
מולדובה, קישינב (ק)	05:30	05:38	08:23	08:17	09:18	09:14	10:34	10:31	20:25	20:33	21:02	21:11	20:13	21:27

לוח זמנים לשבת פרשת קדושים בחו"ל (אמור באה"ק) בערים שונות בעולם רלא

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	06:01	06:03	08:43	08:41	09:16	09:14	10:23	10:22	19:01	19:04	19:26	19:29	18:45	19:39
ניו-זילנד, קרייטסצ'רץ' (ח)	07:41	07:34	09:15	09:17	09:58	10:01	10:48	10:51	17:18	17:10	17:51	17:44	16:53	17:58
נפאל, קטמנדו (ח)	05:15	05:19	08:02	07:59	08:38	08:36	09:47	09:45	18:42	18:45	19:09	19:12	18:27	19:23
סינגפור, סינגפור (ח)	06:56	06:56	09:27	09:26	09:57	09:56	10:59	10:59	19:06	19:06	19:29	19:29	18:48	19:39
פולין, ורשא (ק)	04:42	04:52	07:32	07:21	08:41	08:35	09:59	09:56	20:14	20:24	20:58	21:09	20:04	21:29
פרו, לימה (ח)	06:18	06:16	08:38	08:39	09:08	09:09	10:09	10:09	17:53	17:51	18:16	18:15	17:34	18:24
צרפת, ליון (ק)	06:10	06:18	09:03	08:57	09:56	09:52	11:11	11:08	20:57	21:05	21:34	21:42	20:45	21:57
צרפת, פריז (ק)	06:10	06:18	09:02	08:55	10:01	09:57	11:18	11:15	21:18	21:27	21:56	22:06	21:07	22:23
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:43	05:43	08:16	08:15	08:46	08:46	09:50	09:49	18:02	18:03	18:26	18:26	17:45	18:35
קנדה, טורונטו (ק)	05:53	06:00	08:46	08:41	09:35	09:32	10:50	10:47	20:32	20:38	21:03	21:11	20:19	21:25
קנדה, מונטריאול (ק)	05:24	05:32	08:17	08:11	09:09	09:06	10:25	10:22	20:12	20:19	20:47	20:55	20:00	21:10
קפריסין, לרנקה (ק)	05:43	05:48	08:33	08:29	09:13	09:10	10:24	10:22	19:37	19:41	20:06	20:11	19:23	20:23
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	04:51	05:02	07:33	07:12	08:56	08:50	10:16	10:12	20:45	20:56	21:33	21:46	20:36	22:09
רוסיה, מוסקבה (ח)	04:19	04:31	06:56	06:26	08:27	08:21	09:48	09:44	20:26	20:38	21:13	21:27	20:18	21:51
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	04:46	04:54	07:39	07:32	08:34	08:30	09:50	09:47	19:42	19:50	20:20	20:28	19:30	20:45
שווייץ, ציריך (ק)	05:50	05:58	08:43	08:36	09:38	09:34	10:55	10:52	20:52	21:00	21:25	21:34	20:41	21:50
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:52	05:54	08:31	08:30	09:02	09:01	10:08	10:07	18:36	18:37	19:00	19:01	18:19	19:11

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ טכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואזרב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומכל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנינו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00525
08/05/2016

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון

דבר מלכות

מחנות היישומים

